

Іван КУШНІРЕНКО

952502

63.3 (Чукр-43ап-5Гм)

К96

СТЕПОВАКИ

63.3 (4Укр-432п-5Бул)
К96

Іван КУШНІРЕНКО

Книгарч

*Запорізькій обласній науковій
універсальній бібліотеці
з пошкращим побажанням*

СТЕПОВИКИ

— історія газетним рядком —

Мир, Додя і Злагода.

Від Авдєєв

з повагою.

2.06.2010р. І.Куш.

852502

X

Запоріжжя
"Дніпровський металург"

2010

Запорізька обласна
бібліотека
ім. О.М.Горького

ББК 76.123(4Укр-4Зап-5Гул)6

К 96

УДК 070.23(1-22)(477.64)(091)

І. К. Кушніренко

К 96 Степовики — Запоріжжя: Дніпровський металург,
2010. — 610 с.

ISBN 978-617-573-001-0

В даній книзі зібрані кращі нариси, замальовки, інтерв'ю, репортажі, статті, які автор писав у різні роки про людей Гуляйпільського району Запорізької області і друкував у періодичній пресі.

Книжка розрахована на масового читача, зокрема, на любителів історії.

ББК 76.123(4Укр-4Зап-5Гул)6

ISBN 978-617-573-001-0

© І. К. Кушніренко, 2010

© КП "ЗМД "Дніпровський металург", 2010

Степовики

ВІД АВТОРА

Свою нову книжку я назвав "Степовики" з підзаголовком "Історія газетним рядком". Чому саме так?

Витоки цього треба шукати у простій селянській хаті, в мальовничому хуторі з поетичною назвою Вітри, де пройшло моє дитинство, де набирався творчої сили від батьків-степовиків, краян, залюблених у предковічний український степ. Тому, ставши журналістом за фахом, письменником-краєзнавцем за покликанням, завжди спрямовував свій зір і перо на відтворення художнім словом образів людей праці (хліборобів, робітників, учителів, водіїв, тваринників, ветеранів війни), — на тих, хто творив і творить добро на священній землі, відстоював її на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років.

Історію рідного краю я відтворюю газетним рядком протягом тридцяти чотирьох років на шпальтах районної та обласних газет, у книжках-дослідженнях, що впродовж останнього десятиліття виходять у співавторстві з краєзнавцем Володимиром Іллічем Жилінським (наш творчий набуток якого складає понад тридцяти робіт).

Якої б теми не торкалося перо члена Національної Спілки журналістів України, автора десяти оригінальних збірок оповідань, повістей і роману, редактора Гуляйпільської районної газети "Голос Гуляйпільця" Івана Кушніренка, воно завжди тепло і щиро розповідає про земляків-гуляйпільців. Тому "Степовики" — це моє освідчення в любові людям праці, рідному краю.

ПОКЛИКАНІ СТЕПОМ

ВІРНІСТЬ РІДНОМУ ПОЛЮ

Серед весняного поля, що ген ховається у лісосмузі, бачу Івана Митрофановича Чайковського. Чорнявий, дужий, він стоїть на ниві і ніби до чогось прислухається. Карі очі замріяні, а на устах блукають скалки усміху — мов перші промені вранішнього сонця, що викотилося із-за обрію.

Красиво весною в степу. Ось наближається з глибини поля трактор і ніби увиходить у червонястий диск сонця. Для хлібороба це звична картина. До чого ж тоді прислухається хлібороб? Чи до того, як у теплому ґрунті проростає висіяне зерно?

— Як став хліборобом? — перепитує бригадир тракторної бригади № 3 колгоспу імені Карла Маркса І. М. Чайковський. — Просто. Закінчив у 1947 році курси у Молочанську і з того часу біля землі.

Як виявилось згодом, у цієї людини все просто: став механізатором, потім помічником бригадира, згодом бригадиром, тричі орденоносцем. І все просто. Ні, не просто все далось механізатору. Це — результат повсякденного вболівання за доручену справу, за очолюваний колектив. Бо що може керівник без людей, без бригади?

— Люди у нас хороші, роботящі, — розповідає Іван Митрофанович, котячи свій велосипед польовою дорогою, обабіч якої зеленіла озимина. — Сімдесят відсотків особового складу — механізатори першого класу. Наприклад, орденоносці Іван Григорович Радомський і Микола Петрович Прихідько — справжні господарі землі, закохані у неї. Висококваліфіковані, досвідчені механізатори і Микола Іванович Кармазін та Микола Михайлович Васецький. Вони чесні, добросовісні працівники. Для таких не потрібно й контролерів. Совість — то їхній єдиний контролер.

Не забув розповісти бригадир і про Лідію Микитівну Онищенко та Надію Семенівну Біленко, котрі готують для механізаторів смачні страви.

У словах знатного керівника, коли він говорив про товаришів по роботі, вчувалося скільки ласки і тепла, що я подумав: "Щедра душа у хлібороба, як щедра наша матінка-земля". Але нічого гріха таїть: не все добре та злагоджено було у бригаді. Потрапляли сюди і любителі "зеленого змія", і заробітчани. З такими доводилося вести виховну роботу, хоч дехто казав: "Нічого з ними панькатися: або нехай працюють і живуть як треба, або нехай шукають собі притулок під сонцем у іншому місці". Та бригадир, спираючись на колектив, виховував у людей господарське ставлення до землі і техніки.

Не залишаються у бригаді без належної уваги й допомоги і вчорашні випускники Чубарівського училища механізації сільського господарства. Минулого літа Михайло Титов, Микола Шийка та Микола Пузан проходили у тракторній практиці, а сьогодні вони вже трудяться самостійно.

Запорукою успіху колективу є й те, що вся техніка, а її немало, закріплена персонально за кожним механізатором. Такий розподіл виховує у кожного дбайливе ставлення до машин, змушує вчасно ремонтувати, бережно зберігати. Бо це й хліб, і зароблений карбованець механізатора.

— Тепер маємо достатньо і техніки, і людей, — констатує Іван Митрофанович.

Це ж можна сказати і про тракторну бригаду № 4, з якою змагається колектив. Але третя виявилася у 1977 році першою у соціалістичному змаганні. Вона збрала озимої пшениці по 30,9 центнера, ячменю — по 40, гороху — по 34,6, кукурудзи на зерно — по 56 центнерів з гектара. У чому ж секрет успіху?

— Секрету немає ніякого, — каже бригадир. — Землі у нас однакові. Але техніку ми використовуємо максимально, добрива застосовуємо ефективно, намагаємося вчасно проводити усі агротехнічні заходи. Та головне в тому, що весь колектив уболіває за справу.

Минулий рік — уже історія. Немалі зобов'язання бригади і на 1978 рік. Ось деякі цифри з них: одержати озимої пшениці 35,5 центнера, кукурудзи в зерні — 35, соняшнику — 24 центнери з гектара.

Колектив уже розпочав уперту боротьбу за врожай нинішнього року. За три робочі дні посіяно ранні зернові, за два — соняшник. Тепер ведеться сівба кукурудзи. Більшість запланованих площ уже прийняли зерно качанистої. Було б і більше, аби не перенасичені вологою ґрунти, котрі не дають розгорнутися. Та бригадир не втрачає оптимізму і своєю некрикливою впевненістю заспокійливо діє на механізаторів.

З ким би не говорив у тракторній бригаді, не зустрічав жодного, хто сказав би про Івана Митрофановича погане слово. Він, казали мені, ніколи не кричить на працівника. Бригадир має спокійну, врівноважену вдачу. Мабуть, від того, що вирощування хліба потребує спокою і терпіння, а не галасу і кавалерійських наскоків.

Іван Митрофанович і сам любить людей чесних, відвертих, не терпить безладдя і непорядку. Не випадково територія бригади завжди чиста і впорядкована. У кімнаті відпочинку механізаторів — білосніжні простирадла на ліжках, підшивки газет, телевізор.

Турбота про людину — ось що на першому плані у знатного бригадира, кавалера ордена Леніна і двох орденів Трудового Червоного Прапора І. М. Чайковського, представника роду хліборобського, що зберіг на все життя вартість рідному полю.

01.05.1978 р.

З РОДУ-КОРЕНЯ — СТЕПОВИКИ

Під час однієї з поїздок у Полтавку секретар партійної організації колгоспу імені Свердлова М. І. Мотроненко добре відгукувався про сім'ю механізатора Дмитра Титовича Крупія.

— Дружні, працьовиті Крупії, — говорив тоді Микола Іванович. — Дмитро Титович та Любов Сергіївна відзначаються ще й чесністю, скромністю, одержимістю у роботі.

З членами цієї сім'ї мені вже доводилося зустрічатися. Але я вирішив ще раз навідатись у знайомі місця.

Асфальтована дорога вбігає у велике село, що поступово одягається в першу зелень. Обабіч стоять привітні, білолиці хати, що, мов гостинні степовики, запрошують у гості. Ступаю на подвір'я однієї з них — тут живуть Крупії. Його чистота говорить про те, що у дворі слідкують за порядком.

У молодиці, що саме поралася по господарству, впізнаю Любов Сергіївну. Від неї дізнаюся, що господар ще на роботі.

— Чуєте гул мотора на молочнотоварній фермі? — запитує. — Так ото Дмитро там. У лікарню їздив, то й припізнився з роботою.

Подякувавши господині, поспішаю через Янчул у інший кінець села, на побачення з Д. Т. Крупієм.

Дмитро Титович зустрічає мене привітно. Розговорилися. Нитка розмови тяглася легко і невимушено. Говорили про його роботу, дітей, життя. Поступово мені розкривалася пелюстка душі хлібороба-трудівника, залюбленого у життя і степ.

— У тракторній бригаді № 2, — розповідав бригадир Г. Ф. Брова, — механізатора Д. Т. Крупія поважають усі члени колективу. У нас він трудиться уже майже 20 років. Працював і трактористом, і майстром-наладчиком, тепер знову трактористом. Який він працівник? — перепитує сам себе Григорій Федосійович. — Старанний, роботязкий, чесний, скромний. Скільки він землі перорав, зерном її засіяв, того не беруся сказати. Справжній хлібороб. Зараз на третій фермі корми худобі підвозить.

Здавна відомо, що діти — батьківські надії, помічники і соратники. Соратники по спільній праці. А до неї Дмитро Титович і Любов Сергіївна привчали дітей змалку. Раділи, дивлячись на перші самостійні кроки своїх улюбленців. Наче не встигли і оглядітись, а вже старший Петро закінчив Полтавську школу-інтернат. За ним — Анатолій, а там не забарилася і Галина.

Хлопці були (нічого правди таїти) не дуже охочі до науки, а сестра — навпаки. Та батьки не впадали у відчай. Говорили тільки: нічого, попрацюють у колгоспі чи на виробництві, а там самі зрозуміють, що їм далі робити. Така позиція дорослих виявилася, як показав час, мудрою.

Склавши шкільні екзамени за десятирічку, Петро прийшов до батька у тракторну бригаду. Працював влітку помічником комбайнера, потім — трактористом.

— Розумієте, — ділився враженнями Петро, — зажену Т-74 у загінку і краю поле на духмяні скиби, а свіжий дух землі аж голову паморочить. Зупиню сталюго друга серед поля, вилізу з кабіни, зорі світять, село на обрії видніє, а тут бродить осінній дух степу. Так мені легко та щасливо, що аж співати хочеться.

Приємно чути слова любові до рідної землі, батьківського кореня, що надає нам сили і в часи великої радості, і в часи великої скрути.

Старший син Крупіїв виявився гідним своїх батьків, хліборобського роду. Коли надійшов час іти на службу, в ряди Радянської Армії, Дмитро Титович сказав синові: "Служи чесно, не підведи свого роду". І Петро виконав батьків наказ. Повернувся у рідне село. І побачили односельчани на грудях прикордонника медаль "За відзнаку по охороні державного кордону СРСР". Нагорода сама сказала їм, як охороняв рубежі Батьківщини Петро Крупій.

Побачивши сина у рідному дворі, гінкого, усміхненого, із зеленим кашкетом на голові, не втрималися батьки, зронули сльози радості за свого старшого.

Тепер комсомолец Петро Крупій працює у рідному колгоспі шофером, заочно навчається в Оріхівському технікумі механізації сільського господарства. Мріє стати механіком.

Слідами батька і старшого брата пішов і Анатолій. Його біографія складається поки що з кількох штрихів: десятирічка, до армії робота в колгоспі, служба в рядах Збройних Сил і шоферування в Донецьку, а зараз працює водієм у рідному господарстві.

Галина на відміну від братів відчуває потяг не до техніки, а до дітей. Працює вона у Любимівській середній школі старшою піонервожатою, мріє про педінститут. Дівчина розуміє, що із шкільної парти виховується у дітей любов до праці і Батьківщини. У вихованні і навчанні підростаючого покоління вбачає вона своє покликання.

Закінчуючи розповідь про сім'ю Д. Т. Крупія, залишається тільки додати, що батьки хочуть бачити своїх дітей гідними членами соціалістичного суспільства. Бо, як сказав Дмитро Титович: "Нам інакше не можна, бо ми з роду-кореня — степовики".

11.05.1978 р.

ОДИН ІЗ РОДУ ХЛІБОРОВСЬКОГО

На узбіччі степової дороги, що біжить в напрямку центральної садиби колгоспу імені Карла Маркса, стоїть автомашина. Розмовляю з її власником, головним агрономом господарства М. І. Карпенком.

Уважно оглядаючи поле, на якому зеленіють сходи соняшнику, котрі після недавніх дощів набирають сили, він говорить:

— Важка цьогорічна весна, багато доведеться докласти сил і енергії в боротьбі за врожай. Та я впевнений, що подолаємо труднощі, маючи чудові механізаторські кадри. Взяти для прикладу, хоча б Миколу Івановича Кармазіна. Справжній хлібороб. Його поважають не тільки в колективі третьої тракторної, а й у всій Дорожнянці.

Висока оцінка праці механізатора викликала бажання особисто познайомитися з Миколою Івановичем.

Доїхати до поля, де трудився тракторист, виявилось справою непростю. Дощові води і розгрудла дорога утруднювали їзду, але майстерність водія зробила своє.

Стою край поля, де Микола Іванович водить трактор, що крає землю на скиби. Т-74 іде загінкою рівно і ніби аж вайлувати, а шматки масного чорнозему, підрізані плугом, падають і падають слідом, а на них зараз же налітають невгамовні граки — постійні супутники хлібороба.

Трактор наближається до лісосмуги. Мотор натужно гуде: все-таки важко орати після затижних дощів. Та ось машина виходить із загінки, розвертається і стає. З кабіни, ставши на траки гусениці, зіскакує володар сталюго коня. З цікавістю дивлюся на людину, що наближається, і бачу голубі очі та важкі напружені руки.

В кінці п'ятидесятих років тоді ще Микола Кармазін демобілізувався з армії. Після недовгого відпочинку став учнем Чубарівського училища механізації сільського господарства. Правда, до служби в армії він уже закінчив Пологівське залізничне училище і два роки відпрацював слюсарем-ремонтником. Та любов до землі, до поля, на якому трудилися батьки

Іван Федорович та Анастасія Матвіївна, привели Миколу в ряди хліборобів.

Прошло вже чимало часу, але він і зараз із теплотою і ша-ною згадує своїх перших наставників — Івана Івановича Трояна та Василя Степановича Гуру, котрі передали молодому механізатору знання і любов до хліборобської справи. Нема їх уже на білому світі, але трудова естафета старших у надійних руках.

— Не хотілося б, щоб сьогодні пішов дощ, — говорить М. І. Кармазін, помітивши, що я звернув увагу на те, що він кидає занепокоєні погляди на громаддя хмар, — вологи поки що багато в ґрунті. Зараз для рослин потрібне тепло, розпочалися роботи на плантаціях просапних культур.

— Миколо Івановичу, — запитую, — а чому це ви й досі оранкою зайняті. Чи не припізнилися з нею?

— Чому ж? — відповів співрозмовник. — Якраз навпаки, вчасно готуємо землю під пари, адже тут зовсім недавно скошено жито на зелений корм.

Як виявилось, М. І. Кармазін трудиться зараз на полі сусідньої четвертої тракторної бригади.

— Нічого незвичайного у цьому нема, — зауважив хлібороб на моє здивування. — Ми з четвертою змагаємося. А трудове суперництво — це і взаємодопомога. Адже у всіх нас одна спільна мета — якісно і вчасно виростити і зібрати високий урожай.

Роздумуючи над цими словами, відчув гордість за хлібороба, який є справжнім господарем своєї землі.

— Біля землі без любові, без поваги, з лихим серцем працювати не можна, — сказав на закінчення нашої розмови Микола Іванович.

Т-74 зайшов у загінку і, підкоряючись механізатору, рівно почав віддалятися від лісосмуги.

...Я стояв край поля, що лежало біля ніг — натружене, щойно зоране. Воно готувалося прийняти восени насіння, щоб заряснити потім щедрим урожаєм і цим віддячити хліборобу за його невтомну працю.

27.05.1978 р.

ІМ'Я ЇМ — ХЛІБОРОВИ

Поле № 1 колгоспу "Заповіт Леніна" зайняте кормовими та цукровими буряками. П'ятдесятигектарний лан з чотирма польовими агрегатами, що повільно рухаються ним, добре вписується в зелені масиви озимої пшениці та плантації кукурудзи.

Чекаючи, доки потрібний агрегат наблизиться, з бригадиром тракторної бригади № 2 І. П. Звілінським оглядаємо рослини, що тріпотіли від подиху легенького вітерцю. Іван Парфентійович уважно придивлявся до них, щось задоволено шепотів, прицмокував, а потім не втримався і сказав: "Молодці, хлопці. Добре ведуть прополку. Жодного притоптаного чи зім'ятого рядочка. Що значить, коли за кермом трактора досвідчений спеціаліст, дисциплінований механізатор".

Тим часом потрібний ЮМЗ-6 підійшов до краю поля і почав розвертатись. Поспішаємо до нього. Господар його, механізатор першого класу Анатолій Федорович Власов, дізнавшись, що від нього хочуть, заперечливо махнув рукою: "Краще напишіть про мого напарника Івана Васильовича Мороза. Він цього заслужив — справжній, дбайливий господар землі".

Розмовляти Власову не було коли (темні дощові хмари насувалися з північного сходу), і мені нічого не залишалось, як сісти у кабінку трактора і проїхати з ним буряковим полем. Механізатору й тут було не до розмов. Він повільно вів агрегат, час від часу зупиняючи: вологий ґрунт налипав на лани культиватора і їх доводилося чистити. Де допомагаючи, а де просто спостерігаючи за вправними рухами механізатора, який виконував потрібні дії точно і без суєти, я дійшов висновку, що так працювати може тільки людина, котра всім серцем уболіває за долю майбутнього врожаю.

Наближаючись до місця, де зостався бригадир, я побачив, що він розмовляє з незнайомим мені чоловіком. Помітивши моє зацікавлення, Анатолій Федорович з теплотою в голосі сказав: "То мій напарник — Іван Васильович Мороз. Прийшов на зміну. Раніше визначеного часу. — Трохи помовчавши, додав: — Хороша людина, високий спеціаліст".

Вивівши машину з міжрядь, А. Ф. Власов вистрибнув з кабіни і підійшов до І. В. Мороза. Привітавшись, механізатори почали уважно оглядати лани культиватора, чистити їх, підтягувати якісь гайки на машині. Щоб не заважати їм, ми із І. П. Звілінським стали осторонь і він розповів про трактористів.

А. Ф. Власов родом із Сибіру. До приїзду на Україну закінчив курси механізаторів, працював трактористом. Коли в країні розпочали освоювати цілинні землі, поїхав туди. Там доводилося і орати, і сіяти, і жнивувати. В 1961 році переїхав у Гуляйполе. З того часу працює у тракторній бригаді № 2. Активіст громадського життя, член поста народного контролю, громадський інспектор з охорони праці.

— На нього, — говорив бригадир, — завжди можна поклатись. Доручену роботу виконає на совість і не буде розбалакувати, як це дехто у нас уміє. Якість зробленого — ото його найбільша турбота.

Мені здалося знаменним те, що сибіряк знайшов своє щастя й покликання серед степовиків, братів по духу і любові до Батьківщини.

Працювати в парі — це не тільки добре самому робити, а й вболівати за товариша.

— Власов і Мороз, — розповідав І. П. Звілінський, — разом працюють лише третій місяць. Але зуміли добитися взаєморозуміння, швидко знайшли спільну мету. Взагалі, вони спеціалізуються на вирощуванні кукурудзи, та зараз, коли склалися несприятливі умови і прополка просапних затягнулася, ми направили їх на обробіток міжрядь буряків.

Говорячи про досвідчених механізаторів, бригадир покаржився на нестачу потрібних людей, на тих, хто не визнає трудової дисципліни в колективі.

— Ось і зараз, — говорив він, — стоїть зерновий комбайн, його вже давно потрібно привести у стан готовності, а посадити на нього нема кого. Можливо, причиною нестачі кадрів є бездоріжжя, адже під час негоди у тракторну бригаду не доберешся. У важких ситуаціях доводиться максимально використовувати таких досвідчених механізаторів, як А. Ф. Власов та І. В.

Мороз. Ці хлопці надійні, не підведуть. Трудитися вміють. Про це свідчать їхні урядові нагороди. Хотілося, щоб й інші члени бригади рівнялись на них.

...Анатолій Федорович та Іван Васильович закінчили оглядати агрегат. Насунувши кашкета глибше на голову, І. В. Мороз легко забрався в кабіну трактора. Від дотику його рук він повільно пішов полем, залишаючи позад себе рівні, чисті рядочки кормових буряків, що зеленіли, приємно звеселяючи серця хліборобів.

03.06.1978 р.

ДО ВЕРШИН ХЛІБОРОБСЬКИХ

Друга половина грудня відзначається нестійкою погодою: ґрунт то тужавіє від сильних морозів, то м'якшає, розслаблюється від тепла, принесеного південними вітрами.

— Розумієте, — говорить механізатор колгоспу "Заповіт Леніна" Юрій Францович Зелінський, котрого я знайшов край поля, вкритого озимкою, — не подобається мені така погода. Безсніжні зими можуть обернутися в новому році безхліб'ям.

Розговорившись, прямуємо степовою дорогою. Обабіч неї пролягають поля, відомі Юрію Францовичу ще з шістнадцяти років, коли після закінчення семирічки та курсів при МТС він вперше прийшов разом з В. В. Семенютою у тракторну бригаду. Давно те було... Аж у 1956 році.

— І зараз радісно на серці, — каже Ю. Ф. Зелінський, — коли пригадую свою першу хліборобську весну. Час, коли мені довірили самостійно водити "Універсал" полями рідного колгоспу, згадуватиму завжди. І хоч зараз до нас прийшла нова, сучасна, швидкохідна техніка, я схиляю голову перед "Універсалами" і "Натіками".

Риса бережливого, розумного ставлення до техніки — головне в роботі механізатора Зелінського. Про це красномовно свідчить і той факт, що Юрій Францович дев'ять років працював на тракторі МТЗ-50, хоч експлуатація його розрахована тільки

на вісім. Зараз у нього новий ЮМЗ-6. Крім того, в його розпорядженні — сівалка СКНК-6, два культиватори КРН, комбайн "Херсонєць-6" тощо.

У тракторній бригаді № 3 колгоспу "Заповіт Леніна" бригадир її М. С. Блажко показав на лінійці готовності інвентар Юрія Францовича. Керівник бригади відзначив, що у Юрія Францовича завжди на передньому плані турботи про урожай, про те, щоб люди мали хліб.

— Найкращим моїм хліборобським роком, — каже Ю. Ф. Зелінський, — був 1973-й, коли за вирощування кукурудзи я був удостоєний найвищої нагороди Батьківщини — ордена Леніна. Тоді наша ланка кукурудзоводів одержала по 57 центнерів зерна з гектара. В 1978 році, незважаючи на дощову весну і не дуже сприятливе літо, ми зібрали біля 35 центнерів качанистої з гектара. Кожен із нас розуміє, що це, звичайно, не найкращий результат. Тому в наступному році постараємося добитися більшого.

Такої ж думки й найближчі помічники ланкового, досвідчені хлібороби Павло Васильович Куц та Микола Григорович Колінько. На них він може покластися, як на самого себе. Ніколи не підведуть.

Чесності, сумлінного ставлення до своїх професійних обов'язків, хліборобської майстерності вчить Юрій Францович і своїх молодих колег. Одним з останніх його учнів був комсомолец Сергій Панченко. Восени його призвано на службу в армію і тепер хлопець шле наставнику теплі листи.

...Життя свого поза колективом, поза спільними турботами не уявляю, — каже хлібороб.

Про ці риси Ю. Ф. Зелінського говорили всі, з ким мені довелось зустрітись у тракторній бригаді. Слова механізаторів свідчать, що мало бути тільки сумлінним працівником, виконувати поставлені перед тобою завдання. Треба ще знати життя колективу. З роду степовиків, Юрій Францович добре вивчив, пізнав турботи механізаторів, знає ціну битви за хліб, розуміє всі складності сходження до вершин хліборобських.

Зараз хлібороб у відпустці, але, мабуть, не є випадковістю те, що ми розшукали його в полі.

— Та хіба всидиш дома, — говорить Юрій Францович, — коли погода не дуже сприятлива для озимки. Безсніжжя може її погубити.

Такий він, комуніст-хлібороб, член обкому Компартії України з 1970 року, делегат ХХІV районної партконференції, ХІХ обласної партконференції, кавалер орденів Леніна і Трудового Червоного Прапора.

21.12.1978 р.

ЧЕСНА, СУМЛІННА

У колгоспі "Батьківщина" агрономом-насінником і ентомологом п'ять років працює Тетяна Петрівна Васюк. Її добре знають у Малинівці не тільки як агронома, а й як активіста громадського життя.

— Агрономом стала не випадково, — при зустрічі говорила Т. П. Васюк. — Батьки мої з діда-прадіда степовики, тож і нам молодим зуміли передати любов до землі.

Після закінчення школи дівчина довго не думала, що робити далі. Не вагаючись, подала документи в Ногайський радгосптехнікум, де здобула спеціальну освіту. Молодого, беручкого до всякого діла спеціаліста, помітили в господарстві.

— Спочатку важко було, — зізнається співрозмовниця, — справа нова, відповідальна.

Та на допомогу їй прийшов досвідчений спеціаліст В. Д. Назаренко. Коли жінка згадувала Василя Давидовича, в інтонації її голосу пробивалася щира вдячність старшому товаришеві: в 1977 році Т. П. Васюк вирішила пов'язати своє життя з партією Леніна. І Назаренко, не вагаючись, дав їй рекомендацію. У цьому виявилася довіра старшого молодому спеціалісту.

— Тетяна Петрівна Васюк, — розповідає секретар парторганізації колгоспу І. М. Півторапавло, — чесна, сумлінна комуністка. Охоче виконує будь-які доручення.

А їх у неї немало. У тракторній бригаді № 1 механізатори

знають її як кваліфікованого політінформатора. Вона завжди чітко і дохідливо розповідає їм про події, які відбуваються в нашій країні.

Жінки колгоспу знають її як голову жіночої ради і тому завжди звертаються до неї із своїми численними питаннями. Вона їм завжди допомагає.

Взяти хоча б приклад з батьками Василя Соколовського, які на виховання сина-школяра не звертали ніякої уваги. Про відповідальність батьків за долю дитини йшла принципова розмова на засіданні жіночої ради, в якому активну участь взяла й Т. П. Васюк. Розмова не пропала марно. Хлопець успішно закінчив школу і перейшов до наступного класу.

Крім цього, агроном є депутатом Малинівської сільської Ради, де очолює сільськогосподарську комісію, головою групи контролю по рослинництву, головою первинної організації природоохоронців. А ще вона має задатки здібного педагога.

Наближаючись до складського приміщення, що знаходиться на колгоспному току, кожен помічає кілька рядочків снопиків, що золотяться на сонці. Їх дбайливо зберігають члени ланки Алли Прихожой, яка працює під безпосереднім керівництвом Т. П. Васюк.

— Тетяно Петрівно, — звертається котрась із дівчаток до агронома, — а скажіть, оце ж "безоста-1", а не "Одеська-51" — і простягає до неї стебельця пшениці. Жінка підказує своїм помічницям, як розрізнити сорти і робота продовжується.

— Готуємо на апробацію зернові культури, — пояснює мені Васюк. — Видову прополку зернових колосових ланка школярок виконала на 415 гектарах. Старанно працювали тут Світлана Котова, Ольга Сливка, Світлана Яхно, Валентина Животченко, Валентина Плотка та інші.

Пообіцявши за здійснену роботу повезти ланку в Дібрівський ліс, як справжній педагог Т. П. Васюк додержала свого слова. Така вона, молода комуністка, спеціаліст-вихователь Тетяна Петрівна Васюк.

30.06.1979 р.

МАЙСТРИНЯ НАДОЇВ

Погожий день, закосичений у багрець осіннього листя, снував у повітрі білі нитки бабиного літа. Жінка пустотливо ловила їх розчепіреними пальцями і замріяно посміхалася: "Осінь. У ній своя чарівність і принада, до якої не можна звикнути".

А осінь і справді милувала зір щедрими — зеленими, жовтими, багряними — мазками, окутувала придорожні клени і осокори білими нитками. Добре ступати отак по землі, на якій відчуваєш себе її господарем. Таке відчуття вже не раз приходило до доярки колгоспу імені Карла Маркса Тамари Якимівни Ярмач. І не випадково.

— Більше десяти років Тамара Якимівна, — розповідає завідувача фермою Р. П. Бінусова, — працює в колгоспі дояркою. Прийшла сюди після школи і з того часу безвідривно трудиться на фермі. Та ще й як трудиться! Можна цілком справедливо сказати: відмінно. І знаєте, чому так високо оцінюю її роботу? Ні, не тому, що отримує від своїх корів найкращі надої, хоч це й головне. Просто жінка вкладає душу в роботу. Дехто із скептиків їй каже: навіщо ти печешся про корів, хіба вони твої власні? На таких вона зблисне карими очима, повними гніву і відрубає: так, мої.

Про те, як доглядає доярка своїх корів, говорити можна багато, а якщо коротко, то — з любов'ю, ласкою. Тварина, як і людина, відразу розпізнає добре і лихе серце.

— Тамара Якимівна, — продовжує Р. П. Бінусова, — ніколи не підвищує голосу на корів, не обзиває їх лайливими словами, старанно годує і уміло доїть їх. І вони віддячують трудівниці довір'ям і великим молоком. Взяти, наприклад, її Покірну чи Волину. Зачувши доярку, вони повертають до неї голови, подають голос. Вона ж для них завжди привітна, доброзичлива, і її любимиці дають по 23-25 кілограмів молока на добу.

Завдяки старанній праці таких, як П. Я. Ярмач, молочнотоварна ферма колгоспу імені Карла Маркса за підсумками соціалістичного змагання трьох кварталів нинішнього року виборола першість у районі — одержала по 3252 кілограми молока на фуражну корову.

У загальний успіх колективу вагомий внесок зробила і передова доярка колгоспу Т. Я. Ярмак. За дев'ять місяців нинішнього року вона отримала на кожну закріплену за нею корову по 3669 кілограмів молока при зобов'язанні 3180. Тільки в минулому місяці надоїла по 359 кілограмів на корову. Цей показник дає підстави сподіватися, що вона успішно справиться із річним зобов'язанням. Щоб виконати його, їй треба одержати до кінця року по 341 кілограму на корову. Таке завдання цілком реальне.

Треба сказати й про те, що доярка систематично отримує високі надої. Минулого року вона надоїла по 4552 кілограми молока на корову при річному зобов'язанні 3000. Такої кількості продукції не вдалося одержати жодній її подрузі по праці.

— Досвіду я набувала поступово, — розповідає Тамара Якимівна. — Спочатку було важко. Руки не витримували великого напруження, в такі хвилини хотілося кинути все і йти шукати легкої роботи. І, мабуть, зробила б це, якби не було поруч старшої доярки Лідії Пилипівни Міщенко, яка тактовною, задушевною бесідою розвіювала мої тривоги, підказувала, як переборювати труднощі. Від неї переймала професійну майстерність, а вона охоче передавала мені свій багатий досвід. І зараз із теплотою і любов'ю згадую першу наставницю.

Хорошим стимулом у нашій роботі є соціалістичне змагання. Третій рік змагаюся з Марією Дмитрівною Різник, яка за дев'ять місяців нинішнього року надоїла від корови по 3561 кілограму молока при зобов'язанні 3090. Це теж непоганий показник — четвертий по фермі і району.

У колгоспі імені Карла Маркса мені розповідали, що в дружній сім'ї Ярмаків панує атмосфера взаємної поваги і доброзичливості. Батьки прищепляють дітям почуття поваги до людей-трудівників. Старша дочка, Люда, навчається у вузі, а менша, Валя, ходить до школи. А після уроків її можна бачити поруч з матір'ю на фермі біля корів. Радіє мати, дивлячись на свою меншеньку, яка шугає навколо улюблених Покірної та Волини, підносить до їх м'яких губ щойно доставлений корм.

...Пливуть у повітрі нитки бабиного літа, стоять оповиті багрянцем осені клени і осокори. А стежкою, що пролягає від двору

аж до ферми, ідуть двоє: доярка кавалер ордена Леніна Тамара Якимівна Ярмак із дочкою Валею. На їхніх обличчях — сонце людського щастя.

13.10.1979 р.

ВИСОКЕ ПОКЛИКАННЯ

На території тракторної бригади радгоспу "Червоний" біля жовто-синього трактора ЮМЗ-6 порався немолодий уже чоловік. З-під його чорної шапки вибилася сива чуприна. Працювати було нелегко: вітер прямо виривав з рук мокру ганчірку, якою тракторист відмивав машину.

— Сьогодні вивозив органічні добрива на поля, — пояснив мені механізатор Микола Антонович Крупа. — Днями закінчив збирання рицини. Це мій дарунок святу.

І справді, на косовиці рицини Микола Антонович попрацював на славу. Комбайном ККС-4 за 6 робочих днів він зібрав 70-гектарний лан. Успіху досягнуто завдяки правильній експлуатації техніки, раціональному використанню робочого часу. Досвідчений механізатор не вміє працювати абияк. Кожну роботу він виконує старанно, вкладаючи в неї всі вміння і завзяття.

Починав свою механізаторську біографію М. А. Крупа в 1953 році. До цього він закінчив Золотоніське училище механізації і одержав посвідчення механіка-комбайнера. Микола Антонович досі пам'ятає свій комбайн "Сталінець-6", якого вперше вивів на поля рідного господарства. Одинадцять років служив йому. В 1959 році трудився він на своєму комбайні і на цілинних землях, допомагаючи зібрати в нелегких умовах вирощений хліб.

Руки механізатора пам'ятають робочі вузли та агрегати комбайнів СК-3 і СК-4, а оце вже шостий рік він тримає кермо "Колоса". І не може нахвалитися потужним степовим кораблем. У минулому році механізатор зібрав більше трьохсот гектарів колосових і видав з бункера біля 12 тисяч центнерів зерна. Нинішнього літа Микола Антонович разом з помічником Воло-

димиром Котлярем скошив "Колосом" 240 гектарів колосових і намолотив біля 6 тисяч центнерів зерна.

— Нинішній рік не балував хліборобів хорошою погодою, — говорить М. А. Крупа, — то затяжні дощі, то рання спека зробили своє. Врожай був не з кращих. Швидко і без втрат зібрали хлібороби зернові. Як ми попрацювали з Володимиром Котлярем, говорити не буду, ви вже знаєте. Скажу тільки, що такі умови праці, які були нинішнього літа, додають сили і завзяття на переборювання труднощів, гартують характери молодих хліборобів.

За роки роботи механізатором, — продовжує Микола Антонович, — у мене був не один учень. Усім намагався передати свій досвід, знання техніки, прагнув виховати в них почуття господаря землі, довести, що професія хлібороба — найпочесніша, найгуманніша. Бо хіба можна байдуже спостерігати стрій комбайнів, що йдуть по пшеничному полю і не пройнятися гордістю за країну, яка дала нам таку могутню техніку, вчить нас бути гідними громадянами, підносить на небачені висоти робочу людину.

І справді, механізатори Григорій Олексійович Лисенко, Володимир Андрійович Бабич, ставши вже досвідченими хліборобами, не забувають науки свого наставника кавалера орденів Жовтневої Революції та "Знак Пошани" Миколи Антоновича Крупи. Бо він, знайшовши високе покликання у чесному служінні людям, прагне передати його і своїм учням. А вони переймають у нього не тільки вміння добре працювати, а й такі риси характеру, як чесність, доброту, відданість обраній справі.

— Таких, як Микола Антонович Крупа, — говорить голова робітничого комітету профспілки господарства Семен Панасович Шевченко, — у радгоспі не так уже й багато. І тим приємніше, що йому можна доручити будь-яку справу. Ось уже стільки років механізатор трудиться в тракторній бригаді, і я не пам'ятаю, щоб він не виконав якогось завдання чи порушив трудову дисципліну.

До слів Шевченка можна додати відгук бригадира тракторної бригади кавалера орденів Трудового Червоного Прапора та "Знак Пошани" О. Г. Дібровського про М. А. Крупу: "Він — совість нашого колективу". Характеристика коротка, але глибока й повна.

Патріотами Вітчизни, громадянами, що поважають працю і людей праці, виховують своїх дітей Микола Антонович та його дружина Діна Пилипівна. А вони й справді ростуть завзяті, беручі до роботи. Дочки Галя й Валя працюють далеко від рідного дому, а син Юрко після закінчення міської СІШ № 4 влаштувався слюсарем у бригаду по механізації трудомістких процесів. Нині збирається на службу в армію. Батьки спокійні за нього, впевнені, що він служитиме так же чесно й добросовісно, як працював слюсарем у рідному радгоспі. Вчитись же чесності й сумлінності йому є у кого — у своїх батьків, потомствених хліборобів...

07.11.1979 р.

ШЛЯХ, ОБРАНИЙ НА ВСЕ ЖИТТЯ

Над полем, зритим снарядами і помережаним гусеницями танків, ще слався густий, їдкий дим, а молодший сержант Ярошенко вже знав: це його останній "бій", завтра — додому. Витерши рукавом спітніле чоло, нагнувся до землі і підняв стебельце торішнього чебрецю, що невідомо як уцілів тут. Терпкуватініжний запах нагадав про рідні українські степи, домівку, за якими скучив за роки служби в армії. Його міцні руки ще стискали автомат, але він уже знав — вони водитимуть гуляйпільськими полями трактори.

— Любов до землі, до праці, до людей праці. Звідки вони в юнака, котрий тільки вчора скинув солдатську одіж? — дивувались у першій тракторній бригаді колгоспу "Заповіт Леніна", дивлячись, як учорашній солдат, а сьогоднішній тракторист брався за будь-яку доручену справу. І ще помітили механізатори: комсомолец Борис Ярошенко не байдужий до людей, живе з відкритим серцем, увесь, як кажуть, на виду.

Дехто із скептиків не вірив у щирість Борисових вчинків. Такі шукали найменшої причини, щоб звинуватити юнака у стагріхах. Але пройшов час, і вони переконалися: такі, як Ярошенко, живуть не для себе, а для людей.

— Борис Ярошенко, — говорить обліковець тракторної бригади О. Т. Бик, — якось відразу увійшов у наш колектив. Старші механізатори прийняли його як сина, що повернувся після довгої розлуки. Спочатку він працював на тракторі Т-74. Не один гектар колгоспної землі зорав ним і засіяв насінням. Та хіба виміряти, скільки сил і енергії вкладає людина у виконання поставленого завдання. А що працювати Борис уміє, то сам у цьому переконався. Адже майже рік водили ми з ним на пару трактор МТЗ-50. І коли за станом здоров'я мені довелося залишити трактор, без вагань передав його у надійні Борисові руки. Я був впевнений, що такий не підведе, не зійде з обраного шляху.

Приємно, що юнак виправдовує виявлене довір'я. Він уміє берегти техніку, економити паливо. Правда, зараз його МТЗ-50 на капітальному ремонті, але ж нічого не поробиш — десять років йому, а два останні працював без стороннього втручання.

У майстерні села Петрівки, де Борис Ярошенко ремонтує трактор, знайти хлопця було неважко. Коли я завітав туди, він, стоячи біля розібраного МТЗ-50, про щось радився з майстром П. Г. Білаєм.

Вітаючись із механізатором (ми з ним давні знайомі), я помітив його заклопотаність. Як виявилось, причина її — ще не відремонтований мотор, який відправив у Новозлатопільську майстерню об'єднання "Запоріжжремсільмаш". Борис сподівається, що новозлатопільці не підведуть і він незабаром знову введе свій МТЗ-50 на поле колгоспу "Заповіт Леніна".

Чесна, сумлінна праця у нашому суспільстві приносить людині шану і визнання. Так трапилось і з Борисом Ярошенко. За принциповість, ініціативність, колективізм комсомольці колгоспу обрали його членом комітету комсомолу. Тепер він не тільки вчиться у досвідчених механізаторів хліборобської науки, а й сам навчає інших, виступає серед членів бригади застрільником соціалістичного змагання.

Пам'ятним у житті молодого хлібороба був і один з липневих днів нинішнього року, коли комуністи прийняли Бориса Ярошенка кандидатом у члени КПРС.

— Тепер усі мої помисли спрямовані на те, — каже Б. Ярошенко, — щоб примножувати багатство і силу любимої Вітчизни.

Знаючи Бориса давно, впевнений, що він стане справжнім комуністом.

— Своєю цілеспрямованістю, активною життєвою позицією, — говорить секретар парторганізації колгоспу А. В. Наталенко, — Борис Ярошенко запалює інших. Не випадково комсомольці господарства обрали його делегатом XXVII районної комсомольської конференції.

...Осінній день, напосений важкими хмарами, котився до закритого пеленою туману обрію. Ми стояли з Борисом край дороги, до якої підкочувалися зелені хвилі озимини. Згадували знайомих, дні, проведені спільно в Полтавській середній школі-інтернаті. Я радів за свого колишнього учня: нелегкий труд педколективу не пропав марно. Зерна, кинуті у добре серце, проросли. І обіцяють щедрий урожай любові до рідної землі.

01.12.1979 р.

ПО ПРАЦІ — Й ШАНА

Тихий лапятий сніжок вибілює дорогу від дому до ферми. Скільки кілометрів пройдено цим шляхом телятниця колгоспу "Батьківщина" Марія Петрівна Рокіщук, звичайно, не рахувала. Але чимало. Бо ж дев'ятнадцять років ходить.

Марія Петрівна працює в одному корпусі з Галиною Михайлівною Яковенко та Ніною Макарівною Северин. Подруги добре знають одна одну.

— Робочий день теляниць, — розповідає завідувача четвертою фермою Н. І. Остафійчук, — починається рано. Вже о п'ятій годині вони прибирають приміщення. Це досить важка і неприваблива робота забирає майже три години. Та потім, дивлячись на молодняк, бачиш, що трудівниці не дарма затратили стільки сил і енергії. Телята виблискують, як перемиті.

Добросовісність, уболювання за роботу — невід'ємні риси М. П. Рокіщук. У минулому році вона отримала 700-грамові середньодобові прирости кожної тварини при зобов'язанні 600.

Торішній успіх не випадковий у трудовій біографії телятниці. Минулого місяця вона також одержала високі прирости.

— В січні я доглядала, — розповідає М. П. Рокіщук, — сто молочних телят. Мороки біля них багато. Доводилося окремих додатково годувати, деякі з них самі не вміли пити молоко, їх напувала із соски. Може, декому така робота не до душі, мені ж вона подобається. Хоча накрутишся за день біля телят, але коли вони не хворіють, добре їдять, набирають вагу, це для мене радість. Бо й праця не пропала марно і заробіток буде справний.

Два тижні тому Марія Петрівна, як і її подруги, прийняла нову групу телят. Тепер вони доглядатимуть тримісячних теличок. Працювати і тут нелегко. Полегшує їхню роботу механізатор Іван Петрович Симіч, який трактором доставляє у приміщення необхідні корми.

Доброю підмогою у кожній роботі є мікроклімат колективу. Там, де хороша дисципліна, висока свідомість кожного працівника, вболівання за загальний успіх, справи йдуть добре. На четвертій фермі, яку очолює Н. І. Остафійчук, підібрався дружний, роботящий колектив. Тут немає сварок і непорозумінь, які пригнічують моральний стан тваринників.

— У нашому колективі приємно працювати, — каже Г. М. Яковенко. — Серед нас немає таких, щоб лінувалися. Приклад самовідданості подає Марія Петрівна Рокіщук. Для згуртування колективу багато робить і завідувача фермою.

— Я працювала вже не в одному колективі, — каже М. П. Рокіщук, — і знаю, що таке дружба і взаємодопомога. Доводилося бути і свинаркою, і дояркою. Подобалися мені ці роботи, та через сімейні обставини два останні роки працюю телятницею. Прагну дати якнайбільшу користь рідному господарству, з яким зв'язане все моє життя. Адже тут, у Малинівці, я народилася і зросла в сім'ї степовиків-хліборобів. З дитинства батьки привчали до роботи. Прагну виховати і своїх синів чесними, сумлінними, працелюбними. Бо тільки у праці людина здобуває шану і повагу.

Сама ж М. П. Рокіщук самовідданою працею завоювала авторитет і повагу серед трудівників колгоспу "Батьківщина". Про неї — одну з передових телятниць — високої думки голова

правління В. Ф. Рекотов і секретар парторганізації господарства І. М. Півторапавло. І це цілком закономірно, бо Марія Петрівна не звикла ховатися за чужі спini, її діяльність завжди на виду. І живе вона прагненням добитися високих успіхів у праці, виховати синів гідними громадянами Країни Рад.

16.02.1980 р.

НЕСПОКІЙНІ СЕРЦЯ

В автогаражі колгоспу імені Карла Маркса, як завжди, перед початком робочого дня панувало пошвавлення. Одні водії обмінювалися почутими по радіо останніми новинами, інші обговорювали підсумки роботи за вчора, а Григорій Андрійович Ярмач та комсомолец Андрій Погорельський востаннє оглядали свої автомашини перед виходом у рейс.

— Григорію Андрійовичу, досить тобі ворожити біля "Колхиди", — жартували товариші. — Вона в тебе і так, як лялечка. Іди сюди та розкажи якогось анекдота.

На ті слова шофер Г. А. Ярмач тільки й кине:

— Ви, хлопці, краще б ще раз оглянули машини. Вони нас усе-таки хлібом годують.

Почувши докір у словах товариша, совісніші, виходячи з машин, зауважують:

— Ох і ненаситний ти, Андрійовичу, до роботи. Ні хвилини не перепочинеш.

В тому, що шофер Г. А. Ярмач завжди перевиконує завдання на 30-40 процентів, є своя закономірність, назва якої — працелюбність. Так, трудитись ця людина вміє. Ось що про нього розповідає завідувачий гаражем М. А. Дерев'яно:

— Григорій Андрійович прийшов у наш колектив 20 років тому. І сумліннішого, працювitiшого водія я поки що не зустрічав. Будь-яку роботу виконує на совість. А як він за машиною ходить? Інша мати так дитину не доглядає, як він машину. А знає її, як самого себе.

Любов до техніки його постійна любов.

— Щоб бути задоволеним собою і роботою, необхідно обрати професію до душі, — говорить Г. А. Ярмач. — Мені в цьому по-везло. Я свою не промінюю ні на яку іншу. Деякі молоді хлопці, не знаючи всіх тонкощів нашої роботи, професію водія уявляють так: сів за "баранку" і крути її собі на втіху. Це спрощене, неправильне уявлення про нашу роботу. Професія наша важка. Вона забирає багато сил і енергії, вимагає від людини, яка перебуває за кермом, уваги, зібраності, вміння, швидкої реакції на всі події, що відбуваються навколо машини.

Від себе додаю: професія шофера вимагає не тільки відмінного знання правил вуличного руху (помилка може призвести до трагедії), а й самої машини, Григорій Андрійович не тільки добре вивчив свою "Колхиду". Він домігся того, що бортову "Колхиду" переобладнав на самоскид. Завдяки творчій думці, раціоналізаторській пропозиції Г. А. Ярмача у колгоспному автогаражі тепер появилася дві "Колхиди"-самоскиди.

— Неспокійне серце, — так кажуть у колгоспі про шофера Ярмача. І це відповідає дійсності. Григорій Андрійович вмів не тільки добре трудитися, бути дисциплінованим, товариським — він і непоганий автодружинник.

Бути принциповим у великому і малому, чесним, сумлінним, любити техніку навчає він і свого колегу комсомольця Андрія Погорельського, який, хоч і працює в автогаражі третій рік, завоював авторитет і повагу шоферів, у всьому намагається бути схожим на свого наставника. Його автомашини ГАЗ-51 завжди на ходу, завжди у дорозі, бо потрапила вона у надійні, дбайливі руки. Зараз комсомолець перевозить нею зелену масу від силосозбиральних комбайнів до сховища і, як завжди, доведені завдання виконує на 120-125 процентів. Бо, як і Г. А. Ярмач, має роблящу вдачу і неспокійне серце, котрі кличуть його на гомінкі степові шляхи, залляті сонячним дощем.

04.09.1980 р.

ОДНА З-ПОМІЖ НАС

Ні-ні, та й зрине в пам'яті урочистий вечір напередодні 8 Березня, на якому їй, доярці колгоспу імені Карла Маркса, Катерині Михайлівні Вербицькій, перший секретар райкому Компартії України М. С. Беляєв вручав Ленінську Почесну грамоту. Такої високої відзнаки їй було удостоєно разом з подружками по роботі Тамарою Якимівною Ярмач, Валентиною Федорівною Онопрієнко та Марією Дмитрівною Різник за самовіддану працю й дострокове виконання завдань п'ятирічки по надоях молока від корови.

— Нинішня п'ятирічка, — розповідає доярка, — знаменна для нас не тільки XXV з'їздом партії, а й прийняттям нової Конституції СРСР, 110-річчям з дня народження В. І. Леніна, 35-річчям Перемоги радянського народу над німецько-фашистськими загарбниками. Усі ці пам'ятні віхи хотілося відзначити ударною працею.

Її, ще молоду дівчину, котра у неповні двадцять років прийшла на ферму, вчили старші товариші працювати так, як велить сумління, підказує серце. За більш як двадцятирічну роботу довелось багато чого зазнати, а особливо важкої фізичної праці. Її й тепер вистачає, а тоді, на початку 60-х років, було вдосталь. Виручали терпіння і підтримка старших, які не давали зневіритись у собі, опустити руки.

— Важкий був час, але й прекрасний, — після чергового доїння корів або перед його початком, — розповідає Катерина Михайлівна, — наробишся бувало так, що руки й ноги гудуть від утоми. Тоді котра із доярок і кине: ну-мо, дівчата, давайте пісню. І злетить вона птахом з уст жіночих та дівчачих. Не зчуєшся, де й утома дінеться. Поки однієї та другої проспівасемо уже й доїхала підвода до початку вулиці, де хати біліють, визираючи з-за тинів та садків. Гарна то була пора.

— Що правда, то правда, — підтримує товаришку одна з найстаріших доярок ферми Лідія Єгоровна Тертишна. — Гарна була пора. Бо і ми були тоді молоді та здорові.

— Добре жити і зараз, — каже К. М. Вербицька, — аби тільки здоров'я не підводило... Ну, досить балачок, час до корів. Чуєте, он вони нас кличуть. — У голосі цієї невеликої меткої жінки відчувалися ласка й стурбованість.

Через якусь мить голос її вже чувся біля улюблениць.

— Ти чого це, Лиска, зажурилася, а ти, Журавко, не балуйся. Іч яку моду взяла: за руку лизати. — Голос Катерини Михайлівни — то турботливо ласкавий, то навмисно сердитий — ніби котився від однієї корови до іншої.

— Інакше вона не може ставитися до тварин, — розповідає Марія Дмитрівна Різник про К. М. Вербицьку. — Ласка і піклування про корів — то її "секретна зброя", за допомогою якої їй вдається одержувати високі надої молока. З Вербицькою змагаємося давно і повірите, суперничати з нею нелегко. Бо ми одна одній мало в чому поступаємося, а це тільки надає змаганню впертості і завзяття. Його ж нам не позичати.

Про те, що Катерина Михайлівна вміє працювати, свідчить Ленінська Почесна грамота. Високі зобов'язання взяла трудівниця на останній рік десятої п'ятирічки — надоїти від кожної закріпленої за нею корови 3900 кілограмів молока. Його нелегко буде виконати, але доярка не звикла, щоб її слова розходилися з ділами.

З початку нинішнього року вона отримала більше 2500 кілограмів продукції від корови. Незважаючи на те, що велике молоко відійшло, Катерина Михайлівна щодня отримує його по 10 кілограмів на тварину. Гордістю її є корови Лиска, Проказна та Журавка, які за місяць дають по 500 кілограмів першосортної продукції.

— Особливих секретів у моїй роботі немає, — розповідає К. М. Вербицька. — Роблю все, щоб корови були вчасно нагодовані, доглянуті. Не маю звички на них кричати. Буває приїду на вранішнє доїння сердита й лиха (особливо коли ночі темні й грязько, бо ні світла по вулиці немає, ні дороги з твердим покриттям), але стараюся все ж на коровах свою досаду не зганяти. Розумію: вони ні в чому не винні. Пораючись біля них, поступово заспокоююся і, як завжди, відчуваю в роботі задоволення. Хоч мені й не просто бути дояркою, маючи чотирьох дітей, але поки що справляюся і з роботою, і з їх вихованням.

Залишаючи ферму, почув, як позаду мене злетіла пісня і попливла, набираючи сили й розмаху. В тому хорі був і голос однієї з героїнь десятої п'ятирічки Катерини Михайлівни Вербицької.

06.09.1980 р.

ГОРДІСТЬ КОЛЕКТИВУ

Днів незабутніх, найщасливіших, найпам'ятніших у її житті було не так багато. Та все ж вони були.

— Якби не оті дні, що вриваються в нашу пам'ять назавжди, — говорить свинарка колгоспу імені Ілліча Ніна Терентіївна Сердюк, — то й жити нема чого на білому світі.

Першим незабутнім для неї став день, коли разом з подругами-школярками виходила в поле збирати колоски.

— Оглядаючись з вершини пройдених років, — розповідає Н. Т. Сердюк, — бачу себе дівчам із русявою кіскою і синьою саатиною школярською сумкою через плече. Тоді я була дещо старша за оцю малу кирпичу. — Жінка пригортає до себе малолітню онучку Люду, котра від бабусиної ласки розквітає пишною мальвою. — Звичайно, не усвідомлювала, що день, коли ступила на поле і подала першу усвідомлену допомогу людям, стане пам'ятним у житті. З того всіяного колосками поля почався мій потяг до землі. Підростаючи, вже по-іншому дивилася на мамині й татові натружені руки. Почала усвідомлювати свою причетність до людей праці, вчилася бути схожою на них.

Повоєнні важкі роки. Їх довелося пережити і Н. Т. Сердюк. Та вони обдарували жінку теплом і ласкою — в кінці сорокових вона вийшла заміж, народила сина Віктора.

На початку 50-х років сім'я перебралася з Донецької області в колгосп імені Ілліча. Нові товариші, нове місце роботи. Та це не лякало жінку, бо мала характер щирий, привітний і роботи ніякої не цуралася. А її вистачало. Від зорі до зорі на полі: то сівба, то поліття, то косовиця, а на все потрібні руки. Та й удома жіночих рук чекають син Віктор, дочка Ліда, чоловік. І всьому треба дати лад, на все потрібно знайти час, а його так не вистачає нам, коли ми повні сил і енергії.

Ті роки теж були щасливими для Ніни Терентіївни. Перші кроки дітей, перші мовлені ними слова, усмішки їх — все було незвичайним і пам'ятним. Підросли діти, а з ними додавалось материнських клопотів. Полишив батьківську хату син. Але дочка, вийшовши заміж, залишилася біля матері.

Радіє Ніна Терентіївна, дивлячись, як злагоджено та дружно живуть дочка й зять, як виховуються біля них онуки. Про таке щастя мріялося їй, коли вона працювала на колгоспній роботі, пораючись біля громадських свиней.

— На свиноферму Ніна Терентіївна прийшла, — каже завідувача фермою М. В. Гергець, — у 1963 році. Вміючи на льоту схоплювати секрети досвідчених товаришок, вона швидко опанувала професію свинарки. І невдовзі вже сама ділилася досвідом догляду за тваринами, прищеплювала молодим свинаркам повагу до обраної професії.

— З Ніною Терентіївною працюю давно, — говорить свинарка К. І. Новікова. — Ми з нею не тільки добрі друзі, а й завзяті суперниці у праці. Постійно змагаючись, ми по чергово стаємо переможницями. Ви не можете собі уявити мою радість, коли в районній газеті я прочитала, що за самовіддану працю й дострокове виконання завдань п'ятирічки бюро райкому Компартії України, виконком районної Ради народних депутатів, президія райкому профспілки працівників сільського господарства та бюро райкому ЛКСМ України спільною постановою нагородили мою подругу Ленінською Почесною грамотою.

То теж незабутній день у житті Н. Т. Сердюк. Були привітання подруг, щирі потиски рук, теплі слова, сказані про неї, скромну трудівницю, секретарем партійної організації колгоспу Н. Л. Биковською: "Терентіївна — то гордість наша".

Гордість наша. Точніше, мабуть, про цю русяву, середнього зросту, з відвертим поглядом чорних очей жінку не скажеш. Вона першою в господарстві, включившись у соціалістичне змагання на честь 110-ї річниці з дня народження В. І. Леніна, виконала особисту п'ятирічку. Давши слово за п'ять років одержати від 20 основних свиноматок 2726 поросят, уже першого січня цього року мала їх 3368. Н. Т. Сердюк достроково справилася і з завданнями нинішнього року по одержанню поросят, перекривши його на 104 голови.

Гудуть натомлені за день руки і ноги, та від усвідомлення чесно прожитого дня світло на серці у Ніни Терентіївни Сердюк, яка йде з роботи додому.

13.09.1980 р.

Колгосп імені Ілліча

СИНИ СТЕПУ

Рвучкий вітер, ніби хвацький парубок, вихопився із-за недалекої лісосмуги і закрутив у швидкому танку сухе листя кукурудзи. "Отак і людину може підхопити течія життя і закрутити у своїй бистрині, якщо у неї немає міцного батьківського коріння", — подумалося механізаторові першої тракторної бригади колгоспу імені Горького Сергію Сергійовичу Омесю.

У нього коріння міцне, батьківське. Та все ж і у нього була дилема: залишитися в селі і йти стежкою батька чи податися в місто на (так званий) легкий хліб.

Та особистий приклад батька Сергія Петровича, його відданість рідному полю, підсвідоме тяжіння до землі переважили, і після закінчення середньої школи Сергій вступив до Чубарівського училища механізації сільського господарства. Вчитися не лінувався, бо розумів, що до сільгоспмашин треба знань, без них нічого й думати про власні хліборобські висоти.

Коли Сергій Петрович тримав синові документи, одержані після закінчення училища, у нього потепліли і зволожилися очі.

— Ну, синку, — обіймаючи старшого, сказав батько, — тепер ми з тобою попрацюємо, позмагаємося. Буде і в нас сімейних екіпаж. А ти, Петре, дивися на Сергія, — це він до меншого, ще школяра, — та на вус намотай, бери приклад із старших.

Того дня свято завітало у простору добротну хату колгоспника. Помолоділа зразу на десяток літ поралася, накриваючи святковий стіл, мати. А чоловік із синами, допомагаючи їй, будували плани на майбутнє. І уявлялося воно їм сонячним, замішаним на степовому тронку, покроплене солоним потом і ранковою росою.

Таким воно і стало для молодого хлібороба. Вставав до перших променів сонця і лягав пізно ввечері, коли вже у місцевому будинку культури гасло світло, — такі були робочі будні Сергія Омеся. Нелегко йому було виходити на високі хліборобські орбіти. Та доброзичлива допомога з боку бригадира тракторної бригади І. Я. Рося, товаришів, батька вселяла віру в те, що недалеко день, коли Омесьменший стане класним механізатором. І це сталося, але згодом, коли юнак відслужив визначений строк у рядах Збройних Сил СРСР.

Пам'ятається Сергію й досі, як поспішав з армії до отчого порогу, до рідної Воздвижівки, за якими скучив за два роки. Пам'ятає зустріч з рідними, сльози радості на очах матері, міцні обійми батька.

Звідтоді часу минуло небагато, та Сергій уже не новачок у бригаді, а механізатор другого класу. Йому довірили трактор ЮМЗ-6, яким він уже встиг зробити чимало корисного для рідного господарства. У своїй роботі Сергій керується правилом: той не справжній механізатор, хто не працює на будь-якій сільськогосподарській машині. Сам він уміє водити і трактор, і комбайн.

Жнива-80 стали першим серйозним екзаменом для молодого хлібороба. Йому доручили комбайн СК-5 "Нива". Починаючи першу самостійну косовицю. Сергій Омесь викликав на змагання свого батька, для якого жнива були вже двадцять п'ятими. Та син не побоявся батькової слави і дав слово, що докладе зусилля і старання, щоб вийти переможцем.

Як відомо, складними були цьогорічні жнива. Перед початком їх рвучкий вітер та дощ покрутили хліба. Та й під час жнив погода стояла нестійка.

Випробування на міцність Сергій витримав з честю. Працюючи разом з А. М. Дзюбою, він зібрав колосові на 194 гектарах і відправив з поля на тік 6673 центнери хліба. У батька С. П. Омесь, який працював із молодшим сином Петром, ці показники кращі. Вони зуміли комбайном СК-6 "Колос" скосяти 253 гектари і намолотити 9244 центнери зерна. Сімейні екіпажі Омесів зайняли друге і четверте місце в колгоспі.

За багаторічну самовіддану роботу С. П. Омесь нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора. Він є добрим наставником, чесним, сумлінним працівником, користується заслуженим авторитетом і повагою серед товаришів.

— Все було б добре, — не раз говорив С. П. Омесь, — аби здоров'я.

На жаль, воно стало підводити останнім часом ветерана. Поки батько перебуває в лікарні, його трудову естафету несе син Сергій. Зараз він зайнятий на силосуванні кукурудзи. Водячи комбайн КС-2,6, він щодня перевиконує норми на 15-20 процентів.

— Його у тракторній бригаді, — говорить бригадир І. Я. Рось, — знають як дисциплінованого, старанного механізатора. Дуже добре, що все найкраще він перейняв від свого батька.

Що ж, виходячи на високі хліборобські орбіти, С. С. Омесь не забуває про те, що право працювати на благо рідної Вітчизни йому дала Радянська Конституція.

... Із-за сірих хмар продерлося сонце, воно позолотило листя лісосмуги, кинуло ласкаві промені на юнака, який заклопотано порався біля силосозбирального комбайна. Ось він розігнувся і тепла, світла усмішка розквітла у нього на виду. Полонку ліквідовано — можна знову ставати в загінку і продовжувати роботу. Збиральний агрегат, за кермом якого перебуває С. С. Омесь, плавно рушив з місця і пішов назустріч сонцю.

07.10.1980 р.

ТВОРЧОЇ ВДАЧІ

Закінчилася робоча зміна. Працівники механічної майстерні колгоспу імені Свердлова, помивши руки і переодягнувшись, почали залишати приміщення. Одні виходили на вулицю мовчки, інші — з жартами. В цій гамірливій метушні не брав участі тільки токар Микола Максимович Клименко: незважаючи на веселу веремію, що панувала в майстерні, він продовжував залишатися на своєму робочому місці. Зосереджено виточував якусь деталь.

— Кидай її, Максимовичу, — гукали до нього товариші, — завтра доробиш.

Та чоловік ніби не чув тих слів, він був захоплений роботою.

— Іч, як працює, — сказав хтось на адресу М. М. Клименка, — справжній тобі артист.

Таку високу оцінку роботі токаря дають не тільки товариші, а й механізатори та шофери колгоспу, які завжди звертаються до нього за допомогою і порадою. В нього ж така вдача, що ніколи нікому ні в чому не відмовить. А, як відомо, поломка — це втрачені дорогоцінні години на її усунення, тому й поспішають

усі до механічної майстерні, до Максимовича, який зуміє зарадити біді. І не було ще в колгоспі випадку, щоб М. М. Клименко не виточив чи не реставрував якусь деталь.

Професійна майстерність до токаря прийшла завдяки наполегливій роботі, прагненню не тільки добре виточити ту чи іншу деталь, а й внести у неї свої зміни, вдосконалити її. Він не просто механічний виконавець, а людина неспокоїної, творчої вдачі.

За десять років роботи в майстерні токарь став не тільки майстром своєї справи, а й непоганим раціоналізатором.

— Пригадую такий випадок, — розповідає головний інженер колгоспу І. О. Карнаух. — Під час цьогорічних жнив вийшов з ладу редуктор привода шнека комбайна СК-6 "Колос". Запасного у нас не було, і, щоб не втрачати часу на поїздки в райоб'єднання по виробничо-технічному забезпеченню сільського господарства, Клименко запропонував відрізати вал привода з насоса НШ-46 і приладнати його до редуктора привода "Колоса". Це дало значну економію часу, якого завжди не вистачає під час жнив.

Тут доречно згадати і випадок, коли розірвало редуктор кормороздавача і треба було замінити вал привода. Микола Максимович доклав чимало зусиль, але все ж реставрував, і кормороздавач знову приступив до роботи.

Можна ще наводити приклади, які свідчать про професійну майстерність і творчу вдачу токаря, та на закінчення скажу тільки таке: раціоналізаторські пропозиції М. М. Клименка в поточному році дали економічний ефект у сумі тисяча карбованців.

09.10.1980 р.

ПРАВОФЛАНГОВА ФЕРМА

Третя молочнотоварна ферма колгоспу "Україна" порівняно невелика. Тут утримують 372 корови, яких обслуговує 21 доярка. Давши слово надіти за рік на фуражну корову по 2650 кілограмів молока, доярки вже за 10 місяців перекрили зобов'язання на 72 кілограми.

Лідерами соціалістичного змагання є кавалер орденів Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора і "Знак Пошани" Лідія Омелянівна Кошелєва та кавалер ордена "Знак Пошани" Тетяна Павлівна Костирко. Перша наділа 3911 кілограмів молока на корову, а друга — 3191. З початку року більше трьох тисяч кілограмів продукції від тварини одержала і Олександра Антонівна Гринь.

Не тільки ці, а й усі доярки ферми уміють добре працювати. Ставши на трудову вахту на честь XXVI з'їзду КПРС, вони достроково виконали п'ятирічку по виробництву та продажу державі молока. Незважаючи на те, що колектив ферми річний план виробництва молока виконав ще 12 вересня, а продажу його державі — 12 жовтня, він не збавляє темпів. І це цілком закономірно, бо перед ним стоїть нове відповідальне завдання: за зимовий період надіти від кожної корови по 1560 кілограмів молока.

Тут уже певний досвід є. Торік за зимовий період отримано по 1547 кілограмів продукції. А Л. О. Кошелєва та Т. П. Костирко наділи від кожної закріпленої за ними корови відповідно по 2426 і 2274 кілограми молока. Такі ж надіти вони планують одержати і в нинішній стійловий період. Бо інакше правофланговим не можна — гордість і совість не дозволяють.

Про те, що на фермі дружний, працьовитий колектив, свідчить і така цифра: з 21 доярки 18 є ударниками комуністичної праці.

— Підготовка до роботи взимку важливий етап, — говорить завідувач фермою К. П. Шелєх. — Тому ми вчасно відремонтували приміщення, запаслися кормами. Це вже стало у нас традицією. Благоустроєно територію ферми. Працівники міжгосподарської шляхобудівельної організації проклали до кожного корівника під'їзди з асфальтовим покриттям. А це багато значить для роботи тваринників. Особливо відчуваєш значення під'їзних шляхів із твердим покриттям у осінню негоду.

І справді, кормороздавачі доставляють корми худобі безпребійно. Завдяки цьому продуктивність дійного стада не тільки не знижується, а навіть зростає. За перший місяць стійлового періоду по фермі на фуражну корову надієно 182 кілограми мо-

лока. Це на 16 кілограмів більше, ніж за такий період минулого року. Найвищих надоїв на корову добилися П. О. Кошелєва (277 кілограмів), Т. П. Костирко (228), М. Г. Земелько (216), О. А. Гринь (214 кілограмів).

Колектив ферми має певний досвід одержання високих надоїв, — розповідає секретар партійної організації колгоспу П. І. Доля. — Яскравим свідченням цього є те, що за успіхи, досягнені в соціалістичному змаганні тваринників, високі показники в організації проведення зимівлі, збереження поголів'я, підвищення продуктивності тварин, збільшення виробництва і заготівлі продуктів тваринництва в зимовий період 1979-1980 років, його нагороджено Почесним дипломом Міністерства сільського господарства СРСР та грошовою премією.

Такого ж диплома і грошової премії (100 карбованців) удостоєна Т. П. Костирко.

— Високі нагороди зобов'язують працювати ще краще, наполегливіше, — каже Тетяна Павлівна. — І ми постараємося зробити все для того, щоб виконати свої зобов'язання.

20.11.1980 р.

ЖИВЕ СІМ'Я В ЛЮБИМІВЦІ

На одному з вечорів трудової слави, що проходив у Любимівському Будинку культури, надали слово механізаторів місцевого колгоспу імені Калініна кавалеру ордена "Знак Пошани" Івану Івановичу Панасейку. Від хвилювання і збентеження він тільки й спромігся сказати присутнім односельцям: "Любіть землю, справу, якій ви віддаєте знання і вміння, і заслужите людську повагу".

Коротко сказав чоловік, але об'ємно й точно. Ці ж слова цілком можна віднести і на адресу самого механізатора, знатного хлібороба, який бездоганною багаторічною працею завоював авторитет і повагу не тільки в колективі другої тракторної бригади, а й в усьому господарстві.

— З Іваном Івановичем Панасейком, — говорить механізатор кавалер ордена Леніна Іван Тимофійович Ільховський, — працюю більше двадцяти років. Деякі "секрети" професійної майстерності він переймав від мене, і скажу вам, що тямковитішого учня я не зустрічав. З перших трудових кроків відзначався працелюбністю, незадоволеністю багажем своїх знань сільськогосподарської техніки. Таким же залишився й сьогодні.

А ось що говорить Іван Іванович про своїх колег.

— Приємно мені працювати з Іваном Тимофійовичем Ільховським, Іваном Яковичем Тютюнником, Анатолієм Івановичем Соєю, Анатолієм Олексійовичем Тютюнником, бо це люди, які трудяться чесно, добросовісно. На кожного з них можна покласти як на самого себе. Мабуть, не випадково наша ланка в 1980 році одержала з кожного гектара по 20 центнерів насіння соняшнику, а вирощували ми його на 260 гектарах.

Механізатор першого класу вміє бережливо, по-господарськи ставитися до дорученої йому техніки. Про це переконливо говорить такий факт. П'ятнадцять років працював І. І. Панасейко на тракторі МТЗ-50, і тільки цього року йому довелося з ним розпрощатися і сісти за кермо нового ЮМЗ-6. В розпорядженні хлібороба є і зерновий комбайн СК-5 "Нива", і зернова сівалка, культиватор, інший сільськогосподарський реманент, які вже стоять на лінійці готовності.

Роботящою, добросовісною знають у колгоспі і дружину Івана Івановича Ніну Василівну. Як і чоловік, вона пов'язала своє життя з рідним господарством. Більше п'ятнадцяти років працювала дояркою на фермі. Тут завоювала повагу і авторитет, стала добиватися високих результатів у праці. Та життєві обставини склалися так, що довелося розпрощатися з коровами і стати свинаркою. Але Ніні Василівні сумувати з цього не доводиться.

— В колгоспі всюди потрібні робочі руки, — говорить жінка, — а працювати мені не звикати.

Про Ніну Василівну добре відгукуються подружки по роботі, завідувач свинотоварною фермою Л. І. Ігнатович, зоотехнік з племсправи В. Ф. Галя. Бо у своїй повсякденній роботі вона керується принципом: "Не місце красить людину, а людина місце".

Коли не зайдеш у свинарник-маточник, завжди бачиш Ніну Василівну у роботі — то вона свиням їсти дає, то водою напуває. Ота постійна непосидючість, завзятість у роботі і приносять їй добру славу, шану односельців.

Іван Іванович та Ніна Василівна не тільки самі добре трудяться, а цього ж навчили і своїх синів Віктора та Миколу.

Від батька хлопці перейняли потяг до техніки. Після закінчення Любимівської десятирічки та Гуляйпільської школи ДТСААФ вони стали водіями. Віктор працює в господарстві з 1975 року, а Микола прийшов у автогараж на три роки пізніше.

— За цей порівняно короткий строк, — розповідає завідувачий гаражем І. Г. Дядюн, — молоді Панасейки довели, що трудитися на совість уміють. Їхні автомашини ГАЗ-52 і ГАЗ-51 завжди дбайливо доглянуті, почищені. Не пам'ятаю випадку, щоб котрийсь з них відмовився виконувати доручену роботу. Комсомольці завоювали повагу товаришів. Такими синами по праву можуть пишатися батько й мати.

— Сім'я Панасейків — звичайна трудова сім'я, яких у нашому колгоспі десятки, — каже секретар партійної організації господарства І. І. Мофа. — І ми раді, що кількість таких сімей з кожним роком збільшується. Це закономірний процес.

05.01.1981 р.

ДОРОГИ, ОСЯЯНІ СОНЦЕМ

За двадцять три роки роботи водієм радгоспу "Таврійський" Олександр Олександрович Піщанський вивчив машину так, як композитор ноти своєї улюбленої пісні. І коли повертається з далекої дороги у рідний район, степова дорога птицею, що розпростерла крила, падає під колеса його голубої автомашини ММЗ-5054. Мотор її працює чітко.

— В Олександра Олександровича машина працює, як годинник, — жартують колеги.

І в цьому жарті велика частка правди. Вміє і любить Олександр Олександрович поратися біля автомашини.

— Не заглянеш вчасно у мотор, не оглянеш її, — каже водій, — нічого думати про далекі рейси. Та й дома багато не напрацюєш. Щось та вийде з ладу і, як завжди, не тоді, коли цього чекаєш.

Люблячи свою роботу не за романтику далеких доріг, а за потрібність її людям, він, як кажуть у автогаражі, вкладає у неї всю душу. І це не просто високі слова, а влучна характеристика трудової діяльності одного з передових водіїв радгоспу.

Звідки ж у сільського хлопця така невситима жага до праці? Великий вплив на формування його смаків і уподобань мали батьки хлібороби. Та син схотів стати водієм, і мрія його збулася. В перші роки шоферування він багато чому навчився у старшого товариша, який уже мав досвід роботи.

Андрій Миколайович Чучко, коли О. О. Піщанський прийшов у гараж, уже мав певний досвід роботи і охоче передавав його молодшому колезі.

І до сьогоднішнього дня триває те незриме шефство, хоч Олександр Олександрович сам давно водій першого класу і у нього з'явилися свої підопічні.

— Олександрові Олександровичу я щиро вдячний, — каже комсомолец Олександр Зорін, — за щире, тактовну науку. Коли б не звернувся до нього за порадою чи допомогою, ніколи не відмовить. Без взаємовиручки він не уявляє праці водія, адже на степових дорогах усе може трапитися. "І якщо сьогодні ти не допоміг товаришу, — навчав нас, молодих, Олександр Олександрович, — то знай: завтра сам будеш у критичній ситуації, і тобі ніхто не допоможе". За цю науку хочеться сказати йому щире спасибі.

У кожній роботі досягти успіху допоможе трудове суперництво. Незважаючи на те, що у О. О. Піщанського машина більша, ніж у А. М. Чучка, вони з місяця в місяць змагаються один з одним, перемагають по черзі, і це тільки додає нової сили змаганням.

— Олександр Олександрович Піщанський, — розповідає диспетчер автогаража В. Ф. Чучко, — з початку року виробив 152700 тонно-кілометрів, перевіз 2330 тонн народногоспо-

дарських вантажів, зекономивши одну тонну пального. Це значно більше зобов'язання, взятого трудівником на цей період.

Слова диспетчера доповнює завідуючий автогаражем М. К. Мелащенко:

— Сумлінний, чесний, принциповий, дисциплінований, ударник комуністичної праці. Побільше б нам таких водіїв, ми і горя не знали б.

Що ж, приємно, коли про твою роботу так тепло і сердечно відгукуються товариші, з якими ділиш і радість, і смуток невдач, котрі підстерігають водія на дорогах.

— Буду працювати ще краще і наполегливіше, — пообіцяв на закінчення нашої розмови Олександр Олександрович Піщанський, зручно вмощуючись у кабіні.

Ввімкнуто запалення. Мотор не запрацював, а ніби задихав, і автомашина плавно викотилася із воріт гаража на дорогу, котру щедро осявало вересневе сонце.

08.09.1981 р.

ПОКЛИКАННЯ

Ще спить село, а в хаті Жанни Олексіївни Шапошник блиснуло світло: господарка на ногах.

— Куди ти, Жанно, — підняв від подушки сонну голову чоловік, — надворі ж ніч.

— А нічого, навідаюся на ферму. Може, там моя поміч потрібна. — І по-дівочому крутнулася на підборах.

Чоловік захопленим поглядом провів розповнілий стан дружини і проказав: "Дивись там на роботі, будь обережною". Від того застереження у Жанни Олексіївни потеплішало на душі.

По дорозі до ферми вона зустріла матір, що теж поспішала. Привітавшись, вони, мов дві подружки, заспішили до корівника.

— Як там дома, дочко, — поцікавилася Марія Іванівна.

— Все добре, мамо, — відповіла і попростувала на своє робоче місце.

В М. І. Бойко, завідуючої четвертою молочнотоварною фермою колгоспу "Перемога", тепло заблищали очі. Їй приємно, що дочки — Жанна і Тамара — вирости працюючими, скромними і душею красивими. Перша торік одержала на 100 корів по 102 телят, а друга, котра за чоловіком носить прізвище Боярко, надоїла від кожної закріпленої за нею корови по 4120 кілограмів молока. Це найкращий результат у колгоспі.

Повниться радістю серце матері. Та і як же не радіти, коли вони у рідному господарстві знайшли своє покликання і місце в житті. Правда, не відразу це сталося, але сталося.

Не так давно Тамару на одинадцятому з'їзді профспілки працівників сільського господарства, на якому вона була делегатом, обрано членом ЦК. Потім нова звістка: за трудові успіхи в 1981 році її нагороджено орденом "Знак Пошани".

Першу свою трудову нагороду одержала і Жанна, яку вручив на зборах голова правління колгоспу П. С. Недеря. Почесна грамота — аванс на майбутнє.

Жанна Олексіївна відімкнула двері пункту штучного осіменіння корів і переступила поріг. Одягла білий халат, взялася за виконання щоденних обов'язків техніка штучного осіменіння.

Перш за все відкрила журнал обліку осіменіння корів та одержання приплоду. Приємно читати ось такі записи. "У 1981 році у групі Г. М. Пузан п'ять корів отелилося двічі, а одна за рік привела троє телят. У групі С. С. Яланської корова Майка за один розтел дала двоє телят". Двома телятами торік "похвалилися" корови Руслана, Чародійка, Мирна з груп доярок Л. М. Компанієць, В. У. Осовцевої, Г. М. Пузан. Уже цього року двоє телят привела Рута з групи О. О. Казидуб.

Чим же можна пояснити те, що, працюючи техніком третій рік, Жанна Олексіївна добивається таких результатів?

— Передусім старанністю, сумлінністю Жанни Олексіївни, — розповідає головний зоотехнік колгоспу Н. С. Стешенко.

— Успіх принесло мені, — каже Ж. О. Шапошник, — і те, що під час осіменіння тварин застосовувала моноцеровікальний спосіб, який дає добрий ефект.

Успіх техника штучного осіменіння залежить від взаємодії доярок, скотарів. Це добре розуміє Жанна Олексіївна. Мабуть, через те тут завжди корів виганяють на прогулянки, а це суттєво допомагає у виконанні планів осіменіння тварин.

... Березневий день поволі сідає за ближніми вітровпорами. Закінчився ще один трудовий день. Корови відпочивають. Можна тепер збиратися додому і Жанні Олексіївні: адже там чекають син Діма й чоловік.

27.03.1982 р.

ІІ ЩОДЕННІ ТУРБОТИ

В селі Степанівці, що на території Червоненської сільської Ради, серед інших добротних будинків виділяється оселя, в якій господарюють Микола Родіонович та Ніна Миколаївна Харченки. Крита червоною черепицею, дбайливо доглянута весною і влітку вона потопає у веселій зелені садка. Кожен, хто проходить повз двір, звертає увагу на квітник, у якому до глибокої осені красуються яскраво-червоні троянди, чорнобривці та півонії. Це — захоплення Ніни Миколаївни. Воно вимагає уваги та копіткої праці, але приносить радість і задоволення, дає насолоду душі, відволікає від щоденних турбот.

А їх у Ніни Миколаївни вистачає. Бо працює вона дояркою на другій молочнотоварній фермі радгоспу "Червоний". А труд доярки, хоч про це вже багато говорено, залишається все ще важким.

Жодна сільська професія не вимагає такої самопожертви від працівника, як професія доярки. Доярка повинна вставати дуже рано, коли ще всі люди на селі сплять, і вирушати в передранкове світання, коли воно ще пахне сном і настояними запахами села. Влітку — то переважно запах жнивного поля, восени — дозрілих яблук і динь, взимку — міцних морозів, весною — щедрої зелені дерев і квітів. Яка б надворі погода не стояла, доярка не повинна спізнитись на ранкове доїння.

Та що там запізнитись — вона повинна чимало встигнути зробити до початку доїння. Тож на фермі упродовж стількох

років ніхто не може пригадати, щоб Ніна Миколаївна без поважних причин спізнилася вранці до корів. А працює вона на радгоспній фермі з 1959 року. За цей час чимало встигла зробити.

— За сумлінність, бездоганну роботу, одержання високих надоїв, перевиконання соціалістичних зобов'язань, — говорить голова профспілкового комітету господарства С. П. Шевченко, — Ніну Миколаївну нагороджено двома орденами Трудового Червоного Прапора та ювілейною медаллю.

— Другий орден доярка отримала за роботу в першому році одинадцятої п'ятирічки, — додає головний зоотехнік радгоспу Г. П. Дудник. — Надоївши від корови по 4209 кілограмів молока, вона посіла перше місце в соціалістичному змаганні доярок не тільки господарства, а й району.

Непогані показники має Ніна Миколаївна і в поточному році. За дев'ять місяців вона надоїла від кожної закріпленої корови 3359 кілограмів молока і виборола в трудовому суперництві перше місце в господарстві.

В чому ж секрет успіхів рядової доярки?

— Секретів у мене немає ніяких, — каже Ніна Миколаївна. — Просто, корова, як і людина, любить ласку, тепло, привітне слово. Тож прагну працювати так, щоб мої вихованки завжди були вчасно нагородовані, почищені. Не цураюся промовити до них ласкаве слово. А яка віддача від цього, бачите самі.

— Я знаю Ніну Миколаївну давно, — розповідає її подруга по змаганням Євдокія Василівна Кошкалда, — поруч працюємо не перший рік. І завжди, спостерігаючи за тим, як вона працює біля корів, дивуюся її невтомності, завзятості. Здавалося, з роками та жага працювати повинна пригаснути, як це у дехого спостерігається. Але ж ні. Впевнена, що і цього року Ніна Миколаївна одержить більше чотирьох тонн молока від корови і внесе свою частку в реалізацію Продовольчої програми країни.

Над досвітнім селом стоїть повновидий місяць, який заливає білим сяйвом садок, квітник, вулицю. Ніна Миколаївна виводить за ворота велосипед і направляє на ферму, де ждуть її щоденні турботи, без яких вона не уявляє свого життя.

07.10.1982 р.

ЛІНІЯ ЖИТТЯ

За ближніми вітровпорами догорає зимовий день. Віра Петрівна Сопільняк наводить порядок у пункті штучного осіменіння тварин. Тут же і чоловік, Дмитро Олексійович. Він сидить за столом, схиливши голову над журналом обліку. Робить останній короткий запис і, підвівши голову, посміхається: "Все, мати, на сьогодні досить. Пора додому". Впоралася зі своїми обов'язками санітара й помічника техника штучного осіменіння тварин і Віра Петрівна.

Уважно оглянувши кімнату, Дмитро Олексійович закриває голубі двері на замок і поспішає разом з дружиною до колгоспного автобуса, що відвезе їх додому, у село Гірке.

— Тепер добре, — каже мій співрозмовник, — на роботу і з роботи возять. А років 10-15 тому про це ми могли тільки мріяти. Десять років тому Дмитро Олексійович працював обліковцем на фермі, а коли у колгоспі виникла потреба у техніку штучного осіменіння, не вагаючись, пішов у помічники й учні досвідченого техника Івана Олександровича Писанка. Нова справа давалася нелегко. Але наполеглива праця біля худоби, самоосвіта вечорами, знайомство з методами роботи кращих техніків штучного осіменіння тварин незабаром почали давати відчутні результати. Наставник усе частіше посміхався, дивлячись, як його підшефний добросовісно ставиться до своїх нових обов'язків.

— Старайся, Дмитре, старайся. Незабаром підеш на самостійний хліб, — неодноразово говорив Іван Олександрович.

— Який там самостійний, — відмахувався молодий технік. — Мені ще треба багато чому у вас навчитися, а вже потім думати і про самостійну роботу.

Та невдовзі трапилося так, що на другу молочнотоварну ферму потрібно було поставити техника штучного осіменіння тварин. Вибір випав на Дмитра Олексійовича. Спочатку він відмовлявся, а потім, зваживши сили, дав згоду. Це було сім років тому.

— І не жалкуєте, що стали техніком? — запитую.

— Ніскільки. Худобу люблю. До неї звик змалечку. Користь

від корів самі знаєте яка — давати людям молоко. А моє найголовніше завдання — робити все від мене залежне, щоб вони давали приплід.

Дмитро Олексійович разом з дружиною обслуговує 464 корови і 200 нетелей. Крім цього, штучно осіменяє корів і телиць, яких мають колгоспники.

— Дмитро Олексійович зарекомендував себе старанним, вдумливим працівником, — говорить про Д. О. Сопільняка головний зоотехнік колгоспу Г. Г. Верменчук. — У минулому році від 100 корів ферма отримала 110 телят. Це кращий показник у господарстві.

До слів Ганни Григорівни слід додати, що протягом кількох років Д. О. Сопільняк менше 100 телят від 100 корів не одержував. А в 1980 році добився найвищого показника — 114 телят від сотні корів.

— Що допомагає добиватися таких результатів? — повторює моє запитання чоловік. — Злагоджена робота всього колективу ферми. Без цього ніяких успіхів не досягнеш. Та ще активні прогулянки тварин, чіткий облік корів, що отелились і яких осіменено, трудове суперництво.

Дмитро Олексійович змагається із своїм колишнім наставником І. О. Писанком. І часто учень перемагає. Так трапилося і торік. Та старший товариш тільки щиро радіє, дивлячись на учня.

11.01.1983 р.

Колгосп імені Леніна

ПРИКЛАД ДЛЯ СИНА

Вранці сон найсолодший, та все ж, хоч і жалко, матері доводиться будити сина: час на роботу. Батько вже майже готовий до виходу з дому. Нескладний ранковий туалет, сніданок — і Павло Павлович Дерев'яно разом із сином Олександром простують вулицею до автогаража колгоспу "Заповіт Леніна". Під ногами весело порипує сніжок, що випав уночі, а на душі — передчуття напруги трудовою дня.

Дерев'яно-старший знайомим маршрутом ходить на роботу тридцятий рік. З того часу, як відслуживши визначений строк у армії, вперше ступив на подвір'я колгоспного гаража.

— Тридцять років — як одна мить, — розмірковує Павло Павлович. — Аж самому не віриться. Чимало зроблено, але хочеться зробити ще більше..

Своєї машини спочатку не мав, а на підмінній не почував себе господарем. Та сумлінного, беручкого шофера помітили в колгоспі і в 1956 році довірили автомашину.

— Про те, як Павло Павлович береже техніку, — розповідає завідувачий автогаражем В. П. Явір, — можна говорити багато. Але для переконаності лише один приклад. Одержавши машину, він працював на ній аж до 1980 року. До того ж без капітального ремонту. А коли в гараж прийшов Олександр, батько передав її сину.

— Як же вдалося їздити на ній 24 роки без капітального ремонту? — запитує Павла Павловича.

Він відповів так:

— Якщо свою роботу поважаєш, то турбуватимешся і про машину. Що без неї шофер? Порожнє місце. Щоб мати і повагу людей, і добрий заробіток, треба машину берегти, доглядати, не лінуватися чистити, вчасно змазати щось чи гайку підкрутити.

За довгострокову бездоганну роботу, чесність і принциповість поважають Павла Павловича в колективі. Невисокого, чорнявого, з важкими натрудженими руками, розумними очима, його завжди можна побачити як не біля своєї, то біля синові чи товаришевої автомашини. Не скупий на гарне слово і пораду, він різко міняється, коли зустрічається з фактами безгосподарності, нечесного ставлення до роботи.

Павло Павлович останні кілька років очолює пост народного контролю. Мені довелося бути на звітно-виборних зборах, що проходили в автогаражі, і переконатися, як цей чоловік уболіває за загальну справу, бореться з прогульниками, ледарями, п'яницями. Тож не дарма йому знову довірено очолювати пост народного контролю.

В усьому приклад з батька бере син Олександр.

— Він у нас з 1980 року, — розповідає диспетчер гаража А. М. Домашенко. — Про нього, як і про батька, можна говорити тільки добре. Сумлінний, дисциплінований.

— Дуже допомагає в роботі трудове суперництво, — говорить Дерев'яно-молодший. — Я змагаюся з Віктором Никифороменком. Прагнемо не тільки побільше виробити тонно-кілометрів, а й тримати свої машини справними, не порушувати правила дорожнього руху.

Батька й сина єднає не тільки робота, а й спільне захоплення. Вони учасники колгоспної художньої самодіяльності. Люблять гарну пісню і музику. Грати на балалайці — давнє захоплення Павла Павловича, його він передав сину. І у святкові та вихідні дні, коли сім'я збирається за столом, у хаті Дерев'янків чути гру батька й сина. А мати слухає та радіє за них.

22.02.1983 р.

ЖИВЕ НА СЕЛІ ПОДРУЖЖЯ...

На одній із вулиць села Новозлатополя стоїть чепурний будинок під білим шифером. Побіля нього — літня кухня, сарай, садок. Влітку та восени біля садиби стоїть запашний дух жоржин, айстр. Квіти — то гордість господарки будинку доярки першої молочнотоварної ферми колгоспу "Авангард" Галини Іванівни Шило.

"Порядок дома — порядок на роботі" — за таким неписаним законом живуть Галина Іванівна та її чоловік Яків Трохимович.

Галина Іванівна — симпатична, чорнява жінка — все своє свідоме життя віддала рідному господарству. На роботі зросла, змужніла. Від учениці доярки до майстра високих надоїв — такий її шлях за неповні двадцять п'ять років роботи на фермі.

Мені неодноразово доводилося бувати на фермі і бачити, як Г. І. Шило пораяється біля корів. Вона щоразу була за роботою — то доїть, то корми підкладає тваринам, то чистить їх, то ще щось робить.

— У роботі доярки, як і в будь-якій іншій, — говорить Галина Іванівна, — важливо все. Тварини, як діти, реагують на настрій, голос доярки.

Чи не в теплому, людяному ставленні до корів і криються оті елементи невловимого "секрету" трудівниці?

— Кожну свою корову знаю добре, — каже доярка. — Деяким уже по 10, а то й по 15 років, але всі вони дояться.

Галина Іванівна суворо додержує технології доїння худоби.

— Не пам'ятаю випадку, — розповідає завідувача фермою М. С. Кулик, — щоб Шило перетримувала підключений апарат. Коли треба, не лінується помасажувати вим'я, додоїти тварину вручну.

— Не докладеш рук, не віддаси частку тепла серця роботі, — розмірковує Галина Іванівна, — не сподівайся на високі результати.

Торік Г. І. Шило надоїла від кожної з 24 корів по 3603 кілограми молока. Честь і хвала їй за це. Та вона турбується і про надої подруг по соціалістичному змаганню. Так, Раїса Максимівна Плющій, хоч і має менший стаж роботи, але надоїла від тварини по 3163 кілограми молока. Дається взнаки школа Шило. Їхні групи корів стоять поруч, і Раїса Максимівна уважно придивляється до роботи Галини Іванівни. Мабуть, нічого дивного в тому немає, що кожна з них за три місяці поточного року отримала від корови більше 800 кілограмів продукції.

— Одним з істотних недоліків, які впливають і на продуктивність корів, — каже Галина Іванівна, — є передчасний запуск їх. Я за цим суворо стежу, і в моїй групі ніколи не буває ялових корів.

У роботі не відстає від дружини Яків Трохимович, колгоспний механізатор широкого профілю. За чесність, добросовісність, дисциплінованість поважають його не тільки в першій тракторній бригаді, а й у всьому колгоспі. Так, позаминулого року на косовиці зернових екіпаж, який він очолював, виборив третє місце в господарстві, торік — четверте. Стабільність результатів свідчить не тільки про сумлінність жнивників, а й про їхню професійну підготовку.

— Яків Трохимович беручий до всякого діла, — говорить бригадир тракторної бригади І. С. Мякий. — Старанно трудився на підготовці техніки й інвентаря до весняних польових робіт. По 1,5-2 норми виконував за зміну на передпосівній культивациі. Побільше б нам таких, як Яків Трохимович, ми б і горя не знали з кадрами.

Гарні слова про працювате подружжя Шилів доводилося чути на звітних зборах колгоспників і від секретаря районного комітету Компартії України Л. І. Явон та голови правління колгоспу М. П. Животченка.

Галина Іванівна та Яків Трохимович не тільки зразково працюють, подаючи приклад для інших колгоспників, а й уміло виховують своїх дітей, прищеплюють їм почуття господаря на землі.

07.04.1983 р.

НА СВОЄМУ МІСЦІ

Усміхнена весняному сонцю жінка стояла біля квітучої черешні і вдихала ніжний аромат. Весна. Вона і в душі оператора машинного доїння ордена Леніна колгоспу імені Леніна Віри Тимофіївни Качан. Та й чого їй, яка віддала рідному господарству все своє свідоме життя (в колгоспі працює з 14 років), не мати доброго настрою, не бути задоволеною своєю долею. Адже за доброту і вимогливість шанують її в колективі, за дисциплінованість і сумлінність поважають її товариші по роботі. Про таких, як Віра Тимофіївна, кажуть, що вони гордість, опора колективу.

Аналогічні думки висловлювали про неї завідуючий комплексом В. П. Ясько, оператор машинного доїння М. М. Сердюк, секретар парторганізації колгоспу Д. П. Сахно.

— Віру Тимофіївну знаю давно, — говорив під час зустрічі Володимир Панасович, — з малих літ вона в колгоспі. Спочатку їй довелося працювати на різних роботах, а коли підросла й зміцніла здоров'ям, прийшла на ферму, стала телятницею. Не-

легко доглядати телят віком до чотирьох місяців, та вона не ремствувала на труднощі, а поступово набиралася досвіду. Принциповість, наполегливість Віри Тимофіївни помітили і невдовзі їй доручили очолити ланку телятниць. І з новим відповідальним дорученням трудівниця добре справлялася. Вирощених телят охоче відбирали спецгоспи імені Карла Маркса та "Батьківщина".

— Коли в господарстві виникла потреба в доярках, — каже Віра Тимофіївка, — взяла групу корів. І не шкодую.

Ставши дояркою, продовжувала удосконалювати свою майстерність. А коли відкрилися курси по оволодінню професією оператора машинного доїння, охоче на них пішла. Тепер вона доглядає 51 корову.

— Зі своїми обов'язками справляється відмінно, — говорить про неї Марія Миколаївка Сердюк. — Працюємо в одному корпусі, змагаємось удвох. Коли треба, допомагаємо одна одній. А як же, без цього не можна.

В першому кварталі В. П. Качан надоїла від групи корів 37,2 тонни молока, а М. М. Сердюк — 29,9 тонни. Але це ніяк не применшує напруження трудового суперництва. Навпаки, загострює його.

— Віра Тимофіївна разом з чоловіком Володимиром Тимофійовичем, — говорить секретар парторганізації Д. П. Сахно, — виростили трьох дітей. Син Володимир працював у місті, згодом повернувся в село, трудиться в колгоспі. Такий же є працелюбний і дисциплінований, як і його батьки.

... З вулиці просигналізував автобус, кличучи Віру Тимофіївну на роботу. Вона вийшла із-за черешні і, усміхнена, попрямувала до нього. Пора: корови чекають свою дбайливу господарку.

19.04.1983 р.

РЯДОВИЙ ГВАРДІЇ ХЛІБОРОВІВ

Відгриміла маршами, відмайоріла прапорами святкова демонстрація. В колоні колгоспу імені Карла Маркса, в перших рядах її, пройшов і механізатор першої тракторної Іван Савич Семенов — кавалер орденів Леніна і Трудового Червоного Прапо-

ра. Їх механізатор заслужив довгою, чесною працею на благо Вітчизни, на благо людей.

— У тракторну бригаду прийшов у далекому тепер, 1946 році, — згадує Іван Савич. — Тодішній бригадир Василь Сергійович Кириченко, а пізніше Микола Максимович Будко прихильно поставилися до мене, допомагали, прищеплювали любов до землі, до нелегкої хліборобської праці. Перші два роки був причіплювачем у тракториста Андрія Олексійовича Рогача. У нього пройшов добру, мудру школу хліборобської майстерності.

З 1949 року І. С. Семенов працює самостійно. Спочатку сів за кермо трактора ХТЗ, потім у нього були СТЗ "Наті", інші машини.

— Але перша запам'яталася надовго. Це — як перша любов, — говорить хлібороб.

Мабуть, звідти, від перших кроків, зроблених по дорозі хліборобської майстерності, витоки його чесності, сумлінності в роботі.

— Знаєте, — зізнається співрозмовник, — поле і машина, як і люди, не люблять байдужих. Біля них без любові не можна. Без неї земля не родитиме хліб, а машини не слухатимуть тракториста.

Ілюстрацією до його слів є такий факт. Іван Савич трудиться на МТЗ-5 з 1967 року. Трактор треба давно списати, а він виконує стільки робіт, як у когось іншого новий. За рахунок чого продовжено вік машини?

— Завдяки дбайливим рукам механізатора, — відповідає на запитання механік відділку П. Я. Каретник. — Коли б усі так доглядали доручену техніку, як Семенов, ми б і горя не знали.

До речі, за механізатором закріплено і кукурудзозбиральний комбайн "Херсонець-7", косарку КУФ-1,8, сівалку СУПН-8. Вже сьогодні вони готові до виходу в поле.

Та не тільки дбайливим доглядом техніки відзначається механізатор Семенов. Протягом багатьох років йому доручають вирощувати кукурудзу на зерно. Він очолює ланку кукурудзівників. Торік качаниста займала 150 гектарів. З кожного гектара зібрано по 41 центнеру зерна — більше зобов'язання трудівників.

Цьогорік плантації кукурудзи розташовано на 182 гектарах. Ланка почала боротьбу за одержання не менших результатів, ніж торік. Для цього у неї є зав'язання, досвід.

— Ось тільки дощу б нам, — бідкаються механізатори. — Сівбу провели вчасно і якісно.

Клали насіння в ґрунт, як завжди, напарники Іван Савич Семенов та Микола Іванович Калюжний. Всього засіяли 250 гектарів. Закінчивши сівбу в себе, допомагали сусідам.

— З Миколою Івановичем у парі сьомий рік, — каже І. С. Семенов. — До цього працював із Федором Григоровичем Коростильовим. Взагалі мені везе на хороших людей.

Везіння — закономірне явище: біля сумлінного не можна працювати абияк. Тому й труд Федора Григоровича Батьківщина оцінила гідно: він має орден Леніна та орден Трудового Червоного Прапора.

У тракторній бригаді мені розповіли, що Іван Савич разом із дружиною, колгоспною птахаркою, Ольгою Павлівною виховують працелюбними своїх дітей. Вони переймають кращі риси від батьків.

01.05.1983 р.

У ГУЩІ ЖИТТЯ

— Якщо хочете писати про котрогось із нас, — говорили механізатори третьої тракторної бригади колгоспу імені Карла Маркса при зустрічі, — то пишіть про обліковця Івана Павловича Пушенка. Цілком заслужив такої честі. Справедливий, принциповий, піклується про людей і честь колективу.

У правдивості сказаного переконувався щоразу, відвідуючи тракторну. Коли потрібно було взнати якісь дані (скільки зорано чи забороновано ґрунту, хто сьогодні попереду), Іван Павлович завжди приходив на допомогу, бо він, як кажуть, постійно в курсі справ.

І. П. Пушенко не тільки старанний обліковець (у цьому можна пересвідчитись, ознайомившись із його записами в книзі обліку та нарядів), а й активний сількор нашої районки. Часто у відділі сільського господарства редакції дзвонить телефон.

— Алло! Це редакція? — чується в телефонній трубці. — Дзвонить сількор Пушенко. Щось, шановні товариші, ви давно

писали про наших механізаторів. А вчора ось... — і Іван Павлович аргументовано, зі знанням справи розповідає про трудові здобутки товаришів по бригаді. Записуєш те, що він каже, і проймаєшся симпатією до нього. Адже не про себе піклується — про товаришів. Тут же хочеться сказати таке. У кожному колективі є хороші люди, вони старанно трудяться, але про них майже ніхто не знає, бо тамтешні сількори мовчать...

Та не тільки про виробничі справи повідомляє сількор Пушенко.

— Є в нас батько й син Варюхни, працюватимуть обидва. Чи не можна про них..., — почав Іван Павлович одне з своїх повідомлень.

Болить йому, що завдана комусь — свідомо чи несвідомо — кривда, що хтось виявив недобросовісність.

"Шановні товариші з редакції, — читаємо одного разу в листі сількора, — може, хоч ви допоможете. Вийшов з ладу телевізор у нашого товариша. І ніяк не добереться до Дорожнянки телемайстер з райцентру. Ви ж розумієте, що таке телевізор..."

Оця готовність прийти на допомогу людям і вирізняє Івана Павловича з-поміж інших. Там, де комусь байдуже, йому болить. І він береться за перо, щоб почати черговий допис...

Іван Павлович — активіст громадського життя, профгруппорг бригади. Добре знає сильні й слабкі риси характеру своїх земляків, яких він возвеличує за допомогою слова.

— Іван Павлович, — говорить голова комітету профспілки колгоспу В. Я. Домашенко, — неодноразово обирається профгруппоргом бригади. І завжди добре справляється з покладеними на нього обов'язками.

І. П. Пушенко — активний сількор і колгоспної багатотиражної газети "Слава". Ось як відгукується про нього її редактор, секретар парткому В. П. Силка: "Іван Павлович завжди в гущі подій сьогоднішнього дня, живе турботами колективу, ради нього співробітничав з газетою, хоче, щоб його товариші працювали ще краще, ще більше приносили користі рідному народові".

05.05.1983 р.

ДРУГІ ЖНИВА

Пшеничне поле. Запах дозрілого хліба проникає в саму душу, бентежить серце радістю за хліборобську працю, яка є найдревнішою і найпотрібнішою на землі. Разом із секретарем партійної організації М. О. Писанком та комсоргом колгоспу імені Свердлова Л. Панасенком уважно слідкуємо за комбайном. Він наче й не поспішає, але впевнено рухається до кінця загінки.

Показуючи на комбайн, мої супутники кажуть: "Оце так працює молодий комуніст Іван Головецький. А лише другий рік очолює комсомольсько-молодіжний екіпаж".

Підбирати валки — справа непроста, вимагає кмітливості й уважності. А завдання сьогодні — не залишити на ниві жодного колоска, жодної зернини. Так намагається працювати і комбайнер Головецький. Пройшовши по щойно залишених комбайном слідах, переконались, що тут підготувались до косовиці надійно.

На якусь хвилину комбайн зупинився, і в прорізі кабіни з'явилася русява голова. На обличчі приємна посмішка. Привітавшись, розговорились.

— Жнивувати завжди не просто, — каже юнак, — а цьогорік і поготів. Дається взнаки, що рослини низькорослі і подекуди вогкуваті. Та, думаю, що, незважаючи на деякі труднощі, наш екіпаж справиться із взятим на жнива зобов'язанням — за 10 робочих днів збере 120 гектарів зернових і відправить на тік 2200 центнерів зерна. Чи задоволений своїм екіпажем? — перепитує Іван. — Поки що рано про це казати, але думаю, що ні помічник Віктор Карпінець, ні шофер Микола Семенович Крупій, ні молодий тракторист Олександр Пашков не підведуть, і ми займемо гідне місце в соціалістичному змаганні комбайнерів.

До речі, торік екіпаж Івана Головецького серед 16 екіпажів колгоспу виборів 7 місце, а серед комсомольсько-молодіжних — перше. Звичайно, могли б хлопці і краще потрудитися, аби було більше досвіду.

— Та нічого, Іване Антоновичу, не сумуй, — заспокоїв хлопця парторг, — майстерність приходить з роками. Завзяття ж вам не позичати. Постарайтесь показати себе на нинішніх жнивах.

— Не хвилюйтесь, не підведемо, — пообіцяв молодий комбайнер. І з того, як він це сказав, я відчув, що це не просто слова.

Зустрічаючись із механізаторами другої тракторної бригади, я дізнався, що Головецький хлібороб молодий, але ранній. По-ударному працював на тракторі К-701. Минулої осені підняв більше 900 гектарів зябу і в соціалістичному змаганні молодих орачів району виборів перше місце, за що удостоєний нагрудного значка "Молодий гвардієць 11-ї п'ятирічки". А за те, що весною закультивував 1300 гектарів ріллі і посів перше місце в районному соціалістичному змаганні молодих механізаторів, його нагороджено значком "ВЛКСМ. Ударник 1983" II ступеня.

— Секрети хліборобської майстерності Іван Антонович переймає у досвідчених механізаторів, зокрема, в депутата районної Ради Івана Антоновича Білого, який проводить двадцяті жнива. У нього, безперечно, є чому повчитись.

У колгоспі жнива набирають темпів. Щодня вони виявляють кращий екіпаж. Таким 22 червня був екіпаж Івана Головецького, на честь якого у тракторній підняли прапор Трудової слави і випустили "Бліскавку" — молоді хлібороби відзначилися на підбиранні озимої пшениці.

26.06.1983 р.

ЗАВІДУЮЧИЙ ФЕРМОЮ

У кабінеті відділу сільського господарства редакції дзвонить телефон. Піднімаю трубку.

— Це телефонують за дорученням колективу доярки другої молочнотоварної ферми радгоспу "Червоний". Ми хочемо зі сторінок районної газети розповісти про нашого завідуючого Григорія Івановича Назаренка. Своєю невтомною працею він цього заслужив.

І я уважно слухаю, як доярки, підказуючи одна одній, розповідають про свого завідуючого фермою. Від їхніх щирих слів теплішає на душі. Переймаюся гордістю за людину, яка, віддаючи себе роботі й людям, заслужила в них повагу й авторитет. А це, ми знаємо, не така вже й легка справа.

... Гортаючи сторінки трудової книжки Г. І. Назаренка, мимоволі звернув увагу на те, що записів у ній не так і багато: працював бригадиром рільничої бригади, з 1959 року обіймає посаду завідуючого фермою. Як же він справляється з покладеними на нього обов'язками?

Григорій Іванович працює завідуючим фермою двадцять п'ятий рік. Є одним з найбільш досвідчених керівників середньої ланки. Бути завідуючим при нестачі працівників, погодьтесь, нелегко. Але, вмівло поєднуючи вимогливість, принциповість з турботою про людей, він добивається того, що вони завжди охоче виконують його розпорядження, приходять на виручку один одному. Не пам'ятаю випадку, щоб на другій фермі залишилися недоєними корови. У цьому перш за все заслуга завідуючого.

Григорію Івановичу через хворобу не зовсім легко рухатись, але він весь час у гущі людей. Невтомна діяльність його добре впливає на мікроклімат у колективі. Може, хто й допустив би запізнення чи брак у роботі, та, дивлячись на Григорія Івановича, не дозволяє собі такого.

— Працювати, — говорить Григорій Іванович, — нелегко й тому, що на фермі в основному доярки передпенсійного віку. Але колектив підібрався дружний, бойовий, здатний вирішувати поставлені перед ним завдання.

У цьому переконують такі цифри. Торік доярки другої молочнотоварної ферми надоїли від корови 3683 кілограми молока і вибороли перше місце в районному соціалістичному змаганні. За вісім місяців нинішнього року його одержано 2348 кілограмів — друге місце в районі. Є всі підстави сподіватись, що й з планами решти місяців по виробництву та продажу державі молока ферма справиться достроково, сьогодні по фермі добовий надій від корови складає 11,6 кілограма молока, а в групі Ніни Миколаївни Харченко — 15.

— Чому висока продуктивність корів і в осінній час? — перепитує Григорій Іванович. — За рахунок старанного догляду та хорошої годівлі. Жудоба щодня пасеться не менше 4-5 годин. У добовому раціоні корови є до 40 кілограмів зеленої маси пожнив-

ної кукурудзи, 8 кілограмів буряків, 100 грамів концкормів на літр молока, 2 кілограми гранул з відходів соняшнику.

Багато турботи проявив завідуючий фермою під час підготовки ферми до зими. Один корівник уже готовий прийняти худобу, а в другому закінчують ремонт входних дверей. На території ферми зводиться нове приміщення для тварин.

Щороку в ремонті помостів Григорію Івановичу допомагають пенсіонери Іван Трифонович Ільченко, Степан Йосипович Друзь, Михайло Дмитрович Кравченко та Іван Семенович Литвиненко. Про них він завжди відгукується з пошаною. Доброї думки про завідуючого й пенсіонери.

Збираючись вирушати у довгий і напружений період стійлого утримання громадської худоби, колектив ферми оцінює свої можливості, зважає, скільки можна буде отримати від корови молока. Минулої зимівлі надосно 2170 кілограмів при зобов'язанні 2030. Упевнений, що доярки під керівництвом завідуючого наступної зимівлі доб'ються не менших результатів.

Чесну, добросовісну працю Григорія Івановича високо оцінено. За підсумками роботи в десятій п'ятирічці його нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора.

Посада Г. І. Назаренка забирає у нього багато сил і часу, але він бере активну участь у громадському житті села Степанівки як депутат Червоненської сільської Ради.

... Ні світ, ні зоря у хаті Назаренків вмикають світло. Кілька років тому (до виходу на пенсію) разом з чоловіком на ферму поспішала і його дружина Мотрона Гаврилівна, а тепер це робить сам господар.

— Може, пізніше пішов би на роботу... — бувало, співчутливо промовить дружина, бачачи, як чоловік мучиться з хворою ногою.

— Як це пізніше? — відповідь. — Що про мене люди подумують?

У цих словах весь Григорій Іванович Назаренко.

27.09.1983 р.

ПОКЛИКАЛО ПОЛЕ

— Для кожної людини велике щастя знайти своє місце в житті, — говорить механізатор колгоспу "Мир" І. Ю. Надолинець. — Я своє місце знайшов.

Справді, Іван Юхимович хоч порівняно молодий механізатор — п'ятий рік працює в колгоспі після повернення із служби в рядах Радянської Армії, але проявив себе вдумливим, ініціативним трудівником. За короткий строк досконало вивчив не тільки трактори, а й комбайни.

В поточному році Іван Юхимович брав участь у вирощуванні і збиранні кукурудзи. Його верткий трактор можна було бачити з культиватором як на кукурудзяних гонах, так і на соняшникових.

— І завжди з дорученим завданням, — розповідає бригадир тракторної бригади В. І. Беслик, — справлявся якнайкраще. Нинішнього сезону він був одним із тих механізаторів, які займалися вирощуванням соняшнику. В тому, що в несприятливий за погодними умовами рік, у колгоспі зібрано з гектара по 23,3 центнера насіння олійної культури, заслуга і його.

В господарстві майже закінчилися польові роботи, але для Івана Юхимовича знайшлася інша відповідальна справа. Йому доручили допомагати тваринникам годувати, вірніше забезпечувати кормами громадську худобу. І тут він показує приклад. Ще не було випадку на молочному комплексі, щоб І. Ю. Надолинець вчасно не доставив корми коровам.

— Як воно у вас виходить, — запитує русявого, скромного юнака, — що скрізь ви перебуваєте при ділі?

— Інакше не вмію, — ніяково відповідає. — Хліборобська совість не дозволяє. Раз вибрав свій шлях, то треба по ньому йти господарем, а не котитися перекотиполем. На початку свого трудового життя і я їздив, шукав, як кажуть, легкого хліба, але земля, на якій виріс, поле, на якому батьки трудяться для загального добра, покликало до себе, і від цього я щасливий. Нинішнього року комуністи колгоспу виявили мені високе довір'я — прийняли в ряди ленінської партії. Постараюся бути гідним звання комуніста-ленінця.

— Іван Юхимович не тільки відмінний виробничник, а й активіст громадського життя, — це слова секретаря партійної організації колгоспу І. А. Харченка. — Він депутат Темирівської сільської Ради народних депутатів, член поста народного контролю, що діє в тракторній бригаді.

— Я гордий і тим, — продовжує розповідь Іван Юхимович, — що вкладаю свою частку у виконання Продовольчої програми, у економічну і оборонну могутність Радянської Батьківщини, всім серцем підтримую зусилля партії й уряду, спрямовані на збереження миру на землі.

На звітно-виборних зборах комуністи господарства одностайно обрали І. Ю. Надолинця делегатом XXVI районної партійної конференції.

26.11.1983 р.

НАДІЙНИЙ ТОВАРИШ

Влітку сонце піднімається із-за лісосмуги рано, та воно ні разу не заставало Йосипа Петровича дома. Він завжди у дорозі поспішає до польового стану першої тракторної бригади колгоспу "Перемога".

— Чому так рано? — посміхається бригадир В. І. Яланський. — Можна було б ще трохи подрімати.

— Пусте. Відпочиватимемо потім, взимку, — здивовано відповість.

Та приходиться зима, і чоловікові знову не сидиться вдома. Тягне його у бригаду, до товаришів.

— Йосипа Петровича Горпинича давно знаю, — каже В'ячеслав Іванович. — Добросовісним ставленням до обов'язків механізатора він завоював авторитет і повагу серед членів бригади. Маючи привітну, добродушну вдачу, завжди прийде на допомогу товаришу, відгукнеться на чужу біду. Він прекрасний наставник молоді.

Слова бригадира підтвердив і молодий механізатор комсомолець Анатолій Фесюк, який на собі відчув вплив комуніста-наставника Й. П. Горпинича.

— Незважаючи на значну різницю в наших літах, — говорить юнак, — Йосип Петрович ніколи не підкреслює своєї переваги, хоч досвід у нього чималий, і сільськогосподарські машини знає відмінно. Мене найдужче у ньому вражає і до деякої міри захоплює те, як він любить техніку, землю. Для когось це може і незначний факт, що механізатор працює тринадцятий рік на одному тракторі Т-74, який ще не був на капітальному ремонті, а мені це багато про що каже. І перш за все про те, що трактор попав до справжнього господаря. Бережне ставлення Йосипа Петровича до техніки змушує мене і моїх товаришів не лінуватися доглядати закріплені за нами сільськогосподарські машини.

В колгоспі, мабуть, немає такого поля, де б не доводилося працювати хліборобу. І тому не випадково він говорив на недавніх звітних колгоспних зборах: "Серце болить, коли бачу не порядок на нашій землі, яку не вміємо любити. Скільки гектарів щоліта у нас її гуляє. Це відрізки, на яких бувають бур'яни, могли б давати нам щедри врожаї, а ми на них махнули рукою. А потім восени та взимку чухаємо потилиці, бо ні кормів для громадської худоби, ні зерна".

Непримиренність до безгосподарності, байдужості до народного добра змушує комуніста бути принциповим і вимогливим. Кажуть у бригаді, що він уміє і пожартувати, і поспівчувати, але, коли треба, не пожаліє й гострого слівця.

Знаю, що в колгоспі "Перемога" нова організація праці — робота за колективним підрядом — приживається важко. Але день сьогоднішній доводить, що вона необхідна. Тому її безпосереднім прихильником, як і подобає комуністу, виступив Йосип Петрович. На організаційних зборах, які проходили з нагоди утворення механізованого загону, він одним з перших згодився працювати за колективним підрядом. Це не тільки його голослівна згода. Вона підкріплена й добрим ремонтом техніки, закріпленою за ним — вже готова до виходу в поле.

Беручи участь у поході за економію та бережливість використання пального і мастила, механізатор добився певних результатів. Торік, виробивши на еталонний трактор 1185 гектарів умовної оранки, зекономив 26 центнерів пального.

Як повідомили мені в господарстві, Йосип Петрович вміє не тільки добре трудитися, а й бере активну участь у громадському житті колгоспу. Він старанний дружинник. Вечорами його часто можна бачити із червоною пов'язкою на рукаві. Комуністи первинної організації обрали його членом партійного бюро.

— Йосип Петрович Горпинич, — відгукується про нього секретар партбюро А. Б. Савицький, — є надійним товаришем, дисциплінованим комуністом. Неодноразово обирався партгрупом нашої тракторної бригади. Він і хороший сім'янин. Разом з дружиною виховали чотирьох дітей, які трудяться в різних галузях народного господарства.

З Йосипом Петровичем зустрілися у тракторній бригаді, коли він чаклував біля свого трактора Т-74. Розговорилися про життя-буття, про день завтрашній, а над тракторною бригадою сіявся і сіявся дрібний сніжок.

16.02.1984 р.

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ

Оранжевий трактор К-700, що рухається полем, видно здалеку.

— Оце і працює тут, — говорить виконуючий обов'язки начальника другого механізованого загону колгоспу імені Горького О. П. Пилипенко, — механізатор Семен Васильович Хохотва, про якого ви питаєте.

В тому, що Семен Васильович вміє всі сили і енергію віддавати улюбленій роботі (водить трактори різних марок полями господарства тридцять років), переконують високі відзнаки Батьківщини — два ордени Трудової слави.

Трактор у зчепі з плоскорізом КПШ-9 наблизився до краю поля. З кабіни спустився худорлявий русявий чоловік. Знайомлюся. На мене очікувально дивляться допитливі очі.

— Здається, — каже тракторист, — з приходом жнив все треба кинути на збирання врожаю. Але так можна думати лише тоді, коли не знаєш стратегії боротьби за хліб. А вона довга і складна. Тому я сьогодні готую до майбутнього осіннього засіву

СИН СТЕПОВИКА

люцернове поле. Поверхневим способом оброблятиму і ті поля, які після збирання врожаю будуть призначені для нового засіву.

Слухаючи трудівника, мені хотілось поставити йому лише одне запитання: "Чи вгамував він свою хліборобську жагу, трудячись біля землі тридцять років?". І коли така нагода випала, я спитав про це.

— Ні, — почув у відповідь. — Бо працювати коло землі — це все одно, що творити добро, що вирощувати дитину, за якою потрібен догляд та догляд.

Дивлячись на співрозмовника, прагнув проникнути в таємницю чи вірніше розпізнати джерело енергії, яка не дає людям жити спокійно, буденно, а кличе до активної дії.

Що Семен Васильович прагне бути першим не тільки на полі, а й у спілкуванні з односельчанами, мені розповіли у Воздвижівській сільській Раді, до складу якої його обрано вшосте.

Народний депутат.

— Семен Васильович, — розповідає секретар сільради К. М. Сененко, — активний наш депутат. Його добре знають не тільки виборці вулиці Тельмана, а й доросле населення села, вміє він підібрати ключик до кожного жителя, тому навіть пенсіонери охоче беруть участь у догляді просапних, здають лишки сільськогосподарських продуктів.

Хлібороб активно працює у сільськогосподарській комісії Ради. Готує різні питання, які потім розглядаються на засіданнях виконкому чи сесіях Ради. Напередодні жнив він був членом комісії, яка перевіряла готовність машинно-тракторного парку. До його кваліфікованих зауважень охоче прислухалися товариші по роботі, бо у Семена Васильовича — не заперечний авторитет.

Депутат Хохотва багато уваги приділяє благоустрою села, прагне, щоб воно було красивим. А тим, хто засмічує вулиці і не підтримує належного порядку на подвір'ї не раз доводилося слухати зауваження Семена Васильовича. Його діяльність спрямована на покращання життя односельчан.

— Я, як і всі мої товариші, — ділиться сокровеним С. В. Хохотва, — хочу жити в мирі, займатися лише творчою працею на благо рідної Вітчизни. Для цього й віддаю свої скромні сили.

30.06.1984 р.

У колгоспі імені Свердлова на збиранні хлібів трудяться три сімейні екіпажі. Про один з них сьогодні розповідь. Підказав тему для неї лист із Полтавки.

Невідомий кореспондент, мабуть, так хвилювався, поспішаючи розповісти про сім'ю механізатора Іллі Карповича Шинкаренка, що забув навіть своє прізвище вказати — підписав його лише так: "Агітатор колгоспу імені Свердлова". Його розповідь і покликала в колгосп.

Степові шляхи привели нас з начальником другого механізованого загону Г. Ф. Бровою на поле, де в окремих загінках ходило три комбайни. Серед них виділявся один — червоними зірками.

— Оце і є збиральний агрегат Шинкаренків, — вказує на червонозоряний комбайн Григорій Федосійович. — А ото валки пшениці оглядає сам Ілля Карпович — батько хліборобської родини.

Батько. З діда-прадіда степовик, хлібороб. Від них та батьків перейняв невситиму любов до землі, до людей-трудівників. Селянський син змалечку привчався до фізичної роботи, вчився шанувати шкарубкі, тверді, мов горошини, мазолі, що росли в земляків на долонях. Корінний полтавчанин.

З 1947 року механізатор. І з того часу в тракторній, біля сільгоспмашин. Механізатор широкого профілю. Добре чуває себе і на тракторі ЮМЗ-6, і на комбайні СК-5 "Нива". Бережно, по-господарськи доглядає закріплену за ним техніку. За добросовісну роботу неодноразово заохочувався правлінням колгоспу.

Мати. Алла Омелянівна все своє трудове життя віддала рідному колгоспові. Народила і виховала чотирьох дітей. Найменший Олександр поки що біля батьків. Решта — на своїх життєвих шляхах. Але коли позлітаються у батьківську хату, тоді матері радість — діти і онуки заливають теплом своїм кімнати білощогої хати.

Діти. Троє з них (дві дочки і син) вилетіли з батьківського гнізда. Володимир навчається в одному із технікумів міста За-

поріжжя. Торік після демобілізації з армії поруч з батьком жнивував. Був у нього помічником комбайнера. Незважаючи на втому і пилюку, сумлінно допомагав збирати хліба. Цьогорік місце біля батька зайняв Сашко.

Метикуватий хлопчина припав до вподоби усім членам екіпажу. Добрим словом відгукуються про нього начальник мехзагону Г. Ф. Брова, секретар парторганізації колгоспу М. О. Писанко.

Комсомолец в усьому бере приклад з батька, рівняється на нього, прагне бути йому надійною заміною.

— Ще в 6-му класі, — згадує Сашко, — навчився водити трактор. Коли восени школярі допомагали колгоспу збирати буряки, возив корені до місця закладання.

— Хлопця ніби магнітом тягне до техніки, — усміхається задоволено Ілля Карпович. — Цьогорік схотілося йому попробувати свої сили на косовиці. Я його попереджував, що нелегко буде (треба і рано вставати, і пізно лягати, та й пилюга, остюки), але він настояв на своєму. Нехай, кажу. Адже птиця крила пробує в польоті.

Залишається додати, що сімейний екіпаж І. К. Шинкаренка першим у господарстві справився із взятим зобов'язанням — видав з бункера комбайна СК-5 "Нива" більше 6,7 тисячі центнерів зерна.

22.07.1984 р.

ЗАСВІТИ СВОЮ ЗІРКУ

Сонце немилосердно пече. В кабіні бувалого в бувальцях "Колоса", ніби в печі. А відчиниш двері — пиляка. Та комбайн, ніби ткацький човник, снує і снує. Закінчує одну загінку, переходить на іншу. І так з раннього ранку до глибокої ночі, а точніше — до світанку.

Збиральна машина не залишає ниву по 20-22 години на добу. Сплять комбайнер з помічником по черзі.

— Найвагомішого ужинку, — розповідає Микола Іванович

Єременко, середнього росту, з посрібненими скронями чоловік, — наш збиральний екіпаж добився 21 липня. Тоді ми зібрали 22 гектари пшениці й набили 1456 центнерів хліба. Чи випадковий наш успіх? Звісна річ, ні.

В тому, що найвищі намолоти — результат самовідданої праці екіпажу, переконує така хроніка: 14 липня жнивварі обмолотили 31 гектар колосових і видали з бункера 1124 центнери зерна, через день — відповідно 28 і 1198, 17 липня — 28 і 1418, 18 липня — 30 і 1444 центнери.

— Дивлячись на хлопців, — каже секретар парткому колгоспу І. П. Козицький, — не міг не пройнятися гордістю за них. Вальячись із ніг від втоми і безсоння, вони на очах творили чудо. Коли напруження досягло кульмінації і, здавалося, що не витримують ні люди, ні комбайн, за кермо сідав сам Микола Іванович. І діяв так, як повинен чинити тільки комуніст. Ми чекали ще кращих результатів, та випав дощ. Правда він дав перепочити і людям, і машинам, тому найвищого намолоту екіпаж досягнув 21 липня — скошив 22 гектари і намолотив 1465 центнерів зерна.

На нинішніх жнивах поряд з екіпажем Єременка працювали й жнивварі, яких очолював Сергій Сергійович Омель. В одній ланці. Це дало бажаний результат.

— Про роботу в одній ланці з Сергієм, — розповідає Микола Іванович, — я говорив з секретарем парткому ще напередодні жнив. Хотілося з енергійним, завзятим молодим товаришем показати клас. І от наша мрія здійснилася. За підсумками четвертої жнивної п'ятирічки ланка зібрала 225 гектарів колосових і намолотила 11911 центнерів зерна.

Як виявилось — це найкращий результат в області. Воздвижівські жнивварі стали володарями перехідного призу імені Героя Соціалістичної Праці І. П. Мартиненка.

Хто ж вони ті, що працювали на спільну перемогу? Миколу Івановича я уже називав. Його помічник — сержант міліції Іван Григорович Фесенко, трактористи — Михайло Панасович Браженко, Олексій Трохимович Карпенко, водій Олександр Іванович Личман. Феленко у складі екіпажу другий рік, а Личман — з 1975 року. Про другий екіпаж — мова далі.

В нелегкій битві за хліб багато важить не тільки урожайність колосових, мудрість комбайнера, надійність техніки. Потрібні згуртованість колективу, надійність кожного його члена.

— У нас немає байдужих до хліба, до справи товариша, — продовжує розповідати Микола Іванович. — Якщо трапилася якась поломка в тракторі чи автомашині, всі гуртом лагодимо.

— Отака взаємовиручка імponує нам, молодим хліборобам, — каже Сергій Сергійович Омесь. — Працювати біля Миколи Івановича — це значить проходити справжню школу хліборобської майстерності. За ним не поспіти, та ми прагнемо від нього не відставати. Досвідчений комбайнер не тільки прискіпливий екзаменатор, а й надійний товариш. Коли на моєму "Колосі" вийшли з ладу паливні фільтри, Микола Іванович, не вагаючись, віддав свій запас.

— У екіпажі Сергія Сергійовича трудяться комсомольці: помічником — рідний брат Петро, трактористами Віктор Пилипенко, Богдан Войцицький, водієм — Володимир Чаусов. Всі вони прагнуть засвітити свою зірку удачі, яка приходить до невтомних, самовідданих.

...Комбайни знову в загінках, нестримним потоком тече золотаве зерно в бункери.

26.07.1984 р.

ХЛІБОРОБ

...Тоді жнива тільки стартували. Одні господарства закінчували обмолот валків гороху, інші приступали до косовиці колосових. Перші години роботи на жнивному полі, перші успіхи і перші організаційні недогляди. В такій ситуації і керівники збирально-транспортних загонів, і спеціалісти господарств не все встигають побачити і швидко перегрупувати наявні сили з найбільшою користю для справи. Їм без допомоги самих механізаторів, їх вболівання за долю врожаю не обійтись. Тому й запам'яталася мені розмова, що відбулася на польовому стані другого механізованого загону колгоспу імені Свердлова між

комбайнером депутатом районної Ради І. А. Білим і секретарем партбюро М. О. Писанком.

— Як настрої, як справи? — запитав середнього росту чоловіка, що саме проходив мимо.

— Взагалі-то, нормально, — відповів. — Збираюся виїжджати косити ячмінь на звал. А цього ж не можна робити: у нього низький травостій, при підбиранні валків багато зерна впаде додолу. Олексійовичу, поїдьте, подивіться на рослини, потурбуйтеся, щоб відмінили наряд класти ячмінь у валки. Краще через кілька днів я його скошу на пряму.

У словах чоловіка з посрібленими скронями було стільки непідробленого вболівання за долю врожаю, що не виконати його прохання було просто незручно. Побувавши на місці, переконалися у правоті Івана Антоновича.

— Знаю його не перший рік, — говорить помічник начальника мехзагону А. В. Панасенко. — З Іваном Антоновичем на пару працювали 12 років. Порівну ділили права на трактор МТЗ-50. Скільки ми ним робіт виконали, перелічити важко і завжди мене дивувала завзятість Івана Антоновича, його невичерпна енергія. Таким невситим на роботу залишається він і до сьогодні.

Хлібороб з діда-прадіда І. А. Білий зберіг любов до землі на все життя. З роками вона у нього стає все міцнішою, повнішою, як хлібина місяця, яка щоночі котиться по зоряному небу.

— Люблю наш степ, — каже Іван Антонович. — Його красу у різні пори року, адже кожна з них особлива, примітна. Радісно відчувати, що в оцих степових обширах, — обводять рукою, показуючи на осінні поля, — і моя частка серця та поту.

І дійсно скільки сил і старання щорічно вкладає хлібороб разом із товаришами, щоб посіяне восени зерно озимої пшениці заколосилося, налилося живою силою.

— Така вже вдача в людини, — говорять у мехзагоні, — що він і оре ґрунт, і засіває його, і збирає врожай. Справжній хлібороб.

Нинішньої осені, не гаючись, Іван Антонович сіяв озиму пшеницю з Михайлом Михайловичем Чеховичем. Впорались із завданням так, що не допустили жодного огріха. Хіба це не говорить про якість, добросовісність сівачів.

Іван Антонович дисциплінованістю, принциповістю, майстерністю завоював повагу і авторитет у колективі. В селі Полтавці його шанують як депутата районної Ради народних депутатів і свої обов'язки народного депутата він виконує на совість.

— Бере активну участь у підготовці і проведенні сесій районної Ради, — розповідає секретар райвиконкому М. А. Станько. — На них не відмовчується, а виступає в обговоренні питань, не боїться критикувати, коли це треба, і керівників господарства. Його зауваження гострі, але завжди аргументовані і точні.

Активіст громадського життя, справжній хлібороб Іван Антонович прищепив повагу до своєї роботи і сину Олександру. Зараз той перебуває на службі в рядах Збройних Сил СРСР, а до цього два роки працював у батька помічником комбайнера і сподівається чоловік, що син повернеться до нього на комбайн.

Життєвий приклад І. А. Білого - звичайна риса людини, яка має право брати участь у громадському житті суспільства, яке зробило його господарем на своїй землі.

06.10.1984 р.

ЗЕМНЕ ТЯЖІННЯ

Радісно-збуджуючий стоїть дух дозрілого поля. Здається дихав би ним, і не надихався. Стрункий, чорнявий хлопець зупинився біля жовтавої пшениці, яка від лагідного подиху вітру нахилила обважнілі колоски.

Пшеничне поле. Воно снилося Іванові (ось таким розлитим сонячним морем), коли перебував на службі в армії і коли подався потім водити тепловози в обласний центр.

— Та де б не був, а переслідувало відчуття чогось неповторно-втраченого, — зізнається юнак. — Довго не міг зрозуміти, звідки воно виникло. Аж поки не завітав у рідне село, не побачив достигаючого пшеничного моря. Коли прийшов у тракторну бригаду, то все стало на свої місця.

Лагідного, сором'язливого хлопця тепло прийняли в колгоспі тракторної бригади колгоспу імені Леніна, — розповідає

обліковець В. Г. Похила, — Було це три роки тому. Своєю старанністю, дисциплінованістю, прагненням узнати побільше про сільськогосподарську техніку поступово завоював Іван Бережний повагу механізаторів.

Поради старших, досвідчених товаришів, особливо передового комбайнера О. І. Шишки, сприймав з особливою радістю і намагався їх запам'ятати. Бо думка була і самому навчитися водити комбайн пшеничним полем.

Торік мрія молодого хлібороба здійснилася — він працював помічником комбайнера. Тут поступово набував майстерності комбайнування.

Жнива-84 Іван зустрів уже у всеозброєнні. Не випадково йому доручили очолити комсомольсько-молодіжний екіпаж. А помічником у нього був секретар комітету комсомолу Володимир Булах.

— Працювали ми дружно, — говорить комсорг, — бо Івана знаю давно — разом навчалися, то характери один одного добре вивчили. Спочатку нас поставили косити ранні зернові на звал. Тут ми й перевірили надійність свого комбайна СК-5 "Нива".

Комсомольсько-молодіжний із завзяттям трудився і на підбиранні та обмолоті валків пшениці. Завдяки старанно виконаному ремонту комбайн практично за сезон не зазнавав серйозних поломок.

Відшуміли жнива. І комсомолец Іван Бережний з комбайна пересів на трактор, виконував різні роботи. А коли дозрів соняшник, знову — на комбайн. І тут добився бажаного — серед п'яти комбайнерів, які косили олійну культуру, виборів перше місце у соціалістичному змаганні. Його результат — 90 гектарів.

Зараз член ВЛКСМ щодня виводить потужний К-700 на осінню оранку і систематично виконує норми не менше ніж на 150 відсотків. Свіжа рілля пахне для чорнявого тракториста хлібним полем. Адже працює він для майбутнього врожаю.

— Іван вмів не тільки старанно трудитися, — продовжує розповідь Володимир Булах. — Він бере активну участь у діяльності оперативного комсомольського загону дружинників, хорощий сім'янин. Молодому подружжю колгосп надав нову хату,

щоб у ній росли щастя і достаток. На комсомольських звітно-виборних зборах члени ВЛКСМ обрали молодого хлібороба делегатом ХХІХ районної комсомольської конференції. І я знаю, що своїм трудом він виправдає їх довір'я.

07.11.1984 р.

“ЖИВУ Я ТУТ, НА ЗЕМЛІ...”

Розчулені увагою членів правління колгоспу і виконкому сільської Ради, посивілі ветерани Великої Вітчизняної війни садили деревця. Саджанці берези, сосни, ялинки через кілька годин роботи вишикувалися чіткими рядами. Сергій Іванович Стасик, який працював у парі з Петром Панасовичем Єною, сказав: “Нехай ростуть. Будуть своєрідним пам'ятником не тільки нам, живим, а й тим, хто не дожив до світлого дня Перемоги”.

Сергій Іванович торкається шкарубкою долонею тендітної білоторої берізки і пригадується йому минуле.

Жаркі дні літа 1943 року, бої на Орловсько-Курському напрямку. Перше бойове хрещення і перші нагороди — медалі “За відвагу” і “За бойові заслуги”.

— Тут, — пригадує ветеран, — зрозумів, що у крові і вогні ми, радянські воїни, відстоюємо найчистіше і найсвятіше — Радянську владу, самих себе.

У тому ж пам'ятному 1943 році піхотинець став комуністом.

Серед бойових нагород ветерана виділяється орден Слави третього ступеня.

— Одержав я його в 1944 році. Тоді наша частина наступала на Львівському напрямку. Кинулись в атаку, а попереду — мінне поле. Хоч і не сапер я, але роботу їх добре знав. І, не довго роздумуючи, взявся за розмінування. Стан був напружений: дорога кожна хвилина, але виходу не було. І я зняв 60 мін. Коли утворився прохід, наша рота і штаб батальйону пішли вперед громити ворога. За цей вчинок мені невдовзі вручили орден Слави.

Слухаю розповідь ветерана, і аж не віриться, що людина може стільки винести на своїх плечах і не зігнути. У 1944 році

Сергія Івановича було поранено у живіт. Шість місяців перебування у госпіталі. І знову фронт, передова, бої. Був наш земляк і в Берліні, війну ж закінчив у Празі.

Ветеран партії, війни і праці пригадує минуле, пережите, що залишило помітний слід у серці, що стало навіки дорогим.

Прохолодний вітерець обтрушує листя з дерев, яке стелиться нам під ноги. Ми неквапливо походжаємо з господарем по затишному охайному подвір'ї. Неподалік чути веселий сміх онучки Оксанки і тепло-буркітливий голос бабусі Катерини Семенівни.

— Я як виросту, — чути голос дівчинки, — так буду, як наш дідусь, біля землі. — Слова онучки хвилюють Сергія Івановича і, щоб перебороти хвилювання, він каже: “Золоті діти у нас ростуть, роботящі, скромні. Ким вона буде (має на увазі онуку) ще невідомо, але впевнений, що справу нашу продовжить”.

— Коли у 1947 році повернувся з армії, — розповідає С. І. Стасик, — важко було всім. Та працювали із подвоєним завзяттям, бо за війну скучили за мирною працею. У 1949 році пішов у тракторну бригаду, спочатку був трактористом. А з 1953 року і до виходу на пенсію в 1978 році очолював колектив бригади.

Як працював комуніст, обробляючи землю та вирощуючи врожаї, говорять нагороди. У 1968 році він удостоєний ордена “Знак Пошани”, ще через п'ять років — ордена Жовтневої Революції.

— Для Сергія Івановича, — каже голова правління колгоспу імені Горького Г. В. Шевченко, — залишилося характерним прагнення до дії. Перебуваючи на заслуженому відпочинку, він продовжує трудитися.

Зараз ветеран виконує обов'язки колгоспного землеміра. Робота нібито і не складна, але потребує витримки, вміння знайти підхід до кожної людини, яка вбачає, що її у чомусь обділили: не так чи менше нарізали землі для городу.

— Сергія Івановича, — говорить голова профкому М. С. Богосласька, — у колгоспі знають як невтомного трудівника, доброго сім'янина. Разом а Катериною Семенівною вони виховали двох синів і двох дочок, доглядають старих батьків.

В теплі сонячні дні не сидиться ветерану вдома. Ні-ні, та й навідається у рідну тракторну бригаду, де порядкує Іван Якович Рось, де працюють трактористами сини Олексій і Василь. І по звуку двигуна здаля впізнає чи то свого сталевого коня вивів у поле старший чи менший із хлопців.

З гарним настроєм зустрічає свято Великого Жовтня комуніст, учасник Великої Вітчизняної війни кавалер орденів Жовтневої Революції, Слави третього ступеня, "Знак Пошани".

В осінньому небі над селом пропливає табунець диких гусей. Сергій Іванович проводить їх поглядом і думає: "А мені не треба у вирій, живу я тут, на землі, на якій зазнав щастя, пізнав радість творчої праці".

07.11.1984 р.

БАТЬКОВА НАУКА

Відразу ж за селом починається степ і смарагдовими хвилями накочується на дядьківські садки та городи. Від вранішнього вітерцю, що випурхнув жайворонком із-за найближчої лісосмуги, колишуться пшениці.

Сашко стоїть край поля, і в нього на душі радість: в досягаючих хлібах є і його частка праці. Хай вона незначна, але є.

Другий рік, як Сашко Савон повернувся з армії, а й досі не може звикнути до такого простого, але з глибинним значенням слова "хлібороб".

— Та який з мене хлібороб, — відмахується від запитань. — Поки що тракторист. Рости мені треба та рости. Ось батько мій, Володимир Петрович, то справжній хлібороб. Скільки пам'ятаю себе, все в полі, все на тракторі. Від нього (звичайно, і школа допомогла) перейняв науку ходити біля землі. А вона не любить байдужих.

Дивлюся на юнака, зауважую його не по літах зосередженість і думаю, що до таких зібраних, відданих обраній справі, приходить удача. Добувається ж вона наполегливою, щоденною роботою.

— Оце як почалися польові роботи, — каже мати, — то чоловік і син забули й дім.

— Справді, — підтверджує ці слова начальник другого механізованого загону колгоспу "Перемога" С. Є. Михайленко. — Володимир Петрович і Олександр непогано трудяться на польових роботах. Батько з сином вдвох працюють на тракторі ЮМЗ-6.

Син не побоявся піти в науку до батька.

— З ним ніби легше працювати, — каже Олександр, — бо це ж свій. І важче, бо вимогливий і прискіпливий до всього, ніяких промахів не прощає.

— А для чого їх допускати? — здвигує плечима батько. — Біля землі ходимо. Вона ж нас годує, то й браку не терпить.

Батькову науку син почав переймати, коли ще школярем приходив до нього у тракторну, просився в кабінку, придивлявся, як доглядає машину. Закінчивши десятирічку, не поїхав кудись шукати щастя, а направився в польовий стан бригади, попросився помічником до батька. Ті перші жнива і комбайн СК-5 "Нива" часто снилися під час служби в армії. І тоді пробуджувався життєрадісним, бадьорим, ніби вдома побував, у своєму вишневому селі, пройшовся степовими дорогами, що пахнуть хлібом і землею.

Зараз гаряча пора у хліборобів. А коли вона була іншою? Ведучи міжрядний обробіток, Олександр уже подумки на жнивному полі. Якими то будуть його перші самостійні жнива?

В нинішньому році сам поведе хлібною нивою новий комбайн СК-5 "Нива". То ж, здавши зміну батькові, поспішає до степового красеня, намагається приручити його, подружитися з ним, щоб у косовицю не підвів, не збився з нормального ритму.

— Росте хлопець, то ж йому й дорогу, — розмірковує голова профкому колгоспу П. З. Муковський. — На поточних жнивях довірямо комсомольцю очолювати збиральний комсомольсько-молодіжний екіпаж. Думаю, справиться. Адже характер у нього такий напористий, міцний. Труднощів не злякається.

Кукурудзяним ланом рухається трактор, з кабіни визирає хлопць, на обличчі якого доброзичлива білозуба посмішка. То Олександр Савон обробляє посіви качанистої.

20.06.1985 р.

МОВ ОДНА СІМ'Я

Польовою дорогою, понад молододу зеленою лісосмугою, яка розрізала два лани, на підвищеній швидкості мчать від комбайнів на тік автомашини з золотавим зерном і причепи на ферми з солом'яною січкою. В одному з трактористів, що сидить в кабіні синього трактора МТЗ-50, впізнаю Олексія Петровича Солодченка. Говорити йому ніколи: треба поспішати встигнути вчасно, бо підводити комбайнера та й увесь збиральний екіпаж він не може.

— Кручуся, хоч і складно, — зізнається Олексій Петрович, коли в нього випало кілька вільних хвилин. — А як же інакше? Напередодні жнив члени нашого збирального екіпажу домовилися працювати дружно, допомагати один одному, не допускати безпричинних затримок.

І в тому, що екіпаж Віктора Павловича Забави сьогодні перебуває в числі лідерів соціалістичного змагання не тільки першого мехзагону, а й колгоспу, заслуга всіх. Це ж стверджує і сам комбайнер.

Із закіптюженого пилюгою червоного "Колоса" він спритно спустився на стерню, теплу від щедрого липневого сонця.

Привіталися. На мене очікувально дивляться голубі очі. Ставлю перше, традиційне питання: "Як жнивується?"

Чую у відповідь: "Нормально. Зобов'язалися за сезон намолотити 4500 центнерів зерна, вже є 3390. Складність жнив полягає в тому, що через забур'яненість посівів комбайн не поведеш на підвищеній швидкості. Тому й темпи не такі, як хотілося".

Із колгоспного бюлетеня, який уважно роздивлялися помічник комбайнера Олексій Сергійович Карнаух та Олексій Петрович Солодченко, та надпису на флаштоці у першому мехзагоні, дізнався, що збиральний екіпаж В. П. Забави 22 липня обмолотив 17,6 гектара озимої пшениці і видав з бункера 400,5 центнера зерна.

— Працювати з Віктором Павловичем, — додає О. С. Карнаух, — нелегко, бо вимогливий і до себе, і до інших, але цікаво. Взагалі, то я будівельник у колгоспі, а оце вже четвертий сезон помічником у Забави.

Віктор Павлович своїм екіпажем задоволений.

— Живемо і трудимось, мов одна сім'я, — хвалиться.

— Добиватися високого виробітку на збиральний агрегат допомагає жнивварям, — розповідає обліковець мехзагону І. П. Сидоренко, — соціалістичне змагання. Екіпаж Віктора Павловича Забави веде трудове суперництво з екіпажем Олександра Васильовича Кириченка. До речі, не перший рік. Торік за підсумками змагання першим був Кириченко, а зараз поки що попереду Забава.

— Робота передовиків додає завзяття, прагнення добиватися вищих показників й іншим екіпажам. — Це вже слова начальника мехзагону П. Я. Каретника, з яким зустрівся в полі біля комбайнів. — Завдяки їм ми вже закінчуємо сьогодні косити на звал ранні зернові і залишиться тільки підбір валків. За доброї погоди роботи — днів на 5-6. — Віктора Павловича знаю одинадцятий рік, — продовжує говорити начальник. — Вдумливий механізатор, працюючий, береже закріплену за ним техніку, вмілий організатор збирального екіпажу. Для переконливості такий факт: 22 липня пізно ввечері на комбайні вийшов з ладу грохот. Та поки ставати наступного дня в загінку, поломку зусиллями всього екіпажу було ліквідовано.

Перебуваючи і в мехзагоні, і біля комбайнів у полі, не почув жодного поганого слова про комбайнера В. П. Забаву.

Разом із дружиною, колгоспною дояркою Галиною Тимофіївною виховують двох синів. Старший Сергій служить в армії, а менший, дев'ятикласник Геннадій, привчається до хліборобської справи: зараз виконує посильну роботу на току.

...Пшеничне поле, що кілька хвилин було сповите, мов немовля, рівними стрічками валків, вже їжачиться свіжою стернею, над якою витає дух жнив-85. Він найдужче бентежить і зігріває теплом серце степовика В. П. Забави, який веде по ньому свого "Колоса".

26.07.1985 р.

Колгосп імені Карла Маркса

ПРИЧЕТНІСТЬ

Трохи більше місяця тому комуністи радгоспу "Червоний" прийняли у свою сім'ю шофера Івана Івановича Жованика. На зборах виступаючи підкреслювали такі риси його характеру, як цілеспрямованість, принциповість, готовність прийти на допомогу іншим. І вони не помилилися, бо знають його змалечку: на їх очах ріс і формувався як громадянин.

Розуміючи, що робочі руки особливо не зайві у жнива, він другий сезон йде помічником до батька на комбайн і трудиться на славу.

— А чого ж? Справді, Іван беручий до роботи та й до техніки не байдужий, — задоволено посміхається Жованик-старший, спустившись на кілька хвилин з комбайна СК-5 "Нива", що ніби велетенський степовий орел присів на стерню від втоми. — Як працюємо? Нехай про те люди скажуть, — киває в бік секретаря партійної організації М. В. Вінницького, — думаю, що нормально.

Іван Васильович тепло, по-батьківському оглядається на членів збирального екіпажу. Ось поряд стоїть старший син Іван, а ото підчплює до трактора візок із січкою молодший син Валентин. В кінці весни він повернувся із служби в армії. Та не засидівся дома на батьківських хлібах, а подався у бригаду до товаришів, звідки і на службу проводжали. Радо прийняли його знову у трудову сім'ю. І ось тепер жниве у складі сімейного екіпажу.

В радгоспі "Червоний" задоволені роботою жнивників Жоваників. На ранок 24 липня вони зібрали врожай ранніх зернових з 116 гектарів і намолотили 3343 центнери зерна. Найвищого особистого виробітку на комбайн було досягнуто 21 липня — 693 центнери. Успіх кожної справи залежить від людей, від їх організованості, настроєності на виконання поставлених завдань. Все це враховують у радгоспі "Червоний" й проводять відповідну виховну роботу.

— Відрадно, — говорить секретар партійної організації, — що по-ударному працюють на жнивах екіпажі Володимира Андрійовича Бабича і Григорія Олександровича Лисенка. З ни-

ми змагається екіпаж Івана Васильовича Жованика. Добре трудове суперництво — запорука високих результатів у роботі.

Пшеничним полем рухається комбайн. Веде його Жованик — молодший, а старший розмовляє з нами, уважно роздивляється бюлетень змагання комбайнерів. Мимовільно зітхас: "Знову вперед вийшов Бабич, але ми ще позмагаємося. Для цього у нас є всі можливості".

Перегадом, коли батько зайняв місце за кермом "Ниви", розмовляю з Іваном Івановичем, переймаюся до нього симпатією. Відчуваю, що цей чоловік міцно стоїть на землі, яка його вигодувала і причарувала. Так-так, причарувала. Інакше не скажеш про його любов до землі. А допомогли йому пізнати радість праці, відчуття господаря на землі найдорожчі люди — батько й мати, які самі вміють добре, чесно трудитися, того ж вимагають і від дітей.

У Івана Івановича уже є свої діти і йому не гоже працювати абияк. Тому не зупиняється на досягнутому. Відчуваючи, що запас знань у нього недостатній, закінчив Оріхівський сільськогосподарський технікум.

Часто вечорами, коли односельчани відпочивають, виходить на охорону громадського порядку з червоною пов'язкою на рукаві, бо він — народний дружинник.

28.07.1985 р.

ГОРДІСТЬ ЙОГО — ЛЮДИ

Задовго до початку свята жителі Приютного і навколишніх сіл поспішали до Будинку культури. Тут лунала музика, привітні і гостинні господарочки пригощали гостей смачними варениками, пиріжками, млинцями, шурпою, шашликами.

14-та година. Дівчина в українському національному костюмі вручає хліб-сіль першому секретарю райкому Компартії України М. С. Беляєву. Приймаючи його, Микола Савелійович дякує і бажає трудівникам колгоспу імені Держинського щороку добиватися високих врожаїв зернових, щоб був вагомий їх коровай. Всі направляються в приміщення закладу культури, де

у фойє на стінах висять домоткані килими, вишиті рушники. Їх виготовили вмілі руки М. А. Тяпкіної, К. П. Устименко, Л. П. Дуран, Є. П. Пришківської, Н. В. Ліщинської та інших майстринь.

Почесні гості у складі першого секретаря райкому партії М. С. Беляєва, голови ради РАПО В. А. Куриленка, делегацій колгоспів "Мир", "Авангард", рідні воїнів, які загинули за визволення села від фашистів, С. С. Кристостурян, М. П. Зараєва займають відведені їм місця.

Свято колгоспу імені Дзержинського "Святе, як хліб, село моє" починається.

За допомогою ведучих присутні в залі старі й малі приютненці переглядають сторінки історії свого села, які починаються з далекого 1830 року.

Великий Жовтень докорінно змінив життя селян, приніс їм щастя і свободу, звільнив від експлуатації й бідності.

В 1927 році на цих землях був створений союз спільного обробітку землі, а через два роки — колгосп "Вперед". В 1930 році йому присвоєно ім'я Ф. Е. Дзержинського.

Про довоєнний період розвитку села присутнім розповів ветеран праці кавалер орденів Леніна та Великої Вітчизняної війни I ступеня В. О. Капшук.

Мирне, творче життя трудівників, як і всього радянського народу, перервала війна, яку розв'язала фашистська Німеччина. На фронтах війни полягло 165 жителів села. До підніжжя пам'ятників воїнам-односельчанам і воїнам-визволителям приютненці поклали живі квіти.

Свідок і учасник героїчних літ ветеран Великої Вітчизняної війни Петро Іванович Северин. Його лівий порожній рукав нагадує людям: "Будьте пильні, не пропустіть нових паліїв війни".

У воєнні та й перші повоєнні роки важко було всім, а особливо жінкам, які і орали, і сіяли, і дітей вчили та виховували. Про нелегку долю, яка випала Феклі Митрофанівні Устименко, говорили ведучі на святі. Коли чоловік пішов на фронт, вона залишилася із 7 малими дітьми. І, одержавши похоронку, Фекла Митрофанівна не опустила рук.

— Здавила біль і відчай у серці, — згадує жінка, — працювала в полі від зорі до зорі. Дуже нелегко було. Але люди, Радянська влада допомогли поставити дітей на ноги. І всі вони вижили, працюють в колгоспі.

Кожне село славиться своїми людьми. Такі є і в колгоспі імені Дзержинського. Тут проживає більше 14 орденоносців. Є й цілі династії.

Наприклад, Петро Іванович та Марфа Минівна Шаповали виховали чотирьох дочок, які працюють в рідному господарстві. Олександр Якович та Тетяна Єпіфанівна Зінькови мають трьох синів, які трудяться поряд з батьком і матір'ю.

Як відроджувався і економічно міцнів колгосп після війни, говорив колишній голова колгоспу А. Г. Мальц.

— Нам доводилося після війни починати з корів, бо іншої тяглової сили не було. Важко довелося. Та віра й усвідомлення в те, що господарство треба підводити додавали сили. Завдяки самовідданій праці людей, таких жінок, як Фекла Митрофанівна Усаченко та Марія Павлівна Царенко господарство піднялося. У 1960 році колгосп став учасником Всесоюзної виставки досягнень народного господарства СРСР. Бажаю, щоб наше господарство і тепер йшло попереду.

Про перспективи розвитку села говорив на святі голова правління колгоспу О. В. Довгаль.

На святі були підбиті підсумки конкурсів, лунали пісні.

14.09.1985 р.

НАДІЙНІ СВІТАНКИ

Крайнеба ще тільки починає світлішати, дає знати, що незабаром надійне ранок, а Надія Михайлівна Васькова вже простує знайомою стежкою до молочного комплексу колгоспу "Україна". Не так давно поспішала до групи корів, де її чекали високоудійні Красавка та Любима. Вони так звикли до молодого доярки, що, побачивши її, починали тягти своє не набридливе "му-у-у". Тоді

підходила до них і легкою рукою гладила їм шиї, вони ж тулилися їй у спідницю теплими губами.

— Ну просто малі діти і годі, — задоволено сміялася.

— Добре пам'ятаю перші трудові кроки Надії, — розповідає завідувача комплексом Л. І. Онучко. — Прийшла вона до нас дівчам відразу ж після закінчення місцевої десятирічки.

Її старанність, прагнення пізнати ази майстерності сподобалися всім працівникам нашого колективу, який охоче прийняв молоде поповнення і допомагав чим міг: хто порадою, хто теплим словом, а хто особистою поведінкою.

Пройшов час і Надія зрозуміла, що в неї пішла справа, вона наздоганяє таких досвідчених доярок, як Ярослава Михайлівна Репетун та Лідія Павлівна Пилипенко. Невдовзі ім'я молодого доярки з'явилося на сторінках колгоспної багатотиражної газети "Прапор комунізму", а потім і районної. За одержання високих надой молока її було премійовано туристською путівкою в Болгарію.

Та невдовзі довелося розпрощатися із своїми улюбленими Красавкою та Любимою, здати групу іншій доярці, а самій приступити до виконання нових обов'язків — обліковця комплексу. Надія не розгубилася від ще одного випробування. Так же завзято і наполегливо приступила до опанування нової професії.

— Зараз уже нічого, — зізнається, — а спершу страшно було. Чи справлюся? Чи так наражую зарплату? Хіба мало тих "чи" ставить нам щодень життя.

Знову на допомогу прийшли такі, як Лідія Іванівна Онучко. І ця висота була взята.

Згодом комуністи колгоспу беручку, завзяту Надію прийняли у свою сім'ю, а коли постало питання про створення на комплексі партгрупи, їй доручили її очолити.

— І справа тут пішла ще краще, — розповідає секретар парткому П. І. Доля, — організаційно об'єднані члени партії стали відігравати авангардну роль у колективі, своїм особистим прикладом показувати зразки праці. В цьому заслуга і партгрупорга.

Успішною стала минула зима для громадської худоби для працівників колективу. Вони справилися із своїми соціалістичними зобов'язаннями.

Днями розпочався осінньо-зимовий період утримання громадської худоби. А партгрупорга Надію Михайлівну хвилює те, що не всі переслані помости в корпусах, не утеплено двері. А без тепла не буде ні міцного здоров'я тваринників, ні високих надой молока.

Давно наболілим тут залишається питання: повного пуску комплексу в дію. Про свої обіцянки і недоробки ПМК-121, мабуть, давно забула. А пункт штучного осіменіння корів так і стоїть недобудований. Викопана яма теж скоро засиплеться і ніхто про це не турбується. Та й територію комплексу пора вже благоустроювати? Доки ж людям місити тут грязюку?

На звітно-виборних зборах комуністи порадили партгрупоргу поліпшити роботу з людьми, більше дослухатися до їх запитів і турбот — це піде тільки на користь справі.

— Надія Михайлівна живе активним, повнокровним життям, — говорить інструктор райвиконкому М. І. Сивоненко. — Добре справляється з обов'язками депутата райради, ініціативна, наполеглива в досягненні поставленої мети.

З цим згодні і жителі села Павлівки Успенівської сільської Ради. Виконуючи їх наказ, вона добилася, щоб колгосп відремонтував колодязь з питною водою.

Чимало турбот у народного депутата, молодого матері і дружини Н. М. Васькової. А вона горда цим.

— Я рада, — говорить Надія Михайлівна, що живу на землі батьків, що мої скромні зусилля потрібні землякам. Це вселяє віру і дає нові сили для вирішення різноманітних питань, які щодня ставить життя.

Розмова наша відбувається на буряковому лані, заснованому павутиною бабиного літа, де Н. М. Васькова поспішає разом з рідними впорати відведену ділянку. Стоїть сонячний день, а вона, з усього видно, щораз повертається думками у свої трудові ранки, які вивели її на правильну життєву дорогу, порадували щастям і дали можливість приносити людям добро.

СИН ЗЕМЛІ

Найбільше він любить жнивне поле, коли над дозрілими хлібами плине дух літа, настояний на росах та вітрі, викупаний у гарячих променях сонця, обласканий співом жайворонків і перепелів. Жнива для нього — пора мужніння, здобуття хліборобської мудрості. Микола Павлович посміхається сонцю, вітру, золотистій пшениці і впевнено заводить комбайн СК-5 "Нива" у загінку.

— Ну, тепер тримайсь, — весело гукає. Чи своєму помічнику, чи комбайну, чи сонцю, що немилосердно припікає.

І починається напружена, уперта боротьба за вчасний і якісний збір зерна нового врожаю.

До хліборобської праці хлопець прилучався ще з дитинства. Від батьків, земляків успадкував любов до землі, до роботи на полі. Тому, закінчивши школу, пішов без роздумів і вагань у тракторну бригаду радгоспу "Таврійський": до людей і машин, де молоде поповнення радо зустріли, словом і ділом допомогли зробити правильні перші самостійні кроки.

Пізніше, перебуваючи на службі в армії, бачив себе на жнивному радгоспному полі, обцілованому сонцем. А, повернувшись у село, подався до своєї бригади, до землі.

— Пролетіли роки ластів'ячим табунцем, та любов до хліборобської справи не згасла в серці Миколи Павловича Грибка. З роками набув досвіду, який охоче передає іншим. Сам живе і трудиться як подобає шанованій у селі людині. А це справді так.

На жнивах-85 збиральний екіпаж, який очолював М. П. Грибко, виборов перше місце в соціалістичному змаганні, намотивши комбайном СК-5 "Нива" більше 8 тисяч центнерів збіжжя — найбільше серед жнивників господарства. Завойовувати призові місця на жнивах для нього не вперше.

Микола Павлович однаково володіє навиками роботи як на зернозбиральному комбайні, так і на силосозбиральному КСК-100. Нинішньої осені ним він накосив і подрібнив більше 2 тисяч тонн маси кукурудзи. Чимало зорав ґрунту на зяб трактором Т-150.

— У нас у мехзагоні, — говорить начальник загону № 1 Ф. П. Хохотва, — Грибка називають майстром на всі руки. І це так. Вся техніка, яка за ним закріплена, дбайливо доглянута, вміло експлуатується. Зараз комбайн КСК-100 він відправив на ремонт.

До слів Федора Пилиповича слід додати, що у свої тридцять п'ять років Микола Павлович є кавалером ордена Трудової Слави III ступеня.

— Разом із дружиною Тетяною, радгоспною птахаркою, виховують трьох дочок. Лад і злагода панує в сім'ї члена КПРС, депутата Комсомольської сільської Ради народних депутатів Миколи Павловича Грибка. — Це слова секретаря партійної організації радгоспу В. Ф. Головача.

Невтомного, дисциплінованого трудівника, активіста громадського життя комуністи радгоспу обрали делегатом на XXVII районну партійну конференцію.

— Своєю працею, — каже Микола Павлович, — постараюся виправдати її довір'я і зроблю все, щоб гідно зустріти XXVII з'їзд КПРС.

19.11.1985 р.

АВТОРИТЕТ, ЗДОБУТИЙ ПРАЦЕЮ

Польовою дорогою, викидаючи з-під коліс шматки землі та снігу, пробиває шлях до вівчарника колгоспу "Заповіт Леніна" ЮМЗ-6 з кормороздавачем. Він транспортує туди солом'яну січку. За кермом трактора механізатор першого мехзагону О. Л. Качан.

Це вже немолодий чоловік. Але в очах світяться завзятість і юна задерикуватість, які не дають зупинитися, заспокоїтися, а спонукають до дії. Мабуть, цим і можна пояснити те, що, маючи пенсійний вік, він залишається завзятим, таким же ненаситним до роботи, як і змолоду.

— Пригадую, — каже начальник мехзагону М. С. Блажко, — як Олексій Лукич прийшов у тракторну. Було це 30 років тому.

Після служби в армії, участі в розгромі мілітаристської Японії. Заскучала душа чоловіка за степом, хліборобською працею, коли і встаєш, і лягаєш з думкою про урожай: а який він буде? А чи все зроблено, щоб врожайлися ниви і колосилися поля? І степовик з жадобю взявся до роботи. Орав, сів, косив. Хіба перелічиш, що йому доводиться робити!..

Худорлявий, жвавий Олексій Лукич ніби випромінює силу і впевненість. Так воно і є. А те відчуття — від усвідомлення потреби людям, знайденого місця на землі.

Тридцять літ. Отією стежкою, що в'ється влітку серед дозріваючих хлібів, а взимку кучугуриться снігом. Шлях у тракторну бригаду, де здобував авторитет, визнання не тільки товаришів, а й працівників усього колгоспу.

— Зайдіть у бригаду, — радить голова правління колгоспу Б. О. Горпинич, — і послухайте, що про Олексія Лукича Качана кажуть люди. Добросовісний, працьовитий, дисциплінований, безвідмовний. Ці епітети можна нанизувати й ще. І не помилишся, бо така він людина.

Оця постійна готовність на роботу, на виконання будь-якого наряду (він не ділить їх на вигідні і не вигідні) корінням своїм сягає у ті часи, коли працював поруч з уславленим механізатором Героєм Соціалістичної Праці І. П. Мартиненком.

— Хочете вірте, хочете — ні, але совість не дозволяє працювати, аби день до вечора, — говорить тракторист. — Давно усвідомив, істину, що біля землі з черствим серцем робити нічого, байдужих вона не радує щедрим урожаєм.

У простих, але серцем виважених словах вчувається хліборобська мудрість, яку він передає молодим механізаторам.

— Мені імponує у Олексієві Лукичу, — це слова молодого механізатора Б. Г. Ярошенка, — все робити надійно, на совість. Коли б до нього не звернувся за порадою, ніколи не відмовить, а то й допоможе не тільки словом, а й ділом.

З господарською турботою ходить Олексій Лукич біля закріпленої за ним техніки, береже її. Тому й працює вона у нього безвідмовно.

У мехзагоні цього чоловіка знають і як принципового члена поста народного контролю, який ніколи не пройде мимо порушників трудової і громадської дисципліни. Його гострого, справедливого слова бояться всі "герої", які ще трапляються у мехзагоні.

Чесна, самовіддана праця О. Л. Качана високо оцінена партією і урядом. Олексій Лукич — кавалер ордена Трудового Червоного Прапора. Такий він, хлібороб і людина.

07.12.1985 р.

ВИПРАВДОВУЄ ДОВІР'Я

Серед молодих операторів машинного доїння корів добра слава лине про Ольгу Григорівну Андрієнко, яка трудиться на молочнотоварній фермі птахофабрики "Туляйпільська".

— Вона, — говорить заступник завідуючого відділом комсомольських організацій райкому ЛКСМ України О. О. Попович, — завжди в числі лідерів соціалістичного змагання. Непогано розпочала і зимово-стійловий період утримання громадської худоби: за жовтень надоїла від корови по 251 кілограму молока. З таким показником Ольга Григорівна ділить друге-третє місце в районі серед молодих тваринниць.

— На птахофабриці Ольга живе і працює восьмий рік, — це вже слова голови профкому господарства А. М. Трофимюка. — Знаю її як сумлінну трудівницю, добру матір, яка разом із чоловіком Іваном Миколайовичем виховує двох дітей.

З ким би не говорив про молодого оператора машинного доїння — чи з товаришками по роботі, чи з бригадиром ферми А. А. Біліндіновим — відгуки про неї тільки позитивні: сумлінна, працьовита, дисциплінована, дбайлива в роботі.

За нею закріплено групу корів. Тільки подивившись на них, можна здогадатися, яка у них господарка: вони стоять чисті, дбайливо доглянуті.

— За роки моєї роботи, розповідає бригадир ферми, — не знаю випадку, щоб Ольга Григорівна пішла додому, не попорав-

ши тварин. І вони за її ласку й доброту віддячують високими надоями.

З "Блискавки", що висить у червоному кутку приміщення ферми, видно, що за підсумками соціалістичного змагання у третьому кварталі Ольгу Григорівну за перше місце нагороджено перехідним червоним вимпелом і грамотою райкому комсомолу. Трудівниця прагне і в листопаді одержувати якомога більше продукції.

З початку року вона вже має 3021 кілограм молока — значно більше зобов'язання, взятого на період 2926 кілограмів надоїла від корови В. П. Хрененко, з якою змагається Ольга Григорівна.

— Мені не те, що приємно змагатися з молодого подругою, — говорила Валентина Пилипівна, — а і цікаво, як вона добиватиметься своєї мети. Оце здорове трудове суперництво і додає сил, енергії в роботі.

Людина праці. Вона в нашій країні господар своєї долі, шанована в суспільстві людина. Такою і є молодий оператор машинного доїння О. Г. Андрієнко.

За постійну невтомність, вболівання за загальну справу, — розповідає секретар партійної організації В. С. Накалюжний, — її втретє обрано депутатом Комсомольської сільської Ради народних депутатів. І довір'я виборців вона виправдовує з честю.

Ольгу Григорівну неодноразово відзначали грамотами і преміями за успіхи в роботі. А сьогодні вона перебуває в Москві на Виставці досягнень народною господарства. Певен, що приведе звідти чимало вражень і бажання працювати ще краще й наполегливіше.

21.11.1985 р.

ПОЛІТІНФОРМАТОР

— В дні радянсько-американської зустрічі у верхах, що проходила у Женеві, увага всієї світової громадськості була прикута до швейцарського міста. — Такими словами розпочав чергову політінформацію І. А. Жовніренко.

Далі зав'язалася зацікавлена розмова про перспективи відносин двох країн, про те чи можливе послаблення міжнародної напруженості, зменшення ядерної загрози для людства.

Слухаючи бесіду, яку вів Іван Андрійович, спостерігаючи, як вдало він оперував цифрами і фактами, які акуратно виписані в спеціальний зошит, проймався повагою до людини, яка, здається, і складні проблеми може викласти просто і дохідливо. Щоб так вести бесіду, звичайно ж, треба мати ґрунтовну підготовку, неабияку ерудицію, уважно слідкувати за новинами в пресі.

— Отже, — закінчує бесіду політінформатор, — на сучасному переломному етапі у міжнародних відносинах, в умовах, коли людство поставлене перед вибором між виживанням і загрозою знищення, радянсько-американська зустріч на вищому рівні була необхідною і корисною.

Бесіда тривала недовго, але її емоційний заряд виявився високим і слухачі — працівники механічної майстерні колгоспу "Україна" — прямуючи на робочі місця, жваво обмінювалися враженнями від почутого. До кількох із них я звернувся із запитаннями.

— Скажіть, будь ласка, яке враження залишилося від щойно почутої політінформації? — запитує слюсаря-електрика Л. М. Жовніренка.

— Якщо скажу гарне, то цим нічого не скажу, — почув у відповідь. — Івана Андрійовича слухаю не вперше. У ньому завжди імponує вміння знаходити контакт з аудиторією. Пристрасним словом, аргументованим фактом добивається того, що слухачі проймаються вірою в те, про що він говорить.

— Я вперше слухав Івана Андрійовича, — говорить молодий механізатор мехзагону № 2, який у майстерні ремонтує трактор МТЗ-80, О. І. Каліберда, — але враження глибоке. За душу бере його переконаність, віра в те, що він пропагує.

З цією оцінкою був згоден і я. А разом зі мною — і член парткому колгоспу В. І. Іващенко, з яким слухали політінформатора.

— Більше десяти років завідує майстернею І. А. Жовніренко виконує партійне доручення політінформатора, — говорить Василь Іларіонович. — Не зважаючи на те, що за пле-

чима великий досвід роботи, Іван Андрійович готується до кожної зустрічі з аудиторією. Через це він завжди готовий відповісти на будь-яке запитання.

Що ж допомагає йому завжди бути в курсі справ, цікаво вести бесіди з слухачами? Перш за все, усвідомлення відповідальності за доручену ділянку ідеологічної роботи, серйозне ставлення до кожної політінформації.

— Дехто вважає, — ділиться професійними секретами А. І. Жовніренко, — що до лекції треба ретельно готуватися, мати текст її, а політінформацію можна провести за допомогою газетних вирізок. Переконався, що це хибна думка, яка ні задоволення, ні слави не принесе. Тому ретельно продумую тему, план виступу, заздалегідь готую ілюстративний матеріал. Думаю і над тим, скільки піде часу на виступ, що встигну сказати своїм слухачам, бо політінформації проводжу перед початком робочого дня і кожна хвилина на особливому рахунку. Поповнюю знання в постійно діючому районному семінарі, а також систематично читаю газети і журнали, слухаю радіопередачі про міжнародні події, дивлюсь телепрограми "Час", "Сьогодні у світі", "Міжнародна панорама". Найважливіше, цікаве записую. Якщо воно не знадобиться сьогодні, то, можливо, потрібне буде завтра.

Крім доручення політінформатора Іван Андрійович непогано справляється і з обов'язками засідателя народного суду. Чимало сил і енергії забирає й безпосередня робота в майстерні. Третій рік він очолює її колектив.

Яка напруга тут буває, можна уявити, коли члени його виконують більше 70 процентів усіх ремонтів, які проводять у колгоспі, починаючи від болта і закінчуючи комбайнами різних типів. І зараз виробнича площа майстерні "забита" тракторами й комбайнами. Щоб виконати обсяг робіт, керівнику допомагають люди. Найпершими помічниками його є слюсар-моторист Іван Олексійович Хорішко, коваль Василь Микитович Каліберда та інші.

— Їхня підтримка допомагає справлятися з непростими завданнями, — переконує мене співбесідник. — Погано в нас тільки те, що ніяк не вирішиться питання із опаленням майстерні. А на холоді багато не наробиш.

Такий він — запальний, енергійний політінформатор І. А. Жовніренко. Не випадково його портрет занесено на районну Дошку пошани активістів ідеологічної роботи.

05.12.1985 р.

СОНЯЧНА ДОРОГА

— Доброго ранку, Іване Микитовичу, — вітаються вранці товариші, коли І. М. Отрішко приходить в автогараж колгоспу імені Енгельса.

— Здрастуйте, Микитовичу, — лине і від молодої порослі, що тільки опановує секрети професійної майстерності.

— Здрастуйте, дорогі люди! — Почуття на серці у чоловіка таке радісне, світле, як оцей сонячний ласкавий день, що починає підійматися на горизонті, що хочеться творити тільки добро.

— Ну, як, Сергію, справи? — підходить до молодого шофера Сергія Савченка, що длубається у моторі автомашини. — Сьогодні не забув поставити прокладки? — Натруджена рука лягає на юнакове плече. А очі весело сміються.

— Ні, що ви? — ніяковіє. — Тепер уже все гаразд.

— А в тебе що, Сашко? — звертається наставник до Олександра Чаяла.

— Порядок, — відгукується той від своєї машини. — Готуюсь у рейс.

Іван Микитович підходить до своєї автомашини ГАЗ-53. Дбайливо, по-господарськи прискіпливо оглядає її. І залишається задоволений: вчора хоч і допізна вивозив органічні добрива на колгоспні поля, але не полінувався потім помити її, й тепер вона чиста, ніби усміхнена, зустрічає свого господаря.

— Привіт, машино, — хочеться і до неї привітатися, але вчасно спиняє себе — почують хлопці, кепкуватимуть.

Не поспішаючи, заправив її паливом, а потім пішов виписувати шляховий лист.

— Отрішко, — чує голос завідувачого гаражем М. А. Пацюка, — сьогодні возити щебінь на колгоспне будівництво.

— Щєбінь, то й щєбінь. І це таке, що треба для господарства. Невдовзі ГАЗ-53 викочується з воріт автогаража. Назустріч машині стелиться сонячна дорога.

Чоловік поїхав виконувати наряд. А на серці в кожного, з ким встиг поспілкуватися, залишилося відчуття тепла і радості.

— У нашому колективі, — говорить завідуючий гаражем, — Іван Микитович з 1956 року. Вважай, тридцять років з незначною перервою шоферує. Завжди сумлінно виконує наряди. Дисциплінований. Грамотно експлуатує машину. А бачили б ви, у якому вона зразковому технічному стані!

Про ветерана виробництва в колективі (з ким би не доводилося говорити) відгуки схвальні. І працьовитий, і принциповий, і дисциплінований, і готовий прийти на допомогу товарищу словом чи ділом.

З гарними виробничими показниками Іван Микитович закінчив минулий рік. Своім ГАЗ-53 перевіз 4800 тонн народногосподарських вантажів — на 1800 тонн більше завдання. Виробив 77480 тонно-кілометрів або річний план виконав на 130 процентів, зекономивши при цьому 239 кілограмів пального. Та й на ремонті автомашини заощадив 150 карбованців.

Іван Микитович активний у громадському житті. Він — член парткому, член ради районної організації Всесоюзного товариства боротьби за тверезість. Його виступи на засіданні парткому чи зборах завжди конкретні, принципові. За самовіддану, чесну працю удостоєний медалі "За трудову відзнаку".

...Дорогою, яку перебігають сонячні зайчики, котиться автомашина-самоскид. За кермом її сидить колгоспний шофер Іван Микитович Отрішко.

25.02.1986 р.

ЗЕМНЕ ТЯЖІННЯ

Пшенично поле, яке годину-дві тому їжачилося тугими колосками, нині світилося і ніби аж усміхалося короткою стрижкою.

— Ну просто тобі хлопці однолітки на першому році служби. — Сашко затримав зір на жовтій стерні, що залишилася після їхньої червонозоряної "Ниви", яка притомлено стояла край загінки, дишаючи рівно і плавно, з усвідомленням виконаного обов'язку. Таке відчуття було і в нього, коли ступив на рідну землю після повернення зі служби. А довелося йому перебувати в обмеженому контингенті радянських військ у Афганістані. Як вів себе там молодий солдат Сашко Тищенко, красномовно промовляє орден Червоної Зірки.

— Та нічого, — подумки розмовляє сам їй собою, — випробування витримали і там, і тут.

А нинішні жнива для помічника комбайнера виявилися справжнім екзаменом, бо були першими в житті. Тому нелегкими. Але молодий жниввар не розгубився, бо допомагав йому старший товариш і вдумливий наставник комбайнер Микола Дмитрович Гринчук.

Коли інколи десь щось не ладилося, Микола Григорович лагідно клав на Сашкове плече руку і тепло усміхався, як було тоді: "Не переживай. Все буде добре. Ти просто забув додати газу, от комбайн і засмикався на місці". Хлопець із вдячністю пригадує ту нехитру науку і на душі стає затишніше. Ще раз оглядає комбайн, на якому тріпотить червоний прапорець і на кабіні сяє сім зірочок. Знак відмінної роботи.

— А й справді, Сашко, — підходить комбайнер. — Правда ж, непогано пожнивували?

— Правда, — ніяково посміхається і пригадує: "Скільки це вони скосили та обмолотили хлібів? 266 гектарів і 7095 центнерів — значно більше соціалістичного зобов'язання. Отже, слова дотримали".

І йому приємно, що не підвів товаришів. Тепер він може сміливо глянути в очі С. О. Іванченку та М. Ф. Зубу: трудився на жниввах відмінно.

— Олександра Тищенка, — розповідає Микола Федорович, — знаю друтий рік — після того, як він повернувся зі служби. — І що мені імпонує, так це націленість на добру справу, сумлінність у роботі. Почули б ви, з якою неохотою відпускали його з ферми,

де він підвозив корми худобі. Тільки після настійних вимог і запевнень, що все буде гаразд, відпустили на комбайн. І він довів, що й на комбайні може працювати.

— Беручий, завзятий, — говорять про нього в бригаді.

— Одного разу я запитав його, — говорить секретар парторганізації О. О. Буряк, — чому він обрав село? Адже спочатку жив у місті.

— Знаєте, — щиросердно зізнався, — до землі тягне.

— А чому правом на позачергове одержання квартири не скористався? — поцікавився.

— Дарма, то не для мене, — махнув рукою. — Нам з дружиною Тамарою та дочкою і тут добре.

Дивлячись на подружжя Тищенків, переконуєшся, що щастя завітало в їхню сім'ю, поселилося у білостінному будинку, який виділив колгосп. Вечорами тут лунає дитячий сміх, чути лопотіння босих дівчачих ніжок. У освітленні вікна заглядають молоді фруктові деревця, посаджені чоловіком та жінкою на щастя, на достаток.

Легкий вітерець прилетів із поля і приніс на нову сільську вулицю післяжнивний запах, яким дихав і дихав би, відчуваючи красу степу, свіжість скошених стерниць. Олександр іде поза фарбовані сусідські тини і всміхається до людей, які приязно кидають: "Добрий вечір!" "Здрастуйте!", а то й спитає дехто: "Як справи?" Від людської уваги на серці — радість.

Перші зорі, як пшеничні зернини, висіялися на небі. Втомлений, але задоволений прожитим днем, входить у двір Сашко, а назустріч йому квітнуть дві посмішки — дружини і доньки. І відчуття тремтливо-ніжне від них розливається по тілу.

— Значить є для чого жити на світі.

31.07.1986 р.

Колгосп "Авангард"

МОВ ОДНА СІМ'Я

За підсумками переджовтневого соціалістичного змагання колектив зміни "Б" розкрійно-штампувального цеху взуттєвої фабрики занесено на районну Дошку пошани. Хто ж вони ті, кого удостоєно високої честі, хто боровся за успішне виконання плану?

У супроводі начальника цеху О. М. Білая заходжу в приміщення, де струнками рядами стоять преси для розкроювання верху взуття. Біля одного з них трудиться Ніна Василівна Кирильченко.

— Яка ваша думка про колектив, у якому працюєте? — запитую.

— Найкраща, — чую у відповідь. — Колектив у нас активний, дружний. У ньому я вже тридцять років й іншого мені не треба.

— У зміні "Б", — приєднуються до розмови готувальниця розкрійних карт Клавдія Карпівна Вовк та старший інженер-технолог Лідія Григорівна Колодка, — справді панує дух доброзичливості і взаємовимогливості.

— Без високої дисципліни, уважності, — додає Микола Олексійович Білай, — у нас не можна. Адже від кожного робітника цеху багато залежать кінцеві підсумки, бо якість виготовлюваного взуття починається з розкрійника.

Виявляється, у колективі зміни трудяться висококваліфіковані робітники, які у переважній більшості мають шостий розряд.

Добре, що в колективі зміни гармонійно поєднується досвід ветеранів праці — таких, як Марія Семенівна Менщикова, Лідія Федорівна Гомін, Олена Трохимівна Рогач та вже згадувана Ніна Василівна Кирильченко, котрі віддали підприємству по 30 і більше років, із завзяттям молоді.

— Кого ви можете виділити серед робітників зміни? — запитую співбесідників. Якусь мить вони думають, а потім, незмовляючись, називають прізвища розкрійника текстилю Володимира Володимировича Передирія, який у виконання обов'язків вкладає всю душу.

Авторитетом і повагою користується Анастасія Олександрівна Литвиненко, і її не випадково обрано бригадиром. Добрих слів заслуговують Марія Олексіївна Петрик, профгрупорг Наталія Миколаївна Шаровська, Катерина Олексіївна Ничик. З початку року кожна з них зекономила більше двох тисяч квадратних дециметрів шкірсировини. Приклад бригадира й профгрупорга наслідують й інші. Тому економія сировини по зміні "Б" за десять місяців склала 107 тисяч квадратних дециметрів.

— А як з виробничою та громадською дисципліною? — цікавлюся. І бачу в очах начальника цеху задоволення: "Якби так у всіх".

— В колективі зміни давно забули про порушників дисципліни, — з гордістю каже М. О. Білай. І на підтвердження своїх слів показує сатиричну газету "Засуджуємо", яку зняли із звичного місця. — Немає про кого писати, — пояснює.

Справді, в колективі зміни не зафіксовано жодного порушення. Звичайно, неякісний розкрій шкірсировини трапляється. Тоді збирається рада бригади. Збитки, як правило, відшкодовують винні.

— Взагалі, рада бригади працює добре, — говорить начальник цеху. — Щомісяця виставляє кожному коефіцієнт трудової участі, а це впливає на зарплату.

Як довелося переконатися, у колективі зміни шанують і поважають не тільки сумлінних працівників, а й тих, хто роботу поєднує з навчанням. Так, заочно навчається в Дніпропетровському політехнічному технікумі розкрійниця текстилю, учасниця художньої самодіяльності Катерина Романівна Коваленко. Перед цим його закінчила майстер зміни Ганна Степанівна Смолова, яка виросла від робітниці до майстра. Її авторитет незаперечний.

Знайомлячись із розкрійницями, дізнався, що вони вміють не тільки виконувати плани, а й змістовно, культурно відпочивати.

Звичайний трудовий колектив, у якому живуть і трудяться люди. Вони, мов одна дружна сім'я.

07.11.1986 р.

ЩАСТЯ — ЖИТИ

Сизий вечір розтрусив перші несміливі зорі. Пронизливий вітер холодив розпашіле обличчя. Але Іван не зважав на його настирливість, він ще залишався на зборах, де колгоспні комуністи вирішували питання про прийняття його кандидатом у члени КПРС.

— А чи добре подумав перед тим, як подати заяву? — вчувався голос старого комуніста.

— А чи не підведеш усіх нас? — хотів впевнитися інший.

На кожне запитання прагнув відповісти якнайпереконливіше. Бо питали сумлінні працівники, дисципліновані партійці. Ось хоч би взяти досвідчених механізаторів Івана Івановича Хохотву чи Івана Андрійовича Буланого. Перший має повне право на заслужений відпочинок, але продовжує трудитися у мехзагоні.

Поступово нервові збудження почало спадати й Іван Шанін став заспокоюватися.

Ішов сільською вулицею, що жила своїм звичним життям. Поруч ступав товариш і порадник у всіх справах Сергій Сергійович Омесь. Таким, як він, хочеться бути й Івану, але поки що у нього не вистачає досвіду. Та нічого, досвід — то наживне, як каже Сергій, було б бажання та старання, а успіх не забариться.

— Ну як ти? — Сергій посміхається до товариша. — Заспокоївся вже.

— Майже.

— Не хвилюйся, все буде добре. Я ж тебе знаю не перший день. Та й товариші поручилися за тебе. А вчитися тобі все-таки треба. Бачиш, яка тепер техніка у мехзагоні приходиться? Тільки освіченим вона підкоряється.

— Та хіба я проти? Я — за.

Помовчали якусь мить, роззиралися навкруги і в напівтемряві Іван помітив у молодому садку яблуньку. Листя з неї опало, а останнє червонясте яблуко висіло на гілці.

— Ти бачиш, — вихопилося з Іванових уст, — усі впали, а це, завзяте, висить.

— Справді завзяте, — погодився Сергій.

Ішли вулицею, а сяйво червоного яблука зігрівало їм душі, кликало на відвертість.

— Знаєш, — Іван повернув лице до товариша, — відчуття на серці таке, що, здається, гори перевернув би. Після зборів ніби крила у мене вирости.

— То добре. Значить, не помилися у тобі люди. І немає більшого і повнішого щастя, як жити для людей.

— Жити для людей, — механічно повторив Іван. І подумав про своє життя. Яке воно в нього? Що встиг зробити? Дуже і дуже мало. До служби в армії закінчив сільське професійно-технічне училище. Став механізатором широкого профілю. Потім служба, а з лютого минулого року — колгосп імені Горького, який уже став рідним. Тут він працює в мехзагоні. Вміє орати землю, засівати її зерном, вирощувати і збирати врожаї. За сумлінність, дисциплінованість його хвалять старші товариші. Але він розуміє, що резерви для зростання в нього є. Тож охоче вечорами читає спеціальну технічну літературу.

Іван Шанін не тільки добре проявив себе під час польових робіт, а й підготував та виставив на зимове зберігання всю закріплену за ним сільськогосподарську техніку й інвентар, лагодить їх. Він — активіст громадського життя: член комітету комсомолу, начальник штабу "Комсомольського прожектора", член обкому профспілки працівників агропрому. Добросовісний, скромний, ініціативний.

...Іван іде сільською вулицею. Товариш, попрощавшись, залишив його одного із роздумами і надіями. Вже хлопець бачить свій новий будинок, що для молодого подружжя виділив колгосп, і в серці підіймається хвиля щастя: йому вчуваються голоси дружини і дітей.

Зорі, що зовсім недавно несміливо висіялись на небі, тепер яскравіли дужче, сміливіше і, здається, привітніше.

— Та це ж вони мене вітають, — нараз сяйнув здогад. І так з усмішкою на устах переступив поріг рідного будинку, де на нього чекали з нетерпінням.

04.12.1986 р.

ДЖЕРЕЛА ЇЇ ЛЮБОВІ

З освітленого будинку виглянула у вікно і побачила вже звичну в цю зиму картину: надворі сипле і сипле снігова пороса, вивершуючи кучугури, через які не так то легко вранці дістатися до ферми.

— Можна ще зачекати якусь часинку (час ще є), поки бульдозер прогорне дорогу, — подумалось. Але хіба всидиш дома, коли її ждуть з нетерпінням.

І ось дівчина по білому килиму стежки поспішає сільською вулицею на роботу. Відгорнувши накиданий за ніч сніг від дверей тваринницького корпусу, відкриває двері і до неї долітає вже звичне і дороге "іго-го" та "му-у". Це подають голос її підшефні — коні та телята. Валентина посміхається їм у відповідь, їй робиться тепло і сонячно, ніби вона повернулася у батьківську хату. Таке відчуття у неї вже один раз було, коли після міського життя прибула у рідне село.

Звідтоді вона у колгоспі. Тут їй доручили доглядати групу телят. У роботі розкрилися джерела її любові, проявилася серйозність дівочих намірів: працювати не гірше передових колгоспниць.

Швидко плине час, коли займаєшся роботою, яка тобі до душі. Ніби вчора Валентина Вовченко стала телятницею у колгоспі імені Свердлова, а вже минуло кілька літ. Працьовитість, скромність у роботі запримітили всі, хто з нею поруч на фермі.

— Хіба мені важко, — посміхається, коли завідує фермою просить підмінити у вихідний колгоспницю, яка захворіла чи терміново відлучилася.

— Безвідмовна, — ще говорять про неї у колективі.

Але коли треба приструнити порушника дисципліни чи любителя оковитої, тоді дівчину не впізнати — такою стає вона непримиренною до них. За принциповість, сердечність поважають її у колективі. Інакшим і не уявляє свого життя депутат Полтавської сільської Ради Валентина Михайлівна Вовченко.

... Коні і телята знову подали свої голоси, і дівчина заспішила до них, примовляючи: "Зараз, мої любі, нагодую і напою".

29.01.1987 р.

СИН ЗЕМЛІ

— Тікає зима... — Яків Єгорович Білан задоволено дивиться на тоненькі ниточки струмочків, що їх утворює тала вода. — Весна — ось-ось.

Йому, ветерану війни, партії і праці, приємно відчувати подих весни, що вже накочується на село із-за приютненських лісосмуг. Він спостерігає, як заповзятливі школярі приміряють до дерев шпаківні, і до горла підступає давкий клубок: пригадується давніше. ...Було те в осінні дні 1943 року під Мелітополем. Як залишився живий, довго не міг збагнути. Тепер твердо знає, що перемогли любов до життя, жага до боротьби з ненависними фашистськими зайдами.

Довгенько довелося лікуватися в госпіталі у місті Душанбе, але молоді сили перемогли недугу. І солдат Я. Є. Білан повернувся у стрій.

Пізніше воював у складі IV Українського, а потім — II Прибалтійського фронтів. Дожив до перемоги, яку зустрів у Прибалтиці.

У вересні 1945 року дорога простяглася додому. Але вчорашній фронтовик за направленням поїхав не в рідне село до матері, а відбудовувати, піднімати з руїн Донбас.

Одного дня електрослюсар шахти імені Володарського приїхав до матері в гості. Чим міг, допомагав колгоспникам виборювати перший повоєнний урожай. Від надмірної роботи заворушилися осколки у пораненому хребті і недуга так скрутила колишнього гвардії сержанта, що довелося знову лікуватися, а згодом — залишитися в селі.

— Відпустила мене недуга, — розповідає тепер уже ветеран, — і пішов я в колгосп на роботу. Спочатку працював завідувачим клубом, згодом комсомольці обрали своїм ватажком. Нелегкі, але неповторні то були часи. Тепер оглядаюся на прожиті роки і думаю: якби довелося заново починати життя, то чи вибрав би інше — поза селом, поза цими людьми? І кажу сам собі: ні, іншого мені не треба.

Повоєнне село. Ще не втихли сльози вдів і сиріт, але вільне життя, напруги трудових буднів впевнено піднімали вітрила. І вчор-

рашній фронтовик знову на передовій, тепер уже мирного фронту. Ким тільки не довелося йому бути — і завідувачим током, і касиром, і секретарем колгоспу, і завідувачим фермою, і завгоспом.

В травні 1953 року, коли розквітлі яблуні одяглися в біло-сніжні сукні наречених, Яків Єгорович став членом ленинської партії.

— Вступ у партію змусив подивитися на себе і товаришів ніби іншими очима, — говорить ветеран, — додати умінь і старань у роботі.

І комуністи колгоспу побачили в молодому партійцеві не тільки сумлінного, добросовісного працівника, а й здібного організатора. Тому, починаючи з 1958 року, він вісім років очолював партійну організацію колгоспу.

Вийшовши на заслужений відпочинок, ветеран і сьогодні подає посильну допомогу господарству, веде військово-патріотичну роботу серед школярів. Його можна бачити з піонерами і жовтєнцями, які завжди із зацікавленням слухають розповіді Якова Єгоровича, котрі передають неспокійний ритм минулих, але пам'ятних серцю днів.

— Яків Єгорович і сьогодні на передньому краї перебудови, — говорить секретар партійної організації М. С. Кошарний. — Він активний член комісії по контролю діяльності адміністрації. Буквально кілька днів тому члени комісії проводили рейд-перевірку зберігання і готовності насіння ярих культур до сівби. В ній брав участь і наш ветеран.

Враховуючи активність Я. Є. Білана у господарській та виховній роботі серед молоді села, його обрано заступником голови ради ветеранів війни і праці колгоспу. Яків Єгорович чимало робить і у справі виховання молодих партійців. Для цього йому не треба шукати якихось особливих слів, саме життя ветерана, си-на рідної землі є яскравим прикладом служіння народу, без якого він не мислить свого життя.

... Над селом піднімає крила провісінь. Яків Єгорович, як і кілька десятків літ тому, простує вулицею, поспішає на виконання чергового доручення. Життя не дає заспокоюватися.

ВЕДЕ ЗА СОБОЮ ІНШИХ

Неспокійним серцем, бездоганим, безвідмовним у роботі характеризували водія ремонтно-транспортного підприємства Івана Івановича Шубака. І справді мій співбесідник — людина скромна, тиха, коли це не стосується принципових питань. Там же, де йдеться про інтереси колективу, він відступати не звик. Мабуть, через ці риси й виріс від водія до бригадира водіїв.

— До нас в РТП Іван Іванович прийшов у 1979 році, — розповідає секретар парторганізації Л. С. Межуєва. — Спочатку працював газоелектрозварником. Через рік став учнем шофера, а тепер сам показує іншим приклад.

Іван Іванович, як вже сказано, вміє і любить трудитися на совість. План півріччя по перевезенню народногосподарських вантажів перекрив на 115 тонн, зекономив 184 літри пально-мастильних матеріалів.

У зразковому стані він постійно тримає свою автомашину ЗІЛ-130. Із водіями працює не тільки як керівник, а й як агітатор.

— Звичайно, нелегко поєднувати ці два доручення. Але бесіду агітатора я не перетворюю у чергову "накачку". Від "накачки", самі знаєте, користі ніякої. Тільки невдоволення і зіпсований настрій.

Та не тільки виробничими турботами живе І. І. Шубак. На підприємстві його знають як здібного футболіста, волейболіста. А після робочого дня він часто поспішає на репетицію в гурток художньої самодіяльності, де без його голосу не може обійтися вокальна група. І це тоді, коли в студента-заочника Верхньодніпровського сільськогосподарського технікуму часу, як завжди, не вистачає.

Знаменно, що й дружина Івана Івановича одержала картку кандидата в члени КПРС.

— Для мене це — незабутня подія, — каже Людмила Петрівна. — Відчуваю всю відповідальність, яку взяла на себе. Але не шкодує. Тут за приклад мені чоловік.

Сама Людмила Петрівна не стоїть осторонь громадського життя колективу, району. Вона — голова профкому, член пре-

зидії райкому профспілки працівників агропрому, резервний депутат районної Ради. А ще в неї найважливіший обов'язок — матері Оленки — тепер уже третьокласниці.

Навіть у вихідні їм не завжди вдається бути разом. Та коли збереться увечері сім'я в чепурному, затишному будинку біля голубого екрана телевізора, чути щасливий щебіт доньки і радісно-збуджені голоси батька й матері.

05.01.1988 р.

"ДВА КОЛЬОРИ МОЇ, ДВА КОЛЬОРИ..."

Після теплої дощу на подвір'ї мехзагону № 2 колгоспу "Заповіт Леніна" проти вранішнього сонця червоніють "Ниви" і "Колос". Неповдалік, біля механічної майстерні, зібралися комбайнери і їх помічники: поки валки підсихали, йшов обмін новинами.

Привіталися, розговорилися... Виявилось, що взагалі жнива були організовані непогано: регулярно доставляли бюлетені соціалістичного змагання, на щоглі піднімали прапор Трудової слави. Збиральні екіпажі відзначалися старанністю.

— Ми працюємо за колективним підрядом, — розповідають комбайнери. — І нас цікавить кінцевий результат, тобто, центнери намолоченого зерна. Зараз попереду екіпаж Володимира Васильовича Халаявки.

... Назустріч мені йде середнього зросту чорнявий молодий чоловік. На обличчі ясніє знайома ніякова посмішка. Вітаємося, його знаю давно, ще відтоді, як він був учнем Полтавської школи-інтернату, а я — класним керівником.

Дивлюся на колишнього учня, порівнюю. Такий, як і чотирнадцять років тому. Скромний, сором'язливий. Що ж він устиг за цей час? Немало. Закінчив сільськогосподарський технікум, відслужив у армії, скуштував смак хліба інженера колгоспу. Зараз йому довірено керувати колективом майстерні. Одружився. Працюючи, заочно вчиться у сільськогосподарському інституті. Знаю, нелегко поєднувати одне з другим, та розуміння "треба" додає сил після напруженого трудового дня сідати за підручники і конспекти.

— Тільки не зараз, — робить заперечний жест рукою. — Як уляжеться втома від косовиці.

— А що, нелегко?

— Як вам сказати, — відповідає. — Не просто, але треба.

— Що ж тебе, не комбайнера, спонукало сісти за кермо нового "Колоса"?

— Нікому було жнивувати.

— Дефіцит механізаторів у нас відчувається постійно. А на жниввах — і поготів, — розповідає секретар парткому В. В. Нечет. — Тому партком і правління вирішили направити на комбайн завідуючого майстернею. І не помилилися, доручивши новий "Колос".

— Володимир Васильович охоче прийняв комбайн, — каже обліковець мехзагону В. В. Пешков. — Перебрав його заново і разом з помічником Анатолієм Гребенюком, трактористом Іваном Васильовичем Морозом та шофером Олександром Дерев'янком обмолотили ранні зернові з 191 гектара і видали з бункера 5044 центнери зерна. Це на 944 центнери більше їх зобов'язання. Взагалі мені подобається характер Володимира Васильовича: спокійний, врівноважений. Імпонує і вміння працювати з людьми.

Всі, з ким би не довелося говорити в загоні, одноставно підкреслювали такі риси Володимира Васильовича, як доброта, людяність, вміння знаходити контакт з працівниками, вболівати за справу, яку йому доручили, високу політичну культуру.

— Взимку у нас в майстерні просто біда з опаленням, — говорили механізатори. — В холодному приміщенні багато не напрацюєш, та в попереднього начальства все руки не доходили, щоб потурбуватися про тепло. А Володимир Васильович це питання зрушив з мертвої точки. І думаємо, що ремонт опалення буде зроблено.

Про це стверджували і труби та вирита траншея, що тяглася до котельні.

Коллективне вболівання за створення нормальних умов праці додає наполегливості у досягненні мети В. В. Халявці. Але все ж йому треба більше проявляти принциповості, твердості у

досягненні наміченого. Про це говорили і комуністи на зборах, приймаючи спеціаліста кандидатом у члени КПРС.

— Я переконаний, — говорить Ю. Ф. Зелінський, один із рекомендованих В. В. Халявку, — що з нього з часом виросте справжній керівник колективу. А доброта його характеру — не від слабості, а від внутрішньої сили. А доброта так потрібна людям.

Згодом доводилося бачити Володимира Васильовича у полі на комбайні. І завжди він тримався спокійно, врівноважено. Поряд з чорнявим комбайнером виділялася струнка стеблуката постать білявого помічника. Вони докошували хліба, їжакуватим від стерниць степом линули з транзистора слова відомої пісні "Два кольори мої, два кольори..."

Червоне — то любов, а чорне — то журба. І подумалося під мелодію пісні, що в цей час слухає її і дружина комбайнера і в неї зайшлося, стріпонулося серце: "Як він там у полі?" Мелодія росла, наповнюючи післяжнивний степ, величним акордом кохання і журби, і відбивалася, бриніла невидимими струнами в серцях людей, що обвітрені, простоволосі стояли на комбайні.

15.08.1987 р.

БАТЬКО З СИНАМИ

Пшеничним полем одна за одною йдуть червоні "Ниви", підбираючи валки. Михайло Федорович оглядається і не так бачить за пилугою (нелегко роздивитися), як здогадується про зосередженість комбайнерів. На серці розливається тепла хвиля: "Жнивуть".

— Йому не вперше переборювати труднощі на косовиці, — скаже опісля, — але такої складної не пригадує — дощі ускладнили. — Та все ж, — посміхається чоловік, — для нас вони — своєрідне випробування на зрілість, на гартування характеру.

Гордість Михайла Федоровича можна цілком зрозуміти, коли подивитися на трьох його синів, що жнивуть разом з батьком. І хоч важко, але не скаржаться.

Ось рукою подати "Нива", яку веде син Федір. За нього спокійний батько, біля десяти років має механізаторського стажу, 4-ий рік як самостійно жнивує. В екіпажі в нього підібралися непогані хлопці. Це помічник Володимир Федорович Михайленко, тракторист Микола Олександрович Баранник і шофер Микола Михайлович Біжко. Всі стараються працювати добросовісно, без затримок.

Завдяки відповідальності кожного, 30 липня екіпаж вийшов переможцем соціалістичного змагання у колгоспі. "Блискавка", яка з'явилася на щиту "Жнива-88" біля контори колгоспу, на току, в центрі села і в мехзагонах, повідомляла, що екіпаж Ф. М. Минки обмолотив 18,7 гектара зернових і відправив на тік 513 центнерів зерна.

А ось сьогодні нова радість. Вчора найкращих успіхів добився екіпаж, де комбайнером син Олександр. Він підбрав валки зернових на 30,5 гектара і намолотив 518 центнерів зерна. Про це їх повідомив секретар партійної організації колгоспу М. Я. Минка.

Успіх, як кажуть, приходить до старанних. Їм його не позичати. Але ні-ні, та й проклянетесь в серці тривога — наймолодший Олександр вперше самостійно жнивує. Чи ж вистачить хліборобської мудрості, чи не трапиться чого лихого.

Непокоїться за своїх хліборобів і мати, Ольга Марківна.

— Як жнива, — каже вона, — так і пропадає чоловік з дому, а разом з ним і сини. А в Миколи двоє малих дітей, у Сашка — синок.

Звикають до нелегкої хліборобської долі і дружини братів.

— Мало буває чоловік вдома у жнива, — каже Ніна Алімівна, — а Андрійко все його виглядає, одно повторюючи: "Я теж буду, як тато Саша, комбайнер".

Ніна Алімівна гладить вихрасту голову п'ятирічного сина, підказує: "Аякже, будеш. Сини пішли стежиною батька, а за ними підете і ви з двоюрідним братиком Володею".

— А той грається з сестричкою Світланою теж у комбайнерів.

— Я, каже, шестирічний хлопчик, — комбайнер. — А ти — кухарка. Привезла обід у поле, то пригощай, що наварила.

Дворічна дівчинка слухає братика, а їх мама, Любов Федорівна непомітно за ними спостерігає, чекаючи чоловіка Миколу.

— Може ж, сьогодні раніше стануть комбайни і він "випряже" свого трактора ЮМЗ-6, яким перевозить січку від комбайнів.

...Пізно ввечері відчинилися двері будинку, де свого жнивара чекає Ольга Марківна. Михайло Федорович увійшов у кімнату і вніс з собою запах достиглого хліба.

— Добрий вечір, мати, — привітався. — Не спиш.

— Та як там заснеш, коли йшла в магазин, а там на щиту Листок трудової слави розповідає про успіх Сашкового екіпажу. Радіти б, а в мене аж серце зайшлося.

— Не хвилюйся мати, у синів все в порядку, не зчулися ми коли вони й вирости. Хліборобами стали. Дивлюсь оце на Сашка і бачу, як він зі мною ще хлопчиком на комбайні катається. Мале було, але придивлялося, як я працюю, — Михайло Федорович розмріявся. Мабуть, пригадавши і свої перші хліборобські роки, а починалися вони 30 років тому.

Над Новозлатополем червоніє схід, а з Минківських дворів уже виходять батько з синами, щоб ще один день зустріти у мехзагоні № 2.

04.08.1988 р.

Колгосп "Авангард"

З КОГОРТИ КОМІСАРІВ

Високого, чорнявого чоловіка, на скронях якого де-не-де зачепився тополиний пух сивини, знаю давно. І завжди мені імпонують його зібраність, внутрішня енергія, що передаються оточуючим. Міцні, широкі, з горіхами мозолів долоні переконують, що ця людина знає ціну важкої фізичної праці. Так воно і є.

Свій трудовий шлях Іван Іванович Мофа розпочинав у далекому 1953 році рядовим колгоспником у тодішньому колгоспі імені Шевченка (нині — колгосп "Батьківщина").

— Довелося і на волах їздити, і сіно та солону возити, — згадує.

Все, чим займався в колгоспі імені Шевченка, перелічувати немає потреби. Тільки зазначу, що в трудовому колективі він пройшов науку спілкування з людьми, прислухатися до їхніх запитів. За активність, ініціативність обрали його комсомольці своїм ватажком, а жителі села Малинівки — головою виконкому сільради.

А потім сталося так, що у січні 1967 року комуністи колгоспу імені Калініна довірили очолити партійну організацію. Спочатку, думалося, недовго доведеться жити в Любимівці. Та вийшло по-іншому.

Кажуть, від довгого перебування на одній посаді людина утомлюється як фізично, так і морально. Але це аж ніяк не стосується ватажка любимівських комуністів.

Звичайно, працювати з людьми стає все важче і важче.

Підмогою і опорою секретареві, бюро завжди є люди, яким не байдужий стан справ у господарстві. Активністю відзначаються ветерани партії, війни і праці О. І. Самсоненко, Д. В. Варжель, І. А. Драний. Добре, що секретар у потрібний момент може розраховувати і на підтримку та активність Г. І. Губарєва, А. Г. Жовніра, Є. С. Симоненка, В. І. Мартиненка. Від старших не відстають і молоді комуністи механізатор О. Д. Варжель, головний ветлікар С. Ф. Глушак та інші.

До речі, сьогодні в партійній організації з 47 членів партії, що стоять на обліку, 16 молодих комуністів. Днями сім'ю комуністів поповнив механізатор Федір Алейкін.

Турбота про поповнення партійних рядів — постійна турбота партійного бюро і секретаря. Не випадково торік райком партії вивчав досвід роботи партбюро з молодими комуністами і молоддю села і схвалив його.

Ще кілька років тому комсомольська організація нараховувала 32 члени ВЛКСМ. А зараз — 58. Молодіє село, і радіє секретар партбюро: "Молодим усе під силу. З ними нелегко, але цікаво. Не дають старіти душею".

Одним з важливих питань, яким постійно займається партбюро, є підготовка кадрів. Сьогодні в колгоспі головні і середні спеціалісти — вихідці із села. Тут пройшли їхнє дитинство і

юність, сюди повернулися вони після навчання у вузах і технікумах.

З кожним роком красивішає і село Любимівка, яке стало рідним, дорогим.

— Днями фотографували сільські вулиці, виробничі об'єкти колгоспу, — розповідає Іван Іванович. — Зробили це для музею. Років через 20 не впізнають прийдешні покоління свого села. 20 років тому у Любимівці переважали хати, вкриті соломою. Сьогодні таких уже немає.

Можна зрозуміти людину, яка своєю працею намагається приносити іншим радість. Та будні секретаря партбюро, заступника голови колгоспу з організаційно-масової роботи, депутата сільської Ради — то не тільки радощі. Вистачає і конфліктних ситуацій, і вчасно невіршених питань. А вони виникають найрізноманітніші.

Робота з людьми. Жива, конкретна. Вона забирає чимало фізичних і духовних сил. Чи не найхарактернішою прикметою ставлення людей до секретаря є відвідування його кабінету. У приймальні, та й неприймальні дні йдуть люди до комісара з надією, що вислухає і допоможе.

Днями завітала до І. І. Мофи пенсіонерка З. Д. Ігнатович. Біда в жінки: чоловік інвалід, а хата стара ремонту потребує. У пенсіонерки В. І. Салкіної свої клопоти: багатодітна сім'я і треба додатково вугілля для опалення будинку. А Ф. Т. Дядюн турбує інше: благоустроюється їхня вулиця, а біля двору немає кому порядок навести.

Іван Іванович уміє не тільки слухати людей. Коли виникає необхідність, не соромиться стати поруч з колгоспниками і попрацювати фізично — так, як і всі.

Пригадую торішній осінній день. Журналістські турботи привели у це господарство. Потрібна була зустріч із секретарем партбюро.

— Де він? — запитав у конторі.

— А де ж йому бути? — здивувалися. — Там, де й усі: на буряковому полі.

І справді, Івана Івановича знайшов серед членів збірної бригади, яка вантажила в машини буряки.

— Синоптики обіцяють морози, тож не пропадати корму, — сказав, витираючи хусткою долоні.

— Інколи я дивуюся, — ділиться голова сільвиконкому М. М. Попруга, — як Іван Іванович встигає бути в курсі всіх подій, триматися на видноті. В селі — як на рентгені: видно кожного. І мені подобається, що комісар наш ніколи не ховається за чужі спина, коли треба, бере відповідальність на себе.

Майже два роки точилися розмови про те, що на вулиці братів Івків треба збудувати автобусну зупинку. Розмови точилися, а справа не рухалася до тих пір, поки за неї не взявся секретар партбюро. Тепер зупинка є, не вистачає на ній асфальтованого майданчика.

— Івана Івановича знаю з 1967 року, — каже головний агроном П. Д. Костенко. — І тільки з хорошої сторони. Йому ніколи не зраджує почуття відповідальності.

Цікаво, а яка думка про ватажка сільських комуністів у безпартійних жителів села? Говорить ветеран війни і праці обліковець мехзагону № 2 П. Т. Попруга: "Іван Іванович — чи не один у господарстві з керівників, який не грубить людям, уміє тактовно їх вислухати. Користується заслуженим авторитетом. Моє побажання йому: активніше добиватися єдності слова і діла. А то інколи пообіцяє щось зробити і доводиться йому нагадувати про обіцяне".

Колгоспний комісар уміло поєднує громадські й особисті справи. Як чоловіка і батька, його турбує стан здоров'я дружини Меланії Олександрівни, успіхи й невдачі сина чи дочки. І хоч діти вже дорослі, обрали свою стежину в житті, та від того хвилювання батька не зменшується, бо все людське, земне йому не байдуже.

28.06.1988 р.

БРАТИ СЕМЕНЮКИ

Ніна Прохорівна схилилася над шитвом, думаючи свою думку.

— Чого зажурилася? — Микола Іванович підійшов до дружини, сів поруч на стільці.

— Та ось Сашкові до сорочки гудзика пришиваю, то й задумалась. Ніби вчора до школи бігав з портфелем, а тепер — комбайнер у радгоспі.

— Спливають літа, — підтвердив чоловік. — Мужніють наші сини, а ми... Та не будемо журитися, — посміхнувся. — Оце ішов мимо польового стану мехзагону. Бачу — прапор піднято. На честь комбайнового екіпажу Олександра Семенюка. Це ж, чуєш, мати, на честь нашого сина.

Завівши розмову про наймолодшого, ніби помолодшали Ніна Прохорівна та Микола Іванович, в хату, ніби сонце вступило, посвітлішало у них на серці. А батькам є ким гордитися. Чотирьох синів виростили, і всі після служби в армії залишилися працювати у птахорадгоспі "Таврійський".

Юрій і Сергій стали водіями, Віктор — токарем, а наймолодший Сашко — інструктор по спорту. Старші вже самостійні, одружені, мають свої сім'ї, а наймолодший поки що живе з батьками.

Мати ні-ні та й заводить мову про майбутню невістку. А син тільки віджартовується: "Росте моя ненаглядна. Може ще під стіл пішки ходить".

Мати сердиться, а він сміється. Та знають батьки, що син сам скаже, коли надумає. Коли зустрине свою долю. А поки що...

— Мамо, — звертається до матері, — ви на пенсії, то більше між людьми буваєте... Чи не чули, коли вже ті дощі скінчаться. Одне нещастя з ними. То не було, а це жнивувати не дають.

— Та хіба ж я знаю, — зітхає Ніна Прохорівна. — Колись скінчаться.

Микола Іванович, бачачи синову метушню, зауважує: "Ти, Сашко, не поспішай, а сядь та поспідай по-людськи, все одно пшениця мокра після нічного дощу, не можна молотити".

— Я зараз, — одягає сорочку, на якій маминими ласкавими руками пришиті гудзики. Щось там нашвидкоруч їсть чи п'є і кидає батькам: "Не журіться, я побіг до хлопців".

Батьки тільки проводжають його очима.

— Неспокійний, непосидючий, все кудись спішить, — думають.

Але оця жадоба до людей, до дій і принесла йому авторитет і шану в радгоспі. Комсомольці довірили йому очолити їх молодіжну організацію. І хоч не все секретареві вдається, але не сидить без діла. Вже котрий раз, знаючи, що не вистачає людей на жнивах, іде в жаткарі.

Спочатку був помічником комбайнера Павла Романовича Грибка, а цього рік самостійно сів за кермо СК-5 "Нива". Комсомольському екіпажу дирекція виділила новий комбайн і хлопці, а крім Сашка в екіпажі ще члени ВЛКСМ — помічник Віктор Жежекало, тракторист Юрій Ходус і водій Володимир Головач, стараються не відстати від старших, поставили собі за мету серед 14 збиральних екіпажів увійти у призову трійку.

— Звичайно, старань у хлопців багато, є вже деякий досвід. Але спочатку не все виходило, — розповідає секретар партійної організації, політінформатор В. Ф. Головач. — Але бесіди, поради допомогли молодим жнивварям заспокоїтися, повірити у свої сили. Одне, що стримує їх, це — дощі.

Доки ми говорили, небо знову затяглося хмарами, які от-от обіцяли пролитися дощем — котрим вже у цьому місяці.

— Не жнива, а ціла мука, — проказав хтось із хлопців. І в голосі відчулося і невдоволення, і нетерпіння. І їхнє нетерпіння можна цілком зрозуміти.

Неподалік від Сашкового комбайна червоніла "Нива" Юрія Семенюка. Він теж із помічником перевіряв вузли та паси свого степового корабля.

— А дівастя він мені від Павла Романовича Грибка, — розповідає комбайнер. — Виникла така ситуація, що він повинен траву косити і збирати, і от передав мені комбайн.

Ще на одній "Ниві" працює Сергій Семенюк. Йому доручили класти хліб у валки. За відгуками товаришів справляється водій з но-

вими обов'язками непогано. Постійна професія у Юрія — водій, але на час косовиці й обмолоту ранніх зернових він пересідає на комбайн.

Віктор же токарює в мехмайстерні і старається чим може допомагати жнивварям...

Радіють батьки, що сини знайшли стежину в житті, пусти-ли коріння в рідну землю. Правда, Віктор і Юрій пробували знайти своє щастя в Хабаровському краї, вербувались туди на роботу. Але серце покликало у таврійські степи.

... Ранок, сонце, вмите дощами піднімається із-за найближчих вітровпорів. Відчиняються двері будинків і на вулицю з різних кінців села виходять брати Семенюки. Поспішають на свої робочі місця. Вулицею стелиться дух жнивного поля, дозрілого хліба.

26.07.1988 р.

СИН СТЕПОВИКА

Затяжні грозові дощі, що майже весь липень з невеликими перервами мочили скошені і нескошені хліба, припинились і жнивварі зітхнули вільніше. Тепер всі сили на косовицю й обмолот перестиглих пшениць та ячменів. Ще зранку сонце почало немислимо праяжити. Біля лісосмуги — задуха, земля, ніби розпечена сковорідка, — не можна ступати босою ногою. А як то в кабіні комбайна? Та чоловік, що сидить за кермом нового "Дона-1500", на спеку не зважає. Він поспішає підібрати якомога більше валків пшениці. Це працює комбайнер Олександр Дмитрович Варжель з колгоспу імені Калініна.

— Олександр Дмитрович жнивує на "Доні-1500" вперше, — розповідає секретар партійної організації І. І. Мофа, з яким приїхали на поле. — Як і в кожній справі, спочатку не все в нього ладилось, але допомога працівників інженерної служби дозволила хлопцям повірити у свої сили. І тепер вони впевнено лідирують серед комбайнових екіпажів господарства.

Та й не тільки господарства. На ранок 2 серпня вони займали п'яте місце в районі, скошивши і обмолотивши 238 гектарів ранніх зернових і відправивши на тік 7717 центнерів хліба. А за підсум-

ками районного соціалістичного змагання виходили переможцями 30 і 31 липня, намолочуючи по 840 та 760 центнерів хліба.

В яких умовах доводиться працювати, зрозуміло. Але серед членів екіпажу, а до його складу входили, крім комбайнера, ще й помічник Олег Анатолійович Алейкін, трактористи Петро Петрович Горяга, Іван Федорович Лелюк, водій Василь Миколайович Тютюнник, не виявилось слабкодухих. Приклад всі брали з комбайнера, а він — з досвідченого жнивдаря Григорія Ілліча Губарева.

— Звичайно, я радий, що Олександр іде серед лідерів жнив, — каже Григорій Ілліч, — намагаюся не відставати від нього, але ж у мене "Нива".

Коротка зупинка комбайна для вивантаження зерна і знову — вперед на валки.

Гарно на душі в хлібороба. Хоч погода і не дозволяє розвернутися так, як хотілося на жнивному полі, але все одно урожай буде зібрано. А від цього задоволений не тільки сам, а й батько Дмитро Васильович, комуніст, ветеран війни і праці, хлібороб з діда-прадіда, який і сьогодні продовжує працювати майстром-наладчиком в мехзагоні № 2.

Свою любов до землі він намагався прищепити і сину. Але того, як і кожного степовика, приваблювало море, кликало до себе. І Олександр після служби в армії подався в Ждановське мореходне училище. Та все ж переборола любов до степу, бо невдовзі повернувся у батьківську домівку, де йому завжди раді.

Повеселіли батько й мати: "Аякже, син прибув додому". І з усього видно, що назовсім. Невдовзі одружився, і тепер разом з дружиною Наталією Петрівною виховує чотирирічного сина, який щовечора з нетерпінням виглядає таткового приходу. А він, тільки випадає вільна субота (рідкість для хлібороба влітку) поспішає на тренування колгоспної футбольної команди. І на стадіоні чути дзвінки удари по м'ячу, а край футбольного поля грається синок, чекаючи татка, щоб разом повертатися додому.

09.08.1988 р.

ПРАЦЕЛЮБИ

Було це зовсім недавно.

Зорі на небі високі та яскраві. Глянеш на них, і аж острах бере: хоч би ж ніяка з орбіти не зірвалася, дослуховуючись жіночого "туман яром, туман долиною..".

Григорій Петрович, зачувши той спів, пристоює якусь мить біля воріт, бо знає: то повертаються з ферми доярки, і між ними і його дружина Ніна Дмитрівна. Її голос він відрізнити від будь-якого.

А "туман яром, туман долиною" все ближче і ближче. За той задушевний голос колись і покохав хлопець Ніну. Пісня поєднала їхні серця, принесла щастя.

— О, а ти чого тут, батьку? Ворота стережеш?

— Тебе чекаю.

— Тю на нього. Діти ж он, люди, — трішки відвертається від чоловічої руки. А самій приємно і ніяково, тугий рум'янець розливається по щоках і, здається їй, палахкотить вогненною трояндою.

— Пішли вже до хати, — поправляє хустину.

— Зачекай хвилинку. Або давай ще "туман яром, туман долиною". Вечір сьогодні якийсь незвичайний.

— Кінець літа, то й зорі зорюють, як і ми колись з тобою.

— А було, мати, їй-бо було.

— Літа.

— Так, шумлять літа наші, як вода.

Погомоніли трохи та й пішли до хати, залишивши зорі зоріти на небі.

— А де ж наш студент? — обізвалася мати до батька, що зайшов у кімнату слідом.

— А де ж йому бути? До клубу подався.

— А ти, Сергійку, що робиш? — звернулася до п'ятикласника.

— Тебе чекаю. Сьогодні був у татка в бригаді. Допомігав ремонтувати силосний комбайн.

— Що було, то було, — посміхається Григорій Петрович. — Ще один росте нам помічник.

Переодягнувшись, Ніна Дмитрівна кинулася готувати вечерю.

— Сідай, мати, краще до столу, він уже накритий, — запросив дружину Григорій Петрович. — Ми з сином накрили.

Сіли до столу. Вечеря, а матері на думці один клопіт — через кілька днів синові Григорію на навчання в Оріхівський сільськогосподарський технікум.

Радіють батьки, що син вернеться в рідний колгосп імені Дзержинського спеціалістом. Значить недаремно зветься він колгоспний стипендіат. Має хлопець нахил до техніки. В цьому батько сам переконався: адже син два літа підряд працював у нього помічником комбайнера. Йому повністю вже можна довіряти кермо СК-5.

Спостерігаючи, як Григорій веде степовий корабель у загінці чи охайно підбирає валки, Григорій-старший не приховує задоволення: "Хлібороб. Працелюб підростає".

А те, що в сім'ї Чаплянів не було і немає білоручок, знає в селі кожен. Ніна Дмитрівна майже чверть віку порядкує на колгоспній фермі біля корів. Як трудиться? Відмінно, кожному б так. Тільки торік надоїла від кожної корови більше 3-х тисяч кілограмів молока. Наступають на п'яти молодші — такі, як Галина Дмитрівна Бутяга, але вона не в претензії. Молодим добиватися більшого. Знають в селі Ніну Дмитрівну і як активного депутата районної Ради.

Старанним механізатором з 20-річним стажем зарекомендував себе і голова сім'ї Григорій Петрович. Спитайте в мехзагоні будь-кого про Чапляна, почуєте: старанний, скромний, дисциплінований, працелюбний.

— Побільше б нам таких механізаторів, як Чаплян, — ствердить думку товаришів і начальник мехзагону А. Л. Косаренко.

— Григорій Петрович разом з сином чимало зусиль доклали, щоб внести і свою частку в боротьбу за врожай-88, — приєднується до розмови диспетчер колгоспу С. М. Довгаль. — Коли дозволяла погода, вони на збиранні ранніх зернових виконували норми на 200 і більше процентів. А всього своїм СК-5 намолотили 4679 центнерів зерна.

Та час не стоїть на місці. На колгоспних полях впевнено господарює вересень. З самого початку він задощив-заплакав за братом літом, а це вже випогодився, дозволивши хліборобам вести осінні польові роботи. Серед інших добре косить кукурудзу на силос і Г. П. Чаплян.

У години відпочинку збирається сім'я у батьківській хаті, бо Ніна Дмитрівна і Григорій Петрович виростили, крім згаданих двох синів, ще сина Віктора і дочку Ларису. Вони одружені, але батьківське серце завжди у тривозі: як вони, молоді, там ладять поміж собою, чи все у них гаразд? Бо тепер розлад у сім'ях часто виникає, як вогонь: з незначної іскри, але здатний все спопелити: і повагу, і найкращі почуття.

Син працює в колгоспі електриком, невістка Валентина — технік штучного осіменіння тварин на фермі. Дочка в післядекретній відпустці, зять — механізатор у колгоспі. Дочка з зятем не так давно повернулися у рідні місця з міста, колгосп виділив молодій сім'ї будинок. Є житло і у Віктора та Валентини. Жити б їм та жити, а серце материнське все повниться неспокоєм, як осінній день туманом.

22.09.1988 р.

с. Приютне

ИДУЧИ КОЛЮЧОЮ СТЕРНЕЮ...

За селом Новим останні кілька днів чули гуркіт двигунів комбайнів, тракторів, сигнали автомашин. Тут збирально-транспортні екіпажі М. М. Чимбарьова і О. І. Каліберди підбирали валки озимої пшениці.

— А де ж Олександр? — запитую секретаря парткому О. Г. Бриля та голову профкому В. І. Іващенко, коли стали край поля і побачили комбайни, оповиті суцільною стіною пилюги.

— А он, — показує рукою Олег Григорович. — На кабіні "Дона" тріпотить червоний прапорець.

Комбайн підходить до краю поля. Коротка зупинка. Комбайнер не сходить, а буквально скочується з "капітанського містка".

— Сашо, — звертається до нього член районного штабу "Жнива-89" голова райкому народного контролю П. І. Доля. — Ви підібрали валки на 29 гектарах і видали з бункера 1339 центнерів зерна. За дорученням штабу вручаю вам перехідний червоний вимпел, свідоцтво і листи-подяки.

Щасливим хлопцям секретар парткому і голова профкому вручили колгоспний і районні бюлетені, "Блискавки", грошові премії.

За кермо "Дона-1500" сів помічник — рідний брат Олександра Леонід. Ми з комбайнером пішли слідом стернею, що духмяно пахла хлібом.

Олександра знаю не перший день. І завжди мене вражають в цьому стрункому, русявочубому степовику оптимізм, бачення проблем і шляхів їх розв'язання.

— Все дуже просто, — пояснює, — у всьому треба дивитися в корінь. Візьмемо ту ж проблему кадрів чи надійності техніки в роботі. Останнім часом до нас у мехзагін приходять хлопці після закінчення десятирічки. Але турбує, що в них слаба теоретична підготовка й практичних навичок бракує. Доводиться нам самим доводити їх до кондиції, а перед жнивнами кожна машина дорога.

Свого часу у мене був справжнім, не паперовим, наставником досвідчений механізатор Григорій Михайлович Шелех, нині він пенсіонер. Його школу запам'ятав, мабуть, на все життя.

— А як ти свої знання і досвід передаєш іншим? — запитую. Бо хочеться краще знати, що ж це за степовик живе в колгоспі "Україна", що добра слава біжить попереду його "Дона".

— Восьмий рік самостійно жнивую, — розповідає. — І увесь цей час помічником у мене рідний брат. Спочатку він працював у міліції, а тепер переїхав до колгоспу. І бачу, що не шкодує. Цьогорік вперше сів за кермо СК-5 комсомолець Андрій Буряк, то я взяв його під свою опіку.

Порядок, стабільність у всьому допомагають хліборобу добиватися рекордних намотів на жнивному полі. На ранок 13 липня екіпаж О. І. Каліберди перекрив уже своє сезонне зобов'язання, маючи 318 гектарів обмолочених хлібів і 13315 центнерів зерна.

— У селі людину шанують за працю, — говорить секретар парткому. — Сашко довів, що труд для нього — основне мірило. Та він уміє не тільки добре жнивувати. Знають його і як делегата XX з'їзду ВЛКСМ, лауреата премії Ленінського комсомолу, члена бюро Запорізького обкому комсомолу. Сумлінно виконує й партійні доручення в колгоспній парторганізації, не забуває про підвищення політичної й фахової культури.

Шанують Олександра односельці і як зразкового сім'янина. Разом з дружиною Ольгою виховує двох дітей.

— У жнива бачу їх тільки сонними, — говорить. Та щаслива батьківська гордість відчувається у голосі.

Ступаємо їжакуватою стернею. І бачаться нам майбутні жнива, а біля русявочубого комбайнера — його малі помічники.

— Все залежить від людини: і її авторитет, і повага в колективі, — каже мій співрозмовник. — Кожен повинен займатися своїм ділом. А коли ти ще й майстер улюбленої справи, значить, уже недаремно живеш на землі.

І подумалося мені, йдучи колючою стернею, що дійсно справжній господар своєї долі живе в степовому селі Успенівці, де край дороги золотіють соняшникові кошики.

14.07.1989 р.

РОЗМОВА КРАЙ ФЕРМЕРСЬКОГО ПОЛЯ

Нещодавно сесія районної Ради народних депутатів розглядала питання про роботу селянських (фермерських) господарств. На ній серед інших добрим словом згадували і фермера В. Н. Сигалова.

Валерій Наумович виступив на сесії, поділився тривогами щодо дальшого розвитку фермерства. Мене зацікавили його пропозиції, думки. Щоб подивитися, як він господарює на землі, відправився в село Мирне. Де живе фермер, довго шукати не довелося. Техніка у дворі і біля двору — ось його візитна картка.

— А що поробиш? — говорить Валерій Наумович, — коли господарського двору ще немає. Правда, районна Рада виділила

під нього землю. Але доки уклали договір з однією організацією на дозвіл будувати, з іншою — на проектування та виготовлення документації, час прийшов, а як буде далі — важко сказати.

— А чому б техніку не ставити у дворі радгоспного мехдвору? Звичайно, платити за це? — запитую. Мій співрозмовник дивиться на мене такими очима, ніби я впав щонайменше з місяця.

— Та про це й мови не може бути, — каже. — Кому вона там потрібна, — це по-перше. А по-друге, буде їй те саме, що і радгоспній — розтягнуть і винного не знайдеш.

А й справді, якщо фермерство сприймаємо, що це надовго і всерйоз, то чому не подумати і про проблему зберігання техніки на якомусь загальному дворі.

— З будівництвом фермерського двору згадана проблема відпаде, — констатує мій співрозмовник. — А поки що самі бачите. І доглядаємо, і ремонтуємо техніку та інвентар своїми руками. Добре, що в мене зять механізатор, а як іншим? Щоб відремонтувати у спецмайстерні комбайн чи трактор, треба заплатити немалі гроші. Одне хорошо, що хоч райпостач допомагає: у нього можна купити запчастини. Тому, не надіючись на когось, сам створюю ремонтну базу.

— А як справи із новою технікою?

— Дістаємо її, де трапляється. Не у всіх є гроші для закупівлі техніки та інвентарю. Тому господарствам можна було б піти фермерам назустріч і продати, хоч би те, що йде у металобрухт. Ми його відновили б і пустили у роботу. Але подібне трапляється дуже рідко.

— Ви зверталися до колгоспів, радгоспів за допомогою і вони вам відмовили?

— Гріх ображатися на когось. В поточному році мені допоміг з насінням озимої пшениці голова колгоспу імені Енгельса А. М. Тимошенко, директор птахорадгоспу "Гуляйпільський" О. Л. Гербутов — продав молодняк великої рогатої худоби. Спасибі начальнику райпостачу В. Ф. Охріменку, провідному спеціалісту відділу земельних ресурсів держадміністрації В. Г. Чернишу за посильну допомогу. Але якщо брати в ширшому масштабі, то фермери нікому не потрібні.

Звичайно, за два роки своєї роботи ми не нагодуємо не те, що країну чи район, а й одне село. Йдучи у фермерство, більшість із нас сподівається творчо, по-справжньому попрацювати на землі, бути ближче до неї, реально бачити результати своєї праці. А що маємо? Інфляція з'їдає все. За цінами не вженешся, особливо на пально-мастильні матеріали.

Я, наприклад, з державою укладав договір і свої обов'язки виконав, а вона? Солярку й бензин за перший і другий квартали отримав у другому кварталі. А зараз завершуються осінньо-польові роботи і солярка вкрай потрібна, а її ніхто не дає. Купувати доводиться за комерційними цінами (по 7 мільйонів за тонну), а для господарства потрібна ж не одна тонна. Та особливо турбує те, що ніде не дістати машинного масла. От і викручуйся, як знаєш.

Можна було б солярки та мастила купити у недалекому тепер зарубіжжі, але Банк купони-карбованці не міняє фермерам на російські рублі.

Верховна Рада, приймаючи Закон України "Про селянське (фермерське) господарство", передбачала в ньому ряд пільг для фермерів. А як воно насправді?

Про які пільги можна говорити, коли, крім усіх вище названих проблем, заїдають податки (податок на добавлену вартість, чорнобильський і т. д. і т. п.) і їм кінця-краю не видно. Все збери, всім роздай, а що ж залишається для економічного розвитку свого господарства і собі — практично нічого.

Хвилює нас, фермерів, і така проблема, як ведення бухгалтерського обліку, виконання функцій касира, інспектора відділу кадрів тощо. Все це я повинен робити сам, а коли ж мені працювати у полі? У фермерському господарстві немає на кого надіятися, якщо сам не виконаєш той чи інший вид роботи, ніхто за тебе нічого не зробить. Так само і з технікою, якщо даси свою комусь, значить жди поломки, бо чужа.

— Та давайте краще поїдемо на поля, подивитесь, що там, — запропонував Валерій Наумович і ми їдемо.

Пронизливий холодний вітер пробирає до кісток. Стоїмо край фермерського наділу. Частина його засіяна озимою пшеницею. Під скупим промінням сонця зеленіють рідкі сходи.

— Довелося сіяти у сухий ґрунт. От і результат, — перехоплює мій погляд Валерій Наумович. — Але я радий, що хоч такі зійшли, а якби не посіяв зовсім, то нічого б не було.

Решта фермерської землі зорана, бугриться чорними смугами.

Ми знову говоримо про фермерські проблеми і Валерій Наумович каже: "Якби мені сьогодні запропонували стати фермером, я б у фермери не пішов. А тим, хто хоче покуштувати фермерського хліба, хочу порадити: перш, ніж брати землю і розпочинати нову справу, знайдіть собі багатого спонсора, щоб він вам допомагав у придбанні і техніки, і пального до неї. А так стрімголов кидатись у нікому не потрібну справу, не раджу.

— А чи не сувора засторога? — дивлюся на співрозмовника.

— Нічого, краще — гірка правда, ніж солодка брехня.

... Над фермерськими полями у холодному небі пролетіли дикі гуси, на південь, у теплі краї, ми ж поверталися у село.

02.11.1993 р.

ЧЕСНИМИ, СУМЛІННИМИ ГОРДИТЬСЯ КОЛЕКТИВ

Дощовий червень не дає працювати на повну силу кормозаготівельникам. Але там, де вчасно скошені багаторічні трави і відправлені у сіно- чи сінажосховища, достаток вологи позитивно сприяє росту отави.

Того дня, коли я побував на молочнотоварному комплексі колективного сільськогосподарського підприємства імені Ілліча, стояла сонячна погода, хоча хмари-діди поволі купчилися на небі і ніби попереджували, що дощі ще не всі випали. Розуміючи це, на полях багаторічних трав працювали кормозбиральні агрегати, а автомашини доставляли подрібнені стебла еспарцету у ями на комплекс. Одна з них вже була повна. Тут масу старанно трембував гусеничний трактор.

— Скільки ж заклали сінажу? — зустрівши завідувачку комплексом Н. О. Борт, запитав.

— Та вже є 1250 тонн, — відповіла Надія Олександрівна. — Думаю, що заб'ємо і другу яму, бо зима питає, де влітку були.

Дійсно, справжній господар влітку готує сани.

— Чим більший буде запас кормів на зимовостійловий період утримання корів, — каже Н. О. Борт, — тим більше матимемо молока. А значить і вагоміший буде наш внесок у загальну справу.

— А як сьогодні з надоями, — цікавлюся у співрозмовниці.

— Взагалі-то непогано, — чую у відповідь. Зараз середньодобовий надій від корови коливається в межах 10,2-10,7 кілограма. Серед кращих операторів машинного доїння можу назвати Тетяну Миколаївну Ларіонову, Олену Семенівну Дзоз, Наталію Іванівну Земелько, Світлану Михайлівну Бобир (пенсіонерка) і Ярославу Іванівну Мелащенко.

Сьогодні ситуація склалася така, що на комплексі працює половина пенсіонерів, але вони з року в рік надають від корови не менше 3000 кілограмів молока.

Лідія Пантелеймонівна Жовніренко обслуговує 60 корів. Як на дві руки, то це дуже непросто. Але жінка порастає біля них не один десяток років.

Ось інший приклад. 30 років на фермі трудиться вже пенсіонерка Валентина Олексіївна Шушура, а її чоловік Микола Трохимович — скотарем-годівельником. І про обох можна говорити тільки добрі слова, бо вони заслужили їх сумлінною працею.

Але не думайте, що до нас забули дорогу молоді. Ось зараз під час літніх канікулів школярки Юля Домбровська та Люда Брацило допомагають доїти корів. Люда бере приклад зі своєї мами — добросовісної трудівниці Любові Андріївни. І коли старші передають свої знання і досвід молодшим, завжди приємно, а коли дочка іде стежкою матері — удвічі приємніше.

На роздачі кормів, їх транспортуванні добре працюють і молоді трактористи Роман Пилипенко та Олександр Галаган.

В основному у нас непоганий колектив.

І це видно з того, що Надія Олександрівна майже про всіх розповідала з теплотою, відчувалося, що завідувача поважає

своїх людей. І це дуже добре, бо як би там хто не говорив, а праця тваринника все-таки залишається не з легких.

Побувавши у корпусах, побачив, що тут до зими готують не тільки корми, а й приміщення. Зокрема, міняють помости.

На закінчення працівники комплексу висловили занепокоєння, що нібито тут збираються закрити магазин.

— А нам же без нього, як без рук. То ми могли скупитися у ньому, а тепер доводиться бігати за хлібом по всьому білому світу. Кажуть, що він не дає прибутку, так може ж треба у нього завозити такі товари, щоб їх купували люди.

І останнє побажання, яке висловили жінки: треба, щоб держава вчасно розраховувалася із сільгоспвиробниками за продукцію, тоді у нас будуть гроші і буде вища зарплата.

Повертаючись з комплексу, заїхав у правління Успенівського сільСТ, де мав розмову з її головою В. П. Попругою щодо магазину.

— Магазин на комплексі ми не закрили, а просто перевели продавця для заміни в інший магазин. Як тільки продавець вийде з відпустки, завеземо нові товари і знову відкріємо магазин на комплексі.

25.06.1994 р.

МІСЦЕ ЛЮБОВІ — МАТЕРИНСЬКЕ СЕРЦЕ

Інколи доводиться чути: життя не вдалося, пройшло і розсіялося, як дим, немає чого і згадати. Подібні сентенції виголосують, як правило, ті, хто жив легко і літав, як метелик, не думаючи про завтра й ні про що й ні про кого не турбуючись. Таким немає чого заздрити та й співчувати їм нічого — самі винні.

Зовсім інша життєва дорога у Антоніни Іванівни Чичило — пташниці-оператора цеху № 2 птахорадгоспу "Зарічний". На її долю випало турбот та турбот, але вона разом з рідними намагається їх долати, де тільки й сили беруться як духовні, так і фізичні.

— Зараз ніби трохи легше стало, — розповідає, — як син Сергій служив у Афганістані, вірите, місця собі не знаходила. Та

все чекала від нього вісточки — листів, а коли приходили вони, то раділи разом з чоловіком Володимиром Павловичем, як малі діти. А син писав мало: живий, здоровий, бо не любить хвалитися та скаржитися на труднощі. І так тяглося два роки, доки не закінчився строк служби.

Радіти б материнському серцю — син повернувся з війни, а воно знову оповите тривогами: дається взнаки сину той Афганістан, ті тривожні дні і ночі, коли на кожному кроці підстерігала українського хлопця із степової Успенівки небезпека.

Проїшов деякий час і нібито уляглися материнські тривоги за сина, який після закінчення вузу працює змінним майстром на "Запоріжсталі", одружився, подарував батькам онучат Машу і Сашу.

Але як і чим виміряти глибину материнського серця, коли у ньому є місце любові і для сина, і для дочок — старшої Людмили і меншої Наташі. У першій двоє малолітніх дітей, у другій — один синок.

— І повірите, — довірливо зізнається моя співбесідниця, — за онучат серце ніби дужче болить, ніж за рідних дітей.

І вірю я цим словам, бо малеча голосна і беззахисна перед усім білим світом і хочеться пригорнути її до серця, заслонити від біди.

— Одного бажаю всім: і дітям, і онукам, щоб були вони щасливими і здоровими, — каже Антоніна Іванівна, — що б знали та відчували, що є у них батьки. А не так, як мені довелося: жодного разу не вимовила слово "тато", бо народилася, коли батько Іван Гаврилович Горпинич пішов на війну. Та й згорів у ній довоєнний комбайнер і голова колгоспу — у 1944 році помер від ран. Поховано його у Томаківському районі Дніпропетровської області.

На батькову могилу зрідка навідується вона, поклонитися його праху, подумки поговорити про наболіле. Скільки це коштує нервів і сліз тільки вона знає.

— І свекра жодного разу не назвала татом, — продовжує Антоніна Іванівна, — бо теж загинув на війні. То й живу при двох матерях, а без батька, то нехай хоч онучата того не знають, що довелося пережити мені.

Антоніна Іванівна піклується не тільки про дітей та онуків, а й про рідну матір та свекруху. Старі вони, допомоги потребують.

— Як тільки випаде вільна хвилина, так і біжу до мами, та все думаю, як вони там, все ж таки вік не маленький — 75 уже минуло. Силу й здоров'я віддали колгоспній роботі. Одна я в них, то хто ж і допоможе.

І їх, дочці, невістці, дружині, мамі і бабусі доводиться іноді нелегко, бо й дома господарство є, і все потребує догляду, а вік і в самої вже за полудень перейшов: здоров'я не ахти (ноги не носять), бо стільки того ділечка перероблено і дома, і на виробництві.

Доля не балувала її. Залишившись удвох з матір'ю, рано пізнала, що таке праця. Скуштувала різних робіт, а оце останні 12 років трудиться пташницею-оператором у птахорадгоспі.

За сумлінність, старанність поважають її в колективі. Доброї думки про неї директор господарства В. В. Каплун, начальник цеху В. О. Фесун, змінна пташниця-оператор О. В. Домбровська.

— Там, де працює Антоніна Іванівна, — говорить Валентина Олександрівна Фесун, — порядок, все ладиться. Таких би людей нам побільше, ми б і горя не знали.

У розмові з А. І. Чичило добрим словом згадала директора птахорадгоспу за піклування про людей, надання матеріальної допомоги.

Слухаючи співбесідницю, думав: які ж тільки гарні наші люди у праці. В щоденних турботах не про себе, а про тих, котрі дорогі нашому серцю. І бачив хату, що стоїть над голубою стрічкою Янгула, і чув у ній щасливий гомін людей, яких щедрим теплом зігрівала материнська незрадлива любов...

03.09.1994 р.

... БРИНИТЬ МЕЛОДІЯ У СЕРЦІ

"Росте черешня в мами на городі, стара-стара, а ягоди дає" — бринить у серці мелодія, почута ще звечора по радіо, і не дає спокійно спати. Тому ні світ, ні зоря підхопилася з теплої постелі і почала збиратися.

— Куди ви? — запитала невістка Галя, здивовано подивився на матір син Володимир.

— Збігаю до бабусі, — відповіла, — гляну, як вони там. Звідти і на роботу піду, а ви вже тут порайтесь без мене. — Накинула на плечі одягачку та й вийшла за двері.

Ранок ще тільки народжувався. На небосхилі з-під рваних хмар пробивалися перші промені сонця. Морозець, що скував землю, легенько пощипував за щоки, але сільська вулиця вже жила своїм звичним життям.

— Доброго ранку, Раїсо Павлівно, вітаються сусіди.

— Куди так рано?

— До мами, — відказує, а в самої у серці звучить тривожна мелодія почутої пісні.

Аж ось і мамина хата, рідне дворище, з якого пролягла її стежина у білий світ. Тут пройшло нелегке дитинство, бо батько, риси якого смутно пам'ятає, загинув у Велику Вітчизняну на фронті і залишилися вони з матір'ю удвох. То ж дівчинці-лозинці довелося скуштувати всього, але не піддалися вони труднощам, вистояли і... живуть.

Постукала у причілкове вікно: "Мамо, відчиніть". Почувся шум у хаті, рипнули двері:

— Це ти, дочко?

— Я, мамо.

— Щось сталося?

— Та ні. Як ви тут?

— "Росте черешня в мами на городі", — не відпускає мелодія.

— Переночувала і слава Богу.

— То і добре, — мотнулася дочка по господі: там підмела, там помила, там витерла, допомогла сніданок приготувати. Непомітно минув час і ранок вступив у свої права. — Ну, то я побігла, мамо, на роботу, — знову заспішила. — Увечері забіжу, а може, і діти навідаються.

— Ти ж бережись, бо і в тебе здоров'я не дуже, — почула, закриваючи за собою сінешні двері.

Скільки у цій хаті думано-передумано, жито та пережито. По закінченні школи сімнадцятирічним дівчам пішла працювати свинаркою у колгосп "Україна", було це (ой, як давно) в 1954 році. Згодом через кілька років стала там же оператором-пташницею. А коли створювалося міжгосподарське підприємство по птахівництву, згодилася перевестися туди пташницею (йшов тоді 1976 рік). В 1978 році стала Раїса Павлівна Шелех начальником цеху № 2.

Про те, як працювала вона і колектив, який очолювала, думається, красномовно говорять нагороди. А саме: ордени Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, медалі "За трудову відзнаку", "За доблесну працю", "Ветеран праці", яких удостоювалася у свій час Раїса Павлівна.

Добра слава про цех № 2 і його начальника впродовж багатьох років линула не тільки в районі, а і області. Колектив неодноразово нагороджували перехідними прапорами, заносили на районну Дошку пошани.

У колективі птахорадгоспу "Зарічний" (міжгосподарське підприємство свого часу було реорганізовано) добре знають і шанують ветерана праці Р. П. Шелех, яка з січня минулого року очолює цех, або (як у господарстві говорять) зону вирощування молодняка птиці.

— Раїсу Павлівну знаю давно, — каже директор птахорадгоспу В. В. Каплун, — як сумлінну працівницю, вдумливого керівника виробничого підрозділу. Їй можна було доручати найскладніші завдання і вона ніколи не підводила. Звичайно, з роками здоров'я у неї стало не те, але дух держання її не покинув.

— З Раїсою Павлівною працювали ми не один рік, — говорить зоотехнік цеху № 2 М. П. Шматова. — В роботі було всього: і успіхи приходили, і недоробки траплялися, але вона ніколи не опускала руки, не пасувала перед труднощами. З нею можна говорити не тільки про виробництво, а й про сімейне, особисте. І завжди жінка відкривала своє серце назустріч чужій долі. Останні роки нелегко їй. Сама хворіла, чоловіка поховала. Тепер живе, як і всі ми, з надією на дітей та онуків, з вірою, що життя

все ж покращає, що негаразди сьогодення минуться і будемо ми впевнено дивитися у завтрашній день, бо дуже їй хочеться, щоб онучата Павлик та Сергійко були щасливіші за бабусю.

Раїса Павлівна разом з чоловіком виростила і виховала двох синів — Анатолія і Володимира, які одружені, мають свої сім'ї. Працюють у рідному селі Успенівці. Анатолій бригадирує у цеху № 2, а Володимир — шоферує на "швидкій допомозі". Гордиться своїми дітьми мати, бо на те ж вона мати і носить у серці непоказну свою любов.

Аж ось і місце роботи — зона вирощування молодняка птиці. І з ходу Раїса Павлівна включилася у звичне коло своїх службових обов'язків, клопоти закрутили, замотали, але мелодія пісні все ж не затихала в душі.

— Знаєте, — зізналася при зустрічі ця вже немолода з посрібленими скронями жінка, — чого я найдужче боюся — людської байдужості, черствості душі. Як глянеш, як дехто з робітників виконує свої службові обов'язки, так не то, що кричати, вити хочеться, а все через те, що не своє, а радгоспне. Дома в таких — чистота і порядок, а на виробництві для них, хоч і не розсвітай.

— Раїсу Павлівну Шелех і я знаю не перший рік, — каже начальник цеху № 2 В. О. Фесун, — і завжди вчилася в неї наполегливості, якщо можна так сказати, професіоналізму, бо доглядати курей і добиватися від них високої продуктивності, то треба мати не тільки бажання, а й хист. Раїсу Павлівну вважають наставницею, бо під її рукою працювала не один рік.

Непомітно збіг трудовий день, а з ним відступили на задній план і виробничі клопоти, наперед вийшли особисті, домашні. І в серці знов забриніла мелодія про черешню, що росте у мами на городі, і жінка подалася знайомою стежиною до своєї рідної старенької неньки.

... А днями Раїсу Павлівну Шелех урочисто проводжали на заслужений відпочинок. Багато теплих слів сказали про неї директор птахорадгоспу В. В. Каплун, заступник голови райвиконкому, начальник управління сільського господарства Б. С. Бражко, колеги, з якими не один десяток років працювала пліч-о-пліч.

Як визнання великого внеску в радгоспне виробництво Раїсі Павлівні присвоєно звання Почесного працівника птахорадгоспу "Зарічний", вручено Пам'ятний адрес райвиконкому, цінний подарунок. Але і тоді, слухаючи товаришів, в її серці бриніла мелодія, що стала дорогою. То ж нехай бринить вона, як вічна наша любов до найдорожчих, найрідніших на світі людей і не покидає нас.

22.02.1995 р.

ДОБРА, ВИМОГЛИВА, ПРИНЦИПОВА

Коли Марія Прокопівна Шматова виступала 27 січня на загальних зборах трудового колективу птахорадгоспу "Зарічний" і після критики недоліків, які заважають нормально працювати цеху № 2, де вона зоотехнік, заявила, що в поточному році колектив отримає 17,8 мільйона курячих яєць, і вірилось, і не вірилось. Хоч на що здатний колектив цеху, який півтора року очолює Валентина Олександрівна Фесун, я вже знав.

— Ні в якому разі нам не можна знижувати виробництво яєць, — говорив тоді директор господарства В. В. Каплун, а за ним повторювала і Марія Прокопівна.

Звідтоді пройшов час. І ось, побувавши в цеху, дізнався, що тоді були не просто слова і обіцянки, а тверда впевненість і розрахунок у свої сили. На 19 червня цех № 2 виконав піврічне завдання по виробництву яєць. Їх було отримано трохи більше 17,3 мільйона штук (або намічене здійснено на 109 відсотків).

Що ж криється за черговим успіхом колективу птахарів?

— Хвалитися не буду, — каже Валентина Олександрівна, — та це результат роботи всього колективу. Хоч і в нас є різні люди і по-різному виконують свої службові обов'язки. Але не перевелися і добросовісні, ініціативні працівники. От до таких і належить Марія Прокопівна Шматова. Знаю її давно, хоч працювала у іншому колективі.

— Склалося так у житті, — говорить Марія Прокопівна, — що після закінчення Успенівської середньої школи півтора року

працювала свинаркою, дояркою у колгоспі імені Ілліча, потім закінчила Василівський сільгосптехнікум і направили зоотехніком у Розівську станцію штучного осіменіння тварин. Працювала там шістнадцять років — до 1980 року. За цей час встигла вийти заміж, заочно закінчити Харківський зооветеринарний інститут, набратися життєвого досвіду.

А коли померла мама і на сімейній раді вирішувалось питання з ким бути батькові Прокопу Гнатовичу, то молодші брати і сестри (а їх аж п'ятеро у Марії Прокопівні), довірили це старшій сестрі. От тоді вже із сім'єю і перебралася в наш район.

Швидко біжить вода, а ще швидше роки. Ніби недавно дочка Лариса ходила до школи, а вже разом з чоловіком виховує донечку, яку привозить до бабусі в гості.

А бабуся систематично іде на свою роботу до курей, доглядає батька-пенсіонера і сумує за літами, що збігли, ніби вода в Янчулі, за чоловіком, що передчасно помер. Та коли поринає у щоденні виробничі клопоти, печаль відступає з серця і повниться воно новими турботами: щоб кормоцех працював, щоб витримувалася технологічний процес у корпусах тощо.

То ж Марія Прокопівна перш за все вимоглива до себе, а потім уже й до інших.

— Маючи багатий досвід догляду за птицею, — говорить заступник директора птахорадгоспу М. А. Цьопкало, — Марія Прокопівна завжди, якщо можна так сказати, на передовій нашого виробництва, і від неї ще нікому не вдавалося приховати брак у роботі. Такими чесними, принциповими людьми і гордиться наш колектив.

Роздумуючи над почутим, пригадав, як на вже згаданих зборах Марія Прокопівна докоряла товаришам із сусіднього цеху (або як у них кажуть, із зони вирощування молодняка) за допущені недоліки в роботі. Адже вони беруть курей звідти, і від того, як їх там вирощують, залежить продуктивність птиці, успіх цеху № 2. Критика хоч і була суворою, але жінка нікого не образила своїм словом і подумалось тоді — добра, вимоглива, принципова. Це ж треба якою бути людиною, щоб покритикувати товариша і не образити. Таке вміння іде, мабуть, від серця, і приходять до добрих людей з роками.

Восени у Марії Прокопівні настане той день, коли жінка має право йти на заслужений відпочинок. Чи буде вона виходити на пенсію, не знаю, але, якщо піде, то колектив втратить одного з кращих своїх працівників.

05.07.1995 р.

АВТОРИТЕТ, ЗДОБУТИЙ ПРАЦЕЮ

Тоді, коли я завітав у зону вирощування молодняка курей птахорадгоспу "Зарічний", липневий день дещо хмарився, і обіцяв після спеки пролитися живодайним дощем.

Розмовляючи з начальником цеху І. М. Поповичем, ми йшли від одного корпусу до іншого і я дивувався чистоті і порядку.

Біля корпусу № 3 працювало двоє, підійшли, познайомилися. Це були оператор по вирощуванню молодняка Ольга Іванівна Яковенко і слюсар корпусу Анатолій Васильович Глинка. Вони приводили в порядок територію.

— А що тут підмітати? — дивувався я. — Та ж скрізь чисто. Ось і квіти весело посміхаються до нас.

— Квіти квітами, — зауважив Іван Миколайович. — А хіба не приємно, коли ось і корпуси білі, і всередині них чисто, і біля приміщень не ростуть бур'яни. Щоб підтримувати всюди порядок, проводимо спеціальні санітарно-профілактичні дні. А як утримується і доглядається птиця, то вже у великій мірі залежить від тих, хто господарює в корпусі. Справжньою хазяйкою у корпусі № 3 є Ольга Іванівна Яковенко.

— Ви таке і скажете, — зніяковіла жінка, — працюю, як усі.

Я уважно подивився на повняву жінку, з легким рум'янцем на щоках і срібними нитками у чорному волоссі, і подумав, що цю скромну, працювиту жінку добряче потерло життя, бо вже знав від Івана Миколайовича про її нелегку жіночу долю.

А все спочатку складалося напрочуд гарно і, здавалося, ніщо не говорить про чорні хмари, що потім обсядуть кругом неї.

... Народилася у селянській сім'ї, де шанували шмат хліба, зрошеного солоним потом. Село Павлівка, що в Успенівській

сільраді і яке притулилося біля мальовничого берега річечки Янчул, то край її дитинства і першої юності. Вчилася в Успенівській середній школі, була, як і всі ми, повоєнні діти, добросердною і чистою, як оте голубе небо над її степовою батьківщиною.

Закінчивши десятирічку, не довго думаючи, пішла працювати в колгосп, а потім — у птахорадгосп "Зарічний", і курчата стали для неї щоденним клопотом. Бо, як кажуть, і лягаючи, і встаючи, думає Ольга Іванівна про своїх підопічних, і болить у неї серце за молодняком, бо від того залежить її зарплата, повага і авторитет у колективі птахарів.

— Ольга Іванівна, — розповідає І. М. Попович, — до виконання службових обов'язків ставиться сумлінно. По-перше, має чималий досвід роботи, а, по-друге, ніколи не залишить негодованими курчат. І дуже скрупульозно проводить відбір їх по віку, полу, вдумливо підходить до вибракування. Уважно слідкує, щоб курчата вчасно і якісно приймали корм, воду.

— Коли Ольга Іванівна чергує по зоні, то завжди можна бути спокійним — все буде добре, бо знає, — говорить Іван Миколайович, — що біля курчат треба так ходити, як біля малих дітей. Тому й слідкує уважно, щоб і вода була в годівницях, і корм.

За добросовісність у роботі, чесність і принциповість (бо коли треба, то вміє і правду в очі сказати тому, хто байдуже, з прохолодцем доглядає курчат) шанують О. І. Яковенко в колективі.

— Мені не то що приємно з нею працювати, — каже Анатолій Васильович Глинка, — а й незручно абияк виконувати службові обов'язки, совість не дозволяє підводити напарницю.

Непоганої думки про оператора вирощування молодняка і директор господарства В. В. Каплун та його заступник М. А. Цьопкало, а хвалять вони її за вірність обраній професії.

— Якби нам побільше таких добросовісних працівників, — кажуть вони, то ми б і горя не знали ні з кадрами, ні з виконанням виробничої програми. І те, що сьогодні птахорадгосп справляється з нею, заслуга і Ольги Іванівни.

За відмінну працю адміністрація і профком заохочували О. І. Яковенко як морально, так і матеріально. Неодноразово вона виходила переможцем соціалістичного змагання, яке й сьогодні ведеться в господарстві.

Звичайно, добре, що чесна праця не залишається непоміченою. Заохочення додають додаткових сил для подолання труднощів, які сьогодні обсядають кожного з нас. Але не тільки роботою живе людина. І її хвилює все те, що робить нас людьми.

Зараз Ольга Іванівна живе в селі Успенівці разом із старшим сином Віктором. Менший Олександр служить в армії (до того працював трактористом у місцевому колгоспі "Україна"). Сподівається мати, що після служби він знову сяде за кермо трактора і пустить коріння в рідну успенівську землю. А зараз болить материнське серце і за старшим (бо щось не все гаразд виходить у нього в житті) і за меншим (хоч і служить не так і далеко від дому і приїздив у відпустку, але не все добре у нашій українській армії, коли додому за торбою харчів приїжджає).

Мамині тривоги. Вони вічні і не відпускають серце ні на хвилину, бо на те ж ти і мати і пустила синів у світ, а він дивний і загадковий, як і все суще на землі.

... Закінчується робочий день, Ольга Іванівна скидає із себе спецівку, переодягається і ніби молодшає, сідає на свого велосипеда і вже тільки біліє хустина на її голові та весело сміються промені передзахідного сонця у його спицях. Жінка їде неквапливо, вдихаючи аромат дозрілих хлібів, відпочиває душею, адже дома обсядуть нові турботи. Але впевнений, що вона їх успішно подолає і степові ранки зустрінатиме знову в дорозі, але вже — на роботу... А поки що тихо шурхотить дорога під шинами велосипеда...

— Хай щастить вам, Ольго Іванівно, — хочеться побажати їй услід. — Хай щастить!

19.07.1995 р.

ТРУДОВА СЛАВА ЛУК'ЯНЦЯ

Переможцем у районному змаганні жнивників району вийшов збиральний екіпаж з колгоспу "Мир", де комбайнером Анатолій Миколайович Лук'янець. За 5 робочих днів комбайном "Дон-1500" він зібрав ранні зернові на 100 гектарах і видав з бункера 2462 центнери зерна. Це на період з 20 по 24 липня вияви-

лося найкращим результатом у районі. Екіпажу присуджено перехідний приз "Золотий колос" і 8 мільйонів карбованців, як і передбачено умовами змагання.

Ці нагороди вручив 25 липня заступник голови районної Ради по роботі виконавчих органів, начальник управління сільського господарства Б. С. Бражко у присутності голови райкому профспілки працівників АПК В. І. Ковальова, голови профкому колгоспу "Мир" Н. Д. Жовніренко, начальника мехзагону В. І. Беслика, механізаторів.

Вручення призу відбулося край пшеничного поля в обідню перерву. Для трударів ланів, подякувавши їм за самовіддану працю, члени агітбригади районного Будинку культури Марія Омелянівна Литвиненко, Ніна Василівна Григорук, Ірина Миколаївна Кікош під музичний супровід Сергія Кузьмича Вовка виконали низку сучасних українських пісень.

Борис Семенович, вручаючи приз, подякував жнивникам за їх роботу, побажав нових трудових досягнень, розповів про особливості жнив у районі. Збиральні роботи проходили організовано і цілий ряд господарств їх уже завершив. Одне тільки погано, це те, що отримуємо низку врожайності ранніх зернових. Причина ж тут перш за все у посушливій погоді, хоча вона не єдина.

— Та попри всі біди, — наголосив Борис Семенович, — працюєте ви непогано. Спасибі вам за чесну працю і хай хліборобська мудрість переходить від старших до молодших.

Прозвучали привітальні слова, пісні, що викликали посмішки на обвітраних степовими вітрами обличчях, і я підходжу до екіпажу Анатолія Миколайовича Лук'янця. Вітаю їх з трудовою перемогою, знайомлюся, бо цікаво знати, хто вони найкращі з найкращих.

— Анатолій Миколайович Касяненко, тракторист.

— Григорій Дем'янович Василенко, шофер, — по черзі називають себе хлопці.

— А оце мій син і помічник комбайнера, — показує Анатолій Миколайович на молоду людину, що надійшла до гурту.

— Так, значить, у екіпажі два Лук'янця? — запитую у старшого. Той задоволено посміхається: "Так, Сашко, вже третій сезон працює зі мною".

— Ну і як, — цікавлюся, — працюється під батьковою рукою? — Той задоволено посміхається: "Нічого".

Виявилося, що Олександр Анатолійович живе у Гуляйполі і працює трактористом у МШПМК-159, а на косовицю проситься до батька на комбайн.

— Що поле кличе? Чи душа скучає за рідним селом, степом?

— Не знаю, як його і сказати, але задоволення від праці на комбайні отримую, це точно, — говорить Лук'янець-молодший.

Анатолій Миколайович розповідає про себе, свою сім'ю. Разом з дружиною Ніною Григорівною (працює технічкою у місцевій школі), крім сина, виховали і дочку, яка закінчила інститут, вийшла заміж і живе в іншому районі. Але батьків своїх не забуває. Бо в цій сім'ї уміють поважати старших і не забувати батьків, шанувати чесну працю.

А хто ж він сам Лук'янець-старший?

— Скільки в районі, — каже Борис Семенович Бражко, — стільки і чую прізвище Лук'янця серед передовиків-механізаторів району, то він має найкращі результати на оранці ґрунту, то на збиранні хлібів.

— Справді, Анатолій Миколайович у нас — один з найдосвідченіших і найстаранніших механізаторів, — говорить Віктор Іванович Беслик. — Чи то він працює на комбайні, чи на тракторі, можна бути спокійним, зробить все на совість.

— Аби як працювати не навчений, — ніби виправдовуючись, каже Анатолій Миколайович.

— І це так, — підтверджує начальник мехзагону. — Наведу тільки один такий факт. "Дон-1500" у Лук'янця працює сьомий сезон без капітального ремонту, а трактор К-701, правда, з капітальним ремонтом служить сімнадцятий рік. Ось і тепер закінчаться жнива і Анатолій Миколайович Лук'янець пересяде на трактор та продовжуватиме тягти свою хліборобську борозну від однієї трудової перемоги до іншої.

Так нехай заслужена слава додає сили і бадьорості духу А. М. Лук'янцю — представнику когорти земляків-хлібодарів.

29.07.1995 р

ХЛІБОРОБ З ДІДА-ПРАДІДА

— Скільки й пам'ятаю себе, — говорить Федір Гурійович Полупан, — бачу навколо степ і ніколи не втомлююся ним захоплюватися. Це, мабуть, — міркує, — як ота любов, що одна — і на все життя. Так і тут.

Дивлячись на немолодого, але жвавого співбесідника, аналізую почуте від нього і про нього. І характеристики товаришів з тракторної бригади колгоспу "Батьківщина" співпадають з моїми спостереженнями.

— На таких, як Федір Гурійович, — каже головний агроном господарства М. О. Писанко, — тримається наш механізаторський цех. Вони ніби його корінь міцний і надійний, який і при несприятливих погодних життєвих умовах витримує всі труднощі і виходить переможцем.

А починав Федір Гурійович трудовий шлях більше як піввіку тому — в далекому 1944 році — чотирнадцятирічним парубчком у Новозлатопільській МТС. Був причіплювачем, але захоплення технікою привело його спочатку на трактор, а потім — на капітанський місток комбайна "Сталінець"-6". Звідтоді і почалася комбайнерська біографія звичайного селянського хлопця, який серцем прикипів до землі, що колоситься дорідними врожайми.

За роки праці спочатку в машинно-тракторній станції, а потім в колгоспі зроблено немало. Сумлінною, чесною працею завойовано авторитет і шану земляків. Сьогодні він є добрим прикладом для молодого механізаторського поповнення, що приходить в тракторну бригаду.

Механізаторського досвіду набиралися в нього Сергій Олійник, Сергій Кубах. Це тільки за кілька останніх років. А скільки було за півстоліття? Та всіх їх наставник згадує добрим словом. Інакше і не може бути, бо у гарного вчителя — діти тільки гарні і слухняні та ще залюблені у хліборобську справу, як і їх старший товариш.

— Незважаючи на поважний вік, торік Федір Гурійович, — розповідає М. О. Писанко, — відпрацював на комбайні СК-5 "Нива" 200 робочих днів. Можна сказати встановив у колгоспі

своєрідний рекорд. Як почав із середини квітня косити траву на зелений корм і аж до глибокої осені, завершував свій жнивний сезон обмолотом кукурудзи на току.

Непогані успіхи має і в цьому році. Косив люцерну, збирав зернові культури, соняшник. Комбайном підбирав сіно з валків — і скрізь у нього був лад і порядок. Тільки соняшнику намолотив 140 тонн. Чим же забезпечувався трудовий успіх?

— Перш за все, — каже Микола Олексійович, — надійною підготовкою комбайна. Всю зиму він його ремонтував. Перебрав усього до гайочки своїми руками. Як кажуть, з металолому вибирав запчастини і реставрував, а в колгоспну кладову по їх і дороги не знає. Основний його інструмент — це молоток і зубило.

Гарної думки про Федора Гурійовича Полупана і голова правління колгоспу "Батьківщина" В. М. Савовський.

— Федір Гурійович — це справжній механізатор. Нам би побільше таких, ми і горя не знали б з кадрами, — говорить Віктор Миколайович.

І до цієї оцінки схилилися всі, з ким довелося поговорити в колгоспі про Ф. Г. Полупана.

Націленість на роботу, на досягнення поставленої мети, скромність і принциповість — риси, які син перейняв від своїх батьків. А любили вони чистоту і порядок. Про це говорить і такий факт: у батьківській хаті і горище було побілене, а не так, як у декого і в хаті не мазано.

— Федір Гурійович перейняв від батьків і добру рису бережливості, — розповідає М. О. Писанко. — Викопавши картоплю на городі, він не складає її зразу ж у підвал, а дає їй трохи полежати на поверхні, старанно перебере і витре сухою ганчіркою, а тоді вже кладе на зберігання.

У доброї людини, як правило, і дружна та працьовита сім'я. Федір Гурійович разом з дружиною Любов'ю Несторівною виростили трьох дітей — дочку Наташу і синів Сергія та Віктора. Розлетілися вони з батьківської хати і в кожного своя доля, але білостінну хату, що весною потопає у цвіті вишневого саду, а восени милується різнобарвним листям, не забувають. Старші привозять своїх дітей і повниться тоді хата Полупанів привітти-

ми голосами і звеселяють серце старих степовиків, що, встаючи і лягаючи, думають: як зробити, щоб дітям та онукам жилося краще і надія не покидала їх.

... Стихає гомін сільської вулиці, край неба запалює вечірні зірниці, і Федір Гурійович, натомившись, повертається з тракторної, де спочиває його невтомна "Нива", і куди людину кличуть щоденні турботи, без яких хлібороб з діда-прадіда не уявляє свого життя. То ж нехай воно буде довгим і прекрасним, як наш степ у будь-яку пору року...

12.11.1996 р.

РОДОМ ІЗ ЗЕЛЕНОГО ГАЮ

Наш край славний не тільки неповторною історією, а й своїми земляками. Мабуть, мало хто не пам'ятає, що добре знав у народі пісню "На долині туман" написав гуляйпілець Василь Діденко, а обласний приз імені Героя Соціалістичної Праці І. П. Мартиненка (нашого земляка) і досі виборюють на жнивах комбайнові екіпажі.

То ж сьогодні наша розповідь про людину і підприємця — генерального директора ТОВ "Еталон" Олександра Івановича Дудку.

...Народився Сашко у селянській родині, що мешкала на хуторі з прекрасною назвою - Зелений Гай. Нелегке дитинство залишило в душі слід на все життя. Ото звідти витюки його доброти, розуміння чужого болю і страждання, любов до рідних.

Потяг до техніки привів у Запорізький машинобудівний інститут (навчався заочно), а далі — шлях у самостійне життя — робота на ремонтно-механічному заводі.

З роками набрався мудрості.

Коли на очах почало мінятися життя, допитливий розум усвідомлював: потрібно шукати своє справжнє "я". Так народилася ідея створення підприємства, яке б працювало на розвиток району (приносило людям робочі місця і зарплату).

Сьогодні ТОВ "Еталон" знане не тільки в області, а й далеко за її межами. Це багатогалузеве, багатопрофільне підприємство,

яке завдяки зусиллям Олександра Івановича опікується сільгоспідприємствами у Запорізькій і Донецькій областях.

— У нас, — розповідає генеральний директор, — більше 5 тисяч 200 пайовиків. Із них біля двох тисяч працюючих. ТОВ "Еталон" всім своїм сільгоспідприємствам допомагає технікою, паливом, частковим кредитуванням, спеціалістами. Пайовикам згідно з договором оренди землі видає все, що передбачено.

За ініціативою О. І. Дудки не так давно утворено ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай", до складу якого увійшли села Веселе, Зелений Гай, Червоне. Жителі на місцевому "референдумі" висловились добровільно відділитись від міської ради і стати під керівництво Дудки.

— Олександр Іванович, — нащ, — говорили зеленогаївці. — Ми знаємо його як чесного, порядного керівника. Тому хочемо жити і працювати під його опікою.

Людина слова. Олександр Іванович не підвів земляків. У селі Зелений Гай відремонтував дорогу, тут прокладено водопровід, заасфальтовано дорогу на кладовище, благоустроєно територію біля пам'ятника воїнам, що загинули в роки війни.

Всілякої похвали заслуговує ініціатива генерального директора щодо проведення акції "Посади і вирости своє дерево" у селах Полтавці і Червоному, де на новій вулиці Садовій, він власноруч посадив дерево.

Опікується О. І. Дудка і тим, щоб господарства району мали високоякісні комбікорми. Кілька років бездіяв місцевий комбікормовий завод. Три роки тому "Еталон" взяв його в оренду, а торік еталонівці стали його господарями. Нині тут виготовляють комбікорми для власних потреб.

ТОВ "Еталон" за рішенням акціонерів стало власником контрольного пакета акцій ЗАТ "Харчосмакова фабрика", де за короткий час справи пішли на краще, якщо ще недавно виготовляли лише 5 видів продукції, то тепер більше 13. Якість її підвищилася, ціна зменшилася. Почав працювати безалкогольний цех, який зараз випускає столову газдову "Джерело Зелений Гай".

Крім того, у ТОВ "Еталон" є борошномельний цех, гастроном, мініпекарня, підсобне господарство, АЗС, де працюють сумлінні, добросовісні люди, які дбають про авторитет свій, то-

вариства і Олександра Івановича. А що авторитет у нього високий і заслужений добрими справами — знає кожен.

У нього постійно не вистачає часу. Щоб з ним зустрітись, чи поговорити по телефону — справа надзвичайно важка, але, коли вдається поспілкуватись, залишається приємність на душі.

Він — людина конкретних дій. Його мова коротка, ділова. Він весь час у рухові. У кабінеті його мало коли застанеш. А в прийомні дні до нього завжди йдуть люди і він намагається нікому не відмовити. Про благодійну допомогу О. І. Дудки ходять легенди і то не вигадки, а правда.

Зараз у рамках "Кадровий резерв — нова сила України" за рахунок ТОВ "Еталон" навчається у вузах і технікумах понад 60 дітей, на яких виплачується солідна сума — понад 157 тисяч гривень на рік.

Товариство постійно веде шефство над Червоненською ЗОШ I-III ступенів, тамтешнім дитсадком, початковою школою № 6. Олександр Іванович активно допомагає ветеранам Великої Вітчизняної війни.

Підтримуючи ініціативу голови облдержадміністрації еталонці взяли активну участь в акції "Комп'ютерний клас — кожній школі". Взагалі ж на благодійні акції витрачено понад 150 тисяч гривень.

Говорячи про Олександра Івановича, треба згадати й таку рису його характеру, як підтримка літературних сил рідного краю. Він виступав спонсором у виданні книг поезій і прози Івана Сухаря, Анатолія Загрудного, Володимира Жилінського і автора цих рядків, які складали і складають йому щире подяку.

— Я завжди захоплююся тими людьми, — ділився у розмові О. І. Дудка, — які пишуть гарні вірші, оповідання, що беруть за душу, і в короткі години відпочинку люблю почитати художні твори.

Закінчуючи розповідь про відому на Гуляйпільлі людину і підприємця О. І. Дудку, треба сказати і про його велику громадську діяльність. Він — депутат обласної ради.

І сьогодні, в день особистого ювілею він у роботі, у пошуках нових ідей. Тож нехай щастить нам на духовно багатих і грамотно-мудрих керівників, які опікуються економічним та культурним розвитком рідного краю.

17.08.2002 р.

ПОКЛИКАНИЙ СТЕПОМ

Без сумніву, ниви і поля, що розкинулися навколо селища Залізничного (тоді воно називалося "XX лет Октября"), які влітку шуміли дорідним пшеничним колосом, вплинули на подальшу долю Сашка. Але спочатку, після закінчення міської середньої школи № 1, він пішов слюсарювати на Гуляйпільський ремонтний завод, а звідти дорога життя повела у Дніпропетровський сільськогосподарський інститут, де здобув спеціальність "Учений-агроном".

З тепер уже далекого 1975 року молодий спеціаліст почав застосовувати свої знання на практиці, вчився дослухалися до голосу колгоспної ниви, а було те у колгоспі імені Горького нашого району.

День за днем осягав мудру науку хлібороба беручий та допитливий спочатку агроном по захисту рослин і насінництва, а згодом — головний агроном господарства. Тож не випадково 16 лютого 1979 року (до цього встиг послужити у рядах Збройних Сил СРСР) темирівці довірили 26-річному спеціалісту очолити колгосп "Мир".

— Чи важко було? Чи не боявся відповідальності молодий керівник? — запитую у Олександра Григоровича.

— Всього було, але сил і впевненості додавали довіра й підтримка людей, дружини і сім'ї, — чую у відповідь.

— А які проблеми доводилося вирішувати у першу чергу?

— Якщо взяти рослинництво, то тут довелося перебудувати систему сівозмін відповідно до ґрунтів, займатися насінництвом, парами і так далі. У тваринництві були свої проблеми, особливо з молочнотоварним комплексом, який не давав ніяких надій на отримання молока. Тому капітальна перебудова молочнотоварного комплексу в перші роки головування О. Г. Чуба стала проблемою № 1.

Крім цього, щоб молодь залишалася в селі, потрібно було паралельно вести житлове будівництво, асфальтували вулиці, прокладати пішохідні плиточні доріжки, проводити водопровід.

Молодому голові довелося паралельно будувати господарський магазин, вирішувати питання із завершенням

будівництва місцевої школи і здачі її в експлуатацію. Але які б питання не доводилося вирішувати на селі, всі вони зводилися до одного: хто буде їх виконувати, тобто, де взяти молоді кадри? І з часом ці питання було успішно вирішено.

Непомітно у буденних клопотах про людей, про землю, про молоко сплигло двадцять п'ять років і ще й яких!

З роками колгосп "Мир" із слабенького середнячка вийшов у групу економічно сильних господарств району, а про його керівника Олександра Григоровича Чуба як про вмілого організатора, міцного керівника взнали і в Києві. В 1991 році його нагороджено Почесною Грамотою Верховної Ради УРСР. Тому що голова правління колгоспу і очолюваний ним колектив перебували у творчому пошуку шляхів піднесення ефективності господарювання. Дбали, дбають і зараз про збільшення віддачі кожного гектара землі, підвищення продуктивності громадського тваринництва. Не залишаються осторонь і питання соціально-культурного розвитку.

Та вітри перемін, які закружляли у нашому суспільстві, не обминули і Темирівки. У 1997 році колгосп "Мир" реорганізували у колективне сільськогосподарське підприємство (КСП). Головою правління обрали О. Г. Чуба. Тоді про нього один із найстаріших колгоспників М. С. Ходуля сказав: "Наш голова має велику природну силу, далекоглядність керівника і почуття гумору. Цим і бере людей".

Сказане Олександр Григорович підтвердив і своїми подальшими вчинками. І як було не сутужно, а господарство економічно міцно стояло на ногах, прирощуючи своє надбання.

1 березня 2000 року КСП "Мир" реорганізували у приватне сільськогосподарське підприємство (ПСП). Його директором став О. Г. Чуб.

Тоді головним було — зберегти колектив, матеріальні цінності, надбані роками. У стислі строки провели паювання землі. Переважна більшість селян віддала свої земельні паї в оренду ПСП "Мир". І у виборі не помилилися. Все, що записано у договорах, вони отримують повністю. Так було і в 2003 році, несприятливому за погодними умовами, особливо для ранніх зернових культур.

— У нас немає затримки із зарплатою працівникам, — розповідає О. Г. Чуб. — В тому році середньомісячна заробітна плата одного працюючого дорівнювала 404 гривні. Люди отримали і "тринадцяту" зарплату, незабаром матимуть оплату і за стаж роботи.

Не зважаючи на скрутність, у Темирівці ведеться будівництво їдальні, церкви, медпункт перевели із аварійного приміщення у благоустроєне, підприємство виділяє кошти на придбання шприців, ліків. ПСП активно допомагає і місцевому навчально-виховному комплексу. У селі протягли 1,5 кілометра водопроводу, воду завели у двори до людей похилого віку. Торік підприємство 10 темирівцям придбало легкові автомобілі.

Дирекція і, в першу чергу, директор турбуються про день завтрашній села і господарства, тому і навчають у вузах і технікумах 15 молодих темирівців, які повернуться сюди висококваліфікованими агрономами, зоотехніками, механіками, бухгалтерами, економістами і вчителями.

Олександр Григорович із пошаною говорить про тих людей, які працюють поряд із ним. Це — головний агроном Анатолій Кирилович Шамраєнко, молодий агроном Сергій Ціммер, головний ветлікар Володимир Іванович Касяненко, молодий ветлікар Володимир Михайлов, головний інженер Олександр Анатолійович Рибка і його помічник Олександр Вікторович Іванов та інші.

Слід сказати і про те, що торік район відзначив своє 80-річчя. З цієї нагоди голова райдержадміністрації І. О. Бірюков нагородив регіональною медаллю "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" О. Г. Чуба.

Тоді ж Олександра Григоровича удостоєно державної нагороди "За заслуги" III ступеня за вагомі досягнення у професійній діяльності, багаторічну сумлінну працю, Золотої медалі Міжнародної Кадрової Академії.

У районному конкурсі "Краще сільськогосподарське підприємство 2002 року" лауреатом визнано ПСП "Мир".

Високу оцінку трудової діяльності О. Г. Чуба дав голова райдержадміністрації І. О. Бірюков, назвавши його "агрономом від Бога". І це справді так.

Одні люди люблять гори, інші — море, а Олександр Григорович — степ. У нього, покликаного полем, на першому плані люди і урожай. І він з гордістю говорить про них. Дбає, щоб нива у новому сільськогосподарському році не обманула надію хлібороба, а основа для майбутнього врожаю з осені закладена солідна. Тут практично готові до польового сезону: є насіння, пальне, відремонтована техніка, купили два нових зернозбиральних комбайни, машини для захисту рослин.

Тож у переддень 25-річного ювілею бажаємо вам, Олександр Григоровичу, рясного врожаю, міцного здоров'я і довго топтати ряст на сонячній життєвій дорозі.

07.02.2004 р.

У ВІНОЧОК ЛІТ УПЛІТАЄ ДОЛЮ

День за днем влітаються у намисто часу, утворюючи місяці, роки, десятиліття. Тому і здається, що не встиг оглянутися, здійснити свою мрію, а вже... ген-ген скільки позаду лишилося. На жаль, ми не всі і не одразу усвідомлюємо невблаганний плин часу. А, зрозумівши, намагаємося задумане втілити в реальне життя, як це робить директор ТОВ "Батьківщина" В. М. САВОВСЬКИЙ. Людина діяльна, енергійна, котра звикла добиватися конкретно поставленої мети. Сьогодні одні з гордістю, інші з прихованою заздрістю називають його Господарем з великої літери, і це цілком заслужена оцінка.

А починав свою життєву стежу русявочубий юнак із Полтавки так, як і всі ровесники. Школа-інтернат. Служба в армії. Пошуки свого я, котрі і повернули у рідне змалечку село, у зелений двір, обсаджений кленами та акацією, де неподалік в городах жебоніла тиха спокійна ріка дитинства Янчул. Повернення було не гучним, але не самотнім. Дивлячись на молоду пару (дружиною стала гінка, мов тополя, приязна, з лагідним серцем однокласниця Людмила), земляки бажали їм тільки щастя та гарної долі. І що то значить міцне степове коріння, яке своєю не-

втомною працею зміцнювали діди-прадіди. Воно прихилило серце до землі матері-годувальниці.

Працюючи в рідному колгоспі імені Свердлова на різних посадах, з серпня 1984 року — заступником голови колгоспу, навчався на заочному відділенні агрономічного факультету Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, який закінчив успішно. Маючи неабиякі організаторські здібності, був рекомендований на посаду голови правління сусіднього малинівського колгоспу "Родина".

Хоч було це десять років тому, добре пам'ятаю 9 лютого 1996 року. Сніг. Завірюха. І вітер, який замітав дороги. Але ми прорвалися через сніговий полон у Малинівку, де в нетопленому приміщенні Будинку культури зібралися на збори колгоспники. Претендували на посаду кілька чоловік. Незважаючи на холод, атмосфера в залі була гарячою. Але, як завжди, селянська мудрість перемогла, віддавши перевагу небагатослівному полтавцю. І всією подальшою роботою він довів, що люди не помилилися у своєму виборі.

— Віктор Миколайович, — керівник нового типу, — говорить головний агроном товариства, голова профкому М. О. Писанко. — Діловий, конкретний, реаліст. Він уміє знайти підхід до кожного спеціаліста, механізатора чи тваринника. А скільки до нього на прийом приходять людей, і в кожного своє питання, яке можна вирішити тільки з допомогою директора. І він вирішує. Залишаючи кабінет, люди щиро йому дякують за людяність. Але він нещадний до недбайливців, п'яниць.

У січні 2000 року за ініціативою В. М. Савовського проведено реорганізацію господарства і утворено ТОВ "Батьківщина", яке уклало з власниками земельних ділянок (паїв) договори на оренду землі.

З року в рік товариство працює стабільно. Постійно зростає виробництво валової продукції. Успішно розвивається як рослинницька, так і тваринницька галузь. Відчутний прибуток дає мала переробка (два млини, олійниця, крупорушка), створена знову ж за ініціативи Віктора Миколайовича. Як і закладка саду на 13-гектарах, де зараз кожне деревце тремтить під безжальними порива-

ми вітру. Молоденькі яблуньки та черешні, гріють ноги-коріння, окутані снігом, і бачать себе весною у біло-рожевому цвіті, яким любить милуватися Віктор Миколайович. Невипадково ж народна мудрість вчить: той, хто думає про день прийдешній, садить сад.

Націленість на перспективу, а не квиління про труднощі і вирізняє цього зграбного, по-чоловічому красивого керівника з-поміж інших. І знову за нього говорять його справи.

Сьогодні ТОВ "Батьківщина" — одне з економічно найміцніших у районі. Тут з року в рік ведеться будівництво як виробничих приміщень, так і житлових будинків. За останні роки у селі виросла ціла вулиця, відремонтовано приміщення Будинку культури, будується церква, весною розпочнеться реконструкція пекарні, поповнюється новою технікою машинно-тракторний парк, тільки останнім часом її закуплено на 2 мільйони гривень.

Маючи вразливу душу, Віктор Миколайович велику увагу приділяє розвитку соціальної сфери на селі. У Малинівці працюють їдальня, кафе, магазин товариства, на балансі господарства дитсадок, а скільки вкладено коштів у сільську загальноосвітню школу з надією, що турбота буде належно поцінована і випускники прийдуть на зміну своїм батькам.

— А для цього, — ділиться думками В. М. Савовський, — необхідно всім нам, дорослим, створити умови, щоб діти вивчали механізаторську справу у школі.

— Але ж це непроста справа.

— Так, — погоджується мій співрозмовник. — Та, коли школа чи ПТУ не готуватимуть кадрів для села, через кілька років тут нікому буде працювати. Тому я на останній сесії райради, як депутат, порушив це питання, бо не звик чекати манни небесної.

Турбота про людину праці проявляється і в тому, що у ТОВ "Батьківщина" за останні десять років ніколи не було затримки із виплатою зарплати, всього, що записано в договорах оренди земельних паїв. А хіба не про довіру свідчить те, що жителі сусіднього району прийшли зі своїми земельними паями до Віктора Миколайовича.

Дбаючи про духовність односельчан, В. М. Савовський один із перших в районі потурбувався про створення книги-історії

розвитку села і товариства. Але на цьому не заспокоїлася його душа і він веде будівництво церкви.

Пройдуть роки, десятиліття і, дивлячись на ці пам'ятки, малинівці згадають добрим словом людину, яка турбувалася не тільки про високі виробничі показники, а й про душу людини.

— Віктор Миколайович — керівник, який думає про день завтрашній, — так відгукується про нього начальник районного управління агропромислового розвитку Д. С. Кравченко. — Він дружить з наукою, тому у рослинництві й тваринництві використовуються передові високі технології.

За вагомий внесок у соціально-економічний розвиток регіону, активну діяльність по стабілізації виробництва колектив ТОВ "Батьківщина" і його керівник В. М. Савовський неодноразово нагороджувалися Почесними грамотами, заносилися на районну Дошку пошани, ставали переможцями регіональної програми "Зоряний шлях" у номінації "Сільськогосподарський виробник року". Подвижницька праця Віктора Миколайовича відзначена регіональною медаллю "За заслуги перед Гуляйпільським краєм". А зовсім недавно, 20 січня поточного року Президент України своїм Указом нагородив орденом "За заслуги" III ступеня директора товариства "Батьківщина" Віктора Миколайовича Савовського за вагомий особистий внесок у соціально-економічний розвиток регіону, визначні трудові здобутки, високий професіоналізм та з нагоди Дня Соборності України.

Ми, як і увесь колектив товариства, вітаємо Віктора Миколайовича із заслуженою нагородою і зичимо йому творчого неспокою і удачі.

... У повітрі кружляють мерехтливі сніжинки і плавно опускаються на озимий лан, на людину, що схилилася до землі і погосподарськи уважно роздивляється рослини: чи живі, чи не перемерзло коріння? Випростується, тримаючи в широкій долоні тендітний росточок, сором'язливо посміхається, а в очах горить вогник надії, що морози пересядуться, негаразди відійдуть, озимина перезимує, а весна принесе радість степовикам і нові турботи про землю і хліб. Цим живе Віктор Миколайович Савовський і невтомним трудом у віночок літ уплітає свою долю.

08.02.2006 р.

ЮВІЛЕЙ СТОЛІТНЬОЇ МАРІЇ ЄВГРАФІВНИ ДЕНИСЕНКО

Сто років тому 4 червня у роботячій селянській сім'ї народилася дівчинка, яку назвали Марією. Складним, важким, але довгим видалося її життя.

Привітати ювілярку із 100-річчям завітали в Успенівку голова районної державної адміністрації О. І. Дудка, його заступник П. П. Науменко. Серед почесних гостей і директор ТОВ "Україна" М. Г. Тимофієв, сільський голова Т. М. Галкіна, голова первинної ветеранської організації В. Л. Столяренко. Їх біля охайного двору зустрів син Марії Євграфівни. А в будинку до них сором'язливо посміхалася маленька, худенька бабуся і уважно дослухалася до гомону прибулих.

Першим слово взяв О. І. Дудка. Він, зокрема, сказав: "Спершу я виконаю розпорядження і доручення Президента України, який надіслав Вітальний адрес ювілярці. Я його зачитаю:

— Шановна Маріє Євграфівно!

Сердечно вітаю Вас зі славним ювілеєм — 100-річчям від дня народження. Ваше життя достойне найвищої пошани. Ви є свідком установаження української державності та учасником багатьох історичних подій на нашій рідній землі. Вас не зламали ні лихоліття війни, ні жахіття голодомору. Прийміть слова щирої вдячності, низький Вам уклін. Зичу міцного здоров'я, життєвої наснаги, миру і благополуччя. Зустріти ювілей у доброму настрої поруч з рідними та близькими Вам людьми.

Бабуся щиро дякує за президентське вітання. А Олександр Іванович продовжує: "Від себе особисто, від райдержадміністрації я також приєднуюсь до цих слів і зичу Вам міцного здоров'я, родинного затишку, любові та поваги від Ваших рідних.

З днем народження, шановна і дорога Маріє Євграфівно! Спасибі Вам і низький уклін за Вашу працю і за той подвиг, який Ви сьогодні створили".

О. І. Дудка вручає Марії Євграфівні Вітальний адрес, квіти, пам'ятний подарунок.

— Марія Євграфівна є пайовиком нашого товариства, — це вже говорить М. Г. Тимофієв. — Спасибі вам, шановна Маріє Євграфівно, за те, що виростили самі без чоловіка, який загинув у роки Великої Вітчизняної війни, прекрасного сина, котрий працював бригадиром тракторної бригади колгоспу, нагороджений орденом Жовтневої Революції. І сьогодні він і його сім'я Вас доглянули і Ви маєте змогу зустрічати свій ювілей.

Від душі Вас вітаю і бажаю всього найкращого і від товариства вручаю грошову допомогу.

Тепло здоровив ювілярку голова первинної ветеранської організації колишній голова колгоспу "Україна" В. Л. Столяренко і бажав, щоб у неї була душа молода. На що всі почули запевнення від Марії Євграфівни, що душа у неї і сьогодні молода.

— Вся громада нашої Успенівської сільради, — говорить Т. М. Галкіна, — щиро вітає Вас з 100-річчям від дня народження. — На цих тендітних жіночих плечах довелося винести всі труднощі солдатської вдови. Але Ви ніколи не скаржились на долю і високо пронесли щедрість душі, материнську любов і доброту, виховали двох добрих і чуйних дітей, давши початок трудовій орденоносній династії Вашої родини.

В усі часи жінка-мати була берегинею роду. Низький Вам уклін за недоспані ночі. Хай у Ваш дім не зазирають незгоди! Хай не знаходять дороги хвороби! Хай на рушнику долі квітнуть нові прекрасні квіти! А життєва стежина ще довго-довго не закінчується.

Шановну ювілярку вітали й учні Успенівського навчально-виховного комплексу і своїми дзвінкими куплетами, піснею під акомпанемент дерев'яних ложок дарували їй приємні хвилини. Розчулена бабуся задоволено посміхається, невміло тримаючи квіти в натруджених руках. А ми прохаємо її розповісти про своє довге життя-буття. Марія Євграфівна охоче відгукнулася:

— Народилася я в селі Успенівці у сім'ї з десяти душ. Були ми середняками. Пам'ятаю 1917-й рік, громадянську війну і "випічку" хліба, голод 1921, 1933 і 1947 років.

Заміж вийшла у 1929 році під старий новий рік. Виїхали з чоловіком Андрієм Яковичем на хутір Солодкий. У сім'ї свекрухи я була вісімнадцята душа, бо жили із свекрами ще три невістки. Пожили ми тут трохи, а тоді перебралися до моїх батьків в Успенівку.

Як організувався колгосп, я перша до нього вступила. Працювали важко за палички-трудодні. До війни чоловік був і головою колгоспу, і бригадиром тракторної бригади. Пам'ятаю, одного разу під зиму приходить чоловік додому без кожуха, я його питаю: "А кожух де?"

— Та, — махнув рукою. — Віддав трактористові, щоб їхав уночі поле орати, бо в того не було теплої одягачки. — Всього було у житті, — продовжує нитку розмови бабуся. — Коли почалася війна, забрали мого хазяїна до війська і не вернули. Сама залишилася з двома синочками, важкою непосильною працею глушила своє горе. А робили ми все тоді у колгоспі вручну.

... Тече розповідь Марії Євграфівни про вистраждане і пережите, але в голосі чуються оптимістичні нотки, ніби їй не сто, а лише всього п'ятдесят за плечима.

Розповідь доводиться час від часу переривати, щоб поставити нове запитання. Але співбесідниця не ображається.

— А щоб Ви побажали нам, молодим, у житті?

— Міцного здоров'я і побільше творити добра оточуючим людям, тоді буде злагода і в країні, і у вашій душі. Бажаю усім добра і миру!

Прощаємося з ювіляркою. Нас проводить її син Василь Андрійович. Дякує за гостину і розповідає про матір та своє життя. А ми залишаємо привітну сім'ю, а на душі радість від усвідомлення того, що наша земля справді-таки багата на незвичайні людські долі.

06.06.2007 р.

ХЛІБОРОБ, СИН ХЛІБОРОБА

Напередодні цьогорічного Дня працівників сільського господарства у район прилетіла приємна звістка: директора ТОВ "Перемога" Леоніда Васильовича ГОРПІНИЧА нагороджено орденом "За заслуги" третього ступеня.

Ми, як і увесь колектив товариства, щиро вітаємо Леоніда Васильовича із заслуженою нагородою, бажаво йому міцного здоров'я, успіхів у щоденній клопіткій праці.

... Дізнавшись про нагороду, виникла потреба поспілкуватися з Леонідом Васильовичем. Домовившись про зустріч, ми відправились у товариство. Ступивши на подвір'я адміністративного будинку, відчуваєш руку дбайливого господаря: навколо чисто, прибрано, скопані клумби, і на одній застигла змія, на іншій підставці — макет лелеки. Це символи мудрості і майбутнього. Так їх присутність пояснив Леонід Васильович. І в цьому, мабуть, справжня його суть. А мудрість людська, звичайно ж, приходиться з роками.

— Витоки її, як і повага до хліборобської справи, — почав нашу розмову керівник товариства, — йдуть від родинного степового кореня. Спеціально тої науки ніхто не навчав, а зерна її всотувались, мабуть, ще тоді, коли бачив, як батько-фронтвик, голова колгоспу Василь Трохимович днював і ночував на роботі, віддаючи сили і знання відбудові зруйнованого фашистами господарства, приносячи в селянську хату дух степу і погожих днів.

Звідтоді у хлопця зародився потяг до роботи, яка, крім утоми, приносить радість і задоволення, а такою є нелегка праця хлібороба.

Звичайно, не за один день допитливий юнак став мудрим і зрілим керівником. Спочатку було навчання в Оріхівському сільгосптехнікумі, по закінченні якого отримав спеціальність техника-механіка. Звідси і починається робота не так з технікою, як із людьми.

— А це складна наука, секрети якої засвоюєш протягом усього свого життя, — ділиться співрозмовник. — Добру школу я пройшов, працюючи після служби в армії бригадиром тракторної бригади колгоспу імені Дзержинського та заступником голови колгоспу "Мир" нашого району.

Життя від молодого спеціаліста вимагало знань, удосконалення стилю і методів роботи з людьми, тому став слухачем Одеської вищої партійної школи. Роки навчання розширили світогляд молодого спеціаліста, привчили уважно прислухатися до думки інших.

По закінченні навчання працював заступником голови колгоспу "Заповіт Леніна", головою районного комітету народного контролю, але душа степовика прагнула бути поближче до землі, до турбот селян. І 4 жовтня 1985 року добропільці обирають його головою колгоспу "Перемога".

Наполеглива співпраця зі спеціалістами, рядовими трудівниками, робота над собою невдовзі почали приносити ре-

зультати: із постійного середняка господарство почало підніматися, підтягуватися до рівня передовиків.

— Першими моїми помічниками, — пригадує Леонід Васильович, — були головний інженер (на жаль, покійний уже) Григорій Тимофійович Скосарев, з яким ми провели водопровід у селі, а допомагав екскаваторник з Гуляйполя Іван Васильович Дудка. Із механізатором-бульдозеристом Володимиром Івановичем Коростильовим проєктували силосні кургани. Навіть виїшовши на заслужений відпочинок, він їздив у колгосп "Мир" і там консультував, як проєктувати і ставити силосні кургани.

З душевною теплою керівник господарства говорить про невтомних трудівниць: доярок Марію Михайлівну Никифороенко, Ніну Василівну Ковальову, Ольгу Василівну Кучеряву, тодішнього (нині покійного) завідувачого фермою № 2 Володимира Даниловича Кучерявого, водія Василя Андрійовича Фесюка, начальника цеху будівництва Антона Яковича Горпинича, художника Григорія Васильовича Максецького. І сьогодні є на кого зіпертися невтомному у пошуках нового, передового Л. В. Горпиничу. Це, перш за все, — головний агроном Григорій Миколайович Гура, керівники тракторних бригад Андрій Павлович Касюкін та Іван Анатолійович Рогозніков.

Прагнення до нових методів господарювання дозволило Л. В. Горпиничу в кінці 90-х років минулого століття першому в районі реформувати земельні відносини, утворити товариство з обмеженою відповідальністю "Перемога" і очолити його, котре витримує всілякі економічні "бурі" у країні і міцно входить у число кращих у районі впродовж багатьох років.

Ось і в поточному році ТОВ "Перемога" закінчує рік з непоганими показниками.

— Леонід Васильович — це високий професіонал своєї справи, людина слова, у якої є чому повчитися і дослухатися до її думки, — говорить про директора ТОВ "Перемога" голова районної державної адміністрації О. І. Дудка. — Він кожну справу доводить до логічного завершення.

Та не тільки виробничими справами займається Леонід Васильович. Він дбає і про духовний розвиток своїх сільчан. Одним із перших у районі реконструював під церкву приміщення закладеного клубу, на відкриття 7 вересня 2003 року якої приїздив архієпископ Запорізький та Мелітопольський владика Василій і

який вручив керівнику господарства орден преподобного Нестора Літописця II ступеня за особистий внесок і за заслуги перед Українською православною церквою.

Свого часу хлібороб, син хлібороба багато зробив, щоб допомогти, підтримати поетів-земляків Анатолія Горпинича, Григорія Лютого і журнал "Хортиця", виступав спонсором у виданні книг місцевих авторів. Має тісні дружні стосунки теж із земляком із Варварівки доктором філологічних наук, професором Дніпропетровського національного університету Володимиром Олександровичем Горпиничем (однофамілець), котрий подарував частину своєї бібліотеки місцевій школі, якою опікується директор ТОВ "Перемога" Л. В. Горпинич.

— Зараз ми починаємо переобладнувати місцеву школу під навчально-виховний комплекс, щоб при школі був дитячий садочок, — розповідає мій співбесідник. — Займаємося розробкою проектно-кошторисної документації на газифікацію села. А взагалі-то за останні роки на благодійні справи (школа, релігійні громади, ЦРБ, ветерани війни і "афганці", будівництво церкви, надбавки до пенсій) витрачено 899298 гривень.

Сьогодні у селі є де провести сімейний чи колективний захід — до послуг прекрасне кафе "210-й полк".

— Усе це результат колективу, як і мій орден, — підсумовує нашу розмову Л. В. Горпинич, — це теж заслуга колективу, який маю честь очолювати з 1985 року і який справляється з поставленими завданнями.

— Звичайно, колектив-то велика сила, але...

— Розумію, без надійного тилу, яким у мене є сім'я, без підтримки дружини Лідії Михайлівни, з якою прожили спільно 38 років і виховали двох дітей, — зізнається Леонід Васильович, — важко було б чогось досягти у житті.

— І насамкінець останнє запитання: "Яке ваше захоплення?"

— Невичерпним джерелом знань і мудрості для мене, — зізнається Л. В. Горпинич, — була, є і буде гарна книжка на теми авіації та історії, а останні два роки люблю заглядати в Інтернет, де беру для себе багато корисного і цікавого.

Нам залишається лише побажати хліборобу, сину хлібороба подальших успіхів у праці та міцного здоров'я.

08.12.2009 р.

НЕ ХЛІБОМ ЄДИНИМ

СЛОВО ПРО ЛИСТОНОШУ

Листоноша Л. В. Бодня приносить людям радість. Та і як інакше скажеш про неї. Запити, турботи людей — для неї перш за все.

Лідія Василівна, — розповідає начальник Полтавського відділення зв'язку М. П. Жилінська, — обслуговує жителів Ольгівки вже дванадцятий рік. Не пам'ятаю такого дня (а воно ж і дощі бувають, і осіння негода, і хурделиця), щоб вона не з'явилася за поштою й не рознесла її вчасно передплатникам.

Поважають цю жінку в колективі. Про це я дізнався, розмовляючи з колегами листоноші.

— Я працюю тут недавно, — каже Л. В. Лисенко. — Спочатку мені було важко розібратися в потоці газет і журналів. Навіть хотіла залишити цю роботу. Та на допомогу прийшла Лідія Василівна. І її поради, теплі слова підбадьорювали мене, вливали насагу.

Вона чуйно ставиться і до молодих, і до пенсіонерів. Часто ольгівці прохають Лідію Василівну віднести й заплатити гроші за електроенергію чи радіо, відправити посилку, листа або телеграму. І все це вона робить залюбки. Бачу, їй самій стає радісно на душі, коли щось приємне зробить людині.

Під час розмови з Л. Я. Мордиком дізнаюся, що він, як і всі інші пенсіонери села, завжди вчасно отримує пенсію. Лука Якович вдячний Л. В. Бодні за увагу і чуйність.

Ця трудівниця — скромна, дещо сором'язлива. У цьому я переконався, коли ближче познайомився з нею. Дізнавшись, що я хочу розповісти про неї в газеті, вона заперечливо замахала руками і запропонувала написати про котрусь із колег.

— Я ж нічого незвичайного не зробила, — каже, ніяковіючи. — Ношу газети, журнали, листи — виконую повсякденну роботу. Тільки й того, що маю від неї задоволення.

І тут мені пригадалися слова М. П. Жилінської: "Л. В. Бодня перша по нашому відділенню провела передплату на газети й журнали. Кожна сім'я в Ольгівці в наступному році одержуватиме не менше трьох-чотирьох примірників видань".

Із записника листоноші я взяв, що сім'я скотаря Петра Поповича, наприклад, передплатила газети "Сельская жизнь", "Зірка", "Индустриальное Запорожье", "Зоря комунізму", "Говорить і показує Україна", журнали "Радянська жінка", "Новини кіноекрану", "Перець". А родина депутата обласної Ради доярки Ольги Булах буде читати газети "Труд", "Советский спорт", "Комсомолец Запоріжжя", "Зоря комунізму", журнали "Радянська жінка", "Советы депутатов трудящихся", "Перець".

— А чому ви стали листоношею? — ставлю й таке запитання.

— Як вам сказати, — жінка задумалася на мить. — Коли йшов на пенсію мій попередник, бригадир довго підшукував людину на цю посаду. Та чомусь ніхто не згоджувався. Тоді він запропонував мені. Спершу якимось вагалася, думала: чи справлюся? Робота ж незвична і відповідальна.

... Цього року Лідії Василівні виповниться 50. Нелегке життя було в жінки. Довелося пережити всього. Під час гітлерівської окупації її замало не схопили чужинці і не вивезли до Німеччини (переховувалася в добрих людей): після визволення нашого краю відбудовувала рідний колгосп, піднімала з руїн Дніпрогес. Та її завжди тягло до рідного села, у якому народилася, зросла і знайшла свою долю, стала потрібною людям.

Злагода панує і в її сім'ї. Чоловік працює слюсарем у тракторній бригаді № 2, син Василь — шофером у місцевому колгоспі імені Свердлова, дочка Віра проживає в Гуляйполі, Володимир став трактористом, живе в Успенівці. Діти не забувають батьків. На затишному обійсті Боднів не стихає гомін — то господарюють онуки.

Здається, непомітний труд у сільській листоноші. Але він освячений турботою про інших. І без цього не може жити Лідія Василівна Бодня.

23.09.1976 р.

СТЕЖКА ДО ЛЮДЕЙ

Вечірнім селом, що вбралося в золотистий наряд осені, простує русява дівчина.

— Добрий вечір, Олю! Здрастуйте, Григорівно! — вітаються до неї односельці, а вона щасливо посміхається. Вулицею рідного села іде Ольга Григорівна Олексенко, бібліотекарка.

Переступаємо поріг звичайної сільської бібліотеки. Невеличкі кімнати, заставлені стелажми. На вікнах — квіти, на стінах — списки рекомендованої літератури для пропагандистів і слухачів політичної та економічної освіти. Саме тут і господарює Ольга Григорівна.

— Ми завжди складаємо книзі щире подяку, — говорить бібліотекарка. — Звертаємося до неї, як до чистого й глибокого джерела знань, культури, мудрості. Я щаслива, що обрала професію бібліотекаря.

Бібліотекарку радо зустрічають на фермі, в полі, в тракторній бригаді. Вона намагається передати людям свою любов до книги, вселити в них прагнення до нових і нових знань.

Долинці люблять читати книги, черпати з них знання. Сьогодні бібліотеку регулярно відвідує 809 чоловік — майже всі жителі села.

Зрозуміло, робота бібліотеки не зводиться до книговидачі. Заклад, де працює О. Г. Олексенко, став ініціатором і організатором проведення масових заходів у селі. Багатьом запам'яталися книжкові виставки "Програма миру в дії", "Шляхами боротьби і перемоги" та інші.

— У Долинській бібліотеці, — розповідала завідувача районною бібліотекою для дорослих Л. М. Воронкова, — завжди людно. Ольга Григорівна привітно, чуйно ставиться до запитів читачів, вміє поговорити з людьми. Вона і хороший пропагандист. Бібліотекарка часто була серед хліборобів: проводила бесіди, політінформації, разом з колегою по роботі Любов'ю Василівною Руденко випускала оперативну наочність.

21.10.1976 р.

НАРОДНИЙ ЗАСІДАТЕЛЬ

Середнього зросту, миловидна. Ясний погляд, добра посмішка — посмішка матері. До таких ідуть за порадою, таким відкривають душу. А вони уміють відізватися добрим словом, розділити і чужу радість, і чуже горе.

Марія Іванівна Прокопенко — саме та людина, яка знає ціну і радості, і горя. А їх багато пройшло крізь серце народного засідателя.

— Повірите, — розповідала мені жінка, — не можу залишатися байдужою до розбитих людських доль. Прийду додому після судового процесу, і все думаю про тих, хто став на "слизький" шлях, хто збився з правильної дороги. Люди ж...

Кілька років тому був такий випадок, судили ми сімнадцятирічного юнака, який здійснив крадіжки у кількох містах і був затриманий у нашому районі. Уявляєте, хлопцю 17, а він спокійно себе поводить, з усіма деталями розповідає про свої вчинки і не усвідомлює, над якою прірвою опинився. Мене це дуже схвилювало. Хотілося дізнатися, яка ж причина того, що він став на згубний шлях. Виявилось, що у сім'ї нездорова моральна атмосфера, батько нерідний, вихованням підлітка ніхто не займався. А звідси й результати: 17-річний юнак сів на лаву підсудних.

Таких епізодів із практики народного засідателя Марія Іванівна могла б навести чимало. Після судового процесу іде вона стомлена вулицями міста, і не може змиритися з думкою, що люди часто самі собі стають перешкодою на шляху до щастя.

Сьогодні розглядали справу про розлучення. Його, молодого ще чоловіка, згубила горілка. Землисте обличчя, розгублений погляд і дрібне тремтіння рук викликали не жаль, а відразу. З таким не схотіла жити дружина. "Молодець, — роздумує М. І. Прокопенко, йдучи містом, — не побоялася, що лишиться сама з трирічною дівчинкою. Нічого, між людьми не пропаде. А він, можливо, і стане здоровою людиною, коли після лікування одумається і проявить силу волі".

Турботи народного засідателя. Їх чимало. І всі діла треба обов'язково виконати. Бо ти ж народний обранець. Про це завжди пам'ятає М. І. Прокопенко.

— Марія Іванівна — чесна, чуйна, сумлінна, завжди по діловому ставиться до громадського доручення, — характеризує засідателя народний суддя Т. П. Єригін. — Вона і на своєму підприємстві активно веде правову пропаганду.

М. І. Прокопенко — народний засідатель з 1969 року. Спеціальної юридичної освіти немає. Тому правові знання одержує на семінарах, систематично читаючи журнал "Людина і закон", переглядаючи одноіменні телепередачі тощо.

Марія Іванівна є членом секції по виконавчих листах. Вона регулярно перевіряє, чи правильно утримуються аліменти, чи своєчасно перераховуються по виконавчих листах у хлібокомбінаті і комбінаті комунальних підприємств. І треба сказати, що там завжди порядок. У цьому заслуга й Марії Іванівни.

Народний засідатель. Велика відповідальність у нього. Від його голосу залежить багато в житті підсудних. І, мабуть, мало бути тільки чесною, принциповою, щоб ось уже восьмий рік сумлінно виконувати важливе громадське доручення.

Марія Іванівна не забуває про тих, хто її обрав, хто довірив важливу справу. Вона після кожного засідання суду звітує, перед своїми виборцями.

В колективі райпобуткомбінату її знають як хорошого працівника (вона заступник бухгалтера), товариша, сім'янина.

— М. І. Прокопенко, — ділиться своїми думками майстер-швея Г. С. Шишова, — хороша людина. Вона цілком виправдовує звання народного засідателя.

Про Марію Іванівну гарної думки і старший інженер швейної групи, голова товариського суду Л. П. Небрат, де вона виконує обов'язки секретаря.

За високу громадську активність (вона є членом групи народного контролю) ім'я Марії Іванівни занесено на Дошку пошани підприємства.

Якщо у райцентрі ви зустрінете жінку середнього зросту, миловидну, з ясним поглядом і доброю посмішкою, то знайте: перед вами Марія Іванівна Прокопенко — народний засідатель, обранець народу.

ДРУЖИННИК

Василь Гордійович Батрак ось уже понад 30 років працює ковалем на заводі побутових товарів.

За успішне виконання соціалістичних зобов'язань восьмої п'ятирічки трудівника нагороджено орденом Леніна. Нагорода стала стимулом до ще наполегливішої роботи. Василь Гордійович відзначений також медалями "За трудову доблесть" і "Ветеран праці".

Багато хорошого про В. Г. Батрака розповідав мені Г. С. Чернов. Найхарактерніша риса Василя Гордійовича — служити людям.

Ветеран усвідомлює, що не всі люди вміють чесно трудитися, а тим більше культурно відпочивати. Адже не секрет, є у нашому суспільстві й такі, що люблять бешкетувати, зловживати горілкою, поцупити народне добро. Саме з такими й веде боротьбу дружинник Василь Гордійович Батрак.

— Дружинником я став, — розповідав Василь Гордійович, — у 1959 році. Важко спочатку було. Доводилося на чергування йти за 5 кілометрів. Але ходив і жодного разу без поважних причин не пропустив його.

З 1962 року В. Г. Батрак очолює заводську народну дружину, яка налічує 42 члени. Два рази на місяць, згідно з графіком, люди з червоними пов'язками виходять із заводу на чергування.

Кожен дружинник усвідомлює всю відповідальність взятих на себе обов'язків. Мабуть, не випадково дружинники прийняли урочисту обіцянку, одержали посвідчення і нагрудні знаки.

В. Г. Батрак поділив народну дружину на оперативні групи — по 6 чоловік. На чолі кожної поставив командира. Так організувати роботу підказав багаторічний досвід.

— Чому став дружинником? — роздумує вголос Василь Гордійович. — А тому, що не можу проходити мимо правопорушень. Хочеться вчасно застерегти людину від хибного кроку, допомогти тому, хто збився з правильного шляху. Під час чергувань доводиться набачитися всякого. Наприклад, одного разу ми затримали робітника із свого заводу. Він був під добрячим хмелем — того, що робив і казав, уже не усвідомлював. А я ж його

знав як молодого скромного спеціаліста. Горілка недобре пожартувала з ним.

— Ви не подумайте, — застеріг мене Батрак, — що я заступаюсь за того хлопця. Для мене на чергуванні всі однакові: чи заводські, чи ні. Головне, щоб не було правопорушень. Адже обов'язок дружинника — попередити їх, своєчасно подати допомогу потерпілому, стати, коли це потрібно, на шляху злочинця.

Сміливі, принципи люди у заводській народній дружині. Приклад для наслідування вони беруть із свого командира, який нещодавно разом з В. М. Рогачем нагороджений значком "Відмінний дружинник Української РСР". А прізвища В. В. Бондаренка та Ю. В. Мельника занесені на Дошку пошани у районному штабі народної дружини.

По праву може гордитися В. Г. Батрак своїми помічниками.

01.02.1977 р.

МАЙСТЕР ЦЕХУ

Сюди, в кабінет начальника ковальського цеху експериментального заводу сільгоспмашин, ледве доносилось ритмічне дихання машин, що виготовляють зуб для культиватора. Воно не заважало роботі, що точилась тут. З моєю появою розмова на мить стихла, а потім знову відновилась.

Двоє робітників одержували від майстра цеху Ш. В. Файрушина наряд на роботу. Один з них висовував свої пропозиції щодо перестановки вентиляторів. Та майстер терпляче, не підвищуючи голосу, обґрунтував хлопцям своє рішення. І, зрештою, задоволені вони залишили кабінет.

Але нашу розмову довелося ще раз відкласти: робітникові Н. треба було на завтра поміняти зміну, і він зайшов з цим до майстра. Той пообіцяв йому допомогти — підшукати заміну.

— З кадрами у нас тугувато, — поскаржився майстер. — Тільки хтось захворіє або відлучиться з поважної причини, так і лихоманить роботу цеху. Тому іноді доводиться самому сідати за кермо автокари і підвозити потрібний матеріал.

Оце майже все, що я дізнався від Шайхули Валішевича про його роботу.

Через скромність він мені нічого не розповів. Та я впевнений, що йому є що розказати.

Ветеран заводу міг би пригадати незабутню юність. Сімнадцятирічним хлопцем пішов він на фронт, а коли фашистів вигнали за межі нашої країни, молодий солдат став охоронцем кордону. Ш. В. Файрушину не випала честь брати Берлін і залишити автограф на стінах рейхстагу. Йому судилася інша доля — сповнена тривоги і небезпеки — доля прикордонника. Цій службі він віддав одинадцять років, за що й нагороджений двома медалями "За відзнаку при охороні державних кордонів" і значком "Відмінний прикордонник".

Після демобілізації прийшов на завод, де за двадцять три роки подолав шлях від рядового робітника до майстра цеху. Він має великий досвід роботи з людьми, добре знає виробництво, є хорошим раціоналізатором.

Начальник цеху О. М. Рябко так відгукується про нього: "Людина надзвичайної скромності, постійно націлена на роботу. Заводу віддає повністю свій багатий досвід. Хороший вихователь робітників". І труд Ш. В. Файрушина достойно оцінено — він нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, ювілейною медаллю на ознаменування сторіччя з дня народження В. І. Леніна, нагрудним знаком "Переможець соцзмагання".

Ш. В. Файрушин проводить активну громадську роботу. Протягом багатьох років його обирали головою заводського комітету профспілки, секретарем партійної організації цеху. Нині він є членом партбюро заводу. А нещодавно на загальних зборах майстрів підприємства, на яких обговорювалася постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР "Про заходи по дальшому підвищенню ролі майстра виробничої дільниці промислових підприємств і будівельних організацій" за пропозицією парторга О. А. Куриленка його обрано головою ради майстрів, що складається з п'яти чоловік.

Звичайно, велике коло обов'язків майстра. Він безпосередньо організовує працю робітників, слідкує за дотриманням технологічних процесів, порядку і дисципліни, створює умови для ви-

конання колективом планових завдань і соціалістичних зобов'язань, постійно виховує людей, показує особистим прикладом зразок свідомості, працьовитості, творчої активності та ініціативи.

Це про таких майстрів, як Ш. В. Файрушин, говорив на XXV з'їзді партії Генеральний секретар ЦК КПРС Л. І. Брежнев: "Сучасний керівник повинен органічно поєднувати в собі партійність з глибокою компетентністю, дисциплінованість з ініціативою і творчим підходом до справи. Разом з тим на будь-якій дільниці керівник зобов'язаний враховувати і соціально-політичні, виховні аспекти, бути чуйним до людей, до їх потреб і запитів, бути прикладом у роботі і побуті".

02.06.1977 р.

ПОКЛИКАННЯ

Уявімо собі невеличку кімнату. Попід стінами розмістилися два верстати. На одному з них слюсарні тиски, над якими схилився чоловік середніх літ. Привітна посмішка, відкритий погляд. Це і є Андрій Якович Овечко.

— Професія моя рядова, звичайна, — говорить слюсар ремонтної майстерні птахофабрики "Гуляйпільська" А. Я. Овечко. — Але тільки на перший погляд. Бо вимагає вона до себе уваги та і в господарстві потрібна.

— Цю професію Овечко обрав не випадково. Тоді, в далекому 1950 році, щойно демобілізувавшись з армії, Андрій Овечко пішов у слюсарню майстерню. Туди його привела любов до техніки, до металу, над яким умів чаклувати годинами. Добре знання дизельних моторів, техніки (у армії був водієм-механіком танка) пригодилися йому у рідному господарстві.

З роками техніка добавлялася, а з нею — і клопотів у слюсаря А. Я. Овечка. Але він із ними успішно справлявся, як справляється і зараз.

— Хоч іноді тоді було голодно і холодно, — згадує ветеран, — але жили ми весело. Зголодніли за роки війни за піснею, щирим

словом, іскрометним жартом. Повірте, я після трудового дня так і рвався до Будинку культури. Дружина бувало і сердилася, то я і її брав із собою. Гарні то були часи. Хіба забудеться, як ми, люди з далекого степового села, ставили на київській сцені комедію О. Є Корнійчука "В степах України" і вдячні глядачі щиро аплодували нам.

І такий А. Я. Овечко у всьому. Віддати своє вміння людям, передати частку свого серця іншим. Мабуть, тому, як сказав парторг птахофабрики І. М. Заїченко, Андрій Якович і став у господарстві незамінною людиною, від доторку рук якої ніби оживає метал.

Багато зроблено А. Я. Овечком для рідного господарства. І це не залишилось не поміченим людьми. У 1971 році на грудях ветерана війни і праці поруч з бойовими і трудовими медалями засяяв орден Жовтневої Революції — це Батьківщина вшанувала свого сина за доблесний труд у восьмій п'ятирічці. Висока нагорода зобов'язувала працювати ще краще. І не випадково Овечко напередодні 60-річчя Великого Жовтня по-ударному несе свою трудову вахту.

— Звичайний слюсар-ремонтник, а від нього залежить багато. Ось хоч би взяти випадок, що трапився на нинішніх жнивах, — згадував головний інженер господарства А. І. Кириленко. — Цьогорічна битва за врожай була складною. У нас кожна машина стояла на обліку, і треба ж трапитись, щоб у автомашини ГАЗ-53, де водієм Микола Тарабанов відломилосся вушко осі задньої передачі. Потрібної деталі у складі не виявилосся. Спасибі Андрієві Яковичу, виручив. Як приварив те вушко, так і досі тримається.

У Комсомольську не один шофер, тракторист, комбайнер згадує добрим словом А. Я. Овечка. Одному він для силосного комбайна шківки зробив, другому реставрував головку блока до двигуна автомобіля, третьому — інше. А зайдіть у пташники і поцікавтеся, хто виготовував повітродуви для подачі теплого повітря у приміщення. Вам скажуть, що то робота золотих рук Андрія Яковича.

Досвідчений трудівник передає свій багатий досвід молодим слюсарям Павлу Чучку та Володимирі Білику.

Крім основної професії Андрій Якович володіє суміжною професією машиніста холодильних установок.

— Клопотів, звичайно, прибавилося, — говорив він, — але я не ремствую. Бути корисним — це приносить мені задоволення.

Бо він інакше не може. А. Я. Овечко веде активне громадське життя. Його неодноразово обирали депутатом сільської Ради, він є членом робітничого комітету.

Ось так і живе ветеран війни і праці А. Я. Овечко з дружиною та дочкою. Сини вже вилетіли з батьківського гнізда. Один після закінчення Дніпропетровського будівельного інституту зараз в армії служить, другий, закінчивши Херсонський суднобудівельний технікум, там і працює.

...У повітрі снувало сіті бабине літо, а у моєму серці — радість, що її подарував кавалер ордена Жовтневої Революції А. Я. Овечко.

22.10.1977 р.

ЖИТТЯ — ІСТОРІЯ

У райцентрі на вулиці 9 Січня в затінку крислатих груш знаходиться обійстя Олександра Андрійовича Юрченка. Двір невеликий, чистий. Попід причілковими вікнами хати красуються квіти, що їх дбайливо доглядають господарі.

— З квітами, — зізнається господарка Марія Костянтинівна, — і жити ніби краще. Про це часто говорить і чоловік.

— А де ж він? — запитую.

— Подався на рибалку, — повідомила жінка. — Сьогодні у нього почалася відпустка.

Полишаю привітну господиню і прямую до Гайчура, що срібною стрічкою в'ється між зелених берегів.

Тут ми з Олександром Андрійовичем сідаємо на траву і починаємо неквапливу розмову. У берег б'ють хвильки, і під їхній плескіт течуть спогади Олександра Андрійовича Юрченка, кавалера орденів Жовтневої Революції і Червоної Зірки.

... Народився він 1918 року в Гуляйполі в сім'ї робітника за-

воду "Червоний металіст" Андрія Леонтійовича Юрченка. Коли підріс, батько послав до школи. Бо хотілося кадровому робітникові, щоб син пізнав радість нового дня.

Після закінчення трьох класів Херсонської школи хлопець навчався у школі колгоспної молоді. Потім вступив до Гуляйпільського педучилища. Закінчивши успішно два курси, змушений був через домашні обставини йти на самостійний хліб — працювати на завод, до батька.

Юнака привітно зустріли робітники. На все життя запам'ятався йому бригадир Іван Прихідько, який передав Сашкові досвід виготовлення ножів та виделок. У працюючій бригаді прийняв юнак перший трудовий гарт. Тут він пізнав ціну дружби, колективізму. Після зміни, разом з Миколою Зінченком (живе зараз у Запоріжжі) та іншими товаришами займався гімнастикою, акробатикою, футболом.

— Славна була пора, — зітхає Олександр Андрійович, — аж не віриться, що вона минула.

Захоплення спортом часто ставало у пригоді молодому курсанту полкової школи, куди Юрченко вступив у 1939 році після призову на дійсну службу. Звідси, за порадою лейтенанта Горбунова, Олександр разом з другом Костею Махнориллом поїхав навчатись у піхотне училище.

— Знаєте, — говорить Олександр Андрійович, — то були тривожні часи, і ми вирішили присвятити своє життя захисту соціалістичної Вітчизни.

Навчання перервала війна. Після закінчення скороченого строку підготовки лейтенанта О. А. Юрченка направили на Північно-Західний фронт під Новгород.

Увечері молодий командир прийняв взвод, а вранці повів його в бій. Через 12 днів після прибуття на фронт Юрченко одержав поранення в ногу і руку.

Виписавшись з Томського госпіталю, одержує призначення в нову частину. Тут Юрченку доручили командувати взводом мінометників, а пізніше — ротою. І знову оборонні бої в районі Старої Русі. Битва з фашистами не на життя, а на смерть. Битва до перемоги.

Та Олександр Андрійовичу не довелося брати Берлін і розписуватися на стінах рейхстагу.

Це було в жовтні 1942 року. Командування дивізії наказало Юрченку разом з ротою автоматників вночі прорвати оборону німців. Рота за сигналом знялась із своїх позицій і увірвалась в розташування противника, але прорвати оборону не вдалося. Довелося солдатам окопатися і чекати підкріплення. А вдень фашистські літаки закидали бомбами позиції смільчаків.

— Ми трималися до останнього, але не відступили, — згадує ветеран. — Під час нальоту мене поранило в ногу і голову. Видужавши за станом здоров'я більше на фронт не потрапив. Працював до Перемоги начальником відділу у військкоматі.

— А звідки ж у Вас орден Червоної Зірки? — перериваю нитку спогадів ветерана.

— Орден? — Співрозмовник на хвильку задумується. — То за бій під Старою Русою.

А було так. Батальйон, яким командував старший лейтенант Журавльов, утримував передові позиції. В бійців були кулемети і міномети. Рота Юрченка добре пристрілялася. Це пригодилося, коли німці переважаючими силами стали тіснити з флангів сусідів і ті почали відходити.

— Тоді ми добряче поклали фашистів, — пригадує ветеран, — і вони відступили. Бійці, побачивши, що ми їх дружно підтримали, кинулися в атаку, і становище було врятоване. З того пам'ятного бою минуло вже 35 років, а пережите не забувається.

Після повернення у 1945 році в рідне місто О. А. Юрченко працював у міськвиконкомі начальником загального відділу, завідуючим відділом райспоживспілки, а в 1948 році прийшов на взуттєву фабрику. І з тих пір ось уже біля тридцяти років трудиться на одному підприємстві. Спочатку був обліковцем, завідуючим складом готової продукції. Пізніше, закінчивши шестимісячні курси в Києві, став механіком.

В повоєнні роки техніки не вистачало. Фабрика тільки називалася фабрикою. Приміщення було одне. З машин мали лише два преси та свердлильний верстат. Майже всі роботи виконувалися вручну.

— Через деякий час побудували приміщення до одного нового цеху, а потім для другого, відбудували клуб. Застрільниками усіх починань на підприємстві були комуністи і комсомольці.

— Партквиток я одержав, — каже Олександр Андрійович, — з рук комісара дивізії Москаленка у 1942 році, якраз перед боєм.

Комуніст Юрченко прожив славне життя. Батьківщина високо оцінила його трудові заслуги, нагородивши ювілейною медаллю на ознаменування 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, орденом Жовтневої Революції, медаллю "Ветеран праці".

І хоч ветеран має право на заслужений відпочинок, він продовжує трудитись, служити любимій Вітчизні, яка прямує до славного 60-річчя Великого Жовтня.

— Коли б не Жовтень 1917 року, — розмірковує О. А. Юрченко, — не бачити щастя ні мені, ні моїм дітям.

А їх у Олександра Андрійовича та Марії Костянтинівни двоє — Галина і Марія. Вже дорослі, одружені, освічені. Трудяться, як і їхні батьки, на радість людям.

Повертався я від кавалера орденів Жовтневої Революції і Червоної Зірки, коли над містом спускався темний серпневий вечір. Такий теплий, як натруджені руки Олександра Андрійовича Юрченка.

06.08.1977 р.

МІСЦЕ ТВОЄ НА ЗЕМЛІ

Духовна зрілість, визначення місця в житті прийшли до Ніни Яківни Бодильової тоді, коли шістнадцятирічною юнкою вперше ступила на територію радгоспної ферми. В неї не було хитань, як у деяких її ровесників, її не мучило питання, що робити, куди себе діти, де та єдина стежка, що виведе на велику дорогу життя.

Сімнадцять років віддала Ніна Яківна улюбленій праці. Спочатку важко було видоїти більше 20 корів, але завзяття, прагнення досягти наміченого, поміч старших доярок допомагали долати труднощі.

Коли набула певного досвіду, дивувалася: "Як це люди можуть шукати своє щастя деінде, а не біля рідної землі?"

— Але ж, — заперечували їй подруги, — ти, Ніно, теж не біля землі працюєш, а біля корів.

Та молода доярка не відступала від свого переконання, що доглядати корів — це і є бути біля рідної землі.

— Яка то насолода, — згадувала пізніше Ніна Яківна, — коли село ще тільки прокидається, а ти вже зустріла вранішню зірку. А коли перша туга цівка молока дзвінко б'є по дійниці, то для мене найбільша радість, найчарівніша музика.

Закоханість у професію, ласкаве і бережне ставлення до корів (вони люблять ласку, як діти) дали високі надії. І Батьківщина гідно оцінила внесок доярки Н. Я. Бодильової у виконання планів дев'ятої п'ятирічки, нагородивши її орденом Трудового Червоного Прапора, Грамотою ВЦРПС, двома знаками "Переможець змагання".

Опанувавши таємниці професії, досягнувши висот майстерності, Ніна Яківна змушена була за станом здоров'я розпрощатися із коровами. Нелегко довелося їй з доярки перекваліфікуватися на пташницю. Але завдяки новим друзям, досвідченим пташницям Т. В. Чучко, М. В. Півень, В. М. Притулі складна і незнайома робота почала відкривати перед жінкою свої секрети.

Минулий рік став для Ніни Яківни першим роком роботи на новому місці, за новою професією. Та, не зважаючи на це, тоді вона виробила 447 центнерів пташиного м'яса.

Пройшов час і члени бригади по відгодівлі птиці, яку очолює А. А. Біліндінов, здружилися, спрацювалися, розгорнули між собою соціалістичне змагання.

У нинішньому році Н. Я. Бодильова змагається з М. П. Федько. Кожна з них зобов'язалась до 60-річчя Великого Жовтня здати державі 600 центнерів пташиного м'яса. На початок жовтня на рахунку Ніни Яківни уже було 612 центнерів, тобто, на 12 центнерів більше, ніж обіцяла. У минулому місяці вона добила й непоганого середньодобового приросту кожної голови — при плані 35 грамів одержала по 45, зберігши 99 відсотків поголів'я птиці.

— Але головне в нашому змаганні, — розповідала Ніна Яківна, — не наші виробничі показники, не те, хто перемиг, а те, як у його процесі відбувається духовне зростання людини.

— Річний план господарства по продажу пташиного м'яса становить 780 тонн, а ми до Всесоюзного дня працівників сільсько-го господарства відправили державі 842 тонни, — розповідав секретар партійної організації птахофабрики І. М. Заїченко. — У цій трудовій перемозі вагомий внесок і пташниці Н. Я. Бодильової.

Ударниця комуністичної праці проводить велику громадську діяльність на селі, є членом постійно діючої виробничої наради.

— Ніна Яківна, — говорив мені Іван Михайлович, — у побуті, у ставленні до товаришів по роботі чесна, чуйна, скромна. Готова завжди прийти на допомогу і словом, і ділом.

Інтереси колективу, громадськості у Ніни Яківни, як і у її чоловіка Миколи Лаврентійовича, завжди на першому місці. Візьмемо хоча б такий приклад. Не так давно на птахофабриці склалася важка ситуація з будівельним лісом. Треба було когось посилати на його заготівлю аж у Карелію і тракторист М. Л. Бодильов відгукнувся на прохання дирекції.

Три місяці разом із своїм трактором пробув він на лісорозробках. Робив велику корисну справу для рідного господарства. А в той час дружина з двома малими дітьми лишалася вдома.

— Погодьтеся, що не кожна жінка у такій ситуації проявила б високу свідомість. І, мабуть, не випадково Н. Я. Бодильову поважають і шанують на селі не тільки за працюючі руки, а й за щире, чуйне серце, за окриленість, з якою вона береться до будь-якої справи.

08.10.1977 р.

ВІРА В ТОРЖЕСТВО ПРАВДИ

Порипує грудневий сніжок під ногами Василя Степановича Терещенка, котрий іде на роботу. Йому через рік на заслужений відпочинок, та є і ще порох у порохівницях — ветеран Великої Вітчизняної війни про відпочинок ще й не думає, бо не всі мотори перемив і відремонтував.

Тридцять один рік працює він слюсарем у розбірно-мийному цеху Новозлатопільської майстерні об'єднання "Запоріжремсільмаш". Це своєрідний подвиг ветерана, ударника комуністичної праці.

— За свою багаторічну роботу, — говорив мені завідуючий майстернею В. Р. Марченко, — Василь Степанович жодного разу не порушив трудову дисципліну. Не було й такого, щоб він не виконав якогось виробничого завдання.

Розглядаючи фотографію В. С. Терещенка, я помітив на його піджаку орден Червоної Зірки.

— Звідки він у вас? — запитав Василя Степановича, коли ми сиділи за столом у його добротній хаті, а господарка Віра Харитонівна частувала нас запашним чаєм.

З перших днів Великої Вітчизняної війни В. С. Терещенко на фронті. А перед цим довелося повоювати з білофінами. Там, на півночі, сформувався і загартувався у суворих випробуваннях військових буднів характер бійця-розвідника.

У 1942 році В. С. Терещенко став комуністом. Партквиток вручив йому парторг роти розвідників. День тоді теж був такий же сонячний, морозний, як і сьогодні. Він запам'ятався йому на все життя.

Довіра партії окрилила старшину роти розвідників і наклала на нього додаткові завдання. Тепер молодий комуніст пам'ятав, що він повинен у всьому бути першим, вести за собою інших. І незабаром трапився такий випадок, коли від мужності, обачності і рішучості старшини залежало життя бойових товаришів і виконання наказу командування.

Перед наступом командуванню потрібен був "язик". Група з п'яти чоловік на чолі з В. С. Терещенком темної ночі відправилася на завдання. Непомітно минули нейтральну смугу і наблизилися до розташування німецької оборони. Сніг, темінь надійно прикривали бійців. Вони вирішили вистежити "язика", а потім брати. Час проходив, але ніхто не появлявся. І тоді розвідники нечутно почали підповзати ближче до окопів.

Випадкова необережність ледве не стала фатальною для всіх. Підповзаючи до ворожого окопу, один з розвідників ненароком

брязнув зброєю. Це почули фашисти. Один з них виглянув із-за бруствера і, побачивши розвідника, крикнув про небезпеку. Роздумувати було ніколи, і Василь Степанович стрімголов скотився в окоп, а за ним ще двоє товаришів. Коротка сутичка і троє фашистів, зв'язані, з кляпами в ротах лежали на дні окопу.

Відійти непоміченими сміливцям не вдалося. На передовій зчинилася стрілянина. Вже біля своїх окопів старшину Терещенка було поранено в ліву руку. За сміливу і вдало проведену операцію (розвідники захопили німецького офіцера і двох солдатів) всі учасники її були нагороджені орденами Червоної Зірки.

Після госпіталю комуніст Терещенко знову на фронті, але йому не довелося брати Берлін. Свято Перемоги він зустрів на Байкалі. Партія направляла його разом з бойовими побратимами на розгром мілітаристської Японії. Воюючи проти японців, Василь Степанович удостоївся медалі "За бойові заслуги".

Ті тривожні дні були ніби вчора, а вже йде четвертий десяток літ мирної творчої праці радянських людей.

Віру в торжество правди прищепив і своїм дітям.

Поруч із стендом "Наші ветерани" висить у майстерні й інший — "Наші маяки". Уважно розглядаю його і помічаю знайомо прізвище Терещенко. На мене привітно дивиться русявий симпатичний чоловік. Як виявилось, це син Василя Степановича.

Віктор такий же трудолюбивий, принциповий, як і батько. Вже три роки він очолює партійну організацію майстерні.

— На підприємство я прийшов, — говорить Віктор Васильович, — маючи за плечима роки навчання в Оріхівському технікумі механізації сільського господарства та службу в армії.

Щирість, товариськість, уболівання за загальну справу швидко принесли юнакові шану і визнання товаришів по роботі. Незабаром він очолив бригаду слюсарів-складальників. Напередодні 60-річчя встановлення Радянської влади на Україні вона виконала річні соціалістичні зобов'язання.

Радіють Василь Степанович і Віра Харитонівна, дивлячись на своїх дітей. Віктор знайшов своє щастя у рідному Новозлатополі, Люба — в сусідньому Пологівському районі, а Олександр — в обласному центрі, де вдень будує Дніпрогес-2, а ввечері сідає за

підручники, бо навчається в індустріальному інституті. Нелегко вчитися і працювати, але такі вже Терещенки, що до поставленої мети завжди йдуть неухильно, долаючи все, що заважає.

В цьому, мабуть, і є одержимість людей, що народилися, зросли і живуть у багатонаціональній дружній родині, ім'я якій — радянський народ. І сім'я Василя Степановича Терещенка не є у цьому якимось винятком, а є звичайною, тією, котра знайшла своє щастя.

25.12.1977 р.

ТВОРЕЦЬ ДОБРИХ БЛИСКАВИЦЬ

Над нашим степовим краєм — жнивна пора. У такий час роботи вистачає всім механізаторам, у тому числі й працівникам майстерні райоб'єднання "Сільгосптехніки". Та, незважаючи на гарячий час, у колективі майстерні панує чіткий, розмірений трудовий ритм. А задає тон діловитості і спокою один з кадрових робітників — Андрій Прокопович Нижник.

З чого починається любов до людей, до землі, на якій виріс і живеш, до професії, якій віддаєш усього себе до останку? Якби хто запитав про це газоелектрозварника А. П. Нижника, почув би у відповідь коротке і емке: "З роботи".

Андрій Прокопович твердо переконаний: хто як працює, той так і живе. І всіма своїми вчинками він доводить правильність цієї думки.

А. П. Нижник за тридцять два роки роботи у майстерні одержав не одну подяку від трактористів, комбайнерів за надійний і достроковий ремонт. А скільком юнакам і дівчатам він відкрив таємницю творити своїми руками добрі птиці-блискавиці.

За чесність, сумлінність, дисциплінованість і товариськість поважають А. П. Нижника в колективі. Своїм робочим авторитетом він подає приклад для молодих, малодосвідчених працівників. Не випадково до нього направляють на виучку не тільки учнів з міського професійно-технічного училища № 28, а й колгоспників.

— Андрія Прокоповича, — говорить інженер-нормувальник О. М. Мітін, котрий багато років знає газоелектрозварника, — характеризує одержимість у роботі. Він сам не ледар і нікому спуску не дасть. Має справжній робітничий характер.

А характер А. П. Нижника формувався у важкі роки. Довелося йому в період Великої Вітчизняної війни скуштувати фашистської неволі (юнак був вивезений на роботу до Німеччини). Після звільнення служив у рядах Збройних Сил СРСР. Демобілізувавшись, прийшов на підприємство, на якому трудиться й зараз.

Догорає літній день. Зміна закінчилась, та досвідчений майстер із своїм учнем Олександром Білаєм додому не поспішають. Неквапливо складають робочі інструменти. Сьогодні вони останній день разом. Строк Олександрової практики вийшов. Наставник з ледь вловимою хитринкою в голосі промовляє, поглядаючи то на хлопця, то на рівний шов, що його тільки-но наклали Олександрові руки: "Нібито нічого, га?".

Хлопець, згоджуючись із такою оцінкою, киває головою.

— Шов такий, що й не помітиш. Це добре, — продовжує Андрій Прокопович. — Треба й жити так — щоб і скромно, і людям користь приносити. Оце запам'ятай, Сашо, на все життя. Де б ти не був. Через кілька тижнів закінчиш училище. Вийдеш на самостійний шлях. А скрізь люди тебе оцінюватимуть за працю, за те, що ти їм принесеш нового, корисного.

Процаючись із юнаком, А. П. Нижник не втримався і сказав:

— Сподіваюся, що з тебе, хлопче, з часом непоганий майстер виросте. Щасливої тобі дороги в робітничу сім'ю.

Це було кілька днів тому: і проводи, і напутні слова старого майстра. А сьогодні нові турботи, завдання. З-під рук його спалахує блискавиця. І ледь шкварчить електрод. Газоелектрозварник п'ятого розряду приводить у бойову готовність сільськогосподарську техніку. Скільком тракторам, комбайнам, жниваркам, плугам, культиваторам він продовжив життя, того вже, мабуть, крім його серця та рук, ніхто й не пам'ятає.

Жити заради інших Андрій Прокопович вимагає не тільки від учнів, яких присилають до нього по науку, а й від рідних дітей,

йому хочеться, щоб у служінні людям ті знайшли справжнє людське щастя. Так, як це зробив він, їхній наставник і батько.

Народна мудрість говорить: якщо людина звела будинок, посадила дерево (і додамо: виховала собі гідну зміну), вона не марно жила на світі. Значимість того, що він робить, усвідомлення обов'язку перед людьми дає Андрію Прокоповичу Нижнику переконання, що він не марно живе на білому світі.

27.07.1978 р.

ВИЗНАННЯ

Край чепурного подвір'я всеньке літо полум'яніють мальви та жоржини, доглянуті дбайливими рухами господарки дому. Любов до квітів, до прекрасного (як я пізніше переконався) у Наталії Іванівни Заборовської постійна. Пристрасть до прекрасного перенесла жінка і на свою улюблену роботу. А працює вона робітницею закрійно-штампувальної дільниці взуттєвої фабрики.

— На підприємство прийшла, — розповідає Наталія Іванівна, — шістнадцять років тому, одразу ж після закінчення середньої школи № 1. До секретів майбутньої професії придивлялася ще тоді, коли школяркою приходила сюди на виробничу практику. Тому, закінчивши школу, довго не роздумувала, що далі робити. І, як з роками переконалась, вибір правильний.

Зробити вибір — це лише півсправи. А як складеться трудове життя? Це питання хвилює кожного юнака чи дівчину. І дуже важливо, щоб на початку обраного шляху стояли чуйні, доброзичливі люди.

У перші дні на підприємстві, — пригадує Н. І. Заборовська, — почувала себе, незважаючи на те, що дещо вміла, зовсім безпорадною. Та увага до мене досвідчених робітників, тепле ставлення, батьківська чуйність, допомога змінного майстра Павла Івановича Литвиненка не дали зневіритись, впасти у відчай, зійти з обраного шляху.

Поступово дівчина освоїла операцію закрійниці. І коли з-під її рук почали виходити пари крою такі, як потрібно, вона усвідо-

мила велику силу впливу колективу на формування професійної майстерності.

— Та і як інакше можна розцінювати те, — роздумує робітниця, — що сталося зі мною. Ступивши на подвір'я фабрики без спеціальності, з одним лише бажанням працювати, я з часом стала ударницею комуністичної праці, кавалером ордена Трудової Слави III ступеня, шанованою на підприємстві людиною.

Ставлення жінки до роботи, професійних обов'язків, товаришів у кінцевому підсумку виливається в джерело людської шани і поваги, а нерідко й захоплення.

Коли спостерігати за спокійними, але швидкими і вправними рухами Наталії Іванівни, легко можна знайти відповідь на те, за рахунок чого закрійниці вдається щозміни перевиконувати виробничі завдання на 10-15 відсотків. Це економія часу і матеріалу, який іде не крій однієї пари взуття. Тобто, боротьба за високу культуру праці і заощадження промислової сировини. З початку року Н. І. Заборовська зекономила 3771 дециметр верхнього хрому. З нього можна викроїти заготовки на 150 пар взуття.

— Робота закрійниці, — говорить Наталія Іванівна, — важка і відповідальна. Адже від нас залежить доля майбутнього виробу. Які заготовки викроїш, таким взуття піде до покупця. Тому тільки зосередженість, відповідальність за роботу, висока трудова дисципліна можуть принести успіх. Я глибоко переконана, що кожен повинен любити свою роботу. Звичайно, це важко і не кожному вдається, але без цього не можна.

— Наталію Іванівну Заборовська, — розповідає секретар парторганізації взуттєвої фабрики Р. І. Рябко, — я давно знаю як чесну, сумлінну трудівницю, доброго наставника. Любові до обраної професії, чуйності до товаришів вона вчить молодих робітників, що приходять до неї на виучку.

А як дяка жінці за її чуйне, добре серце і працьовиті руки — записи у Трудовій книжці про заохочення та почесні грамоти, які вона дбайливо зберігає вдома.

26.08.1978 р.

ДУША КОЛЕКТИВУ

Місто наше прокидається рано. Ще тільки сходить сонце, а Іван Семенович Соколов уже на ногах. До початку зміни на заводі лакофарбових виробів, де він працює апаратником замісу фарботерної ділянки, треба встигнути упоратись по господарству, дітей вирядити на навчання: Григорія — в автошколу ДТСААФ, Зою — до школи. Без дружини, котра кілька років тому померла, важко, але Іван Семенович живе так, що не соромно глянути людям у вічі.

Про це розповіли мені на підприємстві секретар парторганізації М. П. Полтавець, зміний майстер С. В. Підгорна, апаратник М. М. Міщенко — всі, хто добре знає Івана Семеновича не один рік.

Іванові Семеновичу подобається щоранку іти в гомінкому натовпі, де всі, здається, давним-давно знайомі один з одним. Бо єднає всіх їх спільна робота. Бо у такі хвилини кожен відчуває, що він є часткою робітничого класу.

— Іване Семеновичу, добрий день! — вітається з ним товариш по роботі.

— Семеновичу, привіт! — подає руку робітник заводу І. О. Ведмідь.

Приємно трудівнику, що люди з щирою приязню і теплотою ставляться до нього. Значить, роботу свою він виконує на совість.

А поважати ударника комуністичної праці, неодноразового переможця соціалістичного змагання І. С. Соколова є за що.

— На наш завод, — говорить парторг М. П. Полтавець, — Іван Семенович прийшов 12 років тому. Систематично виконує змінні завдання на 110-115 процентів, якість його роботи відмінна.

— З Соколовим я працюю давно, — додає зміний майстер С. В. Підгорна, — з першого дня його перебування на заводі. І завжди про нього найкращої думки. Чесний, добросовісний. Душа колективу.

— На завод лакофарбових виробів, — каже І. С. Соколов, — прийшов у 1966 році. До цього працював фрезерувальником на експериментальному заводі сільгоспмашин.

Перехід на інше підприємство, знайомство з новою професією не пройшли безболісно. Але поруч виявилися досвідчені люди, такі, як Микола Миколайович Міщенко, котрі із задоволенням передали Соколову "секрети" своєї професії.

Проїшов час. Тепер уже Іван Семенович навчає і наставляє молодих робітників. Один з них, Василь Бородин, успішно опанував професію апаратника, став передовиком виробництва. Його ім'я занесено на заводську Дошку пошани. Нещодавно молодого апаратника прийняли кандидатом у члени КПРС. Успіхам учня радіє і наставник. Бо така вже в нього вдача: жити інтересами всього колективу.

І. С. Соколов постійно дбає про підвищення своєї ділової кваліфікації. Включившись у соціалістичне змагання за дострокове виконання завдань другого року десятої п'ятирічки, 21 грудня він відрепортував про їх здійснення. Зараз робітник успішно працює над виконанням нового зобов'язання — до першої річниці Конституції СРСР перекрити план трьох років п'ятирічки.

Успіх колективу — це і успіх Соколова. За станом на 19 вересня фарботери зміни С. В. Підгорної перевиконали план 9 місяців нинішнього року на 266 тонн. У досягнутому є частка праці й Івана Семеновича Соколова, активіста громадського життя.

У списку членів заводської групи народного контролю можна побачити й прізвище передового робітника. Обрали його народним дозорцем не випадково. Кожному на підприємстві добре відомі принциповість, чесність Соколова. Але це не єдине громадське доручення ударника комуністичної праці.

Раз на місяць, коли випадає черга, Іван Семенович після робочої зміни виходить на чергування, оберігає громадський порядок від хуліганів і бешкетників. Він є відмінним дружинником. Його фотографію можна побачити на Дошці пошани районного штабу народної дружини.

За успіхи, досягнуті у виконанні плану і соціалістичних зобов'язань 1977 року по збільшенню випуску лакофарбової продукції, Івана Семеновича Соколова нагородженого орденом Трудової Слави III ступеня.

23.09.1978 р.

МАЙСТЕР ЗМІНИ

Олександра Антонова, стрункого юнака комсомольського віку, на експериментальному заводі сільгоспмашин знають майже всі. Бо не може лишитися не поміченою людина, яка свої знання і вміння віддає людям.

Працює Олександр на заводі четвертий рік. Прийшов сюди після демобілізації з армії, ще до служби закінчив Кіровоградський машинобудівний технікум.

— Спочатку був помічником майстра ливарної дільниці, — говорить Олександр, — а в 1976 році став майстром формування.

— Треба відмітити, — каже секретар партійного бюро підприємства О. А. Куриленко, — що продуктивність праці формувальників за час, коли Антонов працював майстром, зросла на 20 процентів. Цього досягнуто завдяки поліпшенню організації роботи, руху наставництва на заводі. Наприклад, раніше на виготовлення однієї деталі ставили двох учнів, а тепер — учня і досвідченого робітника.

Сам О. Антонов набував практичного досвіду під керівництвом ветерана праці, шанованої на заводі людини, майстра формування Івана Миколайовича Чучка.

— Душевна, щира людина, — говорить учень про наставника. — Іван Миколайович прагнув виховати з мене досвідченого майстра своєї справи. За це я йому щиро вдячний.

Треба сказати, що І. М. Чучко досяг пенсійного віку, але досі успішно працює на рідному підприємстві. Він радіє, дивлячись на молоду зміну. Старому ветерану є кому передати естафету — вона переходить у надійні руки.

Антонов не тільки сам зростає у праці, а й допомагає робити це іншим. Наприклад, добре відгукується про нього комсомолец Володимир Полтавець. Працюючи слюсарем, він став передовим робітником. Нині обіймає посаду майстра формування.

На початку 1978 року на заводі склалася тривожна ситуація — зміна розливання металу працювала неритмічно, допускала у роботі багато браку. Партбюро разом з дирекцією вирішили на цю виробничу дільницю поставити майстром О. Антонова.

— Минулого не так багато часу, — говорить О. А. Куриленко, — і зміни не впізнати. Зміцніла дисципліна, брак знизився на 15 процентів. Від'їжджаючи на навчання, начальник дільниці А. І. Буханов довірив її Олександрові Антонову. Це, звичайно, велика відповідальність, але Антонов з роботою справляється. Бо на ливарній дільниці він завжди знайде підтримку у кавалера ордена "Знак Пошани" обрубниці литва Лідії Миколаївни Павелько, формувальників Лідії Єгорівни Шкабарні, Миколи Єгоровича Сергєєва, стержньовиці Валентини Андріївни Молюки.

Інтереси Олександра Антонова не замикаються у виробничій сфері. Він активіст громадського життя заводу. На недавніх звітно-виборних комсомольських зборах дільниці його знову обрано секретарем комсомольської організації, яка нечисельна, але є бойовим, згуртованим колективом.

Крім того О. Антонов щомісяця виводить цехових дружинників на охорону громадського порядку, бо є їх командиром. Та кож він є членом заводського комітету профспілки.

— Всі доручення, які б ми не давали, — каже О. А. Куриленко, — він виконує швидко і добре.

30.09.1978 р.

ВИСОКЕ ДОВІР'Я

Морозець пощипує щоки і ніс, та він не заважає Галині Копервас, котра поспішає на фабрику. Добре їй іти на зміну, передчуваючи радість від роботи.

Дорога на рідне підприємство знайома Галині давно. Ще вісім років тому школяркою подовгу простоювала вона біля фабричних воріт, чекаючи старших подружок, котрі після десятирічки стали робітницями. За їх прикладом та за покликом серця прийшла в робітничу сім'ю й Галина, комсомолка, вчорашня випускниця середньої школи № 1.

Нові товариші, обов'язки, прагнення бути не гіршою інших — все це прийшло до дівчини відразу. Старанну, працювиту робітницю помітили. Коли Галина трудилася пакувальницею готової продукції, її меткі, точні рухи викликали захоплення подруг.

...Розмірено дихає підприємство. Цехи заповнюють робітники ранкової зміни. Однією з перших у приміщення заходить і Галина. Нічна зміна потрудилася добре — це видно із штабелів складеної готової продукції. Тепер черга за нею, і вона починає швидко, кваліфіковано проводити огляд і здачу на склад готового чоловічого та хлоп'ячого взуття. Не минуло й години, а вся продукція нічної зміни вже у дорозі до покупців, і в цьому частка праці Галини Копервас.

Стукають верстати — напівавтомати, як сороки, стрекочуть швейні машини. А тут, у конторці старшого майстра пошивної дільниці М. С. Полтавця, за одним із столів схилила голову Г. Копервас. Вона веде облік виготовленого і зданого взуття.

— Галину Копервас я знаю не один рік, — сказав у розмові М. С. Полтавець. — Вона досконало володіє кількома суміжними професіями. А це багато значить у нашій роботі. Дівчина відзначається добросовісністю, старанністю в роботі. Готова завжди замінити товариша, що захворів. Вона — активіст громадського життя. Прийшовши у 1970 році на підприємство, комсомолка швидко завоювала авторитет. Її добре знають і комсомольці (до звітно-виборних зборів була заступником секретаря комсомольської організації фабрики), і члени профспілки (вона є секретарем фабкому). З нинішнього року Г. Копервас — член обкому профспілки.

Якщо вже говорити про визнання Галининого авторитету на підприємстві, то треба згадати 1972 рік, коли її було обрано делегатом XI з'їзду профспілок України. Урочистість події, зустрічі й обмін думками з делегатами окрилили, змусили подивитися на себе і на товаришів ніби збоку, викликали бажання працювати ще краще. Про все це й розповіла Галина Копервас товаришам по роботі, повернувшись на підприємство.

Наполеглива робота над собою, активне громадське життя дали підстави тодішньому змінному майстрові О. М. Задорожнюк та В. Т. Рогачу із чистою совістю рекомендувати комсомолку кандидатом у члени КПРС. Успішно витримавши кандидатський стаж, Галина Копервас у 1973 році стала членом КПРС.

Високе звання комуніста вона намагається виправдати старанною, сумлінною роботою. За прикладом старшої сестри на підприємство прийшла після школи й Тетяна, котра трудиться на швейній дільниці. Їй є з кого брати приклад, є в кого повчитися. Не випадково молодшу сестру уже обрано групкомсоргом зміни "А".

А старшу на XXIV районній партійній конференції обрано членом райкому Компартії України і делегатом XIX обласної партконференції.

— Високе довір'я є водночас і високою відповідальністю, — говорить комуністка. — Своїми ділами я постараюся бути гідною їх.

16.12.1978 р.

НЕСЕ ЛЮДЯМ РАДІСТЬ

Неквапливо повзе стрічка конвейєра. А на самому початку стоїть робітниця і виправними рухами кладе на неї викройки деталей майбутнього взуття. Це робоче місце Олени Бондаренко. На підприємстві дівчина з 1974 року.

— Прийшла я на взуттєву фабрику, — говорить вона, — за прикладом мами, яка трудиться уже не один десяток років. Прийшла по закінченні десятирічки. Тут мене оточили увагою і піклуванням. Моєю наставницею стала досвідчена робітниця Галина Михайлівна Ігнатович. Тепер я уже оволоділа кількома суміжними операціями. І в цьому заслуга Галини Михайлівни.

— Комсомолка добивається непоганих показників у праці (змінні завдання перекриває на 10-15 відсотків). Високими якостями — працелюбністю, готовністю допомоги іншим, скромністю — вона завоювала щиру повагу й авторитет товаришів, вийшла у ряди передовиків виробництва. Її портрет висить на фабричній Дошці пошани. Та висока активність проявляється не тільки у виробничій діяльності, а й у громадському житті швейної дільниці, фабрики в цілому.

Олена Бондаренко, за її ж словами, давно прикипіла серцем до рідної фабрики і відчуває свою причетність до всього, чим

живе колектив, охоче виконує громадські доручення. Вона — заступник секретаря комсомольської організації фабрики, начальник штабу "Комсомольського прожектора", член бюро комсомольської організації зміни "Б", член ревізійної комісії райкому комсомолу. Як бачимо, обов'язків у неї багато, і зі всіма ними вона успішно справляється.

— Їй, — каже секретар комсомольської організації фабрики Надія Самойлова, — до всього є діло. Візьмемо такий факт, що недавно у нас відбувся. Загубила комсомолка Н. свої комсомольські документи. Загальні комсомольські збори хотіли сурово покарати дівчину, а Олена Бондаренко переконала всіх, що з Н. стався всього-на-всього прикрий випадок. І що їй треба повірити, раз вона запевняє, що таке більше не повториться. І комсомольці повірили дівчині, вирішили порушити клопотання перед райкомом про видачу їй нових документів. Віра в товариша, у його добре начало, принциповість характеризують комсомолку Бондаренко.

Або візьмемо інший приклад. Минула осінь виявилася непруженою для трудівників колгоспних ланів. Щоб врятувати урожай фруктів і овочів від морозу, колектив взуттєвої фабрики подавав шефську допомогу колгоспу імені Горького. І однією із активних помічниць була наша Олена. Вона працювала старанно, з вогником, своєю непосидючістю, кипучою енергією запалювала інших на роботу.

Дехто кидав їй уїдливі: "Сядь, Олена, вгомонися. Чи тобі більше всіх треба". То таким дівчина гнівно кидала: "Так, мені більше всіх треба, бо я працюю не для себе, а ви позивали тільки брати, а віддачі від вас немає".

— Багато часу забирають у мене, — говорить Олена, — комсомольські доручення, та я рада, що час мій сповнений потрібними людям справами. Мені завжди приємно, що своїми скромними ділами я приношу людям радість.

Така вона у всьому звичайна робітниця, Олена Бондаренко.

09.01.1979 р.

РАДІСТЬ У СУМЦІ ЛИСТОНОШІ

Дивується Любов Миколаївна Шаповал, оглядаючи сільські вулиці. Звечора була гола, мерзла земля, а сьогодні не взнати знайомих вулиць, теплою, пухнастою ковдрою покрив їх сніг, і вони забіліли, наче лебеді.

Жінка поволі, щоб не підсковзнутися ступає від двору до двору. За плечима у неї шкіряна сумка, набита свіжими газетами і журналами. Селом іде листоноша Петрівського відділення зв'язку.

450 примірників періодичної преси розносить щодень Любов Миколаївна жителям Петрівки та Староукраїнки. У цих селах її знає кожен. І кожен поважає за чесне, сумлінне ставлення до своїх службових обов'язків. Чи сніг надворі, чи дощ, а вона розносить пошту, бо знає, що в одній хаті ждуть пенсію, в іншій — газети, в третій — листи від рідних.

— Любов Миколаївну Шаповал, — говорить механізатор тракторної бригади № 4 колгоспу "Заповіт Леніна" І. М. Косаренко, — як листоношу знаю давно. Кожного разу, зустрічаючи її із сумкою через плече, дивуюся: де тільки у неї беруться сила і енергія щодень мандрувати від хати до хати.

— Коли любиш, поважаєш свою роботу, — каже Л. М. Шаповал, — тоді не думаєш про якісь вигоди від неї, а стараєшся виконати її якнайкраще. Бачити посмішки, задоволення на обличчях людей, то для мене найбільша радість.

І Любов Миколаївна вже двадцять років приносить задоволення людям. Двадцять років обслуговує сільських трудівників, і робить це з великим старанням.

— У нашому Петрівському відділенні зв'язку, — говорить його начальник К. П. Міщенко, — добра слава йде про листоношу Л. М. Шаповал та В. С. Азарова. Їхній самовідданості, одержимості у роботі вчать молоді працівники.

— Любов Миколаївна, — розповідає листоноша Василь Ісаакович Азаров, — була, як тепер кажуть, моїм наставником, хоч тоді про це не думалося. Прийшов у відділення, коли вона вже відпрацювала тут десять років. Спочатку мені було важко, а тепер — нічого.

В. І. Азаров обслуговує жителів Зеленого і Жовтневого. І треба сказати, що робить він це непогано. По десять-дванадцять екземплярів газет і журналів отримують нинішнього року сім'ї доярки К. Г. Дерев'янка, обліковця тракторної бригади № 4 колгоспу "Заповіт Леніна" В. В. Пешкова та інших.

— Знаєте, — розмірковує вголос Василь Ісаакович, — потрібно, щоб кожна людина вибирала у житті оту єдину правильну стежку, на якій вона принесе найбільше користі оточуючим її людям. Думаю, що сам я таку стежку знайшов.

Від двору до двору іде селом листоноша. Його з радістю приймають односельчани: "Добрий день, Ісааковичу!", "Спасибі, Василю Ісааковичу!" — зустрічають і проводжають його люди. Чуючи теплі слова, він готовий працювати ще краще, старанніше, приносити своїм клієнтам радість, яка знаходиться в його сумці.

01.02.1979 р.

ЖИВЕ ТУРБОТОЮ ПРО ІНШИХ

Колектив магазину № 11 кілька років підряд вважається одним з кращих у змішторзі. Така оцінка його праці не випадкова. Висока культура обслуговування покупців, боротьба за виконання планів товарообороту стали головними у роботі комсомольсько-молодіжного колективу, котрий у 1973 році очолює член комітету комсомолу, депутат міської Ради Валентина Бондаренко.

— У змішторзі працюю, — розповідає В. В. Бондаренко, — з 1970 року. У Гуляйполе прибула за направленням після закінчення Горлівського технікуму радянської торгівлі. Спочатку кілька років трудилася в магазині "Культтовари", а тепер очолюю колектив торгового закладу "Взуття".

Колектив у нас молодий, дружний. Мені приємно, що я разом з комсомолками — подругами Ларисою Кириченко та Галиною Ігнат'євою приношу людям радість і задоволення. В нашій роботі це і є головним.

Про те, що це дружний, працьовитий колектив, свідчить порядок, котрий панує в магазині. Тут, коли б не зайшов, вас зустрінуть доброзичливо, з приємною посмішкою. Такий прийом нікого не залишає байдужим. Тому дуже рідко із "Взуття" відвідувачі виходять без потрібної покупки. Бо працівники, особливо завідувача магазином Валентина Бондаренко, турбуються, щоб на полицях завжди був великий вибір чоловічого, жіночого та дитячого взуття.

Про роботу комсомольсько-молодіжного колективу магазину № 11 красномовно говорять відгуки-записи у Книзі скарг і пропозицій. Читаємо один із них, зроблений 12 лютого нинішнього року жителем райцентру О. В. Радомським: "Хочеться від усієї душі подякувати працівникам магазину за їхню чуйність, доброзичливість. Вони завжди допомагають покупцям підібрати потрібне взуття. На мою думку, колектив заслуговує заохочення з боку адміністрації змішторгу".

Теплих, щирих записів у книзі чимало, їх залишили також М. М. Кириченко, М. І. Антощенко, І. П. Шаровський, Н. І. Дідовець та інші.

— Хорошим, дійовим засобом активізації є соціалістичне змагання, — каже Валентина Бондаренко. — Правильність сказаного перевірено на фактах. Ми ведемо трудове суперництво з колективом магазину № 8, де старшим продавцем В. І. Троян. Воно сприяє покращенню обслуговування покупців, спонукає проявити більше винахідливості та ініціативи в боротьбі за виконання планів товарообороту. Ми раді, що за підсумками минулого року нам вдалося стати переможцями.

Та інакше і не можна працювати колективу, що його очолює переможець соціалістичного змагання 1977 року, ударник комуністичної праці, комсомолка, депутат міської Ради.

Вона, як і її подруги, переконана, що молодим людям потрібно брати активну участь у громадському житті.

— У комсомольській організації змішторгу, — говорить секретар комітету комсомолу Ніна Закарлюка, — Валентина Бондаренко активна комсомолка. Повз її увагу не може пройти жоден випадок байдужого ставлення з боку інших членів ВЛКСМ до громадських доручень. Сама вона відмінно справляється із комсомольськими дорученнями. У нас Валентина відповідає за

сплату членських внесків. Наша організація завжди однією з перших звітує про виконання цієї статутної вимоги. Це результат сумлінної роботи Валентини Бондаренко. Не випадково комсомолка в честь 60-річчя ВЛКСМ нагороджена Почесною грамотою районного комітету ЛКСМУ.

Висока нагорода спонукає Валентину не зупинятися на досягнутому, а йти далі, добиватися більшого. Громадська робота (дівчина ще й член соціально-культурної комісії міськради) забирає багато у неї часу, та вона не скаржиться.

— Бути в гущі громадських інтересів, турбуватися за інших — оце для мене і є найбільша радість, — зізнається Валентина Бондаренко.

Своє громадське кредо комсомолка підкріплює ділами.

24.02.1979 р.

ЯК У КРАПЛІ РОСИ

За гуляйпільськими вітровпорами догорає останній день зими. Сонце сідає червоно і важко.

"Завтра треба чекати морозу, — подумала Галина Григорівна Троян. — Хоч зима ніби й шугнула в безвість, а ще може бути всього".

Жінка порається в хаті, поки не повернулись із роботи чоловік і діти.

"Гай, гай, літа. Швидко летять вони. Ніби вчора Вітя і Тася були маленькі, а вже самостійно торують шляхи в життя".

Материнські роздуми перервав скрип снігу під чиймись ногами. Виглянула у вікно і забачила чоловіка, що статечно ступав двором. Хоч і літа минули, та для неї він лишився все ж таким спокійно-задумливим, як і тоді, коли вони зустрілися вперше.

А він уже зачинає хатні двері і білозубо посміхається до своєї Галини. Від його одяжі ледве чутко тхне мастилом, цинком і ще чимось, що стало для неї таким же дорогим, як і чоловік.

— Добровечір, жінко, — каже Микола Сидорович і починає роздягатися. — Чого це ти засумувала?

— Та так, розмріялась, вас з роботи дожидаючи. А де ж Віктор?

— У нього ще справи на заводі. Пізніше надійде.

— Які там ще справи? Зміна ж у вас разом закінчилася?

— Громадські. Ти, мати, не ображайся, — прихилив до грудей Микола Сидорович вірну подругу. — Не тільки зарплатою та роботою живе чоловік, а й інтересами інших. Хіба ти забула, як сама навчала дітей бути там, де вони принесуть найбільше користі людям. Коли б ти знала, мати, який я радий, що Віктор працює разом зі мною в одній бригаді. Наш син не шукав легкого хліба. І мені приємно, що про нього як апаратника приготування сухих цинкових білил на заводі відгукуються добре. Бо йому інакше не можна, на те він і є членом Комуністичної партії. Пригадаєш той день, коли він став комуністом. Скільки щастя було у його очах. Наш син, мати, на правильній дорозі. Тож збирай вечерю.

Лілові сутінки відступили за хату, коли в ній спалахнуло електричне світло. Поки мати й батько готувались до вечері, рипнули хатні двері, і на порозі стала невістка Надія з онукою.

— Добрий вечір вам у хаті, тату й мамо! — привіталася, спускаючи на підлогу трирічну дочку Оксанку. — Ходили татка зустрічати з роботи.

Аж тут і Віктор не забарився. В хаті від гомону стало ніби аж тіснувати. Та господарі дому на те не зважали. Добре отак зійтися після роботи і наповнити хату щирими розповідями, дитячим сміхом. Любив такі хвилини Микола Сидорович, коли вся сім'я збирається за одним столом. Шкода тільки, що дочка Таїса випурхнула з батьківської оселі, працює на підприємстві в Горлівці.

Віктор нахилився до дочки, що саме бавилася великою лялькою, погладив русяву голівку шкарубкою долонею. Подумки зичив своїй первістці щастя, миру на землі, сонячного дитинства. А ще хочеться йому, щоб зростала вона працювитою, совісною, не байдужою і не черствою душею. Таких у трудовій їхній сім'ї не було і немає.

Перебуваючи у сім'ї Троянів, я пригадав слова секретаря партійної організації заводу лакофарбових виробів М. П. Полтав-

ця, сказані про батька й сина: "З 1969 року працює на підприємстві Микола Сидорович. Десять років був апаратником-оліфоваром. Нещодавно перейшов у колектив, де працює син. Віктор у нас із січня 1976 року, та вже зарекомендував себе дисциплінованим, сумлінним працівником, активістом громадського життя. Зараз заочно навчається на підготовчому відділенні Київського політехнічного інституту. Трояни є гордістю нашого робітничого колективу. Їхня сім'я — це сама наша дійсність. У ній, як у краплині роси, відбивається наше щасливе сьогодні, наш спосіб життя".

04.03.1979 р.

ВІДДАНІСТЬ

Прудко долає кілометри дороги новий КамАЗ, який веде водій другого класу Василь Миколайович Вербицький. Йому приємно, що у нього така потужна автомашина, але після старого ЗІЛа нібито не звично. Звичайною ж залишається робота, яку шоферу міжколгоспного шляхобудівельного управління № 6 доводиться виконувати щодня. Ось і сьогодні він поспішає доставити будівельний матеріал у село Зелений Гай, де товариші готується прокладати дорогу з твердим покриттям. Розуміючи значення такої дороги в селі, досвідчений водій прагне завести щєбінь якнайшвидше. І це йому вдається.

— Буває, що водії з роботою не поспішають і при завантаженні та розвантаженні витрачають на балачки дорогоцінний час, — говорить Василь Миколайович. — Я такого не допускаю. І взагалі недбальства ні на роботі, ті в побуті терпіти не можу — воно призводить до сумних наслідків.

— Робота на совість, з повною віддачею, — каже начальник планово-виробничого відділу міжколгоспного шляхобудівельного управління В. О. Русанова, — є характерними для шофера Василя Миколайовича Вербицького. — За багаторічну його роботу в управлінні не пам'ятаю випадку, щоб він не виконав поставле-

не перед ним завдання. Сумлінність, убоління за справу дають йому змогу значно перекивати щоденні норми. Тому не випадково він працює уже в рахунок жовтня 1980 року, незабаром виконає особисту п'ятирічку.

Успіх Вербицького, його ставлення до роботи, громадських доручень є хорошим прикладом для молодих працівників. Таких, як члени комсомольсько-молодіжного екіпажу Миколи Бірча. А вони, до речі, завжди намагаються перейняти досвід одного з ветеранів управління.

— Дивлячись на молодих, завзятих хлопців, — зізнається Василь Миколайович, — не можу залишатися до них байдужим.

І, мабуть, тому його завжди у вільні хвилини можна бачити серед юнаків, для яких вчасні поради старшого завжди стають у пригоді.

— В нашому управлінні В. М. Вербицький працює з 1959 року, — розповідає заступник секретаря парторганізації М. К. Коротенко. — За цей час зарекомендував себе знаючим працівником, активістом громадського життя. П'ять років тому йому присвоєно звання ударника комуністичної праці, яке він щорічно підтверджує. В 1975 році нагороджений нагрудним значком "Переможець соціалістичного змагання".

Говорячи про громадську діяльність В. М. Вербицького, не можна не сказати й про те, що цей покладливий, добродушний чоловік є непримиренним до всякого роду порушників трудової дисципліни, громадського порядку. За працьовитість, чесність товариші обрали його членом товариського суду. І з своїми обов'язками він справляється добре.

— Жити в колективі й бути байдужим до його успіхів і невдач, — розмірковує Василь Миколайович, — просто неможливо.

У сказаному громадське кредо одного з водіїв міжколгоспного шляхобудівельного управління № 6, ударника комуністичної праці Василя Миколайовича Вербицького.

21.07.1979 р.

ДЛЯ ЛЮДЕЙ

У людському потоці, котрий щодня тече через прохідну експериментального заводу сільгоспмашин, легко впізнати слюсаря по ремонту обладнання Віктора Гречка. Навколо русявочубого, сіроокого, з привітною посмішкою юнака завжди в'ється молодь.

— Такий уже він, Віктор, — зауважує секретар заводського комітету комсомолу Олександр Данилов: — щирий, життєрадісний. Не може бути без людей, без їх інтересів. І в тому, що виборці Трудового виборчого округу № 172 назвали комсомольця своїм кандидатом у депутати обласної Ради народних депутатів, вбачаю цілковиту закономірність.

Слухаючи розповідь комсорга, пригадав події п'ятирічної давності, коли Віктор був учнем Полтавської середньої школи-інтернату. Вже тоді він вирізнявся з-поміж ровесників зібраністю, підтягнутістю, щирістю, прагненням прийти на допомогу товаришеві. Навчаючись у десятому класі, Віктор не пропустив без поважної причини жодного уроку, хоч до школи приїжджав, а часто й приходив, із села Зелений Гай.

Хлопець старався вчитися і поводити себе так, щоб не завдавати неприємностей матері. Бо знав: нелегко їй виховувати сина, що зростав без батька. Ольга Данилівна, його мати, працювала і зараз працює дояркою першої молочнотоварної ферми колгоспу імені Енгельса. Всім відомо, скільки вільного часу у тваринників. А вона встигла навідатися до школи, дізнатися, як Віктор вчиться, якою людиною росте.

Думаю, не випадково у хлопця визріла думка після закінчення школи попрацювати до армії в рідному колгоспі. Приклад брата було з кого. З рідної матері. Своє ж життєве і громадянське кредо він висловив якось на одному з профорієнтаційних вечорів, що відбувся незадовго до випускного вечора: "Працювати для народу, бути йому потрібним". Сказано коротко й вагомо.

Відтоді минуло кілька років. Віктор Гречко встиг уже відслужити в рядах Радянської Армії, стати кваліфікованим робітником, хорошим сім'янином.

— Вперше заводську прохідну, — розповідає майстер ремонтно-енергетичної дільниці В. М. Карпій, — Віктор переступив 27 липня 1977 року. Енергійний, завзятий хлопець завоював симпатію колективу. А коли став ще й справжнім майстром-вентиляційником, з нього почали брати приклад не лише молодші колеги.

Але в роботі не все вдавалося йому з першого разу. Та юнак не соромився запитувати у старших, досвідчених товаришів, зокрема в слюсаря-ремонтника П. І. Білого, який став офіційним наставником Віктора, про те, чого не знав.

— Своїм вихованцям, — говорить Петро Іванович, — прагну не тільки передати професійні знання і навички, а й допомогти стати повноправними членами нашої трудової сім'ї, прищеплювати почуття гордості за завод, вчу берегти робітничу честь. На мою радість, Віктор виявився здібним учнем. Зараз він уже сам очолює бригаду ремонтників — вентиляційників. Вона, правда, невелика — складається з Г. О. Булигіна, О. І. Коростильова і самого Віктора. Колектив її дружний, працьовитий, успішно справляється із поставленими завданнями.

Слова старшого товариша підтвердив і Г. О. Булигін, коли ми з ним неквапливо обходили територію заводу. Він показував, що зробила їхня бригада, аби на виробничих дільницях було менше газу і диму.

— Багато зроблено, — розповідає Г. О. Булигін, — та ще більше треба зробити. У новому корпусі монтажники залишили вентиляційну систему не готовою, і нам доводиться тепер ліквідувати їхні недоробки. Віктора знаю давно, бо ми з ним із одного села. Професії вентиляційника він трохи вчився і в мене. За короткий час Гречко опанував роботу на верстаті для виготовлення вентиляційних труб, свердлильному, на ножицях, котрі ріжуть метал, тощо.

Чесну, самовіддану працю Віктора оцінили, він удостоєний нагрудного знака "Переможець змагання-79".

Похвально, що він не тільки хороший працівник, а й активіст громадського життя. Його можна бачити у місті з червоною пов'язкою на рукаві — разом з товаришами добровільно

охороняє громадський порядок. Він часто виступає на заводських зборах, і завжди дістається від нього тим, хто не дорожить честю робітника, допускає брак у роботі, порушує трудову дисципліну.

Віктор прямо йде до наміченої мети — "працювати для народу, бути йому потрібним".

09.02.1980 р.

ЗАЛИШАЄТЬСЯ В СТРОЮ

Міською вечірньою вулицею, яку огортають фіолетові сутінки, простує чорнява середнього зросту жінка. В руках у неї білий аркуш паперу і квіти. На обличчі ще не згасло сяйво щойно пережитої радості. То складачка ручного набору районної імені 60-річчя Великого Жовтня друкарні Ольга Андріївна Кінева повертається з урочистого вечора, на якому їй вручили Ленінську Почесну грамоту. Такої високої відзнаки їй удостоєно за самовіддану працю й дострокове виконання завдань п'ятирічки.

— Інакше працювати в десятій п'ятирічці не можна, — пізніше скаже вона. — Совість не дозволяє.

Мені доводиться частенько заходити в складальний цех і завжди милуюсь тим, як Ольга Андріївна швидко і вправно набирає форми. Та, на перший погляд, легкість прийшла після багаторічної практики, постійної роботи над собою. Як їй важко було на початку трудового життя (боліли пальці рук, стомлювалися спина й очі), знали не тільки подруги, з якими майже одночасно почала працювати в райдрукарні, а й майстер складального цеху О. Ю. Шаповаленко. Завдяки їй турботі пізнавали секрети обраної професії.

— В друкарню я прийшла, — розповідає О. А. Кінева, — в 1945 році. Йшов мені тоді шістнадцятий рік. Незважаючи на це, взяла мене ученицею складача. В набутті професії перш за все завдячую терпеливості і вимогливості Ольги Юхимівни Шаповаленко. Попоморочилася вона з нами, поки ми опанували про-

фесію. Тож тепер, коли до нас у цех прибувають молоді дівчата, передаючи їм тонкощі роботи, завжди згадую наставницю, все те, чому вона вчила нас.

Постійно вдосконалюючи професійну майстерність, Ольга Андріївна стала кваліфікованою складачкою. Добросовісно ставлячись до роботи, вона почала виконувати змінні завдання на 125-130 процентів. Як досвідчену складачку її залучили до верстки районної газети "Зоря комунізму", книжково-журнальної продукції тощо.

Останні кілька років працювала верстальницею газети. І не траплялося жодного випадку, щоб через О. А. Кіневу вона не була вчасно підписана до друку. На роботу завжди приходила раніше восьмої години ранку, а додому поверталась тоді, коли переконувалась, що всі рядки, дбайливо складені її руками у колонки, у завтрашній газеті весело дивитимуться на неї.

— Ольгу Андріївну, — розповідають складачки ручного набору Л. М. Конівець та Н. І. Рубан, — знаємо як скромну, працювиту жінку, яка завжди готова прийти на допомогу товаришеві.

За тридцять п'ять років роботи в друкарні для неї все стало близьким: і робота, і колектив. То ж не випадково молоді складачки не залишаються поза увагою Ольги Андріївни. Вона підкаже і покаже, як краще і швидше набрати форму. Через це її завжди добрим словом згадують Л. І. Плакса, Н. Я. Середа, Р. Г. Воронкова та інші.

Ударник комуністичної праці О. А. Кінева користується заслуженим авторитетом і повагою в колективі, є членом місцевого комітету профспілки. За високі показники в соціалістичному змаганні на честь 60-річчя Великого Жовтня її прізвище занесено до книги Трудової слави друкарні, фото робітниці вміщено на стенді "Наші маяки". Крім цього, ім'я її як передової складачки є і в Книзі трудової слави обласного управління у справах видавництва, поліграфії і книжкової торгівлі і обкому профспілки працівників культури.

Такої честі удостоїтися може кожен, хто справді живе інтересами обраної справи, не заспокоюється на досягнутому.

Ольга Андріївна — пенсіонерка. Здавалося, що треба ще жінці: пенсію отримуй і відпочивай собі на здоров'я. Та не така вона, щоб залишатися поза колективом.

— Доки вистачить сил і здоров'я, — сказала О. А. Кінева на урочистому вечорі з нагоди проведів її на пенсію, — залишатимусь у строю, допомагатиму рідному колективу.

Свого слова жінка дотримує. Сьогодні вона перебуває у відпустці, та про колектив і його турботи не забуває — то сама надійде, то подзвонить з дому, поцікавиться: "Що нового в друкарні?" І від тих дзвінків у товаришів по роботі світлішає на душі, додається сил, прагнення працювати ще краще й старанніше.

20.09.1980 р.

АКТИВІСТКА

Теплий червневий ранок. Сонце, визирнувши із-за обрію, приязно посміхається до перехожих, що поспішають на роботу. Серед них іде й Людмила Миколаївна Івченко. Ось уже п'ятий рік то вранці, то ввечері направляється вона знайомим маршрутом на взуттєву фабрику.

За прохідною залишаються домашні клопоти, починається виробнича і громадська діяльність. Та все ж і тут їй вчувається приязні "Добрий день, Миколаївно!", "Здрастуй, Людмילו". Так її вітають знайомі робітниці й виборці, що проживають на території виборчої дільниці.

Для них Людмила Миколаївна — їх депутат. Вони виявили їй високе довір'я, обравши до складу міської Ради. І своєю діяльністю вона повністю виправдовує його.

— Не кожен наш депутат, — говорить голова міськвиконкому В. М. Піхота, — може похвалитися тим, що виконав наказ виборців. А Людмила Миколаївна має на це повне право. На вимогу жителів своєї виборчої дільниці вона добилася того, що міськторг буде споруджувати продовольчий магазин у районі вулиць Гоголя, Пархоменка, Потайної і Глінки.

Про наполегливість у досягненні поставленої мети говорить і те, що працюючи формувальницею взуття, Людмила Миколаївна опанували три суміжні процеси. В будь-який час вона може стати на місце подруги, що пішла у відпустку чи захворіла. Ще не траплялося випадку, щоб Л. М. Івченко не виконала завдання. У неї щоденний показник — не менше 115-120 процентів. Через те на її робочому календарі зараз серпень. І тут депутат показує приклад іншим.

Та Людмила Миколаївна вміє не тільки перевиконувати норми. Вона завзятий організатор фабричної комсомолії, їй доручено очолювати комсомольську організацію цеху складання взуття. Через це доводиться відповідати перед своїми товаришами і своєю совістю не тільки за себе, а й за 20 членів ВЛКСМ, які трудяться поруч.

— Всі ми на виду один у одного, — розповідає Л. М. Івченко, — і хитрувати чи працювати абияк ніхто нікому не дозволяє.

— Оця взаємна вимогливість, — каже секретар комітету комсомолу фабрики Валерій Домбровський, — допомагає виконувати поставлені виробничі завдання, вести активне громадське життя. Через це комсомольська організація цеху складання взуття вважається однією з кращих на підприємстві. В цьому велика заслуга насамперед комсорга Людмили Івченко, яка чимало робить для згуртування колективу.

Людмила Миколаївна крім того, що член комітету комсомолу, також член профспілкового комітету фабрики, де виконує певні доручення, які забирають і час, і сили, не байдужа до пісні. Маючи вокальні здібності, вона активний учасник фабричної художньою самодіяльності. Тому після робочої зміни часто спішить на репетиції хору чи вокальної групи.

А потім, хоч і натомлена, але задоволена від немарно прожитого дня, поспішає додому, де її чекають два сини і чоловік Юрій. І в білощокій хаті, що сховалася у зелені фруктових садків, лунають сміх і щебіт задоволеної дівчини: "Ура! Наша мамка прийшла!"

Щасливо посміхнеться, пригорне до себе малих синів-соколів задоволена мати. Бо як не радіти, коли ти потрібний людям і сім'ї і відчуваєш їхню любов.

05.06.1984 р.

ЛЮДИНА НЕСПОКІЙНОЇ ВДАЧІ

— Бачити людей — красивих, елегантно одягнених — моя давня мрія, — зізнається швачка райпобуткомбінату Антоніна Левченко. — В цьому немає нічого незвичайного — ми, працівники сфери обслуговування, повинні допомогти нашим клієнтам бути красивими. І я рада, що моя трудова біографія, пов'язана з райпобуткомбінатом.

— Антоніна у нас, — говорить завідувача ательє мод Л. О. Кошельник, — працює 5-й рік. Час і невеликий, але достатній для виявлення характеру, уподобань працівниці. І я дуже задоволена, що Антоніна — чесна, сумлінна працівниця. Їй можна доручити будь-яку операцію і не сумніватися, що виконає вона її бездоганно. Зараз у нашому колективі набирає поширення змагання за гідну зустріч 50-річчя стаханівського руху. В перших іде тут наша Антоніна.

Перебуваючи в колективі, говорячи з подругами по роботі, переконався: Антоніну тут поважають за сумлінність, доброзичливість, прагнення прийти на допомогу товаришам.

Але ті, що полюбляють порушувати трудову дисципліну та працювати неякісно, завжди побоюються сатиричного слова Антоніни: виконуючи обов'язки члена штабу "Комсомольського прожектора", вона ніколи не обходила мовчанкою недбайливця.

— Мабуть, через оцю її непримиренність до будь-яких проявів недбайливості і поважають її у комсомольській організації райпобуткомбінату, — пояснює секретар комітету комсомолу Світлана Шамрай. — Коли секретар комсомольської організації пішла у декретну відпустку, Антоніна очолила організацію і вела цю справу непогано.

Свіжі випуски штабу "Комсомольського прожектора", "Блискавки", "Тривоги", які з'явилися в кутку комсомольської робо-

ти — це результат неспокійної вдачі Антоніни. Вона ж не може залишатися осторонь проблем, які хвилюють не тільки колектив ательє, а всього райпобуткомбінату. А їх все ще вистачає, бо через різні об'єктивні і суб'єктивні причини побутовики працюють не так, як хотілося б.

За неспокійне серце, вболівання за загальну справу поважають Антоніну і в трудовому колективі. Комуністи виявили їй високе довір'я: вона є кандидатом у члени КПРС.

Досягнувши певних успіхів у роботі, не заспокоюється на здобутому, її, швачку-мотористку 5-го розряду, не задовольняє добре знання своєї справи. Вона, як і її наставниця Раїса Павлівна Мельник та комсомолка Валентина Горпинич, оволоділа кількома суміжними професіями, без яких сьогодні не можна відчувати себе повноправним членом колективу побутовиків.

Зважаючи на високий авторитет і повагу, Антоніну було рекомендовано кандидатом у члени КПРС, а звітно-виборні збори доручили їй очолити комсомольську організацію ательє мод. На ХХІХ районній комсомольській конференції Антоніну обрано делегатом ХХІІ обласної комсомольської конференції.

— Це велика честь і відповідальність, — говорить А. П. Левченко. — Я розумію, що в мене і моїх товаришів велика робота попереду, але ми докладемо всіх зусиль, щоб приносити людям користь і задоволення.

15.11.1984 р.

БРИГАДИР

Олександра Данілова знаю давно. І завжди викликає задоволення цілеспрямованість, серйозність, з якими він ставиться до виконання доручених йому завдань. Прийшов на дослідно-експериментальний завод сільгоспмашин у 1976 році. Спочатку працював слюсарем по ремонту промислового обладнання. Невдовзі енергійного, ініціативного юнака комсомольці обрали своїм ватажком.

— Олександр Данілов, — розповідає другий секретар райкому ЛКСМ України А. І. Калина, — тривалий час був членом бюро, комсоргом, завжди знав, чим живуть комсомольці і молодь заводу.

Уже два роки Олександр очолює наскрізну комплексну бригаду в ковальсько-термічному цеху.

— Робота нова, відповідальна, — розповідає. — Але довіра товаришів, які доручили керувати бригадою, додає впевненості.

До кінця третьої зміни залишилося трохи більше півгодини, обладнання, яке обслуговує бригада Олександра, продовжує працювати. Біля одного з пресів бригадир, який повинен уважно слідкувати і за ходом технологічної операції, і за тим, як за сусідніми машинами працюють товариші. Разом з Олександром їх вісім.

— Троє хворих, — чую пояснення. — А всього в бригаді 33 чоловіка. Працюємо у три зміни — по 11 чоловік у кожній ланці.

— А як же вони без бригадира? — цікавлюся.

— Нормально. Справляються. Там же є ланкові, які відповідають за виконання завдання, стан дисципліни тощо.

У бригаді люди різних професій. Є тут нагрівальники і різальники металу, електрики, слюсарі-ремонтники, ковалі-штампувальники, чистильники деталей. Більшість володіє кількома професіями. Взаємозамінність у бригаді досягає 80 відсотків.

У бригаді є люди, якими гордиться колектив. За сумлінність, дисциплінованість, перевиконання завдань їх портрети занесено на заводську Дошку пошани. Серед інших, це — комсомольці ковалі-штампувальники Геннадій Данілов, Анатолій Саприкін, різальник металу Іван Мельник, токар Анатолій Токаренко.

Комсомольсько-молодіжна бригада Олександра Данілова однією з перших на заводі перейшла працювати на єдиний наряд із застосуванням коефіцієнта трудової участі і оплатою праці за кінцевий результат. Це дозволило підвищити продуктивність праці, зміцнити трудову дисципліну. Але й висунуло немало нових проблем не тільки перед молодим колективом, а й перед дирекцією заводу. Зокрема, й досі залишається невирішеним забезпечення бригади сировиною. Через її відсутність у ми-

нулому місяці бригада простояла 12 днів. А це — не виготовлені стійки культиваторів. Згаяне важко надолужити, та колектив прагне успішно завершити план року.

— У наведені порядку, — каже Олександр, — допомагає рада бригади. Члени її підбралися чесні, принципові. Щомісяця вони визначають коефіцієнт трудової участі, від якого залежить заробітна плата кожного.

При необхідності рада збирається й частіше. Недавно вона з обуренням обговорювала поведінку робітника, який прийшов на роботу нетверезий. Він отримав останнє попередження і залишився без премії за місяць. Якщо таке повториться, бригада з ним розпрощається.

Досвід роботи ради бригади узагальнено й він поширюється серед інших бригад.

— У тому, що в колективі Олександра панують порядок, суворота взаємовимогливість, — говорить секретар партбюро заводу О. Г. Неміч, — заслуга і бригадира.

Звідки ж джерело творчого неспокою бригадира? Перш за все його треба шукати в тому, що він — представник робітничої сім'ї. Чимало років його батько Олександр Гнатович трудився на заводі ливарником. Щодня знайомою стежкою на це підприємство ходить мати Галина Михайлівна та рідний брат Геннадій. Від батьків перейняв Олександр любов до заводу, до людей праці, інтереси яких представляє як депутат районної Ради.

18.12.1984 р.

ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

Галина Олексіївна Чучко, незважаючи на слабе здоров'я, — завжди серед людей. Вона добре почуває себе у контакті з мешканцями вулиці Алли Оношко, — де й сама проживає.

— Вчителька-пенсіонерка, користується заслуженим авторитетом, — розповідає секретар парткому колгоспу "Заповіт Леніна" В. В. Нечет, — має неспокійне серце, живе турботами людей. Їй не бракує ініціативи і творчості. Завдяки старанням

Галини Олексіївни і таких, як вона ентузіастів, було проведено весною свято вулиці Алли Оношко.

Святкування пройшло в день народження гуляйпільської комсомолки, відважної розвідниці, ім'ям якої в місті названо вулицю, Будинок піонерів і біля нього встановлено її бюст. Вміло випечені домашні кулінарні вироби, народні та радянські пісні, спортивні ігри — це елементи з іншого масового заходу, що відбувся на цій вулиці в день зелених свят.

Галина Олексіївна разом з іншими ентузіастами у вихідні і після робочої години обладнали спортивний майданчик, де можна пограти у волейбол і футбол, покататися на каруселі, погойдатися на гойдалці. Зараз жителі вулиці займаються благоустроєм тротуарної доріжки — прокладають без сторонньої команди тротуарні плити, якими, як і піском, їх забезпечує колгосп "Заповіт Леніна".

Ініціатива пенсіонерки заслуговує похвали і заохочення і хотілося, щоб це був не окремий приємний випадок, а таких прикладів з кожним днем ставало якомога більше у нашому місті і селах.

Свято вулиці Алли Оношко майже співпало з проведенням свята вулиці Шевченка, яке проходило за програмою відзначення 175-річчя з дня народження великого Кобзаря.

До нього готувалися заздалегідь. Районний організаційний комітет поділив вулицю на зони, у які входили промислові підприємства, колгосп "Заповіт Леніна", школи, середнє профтехучилище № 28. У кожній зоні створили свій оргкомітет, члени якого вивчали історію мікрорайону, знайомилися з жителями, записували спогади старожилів про історію вулиці, міста. В день свята знатні мешканці мікрорайону, трудові династії були щиро вшановані, для них виконувалися номери художньої самодіяльності, їм вручали пам'ятні подарунки. Увагою не були обділені і молоді жителі вулиці — ті, хто чесним трудом, відмінною службою в армії примножує славу земляків.

Кулінарні вироби, пісні, танці, конкурси, виставки народних умільців, а переможцям нагороди — таким залишилося в пам'яті свято вулиці Шевченка, яке наступного дня завершило-

ся фінальною частиною на майданчику біля культурно-спортивного комплексу "Сучасник".

Оргкомітет назвав кращих організаторів свята, тих, хто посправжньому вклав душу у вшанування пам'яті Кобзаря, мешканців нашої прекрасної вулиці.

Наведені приклади зримо ілюструють турботу про проведення виховної роботи за місцем проживання. Організатори її розуміють, що сьогодні особливо потрібно є робота не тільки в трудових колективах (про них ніколи не забували), а там, де люди постійно живуть, де у них виникає потреба у спілкуванні: адже не тільки виробничими турботами живе людина.

Вдамся ще до одного прикладу. В селі Комсомольському стояло старе приміщення шкільного спортзалу. На обшарпаній будинок всі дивилися "скоса" — виношувалася думка зламати його, щоб не "мозолив" очі приїжджим комісіям. Але в комсомольців села виникла ідея — реставрувати, відбудувати приміщення і створити в ньому спортзал. Пропозицію юнаків і дівчат підтримали дирекція, партійна і профспілкова організації.

— І зараз там вирує життя, — можна почути в птахофабриці "Гуляйпільська", — систематично інструктор по спорту проводить заняття дитячих спортивних секцій, а його дружина працює вечорами з групою здоров'я, до якої входять працівники дитсадку, дільничної лікарні, вчителі.

В Комсомольську постійно працює драматичний колектив, яким керує вчитель місцевої середньої школи В. Д. Куторницький. Добра слава про учасників вистав лине й за межами району.

А Петро Федотович Лиман, ветеран партії, війни і праці, з цього ж села й сьогодні гуртує навколо себе прихильників городського спорту. Його команда впродовж багатьох років займає призові місця не тільки в районних, а й в обласних змаганнях.

Жителям Комсомольського запам'яталося театралізоване свято, проведене на місцевому стадіоні, присвячене Міжнародному дню захисту дітей. В його програмі — пісні, танці, спортивні змагання, конкурси, ігри, скачки на конях, дивопічка, що дарувала юним жителям села, пиріжки та бублики. Та найбільшим успіхом були задоволення, щасливий сміх дитвори.

Бути постійно в гущі мас, активізувати, удосконалювати роботу за межами підприємства, закладу, трудового колективу — вимога часу. Тому райком партії націлює первинні партійні організації ліквідувати дистанцію між трудовим колективом і місцем, де проживають члени даного колективу, працювати безпосередньо серед людей різного віку.

Вдумливо діють у цьому напрямі у радгоспі "Червоний". Тут центром виховної роботи є сучасний культурно-спортивний комплекс. До нього після трудового дня поспішають доярки і свинарки, столяри і механізатори, вчителі і вихователі дитячого садка. А разом з ними — директор радгоспу В. В. Даниленко і секретар парторганізації М. В. Вінницький. Поспішають люди на репетиції драмгуртка чи вокальної групи, в спортивний зал. І всім є до чого докласти руки, поспілкуватися, поспівати чи пограти в настільний теніс, волейбол. А таких солістів, як продавець магазину Анатолій Полянський та сімейний дует у складі Людмили Яценко (мати) і Наталії Махової (дочка), знають у всьому районі.

Методи виховної роботи за місцем проживання урізноманітнюються. В практику увійшло проведення сходів громадян у сільській місцевості. Нещодавно цікавим був такий захід у селі Любимівці на тему: "Боротьба з пияцтвом і алкоголізмом — справа кожного". В його підготовці брали участь депутати, представники трудових колективів колгоспу імені Калініна, вчителі середньої школи, члени вуличних комітетів.

Не забуваємо і про місто. Влітку щосуботи ввечері на центральній площі згідно з графіком звітують трудові колективи про виконання виробничих планів, взятих соціалістичних зобов'язань. Звіти закінчуються концертами учасників художньої самодіяльності. Такий вид виховної роботи змушує колективи, керівників підприємств активніше і цілеспрямованіше працювати над здійсненням програм соціально-економічного розвитку, конкретніше працювати з людьми.

Виховна робота за місцем проживання людей ефективна, коли до неї залучаються кращі ідеологічні сили, досвідчені активісти.

Великою популярністю у населення користуються любительські клуби за інтересами. Є вони і в нас, хоч поки що ця форма — в початковій стадії.

Виправдала себе і така форма виховної роботи, як проведення дня господарства, дня міста, коли все населення бере участь у ньому. Не винятком стане проведення дня міста і цього рік.

12.09.1989 р.

ВІРНІСТЬ ОБРАНІЙ СПРАВИ

Біля їхнього двору веселково квітнуть білі ромашки та сині сокирки, ніби запрошують у гості до господи. Порядок і у дворі, і у хаті. У всьому відчувається рука вправної господарки. Аж ось і вона сама. Знайомимося.

Антоніна Григорівна Кузьменко. Це до неї привела мене журналістська дорога. Чим же вона відзначилася, що всі (з ким довелося до того говорити) хвалили цю привітну жінку.

— Антоніна Григорівна — одна з кращих завідуючих у нашій системі, — говорили мені у райспоживспілці. — За високі показники та зразкове обслуговування жителів Новомиколаївки її портрет занесено на районну Дошку пошани.

— А ще яка вона? — допитувався.

— Ось поїдьте до неї, то й побачите, — почув у відповідь. Тому, відклавши всі інші справи, направився за вказаною адресою.

Гарної думки про А. Г. Кузьменко і в Успенівському сільському споживчому товаристві. У кабінеті до його голови В. П. Попруги зайшов, коли там перебували колеги Антоніни Григорівни. Вони в один голос заявили, що це добросовісна, старанна працівниця.

— Я особисто Антоніну Григорівну знаю давно, — каже Валентина Петрівна. — І завжди вона працює від усього серця, скрізь у неї порядок.

До нашої розмови підключається заступник голови по заготівлях М. Г. Кудря.

— Антоніна Григорівна, — говорить, — відмінно справляється з виробничими обов'язками. Коли треба для справи, вона не рахується з особистим часом. Її можна бачити то на ярмарках, то на базарах, де торгує колгоспними продуктами.

І тому, що завідуєча магазином № 33 має тісний зв'язок з місцевим господарством, переконала відповідь голови колгоспу Н. Л. Биковської.

— Вона, — почув, — у роботі безвідмовна, добросовісна. Одним словом — молодець.

Думаю, що висока оцінка праці різними людьми, то переконливий доказ, що не марно живеш, лишаючи добрий слід у серцях односельців.

— Для мене головне у житті — шана і повага людей, — розповідає А. Г. Кузьменко.

І це дійсно так, бо живе і працює Антоніна Григорівна не для себе, а для задоволення потреб покупців. А зробити це в сьогоднішніх важких умовах не так то просто. Проблем у завідуючої не впрогорт. Та вона не опускає руки.

— На нашу Антоніну Григорівну, — говорили жінки в магазині, — ображатись нічого. Вона доброї душі людина. В роботі всього буває, та й ми не святі. Але Григорівна так відповість, що і сердитись перестаєш, розуміючи, що не завжди товарів буває удосталь. І таких, що тобі потрібні.

— Ви оце розпитували про Антоніну Григорівну, — гомонять до мене жінки, — але бачите, у якому приміщенні вона працює. Старе, давнє. То ми ж хочемо, щоб колись і в нас був сучасний магазин, звичайно, ми розуміємо, що сьогодні не вистачає коштів, але хоч завтра, хоч потім... Від цього усім би було приємно.

— Що головне в роботі працівника прилавка? — розмірковує моя співрозмовниця, — звичайно, це культура обслуговування покупців. Можна так обслужити, що вони за тридев'ять земель обходитимуть магазин, а можна — сказати привітне слово, подікавитися здоров'ям пенсіонерів і вони віддячить тобі теж добром. Одним словом — повинен бути контакт між продавцем і покупцем, тоді й успіх не забариться.

— Торгуємо, план даємо, — каже А. Г. Кузьменко, — а якою ціною, то не всі й знають. Допмагає мені колгосп транспортом,

то регулярно вибираю на базі товар. Скільки років вже у торгівлі? — перепитує моє запитання. — Та рахуйте з квітня 1971 року. От і набігло вже років.

І уявіть собі в одному магазині. Прийшла вісімнадцятирічна Антоніна туди після закінчення Гуляйпільської школи-магазину. Наставницею в неї була досвідчений продавець Мотрона Трохимівна Матюшенко. Після виходу її на пенсію стала Антоніна Григорівна працювати ще з однією напарницею Марією Іванівною Кійко. Коли ж і та пішла на заслужений відпочинок, прийшла третя напарниця. Але уроки доброти і людяності залишились у пам'яті назавжди.

Їх вона передає своїм дітям. А їх у них з чоловіком Василем Миколайовичем двоє — син і дочка. Олег цьогорік закінчив середню школу, мріє про вищу освіту. Таня — ще школярка.

В колгоспі Василя знають як прекрасного досвідченого спеціаліста на пилорамі.

— Пилку ж як наточить, — розповідають односельчани, — ніхто так цього добре не зробить. Бо прекрасну науку перейняв Василь Миколайович від Григорія Євсейовича Бичкова.

У сім'ї Кузьменків є одне спільне захоплення. Батько з сином уміють грати на гармонії і баяні, а мати — співати. При нагоді сім'я могла б виступити і на сільській сцені. Та це на потім. А сьогодні у матері інший клопіт — збирати сина в дорогу. Тому й було їй не до розмов, бо справа не жде, а передвечір'я вже заглядає у чепурний двір, обсаджений ромашками та сокирками, що привітно махали головами на прощання.

03.07.1993 р.

ГОСПОДАРКИ ФАПУ

Життя наше так влаштоване, що, як казав герой кінофільму "Волга-Волга", "без води, ані туди, ані сюди". Перефразовуючи ці слова, треба зазначити, що без жінок ми теж, ані туди, ані сюди. До чого веду? До того, що, мабуть, немає на землі такої професії, щоб жінки не опанували її. А якщо брати медицину, де

потрібне чуйне серце і лагідні руки, то тут домінанта, безперечно, за прекрасною половиною людства.

Не так давно довелося побувати у селі Полтавці і завітати до чепурного будиночка, де на одній з його половин розташований фельдшерсько-акушерський пункт.

Перш за все тут впадає в око чистота і порядок. А крім усього, добрі, щиросердечні люди.

Коли зайшов до кабінету завідувачої, це була Валентина Миколаївна Белелай, вона закінчувала медичний огляд та контрольне зважування дівчинки немовляти, біля якої перебувала і мама.

Познайомившись, запитав, як самопочуття дівчинки.

— Все нормально, — відповіла Валентина Миколаївна, — відхилень у розвитку немає. За цим суворо стежимо.

Коли мати з дитиною вийшла з кімнати, поцікавився у завідувачої та медичної сестри Олени Миколаївни Федько, як їм працюється.

— Я тут вже десять років, — почала розповідати Валентина Миколаївна. Після середньої школи вступила до Бердянського медичного училища, яке успішно закінчила і тепер працюю в рідному селі. Дякуючи місцевому колгоспу та його голові Григорію Олександровичу Федькові, маємо гарний, новий, можна сказати, будинок під фельдшерсько-акушерський пункт. Від господарства постійно отримуємо допомогу. Як не скрутно, а нам ще не відмовляли у транспорті для перевезення хворих. Та й на виклики до них теж нас возять.

Слухаю розповідь молодичь і думаю, як нелегко усім нам сьогодні жити, а хворим все одно треба допомагати і допомагають кваліфіковано, бо ж ідеться про життя людини.

— Знаєте, — каже Валентина Миколаївна, і її слова підтверджує Олена Миколаївна, — наше сьогодні накладає відбиток і на хвороби людей. В основному до нас звертаються люди похилого віку, самотні з підвищеним тиском, а також з простудними захворюваннями, а то і травмами.

Звичайно, зима була важка, морозяна, то й траплялося з людьми всяке, а тим більше, з пенсіонерами.

Тому правильно говорили господарки фельдшерсько-акушерського пункту (ФАПу), що здоров'я залежить від здорового способу життя. То ж у переддень 8 березня — Міжнародного жіночого дня бажаю всім жінкам щастя, здоров'я, а В. М. Белелай і О. М. Федько — поменше хворих пацієнтів.

07.03.1996 р.

ВЧИТЕЛЬ. ПОЕТ. АКТОР. ПРОСТО ЛЮДИНА

Відходять у вічність вчителі, поети... А в їх сучасників залишається на серці зазубрина одна, друга... Жила людина тихо, скромно, всі оточуючі знали — інтелігент, в серці якого завжди привітність і доброта. І от її не стало...

Такою людиною, що рік тому пішла у вічність, є вчитель, поет, актор, просто Людина — Віктор Дмитрович Куторницький. Це його пам'яті нещодавно був присвячений вечір, що відбувся у Комсомольському сільському Будинку культури. А ініціатором і організатором виступила вчителька О. Л. Накалюжна та колектив Комсомольського НВК на чолі з директором В. І. Приходько.

Ті, хто не знав, або не дуже знав, дізналися про життєвий і творчий шлях педагога, поета і громадського діяча. 37 років життя Віктор Дмитрович віддав своєму селу, його мешканцям. Своїми справами він сіяв розумне, добре, вічне. 33 роки на педагогічній роботі. І за це отримав звання "Відмінник народної освіти".

Він був справжнім Учителем. Він любив свою школу, поважав колег, всього себе віддавав дітям, які і через роки по закінченні школи поверталися до Вчителя зі своїми мріями і турботами. Про це розповідав заслужений учитель України В. І. Колісник, колишні випускники школи А. О. Філоненко і Л. П. Пахуча.

В. Д. Куторницький дуже любив природу. Він був першим туристом Комсомольської середньої школи, який прищепив цю любов учням, дорослим села. 27 років керував туристичним клубом "Глобус", котрий завдяки В. Д. Куторницькому, В. В. Божи-

ку, В. І. Коліснику, А. І. Васильєву став відомий не тільки в районі, а й далеко за межами України.

Віктор Дмитрович зі своїми вихованцями пройшов туристичними стежками по Молдавських Кордах, від Путивля до Карпат, був у Карелії (відвідав відомі Кижі), Удмуртії, на Кавказі. Південному Уралі, в Середній Азії, на Байкало-Амурській залізничній магістралі, пив воду із Байкалу. Але найкраще комсомольські туристи вивчили природу й історію Запорізького краю.

Віктор Дмитрович разом з дітьми пройшов туристськими стежками біля 6000 кілометрів. У походах з ним було більше 600 учнів і дорослих.

Із спогадами про турпоходи і участь у них В. Д. Куторницького виступив на вечорі М. М. Приходько.

Однією із яскравих сторінок біографії незабутнього вчителя була участь у роботі драматичного колективу села Комсомольського. Доля так розпорядилася, що Віктор Дмитрович був і самодіяльним актором, і режисером народного театру, і завжди відзначався цільністю характеру, оригінальністю режисерської думки.

Про те, як працювалося з актором і режисером впродовж багатьох років, спогадами ділилася Е. В. Бутенко. А самодіяльні актори: Ера Василівна, Анатолій Вороний, Микола Бондарів та Єлизавета Тарабанова показали глядачам фрагмент п'єси М. Зарудного "І відлетимо з вітрами".

Крім усіх інших захоплень, про які йшла мова, мабуть, одним із найдавніших було захоплення поезією, літературою, що згодом підштовхнуло до написання власних віршів і оповідань, які друкувалися у районній та обласній газетах.

У 1996 році побачила світ перша поетична збірка В. Д. Куторницького "Сердце на ладони", у 2001 році — збірка оповідань для дітей про природу "Троица". Автор готував до друку і третю збірку, але не встиг...

Поетична збірка "Люблю" В. Д. Куторницького вийшла у світ нещодавно у КП "Районна друкарня". Ініціатором видання її став колектив Комсомольського НВК, зокрема, вчителька О. Л. Накалюжна, які щиро завдячують у допомозі колективам Мирненського НВК, методкабінету райво, голові районного Дитячого

фонду Н. В. Квітці, педагогічній громадськості району, випускникам школи Ю. А. Трофимюку, А. О. Філоненку, а також О. М. Лопухіній.

Про В. Д. Куторницького — поета говорила на вечорі гуляйпільська поетеса Наталія Квітка, котра з гіркотою констатувала, що здебільшого такі вечори у нас проходять без людини, про яку іде мова.

Вечір-вшанування, вечір-пам'ять дав відчутти кожному душі і серце педагога, поета, громадянина. Відзначаючи його заслуги перед селом, прозвучали пропозиції посадити алею імені В. Д. Куторницького або вулицю Садову перейменувати на вулицю Куторницького. Якщо таке трапиться, то земляки вшанують пам'ять людини, яка цілком цього заслужила.

13.03.2004 р.

ДОБРОМ НАГРІТЕ СЕРЦЕ

Воздвижівській дільничній лікарні, яка діє з 1957 року, завжди везло на головних лікарів, які вдало поєднували лікарські і господарсько-організаторські здібності. Жителі Воздвижівської, Верхньотерсянської і Долинської сільських рад свого часу чимало добрих слів говорили про тепер уже покійного головліка дільничної лікарні Дмитра Дмитровича Кеку.

Сьогодні з повагою і шанобою вони відгукуються про теперішнього головного лікаря Володимира Петровича Бута. Чим же він заслужив повагу і шану? Щоб відповісти на це запитання, довелося побувати у Воздвижівці.

Зимовий день видався по-осінньому туманний і сирий. Асфальтівка, обабіч якої місцями око радували своєю соковитою зеленню озимки, неквапливо вела в село. Аж ось і пункт нашої мети. Під'їжджаємо до охайного приміщення сільської амбулаторії, в одному з кабінетів якої трудилася бригада столярів з ТОВ "Агро-Континент". Поговоривши з ними, разом з В. П. Буттом прямуємо до лікувального корпусу, біля вікон якого чаклувала бригада жінок-штукатурів.

— Це "дівчата" з будівельно-монтажного бюро "Промінь", — пояснює Володимир Петрович. — Дякуючи допомозі їхнього керівника Володимира Федоровича Білецького, ми зробили євроремонт вікон, а тепер завершуємо штукатурні роботи.

— Ніби і небагато зроблено — поміняно вікна, — розповідають соціальні пацієнти лікарні подружжя Смаль Петро Никифорович і Євгенія Миколаївна, — а зразу в корпусі потеплішало.

Мої співрозмовники пенсіонери — інваліди. Охоче гортають сторінки свого життя-буття. Тут вони четвертий рік. І всім задоволені. У тому, що в лікарні потеплішало і непогано харчують, вбачають заслугу, в першу чергу, головного лікаря.

— У лікарні я з 1992 року, — говорить медична сестра С. І. Лисенко. — Колектив у нас дружний, працьовитий. Кожен старається допомогти хворим переборювати недугу. Повезло нам і на головного лікаря, який хоч і вимогливий, принциповий, але справедливий. Ніколи не сидить без діла. І як результат — амбулаторія відремонтована, здійснено євроремонт вікон лікувального корпусу. А скільки сил і енергії забрала підготовка до акредитації лікарні.

— З Володимиром Петровичем працювати легко і важко, — долучає до сказаного директор ЗАТ "Агронива" М. М. Новохатько. — Легко, бо це — людина слова. Пообіцяв — зробив. А важко, бо у нього дуже багато ідей й всі вони — на покращення матеріального і фінансового становища дільничної лікарні. А ідеї, які б вони не були геніальні, нічого не варті без матеріальної підтримки. Тому товариство завжди іде на допомогу і співпрацю з лікарнею.

— Дільнична лікарня передана на баланс Воздвижівській сільській раді з 1 січня 2002 року, — розповідає сільський голова В. М. Федоренко. — За цей період пройшло багато змін. Головний лікар Дмитро Дмитрович Кека помер, потім виконувала обов'язки Віолета Олексіївна, його дружина. Тоді постало питання головного лікаря і після довгих дебатів Володимир Петрович погодився. З його призначенням у нас проблем з лікарнею поменшало разів у п'ять. Тому що Володимир Петрович багато питань вирішує самотужки. Із такими людьми просто приємно працюва-

ти. У них ніколи не вичерпується запас енергії. І ініціатива проявляється не тільки в бажанні, а і в умінні щось зробити.

Окрема тема — дружний, працьовитий колектив лікарні. Як не було важко, ніхто не пішов. Володимир Петрович зумів згуртувати його і результати самі говорять про себе.

У цьому році в нас відбулася чергова акредитація лікарні і комісія надала їй першу категорію.

Приємно усвідомлювати і те, що тут не пропадає даремно жодна копійка. В поточному році ми з бюджету виділили більше 9 тисяч гривень на капітальний ремонт, та Володимир Петрович випросив 10 тисяч гривень у районі. От за ці гроші і розпочали ремонт лікарні.

— Я б до всього сказаного додала ще таке. — Це вже говорить заступник головного лікаря ЦРЛ К. І. Костюк. — Володимир Петрович — людина, яка вболіває за свою справу. Коли Воздвижівська дільнична лікарня залишилася без головного лікаря, Володимир Петрович, жертвуючи своїм часом, два роки їздив туди на роботу, а згодом очолив колектив дільничної, який згуртував у колектив одностудійців. Володимир Петрович — добрий організатор, вмілий господар. За підсумками акредитації Воздвижівська дільнична — одна з кращих у районі. І в цьому велика заслуга головного лікаря.

Зустрічаючись з різними людьми в лікарні і поза нею, штрих за штрихом вимальовувався образ людини, котра любить справу, якій присвятила своє життя.

Як переконався, однією з характерних рис В. П. Бута є націленість на конкретні справи. А починалась формуватися вона ще тоді, коли після закінчення медичного вузу став головним лікарем Чубарівської дільничної лікарні. Це завдяки його ініціативі і наполегливості тут побудували амбулаторію. І хоч плодами своєї праці не довелося скористатися, — це була добра школа для молодого спеціаліста, яка пригодилася на посаді головного лікаря Гуляйпільської районної лікарні, де доробляв те, що не встиг попередник — О. В. Семеренко — на будівництві п'ятиповерхового хірургічного корпусу.

Потім був капітальний ремонт приміщення поліклініки, старого корпусу стаціонару.

А вміння контактувати з керівниками місцевих господарств стало в нагоді Володимиру Петровичу при будівництві фельдшерсько-акушерських пунктів у селах Марфополі, Дорожнянці, Новогригорівці, Мирному, на вулиці 9 Січня в місті. За це він вдячний тодішнім керівникам М. Г. Бібку, Н. Л. Биковський, нині покійному В. Д. Чекашкіну.

Тоді ж силами в основному колгоспів "Авангард" (В. В. Савченко), імені Калініна (В. І. Мартиненко) побудували Новозлатопільську лікарню, якій так і не судилося послужити людям.

Отже, будувати та ремонтувати для Володимира Петровича справа звична. Йому слово:

— Наша дільнична лікарня обслуговує жителів трьох сільських рад. Керівники сільгосптовариств, розташованих на їх території, допомагають лікарні. Але постійно і безвідмовно — директори ЗАТ "Агронива" Микола Миколайович Новохатько та ТОВ "Агро-Континент" Володимир Борисович Щербина. Вони багато допомогли коштами та будматеріалами при підготовці до акредитації лікарні. Ремонтні ж роботи лягли на плечі колективу, який з честю справився з ними. Велике спасибі йому за це.

Для проведення ремонту приміщення лікарні велику допомогу нам подав депутат обласної ради Юрій Іванович Вертелецький. За що колектив йому щиро вдячний.

Та не тільки про матеріальну базу дбає головлікар, не менш важливе значення для хворих має і наповнення харчового раціону. І тут, як дбайливий господар, В. П. Бут використовує можливості присадибної ділянки, що оточує лікарню.

— Весною ми садимо на ній, — продовжує розповідь Володимир Петрович, — картоплю, цибулю, капусту, моркву, які скорочують витрати на харчування хворих, урізноманітнюють їх меню.

Доки ми розмовляли, на прийом до головного лікаря прибули хворі з Воздвижівки та Долинки.

— Одну хвилиночку, — перепросив Володимир Петрович і, забувши про всі сторонні речі, почав уважно слухати людей, які прийшли до нього зі своїми болями і турботами.

Знаючи В. П. Бута не один рік, завжди дивуюся його вмінню терпляче слухати хворого, віддавати тепло своєї душі іншим.

Тож нехай вам, шановний лікарю, буде ще багато-багато років з води та роси і щоб з роками не вичах племінь вашого доброго серця.

10.12.2005 р.

З КОГОРТИ КРИЦЕВО ЧЕСНИХ ПАТРІОТІВ

Якщо ви хочете, щоб наша держава була щаслива й багата, щоб наша нація цінувалася у світі, любіть Україну так, як любив її Нестор, як любив її Анатолій Єрмак.

Іноді ловлю себе на думці, що ось зараз відчиняться двері і зайде, як завжди, привітна, із теплою посмішкою на устах людина, доброту якої не можна було не відчуту навіть після недовгого спілкування.

Вперше Анатолій Васильович Єрмак, тоді ще кандидат у народні депутати України другого скликання, переступив поріг кабінету редактора районної газети на початку 1994 року. Ці відвідини редакції стали постійними і регулярними, коли народний депутат України другого і третього скликань приїздив у Гуляйполе. Сюди він заходив і тоді, коли йому негласно були закриті двері в інші установи й організації. Дивлячись на невичерпну енергію цієї людини, котра відкрито кинула виклик вітчизняній мафії і для якої депутатство було перш за все — боротьба за незалежну українську Україну, подумки повторював слова із передвиборної програми кандидата в народні депутати: "Ми з вами підійшли до такої межі, яка може бути початком кінця нашої української державності, нашої незалежності. Сьогодні ми живемо у такому суспільстві, де людина праці — ніщо, а злодій — понад усе". (Ці слова актуальні і на початку 2006 року).

— Знаючи глибоко цю проблему, — казав А. В. Єрмак, — я, як і мої колеги-одномудці, офіцери Збройних Сил України, офіцери Служби безпеки України, патріоти своєї держави, на V з'їзді Співки офіцерів України прийняли рішення балотуватися до Верховної Ради з однією метою: парламентським шляхом — без

насилля і крові встановити в Україні законність, правопорядок, справедливість. Щоб людина праці жила багато і щасливо, а злодій знаходився там, де йому потрібно знаходитись, — у тюрмі.

Як не прикро констатувати, але ця програма — максимум депутата-патріота залишилася не виконаною.

Двічі виборці Пологівського територіального виборчого округу № 193 і № 83, куди входив і Гуляйпільський район, віддавали голоси за А. В. Єрмака. Тоді вони дізналися, що Анатолій Васильович — "один з вітчизняних комісарів Катані" (за влучним висловом побратима Григорія Омельченка) — народився 5 серпня 1955 року в селі Кінські Роздори Пологівського району Запорізької області. У травні-червні 1986 року брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. З 1993 року — заступник начальника відділу військової контррозвідки Служби безпеки України по боротьбі з мафією і корупцією.

За час роботи підрозділ виявив десятки злочинних угруповань, до відповідальності притягнуто багато посадових осіб, державі повернено матеріальних цінностей на мільйони американських доларів.

Відкрита боротьба з мафією і корупцією подобалась не всім і у 2002 році Анатолій Васильович не пройшов до парламенту. Він став помічником-консультантом у Г. О. Омельченка. І ніхто не здогадувався, що цьому спокійному, врівноваженому, мужньому патріоту залишилося жити зовсім небагато.

11 лютого 2003 року страшна звістка сколихнула гуляйпільців: трагедія сталася о 17 годині 20 хвилин на автошляху Запоріжжя-Маріуполь у районі саду ТОВ "Аврора" Пологівського району. Тут на зустрічних курсах на об'їзній дорозі зіткнулися великотоннажна вантажівка з металобрухтом та "Жигулі". У автокатастрофі (спланованій чи випадковій?, експерти й досі не мають точної відповіді) загинули брати Єрмаки, а син Анатолія Васильовича потрапив у реанімаційне відділення Пологівської райлікарні. У ті страшні дні і години земляк член Національної спілки письменників України Олександр Михайлюк написав вірша "На вічну пам'ять Анатолія Єрмака", де є такі щемливі рядки:

*"Він жив, як Бог, йому світило небо.
Він не боявся нікого і ніде.
Мільйони нас він пригорнув до себе
Святою вірою, що правда все ж гряде".*

Так, Анатолій Васильович багатьох пригортав до себе, багатьом допомагав у скрутну хвилину, люди йшли до нього, як до духовного джерела, біля якого очищалися замулені та скаламучені душі. Не один гуляйпілець з непідробною щирістю дякував депутату за допомогу і бажав йому многа літа, але...

А. В. Єрмак був одним з організаторів і натхненників проведення на державному рівні свята — 110-ї річниці з дня народження Н. І. Махна, головою Оргкомітету установчого з'їзду (17-18 червня 2000 року) Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле". На ньому делегати одногосно обрали Анатолія Васильовича головою Товариства. І він багато зробив для сприяння вивченню, об'єктивній оцінці та популяризації діяльності Нестора Махна в історичних подіях ХХ століття, для надання їй належного місця в історії народу України з метою побудови громадянського демократичного суспільства, а також популяризації Гуляйпільського краю, усіх визначних його діячів. Невипадково учасники Всеукраїнського фестивалю "Гуляй-Поле" імені Нестора Махна, присвяченого 117-й річниці від дня його народження та 5-й річниці від дня заснування Всеукраїнському громадської організації "Товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле", який проходив 11-13 листопада минулого року в Гуляйполі, вшанували пам'ять Анатолія Васильовича хвилиною мовчання. А 12 листопада в районному краєзнавчому музеї було урочисто відкрито розділ експозиції, присвячений пам'яті народного депутата України А. В. Єрмака. І тут Г. О. Омельченко сказав напутні слова молодому поколінню: "Якщо ви хочете, щоб наша держава була щаслива й багата, щоб наша нація цінувалася у світі, любіть Україну так, як любив її Нестор, як любив її Анатолій Єрмак".

... Снігова пороша часу застилає нам образ людини, яка була з когорти чесних і чистих патріотів, мужніх синів землі, на якій виріс і пішов служити справі, заради якої віддав своє життя.

Минають дні, але не віриться, що не відчиняться двері і до кабінету не зайде невисокий, міцної статури чоловік, і не спитає: "А як ви тут без мене, земляки?"

Тужно серцю, сиротіє земля, коли передчасно зриваються з далеких орбіт зорі-маяки і гаснуть у чорній безодні Всесвіту. Та пам'ять про них залишається з нами, живими!

11.02.2006 р.

У ТЕМИРІВЦІ СЛЪЗОТОЧИЛА ІКОНА БОЖОЇ МАТЕРІ

На Різдво Христове у Темирівській недобудованій церкві святого мученика Олександра під час богослужіння почала слъзоточити Боянська ікона Божої Матері. Щоб пересвідчитись у цьому, 24 січня ми з благочинним отцем Іоанном, настоятелем Свято-Тихонівської церкви, у супроводі директора ПСП "Мир" Олександра Григоровича Чуба, інженера з будівництва цього товариства Володимира Івановича Горобця побували у церкві і справді побачили на іконі сліди. Дві світлі борозенки лишилися від слъози, що витікала з правого ока, і ледь помітний слід — з лівого.

Що ж це за ікона і яка її історія? — На це та інші питання відповідає протоіерей, благочинний отець Іван Васильович Зеленька:

— Ікона була написана в 1991 році для місцевого ряду іконостасу церкви Різдва Пресвятої Богородиці (Чернівецька єпархія Української Православної Церкви), обновлюваної після 30-літнього її запустіння у селі Бояни Новоселицького району Чернівецької області.

Перше диво — витікання сліз — Боянська ікона виявила під час богослужіння 18 грудня 1993 року на честь святого Миколи, архієпископа Мирликійського. До закінчення служби слъози, що наповнили очі Богоматері, досягли нижнього краю ікони. 4 жовтня 1994 року на засіданні Священного Синоду Української Православної Церкви під головуванням митрополита Київсько-

го і всієї України Володимира ікона була визнана чудотворною й отримала назву Боянської за місцем, де виявила свої чудеса.

В даний час ікона перебуває на своєму первісному місці. У Темирівці — її репродукція, подарована церкві святого мученика Олександра.

Ікона написана маслом на дошці (55x77 см). Богородиця представлена типом Одигітрія, Дитина Христос сидить на лівій руці Богоматері, правою Вона притримує Його стопу. Богодитина одягнена у білий хітон і гиматий охристого кольору. Правою рукою Вона благословляє, ліва лежить на державі. Ікона прикрашена срібним окладом, виготовленим в 1994 році майстрами художньо-виробничого підприємства "Софрино".

— Святий отче, про що свідчать факти мироточення, сльозоточення в храмах, монастирях, будинках мирян?

— Ці факти мають велике духовне значення і розуміються як глас Божий до всього народу, заклик до воцерковлення й покаяння. Коли зачерствілі серця забувають про Бога, чудеса Божі свідчать про Рятівника, закликають людей отямитися.

— А як можна пояснити темирівське диво?

— Однозначної відповіді дати на це питання неможливо. Ясно одне — Господь робить усе для порятунку роду людського, а нам треба вірити і поклонятися Йому.

27.01.2007 р.

АКВАНАВТ ЗІ СТЕПОВОЇ СТАРОУКРАЇНКИ

Сьогодні наш земляк, родом із села Староукраїнки, капітан першого рангу у відставці Володимир Олексійович Літучий живе і працює у м. Санкт-Петербурзі, але зв'язків зі своєю малою батьківщиною не пориває. Як правило, один раз (іноді два) у рік на день пам'яті він приїздить на могилу батьків, щоб віддати їм шану і синівську любов. І тоді оживають спогади і в пам'яті зринають роки дитинства, призабуті стежки, якими починав топтати життєвий ряс, де набирився мудрості від тата і мами, обвітраних смаглявочолих земляків-степовиків.

З Володимиром Літучим мені довелося навчатися у Гуляйпільській середній школі-інтернаті, він закінчував її, а я прийшов у дев'ятий клас. І моя дорога зі школи та додому на хутір Вітри пролягала через зеленооку, закосичену зеленню садків Староукраїнку.

По закінченні школи-інтернату наші шляхи-дороги розійшлися, Володимир пішов на службу, а я продовжував навчання.

Про пізніші деякі деталі його біографії мені дещо розповідала однокласниця Ольга Кукурудзяк під час зустрічі однокласників у м. Гуляйполі.

А днями отримав приємну новину від давнього знайомого — жителя нашого міста Бориса Григоровича Демченка, який зателефонував до редакції районної газети і поцікавився, чи знаю я Володимира Олексійовича Літучого? І враз у пам'яті, як на екрані, засвітилися незвичайним сяйвом шкільні роки і незабутня школа-інтернат, де ми, селянські діти, опановували під керівництвом прекрасних вчителів основи наук, щоб упевнено іти в самостійному життєвому морі-океані.

Борис Григорович похвалився, що дочка дала почитати вельми цікаву книжку Олександра Налімова "Рыцари глубины", видану у 2006 році у Санкт-Петербурзі, яка має підзаголовок "Пять вечерь без грифа секретности с русским акванавтом". Цим акванавтом, як виявилось, і є наш земляк Володимир Олексійович Літучий, який повідав читачам про своє непросте життя офіцера-підводника, водолазного спеціаліста, керівника приватного підприємства "Шельф", просто людини, в житті якої є місце мужності, ризику, подвигу і звичайним людським трагедіям і радощам.

З теплотою згадує Володимир Олексійович своїх батьків, їхню хату, рідне село, важкі роки дитинства, де запам'яталась бідність і жорстокий голод післявоєнних років.

— Малим, — розповідає Володимир Олексійович, — я не бачив ні молока, ні хліба. Лободу їли. Сам цього не пам'ятаю. Знаю тільки із розповідей батьків. А коли підріс, то пам'ятаю, що домашнього не було, крім картоплі. Для чаю мама гілочок вишні наламають аби абрикосу і замість заварки ці гілочки в чайнику

кип'ятили. А за цукор — цукрові буряки. Масло і шоколад вперше побачив у Кронштадті, у навчальному загоні. Найсмачніше, що я їв до армії — цукерки "Золотий ключик". Ні про які там чаї, каву, солодощі я і не мріяв.

Звідси від порогу батьківської хати і пішов В. О. Літучий на службу. А звідки потяг до моря?

Він і сам не знає. Правда при проходженні медичної комісії у військкоматі виявив бажання служити на флоті підводником. І воно збулося. Але спочатку була школа підводного плавання в Кронштадті і спеціальність "Електрик підводного човна". Далі — служба на Північному флоті.

За три роки служби — два бойових чергування у морях Північного Льодовитого океану і одне докування.

У 1970 році закінчив Ленінградське вище військово-морське інженерне училище імені Леніна за спеціальністю "Водолазний спеціаліст" і продовжував службу на Балтійському флоті дивізійним водолазним спеціалістом.

У 1978 році закінчив Вище військово-морське інженерне училище ім. Дзержинського за спеціальністю "Військовий інженер-кораблебудівельник". У подальшому служба проходила в 40-му науково-дослідному інституті Міністерства оборони СРСР (РФ) на посадах молодший науковий працівник, старший офіцер-випробувач-водолазний спеціаліст, начальник лабораторії з досліджень нової водолазної техніки і обладнання.

Закінчив службу в 1990 році.

В. О. Літучий був учасником багатьох рятувальних і кораблепідйомних операцій, а також випробувань нової водолазної техніки і обладнання. Провів під водою більше 12 тисяч годин. Учасник 5 експериментальних занурювань в барокамері на глибину 400 метрів і з фактичним занурюванням в море на глибину 270 метрів. Двічі був учасником експериментів по вільному спливанню в рятувальному спорядженні підводника з глибини 200 метрів. Неодноразово виходив з підводного човна методом "шлюзування" через трубу торпедного апарата.

Володимир Олексійович — Генеральний директор науково-виробничого підприємства "Шельф". За досягнуті успіхи

підприємство удостоєно премії "Російський національний Олімп", золотої медалі Асоціації сприяння промисловості, золотої медалі "За європейську якість робіт", міжнародної нагороди "Золотий Меркурій", "Лаври Слави".

Підприємство "Шельф" включено у Федеральний довідник адміністрації Президента Російської Федерації, Уряду і Федеральних зборів, а також внесено в "Золоту книгу Санкт-Петербурга".

В. О. Літучий нагороджений орденами Червоного Прапора, "За службу Родине в Вооруженных Силах СРСР" 2-го і 3-го ступеня, медалями, лауреат почесного знака "Лідер російської економіки-2003".

Біографічні дані нашого земляка можна прочитати і в книзі В. Д. Доценка, Г. М. Гетьманця і В. М. Щербакова "Знаменитые люди Санкт-Петербурга" в томі II, ознайомитися з нею допоміг нам сільський голова Петрівки Віктор Петрович Сахно.

Про Володимира Олексійовича Літучого — людини рідкісної професії — акванавта, куди відбирали кращих із кращих, розповідь не закінчується, бо ми сподіваємося, що він завітає у рідні серцю краї і доповнить нашу розповідь.

Нам же залишається ще раз наголосити, що Гуляйпільська земля унікальна, коли народжує таких славних земляків, як Володимир Олексійович Літучий, просякнутий духом морських глибин і залюблений у наш український степ...

09.06.2007 р.

СІЯЧІ ДОБРОГО, ВІЧНОГО

ЛЮДИНА ТВОРЧОГО ПОШУКУ

"Шановна Людмилу Григорівно! Звертається до Вас колишній учень Віктор Іванов.

Я зараз перебуваю на службі у далекому Мурманську. Але хочу привітати Вас, нашу добру і вимогливу наставницю, з святом — Днем учителя. Тепер, коли ми стали дорослими, зрозуміли, яке у Вас добре серце..."

Жінка читає рядки з листів. А їх у неї чимало. Бо за 21 рік педагогічної діяльності навчала не одну сотню випускників.

"Людмилу Григорівно! Було дивлюсь на Вас, а сама міркую: чому вчителі так швидко сивіють? Ви не подумайте, що не цікавими були уроки. Я сама за вашим прикладом хотіла стати вчителем.

Тепер я зрозуміла, чому вчителі передчасно сивіють. Адже кризь їхні серця проходить життя їхніх вихованців.

Я незабаром кінчаю Бердянський педагогічний інститут. Буду вчителем математики. Мені дуже хочеться бути такою, як Ви!", — пише Галя Северин.

Рядки, рядки... А за ними — цілий світ Ваших колишніх учнів. Ви не сумуйте, шановна колего, що у Вас уже сивина на скронях. Зате серце — воно не старіє. Як не старіє любов на землі.

Вечір заплів чорну стрічку у косу ночі. А Ви схилили задумане чоло над учнівськими зошитами. Треба перевірити лабораторну роботу, бо ж завтра давати аналіз її. Треба ще раз передивитися текст лекції, з якою завтра виступати перед тваринниками ферми № 1 колгоспу імені Свердлова.

Звідки ж оті насага, невсипуща жадібність до роботи, енергія, що з роками не убавляються? Все це йде від любові до справи, яку робиш не тільки руками, а всім серцем, всією душею.

Спитайте будь-кого з колег про Людмилу Григорівну Зернову. І кожен відповідь: ця вчителька своєю роботою запалює інших, примушує їх рухатися в прискореному темпі.

Та інакше Людмила Григорівна і не може. Бо це не просто її робота, а все життя.

У Л. Г. Зернові мрія стати вчителем зародилася дуже давно, ще тоді, коли навчався в середній школі міста Гуляйполя. У виборі професії вирішальну роль зіграло те, що вчителькою була її мати. І ось коли в 1946 році здобула середню освіту, довго не роздумуючи, вступила до Дніпропетровського державного університету на біологічний факультет.

У 1951 році молода русява випускниця з допитливими очима переступила поріг школи вже як вчителька. З того чару Людмила Григорівна і працює в нашому районі вчителем хімії та біології. Останні одинадцять років вона вчителює в Полтавській школі-інтернаті.

Важка праця вчителя. Але почесна і благородна. Хіба є що краще, як відчувати, що ти розкриваєш чарівний світ науки своїм вихованцям? Хіба є що важливіше в житті за усвідомлення, що твоя праця не пропадає марно, що її високо цінують люди? Саме за сумлінну, творчу роботу Людмилу Григорівну було нагороджено Ленінською ювілейною медаллю, а за невтомну лекторську діяльність та у зв'язку з 25-річчям заснування Всесоюзного товариства "Знання" її відзначено Грамотою і цінним подарунком.

Людмила Григорівна успішно керує у школі хімічним гуртком, члени якого займали призові місця на районних та обласних олімпіадах. Так, минулого року учень 10-Б класу Микола Гринь брав участь в обласній олімпіаді, а позаминулого року честь школи захищав Сергій Столяров. Зі своїми гуртківцями Л. Г. Зернова часто виступає перед трудящими Полтавки з лекціями і бесідами на атеїстичні теми.

Людмила Григорівна — досвідчений педагог, чуйний товариш. Інколи учні говорять, що вона дуже строга і вимоглива. Це так. Але вчителька думає про завтрашній день своїх вихованців, у якому без глибоких знань не обійтися.

Свою навчально-виховну роботу Л. Г. Зернова весь час удосконалює. Вона дбає про урізноманітнення педагогічних методів і прийомів, на уроці завжди шукає ефективних шляхів подачі і

засвоєння учнями нового матеріалу. І тому недаремно колеги говорять про неї: людина творчого пошуку.

Широка ніч покрила село, сади, поля. Вже всі односельці давно сплять. Не сплять тільки вчителі. Світиться вікно і у Людмили Григорівни. Їй ще треба відповісти на листи своїх вихованців. Вони ж чекають мудрої і щирої поради.

19.10.1972 р.

ДОБРИЙ СЛІД

Зимовий день короткий. Рано огортають землю сутінки. А я їду додому зі школи і думаю. Думаю про мого старшого колегу Михайла Архиповича Кириченка, якому виповнилося шістдесят.

Шістдесят. Аж не віриться якось. Але ж це факт. Прожито довге життя.

Який же слід залишила людина в житті? І чи з виходом на пенсію не згасне пам'ять про неї?

Думаю, що такого не станеться. Бо залишилися добрі споми-ни про свого вчителя у його учнів.

36 років віддав Михайло Архипович найблагороднішій справі — навчанню і вихованню підростаючого покоління. Працював і рядовим учителем, і завідувачим початкової школи. Він завжди прищеплював своїм учням любов до праці, до навчання, до Батьківщини.

Коли німецько-фашистські загарбники порушили мирну працю радянських людей, Михайло Архипович взяв до рук зброю і став на захист своєї Батьківщини. Його воїнська мужність відзначена бойовими нагородами.

Повернувшись з війни, М.А.Кириченко знову йде працювати в школу. Чимало сил і енергії віддав він відбудові Луначарівської та Василівської початкових шкіл.

Михайло Архипович успішно займався і громадською роботою. Читав лекції, проводив бесіди серед односельців, брав активну участь у колгоспній художній самодіяльності, організував для дітей різноманітні ранки і вечори.

Пригадую випадок, про який колись мені розповідав Михайло Архипович. Це було під Новий рік — в 1946 чи в 1947 роках. Погода тоді стояла погана: розвезло, наче весною — ніг з багна не витягнеш. А для дітей же треба ялинку дістати, бо що ж то за Новий рік без неї. В райцентр дістатися було дуже важко — колгоспні коненята по такій багнуці не потягнуть бідарки.

Чекали, поки замерзне, а воно, як на лихо, відлига. І одного дня Михайло Архипович вирушив у райцентр пішки. А це ж не близький світ — більше 30 кілометрів. Повернувся додому надвечір з лапатою зеленою справжнісінькою ялинкою. Вчительева втома зникла, коли побачив, з якою любов'ю учні прикрашали лісову красуню.

Вечір. За вікном — сльота, а в класній кімнаті — тиша і урочистість: учні уважно слухають вчительеву гру на скрипці...

Так і прийшло у школярів свято. А на скронях Михайла Архиповича добавилося кілька сивинок...

Теплі слова адресували вчителю на урочистому зібранні колективу, присвяченому проводам Михайла Архиповича на пенсію і директор школи-інтернату І. П. Кеда, і учитель історії О. І. Зайцев, і завуч В. І. Прихідько.

Михайлові Архиповичу — 60. Але думається, що він так просто не розпрощається зі своєю любимою роботою. Бо справа — школа, діти, яким він віддав стільки років, — владно кличе до себе...

1974 р.

СЕРЦЕ — ДІТЯМ

У народі кажуть, що серед благородних професій одне з перших місць належить професії вчителя. І коли простежуєш шлях моєї старшої колеги Марії Никифорівни Буланої, ще раз переконаєшся у правильності цих слів.

Учитель! Почесне і відповідальне звання. А скільки треба уміння, терпіння і доброзичливості, щоб вихованці зрозуміли тебе і пішли за тобою, щоб ти став для них взірцем. Для своїх ви-

хованців ця скромна, невисокого зросту русява вихователька саме такою і є.

Марію Никифоровну я знаю п'ятий рік. Це тиха, непримітна на перший погляд жінка. Але скільки у неї вогню і завзяття, як світяться в очах доброта і ласка до вихованців!

Марія Никифоровна із своїх 55 років 35 віддала педагогічній роботі. А почалась вона після закінчення Гуляйпільського педтехнікуму: двадцятирічною юнкою стала перед учнями 5-7 класів у неповній середній школі села Кінських Роздор Поголівського району. Багато було думок і хвилювань перед першими уроками, перед першими учнями. І майстерність приходила нелегко і з часом.

Та мирну працю нагло перервала війна. Після війни рік працювала у рідному селі Воздвижівці — викладала математику.

— Тяжко було і дітям, і нам, учителям, — згадує Марія Никифоровна. — Не вистачало підручників, зошитів, але все це перебороли наші люди, залікували рани війни.

Щиро, невимушено течуть спогади Марії Никифоровни про пережите.

М. Н. Булана працює у школі-інтернаті з дня її відкриття. Слабкодухі кидали, не витримували ритму роботи, навантаження. Марія Никифоровна не з тих. Вона своїх першокласників довела до останнього класу. Раділа, коли від них прилітали добрі звістки і сумувала з приводу чиєїсь невдачі. Потім картала себе — значить не все зробила, десь допустила помилку.

— Та вам, Маріє Никифоровно, нічого дорікати собі. Бо ви встигли багато зробити і як педагог, і як художній керівник, і як член місцевого комітету. Нам, вашим молодшим колегам, треба брати з вас приклад, бо ви не жили, а горіли на роботі, — так сказав про неї директор школи.

І це дійсно так. Сумлінна праця педагога знайшла визнання в колективі. Її неодноразово нагороджували грамотами, а в 1970 році груди вчительки прикрасила ювілейна медаль.

1 вересня колектив школи-інтернату влаштував урочисті проводи М. Н. Буланої на пенсію. Та вона не може себе уявити без справи, якій віддано стільки років. "Моє серце належить дітям, — сказала колегам. — Я буду в міру своїх сил ще працювати..."

Ось і зараз М. Н. Булана збирається на роботу, бо її чекають вихованці 4 класу. А я, подякувавши за бесіду, спішу залишити чепурну хату.

1974 р.

ТЕПЛО ДУШІ І ЩИРІСТЬ СЛІВ

Починав Михайло Тихонович Клименко свою трудову діяльність, як і багато його колег-ветеранів, з малого. Не було тоді, у ті роки у Полтавській школі-інтернаті необхідної наочності, сучасного матеріально-технічного обладнання. Бракувало у вчителя не тільки досвіду, а й міцних знань своєї справи, бо педучилище і педагогічний інститут закінчував пізніше. Але було бажання... Бажання вчитися, бути разом з дітьми, прищеплювати їм любов до хорошого, доброго. А це, мабуть, і є головним, тією необхідною умовою, за якої здійснюється становлення наставника-педагога.

— Найбільше допомагає в роботі, — розповідав Михайло Тихонович, — самоосвіта, прагнення досягти мети.

Із своєю неспокійною вдачею дуже швидко вчитель зрозумів, з чого слід починати, збагнув, що тільки невтомною працею досягається велике. Не влаштувало вчителя початкової військової підготовки робоче місце, вірніше не його, а тих, хто приходив щодня туди здобувати знання. І невдовзі класна кімната, яка нічим не відрізнялась від інших, перетворилась у справжній кабінет військової підготовки. Майже все Михайло Тихонович виготовив своїми руками та з допомогою учнів. Стенди, панно, плакати, різноманітні альбоми, де відображається історія школи і життя школярів, їх подальша діяльність прикрашали не тільки робочий кабінет, а й весь навчальний заклад. А з якою любов'ю виготовлені ним стенди "У житті є завжди місце подвигу", "Для тих, хто хоче стати військовим", "Вони захищали нашу Вітчизну". Скільки тепла вкладено в кожну роботу. Недарма ж кажуть, що вчитель Клименко посередньо працювати не вмів. Він за що не візьметься, то зробить тільки так, що можна ставити в приклад. Наче все в нього легко й гарно виходить. А насправді за всім тим хорошим криється копітка праця педагога.

А чи важко досягти успіхів на освітянській ниві? На це запитання Михайло Тихонович відповідає коротко: "Легко, якщо до душі справа, якою займаєшся". І, відчувши, що сказано не все, продовжив: — Якщо є тісний зв'язок учителя з учнями, то можна вважати, що створено ту основу, на якій буде триматись повага і авторитет.

Це дійсно так. Люблять діти Михайла Тихоновича і добре знають його предмет. І поважають за те, що вмів він перевтілитись з учителя в учня, тримати себе так, що в стосунках забувається вікова різниця. Разом з тим наставник вимогливий до себе і до тих, хто поруч. Вчить того і вихованців.

Різними формами і прийомами намагається Клименко довести істину, переконати. Використовує своє художнє мистецтво. Дивись, інколи і влучний гумор, дотепний малюнок має позитивний вплив, завжди Михайло Тихонович об'єктивний, бо вмів себе поставити на місце іншого, зрозуміти, вчасно подати руку.

"Дорогий вчителю", — так звертаються колишні учні до свого наставника. Називають його своїм товаришем.

"За все вам спасибі, Михайле Тихоновичу. За те, що знайшли у мене слабке місце, пробудили бажання до знань", — це рядки із листа Олексія Силіменка — колишнього учня, який нині в армії.

"Якби не ваша підтримка, я б не зміг досягти своєї мети", — пише Анатолій Никипанчук. Таких листів багато. Одержує їх Михайло Тихонович з різних куточків країни, береже як святиню. Бо в кожному не просто рядки, а ціла історія, спомин. За кожним словом — людина, особистість.

1984 р.

ЧЕРЕЗ ЧВЕРТЬ СТОЛІТТЯ

У зеленому Гуляйполі, як назвав його відомий український поет Володимир Сосюра, 1 липня біля приміщення районного Будинку піонерів було жваво і гамірно. То збиралися на зустріч випускники колишнього Гуляйпільського педучилища. Через чверть століття завітали вони у місто юності.

— І ось у просторому, світлому залі колишні учні педучилища, їхні вчителі, гості. Урочистий, своєрідний урок розпочинає

завідуючий районним відділом народної освіти С. І. Іванов (колишній викладач педучилища).

Степан Іванович розповідає присутнім про зміни, які відбулися в Гуляйполі за чверть століття. Шаною і увагою, продовжує промовець, оточений у нашій країні народний учитель. Свідченням цього такі факти. На Гуляйпільці трудяться вісім кавалерів орденів Леніна, Трудового Червоного Прапора і "Знак Пошани", один — медалі імені Макаренка. Тридцять сім учителів мають нагрудні значки "Відмінник народної освіти".

Та ось звучать голоси колишніх класних керівників педучилища М. О. Заремби, П. П. Левицького і П. К. Бойка, які ведуть перекличку учнів. Той, чие ім'я називають вони, встає і розповідає, як виконав домашнє завдання, тобто що встиг зробити у житті. Так, І. П. Кеда закінчив Одеський університет, директор Полтавської школи-інтернату, відмінник народної освіти УРСР.

— Все своє життя, — доповідає він вчителям і товаришам, — присвятив вихованню підростаючого покоління. Дуже радий, що знайшов своє покликання.

Про це ж доповідає і завідуючий Куйбишевським райвно нашої області Г. І. Прохорович. А Олександр Ковтун встиг закінчити Дніпропетровський університет, попрацювати вчителем, журналістом, а тепер він заворгвідділом Пологівського райкому партії.

Володимир Полтавець після служби в армії пішов працювати на транспорт, і зараз він секретар парторганізації Гуляйпільської автоколони № 3 Оріхівського АТП 07116. Михайло Фоменко пройшов шлях від рядового вчителя до заступника міністра освіти УРСР. І це нікого не здивувало, бо це звичайний шлях радянської людини — трудівника, який можливий тільки у нашій Країні Рад.

У перекличці взяли участь і деякі випускники інших років. Учасників зустрічі вітали піонери. У їхніх словах звучала дяка вчителям за їхній труд. Випускниця Галина Похилько вручила колишньому директору училища П. В. Шияну і класним керівникам пам'ятний адрес.

Слова вдячності за знання, за допомогу у виборі правильної стежки у житті прозвучали у виступі заступника міністра освіти УРСР М. В. Фоменка.

Завідуючий облвно Г. І. Косяк зачитав вігальну телеграму, оголосив наказ по Міністерству освіти УРСР. Він вручив нагрудні значки "Відмінник народної освіти" трьом колишнім випускникам, грамоти Міністерства освіти УРСР одержали директор Полтавської школи-інтернату І. П. Кеда, вчителька Полтавської середньої школи Н. В. Мажаєва і завідувача Новогригорівської початковою школою Д. Л. Рудь, Грамотами облвно нагороджені вчителька Успенівської середньої школи Л. Я. Борт, заступник директора з навчально-виховної роботи Добропільської середньої школи П. І. Тимоніна та інші.

Учасники зустрічі сфотографувалися на згадку.

07.07.1977 р.

ВЧИТЕЛЬ

У селищі Залізничному зразу ж за авторемзаводом розташувалася восьмирічна школа. Два одноповерхові корпуси, сад, чисте, охайне, подвір'я — це і є володіння Василя Григоровича Плетіня.

Дзвоник сховав гамірливу дівтору по класах, і в коридорі запанувала звичайна шкільна тиша. Розпочався перший урок... Зненацька грюкнули входні двері і у фойє влетів третьокласник Сергій Тазаєв. Він з надією подивився на годинник. Так і є. Спізнився! Невдаха зітхнув і з винуватим виглядом попрямував до кабінету директора.

Невдовзі він повертався до свого класу. Схвильований Сергій поділився зі мною думкою, що директор у них правильний.

— Чому ж це? — цікавлюся.

— Бо він вимагає суворої дисципліни у школі.

— А що ж ти? — запитую хлопчика.

— А-а, — махнув той рукою. — Не виходить у мене.

— А чому?

— Хіба я знаю. Ніхто у сім'ї, не привчає до дисципліни. А ось Василь Григорович весь час морочиться зі мною, — скрушно зітхнув хлопчик.

...Наче вчора переступив поріг Зеленогаївської початкової школи Пологівського району сімнадцятирічний випускник Гуляйпільського педтехнікуму. Хоч від того пам'ятного вересня 1936 року минуло чимало часу, та Василь Григорович досі пам'ятає перших учнів, колегу-наставника, завідувачого школою Ф. Й. Середу. У нього переймав науку бути у вирі трудового ритму села. Бо не дарма ж кажуть, що в директора сільської школи ще 14 професій, і він завжди повинен знаходити час попрацювати у полі з дітьми, на ділянках, "покопатись" у землі, прочитати лекцію для колгоспників чи провести батьківські збори, а то й сходити додому до своїх вихованців, дізнатися, в яких умовах вони живуть.

— Тазаєв? — перепитує мене Василь Григорович Плетінь.

— Звичайно, здібний учень, але педагогічно запущений. Та, думаю, якимось гуртом наставимо його на шлях істини. Знаєте, в моїй практиці зустрічався вже не один такий Тазаєв, а нічого — листи тепер вдячні пишуть.

І це справді так. Тримаю в руках акуратні стосики білих, голубих конвертів, що прилетіли з різних куточків Батьківщини. З дозволу господаря читаю їх. Вони починаються словами: "Шановний мій учителю!", "Дорогий наш батя!"

З учителем колишні вихованці діляться радістю, щастям, труднощами, невдачами, дякують за все те добре, що він прищепив, чому навчив, прохають поради. Звичайно, вчитель не обмигне увагою жодного листа, бо за ним — людина. Близька і дорога йому. То ж чи має право не відповідати на листи. Адже ці дорогі люди продовжують залишатися його учнями.

Нещодавно до вчителя завітав у гості колишній учень Гуляйпільської школи-інтернату, де Василь Григорович був директором. У широкоплечому, стрункому юнакові він упізнав тоді довгов'язого та нескладного Миколу Соколовського. Це ж його після восьми класів хотіли влаштувати у колгосп "Батьківщина". Але хлопець, попрацювавши літо у господарстві, зрозумів, що без середньої освіти йому важко буде в житті. Повернути юнака до школи міг тільки директор і він зробив це з великим задово-

ленням. І ось агроном, випускник сільськогосподарського вузу, перед своїм учителем.

— А пам'ятаєте, Василю Григоровичу?..

Тих "пам'ятаєте" у вчителя і учня безліч, бо їм після тривалої розлуки є що згадати.

Робота у новоствореній Гуляйпільській середній школі-інтернаті стала для В. Г. Плетіня школою педагогічної майстерності. Тут, як ніде більше, повірив Василь Григорович у силу справжнього учнівського колективу.

— Василю Григоровичу! — звернулася одного разу до директора учениця 9-Б класу Галина Драч. — Скажіть, членам комітету комсомолу, щоб нашому класу нарахували більше очок, ніж 9-А.

— Чому це? — здивувався В. Г. Плетінь.

— А тому, — відповіла учениця, — що ми не тільки пололи і проривали буряки, а склали і привезли з поля коровам на ферму. А 9-А тільки полов буряки.

— Молодці, що проявили ініціативу, — похвалив директор втомлених комсомольців. — А очки вам допишуть.

— Розумієте, — говорив мені В. Г. Плетінь, — ми тоді відкрили перед учнями реальну перспективу — переможець змагання їде у Крим на екскурсію. І слова свого дотримали, а це має велике виховне значення.

І такий він у всьому — вчитель В. Г. Плетінь. Суворий, вимогливий, але справедливий. Настільними книгами Василя Григоровича є праці В. О. Сухомлинського.

— Я ніколи не бачив Сухомлинського, але його твори — мої порадики і вчителі, — говорить директор. — Слово — зброя, що робить людину Людиною.

— Коли не виховав людяності, доброти і чуйності в дитині, — роздумує В. Г. Плетінь, — вважаю, що не виховав і людину.

Вчитель історії завжди керується саме цими правилами у своїй повсякденній роботі.

* * *

Кілька слів з педагогічної біографії В. Г. Плетіня. Робочий стаж — 34 роки. Працював учителем, завідуючим початковими школами, директором середньої школи-інтернату, 14 років очолював восьмирічну школу селища Залізничного. Нагороджений медаллю "За трудову відзнаку", ювілейною медаллю на ознаменування 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, значком "Відмінник народної освіти УРСР". А 30 вересня 1977 року в селище Залізничне прилетіла нова радісна звістка: "Указом Президії Верховної Ради УРСР за невтомну працю на освітянській ниві, за яскравий талант рости справжню людину Василеві Григоровичу присвоєно звання Заслуженого вчителя Української РСР".

05.11.1977 р.

ДВІ ПОДІЇ В ЖИТТІ І ПЕДАГОГА

В житті вчителя креслення і образотворчого мистецтва СШ № 1 Б. М. Матвєєва сталися дві радісні події. Рада облвно, рада обласного інституту вдосконалення вчителів і президія обкому галузевої профспілки присвоїли кабінету креслення СШ № 1 звання зразкового.

І друга звістка прилетіла до школи: вихованці Б. М. Матвєєва, які брали участь у першому обласному конкурсі з креслення, зайняли третє загальнокомандне місце, а Володимир Петрик в особистому заліку — друге місце.

Це — висока оцінка праці педагога.

— Борис Михайлович багато сили і енергії віддає улюбленій роботі, користується заслуженою повагою і авторитетом серед учителів, учнів і їх батьків, — говорила мені заступник директора школи з навчально-виховної роботи Л. Є. Мартиненко.

Ще у 1972 році прізвище педагога занесено до Книги пошани школи. У ній записано: "Ще й півроку не прожито, але як багато залишено позаду вчителем малювання і креслення Б. М.

Матвеевим. Участь у Великій Вітчизняній війні, народний університет мистецтва імені Н. К. Крупської у Москві, праця в школі з 1954 року, у СІШ № 1 — з 1964. З натхненням і вогником викладає образотворче мистецтво у 4-6 класах, креслення — у 7-8 класах, керує гуртком образотворчого мистецтва, факультативом з креслення у 9-10 класах. Роботи гуртківців були представлені на обласній виставці учнівської творчості. Всі, кого вчить Борис Михайлович, захоплюються його майстерністю, батьківським піклуванням про підростаюче покоління. Він нагороджений медаллю "За доблесну працю", має ряд подяк...

13.05.1978 р.

ВІДДАНІСТЬ ОБРАНИЙ СПРАВИ

Сьогодні у Надії Олександрівни Ясько, вчительки середньої школи № 4, своєрідний ювілей — минає 55 років від дня її народження, 17 з них віддано дітям, школі. Перш ніж стати вчителем, жінка пройшла нелегку життєву дорогу.

— Коли закінчила перший курс Гуляйпільського вчительського інституту, почалася Велика Вітчизняна війна, — пригадує Н. О. Ясько. — З наближенням фронту разом з рідними евакуювалася в Сталінградську область. Там, закінчивши курси трактористів, майже увесь 1942 рік працювала трактористкою. Але не залишала мрії про те, щоб піти на фронт. Подала заяву в райком комсомолу. Дізнавшись, що моє прохання задоволене, була безмежно щаслива від усвідомлення того, що внесу і свою частку в розгром ненависного ворога.

В армії двадцятирічну комсомолку направили на курси радистів. Після успішного закінчення їх Н. О. Ясько стала радіо-телеграфістом 43 окремого радіобатальйону 9 Сталінградського корпусу.

Тепер нагадують вихованцям про бойовий шлях їхньої наставниці лише медалі — "За взуття Будапешта", "За взуття Відня". У Відні Надія Олександрівна (тоді просто Надя) зустріла довгождану Перемогу. Після демобілізації тривалий час хворіла.

Видужавши, закінчила заочно Запорізький педагогічний інститут, з 1961 року — в школі.

— Для мене, як і для кожного педагога, навчання і виховання дітей є найсвятішим обов'язком, — каже Надія Олександрівна.

Я слухаю розповідь Н. О. Ясько і намагаюся уявити її в класі, де діти ловлять кожен рух учителя, кожне слово, мовлене до них.

Протягом навчального року всього буває. Та сьогодні поганедесь осіло на спід душі, а пригадується тільки хороше. Бо на своїх п'ятикласників (точніше уже шестикласників) класний керівник гніватися не може. Дружний, працьовитий 5-А вибором почесне право називатися піонерським загonom імені П. Р. Поповича. Став правофланговим. Надійною опорою класного керівника завжди є Таня Троян, Гриша Артюх, Алла Рибка, Світлана Куц, Сергій Артюх — всі 36 учнів.

Багато енергії віддає Надія Олександрівна підготовці і проведенню уроків. Конспекти, зошити, підручники, методичні довідники — її постійні помічники у роботі.

І коли вчителька-словесник бачить, що методи і прийоми дібрано до уроку ефективно, передові, а в очах дітей струменить радість пізнання, вона задоволена — не марно витрачено час на його підготовку.

Постійне прагнення до знань, кваліфікаційного вдосконалення спонукає Надію Олександрівну до дій.

— Пригадую, — говорить вона, — минулого року у вересні я сказала учням, що через кілька днів писатимемо твір на тему "Осінь", а сьогодні після уроків підемо до неї в гості.

Після шостого уроку галасливою юрбою ми попрямували у міський парк. Коли простували його алеями, гамір ущух, а я час від часу запитую дітей:

— Ось клени, тополі із жовтим, червонястим листям. Хто їх так пофарбував?

— Осінь! — охоче відповідали діти.

— Під ногами листя шелестить. Хто його накидав?

— Осінь!

Такі і їм подібні запитання та відповіді окупилися пізніше хорошими творами.

Ми взяли лише єдиний епізод із педагогічної біографії вчителя української мови та літератури Надії Олександрівни Ясько. Та й із сказаного видно: нелегка праця педагога, але дуже потрібна і важлива.

12.08.1978 р.

"ІНШОЇ МЕНІ НЕ ТРЕБА"

Вчителька

Не всі в Успенівці пам'ятають, як починала шлях вчительки початкових класів у 1955 році молода випускниця Гуляйпільського педагогічного училища Галина Петрівна Гречко. Колишні її учні — вже давно шановні люди в колгоспі і тепер їхні діти і внуки поспішають щодень із портфелями на уроки до Галини Петрівни.

— Добрий день! — вітається до своїх Сергійків, Вікторів, Лілій, Петриків та Оксанок, — які з невідомою допитливістю дивляться на неї. В дитячих очах світиться питання: "Що нам нового приготувала вчителька?".

В практику її роботи увійшло тверде правило: жодного уроку — без відкриттів, без нових знань. Мабуть, через те у відмінника народної освіти УРСР уроки — захоплюючі подорожі у незвідане, яке відкривається тут, у приміщенні сільської восьмирічної школи. Знання ж без переконань, без застосування їх на практиці — мертві. Тому Галина Петрівна, не тільки вчить писати та читати, рахувати, а й прищеплює дітям повагу до суспільно корисної праці.

Їй по-доброму заздять молоді колеги.

— Бач, як у вас все легко виходить, — говорять вони наставнику. — А у нас, — і скрушно опускають руки.

— Головне, вірити в себе, у дітей, — наставляє їх Галина Петрівна, — а вміння прийде.

Звичайно, їй легко ще й тому, що вона живе серед людей, їхні справи і турботи близькі й зрозумілі вчительці. Та й вихо-

ванців знає добре. Підтримує у дітей захоплення кролями, яких вони старанно доглядають на шкільній кролефермі.

Юні кролівники заповзятливо пораються біля вуханів, несучи їм їжу, а Галина Петрівна радить: "І тварини люблять чистоту, затишок. І вони відчують турботу. Бачите, діти, як Сергійко з Вікторією старанно готують їм корм, а кролики голівки попіднімали". Решта дітей (адже в один день всі не можуть доглядати тварин) заздрісно дивляться на однокласників.

Лектор

Чимало літ минуло з тих пір, як юна вчителька вперше виступила з лекцією. Але й зараз у визначені дні після уроків вона поспішає до колгоспників. І впевнена, що там її з нетерпінням чекають. Повагу доярок комплексу, членів механізованого загону заслужила щирим прагненням доносити до їх свідомості матеріали партійних форумів, Пленумів ЦК партії, найновіші знання з педагогіки.

Сьогодні дорога лектора — на молочнотоварний комплекс.

— Добрий день! — вітається до колгоспниць, що збираються у червоний куток на її лекцію.

— Добрий день! — чує у відповідь.

— Як настрої? Як успіхи? — цікавиться.

— Та по-всякому, — відзиваються жінки. — І добрі, і не дуже.

— Чому так?

— А ось послухайте...

Непомітно зав'язується вузлик розмови, і можна бути впевненим, що Галина Петрівна в потрібний момент розмову поверне до теми своєї лекції "Наші діти — завжди громадяни" чи "Батько і мати — як вихователі", і жінки візьмуть у ній участь.

Оця риса справжнього педагога — не наставляти та мораль читати, а бачити в людині зацікавленого слухача, приносить успіх лекторів Г. П. Гречко, веде до взаємозбагачення обох сторін.

Гарної думки про вчителя — лектора і голова первинної організації товариства "Знання" В. І. Коломоєць.

— Галина Петрівна, — говорить Віталій Іванович, — як лектор — завжди у пошуку. Вона постійно оновлює тематику лекцій, під час виступів у тракторній бригаді чи на фермі застосовує різні форми і прийоми подачі матеріалу. Часто виступає у виробничих колективах господарства із учнями. Екскурсії до хліборобів, тваринників, пташниць залишають слід у довірливих дитячих душах, що розкриваються навстріч новому, доброму, як цікава книжка.

Мати, бабуся

Непомітно лине час. Іноді ми не бачимо змін, що відбуваються навколо нас, а то і в нас самих. Схоплюємося тоді, коли зустрічаємо давнього товариша чи товаришку, самі собі зізнаємося, що безжальний час залишив слід на колись дорогому обличчі. Вчителі ж помічають це дещо інакше. Тоді, коли зустрічаються через десятиліття улюблений учень чи учениця, які тепер так не схожі на колишніх Петриків та Марійок.

— Така доля вчителя, — говорить Галина Петрівна. — Нам залишатися, а дітям рости, летіти у вирій людського життя.

Разом із чоловіком Іваном Антоновичем вона виховала сина й дочку, які все найкраще (працьовитість, скромність, душевну чуйність) перейняли від батьків-педагогів. Хоч нелегко було і заочно вчитися у Бердянському педінституті, і працювати в школі, і дітей ростити, але вчителька не скаржилась на долю.

— Іншої мені не треба, — посміхаючись, говорить жінка.

Сьогодні Галина Петрівна передає запаси своїх знань, що не міліють, як степова криниця, першокласникам і другокласникам, серед яких і онук Сергійко. І можна щиро йому позаздрити, що першою вчителькою у нього є рідна бабуся — відмінник народної освіти УРСР.

07.03.1987 р.

ДОБРИДЕНЬ, ШАНОВНА ВЧИТЕЛЬКО

І знову вересень запаленів піонерськими галстуками, школа після літнього відносного спокою наповнилася гамірливими дитячими голосами. Надія Миколаївна стишила крок, прислухалася: "Шумлять, мов весняна вода", — посміхнулася. Тепла вчительчина рука лягла на вихрасту хлоп'ячу голову.

— Куди поспішаєш?

— Надвір, до хлопців, — зиркнув голубими небесами з-під білястих брів. І вже його голос срібним дзвіночком вплітається у хор товаришів, що вперше зібралися після літніх канікул.

Першовересень. Він для вчительки української мови та літератури Залізничної восьмирічної школи Н. М. Роспопової — початок нової подорожі у світлий храм науки, старт до мудрих глибин краси слова, рідної мови. До них вона наполегливо і терпляче веде своїх учнів.

— Скільки їх було у вчительки за більш ніж тридцятирічний стаж? Хіба перелічиш і запам'ятаєш? А вона, бачите, пам'ятає і цікавиться долею своїх вихованців. При зустрічі й вони не обминають її, прагнуть, як колись у школі, відкрити, вилити життєві проблеми. Бо знають: вона уважно вислухає і тактовною порадою додасть сили і впевненості, підкаже вихід із скрутного становища. Кажу це із впевненістю, бо сам був учнем вимогливої, але справедливої вчительки і, соромлячись товаришів, але не її, показував свій зошит з учнівськими віршами.

Пам'ятаєте, Надіє Миколаївно, осінь чи весну середини шістдесятих років і соняшникову постать сором'язливого учня біля вікна із голубим зошитом у руках.

"Вже осінь кида жовте листя,

Та у душі моїй весна..."

Можливо, і не ці були вірші, вибачте, шановна Вчителько, але були вони, були... як перша юність. З тих пір чимало збігло води у Гайчурі. Але пам'ять береже ті події й інколи, неждано-негадано, поверне в пережиті літа.

Знаю, життєвий шлях склався не зовсім так, як думалося. Було всього: і горе, і біль втрати дорогої людини, і усвідомлення, що життя не кінчається, що твої ласка, тепло потрібні донечці,

яка беззахисно — довірливо посміхалася і простягала руки до матері. І Ви, Вчителько, вистояли.

Якою ціною, про те знають лиш рідні. Учні ж Вас бачили завжди зосередженою, привітною. Вашої принциповості, немає чого гріха таїти, побоювалися, але і розквітали від справедливо поставленої оцінки. Ця ж реакція учнів повторюється і тепер, бо Ви не міняєте своїх людських і педагогічних принципів. Завжди у курсі всіх методичних новинок, творчо застосовуєте їх на уроках.

— Надія Миколаївна Роспопова, — відгукується про неї завідувача методичним кабінетом райвно Н. Г. Коростильова, — завжди у творчому пошуку, вміль, досконало знаючий свій предмет вчитель. Працює з повною віддачею сил. Прагне добиватися кінцевого результату на кожному кроці, не шкодує знань, щоб учні росли грамотними, закоханими в художню літературу.

— Надія Миколаївна Роспопова з повагою ставиться до учнів, ніколи не ображає їх людської гідності, — говорить інспектор райвно В. Т. Соє. — Вона постійно дбає про виховну функцію уроку.

— Знаю Надію Миколаївну як вдумливого педагога, — додає інспектор і колега В. А. Вайнер — Працюю з нею в школі і бачу, як старанно готується до кожного уроку. Свій багатий педагогічний досвід передає молодим колегам. Зокрема, допомагає вчительці молодших класів Ларисі Володимирівні Самойленко, яка заочно навчається у вузі. Тому по праву її називають наставником.

Гарної думки про Н. М. Роспопову і вчителів школи, батьки учнів, серед яких вона користується повагою і авторитетом. Тому цілком закономірно, що її працю відзначено: значок "Відмінник освіти СРСР" вручено на серпневій конференції вчителів.

— Дякую за нагороду. Хоч і нелегкий вчительський хліб, — говорить Надія Миколаївна, — але іншого мені не треба.

Свою повагу до праці педагога вона передала і дочці, яка пішла стежкою матері.

... І знову ПершOVERесень кличе до школи вчительку. І знову ніби вперше вона вступає в гамірливий дитячий потік, що грає, шумить, мов весняна вода. І від його знайомого шуму молодіє серце моєї Вчительки.

01.09.1987 р.

НА УКРАЇНУ ЛИНУТЬ ЖУРАВЛІ

Чути: кру-кру-кру,
В чужині умру.
Заки море перелечу
Крилоньки натру...

Відлетіли у вирій журавлі. Відлетіли, щоб більше не повернутися. Безмірна туга і печаль розносилися по світу від того журавлиного плачу. Хто ж ті журавлі, що не дочекалися весни на Україні і у вирію так довго? Це наша родина українська, розкидана по світах. Наше понівечене коріння, але ціле, слава Богу, не підрубане, і воно ще оживе.

— Їм за океаном завжди не вистачає Вітчизни, яка у нас в душі. Із запізненням впускаємо щире Слово зарубіжних братів-українців у свою хату, до себе, до свого серця. Нехай їхня поезія буде для нас невеличким відкриттям, — так учителька української мови та літератури СІШ № 3 Л. І. Саєнко розпочала засідання літературної кав'ярні "Пролісок", присвяченого поезії української діаспори.

— Перший гість наш — Святослав Гординський, — говорить студент-практикант Запорізького державного університету І. В. Рябко. Він розповів про життєвий шлях відомого поета, перекладача, художника, якого до недавнього часу зовсім не знали на Україні. А восьмикласниця Віта Бичок, а за нею і Леся Кириченко продекламували напам'ять вірші поета "Ви кличете?", "Свій час, добу свою ми визвали до бою...".

Різна поезія у С. Гординського. Як і різне життя. Є у нього й вірші про кохання. Така поезія потрібна всім. Вірш "Дівчинка п'ятнадцятилітня" декламує Руслан Вербицький.

Слово бере студентка-практикантка Запорізького державного університету О. В. Рябко: "Наступна людина, яка теж часто думкою лине на Україну, — Богдан Рубчак. Він професор Іллінейського університету. Його перу належать збірки поезій "Каміний сад", "Промениста зрада", "Дівчина без країни", "Крило Ікарове". Його герої бувають різними, але найбільше тих,

у серцях яких навечно поселилася ностальгія. І коли думати про останніх, здається, що поет пише про себе, про свою вічну зажуру за далекими краями.

Поезії В. Рубчака читають Олена Куц і Світлана Рябко.

— Вірші Богдана Рубчака складні, важкі для запам'ятовування, — продовжує Олена Віталіївна. — Він майстер білого, неримованого вірша.

— Сьогодні ми почуємо ще одне поетичне ім'я — Наталії Ливицької-Холодної, — каже О. В. Рябко. — Туга за Батьківщиною, турбота про майбутнє, за підростаюче покоління, — головна тема її поезій.

Таня Міщенко читає вірш "Молитви", де є такий трагічно скорботний рядок "На чужині місця собі не знайду...". Слухаєш і проникаєшся болем душі поетеси. Поезію Н. Ливицької-Холодної читає Інна Рогач.

— Яр Славутич — наш земляк. Це псевдонім Григорія Михайловича Жученка, — розповідає І. В. Рябко. — Народився 11 січня 1918 року на Херсонщині. Закінчив Запорізький педагогічний інститут. Вчителював. Під час другої світової війни брав участь в українському підпіллі, зокрема, в Чернігівській Січі, що воювала за незалежну українську державу. — Слова падають на благодатний ґрунт дитячих сердець.

Олена Пузанова ніби підхоплює естафету, читаючи вірш Яра Славутича "Я вірю в сонця радісне причастя".

— І остання наша гостя сьогодні, — бере нитку розмови І. В. Рябко, — про поетесу із Бразилії Віру Вовк. Він розповідає про її родовід, життєву долю. На закінчення його розповіді Ігор Саєнко декламує вірш "Всміхніться, мамо".

У 1990 році поетеса побувала на Україні. Один кореспондент запитав її: "Чого бракує у нашому житті?" "України нам не вистачає. Цього ні за які гроші не купиш", — почув у відповідь. Тому істинно правильно говорив поет Василь Симоненко: "Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину".

— Ось такі журні сповіді п'яти сердець, — підсумовує розмову Л. І. Саєнко. — Вони зрозумілі всім, хто вміє дорожити святим. То ж пам'ятаймо про тих, хто далеко від нас, цінуймо їх.

Линуть у шкільній "Світлиці" чисті, рідні слова і лягають тихо на серце кожному присутньому.

Закінчується засідання і директор школи В. Ф. Кириченко дякує всім: і вчителям, і учням за проведену роботу, за пізнання поезії поетів української діаспори.

Віриться, що зерна любові і туги за Україну проростуть у дитячих серцях і любитимуть вони її ще сильніше й палкіше, бо у всіх світах "На Україну линуть журавлі...".

23.10.1993 р.

ІІ СТЕЖКА ДО ДИТЯЧИХ СЕРДЕЦЬ

Для них, її завтрашніх учнів, літо салютує яблуками та кавунами, і вони ще безжурно гасають у своїх дитячих забавках. Можливо, не дуже й думаючи, що завтра — до школи. А вона, їхня вчителька, вже давно у турботах, у своїх повсякденних клопотах: як та де і за що дістати, щоб урок був не голосливою говорильнею, а знання закріплювалися і залишалися не тільки на слуху, а й у здоровій пам'яті дітей. Тому час після відпустки вчителька початкових класів Залізничної школи I-II ступенів Людмила Василівна Миколаєнко провела у напруженій підготовчій роботі.

Перш за все завдяки її старанням класна кімната в школі, де будуть навчатися її другокласники (у першому класі вони перебували у селищному дитсадку), із незатишної і непривітної перетворилася на своєрідну світлицю.

Людмила Василівна сама на свій смак і за свої гроші добирала і шпувала фотошпалери, які ж з колегами і клеїла. І, мабуть, не тільки дорослому, якщо зайде сюди, а й дитині буде цікаво і, якщо хочете, корисно подивитися на соковиту зелень лісів, голубінь озера, що ніби промовляють до вас: захистіть флору від винищення. А коли надійде час, вчителька поведе мову про це із своїми юними вихованцями. І засяють їхні очі цікавістю і прокинеться у серцях почуття поваги і відповідальності за природу і не будуть вони ламати молоді деревця та підбивати довірливих пташок.

— А ви б бачили, — говорять директор і завуч школи Василь Іванович Книш та Лідія Федорівна Толочко, — який Людмила Василівна виготовляє роздатковий матеріал. Зараз його в магазинах не до купишся, то ж надія — на власну фантазію і руки. А вони при нагоді і пишуть каліграфічно, і непогано малюють.

Але для того, щоб щось виготовити треба самій добре орієнтуватися у спеціальній і методичній літературі, не лінуватися вчитися кращому досвіду у колег. І Людмила Василівна, хоч і сама досконало володіє ефективними методи навчання і виховання дітей, охоче приймає допомогу і поради досвідчених колег, зокрема, вчительки теж початкових класів Людмили Василівни Кузекіної.

Людмила Василівна допомагала молодій колезі при підготовці до конкурсу "Учитель року", в якому та брала участь. І зусилля їх не пропали марно: Людмила Василівна Миколаєнко із шести претенденток зайняла четверте місце. Їй присвоєно вищу кваліфікаційну категорію. А це багато про що говорить.

— Людмила Василівна, — розповідає директор школи, — природжений вчитель (закінчила Бердянський педінститут вісім років тому), своє життя без дітей вона не уявляє. Школа приваблює її, звичайно, не високою зарплатою, бо такої немає, а піклуванням про дитину, її душу.

— Я, можна сказати, — ділиться вчителька, — першопроходець у дитячих душах, звичайно, після дитсадка. Це той вік, коли у дитини закладаються основи її подальшого і творчого, і естетичного, і світоглядного життя. І я розумію, що мені довірено найдорожчий скарб молоді незалежної держави і ми, вчителі, повинні його дбайливо плекати.

— Дійсно Людмила Василівна завжди з дітьми: і на уроках, і в позаурочний час, — говорить завуч школи. — І я ніколи не чула, щоб вона на них кричала чи відгукувалась недобрим словом. У кожного свого вихованця шукає вчителька позитивне начало. Одного разу довелось мені стати свідком такої розмови.

— Колю, — лагідно каже Людмила Василівна, — не бійся їжачка, його гострих голочок. Став блюдечко з молочком і побачиш, що буде (діти дістали їжачка і принесли в клас).

Відчувши доброзичливу атмосферу, їжачок із клубочка витягнув носика і почав смішно хлебтати молочко своїм червоним язичком.

— Діти, — запитала вчителька, — а чи можна їжачків займати, брати?

— Ні, — хором відповіли.

— А чому?

— Вони приносять людям користь...

Далі пішла виховна година про корисних і хижих тварин. Закінчилася вона тим, що Людмила Василівна попросила хлопчиків увечері віднести і покласти їжачка там, де вони його взяли: "А то його мама, як і твоя за тобою, бідкається і сумує". Такими словами закінчилася розмова-діалог з руським хлопчиком, що від ніяковості то блід, то червонів під пильним поглядом класовода.

Людмила Василівна користується заслуженою повагою не тільки серед дітей, а й має авторитет серед їх батьків і колег. Маючи добру душу, завжди відгукується на чужий біль, поспішає подати людині посильну допомогу. І це при тому, що вона сама разом з чоловіком виховує двох малолітніх дітей.

Людмила Василівна не замикається тільки на класі, школі, в районі її знають як досвідченого туриста, члена збірної вчительської команди з волейболу. І за щоб не бралася вчителька, завжди вона добивається свого.

То ж вітаємо вас, шановна Людмילו Василівно, з Днем знань, і нехай першOVERесень принесе надію і впевненість, що протоптана доріжка в клас веде до відкритих дитячих сердець, які чекають від вас розумного, доброго, вічного.

31.08.1994 р.

НЕНАЧЕ БІЛІ ПТАХИ

Третя субота червня співпала з початком випускних вечорів у загальноосвітніх школах району.

Вісімнадцята година. На центральній площі Гуляйполя на свято зібралися батьки, вчителі, випускники міських шкіл, представники громадськості, цікаві.

Над площею звучать пісні про юність, школу. Та ось музика стихає. Парами, неначе білі красиві птахи, що зібрались у вирій життя, ідуть, ніби летять, вчорашні одинадцятикласники і шикуються. Над притихлим людським гомоном лунає малиновий передзвін шкільного дзвінка і на його фоні чути слова ведучої, що розкривають суть сьогоднішньої події:

*"Буває літо в зелені, в цвіту,
Оновляється вся наша країна.
Своє майбутнє, зміну молоді
Сьогодні тут вітає Україна".*

Затихає останній акорд мелодії Державного Гімну України і присутніх знайомлять із гостями, які прибули на свято випускного вечора. Серед них — голова районної Ради народних депутатів І. О. Бірюков, його заступники по роботі виконавчих органів О. Г. Тараненко, О. О. Кірієнко, Є. Г. Коровка, відповідальні працівники райвиконкому та райво.

Слово для привітання та вручення атестатів особливого зразка надається завідувачому районним відділом освіти М. П. Гонтарю.

Михайло Петрович вітає усіх із святом, закінченням важкого навчального року, наголошує, що випускні вечори проходять не у всіх школах одночасно, бо це пов'язано із графіком здачі екзаменів.

— Та, незважаючи на труднощі, — говорить виступаючий, — ми успішно виконуємо Державну програму "Освіта", хоча держава дуже слабенько асигнує освіту.

Сьогодні школи стоять перед новими тенденціями в розвитку освіти. В ці дні проходить їх ліцензування. Думається, що це підвищить авторитет і престиж школи.

В поточному році школу закінчило 250 випускників. Із них із золотим атестатом — 16, із срібним — 6. Характерно, що у школах міста успішність дітей є набагато вищою, ніж у селах. Про це красномовно говорять цифри 19 і 3. Це скільки дітей відповідно у місті і селах отримують атестати особливого зразка за успіхи у навчанні. Я хочу ці документи вручити тим, хто заслужив їх упертою працею.

Золоті атестати одержують Марина Єрохіна, Людмила Кірієнко, Марина Кулик, Сергій Мофа, Світлана Пузанова, Сергій Романов, Олена Серєда, Олена Тимошенко (всі з СШ № 1), Тетяна Волощук, Наталія Забава, Андрій Левадній, Наталія Рогач (всі з СШ № 3), Олександр Домашенко, Світлана Холод, Оксана Чуб (всі з СШ № 4), срібні атестати — Людмила Карнаух, Тетяна Куц, Алла Подворко (всі з СШ № 2).

Михайло Петрович зичить всім випускникам міцного здоров'я, наснаги у праці, не забувати свою малу батьківщину.

Вітаючи випускників-95, І. О. Бірюков говорить, щоб вони шанували батьків, вчителів, які дали їм життя і міцні знання. Бажає юнакам і юнкам вибрати вірний шлях у самостійному житті, бути корисними Україні, мати тверду віру у завтрашній день.

Випускники вручають гостям, вчителям квіти.

Від імені батьків випускників говорить В. К. Чуб. Вона дякує вчителям за турботу про підростаюче покоління, бажає дітям, щоб вони взяли мрію у дорогу, вибрали професію до душі і ніколи не забували батьків, вчителів, школи. Знали, що вони тепер несуть відповідальність за нашу державу.

— Низький уклін і щире спасибі вам, дорогі наші вчителі, — говорить Валентина Карпівна, — вам, хто за шкільні роки став нашим дітям другими матерями, добрими наставниками і друзями.

Аж ось до мікрофона виходить наймолодша поросль шкільного життя, ті, хто завтра прийде у перший клас. Вони бажають випускникам здійснення всіх їх мрій.

Тепер біля мікрофона представники винуватців свята — Сергій Мофа, Юлія Рейх, Олена Тимошенко. Вони кажуть:

*"Шкільні роки так скоро відлетіли,
Востаннє дзвоник нас покликав в путь,
Як журавлі, що в вирій відлітають,
Розлетимося й ми, залиштесь ви тут".*

І поглянувши на врочистих юнаків і дівчат, що парами роблять круг пошани, продовжуємо чути слова ведучої:

"Час розставання зблизив нас.
Дрібні образи — в сторону.
Прощай, одинадцятий клас,
Живи навечно в споминах".

Свято на площі закінчується. Тепер воно переходить у стіни шкіл.

21.06.1995 р.

СПАСИБІ ЗА ПРАЦЮ ВАШУ НЕВТОМНУ Й КОРИСНУ

Минулої суботи було багатолюдно у Гуляйпільській допоміжній школі-інтернаті: сюди завітали гості — колишні працівники та вихованці, завідувачий райвідділом освіти М. П. Гонтар, голова правління колгоспу імені Кірова М. В. Вінницький, щоб урочисто відзначити 40-річчя від дня створення цього навчально-виховного закладу.

Перед початком урочистостей гості уважно оглядали виставку робіт працівників та учнів, на якій були представлені вишивки, в'язання, поробки тощо. І вже з побіжним знайомством з ними відчувалося, що тут живуть і працюють люди творчі, з певним хистом.

Про це свідчило і відвідування класних кімнат, які вражали своєрідним оформленням.

Та ось звучить мелодія відомої пісні "Вчителько моя" і ведучі розпочинають святковий тематичний вечір словами про осінню красу, коли жовтий лист кружляє і лине, наче пташка до землі.

І серед цієї краси малиново звучить шкільний дзвінок.

— Такої ж чудової золотої осені 40 років тому, — говорять ведучі, — 25 жовтня, пролунав перший дзвінок у нашій школі. Він кликав на перший урок галасливу дівчурку, та й для багатьох вчителів теж став першим. І ось пройшло 40 довгих, але не безрадісних років. Зі стін школи вийшло не одне покоління вихованців, і всі вони зберігають добру пам'ять про школу, яка була для них матір'ю, порадицею, другом, що ніколи не зрадить.

Присутніх у залі тепло привітали із ювілеєм директор школи А. Л. Столяренко, завідувачий районним відділом освіти М. П. Гонтар, який за дорученням зачитав наказ керуючого обласним управлінням освіти Б. Г. Тетерятника та Вітальні адреси колективу школи від райдержадміністрації та райво.

— В 1967 році, — це вже слова з виступу М. В. Вінницького, — я закінчив Гуляйпільську школу-інтернат, на базі якої утворено допоміжну, і завжди із вдячністю згадую вчителів, вихователів. Ось і сьогодні тут присутні Г. О. Чучко, В. І. Романець, які вчили нас уму-розуму. В ті часи школа славилася художньою самодіяльністю, досягненнями у спорті, міцними знаннями учнів. І тоді школа мала непогану матеріальну базу, а сьогодні вона набагато краща — все це здобуто зусиллями вашого колективу.

В цей нелегкий час і ми, як і ви, не опустили рук. А щороку будуємо по 5-6 будинків для колгоспників, здали в експлуатацію спортивний зал, олійницю, закінчується монтаж свого масло-сирзаводу. Наші колгоспники регулярно отримують зарплату.

Між вашою школою і нашим колгоспом існує тісний зв'язок. Ви допомагаєте нам, а ми — вам. І сьогодні для підтримки навчального закладу господарство виділяє тонну різних круп і 200 кілограмів цукру. Сподіваюсь, що наша дружба існуватиме і надалі.

Святковий наказ по школі зачитала завуч Т. В. Інютіна.

І знову слово беруть ведучі. Вони називають ветеранів школи, тих, хто першими ступили на її поріг, хто розпочав тут свою трудову діяльність. Це Л. Я. Циганенко, Л. І. Яковенко, О. О. Шрамко, О. А. Гречка, М. В. Циганок, М. П. Романова, Л. П. Шептій, О. Т. Яланський, І. С. Філіпченко, І. П. Кеда, В. І. Іщенко та інші. Багато років віддали школі нинішні пенсіонери Н. С. Шевченко, З. М. Азарова, О. І. Біленко, Г. О. Чучко, М. В. Бодня, І. О. Солодкий, Л. П. Самойленко, Є. П. Животченко, С. І. Іванов та багато інших.

Хвилиною мовчання вшанували присутні першого директора допоміжної школи Г. А. Циганенка, працівників — О. П. Шамрай, М. С. Зінченко, В. Н. Філоненко, Н. С. Григорчук, І. І. Кошового та інших.

У виконанні Н. О. Рябко та Т. М. Дашевської звучить пісня "Летіла зозуля".

Ветеранам школи було вручено пам'ятні подарунки. Ювілярів щиро вітали і учні школи. А О. М. Копасов і В. М. Мотроненко подарували ветеранам пісню "Осіннє золото".

Із спогадами про перші дні роботи в допоміжній школі-інтернаті, про колег, дітей, умови, в яких довелося працювати, виступила Л. І. Яковенко, Л. Я. Циганенко зачитала вірш-спогад, присвячений цьому навчальному закладу.

І знову звучать пісні у виконанні Ю. П. Івченка та О. М. Копасова "Подолист", а В. М. Майстренко співає романс.

На вечорі багато було сказано теплих слів про колишніх директорів школи — Г. А. Циганенка, І. О. Солодкого, С. І. Іванова, М. М. Петелька, а також сьогоднішнього — А. Л. Столяренка. І що характерно, що про них говорили тільки добрі слова. Не забули ведучі згадати і завучів — І. П. Кеду, Н. С. Шевченка, О. О. Шрамко, Л. І. Яковенко, Г. О. Чучко, Н. П. Григорчук, І. М. Аблямєтову, а про Т. В. Інютіну треба шукати особливі слова, бо вона завуч протягом трьох десятиріч. І, по праву, є патріархом спеціальної педагогічної майстерності. Декілька поколінь молодих педагогів вирости у своїй майстерності завдяки таланту Тамири Василівни. І в тому, що тут працює 8 відмінників народної освіти України, 4 вчителі мають вищу категорію, а 2-м присвоєно звання "Старший вчитель" — її велика заслуга. Т. М. Дашевська і В. І. Романець подарували їй пісню "Черемуха".

Звичайно, майбутнє школи пов'язане із приходом молодих педагогів. Як я побачив, тут є талановиті, енергійні люди, маючи звання спеціаліст, їм довелося його підтверджувати у своєрідному конкурсі. Це робили К. В. Шингур, Т. В. Наріжня, І. В. Денисенко, В. О. Домашенко, І. І. Онищенко, С. С. Волкова. І всі вони з честю пройшли своєрідну атестацію. До речі, атестувалися й інші категорії працівників.

Свято вдалося. Ювілей відзначено. Години спілкування були приємними і пам'ятними.

Спасибі всім, хто серце віддає дітям, за працю нелегку, але потрібну і корисну.

15.11.1995 р.

А У ТЕБЕ ЗНОВ ТА ДОРІЖКА В КЛАС...

Цю інтелігентну, симпатичну, підтягнуту жінку, особисто знаю з середини семидесятих років, хоча як про директора районної заочної середньої школи чув раніше. При першому знайомстві вразили променисті очі, відвертий характер, рішучість суджень, у достовірності яких не сумніваєшся, комунікабельність. Таким і має бути педагог, подумалося.

Проїшли роки, але моя знайома — Лідія Федорівна Толочко, — здається, зовсім не змінилася. Той же погляд очей, у яких просвічується життєва мудрість. Дивлячись на неї, не віриться, що вона зустріла п'ятдесяту вчительську осінь у класній кімнаті з дітьми, які з цікавістю слухають розповіді історика про героїчні події минулого рідного народу. За піввіку всього було у життєвій та вчительській біографії.

— Цікаво, у скількох школах довелось вам працювати? — запитую співрозмовницю, сидячи у її затишній, охайній оселі, де у всьому відчувається рука дбайливої господарки.

— Починала я заробляти вчительський хліб (а він, повірте, не з легких) у Воздвижівській середній школі по закінченні Кіровоградського педагогічного інституту на початку п'ятдесятих років. Починати будь-яку справу важко, а вчительську тим більше. Та, дякуючи старшим колегам, не похитнулася у переконанні, що робота з дітьми — головне у житті.

Далі були Полтавські середні школа і школа-інтернат. Там загалом працювала дванадцять років директором. Далі двадцять три роки — майже чверть століття — очолювала Гуляйпільську заочну школу робітничої молоді. Дев'ять років була заступником директора Залізничної неповної середньої школи.

За скупими словами, а Лідія Федорівна, як і кожен справжній вчитель, відзначається природною скромністю, — велика і важка праця, яка вимагала сил, знань, умінь. Я і досі подоброму заздрю цій жінці, як вона у складних умовах зміцнювала районну заочну школу, яку у свій час закінчило понад дві тисячі земляків, і потім змогли вчитися далі — здобувати вищу

освіту, як вона з колективом перед чиновниками від освіти відстоювала її право на існування. А все це коштувало здоров'я і нервів. Нелегка вчительська праця відзначена значками "Відмінник освіти СРСР", "Відмінник освіти УРСР".

Паралельно з вчительською роботою Лідія Федорівна у свій час проводила активну громадську. У селищі Залізничному її досі пам'ятають як неспокоїного депутата селищної Ради, куди неодноразово обиралася (і треба зазначити, була вона там не стороннім спостерігачем).

Лідії Федорівні як людині, жінці буває часом з квасом, а порою з водою, та вона ніколи не втрачає оптимізму, віри у кращі часи.

— Лідія Федорівна Толочко, — говорить про неї вчителька іноземної мови Залізничної неповної середньої школи Л. М. Захарченко, — серед нас, як мати. Їй притаманні оптимізм, труднощі вона вчить переборювати з гумором (так легше). Має чутливе серце, яке готове прийти на допомогу, відгукнутися на чужу біду.

— А я Лідію Федорівну знаю, — додає вчителька математики згаданої вище школи Л. В. Самохвалова, — як доброго наставника молодих колег. Вона завжди знайде щире, підбадьорююче слово, яке вертає віру в себе, у свої здібності. Коли вона працювала завучем, то завжди приходила у школу першою, а йшла додому останньою. Я її поважаю за відданість обраним у житті принципам.

— Лідія Федорівна користується заслуженим авторитетом у колективі, — додає директор Залізничної неповної середньої школи С. О. Шамрай, — який заслужила наполегливою працею.

Лідію Федорівну знаю і як люблячу матір, яка виховала сина офіцера, котрий закінчив Нахімовське, а потім Ленінградське вище військово-морське училище імені М. Фрунзе. Зараз капітан третього рангу є командиром корабля. Влітку з дружиною приїздив до мами в гості.

— Після дальніх походів по холодних і чужих морях, — каже Сергій Валентинович, — дома у рідної матері відпочиваю душею і серцем. Жаль тільки, що ми не владні над часом, а він дає про себе знати.

Дбайливий син під час відпустки потурбувався, щоб взимку в хаті матері було тепло і затишно: придбав вугілля, дров.

Від'їжджаючи з рідного дому, обіцяв писати, телефонувати, і кожного дня, йдучи в школу чи з школи, Лідія Федорівна чекає звістки від сина.

... Бабині літо золотить яблуневий садок, у якому стоїть Жінка, Мати, Вчителька і просто добра Людина і тримає в руці червонобоке яблуко, ніби своє неспокоїне серце, жар якого віддано школі, дітям. Хай щастить тобі, дорога Вчителько!

04.10.1987 р.

І ПОСМІШКИ ЩИРІ, І ПОТИСКИ РУК...

Минула субота для більшості жителів міста нічим особливим не вирізнялася з-поміж інших спекотних днів. Але тільки не для випускників 1965 року колишньої Гуляйпільської одинадцятирічної школи-інтернату. Для них цей день був особливим, бо вони зустрілися через 42 роки по її закінченні, яка стала дооговказом кожному у доросле життя.

Поважні, статечні чоловіки і жінки, з надокучливим павутинням бабиного літа на скронях, при наближенні до однокласників умить перетворювались на безпосередніх юнаків і дівчат. Щирі посмішки, міцні потиски рук, обійми — все виказувало радість зустрічі. Але найбільше хвилювань у Миколи Заріцького, який через 42 роки вперше на Гуляйпільці. Члени оргкомітету розшукали його аж у Івано-Франківській області за допомогою працівників групи громадянства, імміграції, реєстрації фізичних осіб районного відділу УМВС України в Запорізькій області Людмили Олександрівни Горової та Наталії Кімівни Боровик. Величезна дяка їм за оперативність і бездоганне виконання службових обов'язків.

Тут же і дорогі гості з Москви: генерал-майор, професор, академік Військової академії Наук Російської Федерації А. М. Буренко з дружиною, однокласники з Донецької, Дніпропетровської, Запорізької областей, міста Запоріжжя, та хіба всіх перелічиш!

І, як завжди, з нами дорога і шановна вчителька — класний керівник (наша матуся, як ми її досі називаємо) Галина Олексіївна Чучко, котра прибула з м. Бердянська.

Коли перша хвиля радості від зустрічі вляглася, ми відправилися до незабутнього навчального закладу, де прудконогим зайчам промайнула наша юність і заховалась у приінтернатівських лісосмугах.

У школі-інтернаті ми змогли подихати незабутньо-пам'ятним повітрям, настояному на квітах і наших спогадах, походити знайомими алейками і побувати на уроці відкритих сердець, де кожен без фальші і похвальби розповів про своє життя. А воно у кожного своєрідне, неповторне. Слухаючи товаришів, ловив себе на думці, що всі ми кажемо про одне і те ж тільки різними словами: найперше, дякуємо вчительському колективу за отримані міцні знання (адже більшість із нас з першої спроби без хабарів і знайомств стала студентам вузів і технікумів).

Кожен учень класу відбувся як громадянин, як особистість, хоча багатьох крутили і гнули вихори часу. Та ніхто не зламався. Всі вистояли. Мають сім'ї (дітей, онуків). Кожен працював чи працює за обраною професією. І в кожного в серці горить вогник дружби, яку запалила 42 роки тому школа-інтернат, і хочеться, щоб він ніколи не згас у наших люблячих серцях.

— А пам'ятаєте, дівчата!

— А пригадуєте, хлопці! — чулося то з одного гурту, то з іншого.

— Ось ростуть наші груші в саду.

— А на цьому стадіоні долали перші бар'єри... спортивні.

... Спогади, спогади. Вони з нами, допоки і ми.

Ми сердечно дякуємо директору спеціалізованої школи-інтернату Сергію Анатолійовичу Столяренку за надану можливість побувати у дорогих серцю місцях.

А ще була цікава екскурсія у районний краєзнавчий музей, де її провела його директор Любов Григорівна Геньба-Мартиненко. І за це їй щире спасибі.

Далі наша зустріч продовжувалась у кафе "Рандеву", де нас приймали ввічливі працівниці. Було тут і вшанування хвилиною мовчання тих однокласників, хто пішов за межу вічності, і пісні, і танці, і побажання зустрітись через три роки, на 45-річчя.

Тепла, по-домашньому невимушена зустріч продовжувалась і наступного дня на березі річки, де нас радо приймала гайчурська земля.

Надвечір ми неохоче розставалися, ховаючи сум'яття по-чуттів аж на дно серця, розходились по своїх життєвих орбітах, сповнені свіжих новин і вражень, щоб жити ними до наступної зустрічі, котра обов'язково буде, бо ми цього хочемо і у душі бринить музика надії...

За дорученням випускників 1965 року
Гуляйпільської одинадцятирічної школи-інтернату староста класу

22.08.2007 р.

СВЯТО, ПОДАРОВАНЕ ДІТЯМ

1 грудня на червоненську землю прийшло довгоочікуване свято. Того дня відбулася урочиста церемонія передачі нового шкільного автобуса Червоненському навчально-виховному комплексу. Ця знакова подія для села була запрограмована давно, але тільки тепер спільними зусиллями отримано бажаний кінцевий результат.

Запорізька обласна державна адміністрація та обласна рада, продовжуючи реалізацію Державної та обласної програм "Шкільний автобус", прийняли рішення про виділення коштів на придбання автобуса для району. Цьому передувала копітка робота голови районної державної адміністрації депутата обласної ради О. І. Дудки, який на зустрічі з жителями Червоного пообіцяв добитися виділення для їхнього навчально-виховного комплексу шкільного автобуса і слова свого дотримав. Тому серед почесних гостей свята Олександра Івановича називали першим. Розділити радість до червоненців прибули також голова районної ради Є. Г. Коровка, заступник голови районної державної адміністрації П. П. Науменко, начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко, сільський голова О. Г. Артюх, які теж доклали чимало зусиль для отримання шкільного автобуса.

— 12-а година дня. На подвір'я школи вишикувались діти, вчителі, сюди прийшли батьки учнів, односельчани, щоб стати свідками неординарної події.

Звучить музика. Ведучі розпочинають свято такими словами: "Сьогоднішня подія збрала тих, хто за покликом серця вболіває за наше майбутнє, хто вже сьогодні допомагає дітям".

Першим до слова запрошується О. І. Дудка. Він, зокрема, каже: "Сьогодні дійсно подія не тільки у селі Червоному, а й у всьому Гуляйпільському районі. Цей автобус, який красується перед нами, — це очікувана подія не одного року. Я пам'ятаю, що автобус для рідної Червоненської школи обіцяли з 2004 року. Тому хочу перш за все подякувати керівництву обласної державної адміністрації і особливо М. О. Фролову, керівництву обласної ради, і зокрема, А. А. Світлицькому. Багато сприяли в цьому голова районної ради Є. Г. Коровка, мій заступник П. П. Науменко, начальник відділу освіти Л. Є. Кірієнко і багато, багато інших.

— Шановні діти, — говорить Олександр Іванович, — я бажаю вам упевненості у завтрашньому дні, щоб на цьому автобусі ви їздили здобувати знання, почесні місця в олімпіадах, конкурсах, щоб у вас була можливість виїжджати на екскурсії, але в першу чергу їздити до школи.

На закінчення виступу голова райдержадміністрації побажав дітям, щоб таких свят було побільше.

О. І. Дудка вручив директору школи І. В. Артюх підписане розпорядження про передачу Червоненському НВК шкільного автобуса і ключі від нього.

Л. Є. Кірієнко, яка тримала слово, подякувала обласному керівництву за виділення автобуса, але найперша і найбільша подяка голові районної державної адміністрації О. І. Дудці за ту турботу і наполегливість, яку він виявив у вирішенні проблеми надання автобуса саме нашому району.

— Це дуже дорога річ на 26 посадочних місць. Цей автобус належить відділу освіти, — зазначила Людмила Єгорівна, — але я сьогодні вручаю директору школи договір на безстрокову і безкоштовну його оренду.

Під оплески присутніх начальник відділу освіти вручила І. В. Артюх документи на володіння автобусом і побажала дітям

мати безпечні і комфортні умови при під'їзді до школи і додому, а також змогу на отримання якісної освіти.

— Ми дуже довго чекали на цю знаменну подію, — говорила Ірина Вікторівна. — І ось він перед нами, красень-автобус ще зі свіжим запахом фарби. Дуже хочеться зараз, попри всі емоції, які переповнюють, подякувати тим людям, котрі розуміють проблеми школи, які завжди підтримують нас в усьому.

Я дуже вдячна обласній владі, О. І. Дудці, Є. Г. Коровці і всім заступникам Олександра Івановича, вони завжди опікуються нашими проблемами і підтримують нас. І хочу запевнити всіх, що учні Червоненського НВК з честю будуть брати участь у змаганнях, конкурсах, на які їх доставлятиме цей гарний автобус і опановуватимуть якісними знаннями.

На святі від імені батьків школярів виступила І. О. Халявка. Вона теж тепло подякувала всім причетним до здійснення програми "Шкільний автобус".

Учні Червоненського НВК теж дякували дорослим за турботу про них, підрастаюче покоління.

Учасників свята піснею вітав переможець VI Міжнародного фестивалю дитячої творчості "Світ талантів" Андрій Шамрай.

Право перерізати стрічку на дверцятах автобуса надали О. І. Дудці і Є. Г. Коровці, які зробили це під оплески присутніх, а потім автобус "окупували" діти. Водій М. І. Попов зробив перший виїзд. По невеликій подорожі радісні і задоволені діти повернулися до своїх класних кімнат.

Свято у Червоному ще раз переконало всіх, що і в скрутній економічній ситуації, можна творити добрі справи, якщо на те є бажання і воля громади.

03.12.2008 р.

ЗАКОХАНІ В ПІСНЮ

МАЛИНІВСЬКЕ СВЯТО

Того березневого дня у Малинівці чекали, як свята, і сподівання жителів села повністю виправдались.

З раннього ранку до сільського Будинку культури поспішали дорослі й малі. "На огляд?" — "На огляд!" — чулося замість вітання.

Малинівцям не випадково було надано честь провести у себе огляд творчих досягнень сільської художньої самодіяльності Гуляйпілля. Це була данина їх вкладу в розвиток художньої самодіяльності району.

Заступник голови виконкому районної Ради народних депутатів Б. Г. Камінський, відкривши огляд, розповів про його мету, підготовчу роботу, виконану громадськістю району, побажав аматорам сцени дальших творчих успіхів.

Господарі залу піднесли голові журі, заступнику начальника обласного управління культури Я. В. Гресквіву на вишитому рушнику хліб-сіль. Церемонію відкриття великого свята у Малинівці закінчено. На сцені з'являються перші його учасники.

Велично звучить пісня "Уклін Іллічу" у виконанні хору Верхньотерсянського Будинку культури (до речі, в ньому співають секретар партійної організації колгоспу імені Леніна Д. П. Сахно, голова виконкому сільради К. Т. Шрамко, директор міської восьмирічки М. І. Лопатін).

З великим піднесенням і майстерністю вчитель Комсомольської середньої школи Д. Куторницький прочитав вірш "Безсмертя", у якому славиться дружба народів, монолітна єдність нашого суспільства.

Протягом дня вдячні глядачі не залишали зал. А зі сцени лунали пісні, вірші, музика. Читці, вокальні ансамблі, тріо, дуєти, хори, вокально-інструментальні ансамблі, драматичні колективи, духовні оркестри, солісти, танцюристи демонстрували

свою майстерність. Більше півтисячі учасників художньої самодіяльності виступило в Малинівці.

Масовість, широка географія представлених колективів були характерними для огляду. Поза увагою журі не залишилися майстерне виконання пісень, багатоголосся хорів з Верхньої Терси, Новозлатополя, Долинки, дитячого хору з Малинівки, прекрасні костюми виконавців. Звернули на себе увагу і вокальні дуєти райзаготкантори, Полтавки, вокальні жіночі ансамблі з Малинівки, чоловічі — з міжколгоспного будівельно-монтажного управління. Особливо сподобалася присутнім у залі пісня "Ой верба" у його виконанні.

По 14 балів з 15 набрали вокальний ансамбль та тріо експериментального заводу сільгоспмашин, тріо міської музичної школи та ансамбль СШ № 1. У вокально-хоровому жанрі 15 балів присуджено тріо дитсадка № 4. Успішно виступили солісти Є. Матюценко, В. Шелков (Темирівка), Т. Семенова (СШ №1), В. Коростильов, В. Савченко (експериментальний завод сільгоспмашин), Т. Біла (Полтавка).

Серед вокально-інструментальних ансамблів зрілу майстерність продемонструвала "Мелодія" з Воздвижівки. На її рахунок максимальна кількість балів — 15. Децю нижчу майстерність має малинівський дитячий духовний оркестр. У його активі 14 балів.

Висока сценічна культура та виконавська майстерність у аматорів Комсомольського драматичного колективу дорослих. Герої п'єси "Перед весіллям" В. Белікова полюбилися глядачам. Відмінною технікою виконання віршів володіє П. Лимар (районний будинок культури). На огляді слабо виступили танцюристи. Заохочення заслуговують лише бальний дуєт у складі Н. Єни і В. Тютюнника (Верхня Терса), виконавці спортивного танцю Ірина та Світлана Рогач (районний Будинок піонерів), дитячий танцювальний колектив "Меланка" (Верхня Терса).

Велике свято народних талантів завершилося. Воно засвідчило, що у нас є цікаві колективи, які мають непоганий репертуар, хороші костюми. Всім учасникам художньої самодіяльності потрібно дбати про зростання сценічної та виконавської

майстерності, розширення діапазону творчих можливостей, збагачення репертуару.

Всім акомпаніаторам слід звернути увагу на контакт між ними і виконавцями пісень. У ході огляду виявилось, що керівники хорів ще незадовільно працюють над його багатоглоссям, у хорів особливо слабкі чоловічі партії. А драматичні колективи погано підбирають репертуар. Через це він у всіх майже однаковий. В районі все ще відкритим залишається питання створення оркестру народних інструментів. Огляд показав, що розвитком художньої самодіяльності майже не займаються колективи Успенської та міської музичної шкіл.

03.04.1979 р.

ЛИНЕ ПІСНЯ ТРУДІВНИЧА

Ласкавий березневий вітерець приємно освіжає розпашіле обличчя дівчинки, котра прибігла аж із села до третьої молочно-товарної ферми колгоспу імені Ілліча. Привила її сюди любов до пісні. Непрохана гостя (дітям заборонено перебувати на фермі) заслухалася чарівною мелодією народної пісні, в її уяві постали глибокий яр і широка долина, оповиті густим сивим туманом, крізь який з висоти неба пробивається на землю сліпучо-золотистий сніп променів сонця.

Дослухавши до кінця куплет, дівчина ступила в приміщення і побачила добре знайомі обличчя матері, тіток Ольги, Галини, Надії, Ніни, Євдокії, котрі творили пісню. А вона, невимушено народжувалась, шукаючи простору, вилітала з приміщення. Можливо, через деякий час стане дояркою і солісткою колгоспного хору й ця русява дівчина.

— Пісня допомагає нам у роботі, — говорить завідувача фермою Ольга Георгіївна Самуха. — Вона стала нашим постійним членом колективу. А він у нас дружний, працьовитий.

— Те, що пісня має тут постійну прописку, можна переконалися на таких прикладах. Нелегка праця доярки, багато сил і енергії забирає вона у жінок. Та на третій фермі вони знаходять

і сили, і час, щоб зібратися після доїння корів у затишну побутову кімнату і гуртом заспівати. В цій кімнаті, що в "комсомольському" корпусі, завжди тепло, чисто, затишно. Сюди щосереди приходить з баяном слюсар Михайло Михайлович Непайда і тут же проводить репетиції хору доярок, який користується заслуженим авторитетом не тільки в Новогригорівці та Новомиколаївці, а й у районі, де він неодноразово брав участь у оглядах художньої самодіяльності.

Активістами колгоспної художньої самодіяльності зарекомендували себе депутат обласної Ради народних депутатів Надія Олександрівна Борт, депутат сільської Ради Ганна Григорівна Цесько, доярки Галина Андріївна Лазарева, Світлана Максимівна Бобир, Марія Іванівна Шушура, Любов Тимофіївна Зражевська, Катерина Григорівна Усова, обліковці ферм і тракторної бригади Надія Андріївна Непайда, Любов Михайлівна Швед та інші. Та не тільки співати люблять доярки. Охоче вони читають сатиричні журнали, ставлять одноактні п'єси, захоплюються і вишиванням.

Новогригорівські доярки вміють і добре працювати. За два місяці завершального року десятої п'ятирічки вони надоїли від кожної фуражної корови по 359 кілограмів молока при зобов'язанні 330. Це — найкращий показник у колгоспі. Його досягнуто завдяки добросовісній, злагодженій роботі всього колективу. Найвагоміших здобутків у індивідуальному трудовому суперництві добилися Надія Олександрівна Борт, Галина Іванівна Остроух, Ніна Миколаївна Отрішко, Галина Андріївна Лазарева, які з початку року одержали відповідно на 256, 240, 150 і 93 кілограми продукції більше, ніж зобов'язувалися. Всілякої похвали заслуговують дві перші трудівниці, котрі — одна до 22 лютого, а друга — до 3 березня — виконали особисті п'ятирічки по надоях молока.

Батьківщина високо оцінила труд, зусилля, спрямовані на збільшення виробництва продуктів тваринництва, нагородивши цілий ряд доярок орденами і медалями. Авторитетом і повагою користується кавалер ордена "Знак Пошани" Валентина Олексіївна Шушура. Ювілейною медаллю нагороджена Надія

Олександрівна Борт, святкові костюми Любові Тимофіївни Зражевської та Антоніни Андріївни Якушевої прикрашають медалі "За трудову відзнаку".

...Пливе над фермою щира, задушевна пісня. Слухаєш її, і проймаєшся гордістю за наших людей, які і працювати вміють чудово, і пісню люблять.

08.03.1980 р.

ЗАЧАРОВАНІ ПІСНЕЮ...

Січневий морозний день дописує на шибках сільського Будинку культури химерні візерунки.

День котиться за днем: ніби вчора був Новий рік, Різдво, Гододна кутя, Водохреща, а сьогодні — вечір-портрет, вечір — пошанування господарів Воздвижівського закладу культури — подружжя Ольховатських Ларису Олексіївну та Миколу Леонідовича з двадцятиріччям творчого шляху.

На вечір, ніби на родинне свято, прибули найвірніші друзі і помічники в роботі — фольклорний жіночий гурт, яким керує Надія Георгіївна Прихідько.

— Ось послухайте, як "дівчата" співають, — запрошують нас із завідуючим районним відділом культури В. М. Шингуром господарі. А, "дівчат", яким уже далеко кому за полудень віку, а кому й менше, і справді не співають, а творять пісню, і як їм не підспівати. А пісні з їх уст линуць задушевні, спокійні і розлогі, як наші степи, а то зірвуться, як весняна рвучка вода у бурхливий потік, і чекай тоді, щоб не затопила повінь найрізноманітніших почуттів - від піднесено-ніжних до скорботно-тривожних, бо у піснях переливаються і наше сьогодні, і наша минувшина, яка додає то сили і снаги, то ятриться гірким болем за неповторно-втраченим. І не можна байдуже слухати, як під акомпанемент Миколи Леонідовича та його незмінного баяна з прекрасних уст Лариси Олексіївни, Надії Георгіївни, Віри Михайлівни Колодки, Ганни Прокопівни Ганзуленко, Лідії Олександрівни Рось, Параски Касянівни Личман, Марії Остапівни

Марченко, Лідії Володимирівни Холод, Поліни Іванівни Максимюк, Ніни Григорівни Стасик і Галини Андріївни Лисенко народжується пісня, росте її сила і полонить небайдужу душу.

— Пісня зачарувала нас, — зізнаються "дівчата", які неодноразово виходили на сцену не тільки в райцентрі, а й діставали і обласного центру та сусідніх сіл — і скрізь їм щиро і гаряче аплодували вдячні глядачі.

— А все те, що має наш Будинок культури, і що в селі не вмерла пісня та культура, — говорить член райвиконкому, голова Воздвижівської сільської Ради народних депутатів І. П. Козицький, — ми завдячуємо подружжю ювілярів Ларисі Олексіївни та Миколі Леонідовичу. І ми їм кажемо сьогодні щире спасибі за невтомну працю. Без їх участі у селі не проходить жоден культурний захід. Ось ще вчора вони із своїми "дівчатами" маланкували на виробничих дільницях колгоспу імені Горького, а на ставку відзначали Водохрещу.

Того вечора багато гарних слів було сказано Ольховатським і І. П. Козицьким, і В. М. Шингуром, і "дівчатами"-колегами. Але, мабуть, найточніше про них було мовлено у Листі-подяці, який прочитала Н. Г. Прихідько.

До Лариси Олексіївни та Миколи Леонідовича творча зрілість прийшла не на сцені Великого театру, а на сцені сільського Будинку культури, де їх знання і вміння виявились потрібні людям, де вони обжилися, звиклися і де їх "засосало" (у гарному розумінні) сільське буття. А починалося все ніби жартома, несерйозно, і думалось, що Воздвижівка — так собі — не на довго. Аж ось уже нібито і не помітно збігло двадцять років. Пригадує Лариса Олексіївна: "Вірите, не віряться, що ми вже двадцять років у Воздвижівці. А почалося все просто. Нас, молоде подружжя випускників Мелітопольського культосвітнього училища "посватав" тодішній голова колгоспу імені Горького Анатолій Тимофійович Жук. Чим він нас заманив сюди? Та всім. І селом, і чотирма ставками (чоловік завзятий рибак), а ще перспективою бути господарем у сільському Будинку культури.

Приїхали ми у Воздвижівку такого ж зимового дня, а воно сльота, незатишно в селі, в клубі тривав ремонт — підлогу на-

стилали. Але зустріли нас по-доброму: колгосп хату дав і почали ми приживатися. У травні я стала матір'ю, так і пустили коріння в цю тепер нашу землю. А працювати доводилося багато. За спеціальністю я диригент-хормейстер, то почала займатися хором, а чоловік — баяніст, грає на духовому інструменті — очолив вокально-інструментальний ансамбль.

Разом з ними — пліч-о-пліч ось вже двадцять років іде вірний наш помічник Віра Михайлівна Колодка. Починали з нами Анатолій Попіл, Іван Колодка, Анатолій Кольчійенко (всіх їх молодих бачив я на фотографіях у сімейному альбомі Ольховатських та на вирізках районної газети різних років), всім їм щира дяка за розуміння і підтримку".

Якщо з висоти сьогоднішніх днів дивитися, то ніби непомітно збіг час, а за ним же стоїть щоденна копітка праця.

— Було всього, — каже Лариса Олексіївна, — доводилося на ходу вчитися і переучуватися, вечорами та ночами писали сценарії для колгоспних та районних свят. А участь хору, танцювального колективу, агітбригади, дитячих та й дорослих колективів художньої самодіяльності в районних та обласних оглядах!

Те, що є ще порох в порохівницях, підтверджує і недавня участь в обласному фестивалі "Надія", де Віра Михайлівна Колодка, Надія Георгіївна Прихідько, Лариса Олексіївна та Микола Леонідович Ольховатські стали його лауреатами.

Вечір-портрет, вечір-пошанування наблизився до свого логічного завершення — наспівалися і натанцювалися всі. І подумалося: там, де є такі ентузіасти культурного життя на селі, як подружжя Ольховатських, і такі керівники села і господарства, як у Воздвижівці, Будинок культури не віддадуть під церкву, там вируватиме, битиме і не пересихатиме світле джерело духовного відродження нашого народу.

Тож, з роси та води вам, шановні Ларисо Олексіївно та Микола Леонідовичу, хай і надалі щастить вам на гарних людей і прекрасні пісні.

25.01.1995 Р

У ДУХОВНОМУ ВІДРОДЖЕННІ ДРІВНИЦЬ НЕМАЄ

Минулої суботи на базі нашого району пройшов обласний семінар для заступників голів міськвиконкомів та райдержадміністрацій на тему "Про хід виконання обласної програми "Відродження" та основні завдання щодо подальшого розвитку духовної культури в регіоні".

У фойє КСК "Сучасник" учасники ознайомилися з виставкою робіт (малюнки, вишивки, поробки) учнів школи мистецтв, Будинку творчості, СШ № 1, НСШ № 5 та жительки міста О. І. Рогозної.

Перед початком пленарного засідання гостей вітав українськими народними та піснями, записаними на Гуляйпіллі, народний хор (керівник Б. Й. Бурбура) районного Будинку культури. Заступнику голови Запорізької обласної державної адміністрації В. І. Воловику гостинні господарі вручили хліб-сіть.

А потім почалася, власне, робота семінару. Учасників його щиро вітав голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков. Ігор Олексійович познайомив гостей із історією району, його географічним розташуванням, розповів про підсумки роботи підприємств, минулого року та насущні проблеми.

Про хід виконання обласної програми "Відродження" та основні завдання щодо подальшого розвитку духовної культури в регіоні говорив В. І. Воловик. Він відзначив, що добре ця справа іде в містах Запоріжжя, Мелітополі, Енергодарі, Гуляйпільському районі. Для заохочення навчання у вузах радою Спілки письменників запроваджено 5 творчих стипендій для студентів, за кращі журналістські роботи — премії імені А. С. Ключенка, М. І. Пересунька.

Добре займаються питаннями духовного відродження та формування національної свідомості обласні телебачення і радіо, газета "Запорізька правда", "Запорізька Січ", "Голос Гуляйпілля", "Південна зоря" та ряд інших.

В обговоренні інформації виступили виконуючий обов'язки начальника управління освіти облдержадміністрації О. Г. Веро-

зубов, начальник управління культури облдержадміністрації Г. І. Шаповалов, начальник комітету у справах преси й інформації облдержадміністрації І. В. Солодовник.

Заступник голови райдержадміністрації Є. Г. Коровка поділився з колегами досвідом роботи по виконанню програми "Відродження", яку прийнято у квітні минулого року і розраховано до 2000 року.

На цьому пленарна частина закінчилася і учасники семінару відправилися в Полтавську середню школу, де їх зустріли хлібом-сіллям та гарними українськими народними піснями члени оркестру народних інструментів (керівник В. М. Глущенко) та фольклорний жіночий гурт.

Директор школи В. І. Прихідько ознайомила гостей із роботою школи-саду, де зараз виховується 25 дошкільнят, а всього навчається 187 учнів. Гордістю навчального закладу є робота музею, пошукового загону "Пам'ять", навколо яких і ведеться військово-патріотичне виховання дітей. Керує роботою музею ентузіаст вихователька Н. О. Глущенко. І ось гості переступають поріг "Кімнати українського побуту та етнографії". У першій кімнаті експонати, що їх принесли діти з дому, які розповідають про життя селян-полтавчан ще на початку століття, а в другій кімнаті-музеї широко представлено участь земляків у Великій Вітчизняній війні та в мирні часи.

Для гостей невелику екскурсію по музею провели одинадцятикласники Ріта Глущенко та Юля Плигун, їх розповіді доповнила Неля Олександрівна.

З великим задоволенням учасники семінару оглянули спальню та ігрову кімнату дитсадка.

І знову — в дорогу. На цей раз гостей чекали привітні господарі районного краєзнавчого музею Н. І. Дідовець і С. В. Серьогін. Екскурсію по залах музею провів Сергій Володимирович. І, як завжди, приїжджі найбільше цікавилися особою Н. І. Махна, 110-а річниця з дня народження якого відзначатиметься наступного року.

В колгоспі імені Кірова в сільському Будинку культури учасники семінару взяли участь у засіданні клубу "Берегиня", що вже п'ять років працює при методичному кабінеті райво. На цей раз темою засідання клубу було — традиційне свято села. А тому ішлося тут і про заснування Долинки, і її розквіт. Та найперше — про людей. Чесних. Працьовитих. Духовно багатих. Які вміють добросовісно трудитись, а коли треба, то сумлінно захищати життя на землі зі зброєю в руках.

Не оминула ведуча Н. В. Квітка і трудові династії Столярєнків, Кайдашів, подружжя, що прожили половину віку разом — Плясецьких, Величків, і майстринь, які вміють добре вишивати та килими робити, С. І. Ворону, Л. І. Сафронову, В. Ф. Артюхову, Є. В. Годжек та інших. Звучали тут і вітання іменинникам.

Присутнім у залі (гостям і місцевим жителям Наталія Квітка прочитала свого вірша "У мами", новелу автора цих рядків "Щастю назустріч". А пісні дарували колектив вокальної жіночої групи "Веселка" ВАТ "Гуляйпільський завод лакофарбових виробів" (музичний керівник С. К. Вовк), солісти Любов Рябко, Надія Азарова, Марія Литвиненко, Ніна Григорук. Ольга Камериста, Світлана Кирилова, Ілона Вовк, Наталія Махова, Любов Кузнецова, Роза Сірінюк, Володимир Савченко, вокальна жіноча група з Долинки (музичний керівник Таміла Губар), дуєт "Ольвія", долинський дитячий танцювальний колектив, члени драматичного колективу Ольга Галушка і Валерій Чапленко.

По закінченні засідання клубу "Берегиня" В. І. Воловик подякував господарям за цікаві заходи і побажав усім успіхів у реалізації "Відродження".

26.03.1997 р.

ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ ДИТЯЧОЇ ШКОЛИ МИСТЕЦТВ

8 червня Гуляйпільська дитяча школа мистецтв відзначала своє 50-річчя. Біля 16-ої години людно було у КСК "Сучасник". Тут зібралися викладачі і вихованці ювілярки, гості. Спочатку вони уважно вивчали історію цього закладу за фотографіями, розміщеними на численних стендах, знайомилися із виставкою робіт учнів художнього відділення.

— Серед майстерно виконаних робіт гості подовгу залишалися біля "Портрета поета" Романа Ведмідя, "Реве та стогне Дніпр широкий" Анастасії Шрамко, "У повстанську армію" Катерини Середи, "Балет" Юлії Ніколенко та інших.

— Які ж здобутки мають учні? — запитує у викладача художнього відділення школи В. Г. Коростильова.

— Серед кращих учнів-випускників обов'язково слід назвати Романа Ведмідя, Юлію Ніколенко, Аню Батрак, Настю Падалко, серед учнів 4 класу треба відзначити відмінника Олександра Кобзея, серед учнів 3 класу — Анастасію Шрамко. Її робота "Осінь в старому Гуляйполі" на обласному конкурсі "Місто, в якому я живу" виборола 2-е місце. Серед найбільш результативних учнів — це Роман Ведмідь, Анастасія Шрамко, Аня Батрак, Юлія Ніколенко, Сергій Сидоренко, Аліна Самсон. Їх роботи відзначаються і кількісним багатством, і високою якістю, та основне, що у цих дітей є бажання малювати. А коли воно є, то будуть і значні результати.

І як підтвердили подальші події, дійсно у вихованців школи мистецтв є і бажання вчитися, і досягти бажаного.

З фойє всі учасники свята перемістилися у великий глядацький зал. І ось наступила тиша — на сцені ведучі. Вони оголошують, що у залі зібралися люди, чий долі пов'язані з мистецтвом — викладачі, сьогоднішні та колишні учні дитячої школи мистецтв. Усі вони різні: і за віком, і за характерами, але одне у них спільне — потяг до мистецтва.

А яке свято без почесних гостей. Серед них заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко, заступник голови райради П. А. Горпинич, завідувача обласним методичним кабінетом

навчальних закладів культури і мистецтва Л. В. Камінська, художній керівник і диригент Державного симфонічного оркестру Придністровської Молдавської республіки заслужений діяч мистецтв Придністров'я, колишній випускник школи Г. О. Мосейко, директор Куйбишевської школи мистецтв В. М. Лобода, начальник районного відділу культури і туризму В. М. Шингур та інші.

Від вдячних винуватців урочистостей хліб-сіль приймає заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко.

— 50 років тому, — розповідають ведучі, — відкрилися двері першої в Гуляйпільському районі дитячої музичної школи. Тоді у ній працювало всього чотири викладачі. За 50 років діяльності випускниками школи стало більше 1000 чоловік.

А яке свято без вітань. Першим до слова, запрошується П. П. Науменко. Він, зокрема, сказав: "Дозвольте мені від імені райдержадміністрації, районної ради, всієї громадськості привітати Вас з нагоди прекрасного ювілею дитячої школи мистецтв. Сьогодні зібралися в цьому залі люди, причетні до створення, будівництва, до підтримки матеріальної бази школи, а найголовніше те, що в цьому залі знаходяться викладачі, які працюють сьогодні, які працювали раніше і є вже ветеранами праці, та основне надбання школи — це її учні. І мені приємно чути, що Г. О. Мосейко знайшов час і приїхав на свято. І це запорука того, що такі люди, як він, як Роман Ониськів, прославляють наш край не тільки в Україні, а й за її межами. Велике спасибі вчителям, які є сьогодні, за те, що ви робите, адже вихованці дитячої школи мистецтв на рівні виступають в обласних і республіканських конкурсах. І нехай школа дає нам ще і ще талановитих вихованців, які пропагуватимуть мистецтво і даруватимуть добро і красу.

П. П. Науменко вручив Вітальні адреси від голови райдержадміністрації О. І. Дудки та голови райради Є. Г. Коровки директору школи В. В. Коростильову, а також регіональну медаль "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" — В. В. Коростильову, Г. О. Литвиновій, М. М. Шинкаренку, Грамоти райдержадміністрації — Н. А. Бурбурі, Л. В. Діденко, Н. В. Нечет, І. М. Яковенко.

Зі словами привітання на святі виступили Л. В. Камінська, В. М. Шингур, В. М. Лобода, Г. О. Мосейко.

Лариса Володимирівна від імені управління культури та туризму облдержадміністрації вручила В. В. Коростильову Листподяку з нагоди 50-річчя школи, грамоти — С. Б. Яковенку, Г. О. Литвинович, С. К. Вовку.

Валерій Миколайович теж вручив грамоти групі викладачів школи.

Схвильованим був виступ директора дитячої школи мистецтв В. В. Коростильова, який зупинився на основних віхах розвитку навчального закладу, що утворився у 1957 році, а в 1983 році реорганізований у дитячу школу мистецтв. За цей час вона має чимало здобутків, її закінчило 1114 учнів, з них 95 продовжили музичну освіту у середніх спеціальних та вищих навчальних закладах. Школа пишається своїми випускниками — це Григорієм Олексійовичем Мосейком — доцентом Кишинівської консерваторії, заслуженим діячем мистецтв, Романом Ониськівим — студентом III-го курсу Національної академії мистецтв імені Чайковського, лауреатом українських та міжнародних конкурсів. Півтора місяці тому Роман захищав честь України і Білорусії на Міжнародному фестивалі по класу баяна та акордеона і розділив друге місце. Серед художників є у нас Віталій Гопка, який закінчив Київську академію і працює у столиці художником, і багато-багато інших. З 25 педагогів школи 17 — це колишні її випускники.

Далі Віктор Васильович розповів про участь навчального закладу в усіх конкурсах, які проводяться в області. Так, дитячий фольклорний ансамбль "Вишенька" займає призові місця впродовж кількох останніх років, не відстає від нього і танцювальний колектив та інші.

Теплим, щиросердним, з ностальгічною ноткою прозвучав виступ Г. О. Мосейка, котрий з великою пошаною згадував своїх викладачів — Василя Кузьмича Кіщенко, Василя Мануїловича Кутю, Олексія Івановича Плиса.

— Вони відкрили мені, — сказав Григорій Олексійович, — вікно у велику музику. Навчався я також у Київській консерваторії, стажування проходив у Бухарестській і особливо звітую перед гуляйпільцями. В цьому році виповнюється 40 років моєї творчої діяльності. Я багато літ був першим флейтистом Кишинівського державного симфонічного оркестру. Зараз працюю

художнім керівником і диригентом Державного симфонічного оркестру Придністровської Молдавської республіки.

Позавчора отримав повідомлення, що мені присвоєно почесне звання народного артиста республіки.

Далі виступаючий відзначив високий рівень школи мистецтв, те, що він отримав у ній свого часу тепер передає своїм вихованцям. Порадив батькам приводити дітей у цю школу, щоб вони залучалися до світу мистецтва.

На адресу урочистого зібрання прийшли вітання від випускників: колишнього заступника начальника Херсонського обласного управління культури та туризму держадміністрації Галини Проценко (Щербина) і від заслуженого працівника мистецтв Російської Федерації начальника Будинку офіцерів м. Самари Анатолія Вовка, котрий особисто привітав зі святом свого викладача М. М. Шинкаренка.

На святі багато теплих слів було сказано про золотий фонд школи — викладачів. Зокрема, про Д. О. Шинкаренка, І. В. Плиса, С. П. Медвідь, Л. В. Добрознай, М. М. Шинкаренка, В. Г. Мішаєва, О. М. Онищенко, Г. О. Литвинову, Н. А. Бурбуру, В. Г. Коростильова, Б. Й. Бурбуру, Г. М. Шинкаренка та інших.

Про роки навчання і праці у школі щиро і схвильовано говорила Г. О. Литвинова.

— Я жила неподалік від школи, — казала Галина Олексіївна, — і бачила, що зранку вчилися діти, а увечері — їх батьки. Вчителі керували гуртками художньої самодіяльності у трудових колективах. Так, був прекрасний хор медиків, вчителів. Ці хори конкурували між собою. Свого часу мали ми і чудовий оркестр баяністів (керівник В. К. Кіщенко), який на свята йшов у колоні демонстрантів.

— Мені приємно, що у школі є цілі династії. Я теж можу похвалитися тим, що всі мої троє дітей закінчили наш заклад. Хочу згадати добрим словом викладачів Ф. М. Євдокимову, Н. М. Коханську, Н. В. Притулу, Т. А. Петрову, Ю. Ю. Старухіну та інших, які зробили великий внесок у розвиток школи. Добрих слів заслуговують технічні працівники М. Ю. Боровська, К. І. Біла, В. І. Ворона, перший секретар і бібліотекар В. І. Пузанова. Щира їм подяка.

На святі прозвучало вітання від випускниці 1999 року Олени Мухи.

Добрі слова пам'яті говорять ведучі про першого директора (батька) музичної школи Василя Мануїловича Кутю, який працював на цій посаді 30 років і був не тільки умілим адміністратором, а й прекрасним співаком, зібрав найбільшу фонотеку в області. Багато років поряд з ним працювали В. К. Кіщенко, О. І. Плис, О. П. Ісаков, Л. К. Плюйко.

На урочистому зібранні гарні слова про колектив викладачів мовила випускниця музичної школи 1975 року вчитель музики вищої категорії у школі з музичним нахилом з м. Курганів Краснодарського краю Валентина Григорівна Вороніна.

Як добрий сад багатий плодами, так школа мистецтв своїми вихованцями. А саме: Романом Ониськів, Лілією Худич, Валентиною Луговенко — викладачем по класу вокалу Харківської академії культури, Григорієм Ониськівим — аспірантом Мелітопольського педагогічного університету, Оленою Нижник — методистом департаменту освіти та науки м. Нальчика, Віктором Мальяревичем — кіноактором, Валентиною Сірінюк, випускницею 1969 року, яка після закінчення Криворізького педуніверситету присвятила своє життя викладанню музики, та багатьма іншими.

Серед моря музики і пісень заступник директора школи з навчально-виховної роботи Л. В. Діденко зачитала наказ директора про видачу свідоцтв про закінчення школи. Свідоцтво з відзнакою отримали Аліса Мусієнко, Анастасія Вербицька, Мар'яна Сиротюк, Анастасія Передирій, Єлизавета Панасенко, Аня Батрак, Роман Ведмідь, Юля Ніколенко, Анастасія Падалко.

Випускників за доброю традицією вітала мама С. А. Товстик, у відповідь слово мали випускники.

Слова словами, а музика вічна. Це ще раз довів своєю віртуозною грою на баяні Роман Ониськів. Як завжди, прекрасним співом порадувала земляків Лілія Худич. І це можна сказати про всіх учасників ювілейного концерту, який нікого у залі не залишив байдужим.

Урочистості підійшли до свого завершення, а в душі світло, затишно і спокійно від усвідомлення того, що золотий ювілей дитячої школи мистецтв ще раз засвідчив: наше Гупяйполе справді багате на таланти і їх надійно плекають у цьому закладі.

13.06.2007 р.

У ГОСТІ ДО МУЗИ

ПИСЬМЕННИКИ НА ГУЛЯЙПІЛЛІ

Умите недавнім дощем, уквітчане першою зеленню квітів і трав прийшло літературне свято "Поетичний травень-85" на Гуляйпільську землю, учасниками якого стали письменники О. П. Роготченко, Н. І. Околітенко (обоє з Києва), критик Г. Д. Ключек (Кіровоград), поети С. Р. Бурлаков (м. Дніпропетровськ) та наш земляк Г. І. Лютий.

Представників української радянської літератури — учасників "Поетичного травня" і республіканської творчої конференції, яка проходила в Запоріжжі на тему "Соціалістична дійсність і література. Головний герой — людина праці", гуляйпільці зустріли тепло. У райкомі партії відбулася зустріч літераторів з членами бюро райкому партії та райвиконкому, де перший секретар райкому партії М. С. Беляєв ознайомив їх із економічним та соціальним розвитком району, відповів на запитання.

Опісля, розділившись на дві групи, гості відправилися на зустрічі із трудівниками колгоспів імені Калініна та імені Ілліча, школярами.

В обідню пору в червоному кутку польового стану механізованого загону № 1 колгоспу імені Калініна зібралися хлібороби, щоб зустрітися з письменником О. П. Роготченком, критиком Г. Д. Ключеком, поетом Г. І. Лютим, членом районного літературного об'єднання І. К. Кушніренком. Гості розповіли, яке значення має художня література в житті людини, про героїв своїх книг, прочитали деякі твори.

З хлібом-сіллю любимівці зустріли дорогих гостей біля будинку культури. А потім відбулася щира розмова про літературу, звучали розповіді, вірші, новели письменників.

Письменниця Н. І. Околітенко та поет С. Р. Бурлаков побували на молочному комплексі колгоспу імені Ілліча, в Новомиколаївському Будинку культури, де їх радо вітали доярки, учнівська молодь.

Потім маршрути письменників пересіклися в Полтавці. У середині школі вони ознайомилися з експонатами музею. Екскурсію по ньому провела Н. О. Глущенко. Гості залишили свої враження в книзі "Почесних гостей".

Заключна зустріч учасників "Поетичного травня-85" відбулася в приміщенні сільського Будинку культури. Перед учнями середньої сільської школи та середньої школи-інтернату виступили С. Р. Бурлаков, О. П. Роготченко, Г. Д. Ключек, Н. І. Околітенко, Г. І. Лютий. Їх тепло і сердечно привітала і побажала нових творчих успіхів на літературній ниві секретар райкому партії Л. І. Явон. За цікаву зустріч письменникам подякував директор сільської школи В. Ф. Мажаєв.

Учні обох шкіл подарували гостям концерт.

25.05.1985 р.

ПАСТУШКА

(етюд)

— Гиля, сірі, гиля! — П'ятирічна Галинка хворостою жене гусей у берег: там соковита трава і синє плесо води. — Ну куди ж ти, неслухняне, — замахнулася на жовтенький клубочок, що відстав од гурту... — Ану давай до мами і до братиків та сестричок. Заморилося? — взяла його на руки. — Ось я тебе трішки піднесу, а там і травичка, і вода, вони тобі сил додадуть. А на осінь будеш красивою і сильною, як твоя мама-гуска.

Дівчинці приємно відчувати на долоньці тепло живого створіння, яке колись виросте і стане дорослою тіткою-гускою.

Пастушка теж виросте і піде до школи. Їй, як і братику Петькові, куплять портфель. Вона берегтиме і носитиме в ньому п'ятірки і, можливо, лише крапельночку четвірок. Буде розумницею, і всі сусіди говоритимуть, що в Красюків дочка чепурна і працьовита, чемна і ще й відмінниця. Не те, що Петько: "Неслухом росте", — промовляє, копіюючи сусідку тітку Марину.

Виводок спустився в берег і гуси стривожено загелкотіли. Галинці здалось, що вона зрозуміла їх.

— Мамо, дивись, а жовтянка у дівчинки в долоньці.

— Де? Де?

— В долоньці.

— Я ось дам тій пастушці, що захопила нашу донечку, — гнівно розпустив хвоста і крила батько-гусак. — Я ось їй... — нахвалювався.

— Заспокойся, батьку, чого розкричався, — лагідно остуджує войовничий запал гусака гуска.

— Хіба ти не знаєш вигадниці-доньки. То ж вона хитрує. Нічого їй не буде. Дівчинка ж наш друг і захисник. Це ж не Петько. А ти розходився...

— Та й ти добра, — не втихав, — при дітях затіяла таку балачку.

— Пастися, дітки, пастися, — ласкавим голосом заохочувала гуска виводок і легенько скубнула чоловіка за крило. Він повеселіло спостерігав за жовтянкою.

Галинка пустила на траву жовтенький клубочок. Гусеня, задоволено попискуючи, поспішило до сімейства.

— А я покаталася у теплому човнику, високо-високо, — залопотіло до тата й мами. — І нітрішки не боялося, — хвалилося сестричкам і братикам.

Зрадісного гарикання птахів Галинка зрозуміла, що її обдурено. "От мала хитрунка, — сплеснула в долоньки, — а я думала, утомилася йти".

— Го-го-го. Так-так-так, — гелготіли гуси, щипаючи соковиту траву.

Дитинство пасло гусей у березі... Де зеленіла соковита трава і блищало синє плесо води.

23.11.1985 р.

ГУМОРИСТ ІЗ ВАРВАРІВКИ

1 жовтня йому б виповнилося 51. Та передчасно обірвалося життя дотепного гумориста, здібного журналіста Миколи Горпинича. Що ми знаємо про нього? На жаль, дуже мало. Щоб відкрити читачам письменника — земляка, і пишуться ці рядки.

Народився Микола Васильович Горпинич у селі Варварівці. Після десятирічки працював у колгоспі, потім вчився. Закінчивши філологічний факультет Дніпропетровського університету, за направленням поїхав у Петропавлівку Дніпропетровської області редактором радіомовлення. Опісля скуштував хліба заврайвідділом культури, власкора Ворошиловградської газети "Прапор перемоги", керував літстудією "Забій" при редакції газети "Знамя шахтера". У жовтні 1973 року перейшов на роботу в редакцію одеської обласної газети "Чорноморська комуна", виконуючи завдання якої трагічно загинув...

Такий короткий життєпис молодого журналіста, який "з усією пристрастю комуніста втручався в життя, був справжнім бійцем партії", — писав про Миколу письменник Віктор Міняйло.

Яку ж спадщину залишив нам Микола Горпинич і хто його улюблені герої?

Літературний доробок молодого письменника складається з віршованих і прозових гуморесок, які дбайливо зберегла дружина і які підготував до друку, зібравши їх у збірочку гумору та сатири "Оригінал на прогулянці", В. Міняйло. В скромній обкладинці книжечка друком з'явилася у видавництві "Радянський письменник" в 1985 році тиражем у 30 тисяч примірників. До збірки увійшли 14 прозових і 13 віршованих гуморесок.

"Герої", вірніше антигерої прозових і віршованих гуморесок М. Горпинича, — пише у передмові В. Міняйло, — "знакомые все лица" — тут і спекулянти, й егоїсти, й дурні. Дістається на горіхи низькопоклонству перед капіталістичним Заходом і буржуазній ерзацкультури".

В гуморесках, пародіях, жартах, народних анекдотах висміюються занадто бадьорі молодіжні повісті й сентиментальні оповідання зі щасливим кінцем.

Гумореска "Оригінал на прогулянці", що дала назву збірці, складається з чотирьох частин, які ідейно тісно пов'язані між собою. "Герой" її Петро Сидорович — людина егоїстична, недалеко, з претензіями на оригінальність дій і суджень.

У гуморесці "Де коріння цього насіння" висміюється листування студентів під час лекцій. Автор закликає затаврувати

ганьбою людей, вбогих духом, що зустрічаються в студентському середовищі. Ось децю із їхнього листування.

"Графіне! Приходь сьогодні до нас в 91-у. Каті маманя сала прислала. Буде пир! Аля" (стор.124). Або: "Деви! Ті чуваки, з якими ми вчора пиво хлестали, запросили нас у свою компанію. Вони — гірники. Дадім угля? Мотя" (стор. 124). І таких "шедеврів" автор подає 14.

З погляду сімейного виховання дітей цікавою є гумореска з мораллю "Де беруться дипломати", яка закінчується словами: "Сваріться, батьки, частіше, й ваші діти змалку ростимуть кмітливими дипломатами" (стор. 128).

Поза увагою не лишилася й пародія на сучасну молодіжну повість "Жорка стає людиною" та пародія на оповідання в жіночих журналах "Життєва історія".

Молодий письменник не пройшов і мимо антирелігійної теми. Їй присвячено гуморески "Знамення", "Дядько Гаврило в підпіллі" та "Чортова церква".

У збірці децю осторонь стоїть гостросоціальна повість "Дешлеї", яка "була новим щаблем у поступовому сходженні М. Горпинича до професійного рівня творчості". Складається вона із 16 розділів.

"Повість написана, на мій погляд, — пише В. Міняйло, — у трьох ключах: ліричному, сатиричному й гумористичному... Скріплюючим розчином у цій будові є гарна, багата на ідіоми народна мова, велика спостережливість автора і, за поодинокими винятками, лаконізм стилю". І з цим важко не погодитись.

Хто ж населяє повість — і який її сюжет? Він не складний. У селі Шарахівці, де головою колгоспу окомозамілювач і демагог Грицько Макуха, об'їзником — ледачий Давид Карась, діє зграя злодіїв — братів, яких односельці по-вуличному називають Дешлеями. Ось оцих хапуг, хабарників і злодіїв і викриває сатирик у повісті, яка й сьогодні залишається в перших рядах борців за оновлення нашого життя, кличе на боротьбу з дешлеями, які заважають наступально вести перебудову.

ЙОГО НАМ ТАК НЕ ВИСТАЧАЄ...

27 липня виповнюється 64 роки від дня народження поета-пісняра, незабутнього Івана Потаповича Сухаря. На жаль, покійного. Народився він у с. Омельнику Оріхівського району на Запоріжжі.

Як писав поет, він "пережив чорні дні воєнного лихоліття та всі режими більшовицького тоталітаризму, вчився у школі, служив у війську, працював садівником, довго і тяжко хворів. Потяг до пісні проніс крізь усе життя". І в цих словах ніякої бравади чи похвальби.

З Іваном Потаповичем познайомився на початку 90-х років, коли він заходив до редакції газети і заносив щойно написані вірші чи слова та ноти до пісень.

— Ось послухайте, — ввічливо просив і щира посмішка осявана його лице, порізане борозенками зморшок. Він читав не поспішаючи, а я слухав і бачив хлопців-запорожців, що встають на борню за волю України, бійців-селян, що полягли на полі брані у роки Великої Вітчизняної війни. Тихо тчеться голос поета, а в його словах грає море:

*"Ой заграло наше море:
Загуло, мов криниця,
А всі броди широкі
У нього влилися".*

Спочатку це вірш, а через кілька днів слова стануть піснею, "Ой, заграло наше море", присвячене 5-й річниці Незалежності України, яку Іван Потапович вважав найбільшим своїм Святом. Він великі надії поклав на Незалежність, вірив, що Україна стане Україною, дуже йому хотілося, щоб

*"Усе славне Українство
За руки побралось".
Тому бажане видавав за дійсність:
"Ой злилися всенькі броди
В єдине море,
Всього світу українці
Одне поле орють".*

Поет-пісняр у моїй пам'яті назавжди залишився палким патріотом рідної землі, тобто неньки-України.

Про його самобутній талант добре слово казали незабутній запорізький поет Микола Лиходід, з яким Іван Потапович посправжньому дружив, київський поет Петро Осадчук.

Микола Лиходід відзначав, що Іван Потапович Сухар — син загиблого на війні хлібороба, садівник за фахом і покликанням, а крім того має неабиякі здібності до складання пісень, він з отих народних талантів-самородків, чия бідова роботяца вдача не розлучна зі святом людської душі — піснею, танцем, а, отже, й популярними музичними інструментами.

Пісні Іван Потапович складав, здається, легко і просто, але то був плід напруженої роботи думки, душі щирої і незахищеної. І опиралася та пісня на народні корені, на традиції фольклору, великого Кобзаря України...

— Поетична творчість Івана Сухаря — вірно підмітив Петро Осадчук, — опирається на життєву основу, позначена глибоким знанням життя, перейнята великою любов'ю до людей, до рідного краю, сповнена ненависті до насильства і брехні у всіх проявах.

Умовно кажучи, головний герой поезії Івана Сухаря — лицар честі й совісті, який живе в контексті української історії, дихає сучасністю, радіє і мучиться у вирвищі проблем здобутої, але ще до кінця не утвердженої свободи наших днів...

Поетичне слово Івана Сухаря правдиве, вивірене суворими випробуваннями життя, наснажене пристрастю, любов'ю і гнівом справдешнього патріота України. Він дійсно "Узяв на руки високе небо, вечірні зорі спіймав у невід", він у кращих своїх віршах заслуговує на високу оцінку своєї поезії його ж таки словами: "Та кринична вода, що з глибин витікає..."

За життя І. П. Сухар встиг пустити у світ два співаники "Летіли орли з чотирьох вітрів" (1995 р.), "Ой, заграло наше море" (1998 р.), збірку поезії "Заплакана доля" (1998 р.) та художньо-публіцистичну книгу "Вічні сурми" (1998 р.). Всі збірки видані у нашій районній друкарні (директор М. М. Азаров) при активному сприянні голови районної державної адміністрації І. О. Бірюкова, директора ТОВ "Еталон" О. І. Дудки, міського голови О. М. Жи-

галка, директорів ПГП "Роза вітрів" С. А. Луценка, О. Ю. Коростельова, а також В. Ф. Охріменка, О. Г. Чуба, Л. М. Виногого.

На жаль, лебединою піснею Івана Потаповича стала книжка "Вічні сурми". Це — спогади очевидців голодомору 1932-1933 року, зібрані автором у селах Оріхівського району на Запоріжжі. Це — пересторога тим, хто хотів би ще раз бачити нас голодними, босими і на колінах.

Поетове слово знайшло відгук у серцях небайдужих людей і визнання. Всього кілька тижнів по смерті, його прийнято посмертно у члени Національної Спілки письменників України. Жити б і творити, та 26 лютого сталося непоправиме: нетривала, але безжалісна хвороба обірвала життя поета-пісняра, самобутнього композитора Івана Потаповича Сухаря. Рідні, численні друзі і товариші поховали його на кладовищі в рідному Омельнику. Пере стало битися гаряче серце, та зерна, посіяні добрим сівачем-садівником, житимуть і дадуть гарні сходи. Це і буде відповіддю поета на життя, яке він поставив у вірші "Рідній землі".

*"Чи зробив життям я щось хороше,
Чи пройшов порожняком, ніяк...
Через болей людських порошу
Ти була для мене, як маяк".*

Тільки любляче серце може так щиро сказати про рідну землю — "ти для мене, як маяк". А Іван Потапович для друзів, колег по перу сам був, як маяк, що вказував дорогу тим, хто шукав себе у вирі бурхливого сьогодення.

Минуло кілька місяців, як у редакцію не заходить сивочолий з мудрою посмішкою чоловік і не пропонує: "Ось послухайте вірша", і ми відчуваємо, що чогось нам не вистачає, а чого? Переконаний, що невтомно-творчої енергії, яку він постійно випромінював, живив наші схарапуджені душі, що, як коні, стають на диби від повсякденних негараздів.

— Все це минеться, уляжеться, — заспокоював він нас, — і Україна запалає незгасною зіркою на всесвітньому велелюдді і будемо ми господарювати на рідній землі.

Дай те, Боже!

24.07.1999 р.

ОСАННА ОСЕНІ

Кожна пора року прекрасна по-своєму, але в осені краса особлива... срібляться памороззю степові трави, гудуть вітри, дощі мандрують, все частіше вкриваються туманом поля, вогненною заметіллю шумить осінній падолист. Настає день — і помахом пташиного крила розпрощається з нами осінь...

— А сьогодні, 5 листопада, — каже ведуча завідувача відділом масової роботи районного Будинку культури Л. Г. Бурда, — разом із членами районного літературного об'єднання складаємо осанну осені.

Людмила Григорівна читає вірш Ліни Костенко "Осінній день":

Осінній день, осінній день, осінній!

О синій день, о синій день, о синій!

Осанна осені, о сум! Осанна!

Невже це осінь, осінь, о! — та сама.

Осінні айстри горілиць зайшлися болем,

Ген килим, витканий із птиць, летить над полем,

Багдадський злодій літо вкрав, багдадський злодій.

І плаче коник серед трав — нема мелодій.

На цій піднесено-трепетній ноті почалося чергове засідання районного літературного об'єднання, на яке, крім голови об'єднання поетеси члена Національної Спілки письменників України Любові Геньби, прийшли поети Наталія Квітка, Віктор Куторницький, Галина Донник, Оксана Кушніренко, Вікторія Забава, прозаїк Іван Кушніренко.

Вітаючи присутніх із святом золотоконої осені, методист районного Будинку культури Ірина Кікош дарує пісню "Вальс" Анатолія Горчинського.

— Ми зібралися для того, що віддати належне осені, скласти їй осанну, — це вже говорить Любов Геньба. — Я не знаю такого поета, який би не встромляв перо в чорнило осені. Ми не Пушкіни, але нас поєднує гуляйпільська земля, чарівниця осінь.

— Чую жовтень за вереснем стука, — читає поетеса свій вірш про осінь. Всі уважно слухають, а потім зриваються оплесками.

Далі члени літоб'єднання знайомлять товаришів зі своїми творами на дану тему. Ось читає вірш "Последняя осень века" Галина Донник, за нею — Віктор Куторницький "Выйди родная, выйди!", "Осень на бумаге" (для дітей), Оксана Кушніренко — "Розкажу вам цю осінь", Вікторія Забава — "А знаєш, у осені листя не стане", "Занотую сполохану ніч", Наталія Квітка — "Хліб", "Моя земля". На останній вірш Н. Квітки написала музику Оксана Шингур.

На засіданні йшла мова про секрети поетичної творчості. Для прикладу бралися вірші молодої поетеси члена Національної Спільноти письменників України Марини Брацило (до речі, вона землячка, її батько родом із села Солодкого нашого району) з третьої збірки "Мелодія вічних прощань" (інтимна лірика). Зачитувалися поезії "Лампа", "Гарба", а потім аналізувалися.

Віктор Куторницький, окрім дитячих віршів, прочитав легенду "Скальний монастир", і вірш вперше написаний українською мовою про Україну.

Свої нові вірші також читали Наталія Квітка, Вікторія Забава, Оксана Кушніренко, Галина Донник, Любов Геньба.

На пропозицію голови літоб'єднання поділитися, хто над чим зараз працює, Іван Кушніренко повідомив: "Ми з краєзнавцем Володимиром Жилінським у співавторстві працюємо над матеріалами з історії літературного руху на Гуляйпільці. Робота важлива і цікава як для вчителів-словесників, учнів, які вивчають літературу рідного краю, так і для любителів літератури. До друку підготовлено першу частину книжки, яка за фінансової підтримки колективу ТОВ "Еталон", особисто його директора Олександра Івановича Дудки, має незабаром побачити світ. До завершення підходить друга і третя частини унікальної (такої немає в жодній області і районі) роботи. Слово за спонсорами".

Цілком випадково (мабуть, інтуїція не підвела) завітав на засідання літоб'єднання голова Запорізької обласної організації Національної Спільноти письменників України поет Григорій Лютий. Він, зокрема, сказав, що повертатись додому і тривожно, і радісно, особливо відчувати дотики рідної землі. Нещодавно група письменників із Запоріжжя побувала в містах Мелітополі,

Бердянську, Токмаку, але Гуляйполе, мабуть, за літературними задатками, коренями і тим, що зроблено і робиться займає перше місце серед них. Тут виходять поетичні та прозові книжки, відкриваються нові імена. Ось хоч би назвати Вікторію Забаву, яка помітно творчо зростає.

Сьогодні ми можемо вільно говорити, будувати українську державу. А тепер дозвольте і мені прочитати вірша "Я так не любив і матір", — говорить Григорій Лютий.

Засідання літоб'єднання, що проходило у щирій, теплій обстановці за чашкою чаю, закінчилося піснею "Десять тисяч ночей любові", яку виконала Ірина Кікош.

13.11.1999 р.

"ГОЛУБИЙ ПРИВІД" У НАШИХ КРАЯХ

І. Я. Науменка гуляйпільці знають здебільшого як журналіста обласної газети "Запорізька правда", особливо їм запам'яталося його дослідження: "Нестор Махно: факти проти вигадок", опублікована у вересні-жовтні 1998 року і присвячена 110-річчю від дня народження "Гуляйпільського батька".

Великий досвід газетяра обласного масштабу, зустрічі з різними людьми, їхні життєві історії, пригоди спонукали до літературної творчості. І ще в 1975 році у видавництві "Промінь" (м. Дніпропетровськ) у Івана Якимовича побачила світ перша книжка прози "Новели Світлого Долу", яка засвідчила, що автор має неабиякі творчі можливості. Від новел віяло запашною степовою природою і, хоч деякі новели розповідали про важке воєнне лихоліття в українському селі, читалися вони з непідробним інтересом, особливо вражала мова новел: народна, добірна, нижньодніпрянською говіркою забарвлена.

Але вийшло так, що шлях між першою і другою книжками виявився надто довгим — понад два десятиріччя. Причин тому можна знайти чимало, але... Неспокійне серце Івана Якимовича (доброї душі людина) прагло самовираження і він не застоюється на прозі, а активно виступає як поет-гуморист. Його

вірші все частіше можна бачити у тематичній сторінці сатири і гумору "Січковий ярмарок" "Запорізької правди", альманахах. А в 1998 році у видавництві "Хортиця" Запорізької організації Спілки письменників України побачила світ книжка сатири і гумору "Сміховини сердитого Добрині".

І ось третя ластівка Івана Якимовича Науменка. В 1999 році науково-дослідний і редакційно-видавничий відділ Запорізького юридичного інституту МВС України видрукував книжку І. Я. Науменка "Голубий привид". До неї увійшли однойменна пригодницька повість і документальні оповідання про будні міліції та новела "Закон дороги", написані в різні роки.

Читаючи запропоновані автором твори, постійно відчуваєш нелегкі будні правоохоронних органів, зокрема, міліції, які в складних умовах часто ризикують своїм життям, виконуючи свої професійні обов'язки. Добре про це сказав у передмові до книжки заслужений юрист України, ректор Запорізького юридичного інституту МВС України, генерал-майор міліції М. В. Тищенко: "Перед вами чергова книга запорізького літератора Івана Науменка, своєрідній підсумок багаторічної творчої праці. Іван Якимович ще з початку далеких шістдесятих років натхненно й плідно на журналістській ниві сіяв слово..."

Підтримуючи тісні професійні стосунки з правоохоронними органами, він знав і знає особисто багатьох їх працівників, писав про них. А щодо Павла Федотюка, Бориса Тимошенка, Миколи Робочого та деяких інших якраз і йдеться в оповіданнях, вміщених у цій книзі.

Особливу увагу звертає на себе пригодницька повість "Голубий привид". Незважаючи на те, що цей твір художній і автор в якійсь мірі використав своє право на вимисел, в ній реалістично відображена дійсність районної ланки правоохоронних органів. В образах Олександра Колісника, Захара Тимченка, Павла Петрова та Григорія Семеренка я розпізнаю риси тих, з якими і мені доводилося працювати, починаючи з районного відділу внутрішніх справ. Не менш привабливо сприймається й образ Юрія Тимченка, який нагадує минуле, початок службового шляху багатьох моїх ровесників, чесних і порядних, самовідданих і

невгамовних. Це вони згодом отримають професійне визнання, досягнуть високих офіцерських та генеральських звань".

Микола Тищенко висловив сподівання, що книгу Івана Науменка прихильно зустрінуть працівники правоохоронних органів і, зокрема, міліції, які й сьогодні в досить складних соціально-економічних умовах забезпечують відповідний правопорядок. А ветерани, хто вже на заслуженому відпочинку, згадають роки своєї молодості, коли доводилося протистояти злочинності, розкривати тяжкі злочини завдяки ентузіазму й самопожертві, часто за відсутності навіть елементарних науково-технічних засобів.

Переконані, що книжка "Голубий привид" знайде свого читача у широких колах громадськості, бо боротьба зі злом, злочинами завжди є злободенною, актуальною, особливо в нашій молодій, незалежній державі.

Говорячи в цілому про книжку, перш за все, хочеться відзначити вміння автора з безлічі ситуацій і пригод вибрати ті, які розвиваються стрімко, тримають увагу читача в напрузі. Повість "Голубий привид", яка починалася ще в 1975 році, уривки з неї колись друкувалися в "Запорізькій правді", — значне творче досягнення автора, має стрункий сюжет, читається легко, мова образна. Про наближення подій, що розвивалися в повісті, до нашої місцевості вказують деякі географічні назви.

Наприклад. Хвалибогівка (тепер Добропілля), Різдвакка (Новомиколаївський район), Сніжнянськ (Донецька область).

Книга "Голубий привид" має добре оформлення. В цьому заслуга художника Ю. І. Очеретька.

Від щирого серця хочеться побажати Івану Якимовичу нових творчих досягнень, міцного здоров'я і порадувати читачів своїми цікавими творами, які особливо потрібні сьогодні як ветеранам, так і молоді, бо без знання минулого, ми не варті майбутнього.

01.12.1999 р.

МОЇ ЗУСТРІЧІ З ПОЕТОМ ВАСИЛЕМ ДІДЕНКОМ

1.

Вперше з незабутньо-ніжним поетом Василем Діденком зустрівся заочно влітку 1962 року.

У наших зелених Вітрах (назва хутора — Авт.) стояв тихий лагідний червень. А в мене серце розривалося від невпевненості і невизначеності: я щойно закінчив Долинську восьмирічну школу. Що робити далі? — постало переді мною сакраментальне питання. — Вчитися? Працювати? Сум'яття — тривога переповнювала серце, а тут ще й усвідомлення неминучої розлуки з однокласниками захльостувало тугою, у ці хвилини з глибини пам'яті зринули слова, що до пори до часу лежали там призабуті.

*Гудками поїзд розпанаха тишу,
Клубками дим покотить по лану,
І я піду шукати наймилішу
В налиту сонцем рідну далину.*

Оте "розпанаха тишу", ніби розпанахувало мою душу, яка стрімко бігла слідом за далеким, незаним поїздом. Ці зворушливо-вважаючі рядки, їх настрої були співзвучні моєму і вони надовго полонили вразливу душу, під їх впливом і в моїй душі народилися перші поетичні рядки.

З мелодією діденківських поезій (як дізнався про це пізніше) вирушив юний селяк з батьківського дому у широкий світ. Та де б він не був, його постійно переслідували іще й такі слова:

*Між травною вітер шаста,
Б'є з-під каменя вода...
Ти кому несеш на щастя
Молоді свої года?*

Оця, на перший погляд, простота поетичних рядків, настроїв, що вони утворювали і викликали у читача, розбудили небачену енергію в моєму серці і воно заспівало поезією, що вижлопнула-ся на папір.

Згодом, навчаючись у Гуляйпільській середній школі-інтернаті, дізнався, що поезії, які мене вразили, належать молодому київському поету, який був родом з міста Гуляйполя, Василю Діденкові. І звідтоді забажалося побачити "живого" поета. Та доки те сталося, минув ще певний час.

Як це було?

У Гуляйпільській середній школі-інтернаті під впливом поезії захопився я українською літературою. Поза шкільною програмою багато читав художніх творів, пробував і сам віршувати, написане збирав у товстий загальний зошит. Одного разу насмілювався із ним підійти до вчительки української мови та літератури В. Ф. Кириченко і попросив її ознайомитися з віршами і дати консультацію.

Валентина Федорівна уважно прочитала їх і порадила наполегливіше працювати над словом, читати класиків.

— Старайся, щоб словам було тісно, а думкам просто, — радила. Читай частіше поета Василя Діденка.

— Тепер я був постійним відвідувачем шкільної бібліотеки. Особливо доскіпливо гортав сторінки "Літературної України", товстих і тонких журналів. Коли знаходив у них поезії Василя Діденка переписував і вивчав напам'ять.

А восени 1964 року сталася подія, яка надовго запам'яталася не тільки мені, а й усім вихованцям школи-інтернату: до нас у гості завітав земляк, відомий уже читацькому загалу, поет Василь Діденко. Запросила його у школу В. Ф. Кириченко. Новина сколихнула не тільки учнів, а й вчителів, адже ми ніколи не бачили близько живого поета.

І ось незабутня зустріч. Молодий, кременний, з діденківською посмішкою на устах, з коротким чубчиком на круглій голові, поет з щирим інтересом знайомився з нашим життям.

— Ти дивись, — казала мені Валентина Федорівна, — як випаді нагода, я познайомлю тебе з Василем Івановичем і ти покажеш йому свої вірші.

Увесь вечір я чекав тієї нагоди, тримаючи за пазухою зошит із віршами, а коли випала нагода і вчителька сказала поету про мене, я від ніяковості заховався у найдаліші ряди шкільного

клубу, де Василь Діденко напам'ять читав натхненно свої, а також вірші Володимира Сосюри, Андрія Малишка, Сергія Єсеніна, невідомого для мене тоді Василя Симоненка. Захоплено відгукувався про Сосюру і Малишка як про своїх вчителів. Тож не випадково Діденко жартома зауважував:

*Це для мене зовсім не морока,
Що у віршах тільки синь та синь.
Я — гібрид Єсеніна і Блока,
І Сосюри незаконний син.*

Читання віршів В. Діденко поєднував із цікавими розповідями про столичні літературні новини. З усього було видно, що він не новачок у літературі. На той час читачі із захопленням знайомилися з його поетичними збірками "Зацвітай, калино" (1957), "Під зорями ясними" (1961), готувались до виходу у світ "Заповітна земля" та "Степовичка" (пішли до читача в 1965 році).

Тоді дізналися ми дещо і про самого гостя. Виявилось, що Василь Іванович народився у нашому місті Гуляйполі 3-го лютого 1937 року в сім'ї механізатора. Для нас, школярів, це було незвичайне відкриття. Хіба може таке бути? — дивувалися. — Щоб справжній поет народився на тій землі, де і ми живемо?

Проживав поет і на Вінничині, де закінчив Ширмівську середню школу, а пізніше — Київський державний університет імені Т. Г. Шевченка.

... Довго ходив під враженням діденківської поезії, яка полюбила своєю некрикливістю, мелодійністю, прозорістю поетичних образів. А яка прекрасна і багата мова поета? Її, здається, пив і пив би, як джерельно-чисту воду, і не міг втамувати спрагу.

На тому вечорі Василь Діденко читав вірші, присвячені Андрієві Малишку, Володимиру Сосюрі. Пригадую рядки із поезії "Сурмач" (про А. Малишка):

*Він прийшов, натруджений походами,
Портупею скинув із плеча.
Рідна річка голубими бровами
Привітала з бою сурмача.*

Щирими були і рядки, присвячені "Учительці":

*В білих яблунях сад обступає дорогу,
Пелюстками й промінням її вишива.
Не знаходжу ніде я дитинства дорогу,
Тільки пам'ять про нього в душі ожива.
Як любили ми Вас, наша вчителько перша,
Як приходили ми з Вами в сонячний клас!
І, обличчя ясні, на долоньки зіперши,
Все дивились на Вас, дослухалися Вас!*

А поезію:

*Білі яблуні! Вдарте об хмари
Молодими руками весни.
Я натхненням дзвінком не одмарив,
Не забув я про щастя човни, —*

слухав з розкритим ротом, як і мої товариші-однокласники.

А поет захоплено продовжував:

*Під рожевими хвилями цвіту —
Дні юнацькі, минуле моє.
Та й сьогодні з любов'ю до світу
Йду туди я, де сонце встає.
Де життя мого ранок бад'яорий,
Де од відер дзвенять криниці.
Лине вітер крилатий, прозорий
І лоскоче мене по щоці...*

Поряд з іншими поезіями знову мене вразили слова:

*Гудками поїзд розпанаха тишу.
Клубками дим покотить по лану,
І я піду шукати наймилішу
В наліту серпнем рідну далину...*

А хіба можна було байдуже сприймати Василеві рядки:

*Скоро осінь... Та що в тім лихого?
Я ж бо серцем іще не холов.
Зелен-хмелем пропахлі дороги
У твій дім приведуть мене знов...
Я в наївно хлоп'ячій покорі*

Над тобою обличчя схиляю.
 А у вікна дуби чорнокорі
 Нашумлять нам бентежне "люблю",
 Скоро осінь... Незлобно і тихо
 Привітаймо сьогодні її,
 Це ж вона по-весняному диха
 На дороги твої і мої.

Правда ж здорово підмічено, що осінь "по-весняному диха". Треба тут зауважити, що поет Василь Діденко у Гуляйпільському школу-інтернат навідувався не раз, але перша зустріч мала найяскравіше враження.

Підсумком Василевих візитів стало те, що у квітні 1965 року я набрався сміливості і вперше в житті завітав у редакцію Гуляйпільської районної газети "Зоря комунізму", що відновила свою роботу. Несміливо переступив поріг кабінету редактора Володимира Омеляновича Скорика, а, виходячи від нього, залишив товстий зошит з віршами на його столі. Якою ж великою була моя радість, коли 1 травня побачив свого вірша, надрукованого у газеті. А через деякий час забрав зошита назад. Ретельно прочитаного. Про те говорили помітки на полях сторінок. Як виявилось значно пізніше, мої поетичні спроби читав і правив сам Василь Діденко. Помітки було зроблено акуратним каліграфічним почерком і здебільшого простим олівцем (так любив робити тільки незабутній Василь). Біля деяких віршів стояли плюси, біля інших — мінуси, а біля третіх — слова "За Малишком", "За Сосюрою", хоч, як на мене теперішнього, там було дуже багато "За Діденком". Такі рядки, як "стрілася в дорозі, руку подала", звичайно, були наслідуванням Василя Діденка, бо хто з початківців не оглядався на майстрів слова і без наслідування когось, звичайно, не обходилося. Той зошит із цупкою обкладинкою, помережаною чорними і зеленими квадратами, довго у мене зберігався, а потім з роками десь дівся.

02.02.2002 р.

Є І НАШІ У "СІЧОВОМУ ПАРНАСІ"

В останній день жовтня відбулася значна подія в Запорізькому державному університеті: презентація антології "Січковий Парнас". До неї увійшли кращі зразки поетичної творчості близько сорока вихованців названого вузу.

Упорядкував унікальне видання і підготував біографічні довідки авторів професор, доктор філологічних наук, член Національної Спілки письменників України Віктор Антонович Чабаненко.

"Історика української літератури, шанувальника вітчизняного красномислення не може не вражати той очевидний факт, — зазначає В. А. Чабаненко у передмові, — що серед вихованців Запорізького державного університету (до 1984 р. педагогічний інститут) багато обдарованих майстрів художнього слова, особливо поетів. Саме під цим враженням у мене давно зародилася думка упорядкувати антологію віршових творів моїх старших і молодих побратимів по перу. З різних причин тій думці судилося реалізуватися тільки тепер, у дні відзначення 70-річчя нашої Альма матір. Вихід антології в світ став можливий завдяки активному сприянню ректора ЗДУ професора Вячеслава Толока.

До видання включено твори 38-и авторів. Майже половина цих авторів — члени Національної Спілки письменників України, декотрі — вже покійні, окремі мешкали чи мешкають у Німеччині, США та Канаді".

Впорядковуючи антологію, упорядник орієнтувався лише на тих вихованців ЗДУ, які видали збірки своїх віршів або серйозно заявили про свою поетичну творчість у періодиці чи на солідних конкурсах.

Серед авторів антології таких, як Яр Славутич, Олекса Запорізький, Михайло Шлома (до війни приїздили до Гуляйполя — Авт.), Олесь Жолдак, Михайло Ласков, Петро Ребро, Анатолій Рекубращський, Віктор Чабаненко, Микола Лиходід, Олександр Шостак, Олександр Абліцов, Віктор Люлька і наші земляки Іван Кушніренко, Григорій Лютий, Яна Яковенко та Марина Бацило (останню вважасмо землячкою за родове гуляйпільське коріння — Авт.).

11.11.2000 р.

ЦЕ ПОТРІБНО ЖИВИМ

Нещодавно в районній друкарні побачила світ історик-документальна повість Ольги Будугай "В тунелях таїнственої Дори". Вона розкриває маловідому сторінку другої світової війни, розповідає про долю колишнього в'язня чотирьох концтаборів фашистської Німеччини, в тому числі підземного надтаємного табору-заводу Міттельбау — Дора. На цьому заводі за наказом Гітлера виробляли ракети "Фау-2", на які фюрер покладав великі надії після безпроцентної поразки у Сталінградській битві.

Всі факти, імена і події повісті документальні, записані із розповіді самого в'язня Дмитра Павловича Савченка, нашого земляка із Гуляйполя. Автор книги Ольга Будугай (дочка Д. П. Савченка) правдиво і щиро розповіла про жахливу долю в'язнів таємничої Дори. Переконані, що ця книга потрібна не мертвим, а живим, і вона знайде дорогу до вдячного читача.

18.09.2002 р.

“ДУШІ МОЄЇ АКВАРЕЛІ”

Так називається збірка поезії вихованки літературно-поетичного клубу "Пролісок" вчорашньої випускниці ЗОШ № 1, а сьогодні студентки Запорізького державного університету Катерини Сіриньок.

Складається перша "поетична ластівка" юнки з розділів "Дорогою душі", "Україно, Україно — доленько моя", "Гімн творцеві — Матінці — Природі", "Усе, що в мене є — родина".

Є у збірці слово "Про автора" керівника клубу, поетеси Наталії Квітки, в якому вона зазначає, що віршам Катерини Сіриньок притаманна безпосередність і близькість до сьогодення, до почуттів людей і водночас вони крилаті надією і вірою у добро, тому легко сприймаються душею вразливо і глибоко.

Збірка "Душі моєї акварелі" вийшла у районній друкарні (директор М. М. Азаров) за підтримки голови районної держав-

ної адміністрації І. О. Бірюкова, районного відділення Дитячого фонду (Н. В. Квітка), директора ТОВ "Рівноплля" О. І. Філіпченка, директора друкарні М. М. Азарова, районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко, художника О. М. Рябка та інших гуляйпільців, яким авторка щиро вдячна.

Побажаємо юнці нових творчих злетів, розширення тематики віршів, настійніше працювати над технікою віршування та удосконалювати образну систему.

18.09.2002 р.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ВІДБУЛАСЯ

23 грудня керівники підприємств, установ і організацій району зібралися у малому залі КСК "Сучасник" на презентацію Календаря-щоденника, присвяченого 80-річчю утворення Гуляйпільського району.

Святкування з нагоди цієї дати відбудеться 28-30 березня наступного року, але гуляйпільці активно готуються до ювілею. Із намічених заходів один уже виконано: підготовка і випуск Календаря-щоденника. Про це говорив голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков на урочистій презентації. Разом із видавництвом "Дике поле", наголосив Ігор Олексійович, ми створили унікальне видання, якого немає в Україні. Це і історичний довідник про визначні події та людей, і про сучасність нашого краю. Тут є фотографії керівників та передовиків виробництва, ветеранів війни і праці, розповіді про пам'ятні події, підприємства і організації.

Гуляйпільлю є чим і ким гордитися. З нашого краю вийшли доктори наук, адмірали і генерали, письменники і композитори, художники і громадські діячі. І про них повинне знати підростаюче покоління.

Наш край знаний не тільки тим, що це батьківщина Н. І. Махна, а й унікальною п'ятикупольною церквою, ярмарком, який свого часу був другим на Україні після Сорочинського.

Маючи такий багатий історичний матеріал, назріла необхідність створення книжки-посібника про наш край. Над цим зараз працює редакційна колегія. Робота повинна завершитись до кінця літа наступного ювілейного року — 80-річчя створення і 60-річчя визволення від німецько-фашистських загарбників, щоб з початком нового навчального року школярі по ньому могли вивчити історію рідного краю.

І. О. Бірюков розповів, що згідно з графіком звітують сільські ради, де вже перед гуляйпільцями виступили представники Воздвижівської, Любимівської, Верхньотерсянської сільських рад і ця робота буде продовжуватися.

У плані заходів до 80-річчя — установа регіональних нагород людям за заслуги перед Гуляйпільським краєм.

І. О. Бірюков подякував усім причетним до видання Календаря-щоденника за добросовісну роботу і вручив перші його примірники директору видавництва "Дике поле" О. М. Лазутіну, керівникам ТОВ "Адора" Р. В. Корнієнку і К. Г. Кейданському, керуючому Запорізької обласної дирекції АППБ "Аваль" О. Ф. Білоусенку, директору Запорізької міської електричної мережі, депутату обласної ради І. В. Бодні, головному редактору обласної телерадіокомпанії О. Т. Швецю, групі ветеранів.

— Роботу, яку ми виконали разом із гуляйпільцями у такий стислий строк, ще ніколи не виконували, — сказав О. М. Лазутін. — Нам приємно з вами працювати, бо це край багатий на видатних людей та історичні події. Працюючи над Календарем, ми відчули, що тут є єдина команда, якою керує Ігор Олексійович Бірюков.

Щастя, здоров'я, удач вам у новому році.

На презентації виступили директор краєзнавчого музею Н. І. Дідовець, ветеран праці Л. І. Явон, О. Ф. Білоусенко. Всі вони схвально відгукувалися про вихід у світ Календаря-щоденника "80 років Гуляйпільському району", відзначали, що це значний внесок у сьогодишню історію рідного краю.

Завершуючи урочисту частину презентації, І. О. Бірюков наголосив, що Календар отримають всі керівники підприємств і організацій, які брали участь у його випуску. Ті, хто бажають його

го придбати, мають подати заявки до кінця тижня до райдержадміністрації.

Для вшанування передових людей регіональними нагородами керівникам підприємств, установ і організацій теж треба подати заяви до райдержадміністрації.

25.11.2002 р.

... І ЗАЗВУЧАЛО "СОЛО НА ЛАВРОВОМУ ЛИСТІ"

Збулось! Здійснилось!

І ми раді за землячку поетесу Вікторію Забаву, якій вдалося здійснити заповітну мрію: випустити у світ першу "поетичну ластівку" — збірку "Соло на лавровому листі", яка щойно з'явилася у районній друкарні (директор М. М. Азаров, комп'ютерний набір С. М. Богомолової). Побачити світ цій "поетичній ластівці" допомогли спонсори — благодійний фонд "Єдність" в особі генерального директора Т. В. Єренкової.

Розділити радість душі поетеси, розділити радість за нашу землячку прийшли 16 жовтня члени районного літературного об'єднання і гості — спонсори до районного краєзнавчого музею, де відбулася презентація збірки.

Свято поетичної душі Вікторії Забави організувала і вела член Національної Спілки письменників України, голова районного літоб'єднання, директор музею, поетеса Л. Г. Геньба. На початку вона, зокрема, сказала, що сьогодні у нас напрочуд гарний і святковий день. І він удвічі святковий, бо ми благословляємо у світ першу "ластівку" Вікторії Забави.

Як показує досвід, коли ми разом, коли ми об'єднуємося, то маємо гарні результати, цьому підтвердженням Вітина збірка. До її виходу доклало зусиль чимало людей, а насамперед — це люди з добрими серцями, чуйні, мудрі. Це благодійний фонд "Єдність".

Перше слово було надано Т. В. Єренковій. Вона подякувала всім причетним до появи збірки, а саме: Л. Геньбі, своїм помічни-

ком М. М. Приходьку, А. І. Клименку. Далі Тетяна Володимирівна зазначила: "Я від свого імені і від імені видавництва, Вікторіє, вітаю тебе, що твоя мрія збулася. Це перша маленька збірка, але це початок тієї дороги, по якій ти будеш йти далі. Я хочу побажати всього найкращого, жити довго, писати свої вірші, а ми їх будемо читати".

Далі ведуча від імені "іменинниці" склала щиру подяку голові районного відділення Дитячого фонду і керівнику літгуртка "Пролісок" Н. В. Квітці, яка підтримала ідею створення презентованої збірки і яка добре знає Вікторію як здібну поетесу.

Звичайно, на святі не обійшлося і без спогадів. Любов Геньба пригадала, як вона 11 років тому отримала свою "поетичну ластівку", яка привела її у Спілку письменників, тож цього вона побажала і Вікторії. А "хрещеним" батьком багатьох поетичних і прозових книжок був і є М. М. Азаров.

— Я сьогодні переживаю за Віту, — сказав Микола Миколайович, — ніби це і моя перш книга. Дуже багато вийшло у нас збірок, може, у мене легка рука, а, може, так долі потрібно. З маленьких книжечок, виданих у Гуляйполі, починало багато тепер відомих в Україні людей і я дуже радий за Вікторію. Я надіюсь, що скоро ми побачимо й другу Вітину книжку.

Хвилюючим був виступ авторки збірки "Соло на лавровому листі", яка щиро подякувала благодійному фонду "Єдність", його генеральному директору Т. В. Єренковій, Л. Г. Геньбі, Н. В. Квітці, Л. Г. Бурді, М. М. Азарову, С. М. Богомолівій, А. І. Клименку, Ю. М. Михайленку, М. М. Ведмедю — всім причетним до виходу збірки.

На святі лунали слова гордості за творчий доробок поетеси і багато теплих, щедрих побажань. Схвильованими були виступи директора НВК селища Залізничного, коректора збірки Л. Г. Бурди, А. І. Клименка — одного з ініціаторів видання книжки, який зазначив, що благодійний фонд "Єдність" допомагає дітям-сиротам, інвалідам, дитячим будинкам. А сьогодні підтримав Вікторію.

Л. Г. Геньба поділилася своїм задумом: зробити книжку жіночої лірики, до якої увійдуть тільки твори поетес Гуляйпілля. Задум є, але поки що немає спонсорів.

На святі звучали поезії Вікторії Забави, музичне вітання заступника директора РБК Марини Семенюти.

Отже, "Соло на лавровому листі" зазвучало, пішло у життя, нехай йому і його авторці щастить у подальшому житті.

ЛІТА НА ОСІНЬ

(новела)

У повітрі снуються нитки бабиного літа... Платон Герасько відриває їх від себе і невдоволено бурчить: "Ти дивись, розліталися, розснувалися, просто жах". А нитки-павутинки виграють, витанцьовують. А тоді опускаються на листя кукурудзи, що, скошене, шарудить під ногами. Розігнув натомлену спину. Витер піт з чола. Глянув на шматок зеленої озимини, що пробивалася з-під чорнозему, і защеміло серце: народжується нове життя. А в них із дружиною літа повернули на осінь. А ніби і не жили, і не були...

— Гай, гай більше півсотні літ прошуміло над Буряківкою, як вони вперше зустрілися. А і досі ті спогади в серці.

...У травні 1947 року він повертався гінкий та завзятий з армії, а вона сиділа серед калачиків і козеліків і плакала. Оплакувала батьків, померлих від голоду, своє сирітське життя, непосильну колгоспну роботу, від якої паморочилася голова.

— Поспішай, — благали її очі, — там, — махнула слабосилою рукою у бік села, — тебе матуся чекає.

Летів до неї, як на крилах, а вона від постійного недоїдання поволі гасла.

— Матусю, це я, — ваш син, — припадав до згасаючого тіла. — Візьміть шматочок хліба і поправляйтеся.

Вона тільки кволо посміхалася та слабючою рукою гладила його чубчика.

— Добре, що повернувся, — ворухнулися тонкі губи. — Тепер легше буде помирати.

— Ні, ні, — заспокоював. — Ви будете жити. Я піду на роботу в колгосп. Голова випише сякий-такий аванс і ми заживемо. — Вона кволо посміхалася.

В кінці серпня її не стало, а аванс на трудовні видали у вересні, коли колгосп виконав план хлібоздачі державі.

... Самотньо сидів біля матеріної могилки. Тиша навіювала спогади, гріла душу. Задумався і не почув, як поряд на лавочку присіла русява дівчина. Це була Оксана, яку у травні стрів за селом.

— Як нам не гірко, а ми дома, — мовила. — А вони — у вирій, — глянула на нерівний журавлиний клин. — Повернуться, а тут ні голоду, ні голодних смертей. — Гай, гай, коли те буде.

Восени сорок сьомого вони і побралися. З отриманого нового врожаю спекла тітка Векла білу хлібину і він подався свататись на інший кінець Буряківки. Переступив поріг хати дівчини, а там свати від Миколи Бакая, одноногого інваліда війни.

Тітка наполягала, щоб Оксана виходила за Миколу, а вона: "Ні і ні".

— Чи ти принца ждеш, чи що? — сердилася тітка. — Трапляється нагода, іди і не роздумуй. А що інвалід, так війна ж окаянна...

Коли Платон несміливо переступив поріг хати, Оксана білою птахою впала йому на груди... Всі від несподіванки отетеріли.

— Раз так справа обертається, — сказали діди — старости Бакая, — ми готові прислужитися тобі, Платоне.

— Ну, а мені, значиться, — почухав стрижену потилицю Микола, — або відчалювати звідси, або ставати дружком товариша.

— Ситуація, — затягується самосадам дід Платон. — Вигадував би, так нічого подібного не придумав би. А життя — бац і поставило все на свої місця.

Згодом у молодій сім'ї народився Іванко, а за ним — Надійка та Люба. Син вчителює у сусідньому селі. Часто навідується в

гості. Невістка, славна молодичка, допомагає свекрусі по господарству, а дочки: одна — в Росії, друга — в Криму. За нинішньої скрути вряди-годи залітають у Буряківку. А вони з дружиною все життя у колгоспі, мов один день.

Димить дід самосадам, сидючи на стільчику біля кукурудзи, вкотре життя своє перелопачує і бачить, як у садок вийшла невисока сивенька бабуся. Під яблунею підняла яблуко, обтерла і несе йому на город.

— Як ото труїтися цигаркою, — посміхається, — краще яблучко з'їж.

— Присідай і ти ось на мішок, із качанами, — припрошує, а очі світяться ласкою. Вона вмощується поряд. Об неї зачіпаються срібні нитки бабиного літа, а в осінньому небі пливе журавлиний ключ.

— Пам'ятаєш, як тоді у сорок сьомому...

— Пам'ятаю.

— Так, — роздумливо протяг, — журавлі на південь, а наші літа на захід... Та дочекаємося весни...

Подаленіло журавлине "курли-курли", а на городі лишилися пара притомлених життям сивочолих птахів. У повітрі пливли і пливли нитки бабиного літа, виграючи сріблом проти сонця...

28.10.2006 р.

ЇМ АПЛОДУВАЛИ СТАДІОНИ

СВЯТО У ВОЗДВИЖІВЦІ

З кожним роком розбудовується, красивішає село Воздвижівка. За останні кілька років тут піднялися нові житлові будинки, виробничі приміщення, майже всі вулиці мають тверде покриття.

Завдяки турботам правління місцевого колгоспу імені Горького, особливо його голови М. М. Новохатька, на тому місці, де ще не так давно була майже болотяна місцевість, з'явився, не побоюсь цього слова, один з кращих в районі спортивний комплекс.

З нагоди його відкриття 10 липня у Воздвижівці відбулося прекрасне спортивне свято. На нього прибули керівники району на чолі з представником Президента України І. О. Бірюковим, керівники господарств, а також тих підприємств і організацій, які допомагали у спорудженні комплексу.

Свято ще не розпочалося, а на стадіоні і біля нього вже збиралися господарі і гості, які прибували з навколишніх сіл і навіть з сусіднього Новомиколаївського району. В один ряд побіля комплексу вишикувалися торговельні ряди.

Над зеленим килимом стадіону лунає музика, пісні. А всі бажаючі знайомляться із спорткомплексом. Огороджений фігурним металевим парканом, він своїми біговими доріжками з твердим покриттям, футбольним полем, волейбольним та баскетбольним майданчиками, іншими спорудами притягує зір.

Прямо біля входу на стадіон будівельники поставили будинок для спортсменів, у якому кімнати — роздягальні з душовими, ігрові кімнати. Тут же читаємо лозунг "Здоров'я народу — багатство України". Як на нашу думку, це і є ключ до сьогоднішнього свята, заради здоров'я воздвижівців і споруджуваного красень спорткомплексу.

Та ось останні приготування закінчуються, бажаючі купу-

ють білети лотереї, яка буде розіграватися, лунає голос ведучої Л. О. Ольховатської, яка сповіщає, що свято розпочинається, і називає імена гостей, що прибули сюди.

— Право для відкриття спорткомплексу, — говорить Лариса Олексіївна, — надається голові правління колгоспу Миколі Миколайовичу Новохатьку і ветерану спорту водію Анатолію Михайловичу Кольчійенку.

Під оплески присутніх вони перерізають червону стрічку.

— Шановні односельчани! — звертається до присутніх М. М. Новохатько. — Настала та мить, якої ми всі довго чекали. Силами і на кошти колгоспу сьогодні ми з Кольчійенком відкрили вогнище фізичної культури і духовного розвитку молоді села. А тепер дозвольте вручити символічний ключ від комплексу спортсменам села.

Символічний ключ з рук голови приймає інструктор по спорту В. І. Бортник.

Тепер ведуча запрошує на імпровізовану сцену почесних гостей. Серед них представник Президента України в районі І. О. Бірюков, начальник управління сільського господарства Б. С. Бражко. Поки вони піднімаються на сцену, в небі над стадіоном з'явився літак, який помахами крил привітався із учасниками свята.

Слово для привітання надається М. М. Новохатьку. Він, зокрема, говорить: "В наш час все менше і менше залишається свят. Та наше засвідчує, що і в тяжких умовах можна приносити людям радість, дбати про соціальний розвиток села. За кілька років змінилася і покращала Воздвижівка, вилізла із грязюки, бо практично всі вулиці заасфальтовано, своїми силами побудовано біля 30 житлових будинків для людей. За рахунок колгоспних коштів будується у селі торговий центр. Як не важко, а село живе, працює. За перше півріччя колгосп виконав договірні зобов'язання по молоку, м'ясу. На полях маємо добрі посіви сільгоспкультур. Завтра розпочинаються у нас жнива. Тому наші люди заслуговують на краще, заможніше життя".

Микола Миколайович дякує усім і районній держадміністрації, особисто І. О. Бірюкову, районному архітектору

земляку Є. М. Шкабарні, членам МДПМК-159, зокрема, виконробу О. Є. Білому, бригаді С. М. Ячала, грейдеристу С. П. Ганюшенку, працівникам райагробуду (виконробу В. В. Кириченку, бригаді П. І. Левченка, членам її П. В. Солодусі, Л. П. Каретнику, штукатурам В. П. Ващенко, Л. П. Жовніренку, К. І. Шрамко, а також В. Ю. Ковальову за участь у виконанні робіт по уведенню спорткомплексу в дію.

Право підняти Державний прапор над стадіоном надається кращим спортсменам — механізатору С. І. Хохотві та учениці школи Олені Богославській.

Звучить Гімн, злітають у небо ракети, де літак викинув над стадіоном першого парашутиста. Колгоспним спортсменам вручають по традиції хліб-сіль, в цей час у центр стадіону приземляється перший парашутист. Його зустрічають оплесками.

Слово для привітання бере представник Президента України в районі І. О. Бірюков.

— Від щирого серця, — каже Ігор Олексійович, — вітаю вас із святом, виношу глибоку вдячність жителям села, правлінню, особисто Миколі Миколайовичу Новохатьку за те, що ви робите по соціальному розвитку села. Важко. Немає коштів. Але ви розбудовуєте село і це вже подвиг. Щастя, здоров'я вам! Хай ваш приклад буде добрим для гостей-керівників.

Дозвольте для футболістів вручити комплект спортивної форми і 10 м'ячів. Під оплески вручається дарунок.

Із теплими словами виступили голова Воздвижівської сільської Ради І. К. Помилуйко, начальник райагробуду М. С. Грицаєнко, голови правлінь "Батьківщина" і "Україна" В. Ф. Рекотов і В. Л. Столяренко, начальник управління сільського господарства Б. С. Бражко, районний архітектор Є. М. Шкабарня, колгоспний ветеран спорту А. М. Кольчійенко.

Опісля почалося спортивне театралізоване свято, в якому взяли участь парашутисти Запорізького спортивного клубу, районний народний хор, фольклорна група села, юні велосипедисти, вихованці дитсадка і школи.

Але, мабуть, найбільш захоплюючим видовищем, крім парашутистів, був поєдинок місцевих волейболістів із збірною

держустанов, за яку грали представник Президента І. О. Бірюков та голова колгоспу "Рівноплля" О. І. Філіпченко. З рахунком 2 : 0 виграли колгоспні спортсмени.

Цікавим видався і футбольний матч між збірною ветеранів команди "Металург" і місцевими футболістами. Тут досвід і майстерність були на боці гостей, які закінчили гру з рахунком 3 : 1.

Інтересним був і розиграш святкової лотереї. І хоч, звичайно, виграли не всі, але футболісту механізатору Олександрю Буланому повезло — лотерея подарувала йому магнітофон.

Свято тривало довго, але всьому є кінець. Поступово спорткомплекс порожнів, але на волейбольному майданчику сільська молодь робила перші удари по м'ячу і довго ще над зеленим килимом стадіону витав дух святковості, хоч день котився до заходу.

17.07.1993 р.

У ДОЛИНЦІ — СВЯТО СПОРТУ

За останні кілька років змінює село Долинка своє обличчя на краще. Тут щороку здаються в експлуатацію кілька житлових будинків для колгоспників та спеціалістів колгоспу іменні Кірова. Перед в'їздом у населений пункт вимальовуються обриси нової вулиці.

Дбаючи про своїх людей, у господарстві останнім часом працюють млин, олійниця, крупорушка, пекарня. Триває робота над монтажем та устаткуванням обладнання для молокозаводу.

Та правління колгоспу на чолі з його головою М. В. Вінницьким дбає не тільки про зміцнення економіки господарства, хоч і це сьогодні нелегко робити, а й про духовний та фізичний розвиток односельчан. Прикладом цього є відкриття кілька років тому прекрасного Будинку культури, де є всі можливості для розвитку художньої самодіяльності. Тому все упевненіше звучать виступи долинських аматорів на сцені районного Будинку культури.

А в неділю, 24 березня, нова значна подія сталася в Долинці. Тут відбулося урочисте відкриття нового, щойно збудованого

спорткомплексу. Гарна двоповерхова будівля гармонійно вписалася поміж Будинком культури і середньою школою.

На відкриття спорткомплексу прибули голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, його заступник О. О. Кірієнко, начальник районного управління сільського господарства Б. С. Бражко, делегація райагробуду на чолі з головним інженером І. П. Ковтуном, волейбольні команди держустанов, учителів міста, КСП "Червоне" та радгоспу "Гуляйпільський", місцеві спортсмени і болільники.

Відкриваючи урочистий мітинг, голова Долинської сільської Ради народних депутатів В. М. Мірошніченко, зокрема, сказав: "Сьогодні, відкриваючи спорткомплекс, ми повинні щиро подякувати райдержадміністрації за допомогу, будівельникам, відзначити настирливість і цілеспрямованість керівництва колгоспу при спорудженні даного об'єкта. Тепер наші діти мають де фізично розвиватися і загартовуватися. Тому дозвольте щиро подякувати всім причетним до будівництва спорткомплексу і висловити впевненість, що наші спортсмени тепер досягатимуть гарних результатів".

За традицією дівчата в національних українських костюмах вручили запашний коровай на вишитому рушнику І. П. Ковтуну.

— Право перерізати червону стрічку, — оголошує В. М. Мірошніченко, — надається Івану Пилиповичу Ковтуну та голові правління колгоспу Миколі Володимировичу Вінницькому. — Що вони і роблять під оплески присутніх.

І. П. Ковтун вручає символічний ключ від спорткомплексу голові колгоспу.

Микола Володимирович запрошує гостей і всіх присутніх оглянути комплекс і взяти участь у змаганні з волейболу.

Перед вишикуваними у залі командами говорить голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков:

— Шановні жителі Долинки, учасники змагань, гості, вітаю всіх з відкриттям спорткомплексу. Радий, що любителям спорту є де підвищувати свою майстерність. В нелегкі часи становлення державності відкриття цього закладу можна розцінити не тільки

як господарське досягнення, а як важливу політичну подію в житті району, як віру в завтрашній день, надію на краще життя.

Районна державна адміністрація постійно турбується про зміцнення матеріальної бази нашого спорту. Вона є на сьогодні однією з кращих в області. Про це говорять і результати наших спортсменів на різних обласних змаганнях, де виборюються постійно призові місця.

Хочу подякувати за прекрасний спорткомплекс правлінню колгоспу, особисто його голові за натхнення, наполегливість, проявлені при спорудженні даного об'єкта, будівельникам за їх труд. Не стояла осторонь цієї справи і райдержадміністрація.

Щоб процвітав спорт у вас, хочу вручити вам символічні подарунки — м'ячі, які команда нашого району нещодавно виборола у Мелітополі на обласних змаганнях, де зайняла перше місце. Бажаю нових успіхів і перемог!

Ігор Олексійович під оплески присутніх вручив сувеніри долинським спортсменам.

І. П. Ковтун від імені будівельників побажав спортсменам щастя, здоров'я і вручив їм два баскетбольні м'ячі.

— Сьогодні в нашому господарстві подія, — це вже слова М. В. Вінницького, — ми завершили будівництво спортивно-культурного комплексу (є гарний Будинок культури і не гірший спорткомплекс). Отже, і молодим, і людям старшого віку є де проводити змістовно своє дозвілля, позайматися у різних гуртках чи секціях. Все це зроблено з турботою про поповнення господарства кадрами, для яких ми постійно будуємо, хоч це і нелегко, і будуватимемо житло. Я щиро вдячний за допомогу райдержадміністрації, райагробуду, правлінню колгоспу за підтримку і розуміння ситуації.

Закінчуючи виступ, Микола Володимирович закликав спортсменів взяти участь у змаганнях з волейболу, наголосив, що переможців і призерів чекають призи.

І ось на волейбольному майданчику команди держустанов та КСП "Червоне". Перший удар по м'ячу о 10.35 робить гравець команди з Червоного. Отже, відлік спортивних баталій у цьому залі відкрито.

Перша партія матчу закінчилася дуже швидко з рахунком 15:0 на користь держустанов, друга 15:10. Тому в подальшу боротьбу пройшла команда держустанов.

У другій грі силами мірялися команди радгоспу "Гуляйпільський" і вчителів міста. Першу партію легко виграли вчителі — 15:6, а ось у другій і третій гра складалася драматично для вчителів. Вони програли (13:15, 15:17) і вибули із змагань.

Перевірку боєм пройшли спортсмени з колгоспу імені Кірова у такої досвідченої команди, як команда держустанов. Гра закінчилася з рахунком 2:0 на користь досвідчених гравців, але тут треба відзначити прагнення кировчан до перемоги. Поки що вона не далася, але маючи прекрасний зал і бажання, у них ще все попереду.

Господарі поля грали у такому складі: Анатолій Скляренко (капітан), Олексій Губар, Віктор Литвиненко, Володимир Білай, Олександр Ковальов, Олександр Попов, а запасними були Ростислав Марценівський, Володимир Тоцький.

— Ну як воно гралося? — запитую після гри Анатолія Скляренка.

— Нічого, добре. Будемо тренуватись, то будуть і гарні результати.

Напружено проходила гра за перше місце серед команд держустанов і радгоспу "Гуляйпільський". Першу партію волейболісти команди держустанов легко виграли (15:1), а другу програли — 12:15 і тільки в третій наступила розв'язка - 15:5.

Отже, перше місце виборола команда держустанов (капітан Володимир Бортник), друге — радгоспу "Гуляйпільський" (Анатолій Васильєв), третє — колгоспу імені Кірова. Їм голова райради ДСТ "Колос" О. І. Соє вручив кубок, дипломи, а М. В. Вінницький — коровай і грошові премії. До речі, кировчани свою премію поділили з командами КСП "Червоний" і вчителів міста. Вчинок більш ніж благородний.

Змагання закінчилися, а з ними і свято в Долинці. Але хочеться побажати землякам-спортсменам нових успіхів (умови для цього є), а правлінню колгоспу і особисто його голові М. В. Вінницькому не збавляти темпів у турботі про людину праці. Вона того заслуговує.

27.03.1996 р.

МОЛОДЦІ, ГУЛЯЙПІЛЬЦІ!

Минулої суботи пройшов міжрегіональний турнір з національного рукопашу "Спас", присвячений 115-й річниці від дня народження Н. І. Махна. В ньому взяли участь команди з міст Запоріжжя, Дніпропетровська і вихованці військово-патріотичного клубу "Патріот" після Гуляйполя.

Перед початком змагань відбулося урочисте відкриття турніру. До його учасників і вболівальників, які прийшли підтримати земляків, прибули президент федерації бойового мистецтва "Спас" (м. Київ), голова правління Всеукраїнського громадського об'єднання "Товариства Н. І. Махна "Гуляй-Поле" О. Л. Притула, генеральний директор "Спас-Центр" (м. Запоріжжя) А. В. Земелько, директор обласного Центру патріотичного виховання молоді Л. В. Василега, голова обласного об'єднання Української спілки ветеранів Афганістана О. В. Омельченко, заступник голови районної державної адміністрації П. П. Науменко, районний військовий комісар М. А. Борисенко, благодійний району отець Іоанн, настоятель церкви святого Тихона, журналіст і письменник, автор книги "Легенди Дібрівського лісу" Б. М. Ковтенюк та інші.

Із теплими словами привітання до учасників звернувся О. Л. Притула, який, зокрема, зазначив, що турнір з українського рукопашу проходить вперше в Гуляйполі, подякував тим людям, які доклали зусиль до чіткої організації змагань і подарував книгу "Нестор і Галина" райдержадміністрації, яку прийняв П. П. Науменко. Олександр Леонтійович подякував керівникові ВПК "Патріот" Олександрові Іщенко за плідну патріотично-виховну роботу.

На урочистому відкритті турніру виступили Л. В. Василега, О. В. Омельченко, П. П. Науменко, Б. М. Ковтенюк. П. П. Науменко, зокрема, висловив побажання, щоб цей турнір став традиційним і щороку 15 листопада проводився в місті Гуляйполі.

Отець Іоанн благословив учасників змагань.

На святі виступив заслужений діяч культури України, співак і композитор Анатолій Сердюк.

Спонсорами спортивного свята стали депутат обласної ради, генеральний секретар товариства "Еталон" О. І. Дудка, голова Пологівської райдержадміністрації О. В. Закарлюка, директор ТОВ "Роза вітрів" С. А. Луценко, директор ПП "Дело" В. Г. Сизоненко, Ю. П. Бальсанко, Директор ПП "Діло СК" С. І. Курман, директор КП "Теплокомунсервіс" О. Г. Гура, районний військовий комісар М. А. Борисенко, директор Гуляйпільської нафтобази А. Г. Лебедченко, директор ТОВ "Дізет" В. В. Зеленський, отець Іоани, директор ДП "Машинобудівний завод" ВАТ "Мотор Січ" О. А. Довженко, райдержадміністрація (І. О. Бірюков, П. П. Науменко, Л. В. Третьякова, В. І. Гринь).

Далі почалася вперта боротьба молодих амбітних спортсменів. І до честі наших земляків, вони виступили достойно. У своїх вагових категоріях переможцями і призерами вийшли Сергій Пономаренко, Олексій Онучко, Микола Гром, Олександр Терновий, Віталій Мансуров, Максим Шамрай, Олександр Домашенко, Сергій Костенко — вихованці ВПК "Патріот" (керівник і головний тренер О. В. Іщенко). Сергія Пономаренка відзначено за кращу техніку.

О. Л. Притула і В. І. Гринь вручили кращим спортсменам призи.

Свято, організоване на високому рівні, закінчилося, але про нього пам'ятатимуть гуляйпільці.

19.11.2003 р.

ГУЛЯЙПІЛЬЦІВ ЗНАТИМУТЬ І У ФІНЛЯНДІЇ

На початку поточного року було створено спортивний клуб "Гуляйполе", президентом якого є голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков. Не багато часу минуло відтоді, а вже 6 червня шанувальники волейболу зібралися у спортивному залі ДЮКФП на свято, щоб урочисто провести збірну команду ветеранів України спортивного клубу "Гуляйполе" на чемпіонат світу в м. Тампере (Фінляндія).

На свято прибули гості. Це — керуючий Запорізькою дирекцією банку "Аваль" О. Ф. Білоусенко, керівник фірми "Інтерпласт" Д. В. Александров, генеральний директор фірми "Запоріжтурист" В. М. Білоблещий, які організаційно та фінансово підтримали нашу команду ветеранів. Фінансово підтримку також надали ВАТ "Мотор Січ", управління з питань фізичної культури, спорту та туризму Запорізької облдержадміністрації, ВАТ "Запоріжнафтопродукт", Запорізька дирекція "Укрпошта", Запорізький облавтодор, Запорізька дирекція ВАТ "Укртелеком", фірми "Адора"; "Укррос" (м. Київ), фірма "Інтер", "Агросинтез" (м. Запоріжжя), "Оріхівбудтрансгаз", обласна рада профспілок.

В підготовці спортивного свята та матеріальному оснащенні збірної команди району взяли участь підприємства, організації, товариства регіону.

Ведуча запрошує до слова І. О. Бірюкова, який, зокрема, сказав: "Я хочу привітати всіх із сьогоднішнім спортивним святом. Те, що центр волейболу перемістився в Гуляйполе, — це давно відомо. Але те, що сьогодні подія неординарна, і те, що команда СК "Гуляйполе", який недавно створили, бере участь у чемпіонаті світу серед ветеранів волейболу, уже є перемогою".

Ігор Олексійович щиро подякував спортсменам, які з'їхалися з різних міст України і дали згоду захищати честь і прапор нашого спортивного клубу "Гуляйполе" на чемпіонаті світу, за їх пропаганду спорту серед молоді.

За рішенням президії клубу всі 12 гравців зараховані почесними членами клубу. Ідея створення клубу виношувалася три роки і лише тепер втілюється у життя завдяки людям-патріотам, яких було вже названо.

"Я хочу подякувати і одній, і другій команді, побажати прекрасної гри, всім гарного настрою, команді ветеранів успішно виступити у Фінляндії і щоб ми зустрічали її з призами і перемогою", — так закінчив виступ І. О. Бірюков.

Опісля команди отримали запашні гуляйпільські короваї, і до слова запросили О. Ф. Білоусенка, який, зокрема, відзначив, що Україна не тільки європейська, а й світова держава, вона утверджується і збільшує свій авторитет талановитими людьми, у тому числі і спортсменами.

Далі Олександр Федорович продовжував: "Я вважаю, що Ігор Олексійович — людина неспокоїної вдачі, ініціативна, живе не тільки турботами сьогодення, а й думає про державу, займається спортом, доклав чимало зусиль, щоб зібрати ветеранів спорту, тих, хто грав у волейбол і прославляв державу у різні часи, і зараз вони будуть захищати честь і прославляти Україну, виступаючи у Фінляндії".

О. Ф. Білоусенко побажав команді ветеранів перемоги на чемпіонаті світу.

До присутніх говорив і М. В. Білоблоцький. Він відзначив, що поїздка ветеранів до Фінляндії — це велика честь. І сьогодні ми присутні на історичній події, адже вперше з районного центру поїде збірна України представляти спортивний клуб "Гуляйполе".

Посвідчення членів клубу збірної ветеранів вручали віцепрезидент, голова правління ВАТ "Гуляйпільське" С. А. Луценко, директор-адміністратор клубу, директор ТОВ "Рівнопілля" О. І. Філіпченко.

Від ветеранів клубу виступив С. В. Телима (м. Київ), який подякував за теплі проводи на другий чемпіонат світу з волейболу і розповів про кожного члена збірної, яка завдяки керівництву клубу, райдержадміністрації, спонсорам зуміла зібратися, підготуватись і від'їжджає на ці престижні змагання.

"Ми хочемо висловити щиру подяку всім тим, хто брав активну участь у підготовці нашої команди, і обіцяємо виступити достойно на престижному турнірі", — запевнив виступаючий.

З Божим благословенням до збірної ветеранів звертався благочинний району, протоієрей, настоятель церкви святителя Тихона Іоанн Зеленьк.

А далі була красива спортивна гра з волейболу між командами збірної ветеранів України спортивного клубу "Гуляйполе" і збірною району, чотириразовим чемпіоном області, чемпіоном України серед держустанов (капітан Павло Науменко). Продемонструвавши високу майстерність і якість гри, перемогли ветерани. Кращими гравцями були визнані у збірній ветеранів Олександр Бондаренко (м. Вінниця), у збірній району — Сергій Северин (м. Гуляйполе). Призи їм вручив І. О. Бірюков.

Голова районної ради Є. Г. Коровка тепло привітав членів збірної ветеранів, побажав їм перемоги на чемпіонаті світу і вручив пригорщу гуляйпільської землі та прапор району, щоб вони надихали на перемогу.

Ця неординарна подія — проводи збірної на чемпіонат світу — нікого з присутніх не залишила байдужими. Адже вперше в історії краю гуляйпільці виходять на міжнародну спортивну арену.

Тож щасливої дороги і успішного виступу землякам на чемпіонаті світу!

09.05.2004 р.

ЗДОБУТКИ І ПРОБЛЕМИ

ПЕРЕБУВАННЯ П. Є. ЄСИПЕНКА НА ГУЛЯЙПІЛЛЯ

На взуттєвій фабриці хвилювалися, чекаючи прибуття в гості заступника Голови Ради Міністрів УРСР Павла Євменовича Єсипенка. Взуттєвоики одностайно назвали його своїм кандидатом у депутати Верховної Ради УРСР по Пологівському виборчому округу № 280, і тепер, коли в країні проходить новий етап підготовки до виборів — зустрічі виборців із кандидатами в депутати, — П. Є. Єсипенко виявив бажання відвідати той колектив, який назвав його своїм кандидатом.

На підприємстві закінчено останні приготування. Холодний рвучкий вітер забирається під пальта, та його ніхто не помічає. Всі живуть передчуттям зустрічі. І ось дорогий гість у супроводі свого помічника Г. І. Темнюка, голови облвиконкому П. І. Москалькова, першого секретаря Гуляйпільського райкому Компартії України М. С. Беляєва, голови райвиконкому В. С. Бражка, першого секретаря Пологівського райкому Компартії України В. Т. Цілуйка ступив на територію фабрики. Міцні потиски рук, обмін привітаннями, короткий огляд нового корпусу фабрики зовні, і група заходить до приміщення.

На першому поверсі, там, де розмістився швейний цех, комсомолка швея Зоя Михайленко вручила П. Є. Єсипенку на вишитому українському рушнику гуляйпільський коровай. Від імені всіх трудівників району вона подякувала за відвідини, побажала міцного здоров'я, успіхів у праці на благо нашої Вітчизни, ласкаво запросила оглянути підприємство.

Привітала гостя і здавачка взуття, довірена особа кандидата в депутати Верховної Ради УРСР П. Є. Єсипенка Галина Федорівна Копервас. Вона запевнила, що їхній колектив у день виборів віддасть свої голоси за непорушний блок комуністів і безпартійних, за дальше економічне і культурне зростання люби-

мої Вітчизни, за мир у всьому світі. Галина Федорівна вручила Павлу Євменовичу букет живих квітів.

Директор фабрики В. В. Шокотко зачитав трудовий рапорт колективу, в якому йдеться про самовіддану працю взуттєвоиків у десятій п'ятирічці. Він з гордістю доповів, що колектив достроково освоїв проектну потужність нового корпусу фабрики, успішно справився із завданнями 4-х років п'ятирічки по виробництву і реалізації продукції. Взуттєвоики працюють зараз над виконанням соціалістичних зобов'язань, взятих на честь дня виборів і 110-річчя з дня народження В. І. Леніна. Самовіддано, по-ленінськи трудяться ударники комуністичної праці Анастасія Олександрівна Литвиненко, Валентина Петрівна Гарбут. На їхньому робочому календарі — березень 1981 року. Є всі підстави сподіватися, що взуттєвоики дотримують свого слова і десятку п'ятирічку виконають достроково — до 23 грудня.

У слові-відповіді П. Є. Єсипенко подякував господарям за теплий прийом, за висунення його кандидатом у депутати Верховної Ради УРСР від виборців Пологівського виборчого округу № 280, запевнив, що докладе всіх зусиль, щоб виправдати їхню довіря.

— Приємно подивитися на світле просторе приміщення вашої фабрики, — сказав П. Є. Єсипенко, — на ваші обличчя, що розквітають щасливими посмішками. Приємно бачити людей, впевнених у собі, у своєму завтрашньому дні. Все це результат підвищення матеріального і культурного рівня народу. За роки Радянської влади на Гуляйпіллі зросла не одна трудова династія, і бачити таке — велике щастя. Тож примножуйте добрі традиції, товариші. Будьте їх достойні.

Опісля П. Є. Єсипенко і особи, що його супроводили, оглянули фабрику, ознайомилися з працею робітників швейного, закрійно-штампувального та пошивного цехів. Надовго запам'ятаються бесіди із заступником Голови Ради Міністрів П. Є. Єсипенком Валентині Іванівні Семенюті, Анастасії Степанівні Руденко та іншим, з котрими розмовляв гість. Він цікавився виробничим процесом, якістю шкірматеріалів та виготовлюваної продукції, життям трудівників.

Оглядаючи фабрику, П. Є. Єсипенко висловив ряд критичних зауважень щодо якості будівельних робіт, побажав тримати приміщення в чистоті, створити для колективу підприємства найкращі умови праці й відпочинку, турбуватися про задоволення їх інтересів.

Того ж дня П. Є. Єсипенко та особи, які його супроводили, відвідали колгосп імені Карла Маркса, побували в телятнику, де утримуються телята молочного віку, де всі виробничі процеси механізовано. Про умови догляду молодняка гостям розповів головний зоотехнік господарства О. І. Цукан.

Зустрічі гуляйпільців з кандидатом у депутати Верховної Ради УРСР вилилися у демонстрацію єдності партії і народу, непорушності блоку комуністів і безпартійних.

07.02.1980 р.

ГОДІВЛЯ ІЗ СХОВИЩ

Тваринники другої ферми колгоспу імені Карла Маркса перейшли від традиційної годівлі великої рогатої худоби кормами зеленого конвейєра до нової системи — годівлі з кормосховищ. У зв'язку з цим виникло ряд запитань щодо нової системи заготівлі кормів і годівлі худоби без зеленого конвейєра. На них редакція попросила відповісти завідуючого фермою **І. П. Передерія**.

— Іване Павловичу, існуюча система годівлі великої рогатої худоби у весняно-літній період передбачає використання пасовищ та зеленого конвейєра. В цей час, як правило, підвищується продуктивність худоби, а собівартість продукції знижується. Ви ж впроваджуєте годівлю тварин без зелених кормів. Чи не обійдеться утримання худоби на кормах із сховищ дорожче?

— найдешевше було б, щоб тварина сама себе обслуговувала — паслася на луках і пасовищах. Корми не треба скошувати, подрібнювати, роздавати в годівниці. Та де ті тепер луки і пасовища? Настав період інтенсивного використання кожного гектара землі. Найголовніше завдання сьогодення — зробити кормовий гектар повноцінним, примножити його віддачу.

— Все це так. Але хіба за традиційної системи годівлі великої рогатої худоби ставиться інше завдання? Розкажіть, будь ласка, в чому принципова відмінність нової системи заготівлі і використання кормів, яку застосовуєте ви, від традиційної.

— Насиченість сільськогосподарських угідь поголів'ям рік у рік зростає. В зв'язку з цим змінюються й методи заготівлі кормів.

Нині існуюча система утримання худоби, як відомо, поділяється на два періоди: літній і стійловий. Годівля також залежить від цих сезонів.

У стійловий період на переважній більшості ферм худобу годують силосом і грубими кормами, а влітку — зеленими. В зв'язку з цим структура посівних площ, організація заготівлі кормів підпорядковані вимогам цієї чітко вираженої сезонності. Настала весна — починає діяти зелений конвейєр. Скошують озимі, однорічні трави, кукурудзу не тоді, коли в них найбільше поживних речовин, а тоді, коли це визначено схемою конвейєра. При традиційній годівлі треба зважати і на погоду, бо через її примхи тваринам іноді доводиться бути напівголодними. Але і це не основне.

Скошування основних культур зеленого конвейєра в ранні фази вегетації майже в півтора рази зменшує вихід поживних речовин з одиниці площі. Вчені давно підраховали, що урожай з гектара кукурудзи, якщо її скошують у фазі 9-10 листків, становить 50-60 центнерів, поживність — 7-8 центнерів кормових одиниць і 0,9-1 центнер перетравного протеїну. Якщо збирають цю саму кукурудзу у фазі молочно-воскової стиглості, врожай зростає до 230-240 центнерів, поживність становить 70-80 центнерів кормових одиниць і 2,5-3 центнери перетравного протеїну. Собівартість центнера кормової одиниці в першому випадку в 9-10 разів вища. А на практиці використання зеленого конвейєра дуже часто доводиться косити кукурудзу саме в ранні фази вегетації. Тому зелений конвейєр не дає змоги використовувати землю на повну силу.

— Іване Павловичу, розкажіть, як худоба реагує на позбавлення її зеленої маси. Адже новий метод годівлі ґрунтується на використанні кормів із сховищ. Чи не впливає це на її продуктивність, стан здоров'я тощо?

— Кожному твариннику відомо, що за існуючою досі системою худобу годують кілька тижнів зеленою масою озимини,

потім травами, кукурудзою. В першому періоді в кормах не вистачає протеїну, в другому — вуглеводів, потім — знову протеїну. Це не сприяє підвищенню продуктивності, вгодованості. З переходом на годівлю худоби із сховищ ми позбулися цих недоліків.

За літні місяці утримання худоби одержали 547-грамові середньодобові прирости кожної тварини. А їх у нас 4,5 тисячі голів. Більш ніж сімсотграмових приростів кожної голови добилися Віра Василівна Кравченко, Раїса Миколаївна Шевченко, Любов Іванівна Шейко.

— Ваш досвід повчальний і ним, безсумнівно, зацікавляться колгоспи і радгоспи. Що б ви могли їм порадити? Яка головна умова переведення поголів'я на новий спосіб годівлі тварин?

— Справа ця прогресивна. Наш досвід взяли на озброєння тваринники третьої ферми колгоспу. Однак при переході на годівлю тварин за новим методом допускати поспішності не слід. Перш за все необхідно створити хоча б півторарічний запас кормів. Мені здається, що умови кормовиробництва цього року дають змогу багатьом господарствам зробити поворот у системі годівлі навесні 1981 року.

Зараз на фермі маємо такий запас кормів: 2235 тонн грубих, 3241 тонну сінажу, більше 3 тисяч тонн силосу, 240 тонн сіна, 200 тонн вітамінних гранул. Така кормова база дасть змогу отримати 500-грамові середньодобові прирости кожної голови і продати державі 555 тонн м'яса.

— Як відомо, одноманітність раціону знижує апетит тварин. Що ви можете сказати з цього приводу в зв'язку з досить тривалим періодом годівлі худоби кормами із сховища?

— Думаю, що при нинішньому рівні кормовиробництва необхідно швидше вирішувати не проблему одноманітності раціону, а його поживності, а нерідко і взагалі кількості кормів. Що ж до раціонів худоби ферми, то скарг від зоотехнічної служби поки що немає. У раціони годівлі тварин додаємо різні добавки хімічної і мікробіологічної промисловості. Отже, забезпечується і кількість, і якість кормового балансу. Худоба добре споживає корми, а зростання її вгодованості свідчить, що ми на правильному шляху.

30.10.1980 р.

ГІДНІ ВИСОКОЇ ЧЕСТІ

Про ордена Леніна колгосп імені Леніна добра слава лине не тільки в нашому районі, а й далеко за його межами. З року в рік трудівники його добиваються високих урожаїв сільськогосподарських культур, тваринники з честю справляються з поставленими завданнями по виробництву та заготівлі молока й м'яса.

В першому році одинадцятої п'ятирічки хлібороби господарства зібрали по 32,4 центнера хліба, в тому числі 43,3 центнера зерна кукурудзи з кожного гектара посівів, по 29 центнерів насіння соняшнику. Добре попрацювали й тваринники. Вони продали державі 2800 тонн молока — на 140 тонн більше плану, 430 тонн м'яса при плані 340 тонн.

За успіхи у Всесоюзному та обласному змаганні господарство нагороджене перехідним Червоним прапором ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ та перехідним Червоним прапором обкому Компартії України, облвиконкому, облпрофради та обкому комсомолу. Високі трудові відзнаки колгоспу в урочистій обстановці вручив секретар обкому партії В. Г. Домченко. В середині березня стало відомо, що орденом Трудового Червоного Прапора нагороджено тракториста-комбайнера Олександра Івановича Шишку, медаллю "За трудову доблесть" — завідуючого молочним комплексом Володимира Панасовича Яська, медаллю "За трудову відзнаку" — свинарку Марію Сергіївну Шепель.

Великі завдання стоять перед загоном хліборобів колгоспу, яким керує кавалер ордену Леніна, заслужений агроном УРСР, головний агроном М. М. Мавроді — неперевершений майстер хлібної ниви. Цьогорік їм треба довести валовий збір зерна до 6545 тонн або з кожного гектара зібрати по 37,3 центнера озимої пшениці, 35 центнерів кукурудзи в зерні.

Нелегкі завдання стоять у поточному році перед тваринниками колгоспу. Їм необхідно виробити на 100 гектарів сільськогосподарських угідь по 108 центнерів м'яса, 775 центнерів молока, продати державі 360 тонн м'яса і 2680 тонн молока.

Ударно трудяться працівники ферм і цьогорік. Вони достроково виконали плани першого кварталу по виробництву і заготівлі

молока та м'яса. Їх надійшло на приймальні пункти відповідно 603 і 132 тонни — на 70 і 24 тонни більше передбаченого. Хороший подарунок підготували працівники м'ясного цеху 112-й річниці з дня народження В. І. Леніна: вони відрапортували про виконання плану чотирьох місяців продажу державі м'яса.

Непоганими показниками у роботі день народження В. І. Леніна зустрічають колгоспні хлібороби. Вони у стислі строки посіяли ранні зернові і тепер готують ґрунт до сівби просапних, кладуть насіння їх у ґрунт.

Старанно трудиться на весняному полі Олександр Іванович Шишка. Добросовісністю відзначається в роботі й ланковий по вирощуванню просапних культур Василь Петрович Семенюта. Він у стислі строки і при високій якості посіяв буряки.

Щороку економічно міцніє і багатшає колгосп. Так у дев'ятій п'ятирічці з одного гектара угідь чистого доходу одержали 122 карбованці, а в десятій — уже 248 карбованців. Це дозволяє споруджувати не тільки виробничі об'єкти (свинарники, бурякосховище тощо), а й будинки для колгоспників.

— Тільки торік за рахунок колгоспу, — розповідає секретар парторганізації Д. П. Сахно, — зведено вісім типових будинків. Їх господарями стали молоді сім'ї механізаторів, тваринників. Майже всі вулиці села вкриті асфальтом, всюди є тротуарні доріжки.

Тому й красивіше з року в рік центральна садиба колгоспу села Верхня Терса. Зір приваблюють білобокі будинки, які тісними зрайками оточують вишневі та яблуневі садки. Серед них — багато нових.

В центрі Верхньої Терси біля бюста В. І. Леніну стоїть Дошка пошани "Ними славен наш труд". На ній портрети десяти кавалерів ордена Леніна.

Та колгоспники вміють не тільки самовіддано трудитися, а й цікаво відпочивати. До їх послуг сільський Будинок культури з гуртками художньої самодіяльності. До речі, колгоспний хор, яким керує директор місцевої музичної школи Б. Й. Бурбура, не раз був призером районних оглядів художньої самодіяльності, виступав і на сценах обласного центру.

22.04.1982 р

СЕЛО БУДУЄТЬСЯ

Трудівників радгоспу "Червоний" радіють, що село розростається, забудовується. Значні зміни сталися в ньому за останні роки. Тут виріс торговельний центр, споруджено дитячий садок на 90 місць, багато житла.

— Тепер усі діти робітників господарства, — розповідає завідувача дитячим садком О. П. Деркач, — мають змогу відвідувати чудовий, зі смаком оформлений дошкільний заклад.

Цікаво ось що, — додає Ольга Прокопівна, — діти доярок утримуються тут безплатно, а свинарки, телятниці платять 50 процентів вартості утримання, решту витрат взяло на себе господарство.

Недавно в селі став до ладу спортивний зал, котрий входить у комплекс Будинку культури. В самому Будинку культури завершуються опоряджувальні роботи і незабаром він гостинно розкриє двері.

— Це дозволить нам, — каже секретар партійної організації радгоспу Є. Г. Коровка, — активніше залучати трудівників радгоспу до участі в художній самодіяльності. А хороший настрій, змістовно проведений відпочинок не забаряться позначитись на виробничій діяльності людей, підвищать продуктивність їх праці.

Крім того, у радгоспі дбають про розширення виробничих площ. Зокрема, побудовано ціле містечко для одержання, вирощування та відгодівлі свиней. Це дає відрядні плоди. Господарство успішно справляється з планами виробництва й заготівлі м'яса, непогані показники мають і працівники молочного цеху. Радгосп з року в рік економічно міцніє.

Адміністрація, партійна, профспілкова і комсомольська організації турбуються і про спорудження житлових будинків для робітників. У селі Червоному за останні роки зведено 5 двоквартирних благоустроєних будинків.

— Хочу підкреслити, — каже виконроб Т. П. Грабенко, — що соціально-побутові умови життя на селі поліпшуємо згідно з планом. Що дає виконання плану? Багато. Люди бачать, що про

них піклуються, створюють усі умови для нормальної роботи і відпочинку, а тому й працюють краще.

— На соціальний розвиток села та поліпшення житлових умов робітників господарства, — приєднується до нашої розмови головний бухгалтер радгоспу М. В. Нечет, — дирекція не скупиться відпускати кошти. Так, на дитсадок, який уже працює, витрачено 147 тисяч карбованців. Будинок культури, що стане до ладу цього року, коштує 800 тисяч карбованців. Крім того, на благоустрій села пішло 80 тисяч. За п'ятирічку на спорудження житлових будинків передбачаємо витратити до 500 тисяч карбованців. Без цього нам ніяк не можна.

— Недавно, а точніше 11 червня, — говорить Є. Г. Коровка, — на партійних зборах комуністи прийняли ряд заходів, спрямованих на реалізацію Продовольчої програми, зокрема того розділу, де йдеться про поліпшення соціально-побутових умов життя на селі. Ними передбачено до кінця поточної п'ятирічки благоустроїти вулицю Садову в селі Червоному, територію свинотоварної ферми, побудувати лазню. У 1983-1984 роках підключимо до мережі центрального опалення восьмиквартирні будинки, в них зробимо водопровід і каналізацію. У постанову зборів записали й такий пункт: "Щорічно до 1990 року споруджувати чотириквартирний будинок".

03.07.1982 р.

"СУЧАСНИК" ЗАСВІТИВ ВОГНІ

День радості прийшов

Ще вчора під час генеральної репетиції звучала мелодія з телепередачі "Катрусин кінозал". І хвилювалися "тьотя Катя" й "Катруся" разом з казковими героями, готуючись до свята, а сьогодні...

Прийшов день, якого чекали всі: і дорослі, і юні гуляйпільці. Дорослі — щоб подарувати дітям радість навчатися, розвиватися, займатися улюбленими справами в культурно-спортивному

комплексі, а діти — щоб швидше ступити в клас музичної чи дитячо-юнацької спортивної шкіл. Та й любителі малювати теж з нетерпінням чекали занять у дитячій художній школі.

Міцний січневий мороз не злякав жителів міста і району, які зібралися біля красивої архітектурної споруди.

Серед почесних гостей — ті, хто відзначився на спорудженні культурно-спортивного комплексу. Це члени бригад міжгосподарської будівельної ПМК-140 І. Н. Коростильова, Н. І. Яцькової, О. А. Тихенка, З. С. Горпинич. Тут же й представники заводів побутових товарів, ремонтно-механічного, експериментального сільгоспмашин, лакофарбових виробів, взуттєвої фабрики, колгоспів імені Карла Маркса, імені Енгельса. Та хіба всіх назвеш, коли створення комплексу стало загальною справою всіх гуляйпільців!

Наближається та мить, коли буде оголошено, що починається свято "Сучасник" — запалює вогні".

Урочиста тиша. Її порушує ведуча, яка надає слово начальникові міжгосподарської будівельної ПМК-140 А. О. Луценкові.

— Культурно-спортивний комплекс, — каже Анатолій Олексійович, — це трудова перемога не тільки нашого колективу, а всіх колективів міста, які активно допомагали у його спорудженні, уведенні в дію.

Під оплески присутніх А. О. Луценко передає символічний ключ від культурно-спортивного комплексу "Сучасник" першому секретареві райкому партії М. С. Беляєву. Беручи ключ, Микола Савелійович говорить про те, що відкриття культурно-спортивного комплексу відбувається в рік 70-річчя Великого Жовтня. І це знаменно.

Взявши ключ до рук, завідуючий районним відділом культури В. М. Шингур дякує всім за турботу, красиву споруду. І передає ключ господарям КСК "Сучасник" — дітям.

Під оплески присутніх М. С. Беляєв та голова виконкому районної Ради народних депутатів М. С. Грицаєнко перерізають червону стрічку. Юні господарочки комплексу запрошують усіх у приміщення. А хор районного Будинку культури виконує пісню "Святкова зірниця".

В добрий путь, комплекс

У фойє духовий оркестр виконує популярні марші. Гостинно розчинив двері великий концертний зал, який вміщає 600 чоловік.

Урочисто-офіційну частину свята "Культурно-спортивний комплекс "Сучасник" запалює вогні" відкриває голова райвиконкому М. С. Грицаєнко.

— Сьогодні, 31 січня — дата народження комплексу "Сучасник", — продовжує вступне слово М. С. Грицаєнко. — Жителі міста й району отримали чудовий подарунок для проведення культурно-спортивного відпочинку, а діти — для занять художньою самодіяльністю та спортом.

Микола Степанович називає почесних гостей. Серед них — представники обласних організацій, делегації Пологівського району нашої області, Покровського та Васильківського районів Дніпропетровської області, земляк, член Спілки художників СРСР О. М. Якушенко. Урочисті збори оголошуються відкритими.

Слово для виступу надається М. С. Беляєву. Микола Савелійович розповідає про те, як гуляйпільці готуються до 70-річчя Великого Жовтня, працюють над здійсненням стратегічного курсу перебудови, активізацією людського фактора.

Говорячи про підсумки роботи трудових колективів району за минулий рік, Микола Савелійович називає переможців соціалістичного змагання — завод лакофарбових виробів, міжгосподарську будівельну ПМК-140, колгоспи імені Леніна, імені Кірова, імені Ілліча та інших.

31 грудня 1986 року державна комісія підписала акт про здачу в експлуатацію культурно-спортивного комплексу. 4 роки тривало будівництво, яке увінчалось успіхом. Микола Савелійович від імені бюро райкому партії, виконкомів районної та міської Рад народних депутатів вітає присутніх із завершенням будівництва, з трудовою перемогою. Тепер завдання стоїть так, щоб у цьому унікальному приміщенні кипіло культурно-спортивне життя, щоб воно задовольняло духовні запити людей.

Це приміщення, яке зводилося методом народного будівництва, згуртувало трудові колективи. Вони продемонстрували

уміння дружно, колективно працювати. Це ж стосується і колективу ПМК-140, який вперше зводив таку унікальну споруду.

Зупинившись на завданнях розвитку міста і району, Микола Савелійович наголосив, що соціальну політику треба активно проводити в життя. Зокрема, слід зосередити зусилля на спорудженні дитсадків, плавального басейну, реконструкції районного історико-краєзнавчого музею, розчищенні річки Гайчур і створенні зони відпочинку на її берегах. Тому всім необхідно посилити відповідальність за доручену ділянку роботи, підвищувати виконавську дисципліну.

Секретар Запорізького обкому партії О. К. Воробійов сказав, що глибоко символічно, що культурно-спортивний комплекс побудовано в рік XXVII з'їзду КПРС. Точну і назву дали цій споруді — "Сучасник".

— Сьогодні у житті вашого району і міста велика подія, — продовжує Олександр Костянтинівич, — своїми роками ви побудували культурно-спортивний комплекс — практично перший такий у нашій області. При його спорудженні будівельники виявили свої кращі якості. І це добре, що відроджується традиція будувати для людей. Спільні зусилля всіх колективів — це і є перебудова на ділі. Тепер завдання, щоб у цьому комплексі вирувало культурне і спортивне життя.

Від імені обкому партії, облвиконкому О. К. Воробійов вітає гуляйпільців з відкриттям "Сучасника" і висловлює упевненість, що трудівники району своєю творчою працею справляться із завданнями другого року п'ятирічки і гідно зустрінуть 70-річчя Великого Жовтня.

На урочистих зборах виступили начальник ПМК-140 А. О. Луценко, секретар парткому колгоспу імені Карла Маркса В. П. Силка, директор заводу лакофарбових виробів М. М. Шейко, керуючий трестом "Запоріжгагробуд" П. М. Гамалій, секретар Васильківського райкому партії В. О. Шутенко, голова Пологівського райвиконкому І. П. Мосієнко.

Заступник голови виконкому районної Ради народних депутатів В. І. Кійко зачитав постанову бюро райкому партії, райвиконкому, президії райкому профспілки працівників агропромис-

лового комплексу та бюро райкому комсомолу про підсумки соціалістичного змагання трудових колективів у 1986 році. М. С. Беляєв вручив переможцям змагання перехідні Червоні прапори.

М. С. Грицаєнко зачитав вітальну телеграму, яка прийшла на адресу урочистих зборів від міністра освіти УРСР М. В. Фоменка. Текст її схвально зустріли присутні.

... І відправилися в екскурсію

Закінчилася урочисто-офіційна частина свята, і юні господарочки — старшокласниці шкіл запрошують на екскурсію по комплексу. Вони задоволені, їм є що показати гостям. Споруда, кошторисна вартість якої склала 2,5 мільйона карбованців, має 123 кімнати. Серед них виділяються два зали на 600 та 200 місць, де можна буде переглянути концертні програми, прослухати лекції. На другому поверсі у світлих приміщеннях — музична і художня дитячі школи. Тут же є і балетний зал. У коридорі біля художньої школи оформлена виставка робіт художника О. М. Якушенка. З великою майстерністю і любов'ю виконані портрети гуляйпільців Героя Соціалістичної Праці Г. К. Коровки, повного кавалера ордена Слави Ф. В. Зінзікова. Зупинялися відвідувачі і біля таких робіт художника, як "На Гуляйпільському елеваторі", "На току колгоспу імені Енгельса", "Ранок у колгоспі "Заповіт Леніна".

Чудові можливості для фізичного загартування і підвищення майстерності відкриваються перед учнями новоствореної дитячо-юнацької спортивної школи. До речі, у спортивних залах отримують можливість змістовно проводити дозвілля і дорослі. Нову прописку у просторому приміщенні отримала районна бібліотека для дорослих. До послуг відвідувачів — сучасно оформлений кафетерій.

Гості уважно ознайомилися із експонатами виставки букетів зимових квітів, що їх підготували вихованці шкіл.

Біля години тривала екскурсія по культурно-спортивному комплексу. Як швидко летить час! Не встигли гості все як слід розглянути, а вже господарочки запрошують на великий святковий концерт.

Свято пісні й танцю

Готуючись до другого Всесоюзного фестивалю народної творчості, пожвавила роботу художня самодіяльність. Кращим із кращих художніх колективів і аматорів сцени району випала честь взяти участь у святковому концерті "КСК "Сучасник" запалює вогні".

Відкрив концерт духовий оркестр районного Будинку культури "Патріотичною піснею". На зміну йому вийшов хор дитячої музичної школи.

Всіх зворушили слова найменших гуляйпільців — дошкільнят і школярів, які дякували старшим за турботу про їх щасливе дитинство. Нікого не залишила байдужим у залі і композиція "Дитинство", де поряд з казковими героями були Катруся і тьотя Катя, звучала музика з телепередачі "Катрусин кінозал". Майстерність продемонстрували і учні-гімнасти дитячо-спортивної школи.

Перед глядачами виступили хор ветеранів війни і праці, фольклорна група з села Успенівки, декламатор вчитель Комсомольської СШ В. Д. Куторницький, тріо із Воздвижівки, сімейний ансамбль В. І. Коваленка, вокальні групи заводу лакофарбових виробів і сирзаводу. Добре сприйняли слухачі і солістку з Темирівки головного бухгалтера колгоспу "Мир" Т. Г. Лісовську, викладачів музичної школи С. В. Чмеренко та Л. В. Діденко. Сподобалась і українська народна пісня "Та й орав мужик край дороги", яку виконала чоловіча група хору районного Будинку культури.

Не шкодували оплесків присутні, дякуючи за пісні у виконанні соліста робітника дослідно-експериментального заводу сільгоспмашин Віктора Коростильова у супроводі вокально-інструментального ансамблю, ансамблю восьмирічної школи № 10, оркестру народних інструментів ремонтно-механічного заводу. Перед земляками виступив поет, член Спілки письменників СРСР Григорій Лютий. Він прочитав вірші із нової збірки "Червона літера вогню", яку дарує КСК "Сучасник".

Безперечно, сподобався і виступ хору районного Будинку культури — претендента на звання народного.

Свято, яке вдалося, підходить до завершення. Хор виконує пісню "Хліб — всьому голова", а одна із солісток підносить на вишитому рушнику "Хліб-сінь" голові райвиконкому М. С. Грицаєнку, який цілує його і передає першому секретареві райкому партії М. С. Беляєву.

Микола Савелійович дякує всім учасникам за змістовно організоване свято і бажає господарям культурно-спортивного комплексу творчих успіхів.

Концерт закінчився. Але свято продовжувалося на вулицях міста, працівники міськторгу влаштували ярмарок промислових і продовольчих виробів.

05.02.1987 р.

ДОБРИЙ СЛІД

Кілька хвилин тому закінчився наряд із спеціалістами в колгоспі імені Горького. Одні з них вже роз'їхалися по своїх робочих місцях, інші — зібралися у круг і продовжували обговорювати наболілі питання. У кабінеті голови правління М. М. Новохатько разом з головним економістом В. Д. Хохотвою зосереджено розглядали якісь розрахунки.

Привітавшись, цікавлюся: над чим це вони міркують. Як виявилось, непроста була у них справа: думали-гадали, де взяти кошти, щоб додати колгоспникам заробітну плату.

— Уряд прийняв постанову про підвищення заробітної плати, а як її виконати, коли ціни ростуть, як гриби після дощу, — говорили мої співрозмовники.

Коли розрахунки було погоджено, запитую: — Які ще турботи хвилюють голову? Доцї? — ставлю питання.

— Та доцї дощами, а як сьогодні вижити селянинові? — підключається до розмови Микола Миколайович. — Ось основна наша турбота. Та люди наші не здаються труднощам. Сівбу провели вчасно, тепер розгортаємо роботи по догляду за просапними. До речі, із восьми закріплених розпорядженням представника Президента України в районі організацій до прополки при-

ступили лише працівники комбінату громадського харчування та комбікормового заводу.

Життя пішло таке, що з коштами дуже і не розженешся, але в колгоспі за останні п'ять років головування М. М. Новохатька і в найскрутніші часи не припинялося будівництво як виробничих, так і житлово-соціальних об'єктів. Так, на свинотоварній фермі працює не дуже давно споруджений свинарник, будується другий. В поточному році планується увести в дію і новий телятник. На молочнотоварних фермах № 1 і № 2 діють прекрасні будинки тваринників, де є магазини, кімнати для відпочинку.

Не нахваляться своїм будинком і члени другого мехзагону, де працює відмінна їдальня.

Дбають голова правління і сільська Рада, щоб добре було людям і в домашніх умовах. Перш за все маю на увазі будівництво житла для колгоспників.

— Вільних будинків немає. У нас черга на них, — говорить ще один учасник нашої розмови заступник голови І. П. Коцицький. — Крім колгоспників виділяємо жилі будинки вчителям та працівникам дільничної лікарні.

І справді, йдучи вулицями села, бачив прекрасний двоповерховий вчительський будинок, новий будинок головного лікаря дільничної лікарні Д. Д. Кеки і ряд інших.

Немало коштів колгосп уклав і в ремонт приміщення дошкільного закладу, регулярно надає допомогу місцевій середній школі. Тільки торік було закуплено комп'ютерний клас.

У Воздвижівці піклуються і про соціальний захист жителів села. Господарство виділяє, в тому числі і пенсіонерам, на пільгових умовах цукор, різні крупи, м'ясо.

Впродовж скількох років тут працюють млин і олійниця. Цьогорік планується провести капітальний ремонт їх приміщень.

Після розмови в кабінеті пройшлися ми з М. М. Новохатьком по селу. Ніде правди діти — гарна Воздвижівка. Потопає в зелені дерев, милують око квіти. Непоганий парк з асфальтованими алеями розкинувся позаду Будинку культури.

— Парк нашої юності, — говорить Микола Миколайович. — Садили давно і ще тоді, коли я тут спершу працював агрономом.

А тепер поряд з цим посадили ще дерев. Зробили й гірку, а ось ліхтарі поставили, — показує голова і в голосі чуються нотки задоволення.

Та як не бути задоволеним, коли зроблено для людей чимало. Не може не милувати зір і новий колгоспний стадіон, що розташований недалеко від ставка, на тому місці, де завжди були бур'яни і де впорядкована територія. Йдемо зеленим парком до меморіалу. І тут у головного архітектора села, як влучно назвав голову колгоспу І. П. Козицький своя задумка: реконструювати меморіал, бо старий давно потребує ремонту. Для здійснення наміченого залишилося небагато: проект на реконструкцію є, матеріал завезено, але немає, як кажуть, у селі, п'ятого виконавця.

В самому центрі Воздвижівки стоїть новобудова — це торговий центр. Сюди перейдуть магазини, які туляться в старих пристосованих приміщеннях. В одному крилі цієї новобудови діятиме сільський готель. І це буде дуже добре для приїжджих.

До завершення будівництва залишилось не так і багато, але голову колгоспу турбує, що новий дах уже тече і в кімнатах відпадає штукатурка.

По завершенню будівництва торгового центру буде благоустроєно територію центру села. Вже зараз тут розширюються тротуарні доріжки. Взагалі ж за останні роки по території господарства прокладено доріг і алей з твердим покриттям 15 кілометрів, у тому числі власними силами (у колгоспі працює свій асфальтобетонний завод) — 11 кілометрів.

Практично у селі залишилися не заасфальтованими лише дві вулиці, але й до них черга неодмінно дійде. В цьому твердо переконані у Воздвижівці. Як і в тому, що сьогоднішні труднощі і негаразди пройдуть, а зроблене для людей залишиться.

12.06.1993 р.

І БУДЕ САД ШУМІТИ...

Скупе осіннє тепло ллється на молоді дерева малинівського саду. Пустотливий вітерець бавиться темнозеленим листям. Торкаючись тоненьких пружких яблуньок, задоволено посміхається голова правління "Батьківщина" В. М. Савовський: "Як не збиткувалася природа над саджанцями, а вони вистояли. І дивись, через кілька років фруктовий сад шумітиме".

Душевний стан Віктора Миколайовича можна зрозуміти: сад в господарстві — це його ідея.

— Аби не голова, — ділиться головний агроном господарства М. О. Писанко, — то не було б цього саду. А зараз він є, значить, буде і життя, і майбутнє у наших людей.

І дійсно, той, хто впевнено дивиться у завтрашній день, той садить сад.

— А як же інакше, — дивується голова, — думаємо про своїх людей, бо набридло шукати по світах яблуко, сливу чи абрикосину, щоб приготувати узвар для механізаторів.

Звичайно, КСП понесло витрати на придбання саджанців, садіння і догляд їх, але вони окупляться через кілька років добірними плодами. А зараз в молодому саду дбайливо господарюють Геннадій Георгійович Луньов з напарником Миколою та Ніна Григорівна Капшук з Ларисою Василівною Нонко.

— Дуже ми хвилювалися за саджанці, — розповідає Геннадій Георгійович, — особливо влітку, коли стояла неймовірна спека. Разів чотири поливали кожне деревце, підгортали саджанці, обрізали. "Дівчата" (це про згаданих жінок) добросовісно полили міжряддя. І тепер серце радіє, дивлячись на молоденький сад.

До цього залишається додати, що небагаточисленна бригада доглядала не тільки 7 гектарів саду, а й 5 гектарів городини.

— Думаємо, — каже Микола Олексійович Писанко, — весною розширити площу саду на три гектари. Засобів і сил для цього у нас вистачить.

Дбайливим господарям, людям, що не замикаються на сьогоднішніх негараздах, залишається лише побажати удачі і хай сад шумить над степовими просторами.

09.09.1999 р.

Є 110 ТИСЯЧ ТОНН ГУЛЯЙПІЛЬСЬКОГО ХЛІБА

До загальнообласного ужинку хлібороби нашого району 23 липня додали і свій вагомий внесок — 110 тисяч тонн зерна нового врожаю.

Поки що найбільше надбали хліба у ЗАТ "Аграрний дім", ТОВ "Агрофірма "Зелений гай", ТОВ "Батьківщина".

Вітаємо трудівників ланів з черговою перемогою.

Вони — кращі в області

21 липня. Полудень. Спека. Поле їжачиться добірними колосками, на якому господарює зелений "Дон-1500". За ним густим шлейфом стоїть пилуга. Ми спостерігаємо за роботою комбайна віддалік і думаємо: як працюється тим людям, що ведуть степовий корабель морем пшениці. Умови не з легких і тим приємніше, що хлібороби району множать трудову славу наших знатних земляків.

Так, за підсумками третьої обласної п'ятиденки переможцем на жнивах став комбайновий екіпаж Володимира Андрійовича Бабича з ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" нашого району. "Доном — 1500" він на прямому комбайнуванні скошив і обмолотив 196 гектарів ранніх колосових і одержав 932 тонни зерна, виконуючи норми виробітку на 363 відсотки. Це, виявилось, найкращий показник в області. Екіпажу присуджено перехідний приз імені Героя Соціалістичної Праці заслуженого механізатора України І. П. Мартиненка — нашого земляка.

З цієї нагоди на поле прибули заступник голови обласної державної адміністрації П. А. Михайлик, голова обкому профспілки працівників АПК І. К. Сенченко, голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, голова районної ради Є. Г. Коровка, голова райкому профспілки працівників АПК Б. С. Бражко, директор ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" О. І. Дудка, представники засобів масової інформації, радіо і обласного телебачення, члени агіткульбригади районного Будинку культури.

— Жниварям доводиться працювати в непростих умовах, — сказав на полі П. А. Михайлик, — та своєю наполегливістю, самовідданістю вони множать трудову славу, добиваються прекрасних результатів. Гуляйпільський район іде в числі перших в області за темпами збиральних робіт і по урожайності. Тож не випадково екіпаж Володимира Андрійовича Бабича став переможцем обласного змагання. Від імені голови Запорізької обласної державної адміністрації Євгена Григоровича Карташова вітаю жниварів з перемогою і вручаю перехідний приз імені вашого знатного земляка Івана Полікарповича Мартиненка.

П. А. Михайлик та І. К. Сенченко вручили приз, Почесні грамоти і цінні подарунки хліборобам, побажали щастя, міцного здоров'я і успіхів у праці.

— За 10 робочих днів сільгосп підприємства району, — зазначив, виступаючи І. О. Бірюков, — зібрали ранні зернові з 65 відсотків засіяних площ і отримали 85 тисяч тонн зерна. Є надія, що його буде надбано до 150 тисяч тонн. Перед у змаганні на жнивах ведуть ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай", ТОВ "Агро-Континент", ТОВ "Новий Заповіт", ТОВ "Батьківщина", ТОВ "Надія". На сьогодні 18 комбайнових екіпажів намолотили більше тисячі тонн зерна, а два — понад дві тисячі. Завдання стоїть так, щоб до 27 липня завершити жнива в районі і 30-35 комбайнів направити в сусідні райони.

А зараз я щиро вітаю комбайновий екіпаж Володимира Андрійовича Бабича з трудовою перемогою: він став також і переможцем районних змагань за підсумками другої п'ятиденки.

Ігор Олексійович вручив комбайнеру перехідний районний приз "Золотий колос", а Євген Григорович — Почесні грамоти членам екіпажу.

О. І. Дудка сказав, що йому приємно, що екіпаж з їх товариства став переможцем обласного змагання, подякував усім, хто причетний до жнив, за добросовісну працю, побажав подальших успіхів.

Олександр Іванович вручив коровай, випечений з борошна нового врожаю, гостям і жниварям. Всі присутні на полі змогли відчутти смак свіжоспеченого хліба.

Учасники художньої самодіяльності Ірина Кікош, Ніна Григорук, Анатолій Лютий, Ігор Лазорик вітали жнивварів піснями.

Віншування хліборобів закінчилося і їх оточили журналісти.

— Це мої тридцять жнива, — розповідав В. А. Бабич. — А синові (Андрій Володимирович — працює у батька помічником) — треті.

— Чи важко працювати з батьком? — було і таке запитання Бабичу-молодшому.

— Працювати по-справжньому завжди важко, — відповів помічник комбайнера.

— Чи сподівалися на перемогу?

— Працювали, от і все, — каже комбайнер. — А ще у нашому екіпажі сумлінні водії Микола Леонідович Пелих, Олександр Іванович Бальсанко і тракторист Геннадій Васильович Рибка.

Свято закінчилося. Красень "Дон-1500", за кермо якого сів помічник комбайнера, плавно рушив пшеничним полем, сонце стояло в zenіті, як хліборобська слава.

25.07.2001 р.

ВАГОМИЙ КОЛОС ПЕРШОГО РОКУ ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

Напружена робота хліборобів району на жнивному полі в неймовірно складних умовах (стояла 40 градусна спека) успішно завершилася 27 липня. Вони першими в області закінчили збирати ранні зернові і зернобобові культури. Із 38740 гектарів зібрано біля 150 тисяч тонн добірного зерна (середня урожайність склала 38 центнерів з гектара). З визначною перемогою хлібодарів тепло привітав голова Запорізької облдержадміністрації Є. Г. Карташов і побажав подальших успіхів у праці.

Щоб підбити підсумки змагання на жнивах, визначити переможців, 30 липня у великому залі КСК "Сучасник" відбулося районне свято "Обжинки". На нього прибули голова Запорізької обласної державної адміністрації Є. Г. Карташов, його заступник

В. П. Буцанов, начальник обласного управління сільського господарства і продовольства С. А. Борисенко, делегація з Орджовікідзевського району міста Запоріжжя на чолі з головою районної державної адміністрації Л. П. Островською. Гостей супроводжували голова Гуляйпільської державної адміністрації І. О. Бірюков, голова районної ради Є. Г. Коровка.

Теплими словами про хліб та хліборобське ремесло ведучі відкрили свято, його продовжив піснею народний хор районного Будинку культури. А потім дівчата на вишитому рушнику вручили коровай, випечений з цьогорічного борошна Є. Г. Карташову.

Приймаючи хліб, Євген Григорович, поцілував його і низько вклоняючись хліборобам, подякував їм за трудову перемогу. Ви ще й самі не усвідомлюєте, сказав, зокрема, губернатор, яку отримали перемогу, працюючи у складних погодних умовах. І те, що область намолотила більше двох мільйонів тонн зерна, вагома частка і вашого короваю, який важить до 150 тисяч тонн. Урожайність складає по 38 центнерів з гектара. Сьогодні — це найкращий показник не тільки серед районів області, а й України. Дякую вам, хлібороби Гуляйпілья, за ваш труд.

Слова щирої подяки губернатор висловив перш за все трудівникам ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай", ТОВ "Батьківщина", ТОВ "Надія", ЗАТ "Аграрний дім". "Чому гуляйпільцям вдалося отримати високі показники?" — запитував виступаючий і сам дав відповідь: "Бо у вас була висока організація праці, ви першими в області пішли шляхом реформування аграрного сектора економіки, по-серйозному віднесли до агротехніки вирощування культур, не забуваєте за сортооновлення. По праву можете пишатися, що ви перші в області. І мені дуже приємно, що у вас триває спадковість поколінь, що хліборобська естафета від знатного механізатора І. П. Мартиненка, призь імені якого виборюють кращі комбайнові екіпажі області, перейшла до рук сина".

Під оплески присутніх Є. Г. Карташов вручив Почесні грамоти І. О. Бірюкову, директору ТОВ "Батьківщина" В. М. Савовському, комбайнерам В. А. Бабичу, І. І. Кошкалді (обидва з ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай"), В. М. Шушурі (ТОВ "Надія").

З рук губернатора частина жителів Червоненської сільської ради отримала державні акти на землю. Я розумію, що це символічне вручення, зазначив Євген Григорович, але нехай воно принесе вам найвищі врожаї і добробут у сім'ї.

Звертаючись до присутніх у залі, І. О. Бірюков наголосив, що перші жнива у третьому тисячолітті принесли вагомий ужинок хліборобам району. За 18 робочих днів отримано біля 150 тисяч тонн якісного зерна. Це велика перемога всіх, хто був причетний до збиральних робіт. Тому героями тут можна назвати всіх. Адже 45 комбайнових екіпажів намолотили зерна більше 1 тисячі тонн. Хіба це не чудо! І тепер продовжують працювати у сусідніх районах області.

Вперше всі господарства району перейшли тридцятицентнерний рубіж по урожайності, а 8 господарств — 40-а. Найвищу урожайність зернових — 45 центнерів з гектара — мають у ТОВ "Батьківщина" (директор В. М. Савовський, головний агроном М. О. Писанко). Найбільший вал зерна отримали у ЗАТ "Аграрний дім" (голова правління В. С. Романець) — біля 14 тисяч тонн.

Наша перемога не випадкова, говорить Ігор Олексійович, бо ми успішно провели реформування в АПК, почали займатися насінництвом. З програмою "Зерно-2001" справилися і тепер маємо змогу розраховуватися з людьми за земельні паї, виконувати програму по розвитку тваринництва.

І. О. Бірюков і Є. Г. Коровка виконали приємну місію: вони вручили великій групі комбайнерів, їх помічникам, трактористам, водіям, керівникам і спеціалістам господарств Почесні грамоти і цінні подарунки.

Перше місце в районному змаганні серед комбайнових екіпажів вибороли екіпажі, які очолюють В. А. Бабич (ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай", комбайном "Дон-1500" обмолотив 633 гектари і одержав 2984 тонни зерна), В. М. Шушура (ТОВ "Надія", "Дон-1500", 451 га, 4512 т), І. І. Кошкалда (ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай", "Мойсей", 789 га, 3544 тонни).

Другі місця у трудовому суперництві присуджено екіпажам О. І. Косаренка з ТОВ "Агро-Континент", В. І. Мірошника з ТОВ "Надія", треті — А. Д. Харченка з ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" та В. В. Личка з ТОВ "Батьківщина".

На скошуванні зернових першим був В. А. Мартиненко (515 гектарів) з ТОВ "Полтавка".

Почесну грамоту і цінний подарунок за зразкове обслуговування жнивників отримала кухарка із ЗАТ "Аграрний дім" С. А. Кириченко.

На святі започатковано нові традиції: тепер імена кращих людей заноситимуться у Книгу Слави, присвоюватимуться звання — Почесний житель села, міста, району (положення про це прийме чергова сесія районної ради).

Голова Орджонікідзевської районної державної адміністрації Л. П. Островська тепло привітала гуляйпільців із завершенням жнив-2001: подарувала картину запорізького художника В. В'ялого "Дорога до храму", а директор палацу "Орбіта" В. П. Константинов виконав пісню "Два кольори".

На святі Є. Г. Коровка вручив подарунки переможцям жнивних п'ятиденок: В. В. Личку, В. А. Бабичу, В. І. Мірошнику, М. І. Косаренку.

Євген Григорович відзначив, що перемоги у жнивах першого року третього тисячоліття — це велика подія у житті гуляйпільців і дуже знаменно, що якраз напередодні 10-річчя незалежності України. Тим вагоміший здобуток хліборобів району.

Начальник управління сільського господарства і продовольства райдержадміністрації Д. С. Кравченко під оплески присутніх оголосив про направлення комбайнів і вручив направлення на збиральні роботи в шість сусідніх районів області.

Генеральний директор ТОВ "Еталон" О. І. Дудка, який за рахунок товариства навчає у вузах 33 випускники шкіл, виголосив напутнє слово цьогорічним випускникам шкіл, серед яких 40 обрали професії, пов'язані із сільськогосподарським виробництвом. Накази-побажання Олександр Іванович вручив Юлії Ситник та Валерію Дужаку.

На святі були Урожай, снопи, колоски, пиріжки, а ще пісні, які присутнім подарували учасники районної художньої самодіяльності.

НАЗВАНО ІМЕНА ПЕРЕМОЖЦІВ І ЛАУРЕАТІВ

23 лютого у КСК "Сучасник" відбулася офіційна церемонія вручення регіональних нагород переможцям та лауреатам районного конкурсу "Людина року-2003".

Це свято на Гуляйпільлі проводилося втретє.

— Сьогодні на цю сцену, — линуть слова ведучої, — вийдуть кращі представники Гуляйпольського краю, які своєю майстерністю, наполегливістю та талантом заслужили шану і повагу від людей.

У номінації "Гордість Гуляйпільського краю" брали участь ті, хто зробив вагомий внесок в економічне, громадське, наукове, культурне життя району і став часткою його історії.

Першими на сцену запрошувалися ветеран війни і праці П. П. Левицький, голова обласної організації Національної спілки письменників України Г. І. Лютий, ветеран праці, кавалер ордена Трудової Слави трьох ступенів С. В. Хохотва із Воздвижівки.

Нагороди їм вручав голова районної держадміністрації І. О. Бірюков, який спочатку привітав усіх із всенародним святом — Днем захисника Вітчизни, висловив подяку воїнам всіх поколінь і звань за їх ратний подвиг, за ту велику працю, яку вони вклали в обороноздатність і могутність нашої держави. І побажав усім тільки одного: всім воїнам різних поколінь завжди бути в запасі і з року в рік відзначати це прекрасне свято у мирі, злагоді і достатку.

— Сьогодні підбиваємо підсумки нашого районного конкурсу "Людина року-2003" в 10 номінаціях, — сказав Ігор Олексійович. — На цьому святі ми відзначаємо тих людей, які забезпечують і продовольчу, і економічну, і соціальну безпеку нашого району, області, в цілому України.

Я хотів би поздоровити всіх переможців з їхніми здобутками, побажати щастя, здоров'я і успіхів.

А зараз дозвольте оголосити рішення районної комісії, яка визначила переможців у цих номінаціях з трьох претендентів. Комісії нелегко було вибрати тому, що в цій номінації пред-

ставлені дуже заслужені люди нашого краю. Якщо говорити про них у декількох словах, то Павло Петрович — учасник війни, захисник блокадного Ленінграда, людина, яка не один десяток років працювала на освітянській ниві і випустила у світ сотні, тисячі учнів.

Поряд з ним Семен Васильович, який має 55 років трудового стажу, повний кавалер ордена Трудової Слави. На його рахунок багато трудових здобутків.

Перемогу в цій номінації присуджено Григорію Івановичу Лютому.

У номінації "Сільськогосподарське підприємство року" брали участь сільгосппідприємства та фермерські господарства, які виробляють сільгосппродукцію високої якості, використовують нові, ефективні методи господарювання, вносять значний вклад у розвиток району.

Лауреатами визнані ЗАТ "Агронива" (голова правління М. М. Новохатько), ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" (директор О. І. Дудка), ТОВ "Батьківщина" (директор В. М. Савовський), ПСП "Мир" (директор О. Г. Чуб), ТОВ "Україна" (директор М. Г. Тимофіїв). Переможець — ТОВ "Батьківщина".

Нагороди вручив І. О. Бірюков, перед цим зазначивши, що названі керівники були і в минулому році на цій сцені. Це підкреслює стабільність нашого агропромислового сектора і стабільність цих колективів.

Зважаючи на несприятливі погодні умови минулого року, ми майже не отримали ранніх колосових. Але господарства району в цілому справилися із завданнями, які перед ними ставилися. І на протязі року регулярно і стабільно у них виплачувалась заробітна плата, було забезпечено її приріст майже на 18 відсотків. Господарства розраховувалися із зобов'язаннями по податках, працюють нормально і дивляться в майбутнє. На сьогодні маємо більше 20 тисяч гектарів озимих. І я думаю, що в цьому році все буде добре. Більшість господарств за підсумками минулого року отримала прибутки, маємо найвищий показник врожайності і валу соняшнику (більше 37 тисяч тонн при середньорайонній врожайності 16,5 центнера з гектара). Ми маємо

найвищий показник по вирощуванню кукурудзи (в минулому році при врожайності 45 центнерів з гектара зібрали 115 тисяч тонн качанів). Тому з великою вдячністю звертаюся до всіх наших аграріїв, які забезпечили ці показники.

Думаю, що вони забезпечать і виконання розпорядження про створення дворічного запасу продовольчого зерна в районі.

Якщо говорити про сьогоднішніх номінантів, які на сцені, продовжував І. О. Бірюков, то кожне господарство має прекрасні показники і здобутки. Стабільно працює ЗАТ "Агронива" у всіх галузях народного господарства, перш за все, у тваринництві.

ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" має найвище навантаження у тваринництві і рослинництві і велику роботу проводить по навчанню студентів, по підтримці ветеранських організацій, молоді, культури і спорту.

Два підприємства ПСП "Мир" і ТОВ "Україна" стабільно мають прекрасні економічні показники. Навіть у минулому непростому році прибуток склав у кожному господарстві по півмільйона гривень. І, безумовно, ТОВ "Батьківщина", яке прекрасно працює у всіх галузях, і в тому році отримало один мільйон гривень прибутку.

У номінації "Міський, районний керівник року" лауреатом визнано начальника відділу РАЦСу Н. О. Бондаренко, Полтавського сільського голову А. В. Дмитренка, начальника відділу у справах сім'ї та молоді райдержадміністрації Л. В. Третьякову. Тут переможцем названо А. В. Дмитренка.

Нагороди вручила заступник голови районної ради Л. Ф. Богушко.

У номінації "Краще підприємство року" лауреатами стали дочірнє підприємство "Механічний завод" ВАТ "Мотор Січ" (директор А. М. Семенюта), ТОВ "Будівельно-монтажне бюро "Промінь" (директор В. Ф. Білецький), цех електрозв'язку № 9 Запорізької дирекції ВАТ "Укртелеком" (начальник Л. І. Тарасенко). Переможець — цех електрозв'язку № 9.

Тепле слово про номінантів сказав і вручив нагороди перший заступник голови райдержадміністрації О. О. Кірієнко.

Лауреатами в номінації "Торгове підприємство року" названо магазин "Світоч" (приватний підприємець Т. П. Пархоменко),

магазин "Січ" (приватний підприємець Л. В. Кириченко), магазин "Тарас" (приватний підприємець Н. М. Тарасенко). Переможець — магазин "Січ".

Нагороди вручила начальник відділу з питань координації торгівлі, малого та середнього бізнесу, розвитку переробної промисловості райдержадміністрації Л. М. Процик.

У номінації "Підприємець року" лауреатами стали директор ТОВ "Февраль" В. І. Бортник, директор ТОВ "Горицвіт" Т. М. Жаболенко, приватний підприємець О. В. Рула. Переможець — О. В. Рула.

Нагороди вручив заступник голови райдержадміністрації О. О. Різник.

У номінації "Медичний працівник року" лауреатами визнано завідуючого інформаційно-аналітичним відділом ЦРЛ О. І. Коростильова, завідуючу фельдшерським пунктом с. Новоіванівки Л. В. Розкаряку, завідуючу державним комунальним підприємством "Аптека № 44" І. О. Шкабарню. Перемогу здобув О. І. Коростильов.

Нагороди лауреатам і переможцю вручив заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко.

О. І. Коростильов подякував райдержадміністрації за увагу, яку вона приділяє медицині.

У номінації "Педагог року" лауреатами стали: вчитель початкових класів Верхньотерсянського НВК І-ІІІ ступенів Л. І. Домашенко, заступник директора з навчально-виховної роботи ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1 Л. Є. Каткова, вихователь дошкільного навчального закладу № 5 "Сонечко" І. П. Чапленко. Перемогла Л. Є. Каткова.

Нагороди вручила начальник райво райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко.

У номінації "За розвиток культури та створення духовних цінностей" лауреатами визнано: керівника самодіяльного народного хору "Вольниця" РБК Б. Й. Бурбуру, директора районного краєзнавчого музею Л. Г. Геньбу-Мартиненко, керівника фольклорного колективу "Співучі голоси" ЗАТ "Аграрний дім" Л. М. Гуру. Переможець — Б. Й. Бурбура.

Нагороди вручив начальник відділу культури райдержадміністрації В. М. Шингур.

У номінація "Юне обдарування року" лауреатами стали: учениця 10 класу ЗОШ I-III ступенів № 4 Катерина Бурда, учениця 10 класу ЗОШ I-III ступенів № 1 Анна Гура, учень 11-го класу ЗОШ I-III ступенів № 4 Олександр Малюка, учень 10-го класу ЗОШ I-III ступенів № 4 Сергій Сало. Переможець — Олександр Малюка.

Нагороди вручив І. О. Бірюков. Він, зокрема, сказав, що парад зірок завершує номінація "Юне обдарування року". І я хотів би, щоб переможці і лауреати попередніх номінацій на мене не образились, але це все-таки наша головна номінація, тому, що це наше майбутнє, це завтрашній день Гуляйпільщини. Як тільки ми з вами всі, перш за все керівники, зрозуміли і почали більше уваги приділяти спорту, культурі, науці, вчити наших дітей, зразу ж отримали результат: на небосхилі засяяли зірочки Гуляйпільщини.

І. О. Бірюков побажав щастя, здоров'я і удачі номінантам. Він же вручив директору Будинку творчості для дітей та юнацтва Л. О. Прихидько грамоту обласного центру патріотичного виховання молоді при облдержадміністрації та магнітофон за активну участь учнів у обласній акції "Лист солдату".

Урочиста церемонія нагородження переможців і лауреатів проходила у супроводі виконання музичних номерів учасниками художньої самодіяльності району.

25.02.2004 р.

ПЕРЕМОЖЦІ І ЛАУРЕАТИ ОТРИМАЛИ НАГОРОДИ

П'ятого березня у великому залі КСК "Сучасник" було вшановано представниць прекрасної половини людства — жінок району. Про них: матерів, сестер, дочок, подруг, славних трудівниць, заслужених ветеранів сказали чимало теплих слів ведучі тематичного концерту, присвяченого Міжнародному жіночому дню, та голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков.

Сьогодні в цьому залі зібралися гуляйпільці, зокрема, зазначив Ігор Олексійович, щоб сказати вам, дорогі жінки, велике

спасибі за те, що ви народжуєте дітей, за те, що ви є берегинями людського роду; за те, що оберігаєте тепло, затишок і є найвищим гарантом стабільності на Україні. І, виконуючи великі завдання вдома, в сім'ї, турбуючись про нас, ви ще і працюєте нарівні з чоловіками, створюєте добро на Україні. Велика вам за це подяка.

Далі І. О. Бірюков зазначив, що сьогодні ми підбиваємо підсумки районного конкурсу "Людина року-2004", вшановуємо найдостойніших у 10 номінаціях. Тут хочу наголосити, що за підсумками минулого року рейтинговою оцінкою обласної державної адміністрації Гуляйпільський і Кам'янсько-Дніпровський райони ділять перше-друге місця. Це оцінка вашої праці, це ваша заслуга.

Ігор Олексійович вручив нагороди переможцям четвертого обласного конкурсу "Господиня свого краю": пташниці В. А. Птахофабрика "Зарічна" В. С. Чичило, працівниці управління праці та соціального захисту населення Т. А. Мороз, директору Приютненської ЗОШ I-III ступенів Л. В. Лопатиній.

Потім Ігор Олексійович вручив дипломи лауреатів конкурсу в номінації "Гордість Гуляйпільського краю" директору районного краєзнавчого музею, поетесі, члену Спілки письменників України Л. Г. Геньбі-Мартиненко, ветерану праці і громадському діячу Л. І. Явон, ветерану війни і праці, почесному громадянину м. Гуляйполя І. С. Рябцеву.

Л. І. Явон вручила дипломи лауреатам у номінації "Юне обдарування року" учню 11 класу Воздвижівської ЗОШ В. Бортнику, учениці 10-го класу ЗОШ № 4 А. С. Доннік, учениці 11-го класу ЗОШ № 1 О. А. Красовій, учениці 7 класу Верхньотерсянського НВК Ю. Ю. Мофі.

У своєму слові Любов Іванівна, зокрема, сказала: "Шановні гуляйпільці! Дорогі мої земляки! З глибоким хвилюванням хочу висловити слова подяки за високу оцінку скромного мого внеску в розвиток, розквіт Гуляйпільського краю керівництву району і всім вам дорогі земляки.

За 40 років трудового стажу я завжди з глибокою шаную і повагою завдячую всі свої перемоги батькам, своїй сім'ї, своїм

вчителям, наставникам, однодумцям, однопартійцям, друзям, товаришам, своїй щасливій долі, що я народилася, працювала і живу на цій гуляйпільській землі. Я щаслива тим, що протягом всього трудового стажу, працюючи на різних ділянках: у колгоспі, на піонерській, комсомольській чи партійній роботах, я завжди відчувала поруч прекрасних людей, їхнє плече, їхній запал, творчість і високий патріотизм. Багатьох із них, на жаль, уже немає серед живих, але пам'ять про них завжди вічна у моєму серці.

Сьогодні я хочу пригадати директора Гуляйпільського спеціального дитячого будинку К. Ф. Гнідова, який вчив мене жити і працювати, директора СШ № 1 І. О. Ростовцева, завідувачого районним відділом народної освіти С. І. Іванова, директора музичної школи В. М. Кутю, виконроба міжколгоспбуду М. В. Демченка, чийми руками збудовано цей палац культури і спорту. Я сьогодні з великою повагою згадую Г. К. Коровку, В. Ф. Рекотова, Х. Б. Ускача, колишніх голів колгоспів І. П. Мартиненка, О. О. Зачепила, Героїв Соціалістичної Праці, бригадирів тракторних бригад нашого району і багато, багато інших. Але найбільше запам'яталось мені — це творча піонерська і комсомольська робота, саме той молодечий запал я пронесла протягом усього трудового життя. Були злети, були перемоги, були урядові нагороди моїм землякам, моїм ровесникам і старшому поколінню, були і промахи. І у зрілому віці можна було б спочивати на лаврах, та де ж там, підростало, як і сьогодні, молоде покоління. Покоління Сергія Омеса, Олександра Каліберди — комбайнерів, творчих працівників: Тетяни Лапіної, Олександра Яковенка.

Я вдячна долі що і сьогодні мені доручено майбутньому Гуляйпільського краю вручити ці почесні дипломи. Значить життя продовжується, історія Гуляйпільського краю пишеться і сьогодні. Я звертаюся із настійним проханням: "Мої вельмишановні земляки, давайте не будемо втрачати людську гордість, давайте поважати себе, і друге: обов'язкове для кожного громадянина нашої держави — виконувати закони і працювати по них, а чоловікам, щоб не доводилось потім червоніти через свої необачні вчинки".

Лауреатами в номінації "Міський, районний керівник" стали: начальник управління Пенсійного фонду України в районі

Л. В. Бірюкова, Успенівський сільський голова Т. М. Галкіна, переможцем — начальник архівного відділу райдержадміністрації Л. В. Шамрай.

Дипломи вручив лауреат конкурсу "Людина року-2003" Полтавський сільський голова А. В. Дмитренко.

Ветеран праці В. В. Каплун вручив нагороди лауреатам у номінації "Сільськогосподарське підприємство року": ЗАТ "Агропонива" (голова правління М. М. Новохатько), ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" (директор О. І. Дудка), ВАТ "Птахофабрика "Зарічна" (голова правління Ф. Г. Брезницький) Переможцем тут визнано ТОВ "Батьківщина" (директор В. М. Савовський).

В номінації "Підприємство року" лауреатами визнано: виробничий структурний підрозділ "Гуляйпільський район електричних мереж" ВАТ "Запоріжжяобленерго" (начальник М. В. Петриляк), КП "Центральна районна аптека № 44" (завідуюча І. О. Шкабарня), переможцем — ТОВ "Будівельно-монтажне бюро "Промінь" (директор В. Ф. Білецький).

Нагороди вручила лауреат конкурсу "Людина року-2003" начальник цеху електрозв'язку № 9 Запорізької філії ВАТ "Укртелеком" Л. І. Тарасенко.

У номінації "Торгове підприємство року" лауреатами стали: магазин "Еталон" ТОВ "Еталон" (директор А. І. Вагіс), магазин "Тарас" (приватний підприємець Н. М. Тарасенко), переможцем — магазин ПП Бортник Н. В. із с. Воздвижівки.

Нагороди вручила ветеран праці Л. М. Процик.

Переможець конкурсу "Людина року-2003", приватний підприємець, воїн-інтернаціоналіст О. В. Рула вручив нагороди лауреатам у номінації "Підприємець року": О. В. Литвиненку, Л. В. Чучко, переможцю — С. І. Курману.

Лауреатам у номінації "Медичний працівник року" нагороди вручав завідувачий інформаційно-аналітичним відділом ЦРЛ, переможець конкурсу "Людина року-2003" О. І. Коростильов. Нагороди присуджено головному лікарю Воздвижівської дільничної лікарні В. П. Буту, медичній сестрі ЦРЛ А. О. Власенко. Переможцем тут визнано завідувачого хірургічним відділенням ЦРЛ В. І. Ключнікова.

В номінації "Педагог року" лауреатами стали: вчитель української мови та літератури Добропільської ЗОШ Г. О. Даундза, вчитель української мови та літератури ЗОШ № 4 О. М. Рябко, директор Приютненського НВК Л. В. Лопатіна. Нагороди вручила директор СЗОШ, заслужений працівник освіти України В. Ф. Кириченко.

В номінації "За розвиток культури та створення духовних цінностей" нагороди вручив начальник відділу культури райдержадміністрації В. М. Шингур. А лауреатами тут стали: директор Долинського сільського Будинку культури Т. В. Губар, майстер декоративно-прикладного мистецтва Н. М. Шамрай (м. Гуляйполе), переможцем визнано завідувачку краєзнавчим музеєм на громадських засадах Н. О. Глущенко (с. Полтавка).

Всіх лауреатів і переможців районного конкурсу вітали учасники святкового концерту.

10.03.2005 р.

БОЛИТЬ ДУША ЗА СЕЛО

14 березня виповнюється 10 років ТОВ "Еталон". Біля його витоків стояв Олександр Іванович Дудка. Пройшов час і сьогодні важко знайти людину на Гуляйпіллі, яка б не знала цього мудрого керівника, людину щирої душі, котра завжди готова прийти на допомогу ветерану війни, самотньому пенсіонеру чи сім'ї, котрій потрібні кошти на навчання чи лікування дітей.

Не зважаючи на шалений темп його життя, спресований у хвилини робочий час, він залюбки вислуховує всіх. Майже не зачиняються двері його кабінету у приймальні дні. А ще, крім величезних господарських клопотів, генеральний директор ТОВ "Еталон" виконує великий обсяг громадської роботи як депутат Запорізької обласної ради.

Свідченням того, що ця людина має заслужені повагу і авторитет, користується неабиякою шанною у краян є численні нагороди Олександра Івановича. Почесну Грамоту Кабінету

Міністрів України, Золоту медаль президії Міжнародної кадрової академії, регіональну медаль "За заслуги перед Гуляйпільським краєм", "Золотий дельфін" за звання "Краща людина року" отримано за вагомих особистий внесок у створення мережі сільськогосподарського виробництва та вирішення соціальних проблем регіону.

Олександр Іванович чудовий співбесідник, з ним приємно і легко спілкуватись. Напередодні ювілею товариства ми зустрілися з генеральним директором ТОВ "Еталон" і мали розмову на теми, що нині хвилюють багатьох краян.

— Перш за все, вітаю Вас, Олександр Івановичу, і ваш колектив зі святом і хотілося б дізнатися, як усе починалося, з яким настроєм зустрічаєте ювілей?

ТОВ "Еталон" було засновано 14 березня 1996 року. Як швидко збіг час. Сьогодні уже десять років товариству, а ніби все це було вчора. Біля витоків його стояли 16 чоловік, які повірили мені як генеральному директору. І нині ТОВ "Еталон" — це багатогалузеве підприємство, яке займається і сільськогосподарським виробництвом (налічує шість сільгоспідприємств), і випіканням хліба та хлібобулочних продуктів (ЗАТ "Гуляйпільська харчосмакова фабрика"), і виробництвом комбікормів. ТОВ "Еталон" є і просто комерційною структурою. Це — АЗС, ресторан "Еталон", торгівля.

За 10 років основним нашим досягненням є те, що нині у структурі ТОВ "Еталон" працює 800 чоловік і це переважно люди села. Всі вони мають роботу і стабільну зарплату, а це в наш нелегкий час не так і мало.

— Хотілося б почути, як ваші господарства попрацювали торік.

— В цілому вони виробили близько 22 тисяч тонн зернових, 11 тисяч тонн насіння соняшнику, 800 тонн м'яса, 1420 тонн молока. У цьому заслуга наших людей. Із задоволенням маю сказати добрі слова про колективи ферми № 2 (Т. І. Семенюта), свиноферми № 3 (А. П. Нецерет), тракторних бригад № 2 (В. В. Халівка) і № 3 (І. І. Жованик) ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай", молочнотоварного комплексу (В. Б. Шиш) і тракторної бригади

(Г. Ф. Брова) ТОВ "Полтавка", тракторної бригади (М. М. Волох) ТОВ "Еталон-1". За цими керівниками стоять чесні, сумлінні трудівники.

Слова вдячності адресую своїм заступникам і насамперед О. С. Целиковській, завідуючій організаційною і кадровою роботою К. В. Кравченко, М. М. Волоху, М. А. Ніколаєнку, завідуючому автогаражем В. П. Бичку, головному бухгалтеру Н. А. Нефьодовій, І. О. Чайковській, а також тим, хто повірив мені із самого початку по ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" і ми з'єднали два господарства. І це тільки принесло користь. Тут можна згадати і харчосмакову фабрику, зокрема, в якому вона була занедбаному економічному стані. На 1 жовтня 2001 року борг населенню складав близько 160 тонн олії, до бюджету — понад 72 тисячі, по зарплаті — більше 38 тисяч гривень. Але це вже історія. Нині ЗАТ "Гуляйпільська харчосмакова фабрика" нарощує обсяги виробництва, закупила і встановила нову німецьку лінію по виробництву (випіканню) хліба подового.

— **Олександр Івановичу, як відомо, 2006-й оголошено роком села. Що ви можете про це сказати?**

— У грудні минулого року я був на прийомі у заступника міністра розвитку агропромислового комплексу, але нічого втішного від нього не почув. Те, що уряд обіцяв компенсацію за посіви озимих і ярових, то все лише слова. Але, якщо ми їх колись отримаємо, то це мізер у порівнянні з цінами на пальне, енергоносії, собівартістю продукції. Ніякої підтримки соціально-культурної сфери села я взагалі не побачив ні по освітленню вулиць, ні по водогонах, ні по підтримці шкіл, клубів, які є на території наших господарств.

Проголошення 2006-го роком села це (повторюся) лише красиві слова. А ми стоїмо напередодні початку весняно-польових робіт. І реалізм життя у тому, що ціна на молоко впала, і впала через те, що добрі стосунки із справжнім побратимом Росією розлагоджено і це комусь тільки на руку, а від цього страждають два великих народи. І не бачу ніяких кроків уперед ні від Президента України, ні від уряду. Напружена обстановка склалася від непрофесіоналізму підібраних кадрів.

І всі ті питання, які вирішуються сьогодні на територіях наших господарств, це результат взаєморозуміння керівників шкіл, сільських рад і товариств.

— **На календарі березень. Незабаром у поле. Чи готові ваші господарства до початку весняно-польових робіт?**

— Дійсно, скоро весна покличе хліборобів у поле. Ми готові до сівби ранніх ярових, закінчуємо готувати сільгосптехніку. Є у нас насіння, пально-мастильні матеріали, мінеральні добрива.

— **І кілька слів про роботу депутата.**

— Як депутат і член президії обласної ради я завжди стараюся відстоювати інтереси Гуляйпільського регіону, деś щось виходить, щось не виходить, але не опускаю руки і з новою силою беруся за невирішені питання.

Але хотілося, щоб держава хоч трішки допомагала селу, а то душа болить за нього, бачачи усі негаразди. Та, маючи чудові колективи, сподіваюся, що вони минуться. У переддень ювілею ТОВ "Еталон" говорю щире спасибі і низько вклоняюся всім його членам і вірю, що разом ми зустрінемо ще не одне десятиріччя.

11.03.2006 р.

"СУЧАСНИК" —

ВЗІРЕЦЬ НАРОДНОГО ТВОРІННЯ

Виповнюється 20 років з часу закінчення будівництва в м. Гуляйполі культурно-спортивного комплексу "Сучасник", який об'єднав у собі районний Будинок культури, дитячу школу мистецтв, бібліотеку з читальним залом, дитячо-юнацький клуб фізичної підготовки, два глядацькі зали на 600 і 200 місць, кафе.

За чиєю ініціативою та як проходило спорудження культурно-спортивного комплексу? Про це розповідає ветеран праці, секретар райкому Компартії України з 1969 по 1991 рік Л. І. Явон.

— Заповітною мрією не одного покоління гуляйпільців було мати свій Палац культури. Питання про будівництво такої споруди неодноразово порушувалося на різних районних зібраннях, сесіях районної ради, але в 70-80-ті роки минулого століття на це треба було мати дозвіл тільки Ради Міністрів СРСР.

Тоді на зібранні партійно-господарського активу в січні 1982 року прийняли рішення про будівництво Будинку культури на 600 місць у м. Гуляйполі за рахунок пайових внесків усіх господарств, підприємств, організацій району. Райвиконкому було доручено терміново готувати проектно-кошторисну документацію і вирішити питання про дозвіл на будівництво цього об'єкта силами райагробуду.

— Любов Іванівно, скажіть, будь ласка, хто підтримав ідею спорудження культурно-спортивного комплексу?

— Ми отримали цілковиту підтримку першого секретаря Запорізького обкому Компартії України М. М. Всеволожського та голови облради П. І. Москалькова.

Обком партії та обласна рада підготували листи до Ради Міністрів СРСР з клопотанням про надання дозволу на будівництво Будинку культури в м. Гуляйполі. Зібравши всі відповідні документи на будівництво Палацу культури, за рішенням бюро райкому партії група у складі Героя Соціалістичної Праці, кавалера двох орденів Леніна, ветерана партії, війни і праці (в минулому — голова колгоспу "Заповіт Леніна") Г. К. Коровки, тодішнього заступника голови райвиконкому Б. Г. Камінського та вашого покійного слуги відправилася в Москву.

Повернулися ми з рішенням Ради Міністрів СРСР від 26.04.1982 р. № ПП-8886: як виняток, дозволено будівництво Будинку культури на 600 місць в м. Гуляйполі за рахунок пайових внесків підприємств та міських колгоспів.

— Хто ж трудився на народній будові?

— 2 травня 1982 року виконком райради визначив замовником по будівництву колгосп імені Енгельса (голова А. О. Журавель) і пайову частку в будівництві Палацу культури для кожного підприємства, міських колгоспів.

У грудні 1982 року колектив райагробуду (керівник А. О. Луценко) заклав перший камінь нової споруди. З цього часу і почалося справжнє народне будівництво, яке мало завершитись до 1987 року.

На спільному засіданні бюро райкому партії та виконкому райради розробили і затвердили заходи для здійснення

будівництва. Кожен член бюро і виконкому мав конкретні доручення, про виконання яких звітував щотижня. Перший секретар райкому партії М. С. Беляєв і голова райради М. С. Грицаєнко особисто контролювали хід будівництва. Секретарі райкому партії, заступники голови райвиконкому брали безпосередню участь у щотижневих оперативних нарадах всіх підрядних організацій на будівництві.

Величезний вклад в одержання дозволу і у здійсненні самого будівництва об'єкта вніс депутат Верховної Ради України, заступник Голови Ради Міністрів УРСР П. Є. Єсипенко. Це і придбання будматеріалів, обладнання для комплексу, навіть одяг для сцени і костюми для народного хору.

В місті не було жодного підприємства, організації, колгоспу, установи, які б не працювали на будівництві. Великий внесок у будівництво КСК зробили колективи заводів сільгоспмашин, лакофарбових виробів, комбікормового, ремонтно-механічного, масло-сирзаводу, харчосмакової фабрики, колгоспів імені Карла Маркса та імені Енгельса, міжгосподарське птахопідприємство (нині ВАТ "Птахофабрика "Зарічна"), міжколгоспна шляхобудівельна організація, де керівниками були Д. Ф. Гапochenко, М. М. Шейко, В. М. Тарасенко, Д. П. Колісник, М. Л. Бурдман, Є. Г. Коровка, М. Г. Бібік, А. О. Журавель, В. В. Каплун, П. Г. Старокоженко.

А скільки було проведено комсомольських суботників на чолі з першим секретарем райкому комсомолу О. О. Кірієнком. Ті суботники добре пам'ятають і секретарі комсомольських організацій О. І. Дудка (ремонтно-механічний завод), А. І. Шевченко (дослідно-експериментальний завод сільгоспмашин), працівники апарату райкому комсомолу П. І. Пушенко, Н. В. Вакулінська, С. В. Середа, В. В. Донченко, Л. В. Товстоног, О. О. Попович, О. М. Люта, Л. В. Хрупчик та ін. Працівникам райкому партії, райвиконкому, міськради усі ці роки довелося працювати на будівництві. Багато часу віддав будівництву й інструктор райкому партії В. Б. Щербина, головний технолог райпобуткомбінату В. М. Щербина. А вже увесь одяг, крім сцени, виготовляв райпобуткомбінат.

Але найбільша відповідальність лежала на керівництві і будівельниках райагробуду. Сьогодні неможливо назвати усіх, окремо — кожного. Увесь колектив працював натхненно, творчо, з гордістю і відповідальністю. І свій екзамєн вони здали на "відмінно". Серед багатьох треба назвати керівника райагробуду А. О. Луценка, головного інженера І. П. Ковтуна, виконроба М. В. Демченка, висококваліфікованого спеціаліста, бригадира І. Н. Коростильова. Саме йому і його бригаді було довірено зводити цю споруду — культурно-спортивний комплекс.

За надзвичайно короткий (як для такої споруди) час, у грудні 1986 року культурно-спортивний комплекс "Сучасник" засвітив "вогні". Були вирішені кадрові питання. У вирішенні них неоціненну допомогу подав земляк, випускник Долинської школи, на той час — міністр освіти УРСР М. В. Фоменко та заступник міністра культури УРСР (уродженець с. Воздвижівки) М. І. Буланій.

Культурно-спортивний комплекс "Сучасник" — це гордість і краса всього нашого району. І сьогодні, через 20 років, я закликаю вас, земляки, схилити голови перед світлою пам'яттю П. Є. Єсипенка, М. М. Всеволожського, М. С. Беляєва, М. С. Грицаєнка, Г. К. Коровки, А. О. Луценка, М. В. Демченка, В. М. Куті, Г. Я. Цьопкала, І. Н. Жилєнка. Це їхня частка серця в цій споруді.

Ми повинні низько вклонитись Б. Г. Камінському, В. І. Кійку (колишнім заступникам голови райвиконкому), В. А. Куриленку (колишньому начальнику районного управління сільського господарства), А. О. Журавлю (колишньому голові колгоспу імені Енгельса), О. І. Сої (колишньому голові районного комітету по спорту) за ту мужність та сміливість, які вони проявили, виконуючи надзвичайно складне завдання. Не меншої шани заслуговують будівельники райагробуду, зв'язківці, електрики — всі, хто творив цей чудовий заклад.

Хочеться слова подяки висловити на адресу колишніх керівників підприємств, колгоспів, радгоспів, установ і організацій, а також їх трудовим колективам за мудрість, розуміння

і вирішення всіх проблем оформлення, обладнання кожної кімнати, підсобних приміщень культурно-спортивного комплексу.

Для прикладу. Вирішення всіх проблем було доручено по бібліотеці заводу лакофарбових виробів, по вестибюлю і танцювальному залу — асфальтобетонному заводу, по музичній школі — маслосирзаводу, дитячо-спортивній школі — заводу сільгоспмашин і взуттєвій фабриці, робочі кімнати Будинку культури — колгоспові імені Карла Маркса і т.п.

І всі вони — керівники, трудові колективи виконали з честю і навіть перевиконали прохання організацій культурно-спортивного комплексу.

— Любов Іванівно, що б ви побажали нинішньому поколінню гуляйпільців?

— Гуляйпільська земля щедра на талановитих людей, справжніх патріотів рідного краю. Тому я звертаюсь до нинішнього покоління земляків, де б хто не проживав сьогодні: "Згуртуйтеся, об'єднайтеся і попрацюйте на благо своєї малої батьківщини".

Я вірю, що сьогоднішні керівники району і міста всіх рівнів візьмуть на озброєння досвід старших поколінь, як творити з людьми і для них добро, не дадуть спати спокійно тим, хто завжди рухатися вперед.

Нехай цей пам'ятник творіння мудрих, талановитих людей Гуляйпільського краю — культурно-спортивний комплекс "Сучасник" гордо стоїть і буде взірцем добра для майбутніх поколінь.

Ми напередодні Нового року. Тож бажаю землякам миру, злагоди, благополуччя у кожному домітку, міцного здоров'я і добра.

— Дякую за розмову.

27.12.2006 р.

ОБЛАСНИЙ РЕКОРД І ПРИЗ — У МАЛИНІВЦІВ

Відразу зліва за Малинівкою розкинулось поле, на якому в минулу суботу два потужних "Джон-Діра" докошували пшеницю. Комбайни чітко і впевнено йшли один за одним.

Першим до кінця поля підійшов, як виявилось, "Джон-Дір" Андрія Федоровича Ярощука, через кілька хвилин поряд став збиральний агрегат Романа Григоровича Шейка.

Хоч у жнива кожна хвилина дорога, але жнивварі зупинили свої машини, бо до них приїхали з приємною місією голова районної державної адміністрації О. І. Дудка зі своїм заступником П. П. Науменком, перший заступник начальника головного управління агропромрозвитку облдержадміністрації С. В. Лисенков, голова обкому профспілки працівників АПК І. К. Сенченко, начальник управління агропромрозвитку райдержадміністрації Д. С. Кравченко, голова райкому профспілки АПК М. А. Рогач, директор ТОВ "Батьківщина" В. М. Савовський, представники засобів масової інформації, щоб вшанувати героїв жнив-2007.

За результатами другої п'ятиденки жнив у області (з 1 по 5 липня включно) перше місце серед збиральних екіпажів завоював екіпаж з ТОВ "Батьківщина" нашого району у складі комбайнера Андрія Федоровича Ярощука, його помічника Максима Васильовича Шевченка, водіїв автомашин Сергія Івановича Шинкаренка, Володимира Васильовича Крилова та Леоніда Олексійовича Капшука. Вони за п'ять робочих днів з площі 345,2 гектара намолотили 1231,2 тонни зерна.

— Це рекорд області в цьому році, — сказав, виступаючи на врученні обласного призу імені І. П. Мартиненка, — І. К. Сенченко. — Отримавши такі дані, ми були просто вражені високими результатами.

— Я із задоволенням вручаю приз вашого знаменитого земляка Героя Соціалістичної Праці І. П. Мартиненка екіпажу Андрія Федоровича Ярощука, — зазначив С. В. Лисенков, — і сподіваюсь, що гуляйпільці порадують область ще не одним високим досягненням у сільськогосподарському виробництві.

С. В. Лисенков та І. К. Сенченко вручили обласний приз А. Ф. Ярощуку і М. В. Шевченку, а разом з ним і пам'ятні подарунки.

Цей екіпаж отримав і районний приз "Золотий колос".

— Розглянувши підсумки змагання комбайнових екіпажів на збиранні колосових за п'ятиденку, — говорить М. А. Рогач, — районна комісія вирішила присудити перше місце комбайновому екіпажу А. Ф. Ярощука з ТОВ "Батьківщина" і вручити перехідний районний приз "Золотий колос" та нецільову благодійну допомогу в сумі 50 гривень кожному члену екіпажу. Матеріальна допомога перераховується у товариство.

О. І. Дудка від районної державної адміністрації і від себе особисто привітав героїв жнив з трудовою перемогою, побажав їм і надалі високо тримати марку передовиків і добиватися ще не одних перемог. Він подякував усім, причетним до завоювання обласного призу, за відмінну роботу під час збирання врожаю, вирощеного в нелегких посушливих умовах, і під оплески присутніх вручив А. Ф. Ярощуку перехідний приз "Золотий колос".

— До сьогоднішньої трудової перемоги йшов не тільки один екіпаж, який став переможцем обласних змагань, — наголосив, виступаючи на врученні призу, директор ТОВ "Батьківщина" В. М. Савовський, — а увесь колектив товариства. Всі трудилися на цей урожай. Звичайно, підвела нас трохи погода і маємо те, що маємо. А маємо на сьогодні не дуже й погано. Я думаю, що жнива закінчимо десь з урожайністю в середньому тридцять центнерів з гектара по господарству.

Герої жнив, як завжди, небагатослівні. Андрій Федорович дуже лаконічно розповів про себе та членів екіпажу, зазначивши, що це особисто його десяти жнива.

— Техніка відмінна, умови для жнивварів у товаристві створені нормальні, — зазначив Андрій Федорович. — Тільки добросовісно працюй, а успіх прийде.

Імпровізований мітинг закінчено, Журналісти обступають жнивварів, які, ніяковіючи від уваги, дають інтерв'ю.

Про особливості нинішніх жнив розповідають також В. М. Савовський та головний агроном товариства М. О. Писанко.

— За роки роботи, — каже Микола Олексійович, — я не пам'ятаю такої засухи в наших краях. І це, звичайно, вплинуло на урожай, на ведення жнив. Хліб в цьому році дався нам дуже трудно. Збирати у нас були великі площі. Одна тільки озима пшениця зайняла більше 1739 гектарів. Урожайність на різних полях різна.

Сьогодні ми практично завершуємо жнива. Після цього пшеничного поля залишається 290 гектарів ячменю, який ще не валяли, бо він зелений.

Так жнивуть передовики.

Інтерв'ю закінчилися і потужні "Джон-Діри" один за одним входять у пшеничний масив. Збирання врожаю продовжується...

11.07.2007 р.

"ЗОЛОТИЙ КОЛОС" У КРАЩИХ З КРАЩИХ

Переможцями другої жнивної п'ятиденки (з 13 по 17 липня включно) в районі став збиральний екіпаж Вадима Миколайовича Кушніра у складі помічника комбайнера Юрія Миколайовича Кушніра, водіїв Віктора Васильовича Мороза, Івана Івановича Кольчійенка, Анатолія Михайловича Кольчійенка із закритого акціонерного товариства "Агронива". За п'ять робочих днів комбайном "Мега-360" він обмолотив ранні зернові з 258,4 гектара і видав з бункера 1244,1 тонни збіжжя. Це найкращий результат серед жнивників району.

19 липня вранці, коли жнивне поле, вмите теплим літнім дощем, відпочивало, члени тракторної бригади № 1 ЗАТ "Агронива" зібралися на механічному дворі, щоб привітати своїх товаришів із трудовою перемогою. Сюди до них прибули голова районної державної адміністрації О. І. Дудка зі своїми заступниками П. П. Науменком і О. О. Поповичем, начальник управління агропромисловитку Д. С. Кравченко, виконуючий обов'язки голови райкому профспілки працівників АПК М. А. Рогач, директор товариства М. М. Новохатько, представники засобів масової інформації.

Звертаючись до присутніх, Микола Миколайович назвав мету урочистого зібрання і передав слово М. А. Рогачу, який повідомив результати другої жнивної п'ятиденки в районі, зазначивши, що воздвиживці завоювали за підсумками другої п'ятиденки районний перехідний приз "Золотий колос" і нагороджуються грошовою нецільовою премією, яка буде перерахована у господарство. А з початку жнив воздвиживський екіпаж упорав 387 гектарів ранніх зернових і намолотив 1787 тонн зерна.

— Шановні колеги, дорогі працівники товариства "Агронива", — такими словами почав своє привітання О. І. Дудка, — хочу передати вам цей почесний районний приз, хоч мали всі можливості завоювати і обласний. Від імені районної державної адміністрації, районної ради вітаю вас з трудовою перемогою. А вона не тільки ваша, а всього колективу товариства, всієї Воздвиживської сільської ради. Здоров'я вам міцного, щастя, добробуту і щоб цей приз залишався у вас надовго. Дякую вам, шановні, зате, що прославляєте своєю працею наш гуляйпільський край. Хай вам щастить! — побажав Олександр Іванович, вручаючи під оплески присутніх приз "Золотий колос" Вадиму Миколайовичу Кушніру.

— Я задоволений тим, що районний приз у нашому господарстві, — це вже слова М. М. Новохатька. — Від себе особисто і від імені правління щиро вітаю комбайновий екіпаж Вадима Миколайовича Кушніра і всіх механізаторів із пам'ятною подією.

— Я хочу зазначити, шановні механізатори, — продовжував Микола Миколайович. — Нинішні жнива в нашому господарстві проходять добре. Навіть краще, ніж минулих років. Цьому підтвердженням є робота комбайнових агрегатів. Їх у нас 7. Практично всі добре підготувались до нинішніх жнив. І про це говорить їх виробіток.

Ми в нормальну погоду за день збирали по 200 гектарів посівів. Такого виробітку не було в жоден із минулих років. Фактично і у "Донів", і у "Вектора" показники майже однакові: за 180 гектарів і намолот — за 600-700 тонн. Я висловлюю щиро подяку всім за гарну роботу.

На сьогодні ми зібрали 1433 гектари (53 відсотки до збиральної площі) і намолотили 5551 тону зерна. У нас зали-

шається ще збирати 1260 гектарів — це на 7 днів нормальної роботи. Я вважаю, що зернові ми зберемо самі без сторонньої допомоги. І тактика жнив у нас правильна. До останнього дощу ми майже завершили збирання ячменю, залишилася пшениця і 20 гектарів жита.

Привітавши екіпаж із перемогою, ми попросили В. М. Кушніра поділитися враженнями від цьогорічних жнив.

— Вони в мене не перші, — розповідає Вадим Миколайович. — Чотири роки працював на "Дон-1500", другий рік — на "Мега-360". Жнивується добре. Екіпаж підібрався відмінний. За нами затримок немає. Душ прийняти є де після трудового дня, гарячі страви на обід і вечерю доставляють без затримок. Організація збиральних робіт, як ніколи, чітка, робота всіх, причетних до жнив, злагоджена.

— На ранок 19 липня, — розповів О. І. Дудка, — в районі зібрано 50 відсотків ранніх зернових від загальної площі. Середня врожайність — 32,8 центнера з гектара. В цілому жнива проходять непогано. Про це свідчить і вручення районного призу "Золотий колос" у ЗАТ "Агронива", де керівником Микола Миколайович Новохатько — заслужений працівник сільського господарства. Цей приз дійсно заслужений, бо екіпаж намолотив біля 2 тисяч тонн зерна, а це серйозний показник. І комбайн "Мега-360" дійсно класний, бо заміняє три "Дони-1500 Б". І та техніка, яку бачимо на механічному дворі товариства, свідчить, що тут переходять на більш сучасну.

Я хотів би ще раз подякувати і Миколі Миколайовичу, і всім причетним до збирання врожаю і побажати їм успіхів у роботі.

Після фотографування на пам'ять ми покидаємо затишний двір тракторної бригади. Сонце піднімається із-за дощових хмар і посилає своє проміння на золотаві пшеничні поля, що переливаються дозрілим колосом.

23.07.2008 р.

І ВЕСЕЛО ЗАТАНЦЮВАВ ВОГНИК...

У вівторок, 3 лютого, у село Полтавку прибули заступник голови Запорізької обласної ради А. А. Світлицький, заступник голови — керівник апарату облдержадміністрації Р. В. Дригинич, голова районної державної адміністрації О. І. Дудка, голова районної ради Є. Г. Коровка, заступник начальника управління житлово-комунального господарства облдержадміністрації І. М. Солоннікова, начальник обласної державної інспекції енергозбереження С. Г. Ушенко, начальник підрядної організації "Теплогазонтаж" А. К. Москвітін, заступники голови райдержадміністрації О. О. Кірієнко та П. П. Науменко, начальник відділу освіти райдержадміністрації Л. Є. Кірієнко, щоб взяти участь в урочистому відкритті котельні, теплогенератор якої працює на соломі. Ця неординарна подія не залишила байдужими і жителів села, які прийшли до місця події — Полтавського навчально-виховного комплексу, який опалюватиме нова котельня.

Першим ведучі запросили до слова А. А. Світлицького, який відзначив, що сьогодні у Полтавці свято, і не тому, що в школі стане тепліше, а опалення буде дешевим, а тому, що ми вчимося жити не тільки сьогоднішнім днем, а думати й про завтрашній.

— Та котельня, що з'явилася у вас, — це перша ластівка того, що ми уміємо, — говорив Анатолій Анатолійович. — І не треба чекати, що хтось прийде і зробить за нас. Я хочу сказати — велике спасибі керівникам району, всім організаціям, які причетні до пуску котельні.

— Сьогодні, коли ціни на енергоносії є світовими, — це вже слова Р. В. Дригинича, — надзвичайно актуальним є використання альтернативних джерел енергії. І ваш приклад є унікальним для всієї області. Тому хочеться привітати в першу чергу жителів села, діточок, яким буде тепер тепло в школі, районну владу, яка реалізувала цей проект разом із правлінням ЖКГ облдержадміністрації.

— Шановні присутні, — так почав свій виступ О. І. Дудка, — дорогі мої полтавчани, я разом з вами радію, що ми сьогодні відкриваємо котельню в селі Полтавці, яка буде працювати на

альтернативному виді палива — соломі. Для опалення школи потрібно на рік 400 тонн соломи, а наш район може отримати її до 100 тисяч тонн. Я сьогодні перш за все хочу подякувати обласній державній адміністрації, обласній раді, місцевому керівництву, зокрема, голові сільської ради В. Б. Шишу, керівнику підприємства "Полтавка-1" А. В. Дмитренку, фермерам, директору ТОВ "Батьківщина" В. М. Савовському.

До присутніх зі словами подяки звернувся директор навчально-виховного комплексу С. О. Найденко: "Сьогодні у нашому селі дійсно свято. Ми щиро вдячні за це і обласній державній адміністрації, і обласній раді, районній державній адміністрації, районній раді, і місцевому керівництву. А від імені жителів села, колективу навчально-виховного комплексу обіцяємо, що в теплих класах ще краще будемо навчатись".

Всім, хто турбувався про створення свята, щиро дякували учні школи. А потім під оплески присутніх червону стрічку перерізали А. А. Світлицький, Р. В. Дригинич, О. І. Дудка і запалили гніт котельні. Веселий вогник завзято затанцював на соломі. До виконання своїх обов'язків приступили оператори котельні О. І. Бабич, А. Й. Майхер, С. В. Хохлов і С. М. Остапенко.

У бліц-інтерв'ю після урочистостей А. А. Світлицький, зазначив, що вартість котельні, яка пущена в дію в Полтавці, коштує біля 500 тисяч гривень, але вона окупиться за три роки. У ній можна спалювати будь-яку органіку, все, що горить (відходи сонашнику, листя, солома і т.д.). Ця котельня є другою в області.

— У планах райдержадміністрації, — поділився О. І. Дудка, — спорудження подібної котельні в селі Любимівці.

07.02.2009 р.

ПРИЗ "ЗОЛОТИЙ КОЛОС" У ЕКІПАЖУ ПУРИКА О. В.

13 липня було підбито підсумки районного змагання серед комбайнових екіпажів на приз "Золотий колос" за першу п'ятиденку (з 8 по 12 липня включно). Переможцем визнано збірально-ний екіпаж з ТОВ "Лілія" у складі комбайнера Олександра Васи-

льовича Пурика, його помічника Віктора Борисовича Свідана, водіїв Миколи Дмитровича Якушонка та Миколи Миколайовича Смолового, котрий комбайном "Дон-1500Б" намолотив 619 тонн зерна з 264 гектарів.

Під кінець світлового дня понеділка на пшеничне поле, що поблизу Степанівки, прибули голова районної державної адміністрації О. І. Дудка, начальник управління райагропром-розвитку райдержадміністрації Д. С. Кравченко, голова райкому профспілки працівників АПК А. М. Тимошенко, директор ТОВ "Лілія" О. О. Данілов, представники засобів масової інформації.

Під удари перших несміливих крапель дощу, що почали падати з обважнілих хмар, котрі нависли над полем, на якому працювали три комбайни, серед них і потрібний нам "Дон-1500Б", гості наблизились до переможців змагання. Ось вони зняковілі хлопці-степовики, котрі звикли сумлінно працювати, а не бути в центрі уваги.

А. М. Тимошенко не гаючись розпочинає коротенький мітинг з нагоди вручення переможцям п'ятиденки районного призу "Золотий колос" і повідомляє, що в районі змагання жнивварів є традиційним. І за підсумками першої жнивної п'ятиденки екіпаж Олександра Васильовича Пурика став його переможцем, йому присуджується перехідний приз "Золотий колос" і нецільова благодійна матеріальна допомога в сумі 50 гривень кожному члену екіпажу, яка буде перерахована на рахунок товариства.

Жнивварів тепло привітав із перемогою О. І. Дудка. Він, зокрема, сказав: "Мені приємно, що в районі тривають жнива, хоч починалися вони складно, враховуючи погодні умови. Але, незважаючи на це, результат є непоганий. Ви, шановні, дещо не дотягли до перемоги в обласному змаганні на приз нашого земляка І. П. Мартиненка, але в районі ви стали першими і я радію за ваш успіх, і дякую за відмінну роботу, і вручаю вам перехідний приз "Золотий колос" і надіюсь, що він залишиться у вас до кінця ваших жнив".

Переможців змагання щиро вітали О. О. Данілов, Д. С. Кравченко.

— Жнивуємо ми у товаристві "Лілія" третій рік, — це вже слова з блиц-інтерв'ю комбайнера О. В. Пурика. — Екіпаж у нас підібрався дружний. За нами затримки із збиранням врожаю немає. Комбайн, як комбайн, старенький, але ще послужить. З технічним і побутовим обслуговуванням все гаразд. У нас ніяких претензій ні до кого немає.

Тепер слово О. О. Данілову: "У ТОВ "Лілія" посіяно 1050 гектарів зернових. На сьогодні у нас залишилося збирати їх 280 гектарів. Я думаю, що до кінця тижня завершимо жнива. Урожайність озимого ячменю поки що 25 центнерів з гектара, стільки ж і пшениці, яровий ячмінь дає по 23 центнери.

На полях товариства працює три комбайнових агрегати, за добу вони намолочують 250 тонн зерна".

Поряд із жниварами працював трактор, який проводив післяжнивний обробіток полів.

— Ми прагнемо відразу ж провести обробіток полів, поки земля не висохла і не перетворилась у суцільний камінь, дискуємо їх "Диметрою", — зауважує Олександр Олександрович.

Побажавши жниварям вагатого ужинку, ми покинули поле, скраплене несміливим липневим дощем.

18.07.2009 р.

СИВА СЛАВА СОЛДАТСЬКА

СЛУЖИТЬ НА ФЛОТІ ЗЕМЛЯК

Повертаючись із роботи, Микола Трохимович завжди зазирає у поштову скриньку: чи не лежить там лист від сина Володимира? І коли очікуваний конверт був у його мозолястих руках, поважно стукав у двері і гукав: "Мати, а подивись-но, що я маю". І, вмиль розгубивши поважність, нетерпляче виймає з конверта лист і читає нехитрі синові слова. Від них у батьків ставало легко на душі — ніби поговорили з самим Володимиром, який уже два роки служить на Чорноморському флоті.

А одного зимового дня хтось тихо постукав у двері до Набоків. Мати відкрила їх і очам своїм не повірила — перед нею стояв бравий моряк.

— Добрий день, мамо! Хіба не впізнасте? Це ж я.

І зраділа жінка, припала до синових грудей.

— Звідки ж це ти, синочку? — витирала сльози.

— У відпустку! — засміявся Володимир, пригортаючи матір. — Аж на десять діб!

Йй важко було повірити у почуте і побачене. Але ж син знаходився поруч, говорив про свою службу, розпитував про рідних і знайомих.

А невдовзі повернувся з роботи і батько. Того вечора радість оселилася у добротній хаті Набоків. Батьки не могли надивитися на моряка, груди якого прикрашали значки "Відмінник Військово-Морського Флоту" та "Спеціаліст I класу". Потім Микола Трохимович читав синову грамоту, якою його нагородило командування корабля за відмінні успіхи у бойовій і політичній підготовці, зразкову дисципліну і бездоганну службу в рядах Збройних Сил Союзу РСР.

Ці успіхи були не випадкові. Їм передувала велика робота. Робота над собою. Коли вона почалася, важко сказати. Можливо, ще у Полтавській школі-інтернаті, коли педколектив прищеп-

лював йому любов до праці, до спорту. Можливо, тоді, коли вчорашній десятикласник працював у радгоспі "Червоний" помічником комбайнера, і йому здавалося, що комбайн — це корабель, який іде по золотистих хвилях моря.

Незабаром хлопцеві із степового села Зелений Гай довелося побачити справжнє море, а невдовзі і відчутти його неспокійну вдачу. Керч, Севастополь — міста, овіяні легендарною славою моряків. І ось Володимир Набока, одержавши військову спеціальність, потрапив на бойовий корабель, який ішов на охорону морських рубежів Батьківщини. Для хлопця все було нове: і перша вахта, і знайомство з колективом, і вихід у відкрите море, коли за кормою тільки море, а земля десь далеко в тумані.

Володимир наполегливо удосконалював свою майстерність, і в листопаді минулого року став спеціалістом I класу, відмінником бойової і політичної підготовки. Йому довірили командувати відділенням сигнальників. Турбот додалося. Адже відповідати доводилося і за товаришів. Та комсомольцю, старшині першої статті до труднощів не звикати. Нелегка служба на флоті, але Володимир Набоці вона подобається. Він переконаний, що труднощі загартовують людину.

... Давно вже за північ, а в будинку Набоків горить світло. Сидить за столом замислений Микола Трохимович, а біля нього примостилася дружина. Вони пишуть сину листа. І гордість переповнює їхні серця. Адже він став справжнім захисником Батьківщини.

22.02.1977 р.

Ця історія трапилася взимку 1941 року в селі Вишневому Новозлатопільського району.

ДРУЖБА, ГАРТОВАНА НА ВІКИ

В білостінну хату із зеленими мережками на причілках, котра літом ховається у тінь вишень, яблунь та грущ, а восени відкрита всім вітрам, приходять листи із братньої Білорусії. Три-чотири ра-

зи на місяць Євдокія Лазарівна Косяк одержує їх. І тоді у селянську хату села Вишневого приходять спогади. Ось і сьогодні. Щойно листоноша вручила господарці голубий конверт, як та спішить дізнатися про життя і працю свого названого сина Василя.

25 листопада холодного дня відправився я у Вишневе. Обійстя Євдокії Лазарівни відшукав швидко. Заходжу на подвір'я. На гавкіт собаки з хати вийшла дочка, а потім і сама господарка. Дізнавшись про мету візиту, запросила до хати.

В чистих, охайно прибраних кімнатах поряд з вишитими рушниками побачив на стіні фотографію, котра зацікавила. Як сказала Євдокія Лазарівна, на ній сфотографовані її діти — рідні син Степан, дочка Катя і названий син Василь із дружиною.

... — Було це в грізному 1941 році. В одному з тяжких боїв, — згадує Василь Прохорович Лозовський, — пораним я потрапив у полон. Гнали військовополонених німці через села Гуляйпільщини. У Туркенівці (Малинівка — Авт.) загнали нас, хворих, голодних, знесилених у дерев'яний сарай. Збиралися облити його бензином і спалити разом з полоненими. Вночі нам з товаришем вдалося відірвати дошку і втекти. Йти сніговими кучугурами було важко. Та ще й нестерпно дошкуляли рани, голод і мороз. Скоро я знесилів зовсім, і товаришеві довелося тягти мене. Під ранок дісталися до села.

— Пригадую, — говорить шестидесятивосьмирічна Євдокія Лазарівна, — хвора лежала я в ліжку, чоловіка саме не було дома. Коли чую, хтось несміливо стукає в двері. А згодом відкрилися вони, і на порозі став худий оброслий чоловік в червоноармійській шинелі. Ступивши у хату, він попросив дозволу погрітися. Я дозволила. Посидівши деякий час, червоноармієць сказав, що він не сам, а з товаришем. "Де ж він?" — запитую. "А он на снігу лежить", — хитнув головою.

Дивлюсь у вікно і через шпаринки помічаю людину, що лежить на кучугурі у дворі. Вірите, серце облилося кров'ю за сердешного. А допомогти нічим не можу, бо сама нездужаю. Підвестися і то сил немає. Завів його товариш у хату, посадив на стілець, а сам пішов.

Сидів на стільці бідолашний Василь, аж поки не впав на долівку. Ледве встала я сама та підстелила соломи, бо підвести його немала сили. Так він і лежав до приходу чоловіка.

Побачивши пораненого, чоловік запитав мене, де це він тут узявся. Я їй розповіла йому все, як було. Посумували ми над непритомним Василем, та їй заходилися перевдягати.

До цих пір не знаю, як він бідолашний і вижив. Два тижні знаходився Василь між життям і смертю. Поступово рани загоїлися, і хлопець почав набирати сил.

Жив Василь Лозовський у Вишневому до визволення його від фашистів, до 12 вересня 1943 року. Потім пішов на фронт. Перемогу зустрів у чехословацькій столиці Златій Празі.

Відгрімилі бої Вітчизняної. Поступово радянські люди відбудовували зруйновані міста і села. Та пам'ять народна свято зберігає імена тих, хто боровся за щастя нового дня.

Пам'ятає і білорус Василь Прохорович Лозовський скромну українську жінку Євдокію Лазарівну Косяк, котра, ризикуючи своїм життям, врятувала його від неминучої загибелі.

Ось як він пише про неї (цитую з листа В. П. Лозовського до Є. Л. Косяк): "Євдокія Лазарівна стала моєю другою матір'ю. Я не забуваю її, свою рятівницю, часто приїжджаю до неї в гості, а її діти приїздили в гості до мене в місто Гомель. Напередодні 60-річчя Радянської України хочеться від усієї душі поздоровити мою українську неньку, висловити їй велику подяку за щирість серця і теплоту душі, за ніжність материнських рук. Нехай довгими будуть роки її життя, наповнені щастям і радістю".

Нехай довгими будуть роки... Я прощаюся з привітною господинею і виходжу на подвір'я. Тепер пильніше роззираюся навколо і уявляю події тридцятип'ятирічної давності. Серце моє переповнює гордість за рідний народ, дружбу і доброту, якого не вдалося розтоптати кованому чоботу фашизму. Дружбу, яка, витримавши тяжкі випробування, стала ще міцнішою.

29.11.1977 р.

ВІЧНО ЇМ ЖИТИ

Гримить святкова музика. Сонце, трави, травень. А тут, серед села Гиличени Теленешського району, біля братської могили, через тридцять років зібралися рідні, знайомі тих, чий імена

золотими буквами викарбувано на мармуровій дошці: "Тут поховані учасники Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., котрі загинули в боях з німецько-фашистськими загарбниками з звільнення Батьківщини". Серед 50 воїнів різних національностей у молдавському селі українець Яків Лук'янович Чук.

Мужній воїн поліг смертю хоробрих, визволяючи село. Це стало відомо дружині Марії Яківні тільки в 1975 році. А то пошта принесла повідомлення: "Ваш чоловік, Я. Л. Чук в бою за соціалістичну Вітчизну, вірний воїнській клятві, проявивши героїзм і мужність, був убитий 15 травня 1944 року".

... Відгрімилі переможні салюти Великої Вітчизняної. Поступово відбудовувалися міста і села, заростали травною бліндажі, окопи, розорювалися поля, де проходили бої. Та пам'ять людська не хотіла миритися з тим, що імена багатьох полеглих залишилися невідомими і чимало сімей не знає навіть, де поховані їх батьки, брати. Розпочався пошук червоних слідопитів.

Тільки дякуючи педагогічному колективу, червоним слідопитам Гиличенської середньої школи, Марія Яківна і дочка Галина дізналися, де знаходиться могила їхнього чоловіка і батька. Ось такого змісту прилетіла несподівана звістка у степове село Новомиколаївку: "Здрастуйте, дорога Маріє Яківно Чука, дружина колишнього солдата Я. Л. Чука, котрий загинув смертю хоробрих за визволення села Гиличени Молдавської РСР! Ваш чоловік похований у братській могилі нашого села. У зв'язку з святкуванням 30-річчя Перемоги над фашизмом ми запрошуємо вас взяти участь у мітингу, присвяченому цій знаменній даті."

Одержавши таку звістку про чоловіка через тридцять однієї рік, Марія Яківна занедужала. І уклонитися батьковій могилі поїхала дочка Галина з чоловіком та сином.

І ось гримить святкова музика. Іде урочистий мітинг. Виступають батькові побратими, свідки тих подій, а вона може стримати сліз, що невідь-звідки беруться і застеляють землю.

— Позиція наша була важка, — долинає до її свідомості, — ворог мав добре укріплену оборону. Ми наступали з низини, а фашист сидів на підвищенні і йому добре було видно усі наші дії. Діти того ж нам заважали талі воді, що стікали з гір у річку. В одній:

Побачивши пораненого, чоловік запитав мене, де це він тут узявся. Я й розповіла йому все, як було. Посумували ми над непритомним Василем, та й заходилися перевдягати.

До цих пір не знаю, як він бідолашний і вижив. Два тижні знаходився Василь між життям і смертю. Поступово рани загоїлися, і хлопець почав набирати сил.

Жив Василь Лозовський у Вишневому до визволення його від фашистів, до 12 вересня 1943 року. Потім пішов на фронт. Перемогу зустрів у чехословацькій столиці Златій Празі.

Відгрімилі бої Вітчизняної. Поступово радянські люди відбудовували зруйновані міста і села. Та пам'ять народна свято зберігає імена тих, хто боровся за щастя нового дня.

Пам'ятає і білорус Василь Прохорович Лозовський скромну українську жінку Євдокію Лазарівну Косяк, котра, ризикуючи своїм життям, врятувала його від неминучої загибелі.

Ось як він пише про неї (цитую з листа В. П. Лозовського до Є. Л. Косяк): "Євдокія Лазарівна стала моєю другою матір'ю. Я не забуваю її, свою рятівницю, часто приїжджаю до неї в гості, а її діти приїздили в гості до мене в місто Гомель. Напередодні 60-річчя Радянської України хочеться від усієї душі поздоровити мою українську неньку, висловити їй велику подяку за щирість серця і теплоту душі, за ніжність материнських рук. Нехай довгими будуть роки її життя, наповнені щастям і радістю".

Нехай довгими будуть роки... Я прощаюся з привітною господинею і виходжу на подвір'я. Тепер пильніше роззираюся навколо і уявляю події тридцятип'ятирічної давності. Серце моє переповнює гордість за рідний народ, дружбу і доброту, якого не вдалося розтоптати кованому чоботу фашизму. Дружбу, яка, витримавши тяжкі випробування, стала ще міцнішою.

29.11.1977 р.

ВІЧНО ЇМ ЖИТИ

Гримить святкова музика. Сонце, трави, травень. А тут, серед села Гиличени Теленешського району, біля братської могили, через тридцять років зібралися рідні, знайомі тих, чий імена

золотими буквами викарбувано на мармуровій дошці: "Тут поховані учасники Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., котрі загинули в боях з німецько-фашистськими загарбниками за звільнення Батьківщини". Серед 50 воїнів різних національностей у молдавському селі українець Яків Лук'янович Чук.

Мужній воїн поліг смертю хоробрих, визволяючи село. Про це стало відомо дружині Марії Яківні тільки в 1975 році. А тоді пошта принесла повідомлення: "Ваш чоловік, Я. Л. Чук в бою за соціалістичну Вітчизну, вірний воїнській клятві, проявивши героїзм і мужність, був убитий 15 травня 1944 року".

... Відгрімилі переможні салюти Великої Вітчизняної. Поступово відбудовувалися міста і села, заростали травою бліндажі і окопи, розорювалися поля, де проходили бої. Та пам'ять людська не хотіла миритися з тим, що імена багатьох полеглих залишилися невідомими і чимало сімей не знає навіть, де поховані їхні батьки, брати. Розпочався пошук червоних слідопитів.

Тільки дякуючи педагогічному колективу, червоним слідопитам Гиличенської середньої школи, Марія Яківна і дочка Галина дізналися, де знаходиться могила їхнього чоловіка і батька. Ось такого змісту прилетіла несподівана звістка у степове село Новомиколаївку: "Здрастуйте, дорога Маріє Яківно Чук, дружина колишнього солдата Я. Л. Чука, котрий загинув смертю хоробрих за визволення села Гиличени Молдавської РСР! Ваш чоловік похований у братській могилі нашого села. У зв'язку із святкуванням 30-річчя Перемоги над фашизмом ми запрошуємо вас взяти участь у мітингу, присвяченому цій знаменній даті."

Одержавши таку звістку про чоловіка через тридцять один рік, Марія Яківна занедужала. І уклонитися батьковій могилі поїхала дочка Галина з чоловіком та сином.

І ось гримить святкова музика. Іде урочистий мітинг. Виступають батькові побратими, свідки тих подій, а вона не може стримати сліз, що невідь-звідки беруться і застеляють зір.

— Позиція наша була важка, — долинає до її свідомості, — ворог мав добре укріплену оборону. Ми наступали з низини, а фашист сидів на підвищенні і йому добре було видно усі наші дії. До того ж нам заважали талі води, що стікали з гір у річку. В одній із

контратак на самому підході до села і загинув Я. Л. Чук, — згадав сивий ветеран, обличчя якого покраїли глибокі зморшки, а чуб вибілила старість.

Пізніше привітні молдавани повезуть дорогих гостей з України, Ленінграда, Уралу оглянути місце бою, де полягли хоробрі воїни. І вони самі переконаються у мужності і стійкості тих, хто вів тут боротьбу з фашистами.

Повернувшись додому, Галина Яківна, розповідаючи на уроках дітям про боротьбу радянського народу з фашизмом, завжди згадує молдавське село, на підступах до якого загинув її батько, котрого вона не бачила живим. Бо народилася тоді, коли Яків Лук'янович уже воював.

— Яків народився у 1913 році у селі Туркенівці (нині Малинівка), — згадує Марія Яківна, — у багатодітній сім'ї селянина-бідняка. Надголодь жилося малоземельному сімейству Луки Чука до Великої Жовтневої соціалістичної революції. І тільки з встановленням Радянської влади на Україні прийшло вільне життя і до Чуків.

Малограмотний Лука, віддаючи сина до початкової школи в селі Кримчівці (нині Новоіванівка), куди незадовго перед тим переїхала сім'я, наказував Якову: "Вчись, пізнавай науки. Рости чесним, люби працю, людей". Ці батькові слова на все життя запам'ятав хлопець. Здібний, він швидко засвоював програмовий матеріал, багато читав художньої літератури. Особливо йому подобалися книги про сміливих, чесних людей, що боролися за краще життя народу. Юнак уважно придивлявся до перетворень, що відбувалися на селі.

А перетворення дійсно творилися величні і грандіозні. Лікнепи, хати-читальні — прикмети того часу. Комуністи і комсомольці, котрі не шкодували свого життя заради утвердження Радянської влади на селі. Все це міцно увійшло у пам'ять і серце палкого юнака. І він, коли почалася відбудова Донбасу, їде туди в числі перших. Дізнавшись про синів намір, батько сказав: "Тікаєш на легкий хліб. Села злякався".

— Ні, тату, — відповів твердо Яків, — я роботи не боюся. Тільки місце моє серед робітників — серцем це відчуваю.

Там, серед таких же юних і допитливих, як і сам, поринув Яків Чук у вир трудового життя. Опанувавши професію водія, віддається улюбленій роботі. Росте, красивішає Донбас, а разом з ним зростає фізично і духовно і Яків Чук.

Робітниче середовище, грандіозні перетворення, що відбувалися на очах юнака і безпосереднім учасником яких він був, виховують його непримиренним до всього того, що заважає будівництву соціалізму. І не випадково Я. Л. Чук став у ряди тих, хто вів нелегку роботу по виявленню і знешкодженню злодіїв, замаскованих ворогів нового життя — став співробітником НКВС. Не раз підстерігала бандитська куля сміливого юнака, але завжди він виходив переможцем.

Жага до всього нового, прагнення бути там, де найважче, повели, Якова Лук'яновича в 1939 році у Західну Україну. Там він брав участь в історичному акті возз'єднання споконвічних західноукраїнських земель в Українську Радянську державу, допомагав будувати нове життя. Повернувся у Донецьк напередодні Великої Вітчизняної війни. Одружився.

— Коли почалася Велика Вітчизняна війна, — згадує дружина, — привіз мене Яків машиною з Донецька до батьків у Новоіванівку, залишив там, а сам пішов на фронт. Відтоді не бачила я його і нічого про нього не чула, бо листи до нас сюди не доходили. І тільки в 1944 році одержали ми з дочкою повідомлення, що загинув наш чоловік і батько в Молдавії. Спасибі червоним слідопитам, що знайшли його могилу.

Людські долі. Зустрічі і розлуки, щастя і горе тісно переплелися між собою. І коли б не лист до редакції молдавського вчителя М. М. Матея, читачі б так і не взнали про образ радянської людини — натхненої і скромної, мужньої і звичайної. Бережно зберігає М. Я. Чук фотографії чоловіка, листи до неї червоних слідопитів з Молдавії.

"ЩИРО ВДЯЧНІ ВАМ ЗА ЦЕ..."

На початку вересня 1943 року військові з'єднання Південного фронту (командуючий генерал армії Ф. І. Толбухін) після визволення Донбасу з боями ступили на запорізьку землю.

Першими на територію нашого району вступили частини 34 гвардійської Єнакіївської Червонопрапорної стрілецької дивізії (командир генерал-майор Пилип Васильович Браїлян) 31 гвардійського стрілецького корпусу (командир генерал-майор Олександр Іванович Утвенко) 5 ударної армії (командуючий генерал-лейтенант Вячеслав Дмитрович Цветаев). Це було 11 вересня. В цей день від німецько-фашистських загарбників було визволено село Приютне.

12 вересня воїни цієї дивізії вигнали гітлерівців із села Полтавки, захопили частину Малинівки. У визволенні Малинівки і окраїни Полтавки брали участь також частини 12 гвардійської Донської козачої кавалерійської Червонопрапорної ордена Кутузова дивізії (командир генерал-майор Іван Васильович Тутарінов) 5 гвардійського козачого кавалерійського Червонопрапорного Будапештського корпусу (командир генерал-лейтенант Олексій Гордійович Селіванов).

Червоні слідопити Полтавської середньої школи розшукали учасників визволення села нині гвардії майора у відставці І. Г. Скоморохова, колишнього комсорга 54 танкового полку 12 гвардійської козачої кавалерійської дивізії С. Г. Январьова, заступника начальника політвідділу 12 гвардійської дивізії А. С. Черненка, лейтенанта медичної служби Я. К. Литвинова і листуються з ними.

Нижче подаємо уривки з листа І. Г. Скоморохова школярам Полтавки.

"Постараюся допомогти вам, червоні слідопити, в потрібній і благородній справі.

Так, я був учасником визволення села Санжарівки (Полтавки), в ньому потрапив під бомбардування і тільки випадково залишився живий.

Стояв теплий сонячний ранок. Я з 76-міліметровою гарматою під командуванням гвардії старшого сержанта Митрофана

Митрофановича Анисимова (в її обслугу входили навідник-ефрейтор Юхим Мойсеєнко, замковий Мокеев, зарядник Піскунов, іздові Корольов, Ахметов, Власенко) разом із зенітною обсерваторією ДШК під командуванням гвардії старшини Горбачова прикривав правий фланг 12 гвардійської козачої Донської кавалерійської Червонопрапорної дивізії. Праворуч від нас наступали танки 2 гвардійського механізованого корпусу.

Ми йшли до вашого села з боку Любимівки. Перед селом зустрілися з німецькими танками. Їх було багато. Спочатку по них дали три залпи "Катюші". Зараз точно не пам'ятаю, але, здається, дві чи три ворожі машини були підбиті і залишилися на полі, а решта почала поспішно відходити на північну окраїну Санжарівки.

Прикриваючись від танків лісосмугою, ми їхали слідом за ними до села, бо в мене був наказ командира 184 гвардійського артилерійсько-мінометного полку гвардії майора Віктора Івановича Деменкова прикривати правий фланг дивізії і повідомляти про дії і наміри противника. Коли танки пішли вправо від мене, ми з гарматою і зенітною обсерваторією увійшли в село, маючи намір пересуватися далі на Туркенівку (Малинівку) і Зелений Гай. І в цей час з'явилася група ворожих літаків.

Що мені робити? Треба, думаю, замаскувати гармату, а зенітний кулемет привести в бойову готовність і відкрити вогонь по літаках. І ось при виїзді із села на Туркенівку бачу справа великий сад, а за ним — відкриту поляну. Тут я поставив ДШК, а гармату замаскував у дворі Євдокима Лаврентійовича Мордика. Біля його хати росли густі дерева, до яких ми прив'язали коней.

Бачу: літаки вже готуються до бомбардування, а кулемет ДШК все ще мовчить. В чому справа? Я кинувся до нього навпростець через городи. І тут на мене звалились пікіруючі літаки, почали ганяти по городах. Що я пережив, розповідати не буду, але все ж мені вдалося добігти до кулемета. Виявилось, що коні злякалися бомбардування і перекинули кулемет з повозкою. Поки кулеметна обслуга ловила коней, бомбовози зробили свою чорну справу і полетіли. Вслід їм ми послали запізнілу чергу.

В цей день нас бомбардували кілька разів. Противник намагався бомбовими ударами затримати наступ козаків на Гуляйполе. Тут ми багато втратили людей і коней".

Закінчуючи свої спогади, І. Г. Скоморохов пише: "Під час війни у званні гвардії лейтенанта я командував взводом 76-міліметрових гармат 2-ої батареї 184 гвардійського артилерійсько-мінометного полку. З цим полком у Австрійських Альпах зустрів День перемоги. Служив у рядах Радянської Армії до 1963 року, а потім за станом здоров'я звільнився у запас. Зараз працюю старшим інженером науково-дослідного сектора при Новочеркаському інженерно-меліоративному інституті. Маю 4 ордени і 11 медалей".

"Шановні діти, — закінчує свою розповідь Іван Георгійович, — ви робите дуже велику і важливу справу — збираєте матеріали про учасників війни. І ми, фронтовики, щиро вдячні вам за це".

07.09.1978 р.

ГУЛЯЙПІЛЛЯ ВІТАЄ ВИЗВОЛИТЕЛІВ

15 вересня 1943 року. Радянське Інформбюро повідомило: "На Запорізькому і Мелітопольському напрямках наші війська розвивали успішний наступ і оволоділи містом Гуляйполе, районним центром Запорізької області... Спроби німців контратаками затримати стрімкий наступ радянських військ закінчилися розгромом багатьох піхотних і танкових підрозділів ворога...".

Це було 35 років тому. Нинішньому поколінню людей, що виросло після Великої Вітчизняної війни, важко повірити в те, що колись рідну землю топтали фашистські орди, що на полях не врожаїлися добірні пшениці, а проливалася кров воїнів-захисників, воїнів-визволителів. Тому народ-богатир свято шанує пам'ять тих, хто на кривавих полях битв віддав життя за наше світле сьогодення. Підтвердженням цього є дні святкування 35-річчя визволення міста і району від німецько-фашистських загарбників.

10 вересня 1978 року до гуляйпільців на святкування 35-річчя визволення прибули шановні гості — Почесний громадянин міста Герой Радянського Союзу гвардії генерал-майор у відставці, командир 301 стрілецької Донецької ордену Суворова

2 ступеня дивізії В. С. Антонов, гвардії генерал-майор у відставці командир 34 гвардійської Єнакієвської Червонопрапорної стрілецької дивізії М. А. Власюк, гвардії підполковник у відставці заступник начальника політвідділу 12 кавдивізії А. С. Черченко, А. А. Ковнацький, В. А. Ковнацька, П. С. Сухін, К. Д. Сухіна, К. О. Киреева, М. І. Стукалов, А. П. Захаров. У святкуванні взяли участь гуляйпільці — визволителі району Я. І. Ібришев, Н. І. Дубченко, І. С. Ануфрієв.

Того ж дня у районному Будинку піонерів їх тепло вітали керівники району, працівники райкому Компартії України, представники комсомольських і громадських організацій міста. Для ветеранів силами учасників агіткультбригади районного Будинку культури було виконано їхні улюблені музичні твори.

Після закінчення сердечної зустрічі дорогі гості ознайомилися з досягненнями колгоспу імені Карла Маркса, оглянули місця колишніх боїв за визволення міста.

Наступного дня о 10 годині 30 хвилин на центральній площі міста зібралися гуляйпільці. З репродукторів лине святкова музика, у променях осіннього сонця купаються червоні полотнища знамен, завмерли в строю юнарії міських середніх шкіл.

І ось над притихлою площею лунає команда: "Струнко! Рівняння на середину!" — то до юних Кибальчишів прийшли в гості сиві ветерани-визволителі. Вони зворушені теплом зустрічі з юнаріїцями. Командири юнаріїців Володимир Коростильов, Валентина Шевченко, Сергій Цьопкало, Валентина Животченко, Микола Шевченко, Анатолій Ніколенко чітко віддають рапорти генералам В. С. Антонову і М. А. Власюку, доповідають про свої успіхи у навчанні, запевняють, що школярі району будуть гідними продовжувачами справи старших, виростуть палкими патріотами любимої Вітчизни.

В урочистій тиші генерали обходять стрій юнаріїців, вітаються з ними. Зустріч із учасниками ігор "Орлятко" і "Зірниця" закінчується чітким маршем школярів, що пройшли парадним кроком перед воїнами-визволителями, демонструючи свою виправку, дивлячись на них, ветерани війни вірили, що вони гідно пронесуть естафету старших поколінь, зростуть надійними захисниками країни.

Після зустрічі визволителів із юними патріотами відбулася зіркова естафета по місцях боїв. Вона проходила за трьома маршрутами. У святково прикрашених автомашинах ветерани Великої Вітчизняної війни роз'їхалися майже у всі села району. Теплий вересневий день лагідно слав до землі сіруваті хмари, з-під яких пробивалася сонце.

— День сьогодні такий, пригадували фронтовики, — як і тоді, в пам'ятні вересневі дні 1943 року. Різниця лише в тому, що тепер на колгоспних полях дозрівають пізні культури, а тоді на них клубочилися дими від недавніх боїв та стояла підбита ворожа техніка.

Наша колона зупиняється на дорозі між селами Зеленим і Петрівкою.

— Пригадуєте, товаришу генерал, — звертається до М. А. Власюка стрілок-радист Я. І. Ібришев, коли стали оглядати місце колишніх боїв. — Отут, у балочці за Зеленим, німці розстріляли три наші тридцятичотвірки, що засіли в низині.

Генерал оглядає місцевість — руки невтомних хліборобів змінили її до невпізнання.

Хлібом-сіллю на вишитому українському рушнику зустрічають дорогих гостей жителі Петрівки. Міцні потиски рук, обійми. На очах у деяких ветеранів і тих, хто зустрічає, сльози радості. Гомінливою зграйкою приїжджих оточують діти. Вони вручають дорогим гостям букети живих квітів. Генерал М. А. Власюк з букетом квітів і малим хлопчиком на руках, а за ним усі присутні йдуть до меморіального комплексу, де відбувся святковий мітинг. Його відкрив секретар парторганізації колгоспу "Заповіт Леніна" А. В. Наталенко. Із спогадами про фронтові будні Великої Вітчизняної війни виступив ветеран колгоспу Степан Сергійович Дерев'янку. Про участь у визволенні рідного району від фашистської нечисті розповів присутнім Я. І. Ібришев, ветеран 8 повітряно-десантної армії. Від імені комсомольців і молоді села дорогих гостей вітала Наталка Лучина. Вона від усієї душі подякувала їм і тим, хто поліг на полі бою, за вільне щасливе життя. Оплесками зустріли петрівці виступ генерал-майора М. А. Власюка, який розповів про бойовий шлях своєї частини.

До підніжжя меморіального комплексу лягають букети живих квітів. У скорботному мовчанні схилили голови ветерани. Мітинг закінчено. Почалася задушевна бесіда прибулих із колгоспниками.

Машини мчать до Верхньої Терси. Не доїжджаючи до села, вони зупиняються. Тут на воїнів чекають з хлібом-сіллям керівники села, колгоспу, учні. Простуємо до меморіального комплексу, що велично стоїть у центрі села. Звучить музика. Прибулих оточують схвильовані місцеві ветерани війни, діти, дорослі.

Урочистий мітинг відкриває голова виконкому Верхньотерсянської сільради К. Т. Шрамко. Від імені односельчан вона палко вітає гостей. З доповіддю про 35-річчя визволення села виступив заступник секретаря парторганізації колгоспу імені Леніна М. І. Домашенко. Зокрема, він сказав, що у боях з ворогом загинуло 40 воїнів різних національностей. І пам'ятником загиблим є зелені колгоспні поля, нові добротні будинки, школи, клуби, заможне життя.

На мітингу виступили також учасник війни М. П. Божко, директор місцевої восьмирічної школи М. І. Лопатін, воїн-визволитель району А. А. Ковнацький, колишній фронтовик М. О. Дерев'янку, семикласниця Таня Ясько, генерал-майор М. А. Власюк.

Опісля голова колгоспу В. В. Шаровський розповів гостям про досягнення господарства.

І знову дорога. Тепер вона лежить до Воздвижівки. Піднесеного настрою, що панував серед воїнів-визволителів, не зміг зіпсувати навіть дощ, що раптово почався. Гостинні воздвижівці щиро вітали прибулих.

На святковому мітингу, який відкрив голова виконкому сільської Ради І. П. Хохотва, із словами подяки за завойоване чисте мирне небо виступили секретар парткому колгоспу І. П. Козицький, учениця Наташа Карпова, від імені воїнів-визволителів — генерал-майор М. А. Власюк. Після покладення квітів до пам'ятників воїнам-визволителям і воїнам-односельчанам, що загинули у роки Великої Вітчизняної війни, гості відвідали дитсадок "Малютко", місцеву середню школу, сільський Будинок культури.

Хвилюючою була зустріч у Долинці. Знову хліб-сіль, мітинг, безліч квітів, багато теплих слів, прийом учасників зіркової естафети в почесні піонери, покладення квітів до пам'ятників, хвилина мовчання.

— Спасибі, вам, рідні, за те, що визволили нас із фашистської неволі, що ми можемо вільно трудитися, рости дітей для щастя і миру на землі, — говорили долиняни.

А час не жде. Тепло розпрощавшись із долинянами, учасники зіркової естафети вирушили далі. Степовими дорогами мчать машини у Комсомольське. Тут ветеранів війни зустрічають хлібом-сіллю й квітами.

Урочистий мітинг, обійми, потиски рук, квіти до меморіального комплексу... На землю лягають вечірні сутінки. Жителі птахофабрики знайомлять дорогих гостей із гарним дитячим комбінатом, красунею середньою школою. Учасники зіркового походу, оглянувши навчальні кабінети школи, висловили подяку вчителям. Директор птахофабрики М. А. Курусь розповів визволителям про успіхи господарства в десятій п'ятирічці, поділився планами на майбутнє. Гості щиро дякували господарям за теплий прийом, за те, що пам'ять про полеглих свято зберігається в серцях трудівників.

12 вересня. З самого ранку до площі імені 50-річчя Великого Жовтня з букетами живих квітів, червоними прапорами йдуть поодинокі і колонами гуляйпільці. Над містом лине святкова музика, лунають урочисті марші. Похмура погода поступово здає свої позиції сонцю.

Присутні сердечно вітають ветеранів війни, які прибули в район на свято. Разом з ними — керівники району, передовики виробництва. Мітинг трудящих, присвячений 35-річчю визволення району від німецько-фашистських загарбників, відкриває голова викопному районної Ради народних депутатів Б. С. Бражко. На мітингу з промовами виступили другий секретар райкому Компартії України М. С. Грицаєнко, колишній командир 301 стрілецької дивізії Герой Радянського Союзу генерал-майор В. С. Антонов, полковий лікар 34 гвардійської Єнакієвської Червонопрапорної ордена Кутузова II ступеня стрілецької дивізії К. О.

Кіреєва, працівник взуттєвої фабрики Д. П. Савченко, представник колгоспу "Заповіт Леніна" Ю. Ф. Зелінський, директор СШ № 1 М. С. Косогор, учень СШ № 4 Володимир Коростильов.

Після мітингу святкові колони направились до братського кладовища, до меморіального комплексу. Тут поховано героїв, які віддали своє життя при визволенні нашого міста.

Звучить урочиста музика. Завмерли в почесній варті червононогалстучні. Підходять до меморіалу сиві ветерани. Діти вручають їм живі квіти. Міняється піонерська варта. Ветерани несуть гірлянди живих квітів і кладуть її до стели. Стихає музика. Настає хвилина мовчання.

Перед присутніми виступають генерал-майор М. А. Власюк, лікар К. Д. Сухіна, районний військовий комісар М. Ф. Філімонов, секретар РК ЛКСМ України Н. М. Забава, учень СШ № 1 Сергій Цюпкало. У їхніх промовах звучить вдячність народу за досягнення в будівництві нового суспільства, за разючі зміни, що сталися в районі за 35 років після визволення.

— Ми продовжимо естафету старших, — запевняє ветеранів Сергій Цюпкало, — будемо зростати достойною зміною нашим батькам.

Віримо, що так воно і буде.

Мітинг закінчено. Знову лунає музика. Наші гості вирушають до районного Будинку піонерів. Там вони стали свідками конкурсу букетів квітів, організованого учнями міських середніх шкіл.

Уважно оглянули воїни-визволителі творіння дитячих рук. Не один з них зупинився біля букетів, що мають назву "В партизанську ніч посивіла ти", "Безсмертя", "Пам'ять про полеглих" та інших. Про радість зустрічі з мистецтвом опісля говорили В. С. Антонов і М. А. Власюк, А. С. Черченко та К. Д. Сухіна.

У другій половині того ж дня дорогих гостей вітали працівники маслосирзаводу, взуттєвої фабрики, міжколгоспного будівельно-монтажного управління, експериментального заводу сільгоспмашин, учні Полтавської середньої школи, середнього міського професійно-технічного училища № 28.

Святкування 35-річчя визволення міста і району від німецько-фашистських загарбників тривало й 13 вересня. На-

ших гостей тепло приймали працівники райлікарні, вихованці міських середніх шкіл, Любимівської СШ та Малинівської восьмирічної школи.

Над містом встає теплий погожий день: розпочинається звичайний трудовий день, який є немеркнучим пам'ятником тим, хто віддав за це найдорожче — своє життя.

14.09.1978 р.

ГУЛЯЙПІЛЬЦІ ВДЯЧНІ ВИЗВОЛИТЕЛЯМ

8 жовтня трудящі Радянської України відзначили 35-річчя визволення республіки від німецько-фашистських загарбників. Ця подія не залишила байдужими і гуляйпільців. Напередодні знаменної дати вони вшанувати тих, хто в далекі дні Великої Вітчизняної війни відстоював честь і незалежність Вітчизни, вигнав ненависного ворога з території Гуляйпільля і України.

На святкування визволення України до гуляйпільців прибули ветерани 34 гвардійської Єнакієвської Червонопрапорної стрілецької дивізії А. А. Ковнацький, В. А. Ковнацька, К. О. Кіреєва, а також М. Н. Коваленко з 140 танкової бригади.

6 жовтня вони взяли участь у зірковій естафеті по місцях колишніх боїв. Разом з гостями за трьома маршрутами роз'їхалися по селах району і земляки-визволителі Г. І. Гопка, Я. І. Ібришев, І. С. Ануфрієв.

Ранок 6 жовтня обіцяв холодний дощовий день. Та неприємна погода не розвіяла почуття радості, яка чекала на учасників естафети. Автомашини, в яких знаходилися учасники визволення району А. А. Ковнацький, В. А. Ковнацька, колишній воїн 15 авіаційної дивізії Г. І. Гопка, взяли напрям на Дорожнянку.

Там, біля пам'ятників воїнам-односельчанам, які загинули в роки війни, і воїнам-визволителям села, відбувся урочистий мітинг, присвячений 35-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників. Перед його початком дорожнянці зустріли дорогих гостей хлібом-сіллю, піонери вручили їм букети живих квітів.

На мітингу виступили А. А. Ковнацький та Я. Я. Середа. Перший розповів про свою участь у визволенні Гуляйпільського району у вересневі дні 1943 року.

— Наша 34 гвардійська Червонопрапорна стрілецька дивізія, яка в боях за Донбас одержала звання Єнакієвської, після визволення Донеччини вступила на територію Запорізької області. Групі, до складу якої входив 21 боєць, командування наказало прорватися в тил ворога, що перебував у Гуляйпільському районі і знищити запаси пального, яке німці тримали для танків у селі Веселому. Завдання ми виконали з честю. Фашистські танки залишилися без пального.

Мітинг закінчився, до братських могил лягають букети квітів. Майору А. Ф. Самінову, капітану М. І. Светнікову, та іншим, що загинули за Дорожнянку, ветерани війни віддають свою повагу і шану.

Зустріч з дорожнянцями закінчилася розповіддю ветеранів і керівників села та колгоспу імені Карла Маркса про виконання планів і зобов'язань четвертого року п'ятирічки та шляхи дальшого розвитку господарства.

Вручаючи сувеніри гостям, секретар парторганізації П. Є. Лущик побажав їм міцного здоров'я і довгих років життя.

Тепер дорога пролягає на Добропілля, Успенівку, Новоіванівку, Темирівку. І скрізь учасників зіркової естафети вдячні жителі зустрічають гарячими обіймами, міцними потисками рук, привітними посмішками. І знову урочисті мітинги, спогади ветеранів про минулі бої, слова подяки гуляйпільців за визволення. Характерним щодо цього є виступ девятикласниці Добропільської середньої школи Валентини Костяєвої.

— Шановні ветерани, — сказала вона, — ваш подвиг безсмертний. Ми низько схиляємо голови перед вами, дякуємо за щасливе, радісне дитинство і запевняємо, що гідно пронесемо естафету старших поколінь.

Мажорний настрій, який відчували учасники естафети, не змогла зіпсувати осіння холодна погода. Адже вони ще раз переконалися, що гуляйпільці свято шанують тих, хто визволяв їх і Україну від німецько-фашистської неволі.

7 жовтня. З самого ранку до площі імені 50-річчя Великого Жовтня стали прибувати святково зодягнені, з букетами живих квітів, червоними прапорами гуляйпільці. Лине урочисто, бадьора музика.

Присутні сердечно вітають прибулих ветеранів війни, передових виробничників. Після покладання квітів до підніжжя пам'ятника В. І. Леніну і здачі рапортів командирами загонів ветеранів і юнармійців святкові колони вирушили до братського кладовища, до меморіального комплексу.

Звучить урочисто музика. Завмерли в почесній варті юнармійці. До меморіалу підходять сиві ветерани. Діти вручають їм квіти. Стихає музика. Наступає хвилина мовчання.

На урочистому мітингу виступили перший секретар райкому Компартії України М. С. Беляєв, районний військовий комісар М. Г. Бірюков, ветерани війни Н. П. Чучко, А. А. Ковнацький, учениця СШ № 1 Антоніна Шаровська.

Опісля відбулася зустріч ветеранів війни з членами бюро райкому партії і райвиконкому, на якій перший секретар райкому Компартії України М. С. Беляєв інформував їх про хід виконання районом народногосподарських планів і соціалістичних зобов'язань четвертого року п'ятирічки.

09.10.1979 р.

І СЬОГОДНІ В СТРОЮ ВЕТЕРАНИ...

— Колишні фронтовики, учасники Великої Вітчизняної війни, — говорить бригадир другої тракторної бригади колгоспу імені Калініна Я. С. Михайленко, — то опора, на якій тримається колектив. Вони уміють не тільки перебороти тимчасові труднощі чи невдачі, а й допомогти ділом або порадою іншим.

І це — не перебільшення. Взяти, наприклад, Івана Андрійовича Педаша. Чесно і добросовісно воював у складі 5 Донського кавалерійського корпусу II Українського фронту, за що нагороджений орденом Слави III ступеня. Тепер у нього мирна професія. Коваль у бригаді. Цій роботі віддав більше 20 років.

Майстром-наладчиком працює колишній розвідник Дмитро Васильович Варжель. Трудиться так же старанно, як і воював.

— Довелося воювати мені, — розповідає він, — на 3-му Українському, а потім на Карело-Фінському фронтах. І все — в роті розвідників. Бувало всякого, але ненависть до фашистів перемагала.

Дмитро Васильович нагороджений орденом Слави III ступеня, медалями "За відвагу", "За бойові заслуги". У мирні дні, працюючи трактористом, він теж відзначився. Це було помічено й гідно оцінено. Він удостоєний найвищої нагороди Батьківщини — ордена Леніна.

І сьогодні ветеран в строю: допомагає механізаторам закінчувати підготовку збиральної техніки.

Неперевершеним майстром вирощування високих врожаїв кукурудзи є механізатор Олексій Максимович Опішняк. Колишній розвідник 1-го і 2-го Прибалтійських фронтів показує зразки праці на колгоспному полі. Поряд з медаллю "За відвагу" у нього є ордени Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани". На досягнутому він не зупиняється, прагне трудитися ще краще. Про це свідчить і робота нинішньої весни на сівбі кукурудзи.

Не шкодуючи життя, воював у складі 3-го Білоруського фронту піхотинець Іван Тимофійович Ільховський. Відgrimіли громи Великої Вітчизняної війни, і він повернувся у рідне село господарювати на землі.

— З-поміж інших видів робіт найбільше люблю, — каже І. Т. Ільховський, — косити хліба, коли дух жнивного поля ніби додає снаги і сили.

Він цього рік добросовісно потрудився на доставці посівного матеріалу сівачам, а зараз займається ремонтом зернового комбайна.

Михайло Андрійович Васильконов — ровесник Великого Жовтня. Незважаючи на похилий вік, продовжує виходити на роботу. Своїм трактором Т-24 допомагає хлопцям на пилорамі. Колишній танкіст кавалер ордена Червоної Зірки і сьогодні на бойовому посту.

— У колгоспі не вистачає робочих рук, тож поки є сили, допомагатиму чим зможу, — говорить чоловік.

У цих словах — життєве кредо Михайла Андрійовича.

Кілька теплих слів хочеться сказати і про колишнього морського артилериста обліковця Петра Тимофійовича Попругу. Про те, як він воював під час Сталінградської битви на кораблі "Громов", що входив до складу Волзької флотилії, розповів капітан I рангу у відставці М. М. Грязнов у книзі "Моряки у битві за Сталінград" (торік вона вийшла з друку у Нижньоволзькому книжковому видавництві). Додам тільки, що за участь у Сталінградській битві Петро Тимофійович нагороджений орденом Червоної Зірки.

Нашому земляку довелося з-під Сталінграда перебраться на Балтику, де він воював на криголамі "Волинець". Демобілізувавшись на початку 1949 року, старшина другої статті прийшов у бригаду. З того часу працює обліковцем.

— Всі учасники Великої Вітчизняної війни, які є членами другої тракторної бригади, — каже секретар партійної організації колгоспу І. І. Мофа, — добросовісно виконують свої обов'язки, множать багатство Радянської Вітчизни. За це їм дяка і щира шана.

09.05.1983 р.

ПОРЯД З БОЙОВИМ — ТРУДОВИ

Переді мною невисокий, по-солдатськи підтягнутий, з срібними нитками сивини в чубові чоловік. Він гостинно запрошує до селянської хати. Це — ветеран війни і праці, сімдесятидворічний Микола Пантелеймонович Лютий. Багато добрих слів довелося чути про нього від секретаря парткому колгоспу імені Карла Маркса В. П. Силки. І от тепер я в гостях у колишнього фронтовика.

— На війні з перших днів її. У піхотній роті був кулеметником, — розповідає співбесідник. — У боях під Уманню потрапив у фашистський полон. За фіктивними документами звільнився з табору в березні 1942 року. На фронт знову пішов після того, як Червона Армія визволила наш район від проклятої німчури. Воювати довелося недовго. Під Великим Токмаком одержав поранення правого ока. Після госпіталю знову був на передовій.

Цього разу йому пощастило більше — чимало німців поклав із 120-міліметрового міномета, навідником якого став. Служив Микола Пантелеймонович у 264 стрілецькому полку 87 гвардійської стрілецької дивізії, котра входила до Четвертого Українського фронту.

Гвардії червоноармійцю довелося брати участь у важких боях за Севастополь. Зокрема, своїм мінометом він допомагав штурмувати Сапун-гору.

— Жарка була робота, — пригадує фронтовик. — Але впоралися.

Про те, що він діяв під Севастополем відмінно, свідчать бойова нагорода — орден Червоної Зірки та подяка Верховного Головнокомандуючого.

До речі, у ветерана такі подяки є за прорив сильно укріпленої оборони противника під Шауляєм (Шавлі) та за відмінні дії в боях за оволодіння містом-фортецею Кенігсбергом.

Закінчував М. П. Лютий Велику Вітчизняну в Прибалтиці, біля містечка Піллау.

— Як сьогодні пам'ятаю 9 травня 1945 року, — говорить Микола Пантелеймонович. — Деся обідньої пори я приліг у бричці й заснув. Коли прибігає вартовий і кричить: "Перемога! Перемога!". Всіх охопив якийсь неймовірний порив: "Війна закінчилася! Перемога, про яку говорили і думали, прийшла".

Та хоч вистраждана Перемога і прийшла, але додому ми не попали, — продовжує розповідати фронтовик. — Послали нас, 70-80 чоловік, у одне німецьке село допомагати німцям налагоджувати нове життя, вільне від Гітлера. Посіявши, виростивши урожай та роздавши хліб місцевому населенню, поїхали кіньми у місто Козельськ, що під Москвою. Добиралися підводами 35 діб.

Дізнавшись, що в районі тяжко з тягловою силою і зброєю для коней, привіз Лютий у Гуляйполе пару шлейок та віжок — щоб не з порожніми руками починати на трудовому фронті.

Повернення фронтовика стало подією не тільки для його матері, дружини Марії Дмитрівни та двох дітей, а й для членів колгоспу "Колективіст" (колгоспником Микола Пантелеймонович став ще у 1932 році). Адже повернулися ще одні робочі руки, яких так не вистачало на відбудові зруйнованого господарства.

Недовго відпочивав від ратних трудів фронтовик — його кликало поле.

— Поставили мене бригадиром четвертої польової бригади, — каже М. П. Лютий. — А в ній пара волів та пара коней. Глибока осінь, а в полі не зібрано 90 гектарів кукурудзи, 80 гектарів соняшнику та 60 гектарів річчини. Довелося добре помогатися, поки врятували вирощений урожай.

З того часу в колишнього фронтовика не було іншої турботи, як турбота про врожай.

— Одним тільки й жили, — згадує Микола Пантелеймонович, — щоб вчасно посіяти, обробити, зібрати. У бригаді було 3600 гектарів орної землі, а техніки майже ніякої. До того ж у окремі роки до 1600 гектарів займала кукурудза. Але вправлялися — виручали наші працьовиті люди.

Коли Микола Пантелеймонович очолив бригаду, майже 700 гектарів займала так звана глиняна земля. На ній, крім бур'яну, нічого не росло. Але ентузіасти, очолювані бригадиром, добре її обробили і в 1947 році зібрали на пару непоганих урожай пшениці.

Характерний і такий випадок із хліборобської практики М. П. Лютого. У 1952 році 78 гектарів озимої пшениці прихопило морозом. Йому настійно рекомендували переорати її й засіяти просом. Але бригадир пішов на ризик: вирішив не чіпати посівів, думав: "Повинні одійти". Того літа тут зібрали по 25 центнерів зерна. Люди були з хлібом. Кожен член бригади одержав його по 4,5 кілограма на трудовень. А на святковому піджаку бригадира поруч із бойовим орденом з'явився трудовий — "Знак Пошани".

За тридцятирічну роботу бригадиром М. П. Лютого удостоєно ще одного ордена "Знак Пошани" та ордена Трудового Червоного Прапора, ювілейної медалі на ознаменування 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, чотирьох медалей ВДНГ СРСР, багатьох Почесних грамот і дипломів.

Ставши в 1975 році пенсіонером (йшов йому тоді 64-й рік), Микола Пантелеймонович не зміг усидіти вдома.

— Пішов сторожувати на центральний тік, — говорить ветеран війни і праці. — Робота посильна. І ось уже восьмий рік на ній.

Дивлюся на ще жвавого не по літах чоловіка, і проймаюся до нього симпатією. Він і сьогодні, як і колись, у строю. І дуже добре, що про нього не забуває бюро ради ветеранів 87 гвардійської стрілецької дивізії.

— Вчора ось надійшло привітання з Днем Перемоги, — показує листівку Микола Пантелеймонович, і при згадці про фронтових друзів у нього зволожуються очі.

09.05.1983 р.

СПАСИБИ ВАМ ЗА ТРУД НАТХНЕННИЙ

Закінчувався звичайний трудовий день. Але працівники міжгосподарського комбикормового заводу не поспішали по домівках. Переодягнувшись, вони направлялись у червоний куток, звідки линула пісня "Не старіють душею ветерани".

І ось всі в залі. У президію під оплески присутніх і мелодію пісні "Не старіють душею ветерани" ведуча Т. Г. Іванова запрошує виноуватців свята. Хто ж вони?

... До мирної праці він прийшов від боїв. Сьогодні на його голову впав приморозок, а пішов на фронт 17-річним добровольцем. Коли запитують як воював, відповідає: "Так, як і всі". Ветеран війни і праці Семен Савич Чеберко небагатослівний. Але всі на заводі знають, що його було тричі поранено і втретє — найтяжче. Та воїн не здавався і переміг недугу. Може, допомогло й захоплення грою на струнних інструментах, яке не полишає його й сьогодні. Учасник художньої самодіяльності Семен Савич прищепив любов до прекрасного сину Володимирі.

Сивому ветерану директор заводу, член виконкому Б. Г. Щербина вручає медаль "Ветеран праці".

Тримаючи живі квіти у широких долонях, зворушений теплими словами і увагою, Семен Савич дякує за нагороду і запевняє, що й надалі віддаватиме всі сили для виконання планів. Для нього учасниця художньої самодіяльності Людмила Сухарльова виконує пісню "Зустріч друзів".

Як розповісти про жінку, руки якої пропахли хлібом, травою, медом, квітами, яка десятирічною дівчинкою залишилася

першою помічницею матері (батько був на війні)? Тоненькі дитячі рученята доїли корову, поралися по господарству, а потім — і в колгоспі. Нелегка, а іноді, й непосильна праця привчила переборювати тимчасові труднощі.

З 1972 року Віра Микитівна Кириченко — на комбикормовому заводі. За успіхи у праці нагороджена медаллю "За трудову доблесть", а тепер ось їй вручають медаль "Ветеран праці".

Доля Миколи Васильовича Ніколаєнка — теж не з легких. Її обпала війна. Хлопцем пережив тимчасову фашистську окупацію, рано залишився без батька. Лише в 14 років сів за шкільну парту. Але поступово, долаючи труднощі, зростав — як людина і трудівник. Закінчив школу, училище, індустріальний технікум. Із 1972 року — завідувачий виробництвом на заводі. І завжди — приклад працелюбності і скромності. Тепер він ветеран праці. Від усієї душі вокальна група дарує йому пісню "Приезжай, хорошая".

В невеликому селі на Київщині пройшло дитинство Олени Іларіонівни Кузьменко. Мати залишилась із чотирма дітьми. З 12 років Оленка з матусею — на колгоспному лані. Коли відкрилася школа, сіла за парту. Після закінчення здібну ученицю направили до технікуму, закінчивши, який прибула на роботу в наш район. Та тут і залишилася.

Після вручення нагороди Олена Іларіонівна запевнила: "Скільки вистачить сил, буду працювати на заводі".

Ведуча розповідає про кожного ветерана. В основному їхні біографії звичайні, типові для покоління, обпаленого війною.

Для Миколи Андрійовича Дерев'янка війна має своє обличчя. Хлопчину фашисти та їх прислужники намагалися вивезти до Німеччини, але юний патріот утік з поїзда. Опісля служба в армії — мирна праця.

Йому Людмила Сухарльова і Григорій Білай дарують пісню "Ехо війни".

Багато теплих слів було сказано також про завгара Володимира Миколайовича Савченка, головного інженера Д. А. Інютіна, директора заводу Б. Г. Щербину, яким вручено медалі "Ветеран праці". Живі квіти одержала Поліна Савеліївна Єна, яка вже три роки має право на відпочинок, але продовжує трудитись.

24.01.1985 р.

ПРИТОРКНУВШИСЬ СЕРЦЕМ ДО ПОДВИГУ

Наша група налічує 69 чоловік. В ній — учасники хору ветеранів Великої Вітчизняної війни, передовики сільського господарства. Молодість поєдналася з сивою мудрістю. І обое почувають себе добре. Їдемо до міста — героя на Волзі, щоб серцями приторкнутися до незабутнього подвигу воїнів-сталінградців.

Із Запоріжжя, куди ми, прибули двома автобусами, відправилися о 10 годині 13 хвилин. Незабаром організаційні питання було вирішено, і наші туристи згадали, що завтра Міжнародний жіночий день. Влаштували імпровізовані урочисті збори, святковий концерт.

Довго ще лунали пісні, вірші, гуморески у вагоні № 10, а наш поїзд непомітно пересік кордон Ростовської області. Почалася земля Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, земля великого братнього народу. Вірилось і не вірилося, що мине лише кілька годин, і ми, посланці гуляйпільської землі, ступимо на легендарну землю, щедро политу кров'ю захисників Царицина і Сталінграда.

1. На священній землі

О 8 годині 30 хвилин з екскурсоводом відправляємося у захоплюючу подорож по місту. Коли проїжджали широкими світлими вулицями, оглядали висотні будівлі, важко вірилось, що після Сталінградської битви місто було суцільною руїною. Але голос екскурсовода переконує: "Після вигнання фашистів 91 процент житлового фонду було зруйновано. Збитків завдано на 900 мільйонів карбованців. Але жителі з допомогою інших міст і республік здійснили трудовий подвиг — за короткий строк із руїн та попелу відродили місто-красень".

Волгоград (до 1925 р. Царицин, до 1961 р. — Сталінград) протягається понад Волгою більш ніж на 70 кілометрів. Тут і відбулась одна із найбільших в історії другої світової війни битва.

Вийшовши з теплового автобуса, ступили на Центральну набережну імені 62 армії. Бульваром, обабіч якого струнками ря-

дами стоять акації, йдемо у напрямі річкового вокзалу. Сонце піднімається над горизонтом і кидає промені на російську красуню — ріку Волгу. Біля міста ширина її 1,5-2 кілометри, глибина 10 метрів. Так ось яка вона Волга! Холодний вітер гуляв по її хвилях, а коли придавив мороз, стали вони збуреною кригою. Таким своєрідним гребенем і стоять, а по ньому з одного берега на інший ходять волгоградці.

Зупиняємося біля пам'ятника комдиву Герою Радянського Союзу льотчику Віктору Степановичу Хользунову. Його девіз — "Літати вище всіх, літати далі всіх". Уславлений ас загинув у 1939 році при виконанні спеціального завдання. В 1940 році йому поставили пам'ятник. Під час війни постамент був розбитий, але скульптура дивом збереглась. Коли від міста відкотилася ворожа лавина, пам'ятник зайняв своє місце на набережній.

Про це легендарне місто, його жителів можна говорити багато захоплюючого, вражаючого. Хіба можна забути день 23 січня 1942 року, коли армади ворожих літаків бомбили місто. Горіла Волга на десятки кілометрів. Але вистояли бійці 62-ї і 64-ї армій, продовжували працювати промислові підприємства.

Суворою і простою композицією вражає пам'ятник чекістам. Його споруджено у 1947 році. Це перший післявоєнний пам'ятник у місті.

13.03.1985 р.

2. Безумству хоробрих співаємо пісню

Волгоград. Морозний сонячний березневий день. Ми придивляємося до кожного метра землі, будинку, шукаємо безцінних свідків героїчних вчинків сталінградців. І перед очима ніби оживає історія: і вже з нами йдуть захисники Червоного Царицина і Сталінграда, безстрашний син Білорусії Олексій Іващенко — боєць 272 стрілецького полку 10 дивізії НКВД. Його подвиг пам'ятають вдячні волгоградці.

... Рота Волкова, обороняючи дослідну станцію, контратакувала. Коли бійці піднялися, їх придавив до землі кинджальний вогонь

ворожого кулемета. Побачивши це і оцінивши ситуацію, Олексій із зв'язкою гранат поповз до вогневої точки. Кинув її. Кулемет замовк. Але, коли бійці піднялися в атаку, знову "заговорив". Воїн, довго не роздумуючи, закрити амбразуру дота своїм тілом. За цей вчинок хороброго сина Білорусії посмертно нагороджено орденом Леніна.

— Що не день, що не година — множилась воїнська слава сталінградців. У цьому переконають такі цифри: під час Сталінградської битви у небі над містом проведено 31 таран ворожих літаків, 11 разів повторено подвиг Олексія Іващенко. 100 частин стали гвардійськими, сталінградськими.

Місто-герой захищала вся Батьківщина. І в роки громадянської, і в роки Великої Вітчизняної воєн. В цій істині пересвідчуємося, побувавши на площі Загиблих борців, яка знаходиться в центрі міста. Тут завжди людно. Біля братських могил палає Вічний вогонь, на варті стоять школярі зі зброєю сталінградців.

Неподалік могила трьох героїв. Підходимо до чорної плити, читаємо: тут поховані Герой Радянського Союзу командир кулеметної роти капітан Рубен Руїс Ібаррурі, Герой Радянського Союзу льотчик майор В. Г. Каменщиків і командир артилерійської батареї капітан Хафіз Фаттяхутдінов, посмертно нагороджений орденом Леніна. Біля могили голими вітами ловить рідкі сніжинки тополя.

На площі Загиблих борців стоїть універмаг. Це в його підвалі 31 січня 1943 року було взято в полон командуючого сталінградським угрупованням німецько-фашистських військ генерал-фельдмаршала Паулюса з його штабом.

Проїжджаємо площу В. І. Леніна, пересікаємо вулицю Миру (першу вулицю, відновлену в місті після війни), йдемо по вулиці Радянській, бачимо знаменитий "будинок Павлова". Звичайний чотириповерховий будинок, а під час війни він став фортецею. 58 днів група розвідників під командуванням сержанта Якова Павлова та лейтенанта І. Ф. Афанасьєва утримувала його, так і не віддавши фашистам.

Волгоградці шанують пам'ять про тих, хто поліг, захищаючи місто. Біля 100 вулиць названі іменами героїв-сталінградців, танковими баштами позначена передня лінія оборони. Все відбудо-

вано, лише розбитий млин — німий свідок тих героїчних подій — стоїть пам'ятником війні.

Мамаїв курган — священне місце не лише волгоградців. Сюди йдуть всі, хто приїздить в легендарне місто на Волзі. В дні Сталінградської битви його образно називали головною висотою Росії. Тут проходили жорстокі бої з гітлерівцями і ні разу фашистам не вдалося захопити її повністю. Радянські воїни надійно утримували її північно-східні схили. Сама вершина багато разів переходила із рук в руки. Командуючий 62-ю армією В. І. Чуйков згадував: "Скільки разів вершина кургану переходила із рук в руки, ніхто не скаже: таких свідків і реєстрів немає, їх не залишилося в живих.

Але живуть і будуть жити в пам'яті народу розповіді про подвиги героїв Сталінграда. Розповіді схожі на легенди".

Разом з екскурсиводом метр за метром піднімаємося на Мамаїв курган — пам'ятник — ансамбль героям Сталінградської битви. Іти спокійно не можна — пронизує нервову напруженість. І не від міцного російського морозу, а від усвідомлення величчя людського духу, вірності Батьківщині.

"Так, ми були простими смертними і мало хто вцілів з нас, але всі ми виконали свій патріотичний обов'язок до кінця перед священною матір'ю-Батьківщиною" — не без хвилювання читаємо напис на стіні в Залі військової слави.

16.04.1985 р.

3. Пригадують ветерани

Повною мірою нам пощастило: в туристській групі були сталінградці Яків Григорович Галаш та Павло Федорович Міщенко. Оглядаючи місця боїв, а особливо пам'ятник-ансамбль Мамаїв курган, вони заново переживали події більш як сорокарічної давності, подумки, з побратимами, які залишилися в сталінградській землі, йшли в атаки.

Пригадує Яків Григорович: "Мені довелося захищати Сталінград у складі колишнього 225 стрілецького полку 71 стрілецької дивізії.

Про те, виживемо ми чи загинемо, ніхто не думав, — говорить ветеран. — У всіх була одна думка: вистояти і погнати ворога з сталінградської землі. І такий час настав. Але за нього довелося заплатити дорогою ціною — кров'ю побратимів".

Якщо Яків Григорович брав участь у Сталінградській битві на її правому фланзі, то Павло Федорович Міщенко — спочатку на лівому, а потім і на правому.

— 110-й окремих ардивізіон, яким я командував, — згадає П. Ф. Міщенко, — тримав оборону біля Бекетовки, Червоноармійська. Бої були жорстокі. За вмілі бойові дії, знищення ворожих танків і гармат дивізіон одержав звання першого гвардійського.

Тут двічі пролилася кров капітана Міщенка. Після видужання перекинули в іншу частину — командиром окремого протитанкового дивізіону. І знову бої не на життя, а на смерть. Спочатку наш земляк служив у 57-й, а потім у 64-й армії. Важко було людям, важко було танкам і гарматам, але вистояли і перемогли.

Сьогодні, у переддень 40-річчя Великої Перемоги, звідси, з "Головної висоти Росії" — Мамаєвого кургану — видно далеко. Видно не тільки світле красиве місто, блакитну стрічку Волги, а й всю Росію, всю нашу вільну, мирну, щасливу Країну Рад, яку відстоювали й славні захисники Сталінграда. Серед яких були і сини гуляйпільської землі.

Поїзд вертає нас назад, в Україну, а в кожного в серці відчуття причетності до солдатського подвигу, до безсмертя радянського народу.

— Я не раз чув про подвиг сталінградців, — ділиться враженнями від побаченого комбайнер колгоспу "Заповіт Леніна" Л. О. Пенькало, — але побачене перевершило всі мої сподівання.

— Тут, на "Головній висоті Росії" відчуваєш величчя подвигу, величчя духу радянського народу, — каже вихователька Полтавської середньої школи Н. О. Глущенко, — і хто це усвідомив — не забуде повік.

18.04.1985 р.

Волгоград — Гуляйполе

В ІМ'Я ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ

Одним з елементів підготовки до відзначення 40-річчя Перемоги став фотоконкурс. У ньому взяли участь учасники визволення району від німецько-фашистських загарбників, фотолюбителі, члени фотогуртка районного Будинку піонерів. Кращі роботи представлені на фотовиставці, яку відкрито 8 травня в приміщенні Будинку піонерів. Першими відвідувачами її стали ветерани Великої Вітчизняної — почесні гості, які прибули до нас на свято, члени бюро райкому партії. Їх тепло привітали секретар райкому партії Л. І. Явон, заступник голови міськвиконкому, голова журі конкурсу В. П. Денисенко.

Фотовиставка складається з двох розділів. Перший, присвячений 40-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні, містить роботи почесного громадянина нашого міста Івана Георгійовича Скоморохова.

Іван Георгійович під час визволення району був гвардії лейтенантом і командував взводом 76-міліметрових гармат. Зустрів День Перемоги в Австрійських Альпах. Зараз живе і працює в м. Новочеркаську Ростовської області. Має 4 бойові ордени. Один з них одержав у боях за запорізький край.

На фотовиставку ветеран подав кількасот своїх знімків. Це — фрагментарні розповіді про бойовий шлях донських козаків. Цілий ряд фотознімків розповідає, як гуляйпільці відзначали 25-ти, 30-ти, 35-річчя визволення району від німецьких загарбників і зустрічають 40-річчя Перемоги.

Ветерани, знайомлячись з експонатами виставки, впізнали себе, своїх друзів. Ось Микола Іванович Стукалов пригадав, як 10 років тому він зустрічався з учнями СІШ № 1.

Є знімки, на яких бачимо голову ради ветеранів 5 Донського козачого корпусу Павла Григоровича Кузнецова та Юхима Яковича Райгородецького, генерал-майора у відставці командира колишньої 34-ї стрілецької дивізії Матвія Андрійовича Власюка, розвідника цієї дивізії Августа Антоновича Ковнацького, письменника Івана Васильовича Овчаренка, Олександра Мар-

ковича Черноярова, Віктора Семеновича Шляпникова, Павла Олександровича Аксьонова, ветеранів нашого району.

Другий розділ виставки "В ім'я життя на землі" містить роботи земляків-фотолюбителів. Тематика їх найрізноманітніша: від портретів Героя Соціалістичної Праці, заслуженого механізатора УРСР Івана Полікарповича Мартиненка та кавалера орденів Леніна, Трудового Червоного Прапора й "Знак Пошани", неодноразового володаря перехідного обласного призу імені І. П. Мартиненка комбайнера колгоспу імені Горького Миколи Івановича Єременка до фотоетюдів "На березі моря", "Щасливе дитинство", "Перший слід".

Після огляду фотовиставки почесні гості ознайомилися з експонатами, виставленими на конкурс квітів. Про зібрані букети учнів міських шкіл розповів Сергій Кузьмін.

Тут же відбувся перегляд документального фільму "Медаль за бій, медаль за труд із одного металу ллють", який підготували аматори кіно з дослідно-експериментального заводу сільгоспмашин О. П. Кривошеєнко, О. П. Каптюхова та інші товариші. Їхня розповідь — про ветеранів війни і праці, що трудяться на підприємстві.

Обмінюючись думками, враженнями від фотовиставки, ветерани, почесні гості висловили вдячність її організаторам і виконавцям, залишили записи у книзі відгуків. Ось один з них, який зробила В. А. Ковнацька: "Фотовиставка глибоко хвилює своєю достовірністю і високим професіоналізмом. Велике спасибі організаторам і виконавцям". Оглянувши букети квітів, Валентина Андріївна написала: "Спасибі дітям за добру пам'ять, символічну і глибоку сердечність".

14.05.1985 р.

РАДІСТЬ ІЗ СЛЪОЗАМИ ПОПОЛАМ ...

11 вересня 1943 року з боку Донецького кряжу війська 5 Ударної армії вийшли до земель Гуляйпільського району. Почалося визволення населених пунктів від тимчасової фашистської окупації. 18 вересня було визволено останній населений пункт Гуляйпілья.

Вдячні гуляйпільці 13 і 14 вересня широко провели святкування знаменної дати. Піднесеному настрою сприяли і тепла осіння погода, і передчуття радості зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, ветеранами-визволителями.

І ось година зустрічі з гостями настала. Поки вони у супроводі керівників району і міста оглядали ряди гуляйпільського ярмарку, який розташувався на стадіоні "Сільмаш", та спортивні атракціони, що проходили жваво і весело, любителі футболу зустрілися з іншими гостями свята — ветеранами футбольної команди "Динамо" із столиці республіки.

Зустріч, яка проходила в районному Будинку піонерів, відкрив заступник голови виконкому міської Ради народних депутатів В. І. Крупій. Привітавши присутніх із святом 43-ї річниці визволення, Віктор Іванович надав слово керівнику команди ветеранів заслуженому майстру спорту Йозефу Сабо.

— Шановні гуляйпільці, — сказав гість. — Дозвольте від імені команди ветеранів привітати вас з великим святом — 43-ю річницею визволення від німецько-фашистських загарбників.

Йозеф Йозефович познайомив присутніх із складом команди, яка прибула в Гуляйполе.

На численні запитання наших земляків відповідали заслужені майстри спорту Володимир Трошкін і Віктор Матвієнко, майстри спорту міжнародного класу Віталій Хмельницький і Петро Слободян, майстер спорту Володимир Єрохін та Йозеф Сабо.

Після теплої зустрічі всі відправилися на стадіон, де тривали святковий ярмарок, спортивні ігри і атракціони, виступали учасники художньої самодіяльності.

Настає мить початку мітингу-маніфестації.

Слово для відкриття свята надається голові виконкому міської Ради народних депутатів В. М. Піхоті. Він розповідає про творчу мирну працю гуляйпільців по реалізації рішень XXVII з'їзду КПРС, оголошує свято відкритим.

Право підняти державний прапор СРСР надається ветерану-визволителю П. С. Сухіну, слюсареві колгоспу імені Карла Маркса П. Х. Кірієнку, робітнику заводу лакофарбових виробів І. І. Григоряку, шоферу автозагону № 6 Віталію Капустіну. В урочистій тиші лунають величні звуки Гімну СРСР і Гімну УРСР.

Стихає останній акорд, і над стадіоном лине тривожно-щемляча мелодія пісні "Журавлі". Факел пам'яті, запалений три роки тому на могилі Невідомого солдата в Москві комбайнером колгоспу імені Дзержинського А. І. Денисенком, завозять на машині він сам і ветеран — визволитель, почесний громадянин міста А. А. Ковнацький та секретар комсомольської організації СПТУ № 28 Людмила Закревська.

— Сьогодні у нас в гостях, — лине з гучномовців, — почесні жителі міста воїни-визволителі Іван Георгійович Скоморохов та Август Антонович Ковнацький, а також ветерани-визволителі Валентина Андріївна Ковнацька, Клавдія Дмитрівна Сухіна, Петро Степанович Сухін, Микола Іванович Стукалов.

Другий секретар райкому Компартії України М. А. Цюпкало говорить про досягнення трудових колективів району у здійсненні планів першого року дванадцятої п'ятирічки, підкреслює значення боротьби за мир, яку ведуть КПРС і Радянський уряд, продовження Радянським Союзом одностороннього мораторію на ядерні вибухи до 1 січня 1987 року. Від імені бюро райкому партії, виконкомів районної і міської Рад народних депутатів вітає всіх зі святом.

В цей час на зелене поле стадіону вибігають учні міських шкіл і, перешиковуючись, створюють слова "Родина", "Слава КПСС", "Мир". Діти залишають поле, а слово надається І. Г. Скоморохову. Він з вдячністю відгукується про гуляйпільців, які свято шанують пам'ять тих, хто поліг на полі бою, борючись за сьогоднішнє прекрасне мирне життя, примножують їхні традиції.

І ось юні зірничники несуть каску, на якій червоніють згустками крові-квіти, за нею — гірлянду Слави. Право покласти її до міського меморіалу надається ветеранам війни В. А. Ковнацький, М. І. Стукалову, І. С. Ануфрієву та зірничникам восьмирічної школи № 5.

Про те, що естафета старших поколінь — у надійних руках, від імені молоді району говорить коваль ремонтно-механічного заводу Володимир Крилов. А торжество життя на землі стверджують на полі стадіону своїми композиціями юні спортсмени. Під мелодію пісні "Хай завжди буде сонце" завершується композиція "Сонце" і в небо злітають десятки голубів, символізуючи наше стремління до миру.

Прозвучали здравниці на честь Радянської Батьківщини, КПРС, ветеранів Великої Вітчизняної, миру. І диктор оголошує, що через кілька хвилин відбудеться футбольний матч між командами ветеранів київського "Динамо" і збірною району.

Перерва закінчилася. Під аплодисменти присутніх на футбольне поле виходять гості: майстер спорту міжнародного класу Валерій Самохін (воротар), майстер спорту Микола Богданов, заслужений майстер спорту Віктор Матвієнко (капітан), майстри спорту міжнародного класу Станіслав Кочубинський і Сергій Кузнецов, заслужений майстер спорту Володимир Трошкін, майстри спорту міжнародного класу Олександр Бойко, Петро Слободян, Анатолій Шепель, Олександр Дамін, Віталій Хмельницький. До них із привітанням звертається голова виконкому районної Ради народних депутатів М. С. Грицаєнко, бажає успіхів на футбольному полі і вручає хліб-сіль. Від імені команди господарям дякує за теплий прийом керівник Й. Й. Сабо. Він повідомляє, що половину зароблених сьогодні грошей буде перераховано у Радянський фонд миру. Дарує для міського музею футбольний м'яч з автографами киян і вимпел.

Церемонію вшанування гостей закінчено. Звучить свисток судді республіканської категорії Володимира Федоренка. Матч почався. Спочатку наші земляки активно кинулися вперед в атаку, але поступово майстерність гостей дала про себе знати. І по голу в кожному таймі забив Олександр Бойко.

Крім названих гравців на заміну виходили у киян Віктор Мірошин та Віктор Назаров.

Після матчу центр свята перемістився до центральної площі міста, де всіх чекала виставка квітів, присвячена святу.

Наступного дня, 14 вересня, після покладення квітів до пам'ятника В. І. Леніну всім колективам-учасникам конкурсу було вручено Почесні грамоти райвиконкому, а тим, хто вміло захищав свої композиції — сувеніри.

14 вересня свято продовжувалося. Разом з учасниками зіркової естафети воно з міста перемістилося в населені пункти району. А в Гуляйполі на стадіоні продовжувалися спортивні змагання. Опісля відбувся вечір відпочинку молоді.

16.09.1986 р.

ЖИВЕ В СЕЛІ ВЕТЕРАН

З Іваном Петровичем Мелашенком зустрівся випадково, перед початком тематичного вечора, присвяченого 70-річчю Великого Жовтня, у фойє сільського Будинку культури. Знайомлячись з експонатами, що були виставлені тут і розповідали про трудові будні колгоспу імені Ілліча та його славних людей, звернув увагу на групу ветеранів, що жваво згадували свою молодість. Для більшості з них вона виявилася обпаленою Великою Вітчизняною війною.

— Зверніть увагу ось на цього ветерана. — І. Д. Горпинич показав на невисокого чоловіка, що неквапливо переходив від стенда до стенда.

— А хто це?

— Іван Петрович Мелашенко — захисник і визволитель Севастополя. Його прізвище записано на одному із стендів у музеї на Сапун-горі.

Почуте зацікавило мене. І я підійшов до І. П. Мелашенка. Познайомились. Розговорились. Ось що розповів ветеран:

— Про те, що моє прізвище є у музеї на Сапун-горі, я дізнався від односельчанина Андрія Остроуха, який, перебуваючи на курорті, відвідав музей. Було це в 1985 році. Звістка змусила ще раз переконатися: пам'ять людська не забуває тих, хто, ризикуючи життям, боровся з ненависним фашизмом.

Тоді ж пригадалися бої за Севастополь у 1941-1942 роках. Дні, проведені в окопах, подвиги побратимів і ненависть до ворога, яка надавала сил у смертельному двобої. Мабуть, волею випадку довелося мені разом з товаришами брати участь і у визволенні міста-героя від фашистської нечисті, і штурмі Сапун-горі.

З 1946 року Іван Петрович займається мирною працею, господарюючи на вільних колгоспних полях. 32 роки він вирощував хліб, а в гарячі жнивні дні сідав на комбайн і косив, молотив виплеканий працюючими руками хліборобів урожай. Не завжди він був однаковий, але серце степовика йому раділо і прагнуло зібрати все до зернини.

— Спочатку довелося працювати на різних марках комбайнів. А в 1953 році на "Сталінці-6" став переможцем соціалістичного змагання. Вже тоді я проявляв турботу про поповнення

хліборобської сім'ї і мені приємно, що доклав зусиль до зростання професійної майстерності тепер уже орденоносців, визнаних комбайнерів не тільки колгоспів імені Ілліча та "Україна", а й району Володимира Семеновича Мелашенка, Михайла Михайловича Мельника, Петра Петровича Пилипенка.

Свого часу Іван Петрович тричі (1956, 1959 і 1973 роках) їздив на цілину, допомагав казахським побратимам збирати врожай. То ж можна зрозуміти гордість ветерана, що в розвиток інтернаціональної дружби українського і казахського народів він теж вніс посильну частку. По-особливому це "чуття єдиної родини" сприймається тепер, у рік 70-річчя Великого Жовтня.

Вже п'ятий рік як Іван Петрович вважається на пенсії. Я не обмовився. Вважається, бо хоч має право на заслужений відпочинок, але, доки дозволяє здоров'я, хочеться йому бути корисним господарству, яке знав і в гіркі післявоєнні роки відбудови, і в теперішні мирні, заможні часи.

— Зараз працюю на маленькому тракторі, на Т-16, — хвалиться. — Якраз по моїх силах машина. Ми з нею дружимо. Виконуємо всі наряди, які нам доручають. В основному ж доставляємо на ферми фураж для худоби, в час осінньої чи весняної сівби підвозимо до агрегатів мінеральні добрива. В колгоспі є до чого руки докласти.

До речі, лише один промовистий приклад, який характеризує ветерана. Минулого року він мав 250 виходів-днів, тоді як для пенсіонерів встановлений мінімум — 150.

Молодим колгоспникам, які вирішили присвятити себе роботі біля землі, є з кого брати приклад. Серед таких — ветеран війни і праці Іван Петрович Мелашенко, скромна людина, яка знайшла своє щастя у рідному колгоспі. Мабуть, через це колишнього солдата і комбайнера охоче запрошують до себе на вечори не тільки комсомольці колгоспу, а й школярі.

... Притихли в класі дитячі голоси, в юні серця тихо падають слова ветерана, вистраждані серцем: "Любіть своє село, річку, матір, батька, і знайте, від цієї любові починається любов до матері-Вітчизни".

Схвильований зустріччю із школярами, — ветеран прощує сільською вулицею, невміло тримаючи в руках букет живих квітів. Знак вдячності юного покоління старшому за мирне сьогоднішнє.

21.02.1987 р.

НАША ГОРДІСТЬ І СЛАВА

Ветерани...

Сивочолі й сивоброві, із слідами літ на обличчях, але із нестаріючим завзяттям ув очах, вони — наша гордість і слава, коріння, що міцно еднають минуле і сучасне рідної Вітчизни. Всенародна повага і вдячність народу до ветеранів війни і праці. Людей, які своїм невтомним трудом, самовідданістю у роки Великої Вітчизняної війни підняли, відстояли Країну Рад, піднесли її до космічних висот. Біографії ветеранів — це жива історія Батьківщини, її честь і слава. Але, як і співається в пісні, не старіють душею ветерани. Вони і сьогодні — в міру сил допомагають трудовим колективам викочувати плани дванадцятої п'ятирічки, їх часто можна бачити не тільки у трудових, але і учнівських колективах, де вони проводять військово-патріотичне виховання підростаючого покоління. Але ветерани прагнуть ще енергійніше віддавати свої знання, досвід партії і народу.

В минулу суботу відбулася установча конференція районної організації ветеранів війни і праці, її відкрив другий секретар райкому Компартії України М. А. Цюпкало. З доповіддю на ній виступила заступник голови райвиконкому Т. В. Порохнява.

Вона, зокрема, сказала, немало колишніх фронтовиків, партизанів і підпільників живе серед нас. З теплотою і любов'ю ми називаємо їх уже звичним словом ветерани. Комуністична партія і Радянська держава постійно проявляють турботу про учасників Великої Вітчизняної війни. Чуйне ставлення до ветеранів — невід'ємна риса соціалістичного способу життя. Так, в районі з 1974 року медалью "Ветеран праці" нагороджено 4 тисячі чоловік, в тому числі в 1986 році — біля 700.

Сьогоднішня наша конференція, продовжує доповідачка, проходить в історичний час — час крутого повороту в розвитку радянського суспільства, розпочатого після квітневого (1985 року) Пленуму ЦК КПРС. В країні триває перебудова у всіх сферах нашого життя. В широке коло по збагаченню форм соціалістичної демократії, передбачених XXVII з'їздом партії, входить і створення Всесоюзної організації ветеранів війни і

праці. 17 грудня 1986 року в Москві, в Колонному залі Будинку спілок відбулася установча конференція Всесоюзної організації ветеранів війни і праці.

Про авторитет ветеранів у нашій країні говорять і регулярні зустрічі з ними в партійних, радянських, профспілкових і комсомольських органах. Регулярно проходять вони і в нашому районі. Після таких зустрічей переконаєшся в тому, що невичерпні сили закладені в радянських людях, які від покоління до покоління передають і примножують наші славні революційні, бойові і трудові традиції.

Далі доповідачка говорила про роботу секції ветеранів партії нашого району. Активністю тут відзначаються М. О. Кузьменко, В. О. Півненко, І. Д. Горпинич, Н. П. Чучко, Г. К. Коровка та багато інших. Не залишилися вони і осторонь Чорнобильської біди, перерахувавши у фонд ліквідації наслідків аварії 2555 карбованців.

В доповіді йшлося й про завдання районної організації ветеранів. Серед них першочерговим є залучення людей з великим життєвим досвідом до громадсько-політичної діяльності, виховання підростаючого покоління. В широкомасштабних планах прискорення соціально-економічного розвитку країни повинна брати участь кожна радянська людина. Чимало користі можуть принести ветерани. Наприклад, в районі трудиться кожен третій пенсіонер. Але господарським керівникам треба більше проявляти піклування про організацію їх праці, вивчати побажання і можливості.

Одним із головних завдань організації є турбота про краще задоволення потреб ветеранів. Адже в умовах перебудови, оздоровлення радянського суспільства увага до людей похилого віку, шанобливе ставлення до ветеранів є елементом соціальної політики партії і держави.

В останні роки партія і уряд прийняли ряд рішень, які сприяють покращанню матеріально-побутових умов ветеранів, організації їх відпочинку і медичного обслуговування. Зросли мінімальні розміри пенсій, введені підвищені надбавки за довгий загальний і безперервний стаж.

В нашому районі, наприклад, збільшення пенсій дало прибавку в 1171 тисячу карбованців за минулий рік у порівнянні з 1984 роком при загальному збільшенні пенсіонерів на 159 чоловік. За два останні роки безплатно одержав автомобілі 31 інвалід Великої Вітчизняної війни, за пільговими цінами продано 23 автомобілі і 16 мотоциклів. Торік ветеранам виплачено 29 тисяч карбованців за технічне обслуговування автомобілів і витрати на бензин.

Дуже важливим завданням в організації ветеранів є допомога адаптуватися тим, хто від трудової діяльності переходить до способу життя пенсіонера. Головне тут — дійти до кожного, вчасно подати товариську підтримку. Велику допомогу в цій справі можуть відіграти клуби ветеранів.

У доповіді відзначено, що районна рада ветеранів користуватиметься всіма правами, які Конституція СРСР надає громадським організаціям.

У колгоспі "Україна" 658 ветеранів війни і праці, сказав І. Д. Горпинич, беручи участь у обговоренні доповіді. З них постійно трудиться 64, посильну допомогу подають господарству 440 чоловік. Восени торік пенсіонери перебрали 1150 тонн гібридної кукурудзи, заклали 4120 тонн буряків. Всякої похвали заслуговує приклад Олексія Петровича Буряка, який в період закладання різнотрав'я організував бригаду пенсіонерів, і вони ударно потрудилися.

— Нам, ветеранам, не все одно яким виросте підростаюче покоління, тому ми повинні активніше займатися патріотичним та інтернаціональним вихованням, — закінчив цими словами свій виступ ветеран.

З хвилюванням про нашу пам'ять, про людей, які загинули, виборюючи нам волю і незалежність, говорила Н. О. Колісник. Але, щоб зберегти вчинки і дії старших поколінь, всім необхідно докласти зусиль по розширенню і поповненню експонатів районного краєзнавчого музею і тут допомога ветеранів безцінна.

— Необхідно посилити роботу по вихованню підростаючого покоління, — це вже слова П. З. Солодуна, — ми не повинні відсторонюватися від активної роботи до тих пір, поки є у нас сили. Нам не байдуже у чий руки передамо естафету трудових і ге-

роїчних звершень. Керівникам підприємств, господарств і організацій, партійним працівникам треба проявляти більше уваги і турботи до ветеранів війни і праці.

— Я в партії вже 46 років, — розповідає Н. П. Чучко, — і завжди відчуваю себе в строю. І нам, ветеранам, заспокоюватися ніколи, коли попереду партію і народ чекають великі справи. У щасливий час ми живемо — час перебудови, тому першочерговим нашим завданням є донести, до кожного рішення січневого (1987 р.) Пленуму ЦК КПРС, особливої турботи заслуговує робота серед молоді.

— Ми, ветерани, проводимо виховну роботу в школах, — говорить М. О. Кузьменко, — але відводять нам для цього по 10-15 хвилин і тоді, коли після уроків у дітей немає ні сил, ні бажання. Не ходимо ми і в молодіжні колективи. А чому? Хто в цьому винен? Рідко зустрічаємося і з батьками школярів. Ось над чим повинні працювати всі ветерани.

Чимало хорошого про ветеранів села говорив В. Я. Красницький. З них 28 процентів постійно працює в колгоспі імені Калініна. Такі пенсіонери, як П. Д. Хайло, В. П. Дядюн допомагають виконувати Продовольчу програму, здають лишки сільгосп-продуктів державі. Не менш важливим завданням ради ветеранів є виховна робота, яку вестимемо ще наполегливіше.

Підсумок розмови, що відбулася, зробив другий секретар райкому партії М. А. Цюпкало.

Делегати установчої конференції вибрали районну раду ветеранів війни і праці, яку очолив Герой Соціалістичної Праці Г. К. Коровка.

26.02.1987 р.

ПРИЙШОВ ЛИСТ З АРМІЇ

Зеленого травня 1985 року Леонід Андрійович та Єлизавета Григорівна Мофи провели на службу в армію сина Олега. Як і 40 років тому у День Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років, буяла квітом і зелом весна,

родичі та сусіди бажали новобранцю хорошої служби і справедливих командирів.

Прихиливши сина до плеча, батько сказав на прощання: "Будь чесним і дисциплінованим солдатом. Не осором нас із матір'ю". Мати ж тільки ховала сльози в хустину та надивлялася і не могла надивитися на рідні риси синового обличчя.

Не вірилося їй та батькові, що син уже дорослий, що через кілька днів він стане солдатом і візьме на свої юнацькі плечі відповідальність за захист рідної Вітчизни. Що від його сумлінності, дисциплінованості та старанності теж залежатиме спокій радянських людей, зайнятих мирною, творчою працею.

Дорослий... Та який він дорослий, як ніби, ще вчора був школярем, учнем Токмацького училища техніків-механіків, а в жаркі літні дні канікул трудився поруч із батьком на елеваторі хлібопродуктів. Хоч інколи і важкувато було на роботі (а кому легко під час пізнання тонкощів будь-якої спеціальності?), але не хникав. Тут же, в колективі, чув добрі відгуки про свого батька. Бачив, як його працьовитість і сумлінність шанують товариші, керівники підприємства.

Повага ж та завойована багаторічною, бездоганною роботою.

— Леонід Андрійович, — говорить директор елеватора хлібопродуктів М. В. Потапчук, — кращий зерносушильник. Ударник комуністичної праці, добросовісний, старанний працівник. Його портрет неодноразово заносили на Дошку пошани підприємства. Торік він їздив у Москву на Виставку досягнень народного господарства — як переможець соціалістичного змагання.

Гарної думки про Л. А. Мофу й інші працівники елеватора хлібопродуктів. І добре, що син своєю бездоганною службою в армії зміцнює батьків авторитет.

Нещодавно до редакції нашої газети надійшов лист з військової частини, де служить Олег. Ось що пише про нього заступник командира підрозділу по політичній частині С. Н. Трошин: "Великим авторитетом у військовому колективі користується відмінник Радянської Армії, спеціаліст другого класу ефрейтор Олег Леонідович Мофа. За час служби він зарекомендував себе тільки з позитивного боку.

З перших днів служби Олег почав добросовісно вивчати довірену йому техніку, швидко вступив у стрій і приступив до самостійного чергування.

Товариші Олега виявили йому високе довір'я, обравши групкомсоргом підрозділу, і він виправдовує його. Чимало уваги приділяє громадській роботі, вихованню комсомольців, створенню в колективі здорової, нормальної обстановки. Не випадково комсомольська група, яку очолює Олег Мофа, іде в авангарді соціалістичного змагання за гідну зустріч XX з'їзду ВЛКСМ, в колективі давно вже немає порушень військової дисципліни.

Ми впевнені, що політичне загартування, досвід комсомольської роботи, одержані Олегом під час служби в армії, допоможуть йому і після демобілізації. А працювати він мріє в рідному районі".

Лист закінчується такими словами: "Ми впевнені, що Олег Мофа буде і надалі добросовісно виконувати свої обов'язки. Дякуємо батькам Олега — Леонідові Андрійовичу і Єлизаветі Григорівні — за виховання сина".

Разом з батьками і ми радіємо за нашого земляка, який чесно служить рідній Вітчизні.

26.03.1987 р.

ВІЧНЕ НАШЕ ДЖЕРЕЛО

Виховання священної любові до Вітчизни, яка для кожного з нас починається від рідної батьківської хати, села, що притулилося обабіч шляху, чи будинку в степовому містечку, є справою важливою, клопітливою, потребує системи і цілеспрямованості. Виходячи з таких вимог, і будують цю роботу партійна організація радгоспу "Червоний" та місцева восьмирічна школа.

Одним з сильних і дійових аспектів або напрямків ідейно-виховної роботи є використання прикладів ветеранів війни і праці. Ніхто краще, точніше не скаже, як учасник подій, в яких доводилося брати участь, ніхто не передасть яскравіше і дохідливіше атмосферу тих, тепер далеких грізних днів, як він,

учасник. Тому не випадково, в число заходів, які проводять в місцевій школі, включають і такі, як зустрічі з ветеранами війни.

Нещодавно гостем школярів був ветеран Великої Вітчизняної війни, учасник прориву блокади Ленінграда Іван Артемович Шаповал, який працює пасічником у радгоспі. Чимало цікавого, повчального зі своєї фронтової біографії розповів він юним. А головне — треба з дитинства виховувати любов до Батьківщини, народу, села і його людей, які невтомно працею зміцнюють мир на землі.

Запам'ятається піонерам і жовтянтам і зустріч з ветеранами Андрієм Федоровичем Набокою та Семеном Панасовичем Шевченком, яка проходила під девізом "Мир відстояли — мир збережемо".

Зустрічі... Зустрічі... Кожна з них полишає слід у юних серцях, впливає на їхні думки і вчинки. Почуте нерідко виливається у щирі дитячі рядки: "Я війни не знаю. Але якщо вона несе смерть людям, вона нікому не потрібна. Смерть війни!". А ось інший уривок з учнівського твору: "Травень — місяць Перемоги, яку виборов радянський народ. Я горджуся своїм народом. І хочу, щоб на землі завжди був мир".

Наведені рядки свідчать про одне: насіння патріотизму, висіяне в благодатний ґрунт, дає добрі сходи. Тому в школі намагаються урізноманітнити форми зустрічей з ветеранами. Не так давно, тут пройшов ранок під девізом "Хліб моєї Батьківщини — сила моєї Вітчизни", на якому виступила пенсіонерка, колишня трактористка, учасниця відбудови господарства Віра Семенівна Тарасенко. В силу своїх сил і здоров'я вона і сьогодні в строю. Зарекомендувала себе також активною солісткою фольклорного ансамблю.

Про особисту участь в освоєнні цілинних земель розповів кочегар школи Іван Федосійович Деркач. Про нелегку битву за врожай говорили передові механізатори радгоспу Іван Васильович Жованик та Володимир Андрійович Бабич.

Такі тематичні вечори та ранки дають бажаний результат.

— З метою військово-патріотичного виховання ми організуємо, — говорить директор школи Г. А. Дерев'яно, — зустрічі з колишніми учнями школи, а тепер воїнами Радянської Армії і

курсантами військових училищ. Днями, побували в учнівському колективі Володимир Деркач, Юрій Шило, Юрій Кійко, які говорили, що сьогодні захиснику Вітчизни треба бути освіченим, фізично і морально загартованим.

Вихованці школи проявляють турботу про ветеранів війни і праці, допомагають їм у догляді присадибних ділянок, прибиранні в кімнатах тощо. Щиру вдячність висловлюють першокласникам та п'ятикласникам подружжя Андрія Федоровича Набоки та Івана Михайловича Кукоби, що не забувають їх.

— Партійна і профспілкова організації і дирекція радгоспу висловлюють подяку всім ветеранам війни і праці за їх посильну допомогу господарству. Серед них не можна обійти увагою, — розповідає голова профкому Н. І. Бабич, — в'язня Бухенвальду Андрія Макаровича Палія. Влітку він завжди сторожує біля телят. Завжди виходить на роботу, коли треба когось підмінити. Охоче передають свій досвід молодим робітникам Акафій Нилівич Дерев'янку, кавалер орденів Вітчизняної війни II ступеня і Червоної Зірки Іван Никифорович Боярко.

Далі Ніна Іванівна називає Івана Миколайовича Кошкалду, Андрія Федоровича Набоку, Антона Дмитровича Негалюка, Петра Івановича Нещерета, Семена Панасовича Шевченка, Павла Федоровича Попенка, Івана Івановича Назаренка.

— І цей список можна продовжити, — каже голова профкому, — всі вони заслужили добрих слів, у міру сил і здоров'я ведуть виховну роботу серед допризовної молоді села. Але не можна не згадати Парасковії Петрівни Дігтяр, яка в роки війни евакуювалася на схід країни разом з радгоспною худобою. Багато зробила вона в тилу для Перемоги, а повернувшись додому, все життя пропрацювала в радгоспі, за що й удостоєна найвищої нагороди Батьківщини — ордена Леніна.

Славу старших поколінь підхопило молоде: зараз полями рідного господарства водить трактора колишній воїн-інтернаціоналіст Петро Рибальченко, який має бойову нагороду, одержану в Афганістані.

Добре насіння дає добрий результат. Насіння вдячності поколінь проростає вдячності у серцях молодих. Підтвердженням

того буде і те, що 9 травня у вихованців місцевої восьмирічної школи день розпочнеться з операції "Світанок". Піонери і жовтенята з червоними квітами в руках розтечуться, як весняна вода, по селу вітати ветеранів війни з святом Перемоги. І це знаменно, пам'ятно, добре.

09.05.1987 р.

ТИМ, ХТО ПІШОВ У БЕЗСМЕРТЯ...

8 травня 1987 року. Наближається 14-та година. Подвір'я міської середньої школи № 1 заповняють нинішні її вихованці, ветерани війни, гості. Духовий оркестр виконує пісні воєнних років, звучать сучасні військово-патріотичні мелодії. В колі ветеранів — колишніх випусників школи чути радісні вигуки привітання. Сльози, обійми.

Та ось настає довгождана мить. Стихає музика. Лунають голоси ведучих: "Шановні друзі! Сьогодні в нашій школі урочиста подія. Вона присвячена відкриттю Пам'ятного знака учням і вчителям, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни. У нас в гостях члени бюро райкому Компартії України, райвиконкому, міськвиконкому, представники базових господарств".

Тут же звучить команда: "Школа! Рівняйся! Струнко! Рівняння на ветеранів Великої Вітчизняної війни!". По коридору слави ідуть сивочолі ветерани, вдячні школярі вручають їм живі квіти.

Говорить директор школи О. П. Власенко: "42-й раз радянський народ, все прогресивне людство світу зустрічають свято Перемоги над фашистськими загарбниками. В ці дні ми всі з глибоким почуттям відповідальності вслухаємося в дорогі нашому серцю слова "Батьківщина", "Мир", "Травень", "Перемога", "Патріотизм", вшановуємо пам'ять тих, хто загинув на війні".

Далі Олексій Петрович розповідає, що СШ № 1 дала багатьом юнакам і дівчатам путівку в життя, навчила правильно жити, працювати, а якщо треба, то і вмирати. В нинішньому році виповнюється 50 років першого випуску школи. Це її історія.

— Сьогодні ми, юна зміна наших дідів і батьків, — говорить О. П. Власенко, — шануємо пам'ять випускників довоєнних років, які ступили в безсмертя прямо зі шкільної парти і ціною власного життя захистили нас від ворога.

168 учнів і вчителів школи загинули на війні. Серед них рядові П. Р. Рубан, А. І. Хорішко, Микола і Петро Даниловичі Чучки, сержанти О. М. Сахно, О. П. Бондаренко, офіцери О. І. Онокій, В. Д. Соснов, Володимир і Григорії Федоровичі Міщенки, Д. Я. Спащенко, В. Ф. Шишов, Я. М. Чайковський, В. Т. Нечитенко, О. П. Савченко. Але пам'ять про них не погасла.

— Велику роботу виконано по будівництву Пам'ятного знака. Велике спасибі за сприяння в будівництві його випускникам 1941 року, і всім випускникам різних поколінь, особливо Заслуженому вчителю РРФСР, випускнику нашої школи 1941 року Федорові Федоровичу Сліпченку. Величезну допомогу подали і трудові колективи підприємств, а саме: колгоспу імені Енгельса, дослідно-експериментального заводу сільгоспмашин, взуттєвої фабрики.

Право перерізати червону стрічку надається ветерану війни І. М. Петельку, директору школи, учням Владиславу Козлову і Лілії Тимченко. Спадає біле покривало. І зору відкривається монумент, який споруджено у вигляді трьох пелюсток вічно палаючого вогню. Три пелюстки символ єдності трьох поколінь — дідів, батьків і дітей. Так головний скульптор міста-героя Волгограда В. Ю. Масляєв передав пам'ять тих подій.

Ветеран війни, колишній учитель школи П. П. Левицький разом з учнями Валентиною Гурою та Оксаною Ганусеєвою запалюють вічний вогонь, привезений з Мамаєвого кургану з героїчного Волгограда. Ветерани і гості кладуть квіти навколо вічного вогню.

Наступає хвилина мовчання. Минає вона і, карбуючи крок, ідуть орлята. Вони дають клятву на вірність Вітчизні, на вірність традиціям старших поколінь.

Секретар райкому Компартії України Л. І. Явон вітає ветеранів, жителів міста, школярів, учителів від імені бюро райкому партії, райвиконкому і міськвиконкому з Днем Перемоги, бажає миру, щастя, безхмарного неба. З нагоди викриття Пам'ятного знака виступили перший секретар райкому комсомолу Олександр Кірієнко, ветеран війни І. М. Петелько та О. І. Полтавцев.

12.05.1987 р.

СОЛДАТ ДВОХ ВОЄН

Невблаганний плин часу. Все далі і далі відходять в історію події початку великого і славного шляху республіки, яка в ці дні відзначає 70-річчя встановлення Радянської влади. Все менше і менше залишається серед нас живих учасників тих буремних днів, коли завоювання Великого Жовтня довелося відстоювати з гвинтівкою в руках.

У нас в районі одним із легендарних (хоч, здається, нічого незвичайного чоловік не зробив), які міцно тримають нерозривний зв'язок поколінь, є учасник громадянської та Великої Вітчизняної воєн Ілля Степанович Філіпченко.

Розповідає І. С. Філіпченко:

— Перш за все дякую, що навідуєтесь, не забуваєте ветеранів. Не так давно приходили хлопці з райкому партії, цікавилися, як живу. Спасибі, поки що скаржитися нічого. Життя іде вперед і вам продовжувати справу, розпочату Великим Жовтнем.

Коли у січні 1918 року в Гуляйполі була встановлена Радянська влада, йшов мені дев'ятнадцятий. Син селянина, я радо зустрів цю звістку. А коли було оголошено призов у Червону Армію, пішов служити революції. Спочатку запасний полк у Харкові. Там нас було немало з Гуляйполя. Але майже всіх забув. Пригадую тільки Савку Бальсанка — він із старшим братом був. Коли німецько-австрійські війська вторглися на Україну, довелося вступити в бої і нам.

Пригадую бої за Смоленськ, Київ, форсування Західної Двіни. Особливо важко довелося нашій 16 дивізії імені Кіквідзе в боях під містом Полоцьком. Чому дивізія імені Кіквідзе? Це героєм громадянської війни, який загинув на Південному фронті. Тоді у нас розповідали про нього цілі легенди. Ось одна з них.

Трапилося так, що броньовик, в якому перебував Кіквідзе, в розпал атаки заглух і онімів. Вороги зраділи воєнному трофею, і, щоб доставити у своє розташування, запрягли шестеро коней і почали тягти. Коли він вискотився на відкриту місцевість, застрочив кулемет. Вороги в паніці розбіглися, а хоробрий воїн з панцерником повернувся до своїх.

А це було на початку 20-го року в Білорусії. Командир полку Овчинников віддав наказ наступати на село під містом Полтуцьком. Як зараз пригадую, була друга година ночі. Спочатку заговорила артилерія, а потім рушила піхота — де бігом, де повзком. Вирвалися в лісі на галявину, а він і накрив нас. Попадали за пеньки, і ні туди, ні сюди. Тоді по цепу пролетіла команда: "В штикову атаку". Загриміло "ура!". Частина ворогів здалася, та інші підпалили село і під прикриттям вогню пішли в контратаку. Ми її відбили, хоч нелегко це було зробити. Червоноармійські лави ріділи з кожним боем. А пройшли ми з боями по Україні і Білорусії більше 600 кілометрів.

Довелося форсувати Німан.

Пам'ятними для мене стали бої за місто Полтуцьк. Два дні відбивали ми його у вояк Пілсудського. 11 серпня 1920 року у бою розривна куля влучила мені у праву ногу. Коли я впав на землю, помітив санітар і під вогнем витяг до наших. А потім лікування в Гродно, Новгороді. З цього російського міста з палицею в руках вирушив додому, на Україну. Неспокійні, тривожні то були часи. Що робилося в наших краях, дізнавався з скупих газетних повідомлень.

З трудом добирався поїздами до Москви, Харкова, Синельниково, Чаплино. Товарняком доїхав до станції Гуляйполе. А тут уже на попутній підводі додому. Було це у грудні 1920 року. Підлікувавшись, поступив на завод "Богатир" (пізніше він називався "Червоний металіст"), де пропрацював до початку Великої Вітчизняної війни.

* * *

Тут ми перервемо спогади ветерана, якому є що сказати своїм землякам, щоб дещо розповісти про нього самого.

Вірломний напад фашистської Німеччини змусив Іллю Степановича, як і сотні тисяч патріотів, знову взятися за зброю і стати на захист рідної Радянської Вітчизни.

І знову на солдатську долю випало всякого: довелось випити гірку чашу відступу, форсувати Сиваш, нищити ворога на

кримській землі, бути пораненим у ліве плече. В стрій повертали 7 госпіталів, але до кінця не вилікували і у липні 1944 року до рога його повернула у Гуляйполе.

Підлікувався дома і став брати участь у відбудові міста. Худорлявого столяра добре пам'ятають працівники друкарні — їм він допомагав зводити з руїн приміщення друкарні. Після до виходу на пенсію — інструктор з професійного навчання в школі-інтернаті. Тут не одному десятку юнаків колишній солдат прищепив любов до столярної справи. Вони і сьогодні з вдячністю згадують Іллю Степановича.

Невпинний біг часу. Для країни 70 років — мить, для людини — вік. Моему співбесіднику час і пережиті події ковилою вибілили рідкувату чуприну, куцисті брови, підківку вусів. Та час не владний над пам'яттю людини, яка все своє життя чесно і добросовісно трудилася для рідної Вітчизни. Це про нього, Іллю Степановича, сказано у Привітанні ЦК КПРС, Президії Верховної Ради СРСР і Ради Міністрів СРСР, яке напередодні 70-річчя Великого Жовтня на урочистому засіданні йому привселюдно вручив перший секретар райкому партії М. С. Беляєв: "Ви належите до того покоління радянських людей, яке здійснило величну в історії людства революцію, в жорстоких сутичках з внутрішніми і зовнішніми ворогами відстояло завоювання Жовтня, робило перші й найважчі кроки на шляху будівництва соціалізму.

Висловлюємо Вам глибоку подяку і вдячність за беззавітну службу народу, відданість справі ленінської партії, комуністичним ідеалам".

24.12.1987 р.

ЩАСТЯ ТОБІ, ЗЕЛЕНЕ ГУЛЯЙПОЛЕ

Наше місто, як і всі населені пункти району, готується до 45-річчя визволення від німецько-фашистських загарбників. Як завжди, вдячні гуляйпільці запросили на свято дорогих визволителів. Першими до нас прибули почесний житель Гуляйполя

старший інструктор політвідділу колишніх 9 стрілецького корпусу 301 стрілецької дивізії 5 Ударної армії Ганна Володимирівна Нікуліна та командир мінометної роти гвардії капітан колишньої 4 гвардійської стрілецької дивізії Олександр Олексійович Яковлев.

Ми зустрілися з ними і попросили розповісти про свої враження від міста і його жителів.

Розповідає А. В. Нікуліна:

— Для мене гуляйпільська земля пам'ятна вересневими днями 1943 року, коли йшло визволення від німецько-фашистських загарбників. Пам'ятаю, одного дня у справах я йшла мимо солдатських землянок, виритих побіля лісосмуги. Проминувши одну з них, почула голос дівчини: "Товаришу майор, йдіть сюди. Зараз буде наліт ворожої авіації". Я їй відповіла: "Ніколи мені, у мене справ багато". І пішла далі. Коли й справді почався жорстокий ворожий наліт на кінні частини Григоровича. Я сховалася у випадковій воронці від бомби. Ту жакливу картину бомбардування і іржання поранених коней не можу забути й досі. А коли вже була у визволеному Гуляйполі запам'ятався такий епізод. Хати розбиті, попалені. Підходить до мене один чоловік та й каже: "Товаришу майор, дозвольте для колгоспу хоч одну поранену коняку взяти. Бо фашисти все тягло забрали".

— І що ж ви, думаєте? На одній із зустрічей у післявоєнному Гуляйполі довелось із тим чоловіком зустрітись і почути слова подяки за допомогу.

Місто Гуляйполе, яке я вважаю своїм, бо є його почесним жителем, з кожним роком міцніє і красивішає. За останні п'ять років, відколи тут не була, воно знову поповнилось рядом новобудов.

Тож, шановні гуляйпільці, завжди пам'ятайте якою ціною завойовано мирне, прекрасне сьогоднішнє, трудіться заради перебудови, пам'ятайте, що від особистого внеску кожного багатшою і могутнішою стане рідна Батьківщина. Щастя й удачі вам у всіх корисних справах!

Розповідає О. О. Яковлев;

— Наша дивізія у липні-серпні 1943 року вийшла до Міус-ріки. Визволяли ми Донбас, а потім і ваш район. Яким я пам'ятаю тодішнє

Гуляйполе? Звичайним селом з попаленими хатами. Наша частина проходила не центром Гуляйпілья, а дещо збоку — селами.

В Гуляйполі я був на 40-річчя визволення і приємно здивований змінами, що відбуваються в місті. А які приємні, гостинні і доброзичливі жителі міста. Я вже п'ятий рік листуюся з ученицею СШ № 4 Нелею Листопад. Зараз вона десятикласниця і я побував у неї вдома. Залишився задоволений від зустрічі. Бажаю всім гуляйпільцям шанувати пам'ять про тих, хто не повернувся з кривавої війни, жити і працювати добросовісно на благо Вітчизни.

— Спасибі за добрі побажання, шановні ветерани! — прощаємося із співбесідниками, бо на них уже чекають у Полтавській середній школі.

— Я не можу всидіти в Москві тому, — каже "майор Анна", як у війну називали безстрашну Ганну Володимирівну, — що з нашого політвідділу залишилась одна я. Хто ж розповідь молодим про ті страшні роки?

Це почуття обов'язку і покликало 84-річну жінку у неблизьку зустріч із своєю бойовою молодістю.

13.09.1988 р.

ОТОЧЕНІ УВАГОЮ

Теплого вересневого ранку завітав у по-осінньому красиве село Темирівку. Не доїжджаючи до його центру, помітив людей похилого віку, які в чистому одязі, а дехто з орденськими колодками розходилися по найближчих вулицях.

Біля підніжжя Меморіалу, що в центрі Темирівки, ніби щойно зірвані лежали квіти. Їхня незів'яла чистота, ніби наша пам'ять про тих, хто спить вічним сном у братській могилі.

Підходжу до стели, на якій викарбувані прізвища тих темирівців, що полягли в роки Великої Вітчизняної війни на полі бою, і солдат, що загинули у такий же вересневий день 1943 року, визволяючи село від німецько-фашистських загарбників.

Рівно 51 рік тому, а саме 13 вересня 1943 року, — розповідає голова сільської Ради А. М. Жовніренко, — червоноармійці при-

несли нам визволення. У боях за Темирівку загинуло троє радянських воїнів.

Всього з села на фронт пішло 252 жителі, з них 147 не повернулося додому. Найбільше із родини Жовніренків та Іванових.

— Ви децю припізналися, — продовжує Анатолій Миколайович, — щойно закінчився концерт учасників художньої самодіяльності у Будинку культури, а перед цим відбувся мітинг-реквієм, приурочений 51-й річниці визволення села від фашистських загарбників. На ньому були присутні ветерани, учасники війни, вдови, пенсіонери, члени трудових колективів автогаража, мехзагону, майстерні, середньої школи. І квіти біля підніжжя, то від них — полеглим.

На мітингу виступали головний економіст колгоспу "Мир" О. М. Бойко, А. М. Жовніренко, вчителька Н. І. Зачепило, учениця Оксана Надолинець.

А як же у Темирівці оточені увагою ветерани війни, вдови, взагалі пенсіонери?

Говорячи про живих, треба зазначити, що тут ніколи не заростає бур'яном Меморіал, бо доглядають за ним упродовж усього року, а не від дати до дати. У місцевій школі за Меморіалом закріплений випускний клас, а влітку доглядає його техперсонал школи. Тому й червоніють квіти біля цього священного місця.

— На сьогодні, — каже голова сільради, — маємо раду ветеранів війни і праці, яку очолює кавалер ордена Вітчизняної війни II ступеня, ордена Червоної Зірки та медалей "За бойові заслуги" і "За відвагу", колишній командир протитанкового винищувального відділення Михайло Якович Пархоменко. Рада працює у тісному контакті з сільською Радою, правлінням колгоспу "Мир" (голова О. Г. Чуб).

Вчора спеціальна група відвідала всіх ветеранів війни і вдів. Їх у нас 43 і поздоровила з 51-ю річницею визволення, запросила їх на мітинг — пам'ять.

— Не знаю, правильно це чи ні, — говорить Анатолій Миколайович, — але ми про своїх ветеранів пам'ятаємо не перед святами, а увесь рік і чим можемо разом з колгоспом допомагаємо їм. Зокрема, виділяємо продукти (цукор, гречку, олію), зерно для особистих підсобних господарств.

Зараз завозимо ветеранам, інвалідам і вдовам дрова. Беремо їх із старих об'єктів, які розбираємо. Зібрали ми для них і гроші на вугілля, але його немає на складі. Як тільки воно там буде, завеземо названій категорій людей, а потім і всім іншим. Для цього правління колгоспу транспортом нас не обділяє, виділяє стільки, скільки потрібно.

... За останні роки помолоділа, покрасивішала Темирівка. І охайні будинки, заасфальтовані вулиці, квіти біля дворів красномовно стверджують, що 51 рік тому визволителі не дарма віддали своє життя за наше мирне сьогоднішнє.

І пам'ять про них житиме вічно у серцях вдячних прийдешніх поколінь.

16.09.1994 р.

ПОЛИНОВИЙ ПРИСМАК

Нещодавно ми відзначали 50-річчя визволення України від фашистських загарбників. Схиляли голови перед пам'яттю тих, хто поліг у борні з ворогом, вшановували живих учасників незабутніх героїчних подій. І серце щеміло від жалю, що з кожним роком стає все менше і менше ветеранів Великої Вітчизняної. Час — неблаганний і смерть вириває з поріділих рядів тих, хто в 1941-1945 роках нехтував нею, йдучи на двобій з ворогом.

Минуло піввіку, але, як виявляється, не всіх ветеранів належно пошановано. Є й такі, що носять у серці полиновий присмак гіркоти від того, що в ті роки вони робили все залежне аби прийшла Перемога, а їх за новим Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" не визнають повноцінними ветеранами і пільги на них поширюються лише на 50 відсотків, тобто так, як на учасників війни, а не учасників бойових дій.

...В селі Копанях живе звичайний, нічим не примітний пенсіонер Дмитро Іванович Руденко. Знаю його давно як чесну, сумлінну людину. А от про те, що ятрить його серце, довідався зовсім недавно. Дмитро Іванович родом із Бабашів (із сусіднього села), від якого залишилося лише кілька хат, що розкинулися

віночком навколо голубого плеса ставка. Тут пройшло дитинство, юність Дмитра Івановича.

А народився і виховувався він у селянській багатодітній сім'ї. Батько Іван Демидович та мати Надія Панасівна мали одне багатство — це семеро дітей. Тож з малих літ хлопець привчався до селянської праці. Закінчивши чотири класи Копано-Лиманської початкової школи, пішов у колгосп погоничем коней. З того часу і працював у ньому аж до виходу на пенсію. Винятком були роки війни.

Коли почалася Велика Вітчизняна, п'ятнадцятирічний юнак, серце якого переповнювала ненависть до фашистів, старався принести своїй Батьківщині якнайбільшу користь: працював на різних роботах у колгоспі з твердою вірою, що ворога буде розбито. Але, як ми знаємо, події влітку та восени 1941 року на фронтах розгорталися не на нашу користь. І у жовтні того року фашисти окупували наш район. Важкі і страшні були роки окупації. Серце юнака-патріота клекотало ненавистю до ворога. Воно не могло змиритися з тим, що чужа нога топче рідну землю. Першим, але не останнім, випробуванням для сімнадцятирічного Дмитра Руденка було 3 травня 1943 року.

— В той день, — пригадує ветеран, — гітлерівці насильно відправляли в Німеччину групу юнаків і дівчат. Зібрали нас на залізничній станції Гуляйполе. Почалася посадка у вагони, а я, влучивши момент, коли конвоїр відвернувся, — пірнув під вагон і — тікати додому. Прибіг до батьків у село і прикинув, нікуди не виходжу з хати. Але не вберігся. 24 травня прийшли із жандармерії і забрали знову для відправки в Німеччину. Але і цього разу вдалося втекти вже із залізничної станції Оріхово. Знову вернувся додому. Та довго там не пробув. Хтось виказав і гітлерівці попередили батька або сина поїде до Німеччини, або його самого пустять в "розход". Прийшов батько до мене та й печалиться. Випитав я у нього, чого він сумує і вирішив собою пожертвувати, а батька врятувати.

Забрали мене в Гуляйпільську жандармерію і такої дали прочуханки, що шкіра на спині полопалась. Протримали півтора місяці у "холодній", а потім знову на станцію і в Німеччину. Повантажили таких самих невільників, як і я, і повезли. Але не зміг

змиритись із тим, що везуть мене, як худобу, в далекий чужий край. І пізно увечері, коли проїздили станцію Лежино, я вистрибнув з вагона — і додому.

Коли добрався до рідних, то в селі вже жинували. Але тепер мені не можна було показуватися на людях. Тому вирішили облаштувати потайник за хатою, де росли кущі дьогтярниць. За ніч від сусідів Мандричів викопали яму, накрили її, а зверху свіжої землі склали соняшничиння. Як тільки яка виникала небезпека, я пірнав у дьогтярницю — і вже у потайнику.

Так Д. І. Руденко переховувався до вересневих днів 1943 року, коли частини Червоної Армії визволили наш край від коричневої чуми. Прийшли наші і юнака 1926 року народження призвали в армію. Думалось йому, на фронт потрапить, у діючу частину і розквітається з ворогом за кривди і наруги. Але командування розпорядилось по-своєму. Направили новобранця у запасний стрілецький полк, який згодом дислокувався у м. Горі, що в Грузії. Тут навчали молодих воїнів стрільби з кулемета, іншої стрілецької зброї.

Через деякий час підучених бійців почали формувати у маршеві роти і відправляти на фронт. Дійшла черга і до Дмитра. Але його із товаришами відправили не на захід, куди ворога гнали з Радянської Батьківщини, а на турецький кордон, щоб не допустити через нього прохід німецько-фашистських або турецьких військ на нашу територію.

— Перебули ми у постійному очікуванні у дотах і дзотах біля двох місяців, — згадує Дмитро Іванович, — а потім відвели нас у казарми, в запасний полк, і там прослужив я до кінця війни. З 1947 по 1949 рік проходив службу, охороняючи морський полігон, і лише у грудні 1949 року по хворобі комісували з армії.

Опісля праця в колгоспі скотарем, чабаном. І аж до виходу на пенсію. Разом з дружиною Раїсою Сергіївною, — доброї душі жінкою, готовою прийти на допомогу самотнім та людям похилого віку, — виховали вони сина і дочку, які дідові і бабі привозять у село щебетливих онуків.

... Пройшли роки. І Дмитро Іванович задає питання і не знаходить відповіді: він ветеран війни чи ні? І при цьому пояснює: това-

риші, з якими йшов до армії, і навіть молодші, мають повноцінний статус ветерана війни, а я вважаюся лише її учасником.

Нам зрозуміла гіркота Дмитра Івановича, але у вже згаданому Законі України, зокрема його статті 4 записано так: "Ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.

До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, інваліди війни, учасники війни", а в наступних статтях дається пояснення, хто ж вони ті учасники бойових дій і їх пільги, інваліди війни і т. д.

Так що, шановний Дмитре Івановичу, ви є ветераном війни і хай ваша совість буде спокійною і чистою перед земляками, а Закон є Закон, ви зробили все, що було у ваших силах, щоб над нами голубіло мирне наше небо. То ж здоров'я вам і довгих щасливих літ на своїй вільній землі.

22.10.1994 р.

ПОВЕРНУЛИСЬ В МАРМУРІ В СЕЛО

Немає на нашій славній Україні міста, містечка чи села, в центрі якого не стояв би обеліск чи меморіал воїнам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни. Ці величні пам'ятні знаки свідки того, що покоління, які зросли у повоєнні часи, не забувають про тих, хто не повернувся з поля бою у рідне місто, містечко чи село, хто ціною свого життя завоював прийдешнім поколінням мир і спокій.

Не винятком є і село Воздвижівка, на території якого розташувався колгосп імені Горького. Хлібороби, тваринники, водії, представники сільської інтелігенції, ветерани війни, солдатські вдови, школярі, гості з обласного і районного центру, представники засобів масової інформації 17 вересня о 14 годині зібралися в центрі села на урочисте відкриття Меморіалу загиблим воїнам-землякам у 1941-1945 роках.

Святові сприяла навіть погода. Темні дощові хмари, що клубочилися над селом, розступилися і на Воздвижівку полилися життєдайні сонячні промені, над головами заголубіли небесні озера.

До Меморіалу сходяться старі і малі воздвиживці, в переважній більшості з букетами осінніх квітів, які кладуть до підніжжя Меморіалу, що у всій красі притягує до себе зір присутніх. Велична стела, зметнувшись у вись, прикрита білим полотном. Старенькі люди, пригадавши рідних і близьких, які не повернулися до своїх сімей, змахують з очей сльози.

Та ось настає давно очікувана мить. До мікрофона підходить голова правління місцевого колгоспу М. М. Новохатько: "Шановні ветерани Великої Вітчизняної війни, солдатські вдови, колгоспники, жителі села, наші шановні гості! Кожен рік віддаляє нас від трагічних років Великої Вітчизняної війни, від тієї незабутньої і великої Перемоги радянського народу в 1945 році. Більш як півстоліття минуло з того часу, як день Перемоги був, є і залишається найвеличнішим, найзнаменнішим і найдорожчим святом для нас.

Неможливо забути, викреслити з пам'яті трагедію воєнних років і тих, хто вистояв, хто ціною свого життя уберіг нас від фашистського рабства. За ці роки наш народ не втратив святої відданості тим, хто здобув перемогу — живим і полеглим героям Великої Вітчизняної. Їх подвиг назавжди залишиться у віках, у пам'яті усіх людей доброї волі.

Ми в неоплатному боргу перед ними, особливо перед тими, котрі віддали своє життя за Батьківщину, свій народ, врятували нас і все людство від коричневої чуми двадцятого століття. Ми повинні це свято пам'ятати і не маємо права загубити жодного імені, жодної долі, маємо віддати належне всім, хто допоміг у боротьбі з ворогом. Ті, хто не повернулися з війни, ніколи нічого не скажуть ні на свій захист, ні на свою похвалу. Ми живі: їх ровесники і їх нащадки повинні зробити це для того, щоб увічнити їх подвиг.

І на підтвердження цього ми зібралися тут. Сьогодні ми відзначаємо не тільки 53-ю річницю визволення села Воздвижівки від німецьких загарбників, а й відкриття меморіального комплексу. Ініціатором спорудження комплексу виступив колгосп імені Горького, на його ж кошти і побудовано меморіал. Тривали ці роботи 6 років".

Далі Микола Миколайович зазначив, що меморіальний комплекс споруджено за проектом головного архітектора Запорізь-

кої області Ю. В. Бірюкова. Виконавцем робіт на спорудженні комплексу виступило Запорізьке мале підприємство "Коло" (директор В. В. Скрипник, головний інженер В. Я. Сміюха), добре потрудилися і майстри-гранітники Ігор Меркулов, Костянтин Полянський та інші.

Частину робіт на комплексі виконала колгоспна бригада О. С. Теслі, благоустрій забезпечила МП ПМК-159 (начальник С. І. Малюка).

Всіляку допомогу воздвиживцям надавали директор об'єднання "Запоріжміськвітло" В. О. Романовський, директор Запорізького алюмінієвого комбінату І. М. Бастрига, керівники корпорації "Запоріелектрочермет" і Запорізького будівельного управління 103, голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков та інші. Всім їм М. М. Новохатько подякував за підтримку і розуміння важливості справи.

— Меморіальний комплекс, споруджений у Воздвиживці, — каже далі Микола Миколайович, — немає рівних собі в області. Це наша пам'ять і повага до воїнів-односельчан, на гранітних плитах його викарбувано прізвища й імена 287 воздвиживців. Це ті, що не повернулися в рідне село і невідомо, де їх могили.

Віднині тут, у центрі села, це місце буде священним, сюди приходитимуть рідні і близькі пом'янути батька, брата, чоловіка. Сюди приходитимуть діти, що йтимуть у перший клас чи закінчуватимуть школу, призовники, молодята, щоб вклонитися пам'яті загиблих, покласти на плити квіти.

Настає урочиста мить відкриття Меморіалу. М. М. Новохатько і І. О. Бірюков, перерізають червону стрічку. Зі стели спадає біле полотнище. І присутні, затамувавши подих, читають слова, викарбувані на ній: "Склонімо низько голови перед пам'яттю воїнів-односельців, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 р.р. Слава героям!"

Право запалити Вічний вогонь надається ветеранам війни Р. І. Росю та Ф. В. Мулу. І ось палає вічний вогонь, а ведуча свята поіменно називає тих, чий імена викарбувано на меморіалі.

Мовчать присутні, і ніби вітер притих, і сонце заслухалось, чуючи як називаються прізвища тих, хто вже ніколи не ступить на знайому стежину, не переступить поріг рідної хати.

Пам'ять полеглих присутні вшановують хвилиною мовчання. До підніжжя Меморіалу лягає Гірлянда слави, яку кладуть сивочолі ветерани та солдатські вдови.

В цей час дівчата-школярки роздають проскурки — за народним звичаєм пом'янути полеглих. Юне покоління воздвиживці вкладає до Меморіалу осінні квіти.

До присутніх звертається настоятель Гуляйпільської Свято-Троїцької церкви отець Віктор Салівон, який освячує Меморіальний комплекс.

На мітингу, присвяченому 53-й річниці визволення Воздвиживки від німецько-фашистських загарбників та відкриттю реконструйованого Меморіального комплексу із словами подяки за пам'ять про загиблих в роки війни виступили голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, заступник голови обласної ради Запорізької організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури М. М. Сидоренко, ветеран війни І. І. Єна, солдатська вдова Г. К. Вітер, дочка загиблого воїна Н. К. Лаврик, голова Воздвиживської сільської Ради народних депутатів І. П. Козицький.

Загальну думку присутніх стисло і об'ємно висловила Галина Кирилівна Вітер: "Низький уклін всім загиблим, які ціною свого життя врятували людство. Земля їм пухом. Спасибі всім, хто не забуває про полеглих в борні, вічна їм пам'ять. Нехай не буде війни, хай буде мир на всій землі".

Урочисте відкриття Меморіального комплексу завершується.

Отець Віктор Салівон приступає до служіння панахиди по загиблих воїнах-односельчанах.

В скорботі схиляють голови сивочолі і юні воздвиживці, слухаючи отця Віктора і віддаючи шану полеглим землякам. Небо, що було затяглося хмарами, знову очистилося від них і ніби провіщає, що пам'ять людська на добрі справи і людей, які за неї поклали голови, вічно шануватиметься живими.

ПАМ'ЯТНИК — БАТЬКОВІ

Напередодні травневих свят у селі Варварівці у садку чепурного будиночка з'явився пам'ятник. На його стелі викарбувано, що в цьому будинку з 1925 року жив учасник Великої Вітчизняної війни Олександр Полікарпович Горпинич з дружиною Вассою Андріївною, який загинув 13 жовтня 1943 року на фронті під Мелітополем. Пам'ятник батькові поставили діти: сини — Володимир, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії Наук вищої школи України, доктор філологічних наук, професор Дніпропетровського університету та Іван, Віталій, дочка Олександра. Спорудив пам'ятник Володимир Олександрович.

Добре, що діти не забувають батьків, а тим більше тих, хто у грізні роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років загинув у боях за Батьківщину.

08.05.2002 р.

ПОЛТАВЦІ ВІШАНОВУЮТЬ ВЕТЕРАНІВ

Шість десятиліть тому визволення району від німецько-фашистських загарбників розпочали частини 5-ї Ударної армії, що рухалися з Донецької області. Першими населеними пунктами, до яких прийшло звільнення, були села Приютне, Темирівка, Полтавка.

З нагоди вікопомної дати проходять в районі урочистості за участю широкої громадськості.

12 вересня святково прибрана Полтавка зустрічала дорогого гостя — почесного громадянина села ветерана 12 гвардійської Донської козачої кавалерійської дивізії, що входила у 57 гвардійський козачий кавалерійський корпус, який визволяв Гуляйпільський район, Івана Георгійовича Скоморохова. В тому, що дорогий гість прибув із міста Новочеркаська (Російська Федерація) заслуга, перш за все, керівника клубу "Пошук" Полтавського НВК Н. О. Глуценко.

На урочистому зібранні, що проходило в Будинку культури, із словами привітання ветеранам війни, а сюди прийшли Г. В. Брова, Ф. Ф. Циганенко, М. І. Смоловий та І. Г. Скоморохов, виступили сільський голова А. В. Дмитренко, гість із Новочеркаська, редактор районної газети "Голос Гуляйпілья" І. К. Кушніренко.

На вечорі багато теплих слів від душі було мовлено на адресу Івана Георгійовича Скоморохова — великого друга полтавських школярів, ентузіаста, пропагандиста військово-патріотичного виховання молоді.

— Все своє свідоме життя я мучився думкою, — розповідав ветеран, як увіковічити пам'ять полеглих і живих фронтових побратимів. Так виникли спочатку фрагменти, розділи майбутньої трилогії, дві її частини нещодавно побачили світ у Ростові-на-Дону. Називається книга "На очній ставці з минулим" (До речі, районна газета 3 вересня вмістила на неї відгук "Пам'ять серця І. Г. Скоморохова").

Оцінюючи зроблене ветераном та зважаючи на його поважний вік і здоров'я, можна назвати людським подвигом.

Ветеранів війни і всіх присутніх тепло вітали піснями учасники сільського фольклорного гурту (керівник В. М. Глуценко), солісти Маргарита Дмитренко, Валентина Долгушева, Леся Купрієнко, Яна Решетова, Юлія Мироненко, Ірина Чехович, Юлія Земелько, Іван Іванович Крупій та Валентина Федорівна Дудка.

А 13 вересня в центрі села біля меморіалу відбувся мітинг-реквієм.

17.09.2003 р.

ЕСТАФЕТУ ПАМ'ЯТІ ПРИЙНЯТО

13 вересня на гуляйпільську землю прийшла естафета пам'яті "Слава визволителям Вітчизни", присвячена 60-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників. Передала її на межі Донецької і Запорізької областей в районі села Темирівки делегація на чолі з головою Донецької обласної державної адміністрації А. М. Близнюком та головою цієї ж об-

ласної ради Б. В. Колесниковим землякам, яких очолював голова Запорізької обласної державної адміністрації В. П. Березовський.

А зустрічали країни сусідів тепло, щиро, з українською піснею і хлібом-сіллю.

Опісля і господарі, і гості, серед яких були делегації не тільки нашого району, яку очолювали голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков і голова районної ради Є. Г. Коровка, а й Куйбишевського (голова райдержадміністрації В. І. Ярошенко), Розівського (перший заступник голови райдержадміністрації О. М. Щербань) районів, керівники обласних, районних підприємств, організацій, установ перемістилися в центр села Темирівки до Меморіалу воїнам-односельцям і воїнам-визволителям.

Під щемлячі звуки музики, яка линула над степом, ведучі Любов Геньба і Юрій Шаровський надали слово голові районної ради Є. Г. Коровці, який оголосив про початок мітингу-реквієму, про те, що Гуляйпільський край урочисто відкриває двері Всеукраїнській естафеті пам'яті "Слава визволителям Вітчизни".

Першим на мітингу слово мав голова Донецької обласної державної адміністрації А. М. Близнюк. Він сердечно привітав ветеранів війни, усіх присутніх із 60-річчям визволення від німецько-фашистських загарбників обох областей. Розповів, як дончани вшановують своїх ветеранів, які проходили святкові заходи.

А. М. Близнюк разом з ветераном війни О. М. Сергієнком передали капсулу-естафету В. П. Березовському і голові ради ветеранів Запорізької області І. В. Солодовнику.

— Дорогі ветерани, високоповажні гості, — так почав свій виступ В. П. Березовський. — До нас, жителів Запорізької області, — славного козачого краю — прийшло 60-річчя визволення від німецько-фашистських загарбників. На олтар перемоги покладені страшні людські жертви, але наш народ переміг і сьогодні приймаючи естафету пам'яті, ми схиляємо голови перед мертвими і живими, хто боровся за перемогу. А вона далася нелегкою ціною.

Шановні ветерани! Велика вам вдячність, доземний уклін за ратний і трудовий подвиг, чесно виконаний громадянський обов'язок.

В. П. Березовський передав капсулу із землею Луганської і Донецької областей І. О. Бірюкову.

Настає хвилина мовчання і святковий салют. Лягають квіти до меморіалу від делегацій, ветеранів.

Над притихлою площею звучать натягнуті, як струни, слова ветерана 5 гвардійського козачого кавалерійського корпусу, в яку входила 12 Донська козака кавдивізія, де він був командиром артилерійського взводу, почесного громадянина міста Гуляйполя і села Полтавки І. Г. Скоморохова, який прибув на свято із міста Новочеркаська. На мітингу тримали слово голова регіональної організації Партії регіонів голова ВАТ "Укрграфіт" Б. Ф. Петров, І. В. Солодовник, ветеран війни житель м. Донецька, який у складі 47 гвардійської Червонопрапорної стрілецької дивізії визволяв наш край, О. І. Нікітін.

І. О. Бірюков передав капсулу-естафету пам'яті В. І. Ярошенку та О. М. Щербаню.

Закінчився мітинг вручення квітів ветеранам і делегаціям, в небо як символ миру — злетіли голуби.

Опісля у сільському Будинку культури відбувся святковий концерт, на стадіоні — футбольний матч між командами ПСП "Мир" і ТОВ "Долинка", ігри, масові гуляння.

17.09.2003 р.

"НА ОЧНІЙ СТАВЦІ З МИНУЛИМ", —

Таку назву має книга спогадів ветерана війни почесного громадянина міста Гуляйполя Івана Георгійовича Скоморохова, презентація якої відбулася 14 вересня у районному краєзнавчому музеї. Вшанувати визволителя району і села Полтавки прийшли земляки-ветерани, ті, хто давно з ним веде тісну дружбу, Н. О. Глуценко, Л. І. Явон та інші.

Шановного гостя хлібом-сіллю зустрічав генеральний директор ТОВ "Еталон" О. І. Дудка, гуляйпільці з квітами.

Презентацію вела голова районного літературного об'єднання, член Національної спілки письменників України, директор

музею Л. Г. Геньба. Привітавши шановних ветеранів із 60-річчям визволення району від німецько-фашистських загарбників і побажавши їм здоров'я, вона передала слово одному з організаторів цієї зустрічі-презентації Л. І. Явон, яка з 1978 року підтримує тісні зв'язки з Іваном Георгійовичем, коли він вперше приїхав на 25-річчя визволення району з начальником штабу полку Ришковим.

Любов Іванівна за час свого виступу встигла багато доброго розповісти про донського козака. І як до 30-річчя визволення району він влаштував першу фотовиставку у районному Будинку піонерів. І як він розшукував своїх однополчан, і як мріяв про написання книги-спогадів. Першою ластівкою великої роботи була книжечка "Пам'ять серця", яка з'явилася в Гуляйпільській районній друкарні у 2001 році. І ось тепер із задуманої трилогії дві частини побачили світ, у яких вміщено більше 2-х тисяч фотографій мертвих і живих однополчан.

— Спасибі вам за вашу працю, — сказала Л. І. Явон. — Пам'ятайте, що третя частина, безперечно, повинна бути. Низький уклін вам і вічна любов.

Про свої враження від прочитаної книги, від спілкування з автором, про дружбу з ним на презентації говорили науковий співробітник музею С. В. Серьогін, керівник пошукового клубу "Пошук" Полтавського НВК Н. О. Глущенко, однополчанин визволитель нашого району, а сьогодні житель міста Оріхова В. М. Галушка.

Про те, що подвиг ветеранів війни не буде забуто, запевнив учень СЗОШ Вадим Якушонок та старший солдат строкової служби Микола Куц.

Схвильованим був виступ І. Г. Скоморохова, якого зворушили теплий прийом гуляйпільців, висока оцінка його скромної праці. Він подякував за те, що відкрили на Дону його ім'я як літератора І. О. Бірюкову, С. В. Серьогіну, Н. О. Глущенко, донському письменнику Анатолію Калініну.

На презентації заступник голови райдержадміністрації О. О. Попович від імені І. О. Бірюкова привітав ветеранів зі святом, а І. Г. Скоморохову вручив регіональну медаль "За заслуги перед Гуляйпільським краєм".

На кінець зустрічі-презентації Л. Г. Геньба запропонувала прийняти І. Г. Скоморохова почесним членом районного літературного об'єднання, а учасники художньої самодіяльності Марія Литвиненко та Ніна Григорович виконали для ветеранів пісні воєнного часу.

Схвильований І. Г. Скоморохов вручив свою діалогію "На очній ставці з минулим" директорам міських загальноосвітніх шкіл і навчально-виховних комплексів.

Після фотографування на пам'ять біля музею гості перейшли на подвір'я міської ЗОШ № 1, де учні квітами зустрічали ветеранів війни. Вони запевнили, що книга Івана Георгійовича буде помічником учням при вивченні історії рідного краю.

Із словом-відповіддю виступив І. Г. Скоморохов.

— Я дякую долі, що довелося дожити до цього дня, — зазначив Іван Георгійович.

А потім були квіти ветеранам і квіти до пам'ятного знака випускникам школи 1941 року, вчителям, що загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни і фото на пам'ять.

В урочистостях взяв участь районний військовий комісар М. А. Борисенко.

20.09.2003 р.

ВКЛОНІМОСЯ І МЕРТВИМ, І ЖИВИМ

17 і 18 вересня 1943 року завершувався визвольний похід частин Червоної Армії по населених пунктах району. 61 рік минуло з тих пам'ятних подій, коли гуляйпільська земля повністю очистилася від фашистської чуми.

І вдячні нащадки воїнів армії-визволительки пам'ятають тих, хто віддав життя за визволення району.

17 вересня естафета Пам'яті пройшла через селище Залізничне, села Петрівку, Воздвижівку, Комсомольське, 18-го — через Долинку і Верхню Терсу, а 20-го фінішувала у Добропіллі.

... Селище Залізничне залите щедрим теплом бабиного літа. Сюди на центральний майдан, що біля залізничного вокзалу,

зійшлися і ветерани війни, і молоде підростаюче покоління, щоб вклонитися мертвим і віддати шану живим.

Перед початком мітингу журі на чолі з Ю. І. Кривицькою довго і прискіпливо розглядало букети та композиції квітів, які символізували нашу пам'ять про події Великої Вітчизняної війни, застерігали берегти мир. А участь у конкурсі взяли: навчально-виховний комплекс, ФАП, селищна рада, ПП "Лагода", нафтобаза, дитячий садок. Постаралися всі, але кращими назвали роботи ФАПу, дитсадка і школи ("Нашого цвіту по всьому світу"), ПП "Лагоди" (за оригінальність композиції). Переможці і призери отримали від спонсорів — базових підприємств — пам'ятні сувеніри.

Затихають розмови, починається мітинг, присвячений 61-й річниці визволення селища від німецько-фашистських загарбників. До присутніх говорить голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков. Він, зокрема, сказав: "Шановні учасники Великої Вітчизняної війни, ветерани, вдови, працівники тилу, учасники цього мітингу, жителі селища, наші гості, дозвольте мені від щирого серця привітати вас з величезним святом, світлим святом цієї території, 61-ю річницею визволення селища від німецько-фашистських загарбників. Хочу висловити слова вдячності нашим визволителям, учасникам бойових дій, людям, які принесли визволення, людям, які принесли перемогу. Ми сьогодні у величезному боргу перед ними. Я хотів би побажати, перш за все, нашим ветеранам міцного здоров'я, щоб ми ще не один рік у такому складі зустрічалися і вітали їх. Я хочу сьогодні схилити голову і згадати про тих людей, які не дійшли до цього світлого свята, які зробили все, щоб ця перемога в нас була, але їх з нами немає, кого ми втратили в період бойових дій, хто помер у післявоєнні роки від тяжких ран, але пам'ять про них, я думаю, назавжди залишиться у пам'яті прийдешніх поколінь.

11 вересня ми почали широко відзначати це свято у районі з міста Гуляйполя, а завтра завершимо у Долинській і Верхньотерсянській сільських радах.

Я думаю, що програми, які намітили органи місцевої влади і програми, які зараз розробив і намітив Кабінет Міністрів по підви-

щенню пенсії, по виконанню соціальних гарантій перед нашими, перш за все, ветеранами, будуть виконані у найближчий час.

Я хотів би, щоб у всіх у нас були перемоги на трудовому фронті, я бажаю всім нам щастя, добробуту і удачі. Зі святом вас, дорогі друзі!". На мітингу виступили Н. М. Кузнєцова, яка, вітаючи ветеранів війни, оголосила про вручення їм матеріальної спонсорської допомоги, член виконкому селищної ради Ю. І. Кривицька, голова ради ветеранської організації О. Я. Діденко.

Вдячні нащадки вручили квіти ветеранам війни, до пам'ятника воїнам-визволителям лягла гірлянда слави, а учасники художньої самодіяльності селища після мітингу дали святковий концерт.

... 14 година дня. Меморіал у селі Воздвижівці. Тут, де зібралися старі й малі односельчани, сивочолі ветерани війни та праці, гості урочисто розпочинається мітинг.

Над величним меморіалом, на якому закарбовані імена 267 воїнів-односельчан, що не повернулися з війни, шумить золотаво-зеленим листям осінь, квіти і ті схиляють голови перед пам'яттю загиблих. З вітаннями і побажаннями миру, добра і злагоди виступили сільський голова В. М. Федоренко, голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, голова правління ЗАТ "Агронива" М. М. Новохатько, ветеран війни і праці, колишній головний агроном колгоспу імені Горького І. І. Єна, директор навчально-виховного комплексу Г. І. Хохотва, школярі.

Іван Іванович від імені ветеранської організації села привітав усіх з 61-ю річницею визволення Воздвижівки, згадав післявоєнний час.

— У 1947 році нас, воїнів-фронтовиків, було більше 150, а зараз лишилося 8 живих, — говорив Іван Іванович. — У тому році я прийшов у Воздвижівку молодим агрономом. Бачив розруху, яку треба було відбудовувати. Весь цей тягар ліг на руки і плечі жінок і дітей, які корівками орали землю, косили. Але поступово завдяки невтомній праці людей господарство піднімалося на ноги, стало насінницьким.

Дочка загиблого земляка Г. А. Кужель піднесла І. І. Єні хліб як символ вічного життя, який він розламав і пригостив учасників мітингу.

В. М. Федоренко під оплески присутніх вручив грамоту і грошову винагороду художньому керівнику самодіяльного колективу с. Воздвижівки Л. О. Ольховатській, який зайняв третє місце у районному огляді-конкурсі.

... 17 година дня. Меморіал села Комсомольського. Тут теж зібралися ветерани війни, односельчани на мітинг, який відкри-ла і вела сільський голова В. Я. Поліщак.

Давно війни загоїлися рани,

Вже вкотре їх забілює весна.

Стає все менше й менше ветеранів...

— падають слова у передвечірній тиші і озиваються болем у серцях учасників мітингу, присвяченому 61-й річниці визволення села і району.

До ветеранів, у поріділих чубах яких заплуталися нитки бабиного літа, до юночоліх, в очах яких пламеніє жага пізнання життя, тепло і щиро говорив І. О. Бірюков.

18 вересня естафета Пам'яті прийшла у Долинку, де біля меморіалу почесну вахту несли учні місцевого навчально-виховного комплексу. Сюди прибули голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, голова районної ради Є. Г. Коровка, військовий комісар району підполковник М. А. Борисенко, генеральний директор ТОВ "Долинка" В. І. Лисенко, виконавчий директор цього ж товариства О. С. Тоцька, а відкрив урочистий мітинг сільський голова В. М. Мірошніченко.

На мітингу виступили І. О. Бірюков, М. А. Борисенко, О. С. Тоцька, вчителька Л. О. Марциновська, школярі, котрі вручили квіти учасникам бойових дій. Олена Степанівна, звертаючись до ветеранів-фронтовиків, зокрема, сказала: "Хочу побажати вам здоров'я, наснаги, терпіння. Спасибі вам за світле і мирне небо над нашими головами, за майбутнє наших дітей, щоб ви ще довго радували нас своєю присутністю. А товариство всіляко допомагатиме вам чим зможе".

На мітингу було зачитано список жителів Долинської сільради, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни і який не можна спокійно слухати... Бадло М. О., Мірошніченко А. К., Бевз І., Мороз Г. Х. ... — всього 162 земляки не повернулися з війни до рідних.

12 година дня. Біля оновленого і реконструйованого меморіалу за кошти ТОВ "Агро-Континент" у центрі Верхньої Терси людно. Сюди, щоб вклонитися і мертвим, і живим на мітинг прийшли і дорослі, і малі. Серед почесних гостей голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, голова районної ради Є. Г. Коровка, військовий комісар району підполковник М. А. Борисенко, генеральний директор ТОВ "Долинка" В. І. Лисенко, голова правління ЗАТ "Агронива" М. М. Новохатько, головний лікар Воздвижівської дільничної лікарні В. П. Бут. Тут же директор ТОВ "Агро-Континент" В. Б. Щербина, сільський голова В. Л. Застрожніков, який відкрив мітинг, присвячений 61-й річниці визволення села від фашизму.

На мітингу виступив Є. Г. Коровка.

Євген Григорович, зокрема, сказав: "Шановні ветерани Великої Вітчизняної війни, вдови загиблих і померлих від ран солдатів, дорогі діти, учасники мітингу, у календарі є багато різних святкових дат, але я вважаю, що одна з найшанованіших — це дата визволення Гуляйполя і території району від німецько-фашистських загарбників, і хочу висловити слова вдячності товариству "Агро-Континент", сільській раді за пам'ять про загиблих, вшанування живих, а також за реконструкцію меморіалу". Є. Г. Коровка повідомив, що у найближчі дні Верхньотерсянському НВК буде передано комп'ютерний клас за розпорядженням голови облдержадміністрації. Привітав усіх із святом.

На мітингу також виступили М. А. Борисенко, вчителька І. Л. Мірошніченко, учениця Аня Хохлова, а В. Б. Щербина, який виступив на мітингу ще й вручив дитсадку телевізор, відеоплеєр, магнітофон і різних іграшок на 700 гривень.

Сільський голова передав привіт усім присутнім на мітингу від Є. Г. Лебедевої з Москви і пообіцяв сфотографувати меморіал і послати їй фотографію, щоб вона побачила, де покоїться прах її родича, що загинув у вересні 1943 року.

В. Л. Застрожніков оголосив, що день визволення стає Днем села і пообіцяв відновити роботу музею, бо історія Верхньої Терси дуже багата. Ось тільки один приклад: наш земляк Микита Олексійович Степаненко визволяв Верхню Терсу, але недожив до перемоги.

На мітингу була хвилина мовчання, квіти і щемкі сльози на очах у багатьох верхньотерсянців.

Естафета Пам'яті фінішувала, але ми живі повинні пам'ятати про подвиг воїнів-визволителів, берегти мир на землі, спокій у нашому домі.

22.09.2004 р.

"ВИ НАМ ПОДАРУВАЛИ РАДІСТЬ..."

Не так давно ми урочисто з піснями, квітами зі сльозами на очах відзначали 62-у річницю Дня Перемоги, а вже на обрії 22 червня — чорний день в історії українського народу — 66 років тому розпочалася Велика Вітчизняна війна. Сьогодні 22 червня — День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні.

Багато про війну писано-переписано, але всієї правди про неї ми не знаємо. Як не знаємо і могил сотень тисяч рядових і офіцерів, котрих вважають зниклими безвісти. Але ж людина жила, воювала, знаходилася серед людей і не може вона бути безіменною, без роду-племени.

І дуже добру справу робить Є. В. Гербич із села Коханого Токмацького району, котрий займається пошуками односельчан, що значаться "зниклими безвісти". Завдяки його пошукам редакція нашої газети змогла опублікувати дані про дванадцятьох солдатів, які загинули у німецьких таборах для військовополонених у 1941-1945 роках (газета за 6 червня ц.р.)

А ще приємніше, що у день виходу у світ чергового номера "Голосу Гуляйпілья" до редакції зателефонувала схвильована жінка з Марфополя і повідомила, що одним з дванадцяти, про яких ішлося в газеті, є їх родич Бондар Григорій Панасович, який вважався зниклим безвісти ще у вересні 1941 року. Про це стверджувала і Книга Пам'яті (Дніпропетровськ, "Січ", 1994, т.4, стор. 325). А виявляється, він потрапив у полон у місті Білостоці, перебував у таборі Stalag VIK (326) в Німеччині (м. Senne) і загинув 18 липня 1944 року.

А наступного дня після виходу газети до редакції завітала племінниця ще одного зниклого безвісти — Василя Петровича Шинкаренка з міста Гуляйполя.

— Я прийшла за дорученням мами Марії Петрівни Шинкаренка, — почала розповідь. — Нас дуже схвилювала публікація "Відгукніться, рідні!" Прочитавши список солдат, мама зрозуміла, що це пишуть про її брата, на якого бабуся Ольга Кирилівна отримала Повідомлення ще в роки війни. У ньому йшлося: "Ваш син солдат Шинкаренко Василь Петрович, уродженець м. Гуляйполя Запорізької області, у бою за соціалістичну Батьківщину, вірній військовій присязі пропав безвісти у лютому 1944 року".

Тоді Ольга Кирилівна хвилювалася не тільки за сина Василя, а й за Івана та чоловіка Петра Михайловича, які були на фронті. Слава Богу Іван повернувся хоч контужений, а Василь та чоловік пропали безвісти.

І ось ця радісна звістка, ніби кам'яна брила сповзла з серця Марії Петрівни. Пораділа б з нею і Ольга Кирилівна, так пішла вона у інший світ. До сина і чоловіка.

— Що я знаю про дядька? — задумується Галина Олександрівна.

— Тільки те, що він народився 1918 року в селі Санжарівці. Дідусь і бабуся жили в Гуляйполі на площі Жертв Революції (нині це площа Петровського), працювали в колгоспі. Перед війною Василь Петрович служив у армії в Білорусії в місті Гродно і в останньому листі, який отримали від нього батьки, повідомляв, що скоро буде вдома. Аби ж не війна! І більше від нього ніякої звістки, крім повідомлення — "пропав безвісти".

І ось через стільки літ звістка про нього. Ми дізнались, що наш родич потрапив у полон у місті Мінську і перебував у таборах Stalag VIK (326) і Stalag VB у Німеччині (м. Vilingen і м. Sennt) і загинув 10 січня 1943 року.

Наша сім'я дуже вдячна редакції районної газети "Голос Гуляйполя" і всім причетним до публікації матеріалу "Відгукніться, рідні!" ми хочемо побажати всім миру, здоров'я і благополуччя. А землякам радимо передплачувати "Голос Гуляйполя", вона — для нас і про нас, — закінчила свою розповідь Г. О. Маляревич.

13.06.2007 р.

ЧЕКАЛА ДО ОСТАННЬОГО ПОДИХУ...

— Ми, дочки лейтенанта Григорія Панасовича Бондаря, — після знайомства почали розповідати Галина Григорівна Каретник та Віра Григорівна Зуйченко, — на якого наша мама Катерина Михайлівна отримала повідомлення, що він пропав безвісти у лютому 1944 року. Про це записано і в Книзі Пам'яті (т.4, стор. 289). Але там допущена неточність, неправильно вказано рік народження.

Насправді Григорій Панасович народився 11 березня 1910 року в селі Гуляйполі. До Великої Вітчизняної війни, закінчивши Чубарівську агрономічну школу, працював головним агрономом Гуляйпільської МТС, після курсів перепідготовки отримав військове звання "лейтенант". На фронт пішов у вересні 1941 року. Був командиром саперного взводу. І от у 1943 році в одному з боїв пропав безвісти. Потім бійці пояснювали: йдучи в одну з контратак, бачили лейтенанта, а потім вибухнув снаряд і полетів у повітря чийсь чобіт, а де дівся командир взводу, ніхто не бачив.

Аж через 64 роки виявилось, що він у лютому 1943 року потрапив у полон і перебував у таборі для військовополонених Stalag 336, (м. Siedlice в Польщі). Там же Григорій Панасович і загинув 26.04.1944 року. Ці дані нам повідомив, як писала газета, житель села Коханого Токмацького району Є. В. Гербич.

А як же жила солдатська вдова із п'ятьма малолітніми дітьми? Якщо сказати важко, то нічого не сказати.

Розповідають дочки Галина Григорівна і Віра Григорівна:

— Дуже нелегко було мамі з нами. Найстарший син Микола народився у 1932 році, а ми — у 1942-му. Та наперекір всьому мама працювала в колгоспі "Спартак" (пізніше називався імені Карла Маркса) і чекали.. чоловіка. Чекали до останнього свого подиху, звичайно, сподіваючись на якесь диво, та цього не сталося.

— Мама доживали свого віку у мене, — говорить Віра Григорівна Зуйченко. — Все журилися за чоловіком, за тим, що не знають, де його могила. Тепер би порадувались, так вісім років, як їх немає з нами.

А як же діти "зниклого безвісти"?

— Дякувати Богові та мамі, — говорять дочки, — як не трудно було, але ми закінчили школу і розлетілися з маминого гнізда. Старший брат Микола жив і працював у Дніпропетровську. П'ять років тому помер. Брат Володимир, закінчивши Чубарівське училище механізації, як поїхав на початку 60-х років на роботу в Казахстан, так там і живе. Закінчив Кустанайський сільськогосподарський інститут. Разом з дружиною Зоєю виховують двох дочок.

Галина Григорівна із чоловіком Петром Антоновичем живуть у селі Марфополі. Виростили трьох дітей.

— Я після закінчення Мелітопольського культосвітнього училища тридцять чотири роки працюю у сільській бібліотеці, — мовить Галина Григорівна.

Чоловік трудився у колишньому колгоспі імені Карла Маркса. У свій час добра слава йшла і в господарстві, і в районі про вмілого комбайнера Петра Антоновича Каретника, який отримував високі намототи зернових. За його самовіддану працю у колгоспі сам за себе говорить і орден Трудової Слави III ступеня.

В пам'ять про батька Галина Гаврилівна назвала свого старшого сина Григорієм, а на честь свекра, з яким прожила в одній сім'ї 40 років, — Антоном. Думаю, що оці штрихи з біографії багато говорять про душу і характер дочки "зниклого безвісти" лейтенанта Григорія Панасовича Бондаря.

— Я за Галину старша на кілька хвилин, — мовила Віра Григорівна Зуйченко, — але за це не ображаюсь на долю. Ми всі любили нашу трудівницю-страдницю маму, яка все старалася, щоб дітям жилося краще, ніж їй, щоб доля до них була прихильною і приносила менше труднощів.

Віру Григорівну добре знають гуляйпільці, як невтомного бригадира КП "Теплокомунсервіс", котра турбувалася про чистоту і красу нашого міста і віддала цьому не один десяток років життя. В кінці 80-тих років, як би рано не йшов на роботу, а "дівчата" на чолі з бригадиром уже щось роблять: то садять квіти, то на клумбах бур'яни виполюють, і все в них виходило до ладу. Таким же роботящим є і чоловік Віри Григорівни Микола Васильович. Портрет мідника колгоспу імені Карла Маркса неодноразово висів на Дошці пошани.

— А ще у нас була сестра Лідія Григорівна Чапленко, — розповідають сестри. — Свого часу вона закінчила Оріхівський сільськогосподарський технікум, вийшла заміж за офіцера Володимира Андрійовича і довелося їм попоїздити по колишньому Радянському Союзу. Виховали вони сина Валерія. В останні роки свого життя Лідія Григорівна працювала бухгалтером у колгоспі імені Енгельса, 9 років тому її не стало. І осиротіли душі Володимира Андрійовича і Валерія Володимировича. Та життя продовжується.

Багато доброго, гарного можна розповісти про сім'ю лейтенанта Григорія Панасовича Бондаря, його 5 дітей, 11 онуків і 15 правнуків, але він не дожив до цих світлих днів, віддавши за них найдорожче — життя. Тож пам'ять про тих, хто впав на полі брані чи загинув у концтаборах, нехай горить вічним вогнем і не дає їй згаснути. Вони того варті.

13.06.2007 р.

"ЩОБ ПРИЙНЯЛИ, ЯКИМ БИ ВІН НЕ БУВ..."

Долі людські. Вони, як книги, помережані чорними буквами життя. Привідкриваємо ту, що розповість про долю родини Кузьми Васильовича та Надії Аврамівни Мотроненків із села Новоіванівки. На жаль, вони уже на дорозі вічності.

Це була звичайна українська працююча сім'я з діда-прадіда селянська, яка вміла вирощувати буйносілі хліба і здорових таких же дітей. А в дружній сім'ї Кузьми та Надії їх було... одинадцятьоро. З-поміж трьох сестер зростали на радість батькам вісім синів, із яких два Івани. Один 1907 року народження, а другий — 1918-го. Чому два Івани? Тому що так захотілося попу, який їх хрестив. І росли-підросли Іван-старший та Іван-молодший.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна 1941 -1945 років, батьки провели восьмеро синів-соколів на битву з ворогом. Про те, як воювали брати Мотроненки, можна писати не один захоплююче-трагічний роман і всього не розкажеш.

Повернулося з війни п'ятеро, пропахлих димом і порохом, з них Григорій — без ноги. А троє — Василь та два Івани залиши-

лися на полі брані берегти наш мир і голубе небо над головою. На двох синів батьки отримали похоронні, а про третього — Івана-старшого — повідомлення, що пропав безвісти. Іван-молодший і Василь були не одружені, а Івана Кузьмича-старшого проводжала на фронт дружина Варвара Степанівна з трьома малолітніми синами (дворічна дочка померла у голодний 1933-й рік). Як жилося солдатській вдові — довго розказувати. Важко було піднімати синів на ноги, але все витерпіла. Виросли хлопці, стали достойними людьми. Старший Федір трагічно загинув при виконанні військового завдання, залишив після себе синопка.

Наймолодший Анатолій живе у Донецькій області. Має сім'ю.

Середульший Микола (царство йому небесне) все життя мешкав у рідній Новоіванівці. Здобув освіту і працював головним ветеринарним лікарем у колгоспі імені Ілліча, а дружина Ганна Іванівна — поруч ветлікарем на молочнотоварному комплексі. Разом вивчили і виховали трьох дітей.

Днями їх син Микола Миколайович, онук Івана Кузьмича, завітав до редакції, розповів дещо про діда, а через кілька днів приніс листа від Ганни Іванівни.

— Я невістка Івана Кузьмича, — писала дружина його середнього сина Миколи. — У сім'ю Мотроненків прийшла в 1961 році.

Варвара Степанівна все своє життя чекала на повернення додому Івана Кузьмича і дуже просила нас: "Як батько повернеться, щоб прийняли, яким би він не був". З цією надією її не стало в 1979 році.

Немає вже на білому світі й мого дорогого Миколи Івановича. Та пам'ять про них, як і про двох Іванів Кузьмичів та Василя Кузьмича живе з нами. Про воїнів-хліборобів пам'ятають 7 онуків, 13 правнуків та 42 племінників і племінниць. Тож не даремно солдати поклали своє життя на вівтар Перемоги.

І таке. Як повідомляла газета 6 червня ц. р. у статті "Відгукніться, рідні!", знайдені дані на Івана Кузьмича Мотроненка, який народився 8.01.1907 р. в с. Новоіванівці, що він потрапив у полон 2.08.1941 р. на Дністрі. Перебував у німецькому концентраційному таборі для військовополонених Stalag XVII A (м. Kaisersteinbruch Австрія). Там же і загинув 26.05.42 р.

Не пощастило Івану Кузьмичу-старшому і в тому, що про нього немає даних в Книзі пам'яті. Дещо є про молодшого Івана. Мабуть, упорядники не могли навіть подумати, що в одній селянській сім'ї може бути два сини Івани. А це факт.

... Микола Миколайович господарює на своїй землі, політич кров'ю солдатами-визволителями у вересні 1943 року. А дружина Валентина Миколаївна носить землякам тільки добрі вісті у своїй сумці листоноші. А бабуся Ганна Іванівна порастєється по домашньому господарству та бавиться з онучками, із яких дві старшенькі школярки, а найменшенька - першокласниця Соня.

І хочеться бабусі, щоб доля дітей та онуків була набагато щасливішою, ніж у старших представників роду Мотроненків. І ми за те, щоб ці мрії збулися.

13.09.2008 р.

ВИЗВОЛЕННЯ

У ці вересневі дні гуляйпільці і гості урочисто відзначають 65-ту річницю визволення району від німецько-фашистських загарбників. Про ті події розповіли автори книги "Гуляйпільщина у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років" Іван КУШНІРЕНКО та Володимир ЖИЛІНСЬКИЙ.

Нижче публікується уривок із розділу "Визволення":

"Майже два роки тривала німецька окупація Гуляйпільського району. Чорна смуга в житті земляків закінчилася у вересні 1943 року, коли війська Південного фронту (командуючий генерал армії Ф. І. Толбухін) після звільнення Донбасу підійшли до межі нашого району. В цьому напрямку були спрямовані частини 5-ї Ударної армії (командир генерал-лейтенант В. Д. Цветаєв) та 51-ї армії (командир генерал-лейтенант Я. Г. Крейзер). Над східними районами Запорізької області першими з'явилися льотчики 8-ї повітряної армії (командуючий генерал-лейтенант Т. Т. Хрюкін) Південного фронту.

Гуляйполе ще було в руках фашистів, коли сюди прилетіли в розвідку заступник командира 611-го винищувального

авіаполку майор Микола Федорович Ісаєнко (уродженець хутора Вільного Дорожнянської сільської Ради) і майор Сергій Сергійович Щирич (родом з Мелітополя) на американських винищувачах "Аерокобра" (їх у нас називали просто "Кобра"). Тут мешкали батьки Миколи Федоровича, тут він знав кожен вибалонок... і його відомості про оборону ворога допомогли визволити місто з мінімальними втратами.

Тоді в небі над Гуляйполем побував і запоріжець лейтенант Іван Іванович Борисенко, який розшукував місце для майбутнього аеродрому. Він знайшов рівне, широке поле за хутором Вітри, куди в майбутньому прилетів увесь полк, що підтримував наступ 60-ї гвардійської Червонопрапорної стрілецької дивізії на Пологи та Токмак.

Гула, стогнала від болю запорізька земля. 8 вересня 1943 року Гітлер власною персоною прибув у Запоріжжя і наказав командуванню групи армій "Південь" утримувати цей район до останнього солдата. Та ніщо не могло стримати воїнів-визволителів...

Першими на територію Гуляйпільля вступили частини 34-ї гвардійської Єнакіївської стрілецької дивізії (командир генерал-майор Ф. В. Браїлян) 31 гвардійського стрілецького корпусу (командир генерал-майор О. І. Утвенко) 5-ї Ударної армії.

13 вересня 1943 року частини цієї дивізії очистили від фашистів перші населені пункти нашого району — села Приютне і Санжарівку (нині Полтавка).

13 вересня після жорстокого бою частини 320 стрілецької дивізії (командир генерал-майор І. І. Швигін) 9 стрілецького корпусу (командир генерал-лейтенант І. П. Рослий) визволили села Ворошилівку (нині Любимівка) і Новозлатопіль. У боях за перше загинуло 120, а за друге — 30 воїнів Радянської Армії.

Того ж дня частини 11 танкового корпусу принесли визволення жителям села Темирівки.

14 вересня частини 34 гвардійської стрілецької дивізії разом з частинами 12 гвардійської Донської козачої кавалерійської дивізії (командир полковник В. Й. Григорович) 5 гвардійського Донського кавалерійського корпусу (командир генерал-майор О. Г. Селіванов) вступили в село Туркенівку (нині

Малинівка), а частини 12 гвардійської кавдивізії — у Червоне. Тут у братській могилі покоїться 31 визволитель.

Цього дня частини 11 танкового корпусу принесли визволення і жителям села Успенівки, де у братській могилі поховано 18 визволителів.

15 вересня частини 11 танкового корпусу звільнили село Зелене, а далі — Петрівку. Тут було розгромлено противника, що закріпився на північній частині Гуляйполя.

Про звільнення с. Зеленого розповідав житель села Хвалибогівки (нині — Добропілля), учасник боїв у районі С. Ю. Машошин: "Сипав дрібний осінній дощ. Наша батарея одержала наказ вступити в бій за хутір Зелений. Напередодні вночі в бою там загинуло 62 бійця, згоріло 8 танків. На хуторі було замасковано воєнну гармату, що своїм вогнем стримувала просування наших. Ми сховали дві свої гармати в лісосмузі, що вела до цегельного заводу, виявили німецьку гармату і двома пострілами наших гармат знищили її. Шлях для піхоти був вільний і хутір Зелений знову став радянський".

Під час боїв за хутір Зелений і село Петрівку загинуло 99 бійців і офіцерів Радянської Армії.

13.09.2008 р.

ЗУСТРІЧ З ВЕТЕРАНАМИ ВІЙНИ

Напередодні Дня Перемоги за доброю традицією голова районної державної адміністрації О. І. Дудка за участю голови районної ради Є. Г. Коровки, прокурора району В. М. Плохого, заступників голови райдержадміністрації, міського голови О. Г. Неміча, керівників підприємств, установ і організацій, структурних підрозділів провів зустріч з ветеранами війни.

Перш за все, Олександр Іванович тепло привітав колишніх воїнів з наступаючим світлим святом — 64-ю річницею Перемоги у Великій Вітчизняній війни 1941-1945 років і вручив групі ветеранів регіональну медаль "За заслуги перед Гу-

ляйпільським краєм" — за активну участь у громадському житті, вагомий внесок у справу патріотичного виховання підрастаючого покоління та з нагоди чергової річниці Дня Перемоги. Серед нагороджених — П. Г. Биков, Г. О. Бичков, І. А. Гринь, Г. Д. Зима, О. В. Куриленко, М. О. Марченко, П. І. Онищенко, І. К. Павліяненко, Я. В. Павліяненко, В. С. Пузанов, П. С. Стратій, М. І. Харченко, Г. І. Чаус, Д. Ю. Юрко.

Перший секретар райкому Компартії України В. Ф. Охріменко вручив копію червоного прапора, встановленого у 1945 році на рейхстазі, районній ветеранській організації, який отримав учасник Параду Перемоги в Москві Яків Васильович Павліяненко.

У ході подальшого спілкування з ветеранами О. І. Дудка інформував їх, з якими здобутками район зустрічає 64-у річницю Перемоги у Великій Вітчизняній війні. Олександр Іванович, зокрема, сказав: "Посилення соціального захисту найбільш вразливих верств населення, соціальна підтримка ветеранів війни, праці, інвалідів та інших малозабезпечених громадян є одним із головних пріоритетів роботи органів виконавчої влади в районі.

Вирішення частини соціальних питань залежить від результатів роботи галузей економіки району, наших підприємств та організацій в частині наповнення доходної частини місцевих бюджетів, виплати зарплати своїм працівникам тощо".

О. І. Дудка дав розгорнуту характеристику роботи аграрного та промислового секторів економіки району, розповів про капітальні вкладення, освоєні протягом 2007-2008 років за рахунок субвенції державного та місцевих бюджетів. У цілому було використано 3 млн. 370 тис. гривень бюджетних коштів.

Незважаючи на те, що наш район є дотаційним, збережена та фінансується мережа закладів освіти, охорони здоров'я та культури, в т.ч. районна бібліотечна система та сільські заклади культури.

Продовжується газифікація району. За минулий рік газифіковано 286 житлових приміщень, в т.ч. 20 квартир у багатоповерховому житловому фонді та 266 приватних будинків, з яких у сільській місцевості — 98.

Протягом останніх двох років приділена значна увага ремонту та утриманню доріг загального користування. У 2008 році на це витрачено 6,4 млн. гривень.

Станом на 1 травня заборгованість з виплати зарплати на економічно активних підприємствах відсутня. За результатами першого кварталу поточного року район посів третє місце в області за рівнем заробітної плати.

— Безумовно, — зазначив голова райдержадміністрації, — невіршених проблем ще чимало, але я переконаний, що лише у спільній та конструктивній праці, у повному взаєморозумінні та повазі один до одного — наше майбутнє. Заради подальшого процвітання та поліпшення добробуту ми будемо працювати, вирощувати хліб, презентувати нові фестивалі, мистецькі заходи, проводити благоустрій вулиць, парків та будинків, адже життя у спільному домі повинно бути кращим.

Опісля О. І. Дудка, його заступник П. П. Науменко, міський голова О. Г. Неміч та деякі керівники установ і організацій відповіли на запитання ветеранів.

Завершуючи зустріч, Олександр Іванович ще раз подякував ветеранам, що знайшли можливість прийти на зустріч, побажав їм міцного здоров'я, радості життя, щедрості землі, добробуту і злагоди і запросив взяти участь у відкритті районної Дошки пошани.

Зустріч голови районної державної адміністрації О. І. Дудки з ветеранами війни закінчилася фотографуванням на пам'ять.

12.05.2009 р.

ПОДИХ ІСТОРІЇ

З КОГОРТИ СИЛЬНИХ ДУХОМ

Перше моє знайомство з Олександром Іванівною Калениченко було заочним: перебуваючи на зборах лекторів у Приютненській восьмирічній школі, дізнався, що червоні слідопити збирають матеріал і пишуть історію піонерської дружини школи, яка носить ім'я Віті Коробкова. А першою піонервожатою колишньої Ремівської семирічки була одна з перших комсомолок села Олександра Калениченко (дівооче прізвище Панасейко).

Пройшов деякий час, і я знову в школі. До рук потрапив альбом, у якому ведеться запис історії піонерської дружини. Дозволю собі з нього дещо процитувати:

"Перша школа на території нинішньої Приютненської сільської Ради була побудована в 1914 році в селі Ремівці. До встановлення Радянської влади на території Ремівки в школі навчалися лише діти куркулів і заможних селян.

1927-1930 роки — роки колективізації. Тільки тепер всі діти одержали можливість навчатися в школі. Тоді ж у Ремівці була організована семирічка. Перші піонерські загони створено у 1933 році. Їх організували комсомольці".

Скупі рядки запису, але вони говорять про історичні дні в житті степового села.

"В 1931 році четверо молодих ремівчан, — читаю запис в альбомі — вступило в комсомол: Олександра Панасейко, Марія Третяк (дівооче прізвище Калиниченко), Михайло Третяк і Любов Дзвонівська. Вони стали першими комсомольцями села".

Дізнавшись, де Олександра Іванівна живе, я відправився до неї.

Теплий осінній день слався над Приютним. У повітрі де-не-де снували нитки бабиного літа. Деревя, охоплені жовтневим полум'ям, багряніли, жовтіли листям, частина якого шурхотіла під ногами.

Заходжу на чисте, охайне селянське подвір'я і в глибині його бачу невисоку рухливу літню жінку. Знайомлюся. Це і є вона,

одна з перших комсомолок села Ремівки. Дізнавшись про мету мого візиту, Олександра Іванівна розхвилювалася. Згодом заспокоїлася і повернулася думками у події півстолітньої давності.

— Батька свого Івана Аксентійовича — бідняка з бідняків — не пам'ятаю, — почала пригадувати жінка. — Коли я народилася, у 1914 році його забрали на першу світову війну. Звідти він не повернувся. Залишилися ми удвох з матір'ю Настею Федорівною. Доводилося їй зазнати всього від куркулів. Інше, вільне, щасливе життя принесла Радянська влада. Отоді то я і мої товариші бідняки-однолітки зрозуміли, що наше місце під її прапорами, у комсомолі.

Вступ чотирьох молодих людей у комсомол у селі було зустрінuto в "штики". Особливу ненависть до них виявили куркулі та їх прибічники.

— Коли їхали в Новозлатопільський райком комсомолу, — згадує Олександра Іванівна, — співали. Гнали коней, бо дуже вже не терпілося стати комсомольцями. На півдорозі раптом відпало колесо і всі четверо упали на землю. Як виявилось, причиною аварії стало те, що куркулі непомітно для нас відкрутили від колеса гайку. Ліквідувавши поломку, ми поїхали далі.

Сива жінка, поринувши у спогади, повернувшись у свою юність, пожвавішала, і ніби аж помолодшала. Сині очі, ще не вицвілі від часу, випромінювали енергію і тепло. Нелегко було їм, першим комсомольцям. Куркулі підстерігли на кожному кроці, обзивали безбожниками, погрожували розправитися, якщо не відступляться від партії, від комсомолу.

Глухої ночі, коли Олександра принесла клунок пшениці в млин, щоб намолоти борошна, підстерігли її, але випадково вдалося врятуватися від їх брудних рук.

Всупереч залякуванням і погрозам молодь тягнулася до комсомольців. І в 1931 році юнаки і дівчата почали цілими групами вступати до комсомолу. Під кінець цього ж року в селі було створено перший комсомольський осередок.

В 1932 році Олександрю Панасейко як найактивнішу комсомолку, секретаря осередку Новозлатопільський райком комсомолу направив на курси старших піонервожатих у місто

Генічеськ. Навчатися їй було важко (мала всього 4 класи освіти), але прагнення до знань, робота над собою дозволили успішно закінчити курси і повернутись у село вожатою.

Після повернення з Генічеська комсомолка взялася за створення піонерських загонів. Перша піонерська дружина Ремівської семирічної школи носила ім'я Павлика Морозова, нараховувалося в ній 100 піонерів.

Складною виявилася доля жінки, яка сміливо стала на шлях служіння справі Комуністичної партії. Одна з перших комсомолок-стахановок завжди була вірною обраній дорозі, навіть перебуваючи з малолітнім сином у фашистському гестапо під час Великої Вітчизняної війни, вірила у ту справу, якій присвятила своє життя і здоров'я.

Закінчуючи нашу розмову, Олександра Іванівна сказала, звертаючись до комсомольців 80-х років, які несуть естафету перших комсомольців: "Будьте завжди активістами громадського життя, достойно несіть звання комсомольця, завжди будьте надійними помічниками, опорою і резервом Комуністичної партії, як це робили ваші попередники з славної когорти сильних духом".

Осіній сад, припечений заморозками, шурхотить різнобарвним листям. Я прощаюся з господинею привітної хати, а в мені бринить радість від спілкування з чудовою людиною, в якій і досі живе дух років колективізації, років перших п'ятирічок.

03.11.1984 р.

"СВЯТЕ, ЯК ХЛІБ, СЕЛО МОЄ..."

В кінці березня 1985 року в колгоспі імені Кірова пройшло свято господарства під девізом "Святе, як хліб, село моє..." Передувало йому персональне запрошення: "Шановний товаришу! Твоя біографія співпричетна до біографії нашого села. А чи добре ти знаєш його історію, людей? Чи пам'ятаєш минуле, чи знаєш про зміни сьогоднішні? Запрошуємо взяти участь у святі, присвяченому дню колгоспу імені Кірова".

І ось той день настав. До нього готувалися буквально всі, байдужих не залишилося. У фойє Будинку культури святково одягнені люди уважно знайомилися із саморобними килимами, вишитими рушниками, сорочками. Такі ж вироби долинських, копанівських майстеринь прикрасили стінки закладу культури.

У фойє увагу присутніх привертав портрет В. І. Леніна (різьблення по дереву вчителя місцевої восьмирічної школи М. І. Криворучка), фотостенди "Ніхто не забутий, ніщо не забуто та "Наше село сьогодні".

14 година. Члени бюро райкому партії, керівники господарства і сільської Ради, ветерани партії, війни і праці, почесні гості покладають гірлянди слави, живі квіти до меморіалу полеглим односельчанам і воїнам, які визволяли село від німецько-фашистських загарбників. Настає хвилина мовчання. В скорботі схиляються сиві і чубаті голови, віддаючи шану тим, хто поліг за наше прекрасне, мирне сьогодні.

Звідси людський потік направляється в Будинок культури, де всіх привітно зустрічають ведучі свята і звучить мелодія пісні "стежино моя, стежино..."

Оплесками зустрічає зал внесення прапора колгоспу та перехідного Червоного прапора райкому партії та районної Ради, одержаний за кращі результати в четвертому кварталі минулого року по виробництву та заготівлі м'яса. Звучить Гімн СРСР та Гімн Української РСР.

— Для того, щоб яскравіше, зриміше побачити зміни, які відбулися в селах Долинської сільської Ради, необхідно повернутися трохи в історію, у ті далекі 20-ті роки, — говорить ведуча. — Серед перших поселенців села Долинки був і К. Л. Рибка, який знаходиться у залі.

Кузьма Лукич пригадує, що на пропозицію С. Ф. Федорченка селу дали назву Долинка (долинка пролягала через село). Це було в день 5-ої річниці Великого Жовтня.

Йшов час. Росло село. Незабаром у Долинську сільську Раду почали входити села Рівне, Копані, Вітри, Бабаші. В грудні 1927 року було створено ТСОЗ, а в 1935 році утворився колгосп, який і нині носить ім'я С. М. Кірова.

Авангардну роль в житті колгоспу займали комуністи, комсомольці. Серед перших членів ВЛКСМ був і П. З. Макуха (його ведуча запросила на сцену). Пилип Захарович трудився чесно, добросовісно шофером, завідуючим гаражем. І завжди був принциповим, дисциплінованим, служив прикладом для інших.

— Я хочу нинішнім механізаторам, шоферам, — каже Пилип Захарович — побажати бережно доглядати техніку, дбати про щедрий урожай, а односельчанам — здоров'я, щастя, миру.

Не забули ведучі сказати теплі слова і на адресу Євдокії Іванівни Заїченко, яка до війни була помічником комбайнера. Їй вокальна група з Копанів подарувала пісні "Ой у вишневому садочку" та "Як поїхав милий на базар до рідні".

Мирну творчу працю кіровчан, які і всіх радянських людей, 22 червня 1941 року перервала війна. 246 жителів Долинської сільради пішли на фронт. З них 161 поліг в боях. Серед небагатьох, хто повернувся до рідного дому, Кіндрат Данилович Сірий і Михайло Павлович Петик.

— Чимало довелось побачити світу, — пригадує М. П. Петик. — Але краще рідної Вітчизни для люблячого серця немає.

Ведуча прохає встати всіх ветеранів, які є в залі. Дівчата дарують їм живі квіти і сувеніри. Для них у виконанні Людмили Яковенко звучить пісня "Не можу інакше".

В цей день чимало добрих слів було сказано про вдів, жінок, які своїм трудом кували перемогу в тилу. Серед них була й Ганна Савеліївна Штепа. Двох дітей мала. Вони виростили, трудяться в колгоспі. Дочка Ніна Кузьмівна замінила матір, стала ланковою, її чоловік Дмитро Дмитрович Міщенко — передовий в господарстві комбайнер і, як запевнив він присутніх, хлібороби готові до боротьби за високий врожай — 85.

Села Долинської сільради щедри працелюбними сім'ями. Серед них — сім'ї Кайдашів, Столяренків, Хоменків, Мірошніченків, Синчилів, Бідних...

Марія Силівна Хоменко виховала чотирьох дітей. З них один будівельник, троє — педагоги. Син Михайло працює міністром освіти УРСР.

На долю Софії Василівни Синчило багато випало і горя, і радості, і гордості. Лишившись вдовою з п'ятьма дітьми, вона не зігнулася вистояла, підняла на ноги дітей. Четверо з них працюють в колгоспі, всі шановані, у селі люди. Наталія — доярка, народжена орденом Трудового Червоного Прапора.

Юхим Федорович та Євдокія Григорівна Бідні виховали п'ятеро дітей. Двоє з них стали дипломатами. Старший, Леонід, кілька років працював у секретаріаті постійного представника СРСР в ООН.

— Я щиро вдячний землякам за запрошення прибути на свято села, — говорить Л. Ю. Бідний, — разом перегорнути сторінки історії колгоспу, побачити ваш самовідданий труд, який живить життєдайним соком нашу економіку, робить Вітчизну ще кращою і сильнішою. Перебуваючи за океаном, завжди відчував її постійну підтримку.

На святі добрим словом згадували передовиків сільського виробництва — тих, хто завжди бере на себе більше за інших, прагне трудом зміцнювати соціалістичну Батьківщину. Серед старших — і молодші колгоспники доярка Ганна Андріївна Синчило, працівники ферми Зінаїда Іванівна Карнаушенко, Любов Андріївна Бевз, механізатор Іван Кирилович Кишко та інші.

На святі про досягнення, зміни, які сталися в господарстві, про перспективи села говорив голова правління колгоспу М. М. Новохатько. Він зачитав листа від колишнього голови колгоспу С. Д. Тимошенка, в якому той побажав кіровчанам нових трудових успіхів у виконанні Продовольчої програми.

На святі також виступили перший секретар райкому Компартії України М. С. Беляєв, начальник міжгосподарської шляхобудівельної організації П. Г. Старокоженко.

В програмі свята були також посвячення в колгоспники Віктора Сеника, Валерія Риженка, Василя Шила, поздоровлення молодих батьків Ніну і Анатолія Москівців з народженням дочки, конкурси на найсмачніший пиріг, кращу виробничу дільницю, двір, вишивку, килим. І вони нікого не залишили байдужими. Свято сподобалось всім.

02.04.1985 р.

ШЛЯХОМ ІЛЛІЧА

22 квітня жителі району відзначали 115-у річницю з дня народження основоположника Комуністичної партії і Радянської держави В. І. Леніна, а трудівники колгоспів імені Леніна, імені Ілліча та "Заповіт Леніна" відсвяткували день своїх господарств. Наша розповідь про те, як пройшло свято в колгоспі імені Ілліча.

Цей день став подвійним святом для жителів сіл, розташованих на території Новомиколаївської сільської Ради. Вони відзначали 115-у річницю з дня народження В. І. Леніна і День колгоспу, який носить ім'я Ілліча.

Почалося воно в Будинку культури. Доки частина жителів, гості, знайомилися з експонатами стендів, музиканти оркестру народних інструментів демонстрували у фойє свою вправність.

Та ось стихла музика, і всі направляються до пам'ятника В. І. Леніну, що неподалік від Будинку культури. До підніжжя пам'ятника, біля якого у почесній варті стоять школярі, керівники господарства, сільради, почесні гості покладають живі квіти. Тут же ветеран Великої Вітчизняної війни і праці С. Ф. Павлов вручає двом призовникам мішечки з рідною землею. Комсомолец Григорій Бірюк запевняє присутніх, що вони з товаришем чесно служитимуть в армії і не забудуть рідну землю.

Від пам'ятника В. І. Леніну під мелодію пісні "Стежина" всі повертаються в Будинки культури.

Влягається тиша в залі, і ведучі говорять про сьогоднішнє свято, називають почесних гостей. Серед них — перший секретар райкому Компартії України М. С. Беляєв, секретар райкому партії Л. І. Явон, перший заступник голови райвиконкому, голова ради РАПО В. А. Куриленко.

Настає хвилина, коли на сцені залишаються школярі. Піонери приймають у свою сім'ю третьокласників. Наталії Дутовій, Григорію Марченку, Вікторії Лапко та іншим юним ленинцям червоні галстуки пов'язують ветеран війни і праці М. П. Бобир та почесний гість В. С. Агаджанов. Тут же другий секретар райкому комсомолу Василь Никітін вручив новопринятим у члени ВЛКСМ комсомольські квітки.

Звертаючись до присутніх у залі, голова правління колгоспу Н. Л. Биковська говорить про високу честь і велику відповідальність, яку накладає на колгоспників ім'я Ілліча. Вона доповідає про успіхи колективу, говорить про завдання, які стоять перед господарством у завершальному році поточної п'ятирічки. Серед передовиків Надія Лук'янівна називає ветеранів війни Д. Т. Шульгу, Є. К. Мотроненка, Є. Д. Лапко та інших.

Перший секретар райкому партії М. С. Беляєв привітав жителів сіл із подвійним святом, побажав усім міцного здоров'я, творчих успіхів у праці на благо рідної Вітчизни, зупинився на соціально-економічних змінах, що сталися в районі і в колгоспі за 20 останніх років. Привітав із святом піонерів і комсомольців.

Після літературно-музичної композиції школярів, присвяченої 115-й річниці з дня народження В. І. Леніна, та пісні "Село моє", яку виконали доярка Г. Г. Цесько та обліковець тракторної бригади Л. М. Швед, ведучі повертають учасників свята у ті роки, коли створювалися перші ТСОЗи, починалася боротьба за колективізацію сільського господарства. Далекі 30-і роки згадує пенсіонер І. А. Квітка.

Мирну працю жителів Новомиколаївської сільради перервала війна. Хвилиною мовчання зал вшановує пам'ять тих, хто не повернувся з неї. Із Новомиколаївки, Новогригорівки, Новоіванівки пішли у вир війни 254 жителі, не повернулися — 158.

До меморіалу воїнам, які полягли, визволяючи Новомиколаївку, і односельчанам покласти живі квіти надається право ветеранам війни і праці Д. С. Мелащенкові та П. Д. Якушеву.

Ведуча запрошує на сцену М. А. Іпатову та О. Г. Павлову — колишніх фронтовичок — санітарок. На святковому одязі в обох жінок — бойові нагороди, а в Олександри Григорівни — ще й орден Червоної Зірки.

Про любов до свого села говорив кавалер орденів Богдана Хмельницького та Вітчизняної війни II ступеня, двох орденів Червоної Зірки П. Д. Якушев.

На святі не обійшли і тих, хто в тилу допомагав кувати Перемогу над ненависним ворогом, жінок тилу.

Йдучи по шляху, вказаному Володимиром Іллічем Леніним, трударі колгоспу дбають про його розвиток, збагачують своєю

добросовісною працею. Разом з господарством ростуть трудові династії. Тільки добрі слова можна почути в Новогригорівці про дітей Н. Й. Квітки, яка сама виховала чотирьох дітей, І. О. та Н. П. Василенків.

Чимало під час свята було радісних і урочистих хвилин. Це і посвячення в хлібороби комсомольців Григорія Бірюка, Віктора Васюка, Олександра Пирлика, Людмили Агапової, і прийняття у почесні жителі знатних людей села. А хіба можна було байдуже дивитися, як 5 молодих сімей одержали подарунки від колгоспу — дитячі коляски? Було влаштовано різні конкурси.

Сподобалися присутнім і виступи вокальної жіночої групи, оркестру народних інструментів, вокально-інструментального оркестру.

Із Будинку культури свято перемістилося на колгоспний стадіон, де відбулися футбольний матч, змагання з волейболу.

День господарства, яке носить ім'я Ілліча, засвідчив, що колгоспники тісно згуртовані навколо Ленінської партії, йдуть правильним шляхом до нових трудових вершин.

27.04.1985 р.

БАРВИ ЯРМАРКУ

Перший ярмарок відбувся у Гуляйполі в 1859 році, а потім проводився тричі на рік. Для цього була відведена значна площа на околиці села. Гуляйпільський ярмарок — один в Олександрівському повіті мав торговий оборот у 100 тисяч карбованців.

(З історії міста Гуляйполя).

Щедра, золота осінь виманила на вулиці міста не тільки жителів райцентру, а й тисячі його гостей — з навколишніх сіл і містечок. Всі вони поспішали на стадіон "Сільмаш", де о 10-й годині розпочався ярмарок з нагоди 200-річчя заснування Гуляйполя.

Минувши гостинно розчинені ворота, разом з людським потоком потрапляєш у торговельні ряди, де на тебе чекають хата Солохи, чабанська каша, фотосалон "Посмішка", чебуреки,

пельмені, бублики, корчма, баштан, промислові й продовольчі товари, дари садів і городів — хіба все перелічиш — земля ж гуляйпільська щедра і багата. Хіба відмовишся побувати на ярмарку, хоч не купити, так між людьми поштовхатися, коли прямо на тебе дивляться і промовляють слова плаката привітання "Праці вам хлібної, світлої долі, з ярмарком будьте здорові!".

Людський потік виносить тебе на ярмарок, де привітні, лагідні (аж ніби не звичні), одягнені у вишиті сорочки та запаски, вив'язані квітчастими хустинами, чекають на тебе продавці.

Ярмарок є ярмарок. Ось у красиво різьбленій хаті з півником на даху і цифрою "200" на причілку "зчинили сварку баба Палажка і баба Параска". А в хаті — вишиті рушники, скатертини, наволочки. Художнім смаком, приємністю узорів приваблюють роботи жительки міста В. П. Горб.

Поряд гурт цікавих зібрався біля макета спортивно-культурного комплексу, що споруджується в місті. З таблички дізнаємося, що зводить його міжгосподарська будівельна організація, яка повинна здати об'єкт в експлуатацію у третьому кварталі 1986 року.

Попивши холодної води з журавля, йду далі. Зупиняюся, біля вагів, на яких лежить рябий, сорту "Астраханський", кавун вагою 16,7 кілограма. Виростив його механізатор колгоспу ім. Калініна І. Д. Дядюн. На території, відведеній господарству — стенд-рапорт колгоспників про здобутки у змаганні на честь XXVII з'їзду КПРС, фотографії передовиків і серед них — Героя Соціалістичної Праці, колишньої свинарки М. П. Михайлик.

Добре, зі смаком прибрана світлиця в будинку Червоноенської сільської Ради. Її прикрашають художні вироби О. С. Кошкалди, М. Й. Назаренко, К. Ф. Кукоби, Г. І. Кукоби, В. П. Гремберг, кулінара Л. М. Кошкалди, а під хатою ветеран війни А. Т. Сідаш плете корзини.

Народні умільці є і в Новомиколаївці. Вправно в'яже віники, плете сапетки ветеран війни, визволитель району В. Я. Дурновський, солом'яні брилі — Г. М. Кійко, тче килимові доріжки за ткацьким верстатом П. П. Назаров.

Привітна господарка в новозлатопільській хаті — О. А. Конопелько. Вона охоче називає своїх земляків народних умільців.

Серед них — подружжя Віра Павлівна і Анатолій Іванович Терновські, І. І. Захарець, В. К. Марченко.

Біля хати Петрівської сільської Ради привертають увагу майстерно зроблені з дерева зруб колодязя, дерев'яний кухоль-кварта. Це — творчість завідуючого комплексом колгоспу "Заповіт Леніна" А. М. Бодні.

Аж ось в одному з кутків вибухає гучний регіт. Виявляється, на ярмарок на возі, запряженому волами, завітали голівської герої. А тут ще одна несподіванка — на автомашині рухаються запорізькі козаки (учасники художньої самодіяльності села Полтавки). Вони зображують відоме репінське полотно — пишуть знаменитого листа турецькому султану.

Тим часом на сцені виступають з концертами учасники художньої самодіяльності міста, господарств району, гості з Поліг та Покровського району Дніпропетровської області, з інших сусідніх районів. Тут зібралися шанувальники пісні. Інші беруть участь в розиграші святкової лотереї біля "Чаші достатку", пробують, дістати приз на височенному стовпі.

Знайшлося багато охочих позмагатися в піднятті 24-кілограмової гирі (переможцем виявився Олександр Циб, котрий підняв її 100 разів), другим став Володимир Погрібний (90 разів), третім — Микола Азаров (70).

Відбулися й інші спортивні змагання, конкурси на кращого декламатора, співака, танцюриста. А хіба можна відмовити собі в задоволенні спробувати шашлику, пельменів чи пропахлої димом чабанської каші.

Добрий господар чи господиня не промине і городу-баштану, на якому походжає справжнісінький сторож із рушницею за плечима та тріскачкою в руді, постоїть, подивиться на гостроверхий курінь, господаря баштану і купить лантух-другий кавунів.

Перед закінченням ярмарку голова журі лектор райкому партії В. А. Книш оголосив підсумок конкурсу образотворчого і прикладного мистецтва, присвяченого 200-річчю міста, який тривав з січня поточного року. Перше місце з образотворчого мистецтва завоював С. Т. Тур, друге — М. С. Тур, третє — В. С. Репка. Серед учасників конкурсу прикладного мистецтва місця

розділилися так: перше — Б. П. Горб, друге — В. В. Бутенко, третє — Є. І. Качан. Групу народних умільців (25 чоловік) відзначено заохочувальними преміями, які тут же було вручено. С. Т. Тур та М. С. Тур свої грошові премії перерахували у Фонд миру.

Барви гуляйпільського ярмарку довго квітнуть добрим спогадом у серцях вдячних жителів райцентру і навколишніх сіл та містечок.

10.10.1985 р.

ЗДРАСТУЙ, ТИХИЙ ДОН

Колеса поїзда "Запоріжжя" рівномірно відстукують на сталених рейках кілометри дороги, що веде гуляйпільців у перший пункт запланованої подорожі до міста Ростова-на-Дону. У восьмому і дев'ятому вагонах, де поселилися передовики сільського господарства, герої жнив-85, чиї імена не раз доводилося чути по радіо і читати на сторінках районної газети, переможці творчого конкурсу, присвяченого 40-річчю Перемоги і 200-річчю міста Гуляйполя, серед яких і колективний член музичного товариства — хор районного Будинку культури — сміх, жарти, пісні.

Більшість членів групи — вперше на землі Тихого Дону, і для них усе тут цікаве. Здається, сніг і морозець за вікном такі ж, як і в нас, а от земля, видно, бідніша на чорнозем.

На берег Тихого Дону прибули рано-вранці 20 грудня. Після сніданку на автобусах відправляємося у подорож по місту, якому за кілька днів до нашого приїзду виповнилося 236 років. Від екскурсовода дізнаємося про історію міста, його героїчний шлях.

...Набережна. Неповдалік — готель "Якір", вантажний порт, де свого часу довелося трудитися вантажником Олексію Пешкову (пізніше великий пролетарський письменник Максим Горький). Тут же пам'ятник йому.

Великий син російського народу дивиться на величну ріку. Вона повільно несе пополам із кригою зеленаві води, де-не-де на якій біліють морські чайки. Біля причалу чекає початку нової

навігації теплохід "Днепр". Це символічно: дві назви рік поєдналися, як долі українського і російського народів.

Увагу привертає міст через Дон. Довжина його до 600 метрів, ширина — 12, а висота над рівнем води досягає 32 метрів.

Серед ялинок та тополь на Набережній стоять фігури героїв творів М. О. Шолохова.

Звідси їдемо проспектом Будьонного. Пересікаємо проспект Ворошилова. Помічаємо, що місто повернуто обличчям до ріки, воно в риштуванні новобудов.

Через міст направляємося на Лівобережжя — до пам'ятника знаменитій Тачанці, спорудженого на честь воїнів легендарної Кінної армії, яка визволила Ростов від білогвардійців. І ось ми біля нього. У стрімкому леті атаки несеться четвірка баских коней. Летить прямо з шаленого бою в історію.

Лівобережжя — це влітку зелена зона відпочинку. Тут розташовані бази відпочинку, піонерські табори, пансіонат "Тихий Дон", гребний канал, звідси автомобільна траса прямує на Кавказ.

Переїхавши міст, прибуваємо на площу Радянську, їдемо головною вулицею міста — вулицею Енгельса. Знайомлячись із пам'ятними місцями, дізнаємося, що за кілька сот метрів від Ростова у 1779 році було споруджено місто — фортецю Нахичевань. Їдемо колишньою Нахичеванню. Вражають рівні вулиці, жовто — білого кольору півтораповерхові будинки. Побували ми і на площі Карла Маркса — святого місця ростовчан. Тут знаходиться братська могила. Біля Вічного вогню пам'яті стоять юнармійці з бойовими автоматами. Дізналися ми і про героїчну долю юного розвідника Великої Вітчизняної війни Валерія Нижегородцева, який, ідучи з розвідданими з Ростова в Таганрог, підірвався на фашистській міні і, стікаючи кров'ю, лежав чотири години в степу, поки не підібрали червоноармійці.

Після оглядової екскурсії по місту відвідали Ростовський обласний музей краєзнавства. Його численні експонати розповіли про період першої російської революції на Дону. Опорним пунктом повстання в Ростові і основним резервом революційних бійців став робітничий район міста — Чемерник (зараз Залізничний район). З 13 по 21 грудня 1905 року він був оз-

бросною фортецею свого роду Красною Преснею Ростова. Серед реліквій музею великий інтерес викликає справжня зброя повстанців. Є тут і рушник, який зберегла учасниця першої російської революції роставчанка Є. С. Райх, яка була в числі політ'язнів жінок в Одеській в'язниці в 1907 році. Є. С. Райх захопила із собою незвичайний рушник. Він — із білого полотна, на ньому унікальні вишивки, зроблені руками жінок. На рушнику — біля 50 написів. Це — різні висловлювання, гасла, заклики до активної боротьби. Зустрічаються написи російською, українською, єврейською, польською, французькою, німецькою мовами.

Ось деякі з них: "Жити і боротись, вмерти за свободу. Таня. 21 грудня 1906 року" або "Жити — значить боротись. 1-й день голодовки. Феня. Камера № 55".

У фонді музею зберігаються роботи В. І. Леніна, які уважно вивчалися на конспіративних зборах і таємних сходках і служили керівництвом до дальшої боротьби.

В залі "Рідкісні й дорожочіні експонати" виставлено кілька тисяч предметів, які відносяться до давніх епох. В музеї є зал, присвячений класику радянської літератури, сину Тихого Дону М. О. Шолохову.

Пізно увечері, залишаючи місто, ми довго і тепло згадували його і ще довго будемо згадувати. Бо увійшло воно в нашу свідомість як місто трудових і героїчних звитяг радянського народу.

ДРУГА ЗУСТРІЧ З ВОЛГОГРАДОМ

Туристичний поїзд "Запоріжжя", залишивши вночі Ростов-на-Дону, взяв курс на місто-герой Волгоград. Мені, а також шоферу колгоспу імені Горького О. І. Личману, випала нагода вдруге за рік побувати на священних берегах Волги.

Наближаючись до міста, згадували з Олександром Івановичем першу незабутню зустріч. І задавали собі питання: якою буде друга зустріч? Чим ближче до міста, тим земля червонішого кольору. І, здається, то проступає кров воїнів, що полягли у дні оборони червоного Царицина і незламного Сталінграда.

І ось ми у місті, яке завжди радо зустрічає гостей з різних куточків Радянської Батьківщини. Тепер наше побачення у ним починається з Планетарію. А потім, після прогулянки по головному проспекту, відправляємося на екскурсію.

Першого дня гуляйпільці побували у північній частині Волгограда, і відвідали Центральну набережну. Побачили річковий вокзал, Волгу, сковану льодом. Із цікавістю дивилися на острів Голодний, який поклав початок місту.

Куди б не ступали, нас не залишали думки про грандіозні події, що розгорнулися тут з літа 1942 року. Про героїв тих днів нагадували і могила трьох героїв, і дивом збережена тополя — символ життя, і Площа загиблих борців, на якій горить Вічний вогонь і стоять на посту № 1 юнарійці з автоматами захисників Сталінграда. Майже на кожному кроці вдячні волгоградці залишили пам'ятні знаки про ті події.

З непідробленою цікавістю знову слухали розповідь про жменьку бійців з 8 національностей на чолі з сержантом Павловим, які 58 днів і ночей утримували чотириповерховий будинок, котрий тепер увесь світ знає як "будинок Павлова". Мабуть, не випадково жителі міста першим відбудували "будинок Павлова". І, пам'ятаючи, якою ціною завойовано мир на землі, першу відбудовану вулицю назвали вулицею Миру.

Тут, на вулицях Сталінграда, 200 днів і ночей гриміла одна з найбільших в історії воєн битва, яка завершилася великим розгромом ворожих військ. Про велич безсмертного подвигу героїчних захисників Сталінграда буде завжди нагадувати прекрасний пам'ятник — ансамбль Мамаїв курган. 140 днів і ночей тривала оборона кургана — цієї головної висоти Росії.

Крок за кроком піднімаємося на курган, пам'ятники якого розповідають про величну битву на березі Волги.

Без нервового напруження і хвилювання не можна слухати про подвиги льотчика Віктора Рогальського, котрий у небі Сталінграда повторив безсмертний подвиг капітана Гастелло, моряка Михайла Панікахи, який живим факелом кинувся на ворожий танк і знищив його, кулеметника Миколи Сердюкова, який своїм тілом закрити амбразуру ворожого дзота. А якими

словами можна розповісти про подвиги зв'язківця Матвія Путилова, який ціною власного життя забезпечив надійний зв'язок, танкіста Сергія Маркіна, що кров'ю написав перед смертю на броні танка "Я вмираю, моя Батьківщино. Партія переможе!", і багатьох героїв.

Відвідали Зал військової слави, де горить Вічний вогонь і на стінах висічено 7200 прізвищ воїнів-захисників — один процент тих, хто загинув у дні Сталінградської битви. Піднялися посланці з України до монумента "Батьківщина — мати", спостерігали розвід караулу Волгоградського гарнізону, який проводиться на Мамаєвому кургані.

Наступного дня гуляйпільці відправилися в екскурсію по підведеній частині міста. Відомо, що воно розтяглося більш ніж на 70 кілометрів. І якщо у роки Великої Вітчизняної війни північну частину міста захищали частини 62-ї армії генерала В. І. Чуйкова, то південну — воїни 64-ї армії, якою командував генерал М. С. Шумилов.

Автобусом їдемо Ворошиловським районом. Слухаємо розповідь екскурсовода про оборону і відбудову цієї частини міста-героя, про знаменитий елеватор, на стінах якого після битви нараховувалося 2,5 тисячі пробоїн. І про те, що спеціальний літак із Сталінграда у 1943 році було послано на Алтай за насінням для весняної сівби.

Відвідали й знамениту балку Купоросну, де про події тих днів нагадують 17 танкових башт, стволи гармат, яких повернуті туди, де був ворог.

У Кіровському районі проїздили відомою Бекетовкою, де розміщався штаб командуючого 64-ю армію. Уважно розглянули дерев'яний будинок на вулиці Красноуфімській. Тут генерал М. С. Шумилов допитував взятого в полон командуючого 6-ю німецькою армією генерала-фельдмаршала Паулюса. В цьому районі перебував і міський комітет оборони.

Велике зацікавлення викликав Волго-Донський канал, який з'єднав води двох російських рік. Помилувалися красунею Волгою. Та треба було рушати далі: графік — невблаганний.

ПОВІНЧАНІ ПІСНЕЮ

Місто-герой Волгоград туристичний поїзд залишив у другій половині дня 22 грудня. Почуття гордості за радянський народ-богатыр переповнювало наші серця, коли прощалися з легендарним містом, з його людьми, які за небачено короткий строк підняли з попелу і руїн місто-красень на березі славної російської ріки.

— До побачення, Волго-ріка! До побачення, овіяне славою місто-герой! Чи доведеться ще походити твоїми світлими вулицями, подихати чистим повітрям, помилуватися красунею рікою, піднятися на безсмертний Мамаїв курган?

До побачення, Волгоград! Нас кличе дорога, яка тепер стелиться на Україну, до одного з найбільших промислових, наукових і культурних центрів республіки, міста революційної, бойової і трудової слави — Харкова. А доки є час, ближче познайомимось з мешканцями восьмого і дев'ятого вагонів поїзда.

Якщо у дев'ятому їхали передовики сільського і промислового виробництва — такі, як механізатори колгоспу "Авангард" М. Д. Гринчук та М. Ф. Зуб, тракторист з колгоспу імені Енгельса І. Ф. Тур, комбайнер радгоспу "Червоний" В. А. Бабиц, шофер колгоспу імені Горького О. І. Личман, члени вокальної групи сирзаводу Т. І. Гречана, К. Д. Голіздра, Т. І. Кавурко та цілий ряд інших товаришів, то у восьмому перебували учасники хору районного Будинку культури — переможці творчого конкурсу, присвяченого 40-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні та 200-річчю Гуляйполя. Хто ж вони, що за свою аматорську діяльність удостоїлися премії і чий дзвінок лунали на берегах Волги і Дону, супроводжуючи нас у дорозі?

Кілька коротких інтерв'ю під стукіт коліс. Розповідає керівник хору Б. Й. Бурбура:

— Відтоді, як ми існуємо колективом, йде третій рік. Виник наш хор з ініціативи аматорів хорового співу і за порадою районного комітету партії. Та й саме життя підказувало, що час уже мати в райцентрі колектив, який би гідно представляв район на різних конкурсах і фестивалях.

Основоположниками, або тими людьми з чийого ентузіазму та голосів започаткувався хор, стали працівниця районного вузла зв'язку Марія Омелянівна Литвиненко, працівник міжгосподарської шляхобудівельної організації Микола Миколайович Атрошенко, методист методкабінету райво Василь Григорович Коростильов, лікарка-пенсіонерка Катерина Григорівна Мухіна, пенсіонери Марія Павлівна Воронюк, Юхим Іванович Гаценюк, вчитель музичної школи Олексій Іванович Плис... Та цей список можна продовжувати. Об'єднали їх любов до народної, радянської пісні, прагнення посприяти розвиткові рідної культури.

Першими нашими піснями (вважай, візитною карткою хору) стали пісні "Повертали хлопці з походу" та "Хліб — всьому голова", "Степом, степом", "Жита, жита", "Стежечка моя в'ється стрічкою".

Час становлення минув дуже швидко. І невдовзі про хор районного Будинку культури заговорили не тільки у місті, а і в районі. Пісні у виконанні його полинули по райцентрах області.

Особливо багато і плідно довелося попрацювати напередодні і в рік 40-річчя Перемоги. З концертами побували в ряді населених пунктів району, взяли участь в обласному огляді художньої творчості, присвяченому славній Перемозі, що проходив у Новомиколаївці. Повернулися звідти одними з переможців.

І знову робота, робота: шліфування репертуару, виконавської майстерності.

Вже з перших днів існування хору виявилися свої солісти. Чарівні голоси мають Марія Омелянівна Литвиненко, Валентина Омелянівна Коростильова, Любов Тарасівна Черкунова, сильні голоси у Анатолія Трохимовича Лютого та Василя Петровича Галкіна.

Додам від себе: в цьому переконалися не тільки туристи-гуляйпільці, а всі пасажери поїзда. Бо учасники хору співали задушевних ліричних, патріотичних пісень перед мікрофоном і їх виступи трансливалися по всіх вагонах.

Поки що найвищим досягненням хору є перемога у творчому конкурсі, присвяченому 200-річчю Гуляйполя. Прийшла вона за виконання пісні "Святкова зірниця", слова до якої написав

В. Г. Коростильов, музику — Б. Й. Бурбура. Не раз і не двічі пісня про рідне місто чулася в дні нашої подорожі.

Тепер слово старості хору М. О. Литвиненко: "Колектив наш дружний. Та інакше й не можна. Адже щосереді і щосуботи після трудового дня у районний Будинок культури збираються люди, серця яких полонила чарівна сила пісні, срібні струни її невтихаючим камертоном звучать і змушують, незважаючи на втому, приходити на репетиції. Репетиції ж — це теж труд — важкий, буденний, без якого на успіх сподіватися нічого. А нам ще треба докласти чимало сил, щоб добитися таки звання народного. Тут ми сподіваємося на допомогу районного відділу культури. Є в нас й інша заповітна мрія: "взяти участь у телепередачі "Сонячні кларнети".

Проблемою номер один для колективу є поповнення хору чоловічими молодими голосами. Тож усіх, хто залюблений у красу рідної пісні, кого вона зачарувала, щиро запрошуємо до нас у хор".

Порушені Марією Омелянівною питання, безперечно, почувуть керівники обласного музичного товариства, колективним членом якого є хор. І активно посприять у їх вирішенні.

15.03.1986 р.

ХАРКІВ — МІСТО НАРОДНОЇ СЛАВИ

Поминувши Ворошиловградську область, наш туристичний поїзд став рухатися по землі славної Харківщині. І ось ми на Привокзальному майдані.

Харків — друге місто республіки, одне з найбільших промислових, наукових і культурних центрів Радянської України, місто революційної, бойової і трудової слави. Йому виповнилося 329 років, проживає в місті більше 1,5 мільйона чоловік. Сьогодні тут нараховується 230 заводів і фабрик, продукція відправляється у 69 країн світу.

Харків — місто студентів, вузів, театрів, шкіл, бібліотек, музеїв. Тут знаходиться відома наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, в якій понад 5 мільйонів книг.

Харків — місто-робітник, місто-трудівник, удостоєний орденів Леніна та Жовтневої Революції.

Наша екскурсія розпочинається з Університетської Гірки. Звідки Харків починався як місто. Заклали його мужні предки на місці злиття двох рік — Лопані і Харкова. Щоб захиститись від набігів ворогів, українські козаки за указом царя Олексія Михайловича почали будувати фортецю. Вона була поставлена в 1656-1659 роках.

Разом з українцями фортецю заселяли вихідці з Росії. Місто, засноване як форпост на кордоні Російської держави, вже в перші роки свого існування стало форпостом українсько-російської дружби.

Тут же, в районі Університетської Гірки, і Покровський собор, суворі і величні контури якого увіходять в небо. Це — найстаріша будова із тих, що збереглися в Харкові. В архітектурі — і українські, і російські традиції. На дзвіницю собору піднімався Петро Перший перед початком Полтавської битви в 1709 році.

На Університетській Гірці — пам'ятник борцям Жовтневої революції. Вічний вогонь запалено 12 липня 1958 року — в день святкування 40-річчя Компартії України. Тут — центр міста. І на околицях його — в Лісопарку, на Меморіальному комплексі Слави — теж палає Вічний вогонь. Його запалено від Вічного вогню біля пам'ятника Героям революції і перенесено до могили героїв Великої Вітчизняної війни.

Як відомо, з 1917 року до літа 1943 року Харків був столицею України. Ми проїжджаємо мимо Монумента, який стоїть на честь проголошення Радянської влади на Україні. До війни тут була красива будівля, де спочатку розміщався уряд республіки, а потім був відкритий Палац піонерів. Про цей Палац 7 вересня 1935 року газета "Правда" писала: "Ми сьогодні святкуємо величну подію — відкриття першого на Україні, першого в Союзі і в усьому світі Палацу піонерів і жовтенят".

Цю чудову будову зруйнували фашисти. Тепер на площі Радянської України стоїть Монумент. Це місце дороге кожному: адже тут почалася нова, радянська історія України.

Звідси виїжджаємо на головну вулицю міста — вулицю Сумську. Під колесами автобуса шурхотить сіра бруківка. Про-

минаємо академічний театр опери та балету імені М. В. Лисенка, наближаємося до парку імені Т. Г. Шевченка. Тут же стоїть величний пам'ятник Кобзарю, висота його — 16,5 метра, вага — 430 тонн. Зведено цю архітектурну споруду в 1935 році.

Милюємося Центральним парком культури і відпочинку імені О. М. Горького, який розташований на 136-гектарній площі, пам'ятником А. С. Макаренку. На одному із будинків читаємо "ФЕД". Для харків'ян — це не просто фотоапарат, який виготовляли недавні безпритульні, котрі назвали себе комунарами. "ФЕД" — це Дзержинський, це Макаренко.

Ідемо Московським проспектом, на якому розташувалися заводи і який через це називають Алеєю Гігантів.

Мирну творчу працю харків'ян, як і всіх радянських людей, перервали німецькі фашисти. На битву з підступним ворогом пішло 19 тисяч комуністів і 86 тисяч комсомольців міста. За мужність і відвагу 234 воїни — харків'яни удостоєні звання Героя Радянського Союзу, багато — посмертно.

На території тимчасово окупованої гітлерівцями Харківської області діяв підпільний обком і райком партії, підпільний обком комсомолу, 49 партизанських загонів.

23 серпня 1943 року Харків було звільнено від фашистських загарбників. Не можна без хвилювання ступати по тротуарних плитах, ідучи повз струнку шеренгу ялинок, дубів, наближаючись до високої світлої скульптури Матері-Батьківщині, яка зустрічає кожного, хто відвідує Меморіальний комплекс Слави. Це священне місце для жителів міста. Тут совість не дозволяє говорити голосно, сміятися, ненависть до нелюдів-фашистів пронизує кожне серце. І ніхто не зважає, що на непокриті голови сідають рідкі лапаті сніжинки.

Звідси відправляємося далі. Проїжджаємо житловим масивом Павлове Поле, проспектом Науки, розглядаємо архітектуру Харківського університету, Держпрому, зупиняємося на вулиці Дзержинського.

Після обіду туристи невеликими групами продовжили подорож по місту, покаталися на швидкохідних електропоїздах метро, відвідали магазини. Закінчується день і ми спішимо до поїзда. Дорога кличе додому.

25.03.1986 р.

ЦЕ ВІЧНЕ У НАС ЯК ЖИТТЯ

Новозлатопіль — звичайне радянське село, яких тисячі у нашій республіці. На території його розташувалися центральна садиба колгоспу "Авангард" та майстерня виробничого об'єднання "Запоріжремсільмаш". Є восьмирічна та музична школи, бібліотеки, краєзнавчий музей, Будинок культури, дільнична і психіатрична лікарні, дитячий садок, кілька магазинів, комплексно-приймальний пункт райпобуткомбінату, відділення зв'язку, ощадна каса, АТС. Але не це характерне для Новозлатополя.

Відоме і багате воно людьми, залюбленими у шумовиння пшеничного колосся, зеленоокі сади. Серед передовиків колгоспного виробництва — представники різних професій, які добросовісним трудом зміцнюють економіку рідного господарства. Не випадково більше тридцяти новозлатопільців за доблесну працю нагороджені орденами і медалями СРСР. В тому числі ордена Леніна удостоєні П. Н. Білієнко, Г. І. Персань, ланкова М. С. Тилик-Карпенко, слюсар ремонтної майстерні П. В. Вишницький, ордена Жовтневої Революції — начальник відділення зв'язку Г. П. Зубчевський.

У господарстві добра слава лине про колектив третьої ферми, який очолює Галина Іванівна Персань. Не зважаючи на те, що давно настав час іти на заслужений відпочинок, жінка продовжує трудитися. І робить це з таким завзяттям, що не гріх повчитися в неї і молодим.

Село Новозлатопіль у теплі пори року потопає в зелені вишневих та яблуневих садів. У білостінних добротних будинках, зведених жителями самостійно чи за допомогою колгоспу, мешкають люди різних національностей. Коли поцікавитися у старожилів села, представники яких народів поселилися тут, вони назвуть українців, росіян, білорусів, євреїв, грузинів, марійців, угорців, болгар, чеченців.

— Взагалі у селі нараховується чи то 9, чи то 11 народностей, — кажуть старожили. — Точно не знаємо. Живуть люди, то хай собі.

Оце і є характерною прикметою нашого радянського сьогодення. Не так важливо скільки народностей у селі, а головне, як

вони почувають себе в одній сім'ї, які стосунки у них склались поміж собою. Чи не заважає це виконувати соціально-економічну програму, намічену партію.

— Треба відзначити, — говорить голова правління колгоспу М. П. Животченко, — колгоспна сім'я у нас багатонаціональна, дружна, працьовита. Торік ми успішно виконали всі плани по тваринництву, соняшнику, овочах. Правда, децю завинили перед державою із продажем зерна. Тому в у другому році п'ятирічки працюватимемо краще, організованіше, а це дасть вагому добавку в колгоспну касу.

Колгосп "Авангард", який займається вирощуванням зернових і технічних культур та м'ясомолочним тваринництвом, у 1987 році повинен виростити не менше як 31 центнер зернових з гектара, продати державі 5050 тонн зерна, 2910 тонн молока, 370 тонн м'яса. Плани напружені, але реальні для господарства.

Розповідь про село буде неповною, якщо не сказати, що Новозлатопіль засновано в 1846 році євреями-переселенцями. Радянську владу тут встановлено в січні 1918 року. В 1924 році утворився сільськогосподарський колектив "Прогрес". З червня 1929 року по лютий 1945 року Новозлатопіль — центр одноіменного району. Під час Великої Вітчизняної війни село було повністю розграбоване і зруйноване. Це — минуле села.

А сучасне його — широкі асфальтовані вулиці, добротні світлі будинки колгоспників. Серед них виділяються вулиці імені К. С. Чорного та А. І. Чучулашвілі. Ці вулиці — як символ дружби українця і грузина, синів двох народів, які у лиху годину Великої Вітчизняної війни стали пліч-о-пліч на захист Вітчизни. В період тимчасової окупації фашистами села тут діяла патріотична антифашистська група, яку очолював комуніст Чорний. Обидва патріоти загинули. Але пам'ять людська зберігає імена своїх захисників.

Знають і шанують у Новозлатополі тих воїнів, які визволяли село від німецько-фашистських зайд. У вересневі дні тут загинули два брати — азербайджанці Гацанови. Юні школярі розшукали їх рідних і тепер підтримують зв'язки з Талаською середньою школою Сабірабадського району Азербайджанської РСР. Йде

обмін листами, подарунками не лише піонерів, а й дорослих. Делегації новозлатопільців були гостями в азербайджанських друзів, а ті приїздили до могили родичів, до земляків в українське село.

Чуття Вітчизни. Його в Новозлатополі прищеплюють дітям з дитячого садка. На цю тему пишуть твори піонери і жовтенята. І як факел проносять його дорослі через своє життя і вчинки. Воно утверджується на кожному кроці.

Хіба не красномовний такий факт. Серед депутатів сільської Ради — українці Н. З. Голіздра, І. А. Персань, М. П. Животченко, росіянка Е. Г. Железна, білорус М. М. Ковальов, марієць П. О. Янобеков. І цей перелік можна продовжити. Та досить і сказаного, щоб переконатися, що тут справді діє дружба народів. Люди живуть одним життям, одними інтересами, спільно вирішують проблеми сьогодення і завтрашнього дня, неухильно працюють над виконанням рішень XXVII з'їзду КПРС.

— Дії і помисли односельчан, — схвильовано говорить ветеран партії і праці Н. З. Голіздра, — спрямовані на те, щоб з кожним роком міцнішала і красивішала Радянська Вітчизна, щоб щастя і благополуччя панувало у кожній радянській сім'ї, щоб торжествував мир на землі.

Щороку село красивішає. Тільки у 1986 році тут піднялось нове приміщення дитсадка на 90 місць, благоустроєно вулицю Пушкіна, колгосп збудував три житлових будинки, реконструйовано Меморіал Слави, на якому викарбувані імена односельчан і визволителів села, що загинули під час війни. В недалекому майбутньому в Новозлатополі буде зведено Будинок культури, з'являться нові житлові будинки.

Щороку вулиці поповнюються новоселами, які ідуть в господарство з різних куточків країни. Їм колгосп виділяє будинки, надає все необхідне для господарства, а вони за турботу віддячують добросовісною працею. Не так давно сюди приїхало молоде подружжя з Курської області Іван та Діна Єніни. Він — шофер, вона — ветфельдшер. Часу минуло мало, та добра слава про молодих колгоспників уже пішла по селу. Це ж можна сказати і про тракториста Олександра та доярку Тамару Тищенко. Олександрові довелося на ділі доводити свій патріотизм та інтер-

національну солідарність, виявляючи їх в обмеженому контингенті радянських військ в Афганістані. Про те, що він його виконав з честю, говорить орден Червоної Зірки, який багряніє на святковому піджаку. Добросовісно виконував інтернаціональний обов'язок і слюсар ремонтної майстерні Микола Дузян.

Отже, патріоти-інтернаціоналісти живуть поряд з нами, ми знаємо їх, пишаємось ними, беремо з них приклад. Не випадково один випускник писав у екзаменаційному творі: "Я люблю своє село. Воно хоч і невелике, але наше, радянське. Йдучи в школу, я щоразу дивлюся на дорослих односельчан, що поспішають у колгоспних справах, на червоно-лазуровий прапор, що висить біля сільради, на блакитне небо і зупиняюсь на мить біля Меморіалу Слави, щоб схилити голову. Я не знаю, ким виросту. Але знаю, що це вічне у нас, як ми самі, що прийшли у світ для щастя, для миру. Тож і я буду для цього жити й трудитися у рідному селі, де всі живуть однією дружною родиною".

Закінчуючи розповідь про звичайне радянське село 80-х років двадцятого століття, треба ще раз наголосити, що в житті його мешканців, як у краплині роси, відбилосся чуття єдиної родини народів — братів, які добиваються прискорення соціально-економічного розвитку країни.

22.01.1987 р.

СЕЛО, А В НЬОМУ ЛЮДИ

Ранок. Перші промені сонця падають на пам'ятник В. І. Леніну, біля підніжжя якого живим вогнем спалахують квіти. Не в'януть вони і біля могили червоноармійців, що загинули у боротьбі з махновцями в 1920 році, і на братській могилі воїнів-визволителів села від гітлерівських окупантів. Шанують воздвиживці і пам'ять про воїнів-односельчан, що полягли в боях за незалежність соціалістичної Вітчизни. На їх честь споруджено меморіал Слави. Як пам'ять живих про полеглих, як вдячність ветеранам війни за їх ратний подвиг тут же, неподалік, розсіпавшись довкруг молодими деревцями, зеленіє парк, закладе-

ний сивоголовими колишніми фронтовиками і над ним, обціловані сонцем, кружляють голуби.

Мирне небо голубіє над зеленооким селом, що йде назустріч 70-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції.

Сьогодні Воздвижівка — центр сільської Ради, на території якої розташувався колгосп імені Горького. В минулому вона мала назви Шелехівка, Гарненьке, Воздвижівське. Заснували його на початку XIX століття кріпосні селяни — переселенці з Харківської губернії. Найбільшою спорудою в селі була церква. Про злидні та убогість воздвижівців до Великого Жовтня говорять експонати, що лежать в сільському краєзнавчому музеї.

У глухому селі Новоолександрівського повіту Катеринославської губернії зоря Великого Жовтня спалахнула у січні 1918 року: тоді тут було встановлено Радянську владу. І хоч вороги хотіли загасити ту Ленінську зорю, вона з кожним роком пломеніла все яскравіше, несучи з собою нове, вільне життя. Колишніх безземельних селян і наймитів вели за собою комуністи і комсомольці. Партійний осередок у селі створено в 1927 році.

І сьогодні старожили пам'ятають, як почався рух за колективізацію. Добрим словом згадують членів ініціативної групи по створенню колгоспів. Серед них — Степана Авіловича Попела, Никанора Сергійовича Богославського, Максима Григоровича Шишку, Кіндрата Федотовича Хохотву.

У 1929 році на території сільради утворилося три колгоспи — "Авангард", "Радянський хлібороб" і "Зелений Лан".

Перші трактористи села Мотрона Захарівна Макуха та Марфа Іванівна Велика — Жулай пам'ятають, як у 1930 році Воздвижівкою прогуркотів перший трактор, через три роки — комбайн "Комунар", ще через два — автомашина ГАЗ-ММ.

Молоді воздвижівці по праву гордяться старшими поколіннями земляків, які самовіддано опанували техніку, вчилися колективно господарювати, вирощувати хліба на спільному вільному полі. Експонати краєзнавчого музею, яким завідує вчителька місцевої десятирічки Г. Г. Хохотва, розповідають про передових колгоспниць 30-х років Веклу Кузьмівну Скосар, Олену Трохимівну Козаченко, Параску Федорівну Медяник, Кате-

рину Андріївну Леонову, перших трактористів, комбайнерів, шоферів, партійних і комсомольських ватажків.

Віроломний напад гітлерівської Німеччини на Радянський Союз перервав мирну працю на колгоспних ланах. Волю, щастя, завоювання Великого Жовтня пішли захищати 487 жителів села, 262 з них загинули, 172 нагороджені орденами і медалями СРСР. Уродженець Воздвижівки Кузьма Павлович Феленко за мужність і героїзм посмертно (1944 року) нагороджений орденом Леніна.

Пам'ять про захисників Вітчизни священна. Не без хвилювання оглядаю матеріали, що їх зібрали юні червоні слідопити. Експонати висять на стінах школи. Тут поважні десятикласники і непосидючі першокласники стишують ходу, вдивляються у фотографії воїнів-односельчан, що пролили кров чи віддали життя за наше прекрасне сьогодні.

Не без душевного щему зупиняюся біля списків односельчан, що загинули в роки Великої Вітчизняної війни. Читаю: "1. Аникін І. М., молодший сержант, 1914 року народження, пропав безвісти 7 липня 1941 року. 2. Білоцерківський М. І., рядовий, 1902 року народження, пропав безвісти у лютому 1944 року. 3. Браженко К. Л., рядовий, 1901 року народження, убитий 26 жовтня 1943 року". І т.д. Хіба можна бути спокійним, коли із довгого списку очі викоплюють прізвище Мірошніченко, яке повторюється 6 разів, а Омесів — аж 12. Це ж треба було пережити дорогі серцю втрати.

У тимчасово окупованій фашистами Воздвижівці, де панувала чорна ніч терору, зайти розстріляли 11 комуністів і активістів. Серед них — Федосія Лаврентійовича Кошельника, Дмитра Дмитровича Кравченка, Федосію Антонівну Погорілу. Визволення прийшло у вересневі дні 1943 року. Його принесли воїни колишньої 127 Чистяковської Червонопрапорної ордену Кутузова стреліцької дивізії. Почалася стожильна робота для фронту, для перемоги. Керовані комуністами, воздвижівці дружно взялися за відбудову господарства. Важко. Дуже важко було. Але перемогли голод, розруху, підняли село. І знову колгоспні поля заколосились дорідним врожаєм.

У 1958 році колгоспи "Більшовицька боротьба", імені Чапаєва та імені XVII партз'їзду об'єдналися в одне господарство,

яке взяло ім'я Горького і мало у своєму розпорядженні біля 8 тисяч гектарів сільськогосподарських угідь.

Визначний успіх до воздвижівських колгоспників прийшов у 1973 році. Тоді за успішну зимівлю громадського тваринництва колгосп було нагороджено Пам'ятним Червоним прапором міністерства сільського господарства СРСР і ЦК профспілки працівників і службовців сільського господарства і заготівель. В тому ж році трактористи І. А. Буланій та С. І. Стасик нагороджені орденами Жовтневої Революції.

Через два роки колгосп за успіхи в розвитку землеробства відзначено Дипломом 1-го ступеня ВДНГ СРСР. Колишній агроном І. І. Єна був учасником Виставки, нагороджений бронзовими і срібними медалями, а в 1975 році удостоївся ордена Леніна. Через рік найвища нагорода Батьківщини заяснила на святковому піджаку комбайнера М. І. Єременка. Тепер він кавалер трьох орденів. Автор багатьох раціоналізаторських пропозицій, неодноразовий переможець обласного соціалістичного змагання на приз земляка Героя Соціалістичної Праці І. П. Мартиненка.

Славна воздвижівська земля і трьома "Матерями-героїнями". Такого звання удостоєні П. О. Богословська, М. П. Бережна та А. Т. Бережна.

За роки Радянської влади невпізнанно змінилися село і його люди, які стали справжніми господарями своєї долі. У Воздвижівці піднялися Будинок культури, середня школа, дитсадок, дільнична лікарня, є бібліотека з чималим книжковим фондом. До речі, у школі 13 з 19 вчителів — колишні її випускники. Тільки за 1957-1977 роки в селі індивідуально побудовано 153 будинки, 11 відомчих. А сьогодні партійній організації, правлінню колгоспу, сільській Раді, життя підказує, що необхідно активніше займатися соціально-культурним розвитком населених пунктів, долати тут застійні явища.

— Яка найближча перспектива села? Яким ви бачите колгосп у 2000 році? — такі питання поставив я голові правління Г. В. Шевченку. Ось що він розповів:

— Село красиве людьми, що, не шкодуючи сил і енергії, трудяться на полі і фермі, в майстерні і гаражі. Є вони і в нас. В селі

і старий і малий знає тракториста Семена Васильовича Хохотву, комбайнера Миколу Івановича Єременка, механізатора Івана Пилиповича Буланого, молодого бульдозериста Олександра Рося, доярок Катерину Іларіонівну Мороз, Ганну Андріївну Олевич. Добра слава іде і про молодих комбайнерів Сергія Сергійовича Омєся, Івана Олексійовича Шаніна, Івана Павловича Жулая, механізатора Василя Михайловича Трофимюка, доярок Ларису Олексіївну Хохотву, Любов Василівну Родько, свинарку Тетяну Олександрівну Жулай.

Турбуючись про кадри, випускників школи посилаємо на навчання у вищі, та середні навчальні заклади. Зараз ми маємо більше 10 колгоспних стипендіатів.

Думаючи про перспективу села, бачимо свої упущення і прорахунки у розв'язання соціально-культурних питань. Самокритично треба визнати, що ще недавно мало ми будували житла, недостатньо дбали про благоустрій населених пунктів. Майже нічого не зробили, щоб притишити занепад сіл Жовтневого, Прилуки. А Нового Світу зовсім уже немає на географічній карті. Все це прикрі наші втрати, що негативно вплинули і на кадри, і на результати роботи.

Наше господарство спеціалізується на вирощуванні зернових культур, є насінневим спецгоспом. Маємо і розвинуте м'ясо-молочне тваринництво. Тут у нас перспектива ясна: цьогорік виростити урожай зернових не менше ніж по 33,4 центнера, в тому числі озимої пшениці — по 36 центнерів. Продати державі 4500 тонн зерна, 1040 тонн соняшнику. Перед тваринниками теж визначені орієнтири. Добитися зрушень на краще ми зможемо тільки тоді, коли будемо проводити активну соціальну політику.

Партійна організація, правління докладатимуть всіх зусиль для того, щоб господарство було високорозвинутим, високо механізованим, щоб у всіх населених пунктах були асфальтовані дороги. У центрі Воздвижівки плануємо побудувати два двоповерхові десятиквартирні житлові будинки, контору, готель. Щороку здавати в експлуатацію 6 жилих будинків. Чимало зусиль вимагатимуть і введення потоково-цехової системи на фермі № 2, колективного підряду на всіх фермах, організація двозмінної роботи доярок

Найближча наша перспектива — краще трудитися, щоб ювілей Великого Жовтня зустріти вагомими трудовими здобутками.

...Над зеленоокою Воздвижівкою народжується теплий ранок. Село просипається для мирної, творчої праці.

30.07.1987 р.

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ І СКОРБОТИ

Минулої суботи день видався хмарним і вітряним з проблесками сонця, зрідка зривався дощ. Для тих, хто прийшов на братське кладовище він був ніби в унісон їх пам'яті про невинно убієнних, чиї імена кричали до присутніх із плакатів, розвішаних тут на кладовищі, про страшну напругу над ними.

Не можна було читати без внутрішнього хвилювання списки померлих від голоду. А їх тільки по селу Шевченковому нашого району 42 чоловіка на 37 дворів, Грушевому — 28. Заріччі — 15. Це імена, які вдалося встановити за допомогою свідків. І що в тих списках вражало — це імена дітей (десь більше 40 відсотків від загальної кількості померлих).

Тож, щоб віддати шану жертвам голодомору і застерегти сучасників про неможливість допущення такої наруги над власним народом, і зібралось 11 вересня люди на братському кладовищі.

Серед присутніх були Представник Президента України в районі І. О. Бірюков, перший заступник та заступники Глави райдержадміністрації М. Г. Тимофійов, Є. Г. Коровка, О. Г. Тараненко, інші відповідальні працівники держадміністрації, голова міської Ради народних депутатів В. І. Рябцев, члени Української республіканської партії, товариства "Просвіта" імені Т. Г. Шевченка, жіночої та церковної громад, члени оргкомітету по підготовці і проведенню Дня Пам'яті і Скорботи.

Мітинг і громадську панахиду вступним словом відкрив голова міської Ради народних депутатів В. І. Рябцев.

— Наш обов'язок, — сказав, зокрема, Валерій Іванович, — вшанувати пам'ять померлих, схилити перед ними голови.

Від імені жіночої громади міста до присутніх звернулася Т. А. Кульбашка. Вона запропонувала не гаючись, тут, зараз, розпочати збирати кошти, хто скільки дасть, на будівництво пам'ятника жертвам трьох голодів 1921, 1933 і 1947 років.

Н. І. Біленко виступила як свідок трьох голодів, що їй довелося пережити.

Не можна було без хвилювання слухати слова й іншого свідка голоду 1933 року К. К. Балака, який, звертаючись до керівників підприємств і організацій, запропонував їм проводити акції по наданню матеріальної допомоги самотнім людям похилого віку та багатодітним сім'ям, дітям-сиротам.

Згадуючи ті жакливі часи, Кузьма Кузьмич підкреслював людську доброту. Особливо тепло відгукувався про тодішнього свого класного керівника Оксану Федорівну Дудник, яка організувала у школі гарячі страви для голодних учнів, щоб вони не померли.

Голова районної організації УРП М. М. Клименко говорив про причини виникнення голодомору в Україні. Він називав імена Сталіна, Молотова, Кагановича, які, на його думку, організували винищення українських селян, а керівники республіки не протистояли тиску Москви. В результаті чого кожен п'ятий в Україні помер з голоду в 1932-1933 роках.

Микола Миколайович підтримав пропозицію про збір коштів на пам'ятник жертвам голодомору-33.

З гнівом і обуренням згадував події, які довелося пережити у 1932-1933 роках П. Ф. Різнік.

— Я тоді жив у Магдалинівському районі Дніпропетровської області у дідуся, — розповідав Павло Федорович, і бачив, як "активісти" забирали у людей навіть насіння квасолі з горщиків. Мені вдалося врятуватися лише завдяки тому, що я пішов з України і потрапив у Росію. Там, дякуючи гуманізму російських людей, вдалося перенести лихо.

Сьогодні, щоб не було нового голодомору, нам всім треба працювати, щоб пішли економічні реформи.

О. С. Штепа — теж свідок голодомору, але уже в нашому районі. З власної ініціативи він займався вивченням фактів його у селах Дорожнянці, Шевченковому, Грушевому, Заріччі, у місті, зустрівся

із слідами трьох голодів, зробив записи їх спогадів. Виступаючи, Олексій Савич дякував за допомогу у цій справі П. Б. Марченку, В. І. Кириченку, К. П. Рябко, Н. Д. Лютій, М. П. Кузьменко.

В пам'ять жертв голодомору-33 оголошується хвилина мовчання.

Поминальну молитву за убієнних голодом провів настоятель Свято-Троїцької церкви священик Віктор Салівон.

До закінчення поминальної церемонії на будівництво пам'ятника жертвам трьох голодів в Україні зібрали 74418 карбованців, які будуть покладені на спеціальний рахунок у відділення Гуляйпільського банку.

Опісля було зроблено хресний хід до центрального міського кладовища і освячено два дубові хрести, встановлені у 1990 році у пам'ять жертв голодомору на Гуляйпільці.

14.09.1993 р.

ТИ ВІЧНО ЦВІТИ, УКРАЇНО!

Гуляйпільці урочисто відзначили 5-у річницю незалежності України. В місті та населених пунктах пройшли тематичні культурно-спортивні заходи.

Напередодні свята, 23 серпня, в міському культурно-спортивному комплексі "Сучасник" відбулися районні урочисті збори трудящих, представників громадськості. Відкрив їх голова міськвиконкому В. І. Рябцев, який, привітавши присутніх зі знаменною датою в історії України, надав слово для доповіді голові районної Ради народних депутатів, голові районної державної адміністрації І. О. Бірюкову.

Ігор Олексійович, зокрема, сказав, що поява Української незалежної держави на політичній карті світу стала однією з визначних подій всесвітньої історії останнього десятиріччя ХХ століття. Урочисто відзначаючи ювілей державності, маємо перш за все глибоко усвідомити сучасні соціально-політичні й економічні реалії, наголосити на тому, чим можемо пишатися і водночас зосередити увагу на невирішених проблемах. Але перед цим треба

пам'ятати, що держава стверджуються не Деклараціями та зовнішніми ефектами, а здатністю до самоорганізації громадян, спроможністю забезпечити їх добробут і духовний розвиток, гарантувати нації гідне місце у світовому співтоваристві. Важливість осмислення сучасних суспільних процесів в Україні диктується тим, що такого перехідного періоду, який ми переживаємо, світова практика не знає, а тому й немає досвіду його проходження.

Ми повинні ясно визначити для себе і продемонструвати світові чіткі орієнтири становлення України, як цивілізованої держави, що виникла та формується в інтересах своїх громадян, сприяє зміцненню міжнародної стабільності. Одним із гарантів цих прагнень став Основний Закон України. День прийняття Конституції — це День примирення і єдності, день відродження національної свідомості українського народу.

Нова Конституція, безперечно, несе елемент певної політичної стабільності суспільства. Основою нового Основного Закону стає конкретна людина, її пріоритетне право в суспільстві, право на різнобічне політичне, економічне і духовне виявлення індивідуальності.

Далі доповідач говорив про відповідальність кожного громадянина за те, що відбувається в країні, що свій патріотизм треба доводити не на словах, а утверджувати конкретними справами і районна державна адміністрація робить все, що в її силах, щоб зменшити тиск економічної кризи, соціально захистити малозабезпечені верстви населення. З цією метою прийнято ряд розпоряджень, якими багатодітні та малозабезпечені сім'ї закріплені за організаціями району. Чотири роки діє Дитячий фонд, кошти якого ідуть на лікування, оздоровлення, придбання одягу та взуття дітям з малозабезпечених сімей.

За січень-липень поточного року тільки в нашому районі малозабезпеченим надана грошова допомога більше як на 2,5 млрд. крб.

Відчутна допомога надається населенню в оплаті житлово-комунальних послуг відділом житлових субсидій. Він надав субсидій на 34,4 млрд. карбованців.

Ігор Олексійович говорив про вплив економічної кризи на про-

мислове та сільськогосподарське виробництво району, яка веде до зменшення випуску продукції. В цих умовах заслуговує на увагу розвиток малої переробки і наближення її до товаровиробника.

За останні кілька років у районі уведено в дію 10 пекарень, 5 млинів, 1 крупорушка, 2 м'ясних цехи, 5 олійниць, цех по виготовленню згущеного молока в КСП імені Ілліча, міні-завод по переробці м'яса в колгоспі імені Леніна.

В стадії монтажу цех по виготовленню яєчного порошку і консервації м'яса у ВАТ "Птахофабрика "Зарічна", молокозавод у колгоспі імені Кірова. Створення мережі переробних підприємств дасть змогу забезпечити населення району якісною і дешевою продукцією.

Основні напрямки, над якими нам необхідно працювати, наголосив І. О. Бірюков, — сприяння стабілізації виробництва, наведення порядку в платежах і відрахуваннях (з метою поповнення бюджету), зміцнення відстаючих ланок шляхом проведення кадрової політики.

Закінчуючи доповідь, Ігор Олексійович щиро привітав гуляйпільців і гостей з 5-ю річницею незалежності України, подякував всім за безмежне терпіння, розуміння того, що держава легко не будеться, за самовіддану працю в ім'я майбутнього, в ім'я нашої держави.

На урочистих зборах виступили голова райкому профспілки працівників агропромислового комплексу О. І. Варакута, голова ради ветеранів війни і праці П. І. Доля, голова районної організації Української республіканської партії О. М. Жигалко та директор міської СШ № 3 В. Ф. Кириченко.

Опісля для учасників зборів був даний святковий концерт.

Перед присутніми своє вміння і мистецтво демонстрували самодіяльний народний хор районного Будинку культури (керівник Б. Й. Бурбура), ансамбль духової музики (Б. Й. Бурбура), фольклорний ансамбль народних інструментів викладачів школи мистецтв під керівництвом Сергія Яковенка, тріо і жіноча вокальна група заводу лакофарбових виробів (керівник С. К. Вовк), дуети у складі Ніни Григоруц і Марії Литвиненко, Наталії Ревуненко і Таміли Губар, Ольги Камеристої і Любові Кузнецової, солісти Те-

тяна Гаранжа, Анатолій Лютий, Таміла Губар, Ольга Камериста, Ілона Вовк, Любов Третьякова, Максим Самойлик.

Лейтмотивом тематичного концерту був девіз "Цвіти, моя Україно, як пісня безсмертна цвіти!".

28.08.1996 р.

І СЛОВО, ЯК СТРУНА, БРИНИТЬ

15 листопада любителі художнього слова отримали велике естетичне задоволення від спілкування з членами літературного об'єднання письменників Гуляйпільщини, які презентували свою громадську організацію. В гості до них завітали голова районної ради Є. Г. Коровка, голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков, його заступники О. Г. Тараненко, П. П. Науменко, Л. Ф. Приходько, народні депутати України А. В. Єрмак, Г. О. Омельченко, син знаменитого Львова Задова, соратника Н. І. Махна — Вадим Львович Зінковський та інші почесні гості свята, присвяченого 110-річчю від дня народження Нестора Івановича.

— Ми запросили вас у літературну вітальню до джерельно-чистої криничної води красного письменства Гуляйпільщини, — говорить ведуча, — щоб разом з вами презентувати книгу вибраних поезій славного сіяча щирого і мудрого слова — поета Василя Діденка, а також літературне об'єднання та літературний фонд поетів і письменників Гуляйпільщини, які створені при сприянні і підтримці районної держадміністрації і безпосередній допомозі голови райдержадміністрації І. О. Бірюкова.

— Щиро дякую всім, хто приїхав і взяв участь у святах з нагоди ювілею нашого земляка Нестора Івановича Махна, — говорить голова районної ради Є. Г. Коровка, вітаючи гостей свята. — Сьогодні, віддаючи шану ватажку селянського руху на Україні, стаємо свідками події, яка давно назрівала — відкриття літературного об'єднання на Гуляйпільці. Адже саме на нашій землі жили і працювали відомі українські письменники Михайло Тардов, Михайло Гайдабура, Василь Лісняк. І, мабуть, важко зна-

йти людину, яка б не бачила кінофільму "Весілля в Малинівці", який поставлений за сценарієм нашого земляка Л. Юхвіда.

Славні традиції лицарів пера продовжують Григорій Лютий, Олександр Михайлюта, Любов Геньба, Іван Кушніренко, Наталія Квітка та інші.

Ми також гордимось, що в нашому краї народився співець рідної землі Василь Діденко, книгу поезій якого презентуємо на цій зустрічі.

Отже, зичу нашим літераторам здоров'я, натхнення, успіхів у творчості і сподіваюсь, що вони звеличуватимуть рідний край і найголовніше — людей, які живуть у цьому краї.

Ведуча вручає живі квіти поетам і письменникам-землякам.

— Торкніться поетичної душі, — підхоплює нитку розмови інша ведуча, і ви нап'єтесь з джерела святого. Василь Іванович Діденко — великий поет, неординарна особистість, син свого народу і своєї землі.

"Серцем, сповненим любов'ю" — саме таку назву має збірка вибраних творів Василя Діденка, що побачила світ у районній друкарні у переддень 110-ї річниці від дня народження Н. І. Махна. І це таки неспроста. На перехресті століть великі мають що сказати народу.

Слово надається редактору книги В. О. Скорику, який ділиться спогадами про зустрічі з Василем Діденком за життя і з його поезією.

— "Серцем, сповненим любов'ю", — розповідає В. О. Скорик, — складається з чотирьох розділів. А саме: "Поїдемо, коню, ми вітру супроти", "Україно, Україно, доленько моя", "З далеких мандрів повертають птиці" та "В калюжі сонця полиски".

Володимир Омелянович охарактеризував кожен розділ нової поетичної збірки, наголосив, що поет любив людей, особливо людей праці, поезія його відзначається надзвичайною пісенністю. Невипадково пісня "На долині туман" стала всенародною.

Гаряче слово сповнене емоцій, про Василя Діденка сказав поет з Києва, член Спілки письменників України О. І. Дробаха.

— Тихо, спокійно увійшов свого часу в українську літературу Василь Діденко, ще тихіше і непомітніше пішов він із життя, зали-

шаючи після себе зоряний шлях, усіяний добром і любов'ю, — констатує ведуча. — Повертаючись до витоків літературної спадщини нашого краю, не можемо не пригадати таких відомих людей красного пера, як письменник і драматург Леонід Юхвід, журналіст і письменник Михайло Семенович Тардов, ім'я якого носить одна з вулиць Гуляйполя (найвідоміша його трилогія "Фронт"), письменник-журналіст Михайло Денисович Гайдабура, ім'ям якого названо обласне літературне об'єднання, поет і журналіст Василь Лісняк.

Маючи вільний степовий вітер в душі, вбираючи неповторну красу степів і гаїв, не могла земля гуляйпільська не народжувати нових людей, які б оспівували її в усій красі і величі, і серед них — безперечно, відомий наш поет, член Спілки письменників України — Василь Діденко. Співець гуляйпільської землі вірний її син від початку і до останку. "Поховайте мене в Гуляйполі" заповідав Василь Діденко і волю його було виконано торік.

На сцені заслужений артист України, кобзар-лірник Василь Нечепач виконує пісню на слова Василя Діденка "Натопимо свою піч".

Епоха Василя Діденка виплекала молодих поетів і письменників. Серед них утвердилися і зайняли свої місця в літературі: журналіст і письменник, член Спілки письменників Олександр Михайлюта, який нині живе у м. Києві, Григорій Лютий — поет, член Спілки письменників України, голова Запорізької обласної письменницької організації.

На початку сімдесятих років зарясніла калиновим цвітом література сторінка, яка і понині має назву "Калинова сопілка" (до речі, одна єдина в області), яка живе, плаче літературні таланти і бачить світ щомісяця. На ній завжди можна зустріти твори Віктора Куторницького, Наталії Квітки, Івана Кушніренка, гумористів Миколи Сіринька і Анатолія Горпинича і, звичайно ж, наше молоде поповнення — Оксану Кушніренко, Галину Доннік, Вікторію Забаву, Яну Яковенко, Олександра Серебрянського.

Названих літераторів присутні вітають оплесками. У виконанні Тетяни Бекірової звучить пісня "Тамерланка" на слова Любові Геньби.

Далі йде представлення поетичних сил рідного краю.

— За браком часу, на жаль, всі виступити не мають змоги, — каже ведуча. — Тому послухаємо кількох із них.

Наталія Квітка — прізвище у неї таке ніжне і западне, як і її вірші. Вона жінка "мати, поетеса, берегиня, яка несе у своїй поезії обереги сімейного тепла і затишку, материнської любові. Її вірші — це цілі новелістичні розповіді про ту чи іншу історію нашого життя. Наталія Квітка — автор двох поетичних збірок і низки пісень.

На сцені Наталія Квітка читає вірш "У мами". А Марія Литвиненко та Ігор Лазарик виконують пісню "Берегиня" на слова землячки-поетеси.

До присутніх у залі говорить поет Григорій Лютий. Він наголошує, що, дякуючи І. О. Бірюкову, на Гуляйпільлі триває духовне відродження, розвивається література і мистецтво. Поет ділиться спогадами про Василя Діденка. Читає вірша, присвяченого поету "Така вже в нас доля, Василу".

Тепер на сцені поетеса Галина Доннік. За фахом вона вчителька, людина творча, з романтичною душею жінка. Про таких кажуть: королева. Тож не випадково її поетична композиція називається "Королева". З особливим почуттям вона читає свої вірші.

— Оксана Кушніренко — це ім'я недавно забриніло на нашому поетичному небосхилі, — говорить ведуча Любов Геньба, — але впевнено утвердилося в нім. Кажуть, на дітях природа спочиває. Хоча ми знаємо багато прикладів, коли діти були гідними послідовниками своїх батьків. Оксана саме з тих дітей, бо вона і є той пагінець, що з доброї руки посадив її батько Іван Кирилович Кушніренко.

Глядачі і слухачі уважно слухають поетичну композицію "Осінь без тебе" Оксани Кушніренко.

Та ось ведуча представляє голову літературного об'єднання, поетесу, члена Спілки письменників України, лауреата Всеукраїнського конкурсу читців Любов Геньбу. Вона автор багатьох пісень, працює у співавторстві з композитором Анатолієм Сердюком. Їх творчий тандем народив пісні "Весняний вальс", "Танго кохання", "Оксаночка", яка в позаминулому році стала переможницею Всеукраїнського конкурсу серед радіокомпаній.

Любов Геньба бажаний гість на республіканському і обласному радіо, телебаченні. Про неї створено документальний нарис "Жінка з іменем Любов". Сьогодні у співавторстві з Тетяною Бекіровою вона створює пісенний магнітоальбом. Нещодавно побачила світ її третя поетична збірка "Паралель".

Жінка, дівчина, Любов, що є краще від любові до добра, від щирості до мудрості — так можна коротко назвати основні теми її поезій.

І ось Любов Геньба читає свою композицію "Зовуся красиво — Любов".

На закінчення презентації літературного об'єднання Тетяна Бекірова виконала власну пісню "Покаяння" на слова Любові Геньби.

Зустріч у літературній вітальні закінчилася оголошенням голови конкурсної комісії Т. П. Пісчик результатів конкурсу на кращу геральдику (герб міста). Тут переможцем визнано вчителя школи мистецтв Василя Григоровича Коростильова.

Ведучі прощаються з учасниками літературного свята і запрошують почесних гостей і місцевих літераторів сфотографуватися на пам'ять.

Зустріч закінчилася, але ще довго бриніли в душі струни, розбуджені поетичним словом.

25.11.1998 р.

З ЛЮБОВ'Ю ДО РІДНОГО КРАЮ

Минулої суботи, 17 квітня, у нашому місті стояв теплий весняний день. Сонячні промені, визираючи із-за навколишніх будинків, опускалися на різьблений Хрест, що стояв на подвір'ї краєзнавчого музею, покритий білим покривалом. Сюди сходилися гуляйпільці і гості, щоб взяти участь у відкритті Хреста — символа, присвяченого 110-й річниці від дня народження Н. І. Махна.

Чітким строем пройшли козаки Гуляйпільського куреня із синьо-жовтим знаменом і стишили крок біля пам'ятного знака.

О 10-й годині науковий працівник краєзнавчого музею С. В. Серьогін відкрив тут мітинг з нагоди встановлення пам'ятного

знака, який виконали черкащани Михайло Теліженко та Анатолій Алексеев, а доставив його сюди у дні святкування 110-ї річниці від дня народження Н. І. Махна народний кобзар України Василь Нечепа, на кошти котрого виготовлений Хрест.

Під оплески присутніх заступник голови Всеукраїнської асоціації "Афганці Чорнобиля" О. Г. Рябека відкриває знак, на якому читаємо: "Батько Нестор Махно".

На мітингу виступили з промовами міський голова О. М. Жигалко, народний депутат України А. В. Єрмак, радник голови Федерації профспілок України, доктор філософії, професор наш земляк М. П. Зима, О. Г. Рябека.

Всі вони наголошували, що цей пам'ятний знак є символом стійкості, мужності України і бажали їй вистояти і щороку міцніти й багатіти.

Для зміцнення матеріально-технічної бази краєзнавчого музею А. В. Єрмак та О. Г. Рябека вручили відеодвійку (телевізор і відеомагнітофон), щоб було чим демонструвати відеофільм "Шалений Нестор", що його зробили мелітопольці. Також вінницькі письменники Вадим Вітовський і В'ячеслав Попик передали для музею книжку "Зрадлива фортуна Льови Задова", а "афганці" подарували книжку "Час вибрав нас", яку підготували пологівці М. П. Малиш та О. В. Чудновський. А. В. Єрмак передав музею копії документів, що стосуються репресії Льови Задова.

Переглянувши експонати музею періоду громадянської війни на Україні, гості і господарі перейшли до КСК "Сучасник", де відбулася презентація нової книжки "Вольниця" земляка члена Спілки письменників України Олександра Михайлюти.

Незважаючи на відсутність автора, гарні слова про письменника і його новий твір про гуляйпільський край, легендарну постать Н. І. Махна, говорили професор М. П. Зима, голова Всеукраїнського громадянського товариства імені Н. І. Махна "Гуляй-Поле" А. В. Єрмак, голова райдержадміністрації І. О. Бірюков, голова Запорізької обласної організації Спілки письменників України Г. І. Лютий, поетеса член Спілки письменників України Любов Геньба.

Виступаючі закликали відроджувати, повертати забуті іме-

на, дбати не про розбрат, а про єднання навколо ідеї державності, патріотизму, створювати правдиві книги про видатних земляків таких, як Нестор Іванович Махно та його бойові соратники. Потрібною і вчасною сьогодні є книжка Олександра Михайлюти "Вольниця", куди увійшли кіноповість "Нестор", драма "І розкаже Париж", оповідання, вірші, публіцистика. Новий твір вийшов у видавництві "Український письменник" в 1998 році за спонсорської допомоги виробничого об'єднання "Мотор Січ" (генеральний директор В. О. Богуслаєв).

Якщо ви візьмете "Вольницю" в руки, то, шановні любителі художньої літератури, не випустите її, доки не прочитаєте. Книжка заслуговує на те, бо написав її один із потужних сучасних українських письменників. То ж сили і натхнення йому на нові твори, які прославлять наш край.

21.04.1999 р.

ФЕНОМЕН НЕСТОРА. МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ

Два дні, 17 і 18 червня, Гуляйполе приймало гостей-посланців майже з усіх регіонів України — учасників науково-практичної конференції та установчого з'їзду Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле".

"Товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле" — це громадське об'єднання на добровільних засадах громадян України — прихильників державотворчої діяльності Нестора Махна, які народилися, виростили або працювали в Гуляйпільському краї.

Під терміном "Гуляйпільський край" мається на увазі зона діяльності селянського руху за землю і волю, за місцеве самоврядування під керівництвом Н. І. Махна (теперішні Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Херсонська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Харківська, Кіровоградська області, Кримська АР).

Заснували Товариство — народний депутат України Анатолій Єрмак, президент благодійного фонду "Нуклеус" Микола Бут, секретар Спілки журналістів України, письменник Олек-

сандр Михайлюта. Колективними членами Товариства є ВАТ "Мотор-Січ", громадські організації: Всеукраїнська Асоціація "Афганці Чорнобиля", Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого, Київське юридичне товариство, Школа запорізького традиційного козацького бойового мистецтва "Спас".

Головна мета Товариства — сприяння вивченню, об'єктивній оцінці та популяризації діяльності Нестора Махна в історичних подіях ХХ століття, для надання їй належного місця в історії народу України з метою побудови громадського демократичного суспільства, а також — популяризація і збагачення громадсько-політичних, історичних традицій, культурної і побутової спадщини, історичних та краєзнавчих пам'яток, економічних і соціальних досягнень Гуляйпільського краю, усіх визначних його діячів.

Саме члени Товариства ініціювали і активно сприяли проведенню заходів до 110-річчя Н. І. Махна, які у 1998 році відбулися у Запоріжжі і Гуляйполі. Товариство є правонаступником громадської організації "Товариство Нестора Махна" Гуляй-Поле" з місцевим статусом в м. Києві, заснованого Установчими зборами 29 вересня 1998 року.

17 червня в Гуляйполі відбулася науково-практична конференція "Феномен Нестора Махна. Вирішення міжнародних відносин. Минуле і сучасність".

Відкрив і вів конференцію О. О. Михайлюта. Перед учасниками зібрання з доповідями, повідомленнями виступили доктор історичних наук, професор Ф. Г. Турченко, доктор філософських наук, професор М. П. Зима, академік Ю. О. Шило, кандидат економічних наук П. М. Петренко, краєзнавець М. М. Шитіков, працівник Запорізької обласної прокуратури Л. І. Куриляш, кандидат історичних наук В. М. Мороко, житель міста Гуляйполя В. М. Куц.

Перед присутніми виступили також А. В. Єрмак, автори книги "Нестор і Галина" Лариса Верьовка і Віктор Яланський та директор видавництва "Дике поле" Олександр Лазутін.

По закінченні конференції перед її учасниками і гостями виступив з концертом кобзар-лірник, заслужений артист України Василь Нечепя.

Учасники конференції відвідали районний краєзнавчий му-

зей, поклали квіти до Пам'ятного хреста, присвяченого 110-й річниці від дня народження Н. І. Махна (стоїть у дворі музею). А. В. Єрмак подарував музею 5 примірників книги "Нестор і Галина". Насичений подіями і враженнями день гості закінчили оглядом художнього фільму, поставленого за сценарієм Олександра Михайлюта і Ярослава Лупія "Секретний ешелон".

21.06.200 р.

Є ТОВАРИСТВО

18 червня в місті Гуляйполі (культурно-спортивний комплекс "Сучасник") відбувся установчий з'їзд Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна" Гуляй-Поле". Вів його голова Оргкомітету А. В. Єрмак.

Анатолій Васильович проінформував присутніх про головну мету і цілі Товариства, розповів про проведену підготовчу роботу по його заснуванню. Наголосив, що основні гасла Товариства — земля, воля і шана.

Делегат з'їзду, голова Гуляйпільської районної державної адміністрації І. О. Бірюков привітав учасників з'їзду, побажав плідної роботи, розповів про економічний і соціальний стан району, підтримав ідею з'їзду про створення Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна" Гуляй-Поле", запропонував створити Гуляйпільське міжобласне відділення Товариства з статусом юридичної особи.

На з'їзді виступив делегат, генеральний директор ВАТ "Мотор Січ" Герой України В. О. Богуслаєв.

Про основні положення Програми діяльності Товариства, яку підготував оргкомітет, делегатів інформував М. П. Зима. Із своїм проектом Програми, створеної з ініціативи групи делегатів, виступив член-кореспондент АН України С. М. Павловський. Після гарячої дискусії, яку провела редакційна комісія, Програму, запропоновану оргкомітетом, було прийнято з доповненнями і урахуваннями зауважень.

З'їзд затвердив Статут, Положення про Ревізійну комісію і

саму комісію, напрями використання коштів і майна Товариства.

Делегати обрали керівні органи Товариства — Правління, голову Товариства, першого заступника голови. Головою Товариства одностайно обрано Анатолія Васильовича Єрмака, першим його заступником — Олександра Олександровича Михайлюту.

По завершенні роботи з'їзду делегати і гості здійснили поїздку в Дібрівський ліс до славнозвісного "Дуба смерті", де почули чимало цікавого від місцевого краєзнавця О. Л. Лапка.

21.06.2000 р.

II-Й ШАХОВИЙ МЕМОРІАЛ НЕСТОРА МАХНА

1 і 2 серпня у фойє культурно-спортивного комплексу "Сучасник" м. Гуляйполя проходив II-й шаховий турнір пам'яті видатного народного полководця Нестора Махна.

Турнір започаткував голова Правління Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна" Гуляй-Поле" народний депутат України А. В. Єрмак — віце-президент Федерації шахів України.

1 серпня о 14-й годині відбулося урочисте відкриття турніру. До присутніх з вітальною промовою звернувся голова районної ради Є. Г. Коровка. Він щиро вітав учасників змагань, нагадав їм, що вони перебувають на легендарній гуляйпільській землі, яка славиться видатними людьми. Серед них і нинішній президент Федерації шахів України Іван Сергійович Бик, присутній в залі.

Щойно наші хлібороби, сказав Євген Григорович, зібрали урожай з 38740 гектарів ранніх зернових і отримали біля 150 тисяч тонн зерна, то ж вам, спортсменам, є з кого брати приклад.

Є. Г. Коровка привітав учасників турніру від імені районної державної адміністрації і районної ради і побажав їм удачі й щастя.

Шановних учасників змагань, дорогих земляків — гуляйпільців щиро вітав з другим шаховим меморіалом Нестора Махна А. В. Єрмак і наголошував, що цей турнір має на меті кон-

солідувати українське суспільство, пропагувати древню гру — шахи, а для збірної жіночої команди добра нагода потренуватися перед чемпіонатом Європи.

— Я радий, що моя мала батьківщина — Гуляйполе, — говорив І. С. Бик, — за підтримки райдержадміністрації та районної ради тепло зустріла учасників турніру, який зініціював віце-президент Федерації шахів Анатолій Васильович Єрмак.

Далі Іван Сергійович представив учасників змагань. В турнірі з швидких шахів і блискавичної гри візьмуть участь, сказав він, члени олімпійської команди України Міжнародні гросмейстери: Наталія Жукова — экс-чемпіонка Європи, срібний призер Кубка світу, срібний призер чемпіонату світу 2000 року з м. Херсона, Ганна Задонських — чемпіонка України, фіналістка чемпіонату світу 2001 року з м. Маріуполя, Інна Гапоненко — фіналістка чемпіонату світу 2001 року з м. Херсона.

До складу чоловічої збірної команди Запорізької області входять: Олександр Зубарев — гросмейстер України, міжнародний майстер, фіналіст чемпіонату світу 1999 року, Володимир Роговський — міжнародний гросмейстер, экс-чемпіон України 2000 року. Микола Куц — міжнародний майстер, переможець 1-го меморіального турніру Нестора Махна. В команді є і міжнародний майстер Сергій Клименко.

Головний суддя турніру С. І. Межебицький — міжнародний майстер ІКЧФ, голова обласної шахової федерації — розповів про регламент змагань.

Після жеребкування спортсмени сіли за шахівниці. Увагу присутніх глядачів привернув до себе наймолодший учасник змагань — десятирічний школяр Павло Назаренко з м. Оріхова, який у змаганні з блискавичної гри набрав лише 5,5 очка із 11 можливих, але заслуговує всілякої похвали. Він має перший спортивний розряд.

Блискавична, але напружена гра, у відбірковому турнірі принесла перемогу міжнародним майстрам Олегу Будникову, Сергію Клименку, кандидатам у майстри спорту Олегу Бурляю,

Олексію Рожку, першорозрядникам Михайлові Парфенчуку і Юрію Шаляпіну.

У матчі-турнірі між жіночою збірною командою України і чоловічою збірною командою Запорізької області (швидкі шахи і блискавична гра) переможцями стали чоловіки з рахунком 11:7 очок.

Увечері того дня відбувся концерт для учасників змагань та жителів міста за участю народного кобзаря України, заслуженого артиста України Василя Нечепи.

2 серпня міжнародний майстер Вартан Каграманянц провів сеанс одночасної гри на чотирнадцяти шахових дошках. Наш земляк Валентин Попруга з Успенівка зіграв з ним унічію.

Паралельно проходив фінал з блискавичної гри між гросмейстрами, майстрами і 6 переможцями масового відбіркового турніру. Тут місця розподілилися так: Олег Будников з 9,5 очками зайняв перше місце, другі — треті — розділили Наталія Жукова і Сергій Клименко — по 8,5 очка у кожного, минулорічний переможець цього турніру Микола Куц розділив 4-5 місця з Олегом Бурляем (набрали по 7 очок кожен).

Товариський матч збірної команди Гуляйполя проти гросмейстерів і майстрів (швидкі шахи і блискавична гра) закінчився на користь гостей. До речі, за нашу збірну грав І. С. Бик і добився нічиєї.

На урочистому закритті турніру теплі слова подяки за створення доброзичливої атмосфери, щирий прийом говорили господарям І. С. Бик, А. В. Єрмак.

— Мені сподобалася організація турніру, дух доброзичливості, який на ньому витав, — у бліц-інтерв'ю сказала міжнародний гросмейстер Наталія Жукова.

— Я вперше на цьому турнірі. — поділився міжнародний майстер Сергій Клименко, — але я вітаю такі матчі, де є змога показати, на що ти здатен і подивитися на гру товаришів. І взагалі шаховий меморіал Нестора Махна — це дуже здорово!

4.08.2001 р.

ГУЛЯЙПІЛЛЯ УРОЧИСТО ВІДЗНАЧАЄ

80-річчя РАЙОНУ

28-30 березня гуляйпільці дружною родиною в присутності численних гостей, що прибули на свято з різних куточків України та країн ближнього зарубіжжя, відзначили 80-річчя утворення району.

Офіційна церемонія нагородження переможців та лауреатів районного конкурсу "Людина року-2002" та вручення регіональних нагород почалися о 14-й годині у великому залі КСК "Сучасник".

До присутніх земляків та гостей звернувся голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков. Він, зокрема, сказав: "От і зібралася вся гуляйпільська родина на наше свято, сьогодні ми розпочинаємо офіційні заходи, пов'язані з великим ювілеєм — 80-річчям утворення району. Я хотів би від імені районної державної адміністрації, районної ради, всіх виконавчих і представницьких органів району поздоровити всіх присутніх із святом і побажати успіхів, здоров'я і наснаги.

В цьому залі зібралися люди різних поколінь, але всіх нас об'єднує одне: всі, хто сьогодні присутні тут, робили і роблять все, щоб Гуляйпільський край розквітав, щоб слава про нього ішла не тільки на Україні, а й далеко поза її межами. Той період, про який сьогодні, говоримо, солідний період, і нам є про що говорити, є що аналізувати. Я думаю, що більш детально про все це скажу завтра на урочистому засіданні і відзначу кращих наших представників, які внесли вагомий вклад у розбудову нашого району.

Гуляйпільщина завжди була флагманом у Запорізькій області в соціально-економічному розвитку території. І сьогодні це підтверджує статистика, незалежно від того, що ми живемо у складні часи і нелегко вирішувати всі питання. Але, мабуть, така наша доля з вами, доля бути завжди першими, бути першими серед кращих тому, що живемо на Гуляйпільщині, на цій історичній землі, у цій вольниці, й іншого нам з вами не дано. Багато районів в області були створені і по-різному відзначають ці дати, і нам рекомендували діждатися сторіччя і широко відзначити цю подію.

Але багато хто до цієї дати не зміг би дійти, і тих людей, котрі зробили все, щоб сьогодні ми з вами святкували і мали такі показники, ми б втратили. Я щиро вдячний трудовим колективам, громадським організаціям, ветеранам за те, що були підтримані наші ініціативи, рішення і сьогодні ми маємо прекрасну, унікальну книгу щоденник з історичними надбаннями. Ми маємо добру наробку і вже працює велика редакційна колегія по створенню історичної 12 главої книги по повній історії Гуляйпільського краю і вона вийде до дня визволення району. Ми маємо наші регіональні нагороди вперше за 80-років, які будуть вручатися на цій сцені. Сьогодні ж завдяки цьому ювілею, через значний проміжок часу перериву до району прийшло 30 державних нагород, 24 обласних. Гадаю, що і ті результати конкурсів, які ми провели напередодні свята говорять про те, що ми не даремно проводимо його. Тільки 14 пісень написано за три місяці про Гуляйпільщину.

На завершення я хотів би ще раз привітати і поздоровити всіх вас, а у вашій особі всі трудові колективи з цим великим святом і побажати успіхів, щастя, миру, благополуччя і наснаги на священній ниві розбудови нашого краю. А тепер дозвольте мені перейти до приємної і почесної місії, вручити кращим представникам регіону і землякам, які зараз не проживають на нашій території, регіональні нагороди".

Розпорядження голови райдержадміністрації "Про нагородження регіональними нагородами зачитав заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко.

Регіональні нагороди ("Почесний громадянин Гуляйпільського району", медаль та іменний годинник "За заслуги перед Гуляйпільським краєм") нагородженим вручив І. О. Бірюков.

Від імені нагороджених слово мала ветеран праці Л. І. Явон.

Вона, зокрема, сказала: "Я хочу низько схилити голову перед пам'яттю тих людей, які творили історію району і яких немає серед нас. Вклонитись всім гуляйпільцям за їх розум, кмітливість, працьовиті руки. Для подальшого поступу вперед з історії треба брати вогонь, а не попіл. Особливо хочеться привітати також молодь — майбуття Гуляйпільського краю, подякувати І. О. Бірюкову і його однодумцям за турботу про ветеранів, піклування про молодь і побажати всім нам щастя і добра".

Далі відбулася церемонія нагородження переможців та лауреатів конкурсу "Людина року — 2002", який проходив у 10 номінаціях.

У першому конкурсі "Гордість Гуляйпільського краю" за вагомий внесок в економічне, громадське, наукове і культурне життя району лауреатами стали вчителька англійської мови Червоненського НВК І. В. Артюх, поетеса, член Національної спілки письменників України Любов Геньба, студентка 3-го курсу Харківської академії культури Валентина Луговенко. Переможницею названо Ірину Вікторівну Артюх.

В конкурсі "Краще сільськогосподарське підприємство року" лауреатами визнано ПСП "Мир" (директор О. Г. Чуб), ТОВ "Батьківщина" (директор В. М. Савовський), ВАТ "Птахофабрика "Зарічна" (голова правління М. А. Цюпкало), ТОВ "Україна" (директор М. Г. Тимофієв), ЗАТ "Агронива" (голова правління М. М. Новохатько), ТОВ "Перемога" (директор Л. В. Горпинич), ТОВ "Агрофірма "Зелений Гай" (директор О. І. Дудка). Переможець конкурсу — колектив ЗАТ "Агронива".

В конкурсі "Міський, районний керівник" лауреати — начальник райво Л. Є. Кірієнко, заступник голови апарату райдержадміністрації Є. М. Шкабарня, Новомиколаївський сільський голова Г. І. Хорішко. У цій номінації переможницею є Л. Є. Кірієнко.

В номінації "Краще підприємство" претендентами на перемогу виступала ДП "Машинобудівний завод" ВАТ "Мотор Січ" (директор О. А. Долженко), ПМКП "ЕТЛ" (директор А. М. Бодня), ЗАТ "Харчосмакова фабрика" (голова правління Е. І. Жованик). Тут перемогу здобув ДП "Машинобудівний завод".

У номінації "Торгове підприємство року" лауреатами були КТП "Госптовари" (директор Т. К. Жаболенко), магазин "Лілія-III" (приватний підприємець Ю. А. Журавель), ТОВ "Горицвіт" (директор Т. М. Жаболенко). Переможець — магазин "Лілія-III".

У номінації "Підприємець року" претендентами на перемогу виступали приватні підприємці М. В. Малярович, Ю. О. Попов, керівник СФП "Лаванда" М. І. Козярин. Переможцем став М. І. Козярин.

У номінації "Медичний працівник року" лауреатами визнано завідуючого флюорографічним відділенням О. Р. Манька,

завідуючого стоматологічним відділенням Р. М. Кушика, завідувачу клініко-діагностичною лабораторією ЦРЛ В. М. Патреєву. Переміг Р. М. Кушик.

Лауреатами у номінації "Педагог року" стали заступник директора з навчально-виховної роботи Мирненського НВК С. І. Заїченко, заступник директора НВК № 4 Т. М. Третяк, завідувача методичним кабінетом райво Н. Г. Коростильова. Переможець — Н. Г. Коростильова.

В номінації "За розвиток культури та створення духовних цінностей" лауреати — провідний спеціаліст райво, керівник літературного клубу "Пролісок" Н. В. Квітка, директор Долинського СБК Т. В. Губар, народна майстриня з м. Гуляйполя Л. І. Рябко. Переможцем визнано Т. В. Губар.

Лауреатами у номінації "Юне обдарування року" названо учня 5-го класу дитячої школи мистецтв Сергія Вороніна, ученицю 9-Б класу ЗОШ № 1 Анну Гуру, ученицю 11 класу ЗОШ № 1 Олену Муху. Переможець — Сергій Воронін.

Нагороди лауреатам та переможцям вручали голова райдержадміністрації І. О. Бірюков, його заступники О. О. Кірієнко, П. П. Науменко, О. О. Різник, голова районної ради Є. Г. Коровка, його заступник Л. Ф. Богущко, начальник райво Л. Є. Кірієнко, начальник районного відділу культури В. М. Шингур.

Переможців та лауреатів конкурсу "Людина року-2002" вітали професійні артисти з міст Запоріжжя і Луганська.

02.04.2003 р.

"ЄДНАЙМОСЯ, БО МИ — ГУЛЯЙПІЛЬЦІ!"

— таким був лейтмотив засідання клубу "Гуляйпільське земляцтво", що проходило 28 березня у КСК "Сучасник". До гостинних господарів клубу завітали поважні гості — керівники району на чолі з головою райдержадміністрації І. О. Бірюковим та головою районної ради Є. Г. Коровкою, земляки — директор Запорізьких міських електричних мереж, депутат обласної ра-

ди І. В. Бодня, доктор філологічних наук, професор Дніпропетровського національного університету В. О. Горпинич, головний редактор радіопрограм Запорізької обласної студії радіомовлення Н. П. Деркач, ветеран праці Б. Г. Камінський, заслужений лікар України, хірург-косметолог О. О. Мосейко, заслужений працівник культури, диригент республіканського оркестру з м. Тирасполя Придністровської республіки Г. О. Мосейко, секретар Національної спілки письменників України О. О. Михайлюта, ректор Макіївського економіко-гуманітарного інституту В. А. Товстик, член Національної спілки художників України О. М. Якушенко, гуляйпільці, які живуть у місті і районі. Всіх їх немає змоги назвати.

Н. В. Квітка та Л. В. Клименко, як і подобає привітним господарям, сердечно зустрічали гостей, які стали членами клубу "Гуляйпільське земляцтво".

За давнім народним звичаєм господарі вітали гостей хлібом-сіллю, а далі слово мовив голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков.

Ігор Олексійович, вітаючи земляків із 80-річчям утворення району, відзначив, що знаменним під час свята є заснування даного клубу. І треба, щоб земляки — вихідці з Гуляйпільського краю — частіше зустрічалися на рідній землі, гордилися своїм краєм, який утримує першість в області по соціально-економічних показниках. І по-іншому бути не може, бо ми заражені наркотиком бути в усьому першими. Гуляйпільців знають і в Європі.

І. О. Бірюков побажав землякам наснаги і творчості на благо нашого краю.

Ветерану праці М. А. Явону Ігор Олексійович вручив Почесну грамоту за розбудову району.

Далі Наталія Василівна звернулася до "живої" історії регіону, голосу, який звучав не один рік у 70-80 роки минулого століття. Так розмова розпочалася про радіожурналіста Василя Антоновича Закарлюку і перейшла на літератора Івана Кириловича Кушніренка та краєзнавця Володимира Ілліча Жилінського, які випустили у світ двотомник унікальної книги "Література

Гуляйпільщини" ("На пругких вітрах"). А яку неперевершену фонотеку зібрав ентузіаст своєї справи Василь Мануїлович Кутя! А скільки добрих слів можна сказати про народний хор "Вольниця" районного Будинку культури, незмінним керівником якого на протязі 20 років є Богдан Йосипович Бурбура.

Високим професіоналізмом у роботі відзначаються вихідці з краю брати Мосейки — заслужений лікар України Олександр Олексійович і заслужений працівник культури Молдови Григорій Олексійович, які тепло говорили про рідну Гуляйпільщину, котра відкрила світ у велику медицину та музику.

Учнем міської СШ № 2 був і доктор технічних наук, завідувачий кафедрою Дніпропетровського хіміко-технологічного інституту Анатолій Григорович Старовойт. Усім їм було про що згадати.

На засіданні клубу виступали начальник районного відділу освіти Л. Є. Кірієнко, голова районної ради Є. Г. Коровка. Ветеран праці Л. І. Явон, І. В. Бодня, який подарував І. О. Бірюкову картину "Фрегат", В. М. Куті — музичний центр, а всім присутнім жінкам — квіти. Слово мали Б. Г. Камінський О. М. Якушенко, О. О. Михайлюта, В. А. Товстик та В. О. Горпинич. Кожен розповів про себе, про свою часточку внеску в розбудову рідного Гуляйпільського краю.

Засідання клубу проходило у музичному супроводі квартету "Дебют" з школи мистецтв, співаків Світлани Кірілової, Володимира Кобзея та інших.

Перше засідання клубу "Гуляйпільське земляцтво" пройшло на високому організаторському й емоційному рівні і надовго запам'ятається його учасникам. І є надія, що світле березневе ювілейне свято залишиться приємним спогадом у буднях земляків.

02.04.2003 р.

ГУЛЯЙПІЛЛЯ ВІНШУЄ НАЙДОСТОЙНІШИХ

29 березня у великому залі КСК "Сучасник" відбулося урочисте зібрання з нагоди 80-річчя утворення району та вручення державних нагород. Відкрив його голова районної ради Є. Г. Коровка.

З доповіддю виступив голова районної державної адміністрації І. О. Бірюков. Він розповів про історію створення району, зупинився на визначних віхах його розвитку, поіменно згадав всіх причетних до героїчних і трудових звершень регіону. (В основу доповіді покладено тези статті Ігоря Олексійовича, надрукованої в газеті за 28 березня під заголовком "Гуляйпільський край: 80 звитяжних літ"). Не перелічуючи всього сказаного у статті, нагадаємо: ми по праву гордимся тим, що Гуляйпільщина є флагманом сільськогосподарського виробництва в Запорізькій області.

Сільське господарство займає провідне місце в розвитку народногосподарського комплексу району. Сьогодні після реформування тут працює 25 сільгосппідприємств, 50 фермерських господарств і один сільськогосподарський кооператив. Тільки в 2002 році рослинницької продукції вирощено на 80 млн. грн. Успішно розвивається тваринництво та птахівництво. Протягом останніх трьох років усі господарства рентабельні.

Район має надійний кадровий потенціал.

З року в рік нарощується промисловий потенціал.

Одними з пріоритетних напрямків діяльності народного господарства району є будівництво і житлово-комунальне господарство. Інтенсивно ведеться газифікація житлового фонду міста.

Робота по розвитку малого та середнього бізнесу також належить до першочергових завдань.

В районі своєчасно і в повному обсязі виплачуються пенсії. З повним навантаженням працює освітянська мережа, де трудяться висококваліфіковані педагоги, в районі діють медичні та культурні заклади. Дбають у районі і про духовний розвиток населення, фізичне загартування молоді.

Районна державна адміністрація робила, робить і буде робити все для зростання соціально-економічного розвитку району.

Від імені гуляйпільців І. О. Бірюков подякував голові обласної державної адміністрації Є. Г. Карташову за постійну увагу і допомогу у вирішенні актуальних проблем Гуляйпільського краю, за сприяння у підготовці проведення святкування 80-ї річниці утворення району та нагородження кращих його представників високими державними нагородами.

Вручення державних нагород на святі здійснив голова Запорізької обласної державної адміністрації Є. Г. Карташов. Перед цим він, зокрема, сказав: "Дорогі трудівники Гуляйпільського району, дозвольте сердечно привітати вас і всіх присутніх у цьому залі з 80-річчям такого, як я б сказав, оригінального по своєму свята в рамках Запорізького регіону і всієї України.

80 років — це історично невеликий проміжок часу. І коли його відзначають, то безперечно, гортають сторінки від створення цього краю і завершують сьогоднішнім днем, згадують тих людей, які творили історію, відстоювали інтереси краю, які робили його по-справжньому героїчним, по-справжньому трудовим, по-справжньому чудовим, оскільки слава про Гуляйпільський район знана і за межами нашої славної України.

Сьогодні ми по-особливому відзначаємо Гуляйпільський район. І я скажу з яких причин. Постійно протягом останніх трьох — чотирьох років ваш район займає перші-другі-треті місця, а по багатьох позиціях тільки перші. Це я беру лише трудові досягнення. Люди вміють думати, вміють організовувати, отримувати найвищі врожаї, люди вміють створювати високу духовну культуру, підтримувати отой чудовий трудовий потенціал та ідеї, які заклалися людьми старших поколінь, нашими дорогими ветеранами війни і праці, котрі присутні в залі і котрі багато зробили, щоб скласти славу Гуляйпільському краю. І дуже приємно, що їх традиції сьогодні продовжуються.

Жоден район області так не займається кадрами, як займається Гуляйпільський. Я говорю про те, що, приїхавши до Президента України Леоніда Даниловича, щоб нагородити достойних, він запитав: чому так багато? А я сказав: хочу показа-

ти, що там, де по-справжньому займаються кадрами, там, де виховують кадри, там є справжня перемога. Скільки тут навчається молоді у вузах за бюджетні кошти, яка прив'язана до цієї землі і буде розвивати нові технології і створювати в цілому потенціал для онуків, для майбутнього в цілому. Я думаю, що така добра традиція продовжуватиметься.

І те, що ви зуміли зберегти кадри, я прекрасно розумію, чому люди не розбіглися і не пішли в інші якісь підрозділи, вони вірять своїм керівникам. Ось такий погляд, як на мене, в невеликому організмі, бо Гуляйпільський район займає середню лінію по території нашого славного Запорізького краю, зумів створити оптимальний варіант.

Ось чому ми будемо всіляко підтримувати цю лінію, будемо показувати найкращий досвід, починаючи від висвітлення району в цілому і закінчуючи тими великими традиціями, які народжуються тут.

Ніде немає такого високого поетичного класу, такої поетичної школи, яка є в Гуляйпільському районі. Я хотів би сьогодні сердечно подякувати Г. І. Лютому, який у свій час створив цю школу. Я недавно, мабуть, місяця півтора тому, був присутній на занятті, де було 40 дітей, які беруть участь у конкурсах на кращий вірш, на кращу пісню про Гуляйпільля. 14 написаних пісень говорять про великий інтерес до цього району, про великий творчий поетичний потенціал. Нам потрібні люди, які розуміють специфіку даного регіону, піднімають його творчий потенціал. Так треба працювати сьогодні. Тому з великою вдячністю звертаюся до вас, трудівники Гуляйпільського краю, від усього багатотисячного колективу Запорізького краю.

Мене просив особисто привітати вас Президент України, побажати вам щастя, удачі, гарного настрою і щоб вам завжди добре працювалося, щастя було на роботі і вдома.

Хочу виконати приємну місію — вручити державні нагороди і першу нагороду від нашого творчого потенціалу голові райдержадміністрації портрет Нестора Махна".

Є. Г. Карташов вручив орден "За заслуги" III ступеня голові райради Є. Г. Коровці, директору ПСП "Мир" О. Г. Чубу, орден

княгині Ольги III ступеня оператору машинного доіння ТОВ "Полтавка" А. І. Северин, медаль "За працю і звитягу" механізатору ЗАТ "Агронива" С. С. Омесю.

Було вручено нагороди Кабінету Міністрів, обласної ради та обласної державної адміністрації кращим представникам Гуляйпільського краю.

Потім слово мав президент обласного Союзу промисловців і підприємців П. М. Ванат, який після виступу вручив Золотий Знак від Українського Союзу промисловців і підприємців І. О. Бірюкову, Золоті Медалі Міжнародної Кадрової Академії — І. О. Бірюкову, Л. В. Горпиничу, М. Г. Тимофієву, О. І. Дудці, О. Г. Чубу.

Начальник обласного управління Міністерства внутрішніх справ у Запорізькій області О. Л. Петренко, вітаючи гуляйпільців зі святом, вручив І. О. Бірюкову Почесну грамоту і подарував районному відділу внутрішніх справ ключі від новенького автомобіля, а для жінок Гуляйполя — квіти. Такі ж ключі, а ще й сучасне електрокардіологічне обладнання отримала центральна районна лікарня від начальника обласного управління охорони здоров'я З. В. Лашкул.

Головний санітарний лікар області А. І. Севальєв подарував райсанепідемстанція комп'ютер, а І. О. Бірюкову висловив подяку за співпрацю.

На урочистому зібранні виступив голова Великоновосілківської райдержадміністрації Донецької області В. П. Ширя.

Потім І. О. Бірюков вручив групі земляків регіональні нагороди, а також переможцям творчих конкурсів, присвячених 80-річчю утворення району.

У конкурсі на кращу літературну роботу перше місце у жанрі "Поезія" виборола учениця ЗОШ № 1 Олена Муха, друге місце — студентка Запорізького державного університету Катерина Сірінюк, третє місце — учениця Комсомольської ЗОШ Вікторія Бабарикіна; у жанрі "Проза" перемогу здобув учень ЗОШ № 1 Артем Клименко, друге місце посів учень ЗОШ № 1 Станіслав Мартиненко, третє — учениця Малинівського НВК Юлія Крилова. Дипломами та грошовими преміями нагороджені переможці у жанрі "Авторська пісня про Гуляйпільський край":

за перше місце композитор і виконавець пісні Анатолій Сердюк, автор слів член Національної спілки журналістів України Лариса Верьовка, за друге місце колектив народного самодіяльного хору "Вольниця" РБК (керівник Б. Й. Бурбура), за третє місце учениця ЗОШ № 1 Олена Муха.

Дипломом та грошовою премією нагороджено і переможця районного конкурсу фоторобіт "Мій рідний край, моя земля" В. С. Кобзєя.

До присутніх звернулася директор міської СЗОШ, заслужений працівник освіти України В. Ф. Кириченко Вона подякувала керівництву країни, області і району за високу оцінку її праці і всього вчительства району.

Опісля відбувся великий святковий концерт, підготовлений кращими колективами і учасниками художньої самодіяльності району.

05.04.2003 р.

ЛЮДИНА НЕЗВИЧАЙНОЇ ДОЛІ

Чи знаємо ми людей Гуляйпільщини?

Часто чуємо, що Гуляйпільля — це багатий край своєю неповторною історією, людьми. А чи знаємо ми їх?

Для прикладу візьмемо лише одне ім'я — Микола Олександрович Корф. Що ми чули про нього? Хто він? Звідки?

Всі, мабуть, пам'ятають телесеріал "Бідна Настя", де одним із головних героїв був барон Володимир Іванович Корф. Чи не родичі вони із Миколою Олександровичем? Більше всього, що так, бо рід баронів Корфів був відомий і поширений в Росії у дев'ятнадцятому столітті.

Та нас цікавить постать М. О. Корфа. І ми впевнені, що вона не залишить байдужим нікого, хто прочитає книжку Івана Кушніренка та Володимира Жилінського "Напівзабуті імена", котра щойно побачила світ у комунальному підприємстві "Запорізька міська

друкарня "Дніпровський металург" за матеріальної допомоги директора ПСП "Мир" Олександра Григоровича Чуба.

Автори вдячні також за розуміння колективу музею В. І. Немировича-Данченка, що в селі Нескучному Новосілівського району Донецької області, особисто його директору Олександру Сергійовичу Бугайову, а також члену Національної Спілки письменників України, директору Гуляйпільського краєзнавчого музею Любові Григорівні Геньбі-Мартиненко.

"Напівзабуті імена" — це розповідь про дві незвичайні долі — Миколи Олександровича Корфа та Івана Івановича Рачинського, розрахована на всіх, хто цікавиться історією рідного краю.

Шановні друзі! 14 липня виповнюється 170 років від дня народження Миколи Олександровича Корфа, тому починаємо друкувати уривки з книги "Напівзабуті імена".

1. Хто ви, бароне?

Українська радянська енциклопедія (1980, стор. 429) називає М. О. Корфа вітчизняним педагогом і методистом, діячем у галузі народної освіти, творцем земської школи, організатором недільних шкіл, автором педагогічних праць і підручників.

Так хто ж він "дивакуватий" барон, аристократ за походженням, український поміщик, громадський діяч, який неухильно служив інтересам народної школи: був то простим шкільним учителем, то керівником вчительських з'їздів, то організатором сільських шкіл у Олександрівському та Маріупольському повітах Катеринославської губернії (нині Запорізька і Донецька області), то педагогом-туристом по Росії і за кордоном з метою вивчення тієї ж початкової школи, то плодovitим педагогічним письменником і просто пристрасним оратором, захисником народної школи?

На жаль, сьогодні на початку ХХІ століття ім'я Миколи Олександровича Корфа — славного земляка незаслужено забуто. Чому так сталося і хто винен? Не будемо пояснювати. Просто згадаємо, що були такі часи в історії нашої країни, коли людину і справу її життя оцінювали за класовим походження. Тому з

пам'яті народу, з його спадщини вибито цілий пласт славних імен з минулого.

До таких імен віднесли і барона Корфа, видатного педагога-методиста, організатора земської школи на Запоріжжі, непересічної людини, діяча прогресивних поглядів і поборника за народну освіту.

Ім'я М. О. Корфа ще за його життя стало відомим усій педагогічній громадськості країни. Його діяльність високо цінували Ушинський, Пирогов, Чехов, Бунаков та інші.

14 липня педагогічна громадськість країни відзначає 170-річчя відомого земляка, видатного просвітителя, педагога, зачинателя земських шкіл на Гуляйпільлі, як і у всій Запорізькій області, письменника, вихователя вчителів, керівника вчительських з'їздів у царській Росії, один з яких відбувся 8-12 вересня 1870 року у нашому Гуляйполі Миколи Олександровича Корфа.

19.06.2004 р.

2. Внесок у педагогіку

Один з біографів М. О. Корфа М. А. Песковський писав, що завдяки Миколі Олександровичу Олександрівський повіт став своєрідною педагогічною Меккою, куди зверталися за порадами не тільки земські діячі, а й видатні адміністратори з навчальної роботи та особи з великою педагогічною славою. Славетний М. І. Пирогов запевнив Корфа: "Я цілком співчуваю вашій корисній діяльності". А відомий педагог із Воронежа М. Ф. Бунаков писав у листі: "Звуковой способ для нас важен потому, что позволяет избежать механического чтения: процесс обучения этим методом для детей не обременителен и не скучен и в то же время способствует их умственному развитию. Сперва дети изучают произносимые ими звуки, потом изображают эти звуки в письме, составляют слова, лепят из глины предметы с использованием их на уроке. И только потом переходят к чтению, сознательному, а не механическому" (Барон Н. А. Корф в письмах к нему разных лиц. Сост. М. Песковский. СПб., 1895, с. 32). Про важливе значення педагогічних праць

М. О. Корфа, зокрема, посібника "Наш друг" писав протоієрей Симон Іванов, член Олександрівської училищної ради у 1882 році після оглядин початкових народних училищ: "...при краткості времени, затрачиваемого на обучение детей в народной школе, книга барона Н. А. Корфа "Наш Друг", в этом отношении незаменима. Это замечание мое я просил г. Сиротинского (І. Л. Сиротинський — учитель Григорівського народного училища — Авт.) принять к сведению и руководству, а не игнорировать книгу барона Корфа "Наш Друг", рекомендованного Училищным Советом" (с. 59).

М. О. Корф багато зробив для народної освіти в краї. Він по праву займає своє почесне місце в історії вітчизняної педагогіки і нашого краю як один із творців земської народної школи. Як тоді часто їх називали "корфівськими тризимками" (Корф започаткував однокласні земські школи з трирічним навчанням, — Авт.), бо закінчувалися на початку травня, що було пов'язано з польовими роботами, у яких діти брали участь. Такі школи відвідували майже всі діти села, хоч і не регулярно, бо заважали часті епідемії, відсутність чобіт.

М. О. Корф розробив методику ведення уроку при одночасній роботі одного вчителя з трьома класами.

Які ж школи називалися земськими?

Земськими школами називали початкові школи царської Росії. Хоч їх створювали й фінансували земства, але вони не мали права втручатися в учбово-виховну діяльність шкіл. У таких Закладах викладали Закон Божий, письмо, арифметику, читання. Затвердженої урядом навчальної програми не існувало. Тому багато вчителів давали учням на власний розсуд відомості з історії, географії, природознавства, співів, малювання. У земських школах працювали: законовчитель (священик або дяк), учитель і помічник учителя (найчастіше це було вчительське подружжя). Річна оплата вчителя складала 250-350 крб. Жили вчителі тут же при школі у кімнаті, яка не відзначалася ні теплом, ні особливими зручностями. Доволі часто вчителі разом з учнями займалися садівництвом, городництвом, бджільництвом.

А як велися уроки в земських школах (прообразах наших малокомплектних шкіл)? Усі діти знаходилися в одній класній кімнаті, сиділи в три ряди: кожен клас (тоді називався група) займав окремий ряд; одночасно з усіма працював один учитель.

Починалися заняття Законом Божим. Законівчитель разом із учнями першої групи вивчав напам'ять (на старослов'янській із перекладом на російську мову) "Отче наш", "Царю небесний", "Достойно" та інші молитви. Разом вони вчили заповіді, вчитель пояснював дітям елементарні релігійні поняття. Друга група читала й переказувала "Ветхий завіт", дізнавалася подробиці про релігійні свята. Третя група вивчала "Новий заповіт" і "Псалтир".

На уроках письма учні першої групи училися каліграфічно писати букви, а старші групи — писали під диктовку.

На арифметиці перша група рахувала від одного до ста і навпаки. Ці діти розв'язували усні задачі на чотири дії до 20, а письмові — до мільйона.

На уроках російського та слов'янського читання учні читали й переказували прочитане своїми словами із книг Костянтина Ушинського "Рідне слово", Миколи Корфа "Наш Друг", Льва Толстого "Абетка".

Микола Олександрович обстоював обов'язковість початкової освіти українською мовою. Він писав: "Немає іншого виходу для малоросійської народної школи, як почати навчання з малоросійської мови — більш зрозумілої та відповідної світовідчуттю малоросійської дитини".

До цього можемо додати, що М. О. Корф розробив концепцію навчання, багато положень якої мали великий вплив на наступний розвиток педагогічної науки. Разом зі своєю прогресивною педагогікою другої половини ХІХ ст. він утверджував педагогіку, як самостійну науку, зі своїм, тільки їй притаманним предметом дослідження. В його роботах простежувалися зв'язки педагогіки з іншими науками, давалось наукове вирішення таких проблем, як спадковість і виховання, взаємозв'язок загальноосвітнього і спеціального знання, методичних систем і творчого початку в учительській діяльності.

У наші дні не можуть не викликати інтересу ідеї високого призначення науки, ідеї найкращого для даних умов вибору структури школи, чіткої орієнтації педагогічної науки. На удосконалення навчально-виховної роботи школи, яка в кінцевому підсумку повинна служити економічному і соціальному прогресу.

14.07.2004 р.

ІМ'Я ЙОГО ПОВЕРТАЄТЬСЯ

Дійсно, ім'я Миколи Олександровича Корфа — видатного педагога, просвітителя, зачинателя народних початкових шкіл для селян у нашому краї, громадського діяча і письменника другої половини 19-го століття повертається із забуття. Підтвердженням цьому є широке відзначення 170-річчя від дня народження відомого земляка (у 1858 році йому належало село Темирівка-1 Олександрівського повіту (нині — Запорізької області) як у нашій області, так і в Донецькій. Зокрема, у липні 2004 року на базі філії обласного меморіального музею, що в с. Нескучному Донецької області, відбулися п'ять корфівських читання. Взяти участь у них довелося мені, як співавтору спільної праці із відомим гуляйпільським краєзнавцем Володимиром Іллічем Жилінським — книжки "Напівзабуті імена", котра побачила світ завдяки матеріальній підтримці директора ПСП "Мир" Олександра Григоровича Чуба.

І ось 19 вересня поточного року відбулася несподівана зустріч із кандидатом педагогічних наук, професором, ректором Бердянського державного педагогічного університету Василем Васильовичем Крижком, який розшукав мене, щоб запросити на урочисте відкриття у вузі пам'ятного погруддя М. О. Корфа. З радістю прийняв це запрошення. І не пошкодував, бо переконався, як завдяки ентузіазму, великих організаторських здібностей Василя Васильовича у стіни університету увійшов видатний педагог свого часу М. О. Корф.

Василь Васильович — творча, неспокійна особистість, сповнена нових планів, яка творить добрі справи і націлює на це свій багатотисячний колектив, котрому хочеться побажати успіхів на педагогічній ниві, де сіється добре, розумне і вічне у душах вихованців вузу. А Василю Васильовичу щира дяка за пам'ять про видатних людей краю, за причетність до великої і благородної справи — повернення із забуття імен наших співвітчизників. Щира вдячність за подаровану радість.

27.07.2006 р.

ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ:

ІСТОРИЧНИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ Н. І. МАХНА

11 листопада — день народження ватажка Повстанської армії України (махновців), нашого земляка Нестора Івановича Махна. З цієї нагоди та до 6-річчя створення Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле" у районній бібліотеці імені Василя Діденка відбулася розмова за "круглим столом" на тему "Від минулого до сьогодення: історичний і політичний портрет Н. Махна".

Як і торік, до гуляйпільців у гості прибули відомі науковці, політичні діячі, митці з Києва, Запоріжжя, Дніпропетровська. Вела "круглий стіл" кандидат філологічних наук Ірина Олійник, яка у вступному слові зазначила, що до Нестора Івановича можна ставитися по-різному: або любити, або ненавидіти. Байдужих до його постаті немає. Ім'я Нестора Івановича розійшлося і стало власністю всього світу, але найбільше на нього претендують гуляйпільці. А тому сьогоднішній "круглий стіл" або його ще можна назвати вступною частиною до науково-практичної конференції, яка готуватиметься до 120-річчя від дня народження Махна, розпочне голова районної державної адміністрації, депутат обласної ради О. І. Дудка.

Олександр Іванович щиро і сердечно привітав учасників зібрання на славній гуляйпільській землі, батьківщині Нестора Івановича, який був неперевершеним полководцем у роки громадянської війни на Україні, людиною волелюбною, котра намагалася довести, що людина прагне свободи, що землю має володіти той, хто на ній працює. І ця його ідея втілилася в життя уже в наші дні. Голова Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле" О. Л. Притула подякував гуляйпільцям за пам'ять про козацького ватажка, земляка Н. І. Махна, а голові райдержадміністрації О. І. Дудці та його заступнику П. П. Науменку — за гостинність і теплий прийом.

Традиційний "круглий стіл" проходив у рамках Всеукраїнського фестивалю "Гуляй-Поле", як і Всеукраїнський турнір "Спас", на якому виступала наша молодь.

Олександр Леонтійович пообіцяв, що такі "круглі столи" стануть постійними, а на 120-річницю від дня народження Нестора Івановича у Гуляйполі пройде Міжнародна науково-практична конференція.

Учасники "круглого столу" говорили про унікальність і складність постаті Н. І. Махна в історії України, не оминули і того, про що мріяв Нестор Іванович, за що боровся, торкнулися джерела махновщини, захоплено розповідали про військовий талант керівника Повстанської армії України (махновців), прагнули розгадати феномен "гуляйпільського батька". Усі виступаючі були єдині в тому, що про Н. І. Махна не можна судити односторонньо: для одних він — герой, для інших — бандит, але попри все він ще і звичайна людина, яка наприкінці свого життя залишилася самотньою, хворою і покинутою.

В ході розмови прозвучало кілька пропозицій: до 120-річчя від дня народження Н. І. Махна провести Міжнародну науково-практичну конференцію, присвячену цій даті; порушити клопотання про назву вулиць імені Нестора Махна в Запоріжжі і Гуляйполі, про встановлення пам'ятника "гуляйпільському батькові" на його батьківщині; про академічне видання документів про Махна та його рух Інститутом історії Академії Наук України, про відкриття туристичного маршруту "Шляхами Нестора Махна" тощо.

Під час роботи "круглого столу" виступили директор Запорізького обласного краєзнавчого музею, доктор історичних наук, професор кафедри українознавства Запорізького національного технічного університету Георгій Шаповалов, представники Запорізького гуманітарного університету Арнольд Сокульський, Запорізького інституту імені гетьмана П. Сагайдачного Міжрегіональної академії управління персоналом Гарік Калайда, історик, колишній музейний працівник Володимир Кошлатий, художник Микола Олексієнко, директор Гуляйпільського краєзнавчого музею, член Національної спілки письменників України Любов Геньба, заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко.

Листопад 2006 р.

ВІЧНИЙ БІЛЬ НОВОЗЛАТОПОЛЯ

... 11 година ранку. Сотні дорослих і малих сільчан, гостей із Дніпропетровська, Донецька, Запоріжжя зібралися в центрі села, щоб взяти участь у церемонії відкриття реконструйованого меморіалу.

Голову Запорізької обласної державної адміністрації Є. А. Червоненка гостинні господарі зустрічали хлібом-сіллю. Голова районної державної адміністрації О. І. Дудка, голова районної ради Є. Г. Коровка, директор ТОВ "Авангард" В. В. Савченко, сільський голова І. Г. Жовніренко вітали його на кров'ю і потом політій гуляйпільській землі і запрошували на церемонію відкриття меморіалу "Новозлатопільська трагедія 1941-1943 рр."

... Лунає тривожна сирена, викликаючи в душі біль і скорботу за безневинними жертвами фашизму, а плач скрипки у руках Собакара викликає бурю протесту проти катів, що були у людській подобі. Під її звуки ведуча Інесса Косенко розпочинає розповідати про біль і жах Голокосту, що і через роки після війни не дає спокійно битися серцю.

Біль і жах. Трагедія і вічність. Дитячий усміх і плач матері — все сплелось у ті прокляті Богом і людьми дні.

Згідно з єврейською традицією право першого слова, слова молитви, слова-кадиша має равин Запоріжжя і області Равинохум ерентрой, який проводить молитву на ідиш, а потім вона звучить російською.

Почесне право відкрити пам'ятник жертвам новозлатопільської трагедії надається губернатору Запорізької області Є. А. Червоненку, котрий під оплески присутніх знімає біле покривало з пам'ятника і підходить до мікрофона.

— Трагедія, яка сталася у роки війни у Новозлатополі, — це трагедія і українського, і єврейського народів. Цей реконструйований пам'ятник потрібен, не нам, а нашим дітям, які ростуть. Тут, на цьому місці, німці розстріляли більше тисячі простих людей, які жили і служили своєму Богу.

Я горджуся, що без спонуки, без єдиного вияву неприйняття ми відкриваємо чудесний пам'ятник, до якого приходимуть

і євреї, і українці, і думатимуть, як прожити, щоб тебе пам'ятали за твої добрі справи.

— Я також горджуся, — сказав Є. А. Червоненко, — що Запорізька область показала всій Україні приклад політичного діалогу, консолідації. Я поважаю всі 111 національностей, які проживають у нашій області. І дуже хочу, щоб тут були багаті села, як пам'ять про загиблих українських євреїв, які мешкали у Новозлатопільському єврейському національному районі.

— Я радий сердечне вітати земляків, гостей на славній Гуляйпільській землі, — так почав виступ голова районної державної адміністрації О. І. Дудка. — Сьогодні ми відкриваємо пам'ятник на місці загибелі євреїв, яких безжально розстріляли німецько-фашистські загарбники в роки Великої Вітчизняної війни. Я безмежно вдячний ініціаторам і тим, хто брав безпосередню участь у спорудженні пам'ятника, за те, що вони увічнили пам'ять більше тисячі євреїв колишнього Новозлатопільського єврейського національного району. Світла їм пам'ять! Земля їм пухом! А вам, шановні гості, друзі, земляки, мирного чистого голубого неба. Про тих, хто допомагав зводити пам'ятник, хто розшукує і вивчає жертви Голокосту, говорили керівники єврейських громадських організацій м. Запоріжжя, Запорізької і Дніпропетровської областей, Міжнародної організації "Скума", розподільчого американського фонду "Джойнс", другий секретар посольства Ізраїль в Україні Юлія Гур.

Вона, зокрема, сказала, що Ізраїль бачить своїм головним завданням увічнення пам'яті жертв Голокосту по всій території колишнього Радянського Союзу і від імені уряду та посольства Ізраїль подякувала пану Червоненку за сприяння у спорудженні цього пам'ятника.

Директор Всеукраїнського центру Скума Ігор Щупак повідомив, що центр займається не тільки вивченням Голокосту, а й тими насиллями, які були на території України, зокрема, голодомором українського народу.

— У тридцять роки минулого століття, — наголосив Ігор Щупак, — у Новозлатопільському єврейському національному районі Дніпропетровської області гинули як українці, так і євреї.

Ось чому ми кажемо, що чужого болю немає. Цей пам'ятник ознака того, що ми пам'ятаємо і будемо збирати дані про тих, хто загинув, і про тих, хто зберігає пам'ять.

Перед присутніми виступили також представники фірми "Приватна ініціатива Тода" Лілія та Йозеф Вейскер, які висловили задоволення від того, що велика справа по спорудженню пам'ятника звершилась.

— Спасибі всім людям, — це слова Йозефа, — які взяли участь у будівництві цього меморіалу. І не тільки в Україні, а й в Канаді, Америці, Австралії. Особлива подяка нашому равину Равинохому еротрою, губернатору Запорізької області Євгену Червоненку, місцевій владі, які відгукнулись на наше прохання про допомогу створення пам'ятника. Велике спасибі всім новозлатопільцям, які без тіні сумніву тягали каміння і наводили тут порядок.

На відкритті пам'ятника були люди, які виростили в Новозлатополі, пережили трагедію і на цю подію чекали більше 60 років. Сюди вони приїхали з Луганська і Дніпропетровська. Це Тетяна Марківна Зогот і Олександр Соломонович Райвузович.

— Дорогі мої земляки! Дорогі гості, рідного Новозлатополя, — такими словами почала виступ Т. М. Зогот (Ушкац). — Я сама жила в Новозлатополі, тут закінчила десятирічку. Причому дев'ять класів навчалась на їдиш, а десятий закінчила — російською мовою.

Поступила в університет, війна застала мене на практиці у Новомосковському лісництві Дніпропетровської області, під час війни я не була в селі, повернулася після розгрому фашистів, рік працювала секретарем сільради і до мене потрапив список розстріляних. Він й досі у мене.

Говорив схвильовано О. С. Райвузович: "Сьогодні відчуваю полегшення, що сотні наших земляків, братів і сестер повернулись до нас із забуття. І гірко від того, що ми не знаємо сотні і сотні імен невинно убієнних. Це пам'ятник всьому єврейству. Сьогодні закінчилася 150-річна історія 18 єврейських колоній, які заснували наші предки, багато колоній вже не існує, деякі перейменовано у села та інші населені пункти, а деяких, зовсім немає, там звучить інша мова і живуть інші люди".

Емоційний був виступ вчительки місцевої загальноосвітньої школи I-III ступеня Міри Матвіївни Савченко:

— Я дуже рада, — сказала вона, — що ми зібралися на святій землі, щоб вшанувати пам'ять понад тисячу безневинно закатованих чоловіків, жінок, хлопчиків і дівчаток, немовлят. Вони лежать тут і ми повинні про них пам'ятати, бо у них фашисти відібрали найдорожче — життя.

За єврейською традицією над меморіалом линули тривожні звуки сирени. Є. А. Червоненко і О. І. Дудка поклали кошики квітів до пам'ятника, а за ними — присутні.

Над цим святим багатостраждальним місцем звучали вірш "Златополь" і пісня "Хедер Златополя", автором яких є Моше Хаїм Ісраель Розет.

Златополь

*Здесь по времени года в камуфляже весеннем земля.
Вот в цветеньи сады, озаренные солнцем, стоят.
Зелены под ветрами, лежат безмятежно поля.
Кое-где среди них зеркалами ставочки блестят.
Кто призвал в здешний мир идиллический этот мираж?
Вижу — в небе военном самолет совершает вираж.
Никого не спрося, топчет землю фашистский сапог.
И выводят тебя лишь за то, что еврей, за порог!
Память зверских расстрелов хранит деревенская тишь.
Вот у жуткого рва ты, детей прижимая, стоишь.
А за спинами, рядом лежат неживые тела.
Да живые еще! Шевелится и нынче земля!*

Припев:

*Страница Яд-Вашема — Златополь,
Ты вечно наша скорбь и наша боль.
Страница Яд-Вашема — Златополь,
Расстрелянный еврейский Златополь!
О минувшее лихо, ты эхом над миром гремишь,
И у братской могилы звучит поминальный кадиш.
И восходят к Предвечному нашей молитвы слова —
О расстрелянных память пусть будет вовеки жива!
И сегодняшним утром, лишь солнце над миром взойдет.
Долгожданный Машиах пусть к нам непременно придет.*

*А пока что звучит, восславляя Ашема, кадиш
И уходит "Амен" в небеса сквозь весеннюю тишь.*

Припев:

*Златополь — ду бизт фун Яд Вашем а штейн.
Златополь — бызт ундзер, цаар ун гевейн.
Златополь — мз эрт шайн мэр канн идиш дорт.
Златополь — мз эрт ныт мэр каин идиш ворт.
Страница Яд-Вашема — Златополь,
Ты вечно наша скорбь и наша боль.
Страница Яд-Вашема — Златополь,
Расстрелянный еврейский Златополь.*

Завершилася офіційна частина відкриття пам'ятника "Новозлатопільська трагедія 1941-1943 рр.", але присутні не розходяться. Вони думають над суттю людського буття, над тим, щоб трагедії, подібні Новозлатопільській, ніколи більше не повторювалися на нашій прекрасній землі.

* * *

29 травня 2007 року пригадувала Олександра Іванівна Іванченко — жителька с. Новозлатополя, якій до війни було 10 років: "Після визволення Новозлатопільського єврейського національного району від німецько-фашистських окупантів наша сім'я переїхала в Ново-златопіль. Не село було, а суцільна руїна. Очевидиці розповідали про жахливе вбивство останньої єврейської жінки (маленької на зріст) із немовлям на руках. Вона і досі стоїть, у мене перед очима.

Розказували люди, що коли німці і поліцаї гарбами везли євреїв із сусідніх сіл (колоній) на розстріл, старики журилися, а малеча вистрибувала та, забавляючись, сміялася, не розуміючи, що їх везуть на страту".

... Багато вітрів прошуміло над Новозлатополем, поступово відродилося село, а пам'ять про загиблих ще довго кровоточитиме із людських сердець болем і скорботою, про невинні жертви фашизму нагадуватиме і меморіал-пам'ять, що постав на місці масового розстрілу євреїв, українців, грузинів і росіян.

29.05.2007 р.

СЛОВО-ПАМ'ЯТЬ ПРО ЗАГУБЛЕНЕ ПОКОЛІННЯ

До редакції газети зайшов житель міста Сергій Степанович ДЕРЕВ'ЯНКО і повідомив, що полковник запасу з-під Москви Павло Павлович МІЩЕНКО (батьки, якого родом із села Староукраїнки) розшукує родичів. Він тільки знає, що в родині Борульків було 9 дівчат. Яка їх доля? Якщо хтось із них живий, то відгукніться! Сам він народився у глухій сибірській тайзі, у селищі Галка, яке стало йому малою батьківщиною.

Про селище та його людей розповів П. П. Міщенко у нарисі, який можна назвати "Моя мала батьківщина".

— Цей нарис, — пише автор у слові до читача, — не претендує на художню майстерність, на повноту фактів. У ньому коротко викладені, зі слів свідків, найяскравіші епізоди важкого, іноді трагічного життя насильно вивезених "куркулів" із гуляйпільських хуторів Староукраїнки, Скотоватого, Криничного, Цвіткового.

До "розкуркулених" потрапили сім'ї Павла Панкратовича і Одарки Михайлівни Міщенків (батьки автора нарису), Харитона Міщенка, П. С. Духонченка, І. С. Духонченка, М. С. Духонченка, М. Д. Морозової, І. Хохотви, В. Ф. Тилика, І. К. Богославського, О. Г. Пахаря, П. В. Глушка, В. В. Калугіна, І. Є. Гулик, І. Галчинського, І. М. Рябчука, Н. Пилипенко, С. Яковенка, І. Кошеля, Чучка, Шелеха, Козуба, Бердана та інших.

Нарис складається із п'ятнадцяти глав, які не можна спокійно, відсторонено читати, вони б'ють по серцю, по пам'яті: невже таке могло бути з нашими людьми, вирваними з корінням з рідного гнізда чорним смерчем тридцятих років минулого століття? Він охоплює події з 1930-го по 1989-й роки, які відбувалися у селищі Галка, що примостилося на березі річки Кавка, в Карпінському районі Свердловської області.

Слово П. П. Міщенку:

— ...Про те, як виникло, розвивалося і повільно вмирало селище Галка, в яких умовах жили люди, вивезені в лісові хащі із районів України, Кубані і Дону, я і хочу розповісти в цьому нарисі, використовуючи спогади моїх батьків Міщенка Павла Панкрато-

вича і Одарки Михайлівни та жителів селища — М. І. Духонченка, М. Морозової, М. Х. Хохотви, К. К. Тилик, А. Г. Богославської.

Зі спогадів М. І. Духонченка: "У 1931 році місцева влада: сільрада, комітет бідноти, комісія з розкуркулення прискореними темпами виконували директиву зверху по створенню колгоспів. Йшло усуспільнення сільгоспінвентаря, худоби, визначали осіб до розкуркулення і виселення. Все робилося поспіхом, доля людей вирішувалась за лічені дні.

Комісія по розкуркуленню працювала жорсткими методами: приходила у двори, оголошувала постанову сільради про розкуркулення і виселення... Худобу зводили на колгоспний двір, туди ж звозили і сільгоспінвентар "куркуля". Його домашнє майно описувалось і частково йшло членам комісії по "розкуркуленню".

Всіх, хто підлягав виселенню, зганяли до сільради. Якщо хто встиг що-небудь взяти із собою — добре, а хто — ні, так і йшов з порожніми руками.

... На станцію Гайчур звезли багато людей з ближніх сіл і хуторів. Крик, плач дітей, лайка, безладдя. Вантажили людей у товарні вагони сім'ями. Набивали повні вагони.

Більше всього страждань у дорозі випало на долю дітей: антисанітарія у вагонах, невідомо яка вода, нестача продуктів, застуда викликали масові захворювання дітей, стариків.

Діти вмирили у дорозі — у вагонах постійно лунав крик відчаю і горя за померлими. Люди перебували в якомусь отупінні, оціпенінні, не в змозі зрозуміти, що з ними роблять, для чого їх вивозять? І в кожному вагоні — охорона, люди з гвинтівками... І йшов ешелон довго, без графіків і розкладу.

Важко розповідати про ті муки, які переносили люди у вагонах. Це треба побачити, поспробувати. Через кілька діб степні південні місця змінились лісистою місцевістю, чужою незнайомою стороною. Коли наближались до місця виселення, поїзд пішов серединою тайги. Люди, що жили в степу, дивились на північну тайгу з цікавістю і острахом. Всі думали: куди нас завезли? За що? Пропадемо ми тут, в цьому лісі! А ешелон йшов все далі від рідних місць.

Вивантажили людей на кінцевій залізничній станції Богословськ. Конвой перерахував прибулих і всі вирушили до цент-

ру міста. Ослаблених і хворих дітей несли на руках, а дорослих вели попід руки.

В центрі Богословська біля великої церкви на базарному майдані розташувались табором під відкритим небом. Хоч і було літо, але давав про себе знати північний край: ночі були прохолодні.

На майдані уже жили табором, прибулі перед нами, зіслані з Кубані, козаки. В чекменях, підперезані кавказькими поясами з набором, в кубанках. Високі на зріст, молоді ставні чоловіки теж із дружинами і дітьми.

На майдані палили вогнища, дров було мало, тому палили церковні меблі.

Охорона в місто нікого не пускала. Місцеві жителі по-різному ставилися до переселенців. Деякі матюкались, закидали камінням. Деякі співчували — допомагали продуктами, міняли хліб на хустки, блузки та інші речі.

У прибулих була одна думка: "А що далі? Де будемо жити?" І всіх мучила туга за малою батьківщиною. Люди збирались в гурти і хором співали українські, кубанські пісні... Це був стан відчаю, безмірної туги, який охопив цих нещасних".

Далі автор нарису розповідає, як після двох тижнів перебування на Базарному майдані Богословська, де помер його дід Панкрат Павлович, погнали людей на берег невеликої гірської річки Какви. Тут їм виділили місце для проживання — селище Галка.

Згадує А. Г. Богославська: "У червні 1931-го прибув у м. Богословськ состав з "розкуркуленими" з України, в т.ч. із хуторів Гуляйпільського району. В одному з нами вагоні їхали сім'ї: Тилики (четверо дітей), Бердани (тросе), Галчанські (двоє), Чучки (тросе), Шелехи (тросе), Рябчуки (тросе дітей), а решту вже не пам'ятаю.

У сусідньому вагоні везли із хутора Староукраїнки Міщенко Панкрата і двох його синів із сім'ями: Міщенко П. П. з жінкою Одаркою і двома дітьми, Міщенко Харитона (помер уже у селищі Галка. Маленька його дочка Тетяна померла у Тимофіївському селищі).

На селище Тимофіївське були направлені сім'ї Богославські, Чучки, Тилики, Шелехи, Пахарі. На Галку, в американські бараки — сім'ї Міщенко Павла, Бердан...

На Тимофіївській ділянці померли діти: Богославська Соня (2 роки), Духонченко Галя (3 роки), Пахар Альона (7 років), Чучко Ліда (2 роки). У Шелехів померли дві дівчинки, а останніх не пам'ятаю прізвищ.

На Тимофіївськім було ціле дитяче кладовище. Коли почалась масова дитяча смертність, дозволили дітей, які залишились живі, відправляти на Україну до родичів. Приїздили родичі і забирали дітей".

Згадує Одарка Миколаївна Міщенко: "Вирішили і ми відправити своїх малих дітей на батьківщину з дядьком, який приїхав за дітьми з нашого хутора. Дочку Ліду (3 роки) і синочка малого Павлика (один рік). Віддали їх, тому що знали, помруть тут, не виживуть. Із тих пір ні слуху, ні духу про наших дітей, як у безодню канули".

Автор нарису — це другий їх син Павло: "Згадуючи загублених дітей своїх, мама тихо плакала і відчувалось, що в душі її невимовне горе, глибока туга. Туга за назавжди загубленими дітьми. Так загубились в морі людському, жорстокому, мої старші брат і сестра. Всі спроби віднайти їх, нічого не дали. Де вони? Що з ними? Загинули чи живуть, не знаючи ні батька, ні матері, ні братів, ні сестер".

У нarisі, що не речення, то людський біль, горе і туга за втраченим найдорожчим — поколінням рідних людей, яке виявилось не потрібним у рідних степових краях, а з величезним трудом прижилося, працювало, переборюючи незгоди, народжувало дітей і допомагало будувати нові селища і міста, обживаючи глухі хащі сибірської тайги.

15.08.2007 р.

125 РОКІВ ЗАВОДУ СІЛЬГОСПМАШИН

У ці осінні сонячні дні відкритому акціонерному товариству "Гуляйпільський завод "Сільмаш", який у місті знають як завод сільгоспмашин, виповнюється 125 років. А чи знаємо ми його історію?

Почнемо по порядку. Завод виник не відразу. Спочатку на його місці в 60-х роках XIX століття будується кузня для ремонту різного сільгоспінвентаря. А після реформи 1861 року з розвитком капіталістичних відносин на селі, коли зростає попит на сільгоспзнаряддя і машини, капіталіст, німецький підданий Кригер відкриває 1882 року в Гуляйполі завод сільськогосподарських машин і знарядь "Кригер Я. Я. і Спадкоємці", який спеціалізується на виробництві жниварок, сівалок, соломорізок, молотарок, букерів і плугів.

Жниварки Кригера користувалися великим попитом і були в той час одними з кращих. Про це говорить і той факт, що в 1884 році на першій виставці в Гуляйполі жниварка Кригера була відзначена як краща.

Вже в 1900 році на заводі працювало 40 робітників, які виготовили продукції на 40 тисяч карбованців. Жили робітники у страшній бідності, зміни тяглися по 10-12 годин на добу. Не було нормальних умов праці, ніхто не дбав про техніку безпеки, зарплату одержували мізерну, до того ж "заїдали" штрафи — все це впливало на моральний і фізичний стан робітників. Але вони не мирилися зі своїм важким становищем і вели боротьбу із заводчиком, організовували революційні гуртки.

Так, 20-річний робітник заводу Навтель (Наум) Ітбер задовго до 1905 року організував соціал-демократичний гурток. Членами його були 20-річний Зелик Соловей, Марія Батрак, Мойсей Леймунський. Пізніше на заводі створилася соціал-демократична група, в яку, крім названих, увійшли брати Едуард і Фриз Ейзелі, Максим Семенович Шрамко та інші.

У ніч на 7 лютого 1905 року Н. Ітбера та З. Солов'я заарештували. У них знайшли 55 листівок, які вони не встигли розповсюдити серед робітників.

Групу очолив М. С. Шрамко і робітники знову знаходили на своїх місцях листівки, читали їх.

Події 9 січня 1905 року в Петербурзі докотилися і до Гуляйполя. 22 лютого застрайкувало 146 робітників заводу Кригера. Спочатку вони добилися часткового виконання своїх вимог, але потім всіх активних учасників страйку було заарештовано.

На заводі Кригера працювали Вольдемар Антоні і Прокіп Костянтинович Семенюта, які у квітні 1906 року організували "Союз бідних хліборобів", котрий мав анархо-комуністичне спрямування. Трудилися і майбутні члени "Союзу" Назар Семенович Зуйченко, Іван Мокійович Левадній, Сергій Леонітович Заблодський. Ім було по 20-24 роки. Активним членом "Союзу бідних хліборобів" був і неповнолітній Нестор Іванович Махно, якого Одеський військовий польовий суд засудив за революційну діяльність до смертної кари, котру за клопотанням матері замінили на довічне ув'язнення.

...Незважаючи на погане обладнання, продукцію на заводі виготовляли якісну. 13 вересня 1912 року за виставлений дво-лемішний плуг на сільськогосподарську виставку, яка проходила 11-14 вересня того ж року, Катеринославське губернське земство нагородило завод Похвальним листом.

У 1913 році завод Кригера випускав жниварки-лобогрійки, сівалки, букери, кінні молотарки 6, 8 і 10-сильні, плуги, соломорізки. Всього працювало 80 чоловік, які виготовляли продукції у рік на 200 тисяч карбованців.

З початку першої імперіалістичної війни 1914 року завод переходить до Шредера (господарем заводу був племінник Я. Я. Кригера і його, як німецького підданого, вислали з Росії). Але Шредер швидко збанкрутував і передав завод латвійським капіталістам братам Кожа, але і вони збанкрутували в тому ж році.

У 1915 році завод перейшов у акціонерне товариство і отримав назву "Богатир", її він зберіг і після встановлення Радянської влади на Гуляйпіллі.

Двадцять роки минулого століття видалися досить важкими для заводу. У 1928 році він дістав назву "Червоний богатир", а на початку 1929-го стає промартіллю "Червоний металіст", яка спеціалізується на ремонті сільгоспмашин та інвентаря.

Поступово промартіль нарощувала виробництво. У 1934 році промартілівці виготовили 54 тисячі сільськогосподарських, 20 тисяч коксових вил, 370 тонн радіаторів для опалення, 184 ланцюги — сільськогосподарські і корабельні, 468 насосів для поливання городів, 113 шістнадцятитонних ексцентричних насосів — всього ви-

роблено продукції на 2230700 карбованців. Випуск литва довели до 20 тонн на добу. В механічному (начальник Василь Кригер) і у ливарному (Д. Міщенко) цехах впровадили госпрозрахунок.

З 1935 року промартіль почала випускати кухонні і столові ножі та виделки.

На початку 1937 року в артілі працювало 700 чоловік. Високопродуктивно трудилися у передвоєнні роки стахановці М. Шалигін, Г. Цьопкало, І. Пузанов, П. Карпенко, Х. Рябко, О. Бодня, М. Похила, Г. Зінченко та інші.

Та не тільки роботою жили металісти. Весною 1938 року Петро Юхимович Онищенко організував у промартілі футбольну команду "Спартак". Першими гравцями її були Петро Зімбицький (капітан), Володимир Козлов (воротар), Олександр Янголенко, Микола Чучко, Василь Шишов, Микола Зайцев, Василь Машинець та інші.

У 1939 році головою артілі став Куценко, потім — Костянтин Гаврилович Сліпченко, в 1941-му — Лібус. З початком Великої Вітчизняної війни заводчани виготовляли для армії шаблі.

Знаменним в історії заводу є такий факт. Восени 1941 року фашисти-окупанти направили чавунну фігуру В. І. Леніна, встановлену в центральному парку міста в 1937 році, на переплавку. Працюючи в цей час Андрій Маркович Семенюта, Микола Федорович Усатенко, Микола Васильович Шейко, Григорій Герасимович Шамрай, Григорій Семенович Бодня і Микола Іванович Самойлов зуміли сховати і зберегти дорогий для них пам'ятник.

Перед відступом фашисти знищили машини і обладнання. Руїни і попелище залишили там, де раніше красувалися цехи і будівлі.

На другий день після визволення міста 15 вересня 1943 року від фашистського ярма на відбудову заводу прийшли всі робітники і пенсіонери, які мешкали в Гуляйполі. Завод став називатися чавунно-ливарним.

Спільними зусиллями завод відроджувався і вже у червні 1944 року почав виготовляти запчастини до тракторів (поршневі кільця), а потім 25-сильні нафтові двигуни. В цей же час виробляються три- та чотириріжкові і коксові вила, засувки "Лудло", пічне литво тощо.

У 1949 році на XVI з'їзді Компартії України перший секретар ЦК тов. Хрущов М. С. критикував колектив заводу за випуск надто дорогих нафтових двигунів. Критику було враховано у подальшій роботі.

У 1951 році на заводі випускалося 28 видів різної продукції, стало до ладу нове приміщення механічного цеху (по вулиці Шевченка), установили дизель на 500 к.с, який забезпечував електроенергією (через динамомашину) всі виробничі цехи заводу.

У 1954 році освоєно випуск пожежних насосів для пожедепо. З першого грудня 1955 року "Червоний металіст" отримує статус заводу сільгоспобладнання.

З великим трудовим піднесенням працювали заводчани у 60-х-70-х роках минулого століття, щороку нарощуючи промислове виробництво. За три останні п'ятирічки випуск валової продукції виріс у 2,6 рази і в 1980 році досяг 4954 тисячі карбованців, продуктивність праці збільшилась більше, ніж удвічі, середньомісячна зарплата досягла 168 карбованців (зросла у 2,1 рази), кількість працюючих зросла на 18% і стала 752 чоловіка.

У листопаді 1971 року завод перейменовано в дослідно-експериментальний завод сільгоспмашин.

У 1972 році почався випуск котка кільчастого навісного шириною захвату 2,8 метра (ККН-2,8).

З 21 лютого 1974 року завод увійшов у виробниче об'єднання "Червоний Аксай".

У 1976 році почалось будівництво корпусу малих серій (КМС), адміністративно-побутового корпусу і котельні. АПК і котельню здали в експлуатацію 1 січня 1982 року.

У 1980 році було змонтовано і пущено в дію автоматичну лінію по виготовленню есподібної стійки КПЦО-2401.

Виконання плану XI п'ятирічки повністю повинно було змінити обличчя заводу, який ішов до свого 100-річчя. План 11 місяців 1982-го ювілейного року заводчани виконали по реалізації продукції на 101,5%. Споживачам було відправлено 2603 культиватори, на 261 тисячу карбованців товарів народного споживання (котків 2 ККН-2,8А — 3058 штук, зубів КПЦ-190 — 1728 тисяч штук) і багато іншої продукції. Добрих успіхів у

передювілейному змаганні добились колективи корпусу малих серій, ковальсько-пресової, ливарної дільниць. Вмілими і добросовісними зарекомендували себе: слюсар Віктор Антонович Гречко, коваль-штампувальник Віктор Олександрович Куценко, слюсар-інструментальник Василь Григорович Вакулінський, наждачниця Ольга Михайлівна Дейнега, обрубник литва Павло Йосипович Меркулов, свердлувальник Петро Кузьмич Харченко, сантехнік Іван Васильович Онищенко та багато інших.

На урочистих зборах відзначали, що за сто років із кустарної майстерні (кузні) завод перетворився у рентабельне високопродуктивне підприємство, яке гордиться своїми ветеранами Олександром Лук'яновичем Куцем, Іваном Олександровичем Клименком, Надією Олексіївною Онищенко, Марією Олександрівною Демченко, Іваном Івановичем Зуйченком, Валентиною Андріївною Малюкою, Андрієм Вакуловичем Коростильовим, Григорієм Григоровичем Шамраєм, Миколою Яковичем Куцем та іншими.

Великим авторитетом на заводі користувалися трудові династії Михайла Антоновича Кузьменка, Миколи Олексійовича Самойлова, Івана Пантелеймоновича Шейка, Івана Герасимовича Шамрая, Василя Омеляновича Власенка, Миколи Дмитровича Пурика та інші.

На заводі орденоносцями стали Олексій Степанович Куценко, Лідія Миколаївна Павелько, Костянтин Іванович Сухар, Микола Якович Анікін, Володимир Кирилович Васецький.

Та змінювалися часи, а з ними і доля заводу. 90-ті роки минулого століття виявилися не кращими в історії даного підприємства та й початок нового нічим не порадував колектив. В 1994 році відбулися корінні зміни у житті заводчан: на базі дослідно-експериментального заводу сільгоспмашин утворили відкрите акціонерне товариство "Гуляйпільський завод "Сільмаш". У 1999 році процес приватизації ВАТ "Гуляйпільський завод "Сільмаш" завершився, але виробництво з кожним днем зменшувалось.

Сьогодні ВАТ "Гуляйпільський завод "Сільмаш" отримав нового власника, який готує програму відродження виробництва і будемо сподіватися на його колишню трудову славу.

27.10.2007 р.

ЦЕ НАША З ВАМИ ІСТОРІЯ

Ідея написання історії Гуляйпільського району виникла в період підготовки до його 80-річчя. Було створено редколегію, намалювано структуру майбутньої книги. З того часу минуло більше 5 років. За цей період уже надруковано немало книг, як розділи до загальної Книги — історії району. Серед них: "Люди Гуляйпільщини", "Гуляйпільщина у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років" та інші.

Наша книга — "Гуляйпільщина: 1965-1991 роки". Чому саме ці роки? Бо саме з січня 1965 року згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР (від 4.01.65 р. "Про внесення змін в адміністративний устрій УРСР") Гуляйпільський район набирає знову свого адміністративного статусу. До складу району увійшли 20 сільських, 1 міська ради.

У 1967 році у зв'язку зі змінами адмінподілу Запорізької області утворено Новомиколаївський район. Три сільських ради: Зеленівська, Самійлівська, Різдвянська і Тернуватська селищна рада відійшли до Новомиколаївського району. Гуляйпільський район об'єднав: 1 міську раду (місто Гуляйполе), 1 селищну раду міського типу (Залізничну) та 16 сільських рад. Це 74 сільські населені пункти.

Книга висвітлює основні сфери життєдіяльності нашого краю за понад 25 років. А саме політико-адміністративну, економічну, соціально-культурну. Це були роки досягнень, злету, промахів і падінь в усіх галузях господарювання гуляйпільців, які, як і весь радянський народ на той час, працювали над виконанням п'ятирічних планів (з 1966 року народне господарство в країні знову переходить на планування по п'ятирічках), рішень партійних, радянських органів. Працювали творчо, самовіддано, натхненно на благо Вітчизни, рідного краю, своєї родини, всього радянського народу. Щедра гуляйпільська земля на таланти хліборобів, тваринників, робітників, вчителів, лікарів, представників різних професій. Досягнуті успіхи у виробництві, розбудові сіл, міста, зростання достатку населення району в цілому протягом 60-80 років прийшли не випадково. Все це — справа

невтомних рук, самовідданості, патріотизму керівників господарств, підприємств, установ, спеціалістів, керівників усіх ланок, комуністів, комсомольців, депутатів, усіх трударів-гуляйпільців.

На кожній сторінці, в кожному розділі книги ви, шановні читачі, прочитаете ім'я рідних чи знайомих, а, можливо, і своє, про події описаного періоду в районі.

Як працювали, відпочивали, навчались, чим жили, про що мріяли очевидці і учасники подій тих часів? Це та інше знову і знову спливе в пам'яті більшості гуляйпільців старшого і середнього поколінь. А в молодшого покоління, гадаємо, історія району викличе почуття гордості за здобутки старших, стане прикладом любові до рідного краю. Саме вони, сьогоднішні і майбутні покоління гуляйпільців, примножуватимуть надбання і славу нашої малої батьківщини — Гуляйпільщини.

Презентація книги "Гуляйпільщина. 1965-1991 роки" відбудеться 18 грудня о 14-й годині у малому залі КСК "Сучасник".

Запрошуємо всіх бажаючих.

12.12.2007 р.

Автори книги
Л. Кушніренко, Л. Явон

ВІДКРИТО ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК ЖЕРТВАМ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 РОКІВ

17 травня. Одинадцята година дня. У центрі Малинівки біля сільського меморіалу слави зібралися і дорослі, і діти. Тут же голова районної державної адміністрації О. І. Дудка, голова районної ради Є. Г. Коровка, заступники голови райдержадміністрації П. П. Науменко, О. О. Попович, районний прокурор В. М. Плохий, директор ТОВ "Батьківщина" В. М. Савовський, учасники районного семінару голів місцевих рад, працівники районного краєзнавчого музею, інших організацій.

Стихає останній акорд музики і над притихлим людом линує слова ведучого: "Шановне товариство! Сьогодні нас зібрав біля мо-

гил наших пращурів дух милосердя і скорботи, безневинно знищених у роки великого голоду 1932-1933 років, і щонаочі чути, як оплакують ці могили солов'ї та зозулі, білий цвіт садків та цвинтарні бузки. Журавлиними ключами ячать над ними їхні душі".

Пам'ятний знак на честь померлих в голодоморі 1932-1933 років відкривають голова районної державної адміністрації О. І. Дудка, голова районної ради Є. Г. Коровка та сільський голова Малинівки Р. І. Продан.

З пам'ятного знака знято біле покривало і кожен з дорослих подумки вертається до трагічних подій тридцятих років минулого століття.

Першим говорить О. І. Дудка: "Шановні жителі Малинівки, гості села, присутні! Кожен із вас гортає у пам'яті історію народу. На жаль, дуже трагічна сторінка у ній — це події 1932-1933 років. Без пам'яті немає майбутнього. Тому дуже хотілося, щоб такі сторінки не повторювалися при нас, при наших дітях. І ми сьогодні звертаємось до всіх пам'ятати! Пам'ятати демографію тих років, бо п'ята частина населення України була знищена голодомором. Це притому, що наша земля найбагатша у світі. Я закликаю всіх пам'ятати ту жахливу трагедію, історію, а вам, дорогі мої земляки, зичу щастя безмежного, безхмарного голубого неба. Хай завжди над вами світить сонце, злагоди, добра і достатку вам і всім вашим родинам!".

— Сьогодні визначна подія у нашому селі, — говорить Р. І. Продан, — це відкриття пам'ятного знака жертвам голодомору 1932-1933-х років, який є страшною трагедією всього українського народу. Пам'ять про події тридцятих років має об'єднувати всіх нас, не зважаючи на політичні переконання і партійну приналежність. Ми, молоде покоління, маємо пам'ятати ті жертви і не допустити, щоб подібні жахи повторювалися на нашій українській землі.

До слова запрошувалася також директор районного краєзнавчого музею Л. Г. Геньба-Мартиненко, яка розповіла про роботу в Державному архіві Запорізької області по збору даних про жертви голодомору. Тоді в Туркенівці (стара назва Малинівки — ред.) від штучного голоду померло 162 особи, з них 72

дитини. Голод почався з липня-серпня 1932 року, коли зібрали рясний урожай і насильно відібрали його у селян у фонд хлібозаготівлі.

Наймолодше покоління малинівців — учні місцевої загальноосвітньої школи теж не залишилися байдужими до трагічної сторінки в історії рідного села.

Від голоду померли Калюта Марія... Кулич Петро... Грім Олександр... Шинкаренко Нимидора... Біла Тетяна... Сумка... Прихожій... і. Іменем матері-України пам'ятаймо їх і робімо все, щоб голодомори ніколи не повторювалися.

Присутні запалюють свічки і настоятель Свято-Тихонівської православної церкви Іоанн проводить поминальний молебень. По його завершенні квіти лягають до пам'ятного знака.

Нащадки пам'ятають невинно погублені душі.

* * *

Того дня представники органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадськості поклали вінки та квіти до пам'ятника жертвам Голокосту в селі Новозлатополі.

21.05.2008 р.

Документи свідчать

**г. Днепропетровск ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА
ХАРАКТЕРИСТИКА РЕПРЕССИРОВАННЫХ КОЛХОЗОВ
ЗА ПЕРИОД ХЛЕБОЗАГОТОВИТЕЛЬНОЙ КАМПАНИИ
1932-33 г.г.**

Сьогодні, мабуть, тільки лінивий не говорить про події 1932-1933 років на Україні, особливо з наближенням 75-ї річниці голодомору. Говорять, але по-різному.

Одні переконані, що у ті часи на Україні був голодомор, тодішній владний тоталітарний режим проводив політику геноциду і політичних репресій проти українського народу, інші, доморощені політики заявляють, що голодомору не було.

Та усіх перевершив автор книги "Сталін і репресії 1920-х — 1930-х років" А. Б. Мартиросян, який твердить, що голодомор в Україні — це вигадки недоброзичливця, і Й. В. Сталін ніякого відношення немає ні до розкуркулювання, ні до голодомору в Україні, ні до політичних репресій. Він був проти цього.

Щоб спростувати це твердження, почитаємо документи, які є в Державному архіві Запорізької області і які довгі роки перебували під грифом "Таємно", "Цілком таємно", "Зовсім таємно", "Таємно. Не для преси". Ось один із них (мову, стиль зберігаємо за оригіналом).

Перед тем, як непосредственно перейти к характеристике тех колхозов, которые были репрессированы нами, я хочу остановиться на эффективности дел.

Во-первых: после проведенного нами оперативного нажима, в том или ином колхозе, не смотря на то, что всякие оперативные мероприятия согласовывались с РПК, почти в большинстве колхозов не было проведено достаточной массовой работы среди колхозников.

Во-вторых: в связи со слабым участием прокуратуры дела не получали должного эффекта уже как в процессе судебного разбирательства, так и в чрезмерной задержке дел, как прокурором, так и судом.

Кроме указанных недостатков, необходимо отметить, что в части репрессированных колхозов до сего времени ещё полностью нет руководящего нового состава, особенно плохо обстоит дело со счетоводами, что отражается на жизни колхоза.

Это обстоятельство уже нами доводилось до сведения бюро РПК, но отчасти благодаря отсутствию подготовленных кадров, а в основном благодаря халатности со стороны районных организаций и получается то, что ряд репрессированных не имеют должного руководства.

Колхоз "РОЙТЕРПОЕР".

Колхоз "РОЙТЕРПОЕР" является переселенческим колхозом, имеет 50 хозяйств, в данном колхозе урожайность предполагалась выше средней по району. По первому плану хлебозаготовок колхоз должен был сдать государству по 6,9 ц. с 1 га всех зерновых, после снижения — 6,5 ц. с 1 га.

План всех зерновых по колхозу является 4495 ц., а хлебозаготовку колхоз практически прекратил, в средних числах ноября выполнен план всего на 62,5%, по пш. — 59, 5%.

Прорабатывая состояние колхоза я получил ряд материалов, говорящие за то, что саботируют план хлебозаготовок, разбазаривают пшеницу. Агентурно было установлено наличие большого количества зерна в полове и соломе, большое количество зерна пш. разбазаренное в натур фондах, в отходах и т.д., причём ответственный за это колхоз.

Агроном — практик беспартийный Мойсенко помогал проводить саботаж и гноение хлеба. Ещё 15.12 в данном колхозе в поле лежало в копицах зерно — хлеба, а Мойсенко не реагировал на это, а разрешал колхозникам развозить солому домой, вместо спасения гнеющего хлеба.

Нами было установлено, что до 100 ц. зерна имеется в отходах, на натуравансы было израсходовано 213 ц. пш, что составляет 18% к обмолоту, а отдельные колхозники получали по ц. одной пш. на свои трудодни, на разных наёмных людей было израсходовано 50 ц. пш. (а план по пшенице не выполняется).

По этому колхозу было проведено глубокое обследование бухгалтерии и выявлено неучтённого хлеба и не указанных выше отходов.

В результате привлечены к ответственности бывш. пред. колхоза Косев Г., который является бывш. торговцем, Эйдельман, счетовод, бывш. торговец и агроном — практик Мойсенко, который в 1928-1929 г. занимался торговлей.

След. дело начато 18.12 закончено 25.12 и только днями получено нарсудом, который будет днями судить. Вместо арестованных РПК командирован пред. колхоза член КП/б/У Кириловского, но слабо разбирается в с/хозяйстве. Счетоводом послали кулака Эйнгельке, так как пока некем счетовода заменить (он нами будет снят с работы).

Этому колхозу было уделено большое внимание, послан культпроп РПК как уполномоченный, провел очень большую работу.

Колхоз выполнил план хлебозаготовок на 10.1 — на 80%, пш — 73, 6, жито — 107%.

Возвращено незаконно розданное — до 20 ц., переобмолот идёт хорошо, даёт в среднем до 20 ф зерна с 1 арбы.

Колхоз "СОЦДОРФ".

По колхозу "СОЦДОРФ" в начале уборочно-обмолоточной компании в Райаппарат ГПУ поступили ряд агентурных данных материалов, об умышленном плохом качестве обмолота, укрытие от учёта хлеба, продажа хлеба на частный рынок, разбазаривание хлеба на натуравансы. Все это делали:

Председатель колхоза Стайкин, бедняк, б/партийный, завхоз Шнол, середняк, б/партийный, и кладовщик Борисовский, сер. бедняк.

Проработав эти данные более фундаментально разрешение ЭКО облотдела, мной разработка была переведена в следдело 18.10 1932. В результате следствия было установлено, по колхозу — укрыто от учёта 147 ц. пш, выдано 80 ц. кукурузы колхозникам как отходы, продажа до 10 ц. хлеба на частный рынок, умышленное плохое качество обмолота и замедление темпов хлебозаготовок. На 18.10. план хлебозаготовок был выполнен на 35%, в данное время после того, как осудили указанных лиц членов правления, бюро РПК командировало нового предколхоза члена КП/б/У Камцана хорошего хозяйственника и теперь план хлебозаготовок по пшенице выполнен полностью, а по всем зерновым культурам на 97,3%.

Характерно, что от переобмолота ещё не всей половины и соломы колхоз набрал 77 ц. одной только пшеницы.

В данном колхозе действительно имеется хорошие результаты, только благодаря хорошей подобранной кандидатуры на должность пред. колхоза.

Счетовод бедняк Брукман, который являясь нашим С/О, вскрыл все злоупотребления в колхозе.

При попустительстве старого Правления в колхозе пролезли кулаки из других р-нов, которые вредили колхозу.

В данное время этот колхоз очищен от кулаков. Аппаратом ГПУ снято 5 кулаков. Милицией за кражу хлеба арестовано 3 кулака.

Мною в данное время детально прорабатывается характеристика по каждому колхозу в отдельности, о чём будет сообщено дополнительно.

РАЙ.УПОЛНОМОЧЕННЫЙ ГПУ

Н-Златопольского р-на

Подпись **(ЗЕЛИКОВ)**

Підстава Ф. П-2753, оп 1, спр.24, арк. 55-60. Оригінал машинопис.
02.04.1934 № 7289

С-Секретно

Секретарю РПК тов. Кернеру

К.Ново-Златополь.

Підготували

Л. Шамрай, начальник архівного відділу.

І. Кушніренко

23.07.2008 р.

ВИГНАНЕЦЬ

(Уривок з книги "І вічно тополі шумлять"...)

За вікном госпітальної палати тихо догорає липневий день. Сонце повільно опускається на землю десь у передмісті Парижа. Довгі тіні від каштанів і тополі, що дивом опинилася тут, тривожать душу хворого, що метається у напівзабутті. Він теж на межі згасання. Худе обличчя із шрамом на правій щоці обтягує жовта пергаментна шкіра. Біде чоло, вкрите рясними крапельками поту. Глибоко запалі, напівзаплющені очі світяться непереборним бажанням жити. За ситцевою перегородкою, відділений від інших хворих, часує всіма забутий, крім кількох товаришів, великий вигнанець з далекої України Нестор Іванович Махно.

У згасаючій свідомості, ніби у своєрідному калейдоскопі, вринають напівзабуті картини періоду громадянської війни (хоч зараз 1934 рік), коли він у розквіті фізичних сил піднімав трудове селянство на боротьбу проти різних ворогів. В одній із перших своїх промов говорив: "Вмерти або перемогти — ось що стоїть перед селянством України в даний момент. Але всі умерти не

можемо, нас дуже багато, ми — людство; отже, ми переможемо. Але переможемо не для того, щоб, на прикладі минулих років, передати свою долю новому начальству, а для того, щоб взяти її у свої руки і будувати своє життя своєю волею, своєю правдою."

Щоб втілити мрію в життя, він зробив багато, а селянство, основне населення сіл і хуторів, широко його підтримувало. Воно допомагало повстанцям продуктами, кіньми, фуражем, збирало і передавало дані про рух ворога, а коли треба було, то великими масами вливалось в загони, а після виконаного бойового завдання поверталось до своїх звичних справ, господарств.

Зринає з глибини пам'яті і зовсім інше: 20-22 березня 1910 року Одеський окружний суд засудив чотирьох членів Гуляйпільського "Союзу бідних хліборобів" за терористичні акти, здійснені в 1907-1908 роках, до смертної кари через повішення, серед них і малолітнього Нестора Махна. Хіба можна словами передати, що пережив він, чекаючи п'ятдесят два дні щогодинно, щохвилино виконання вироку. Та клопотання матері, Євдокії Матвіївни, бідної селянки, на височайше ім'я цариці принесло вогник надії: смертну кару було змінено довічною каторгою, її відбував у Московській Бутирській тюрмі, де згодом познайомився з визначним теоретиком анархізму Петром Аршиновим-Маріним, який став його ідейним учителем.

Бутирка!

Холодна вогка камера, а в ній маленька постать невгамовного юнака, руки і ноги якого закуті в кайдани. Та, як, йому не важко, він не здається, дух його не зломлено.

Московські катування тривали з 4 липня 1911 року до 2 березня 1917 року, коли Російська Лютнева Революція відкрила дорогу на волю. А далі п'янкий вітер свободи поніс революціонера-бунтаря на Україну, в рідні гуляйпільські місця.

Вже тут, у Парижі, він напише: "Сім років і 8 місяців мого сидіння в тюрмі, коли я був закований (як безстроковий по руках і ногах, сидіння, яке супроводжувалося часами важкою хворобою, ні на йоту не похитнуло мене у вірі в правоту анархізму, який бореться проти Держави, як форми організації суспільства і як форми влади над цим суспільством. Навпаки, багато в чому моє сидіння в

тюрмі допомогло зміцнити і розвинути мої переконання, з якими і за які був схоплений владою і замуrowаний на все життя в тюрму.

З переконанням, що свобода, вільна праця, рівність і солідарність переможуть рабство, — я вийшов 2 березня 1917 року із воріт Бутирської тюрми". ("Нестор Махно. Воспоминания". — Книга 1. — Париж: 1929, -с. 8).

Через три тижні він їде в Гуляй-Поле з думками, що Воля, Рівність і Солідарність є дороговказом у житті і боротьбі людини, і поринає з головою в революційну боротьбу.

Повік не забути йому матусиних сліз радості: "Синочку, живий?! А ми вже і не сподівалися побачити тебе ще раз, — витирала сльози білим фартухом. — Всі очі видивила і Настуня, тебе чекаючи."

Згадка про Настю Васецьку — просту селянську дівчину, яка чекала його всі ці роки, примусила, швидше забитися серце. Він ніколи не забував її щирі, сповнені любові рядки листів, що білими птахами добивалися до нього в тюрму і, не наговорившись з матір'ю та чотирма рідними братами, подався до Васецьких.

Невдовзі двадцятивосьмирічний Нестор одружився з коханою дівчиною. Та революційна робота поглинула всю його енергію, "він майже не бував дома, все ходив по мітингах і комітетах, а потім, коли час завирував, забився, як вода у вирі, умудрився загубити дружину свою у часі: він залишив її в Царицині і поїхав у Москву, щоб не повернутися до неї. Коли вони розставались, вона була вже давно вагітна", — пише В. Голованов, — і незабаром народила, але хлопчик Саша, з'явився на світ з якимось вродженим каліцтвом і швидко вмер. А Настя прожила довго. Як і у всіх, опалених близькістю з Махном, доля її склалася несолодко. В кінці-кінців вона влаштувалася, вийшла заміж за бурлака, виростила йому чотирьох дітей. Старою жінкою продавала соняшникове насіння на станції Гуляй-Поле. По мудрій простоті душі зла на колишнього чоловіка свого вона не тримала" (с. 33-34).

... Крізь марево забуття проступає дороге обличчя, хворий з важким хрипом бурмотить: "Насте, Настуню і ти, синку, де ви? Пробачте вашому чоловікові і батькові, що...", — медсестра Жанна нахилиється над хворим, але слів більше не розібрати.

— Месьє Нестор, — кличе із забуття хворого, що маленьким хлопчиком простягся на білому ліжкові. — Ви щось хотіли?

— Нічого, — ледве підняв свинцеві повіки.

— Але ж ви кликали якусь Настю і синочка, — не відступала сестра Жанна.

— Настю, — розгладжувалися зморшки на худому обличчі. — Мою милу і добру Настю, — впадав знову в напівзабуття.

— Але ж, месьє Нестор, до вас приходила жінка, яку звали мадам Галина з маленькою мадмуазель Оленкою.

— Галина, — скривився, як від зубного болю, почувши ім'я колишньої другої дружини, з якою розсталися в 1927 році.

Тепер він упевнений, що Гафія (Галина) Андріївна Кузьменко ніколи не кохала його по-справжньому. Через те і у "Воспоминаниях" (Книга 1, Париж, 1929 р.) тільки раз про неї згадав на сторінці 25 та й то лише мимохідь, називаючи гуляйпільських вчителів: "...всі вони тепер щиро прагнули до роботи з селянами і робітниками. Такі із них — як А. Корпусенко, Г. Білоус, Лебедєв, Г. Кузьменко і Марія Алексеева..." (с. 26). А вони ж пройшли із нею пліч-о-пліч три нелегких, героїчних і трагічних роки громадянської війни на Україні.

Галина Кузьменко була красивою брюнеткою, високою, стрункою, з прекрасними темними очима, смаглявим обличчям, для форсу чи через короткозорість носила пенсне. Відзначалась освіченістю, тягнулася до української національної культури, але мала характер енергійний, рішучий і владний, була схильна до гострих емоцій і авантюрних пригод. Тому енергійний, імпульсивний любитель гострих відчуттів Нестор не міг не імпонувати їй. Особливо, коли він користувався незаперечним авторитетом як політкаторжанин, революціонер серед місцевих селян. А потім і "батько", і командир Революційної Повстанської Армії України (махновців), хоч був на цілу голову нижчий за неї, мав непривабливе обличчя з впалими щоками, кирпатим носом і невеликими гіпнотизуючими очима. Русяве волосся на голові побила рання сивина.

Як згадувала приятелька Галини Кузьменко К. Сухогорська. Махно не справляв би ніякого враження, якби не його погляд.

"Спочатку я думала, що це мені стає страшно, коли він гляне на мене своїми сірими, холодними сталевими, прямо таки гіпнотизуючими очима, а потім виявилось, що навіть найзавзятіші розбійники-махновці не витримували цього погляду і ловили дрижаки." (С. Серьогін. Третій шлях. Гуляйполе, 1998 р., с. 191).

23 жовтня 1996 року в районній газеті "Голос Гуляйпільля" гуляйпільський краєзнавець В. І. Жилінський писав: "В поліцейському документі Н. І. Махна був даний такий опис зовнішності: "Зріст 2 аршини 4 вершки, обличчя чисте, очі — карі, лоб — звичайний, ніс — теж, рот — також, підборіддя — кругле, чуб на голові — темно-русий. Із особливих прикмет: на лівій щоці біля ока ямка".

Де ж істина? Можливо, це і не суттєво, але ж які були очі у Н. Махна: сірі чи карі? Хто ж подає нам неправду: сучасниця Махна чи архівні документи?

Постійно перебуваючи у вирі подій, що часто несли страждання і смерть близьким людям, їхні серця поступово черствіли, грубіли і місця ніжним почуттям часом не знаходилося в них. Тому Галина шукала їх, ті почуття серед чоловікового оточення.

Через Галинині походеньки мало руки на себе не наклав. Бо зневажила, розтоптала серце, виссала з нього сили, як пиявка. Бо кому потрібен забутий, покинутий і проклятий, немічний інвалід? У тяжкі години життя тільки й тримав на білому світі ніжний промінчик — це його маленька донечка Оленка та скупі новини, що долітали сюди, у Францію, з України.

Тоді, 28 серпня 1921 року, "на румунському березі їх зустрів роз'їзд, — стверджує В. Голованов. - Знову Льовка пояснив так, мов, і так, ми емігранти, просимо у вас притулку...

У хлопців зразу ж забрали зброю. Нестор віддав свій пістолет, Галина — свій, хоч її не обшукували, як дружину командира. І тут же вона скинула юбку-спідницю — мокра ж стала, через річку доки пливла. Незабаром приїхав начальник їх застави. "О, — каже, — серед вас жінка?" Попросив назватися. Назвались.

— Ви пройшли славний шлях...

На заставі їх нагодували, дали випити. Потім передали владі. А влада зразу ж за дерев'яний забір, у табір для інтернованих".

Грізний "батько" з Галиною та братами Льовкою й Данилом Зіньковськими після переходу румунського кордону спочатку жили в Бухаресті в готелі. А коли скінчилися гроші, перебралися в табір інтернованих до товаришів, з якими перейшли Дністер.

Через день до місця події прибув головнокомандуючий військами України і Криму М. В. Фрунзе. Нібито довго стояв, дивлячись на протилежний берег. 21 вересня газета "Комуніст" надрукувала такі його слова: "Факт переходу в Бесарабію (тоді Бесарабія входила в склад Румунії — Авт.) махновської банди встановлений мною при відвідуванні прикордонної смуги."

У хворі тіло і душу Махна вливалися нові сили і він оживав, коли до нього зверталися за порадами, просили поділитися досвідом революційної роботи на Україні.

Тут доречно зупинитися на спогадах (мемуарах) Н. І. Махна або, як він зазначав, на "записках". Перша книга їх вийшла у світ у Парижі в 1929 році під загальною назвою "Воспоминання". Написана в 1926 році, а присвячена пам'яті "померлих своїх друзів і товаришів по організації українських революційних трудівників і по спільній боротьбі за вільне, безвладне комуністичне суспільство".

Друга і третя книги надруковані теж в Парижі, але в 1936-1937 роках по його смерті. Перша книга має назву "Російська революція на Україні" (від березня 1917 р. по квітень 1918.), друга — "Під ударами контрреволюції" (квітень-червень 1918 р.), третя — "Українська революція" (липень-грудень 1918 р.).

З хронологічних рамок видно, що автор не встиг розповісти про основні події громадянської війни в Україні або в Гуляй-Пільській республіці, яка (за твердженням В. Голованова) займала територію до 500 кілометрів з півдня на північ і стільки ж із сходу на захід і мала за столицю село Гуляй-Поле або (як у народі називали) Махноград.

Якщо зважати на те, що спогади писалися в умовах холоду і голоду, недобррозичливого оточення і в постійному переслідуванні хворобами, то три книги є своєрідним пам'ятником — подвигу невагмовного батька українського селянства. І ми аж ніяк не можемо погодитися з тим, що В. Голованов у книзі "Тачанки с Юга" титанічну працю інваліда, забутого Богом і людьми "батька" громадянської війни, називає "жалкими мемуарами".

Звичайно, автору не все вдалося написати так, як хотілося. І це цілком зрозуміло: багатий фактичний матеріал давив на його душу, і все йому здавалося вагомим і важливим. Тому, передбачаючи критику недоброзичливців типу — В. Воліна та іже з ним, Н. І. Махно писав: "Взагалі-то нарис (автор записки називав нарисом — Авт.) повністю відповідає історичній правді про Російську Революцію взагалі і про нашу роль в ній". Точніше і не скажеш.

Зважаючи на те, що другу і третю книгу редагував тов. Волін, який мав "особистий конфлікт" з Нестором Махном, за твердженням Воліна, то треба дуже обережно сприймати слова Воліна: "Я дуже жалію про те, що особистий конфлікт з Нестором Махном завадив мені проредагувати перший том його спогадів, які вийшли ще за життя автора." І далі Волін лицемірно заявляє без зайвої скромності: "Відсутність досвідченої редакторської руки відбилась несприятливо на цій першій книжці." Далі ще зліше: "А так, як і сам зміст її не має ще виняткового інтересу, то не дивно, що поява цієї першої частини записок Махна викликала деяке розчарування".

А тепер послухаємо анархістку Іду Метт і подумаємо: чи може тов. Волін об'єктивно і неупереджено оцінити спогади Махна.

"Що ж стосується взаємин Махна з Воліним, — зазначає І. Метт у спогадах "Батько в Парижі", — я впевнена, що він (Махно — Авт.) не тільки не любив, але і не поважав майбутнього чоловіка своєї дружини, вважав його людиною негідною і безхарактерною. Махно багато разів говорив мені, що на Україні Волін вів себе догідливо перед ним і ніколи не насмілювався висловити особисті думки у присутності "батька".

Одного разу в штабі махновців був розстріляний червоний парламентар (командир сталюного полку — Авт.) якийсь Полонський (М. Л. Полонський, більшовик, командир одного із полків махновської армії, був арештований контррозвідкою за підозрою у підготовці вбивства Махна і розстріляний 5 грудня 1919 року — Авт.). Багато членів генерального штабу були незадоволені цим. Несподівано з'явився Волін і, дізнавшись, що трапилось, спитав: "А батько що думає? Якщо він згоден, вважає правильним, я не стану навіть обговорювати це питання." Махно сидів у сусідній кімнаті і був трохи напідпитку. Почувши розмову, він підійшов до Воліна і

спитав: "Виходить, тобі наплювати, що людину розстріляли, ти навіть не питаєш, з якої причини це трапилось? Хай батько схвалює, але ж він може помилитися, тим більше, що п'яний? Що ти на це скажеш?" "Волін не наважився відповісти, промовчав" (с. 127-128).

Тому з трудом віриться Воліну: "Вважаю необхідним перш за все відмітити, що моє редакторське завдання зводилось виключно до надання запискам Махна мінімально літературної форми. Я не тільки не робив у тексті ніяких змін, які могли б хоч віддалено вплинути на зміст, але більше того: наскільки це було можливо, я зберіг незайманим і сам стиль оригіналу, своєрідний і місцями дуже яскравий. Внесені в текст виправлення мали на меті винятково легкість для читання.

Мертвий ворог не дасть здачі. То можна, не боятись, ще раз його вдарити. Тому і народжуються у Воліна такі рядки: "Для невтаємниченого читача додамо, що Н. Махно володів лише елементарною освітою, а літературною мовою не володів і найменшою мірою, що, взагалі, — як вже сказано, — не завадило йому мати власний характерний стиль." (Відчуваєте: яка зла іронія сичить на мертвого суперника — Авт.).

І далі "... місцями, — зокрема там, де він захоплюється розлогими теоретичними міркуваннями, — його рукопис стає синтаксично безграмотним". Але розум переважив над емоціями і Волін змушений визнати: "Значно краще вдається йому опис живих подій. Сторінки, присвячені живим розповідям про такі події, можуть залишатися майже незайманими".

І — нарешті. Як не крутив Волін, а змушений був визнати, що друга і третя книги спогадів цікавіші і значиміші.

Для чого писалися "Спогади"? Що вони дають читачеві?

Тов. Волін відзначає: "Написані ним (тобто Махном — Авт.) три книги дають достатнє уявлення: по-перше, про особисту роль і про психологію Махна, а, по-друге, про якраз найменше відомий період "махновщини" і про її перші кроки і перші успіхи".

Отже, спогади дають можливість познайомитися із зародженням в історії такого феномену, як махновщина — визначного політичного явища часів революції і громадянської війни на Україні і оцінити його як анархо-комуністичний рух.

1,5,8.11.2008 р.

"НЕСТОР МАХНО —

УНІКАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ В ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ"

— такою була тема науково-практичної конференції, що відбулася у читальному залі центральної районної бібліотеки імені В. Діденка. В її роботі взяли участь заступник голови Запорізької обласної державної адміністрації М. О. Фролов, начальник управління культури і туризму облдержадміністрації Л. А. Сізінцова, голова постійної комісії з питань науки, освіти і культури обласної ради В. В. Свасьєва, заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко, вчені, письменники, краєзнавці, козаки, представники засобів масової інформації.

Вела конференцію директор краєзнавчого музею Л. Г. Геньба-Мартиненко, яка, зокрема, сказала, що Гуляйполе в котрий раз щиро розкриває обійми своїм гостям з різних куточків нашої країни, шанувальникам легендарної постаті Нестора Махна, який мріяв про землю і волю. Він був різний, він був непересічний. Вчені, історики, письменники, режисери і сценаристи щороку відкривають нам нові сторінки повстанського руху на півдні України в роки громадянської війни 1918-1921 років під проводом Н. І. Махна. Тож і учасники науково-практичної конференції зібралися, щоб поговорити про унікальну особистість в історії — Нестора Махна.

— На цю постать важливо подивитись з наукової точки зору, — закликав присутніх М. О. Фролов, починаючи обговорення названої теми. Привітавши присутніх з 120-річчям від дня народження Нестора Івановича, він побажав науковцям, дослідникам творчих успіхів і пообіцяв матеріали конференції згодом видати окремою збіркою для поповнення фонду шкільних бібліотек.

Із словами привітання виступив і голова правління Всеукраїнської громадської організації "Товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле" О. Л. Притула, який передав до музею книгу В. Палія "В урагане боротьби".

Естафету зацікавленої розмови про унікальну особистість Нестора Махна підхопив доктор історичних наук, професор, директор Запорізького обласного краєзнавчого музею Г. І. Шаповалов, висококваліфіковано продовжили її докторант кафедри ук-

раїнознавства Запорізького національного технічного університету В. М. Чоп та доктор історичних наук, професор, проректор Бердянського державного педагогічного університету І. І. Лиман, автори книги "Вільний Бердянськ", яка розкриває історію махновського руху в названому місті.

Про участь болгар-колоністів у Повстанській армії Махна говорив кандидат історичних наук, доцент кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Запорізького національного університету В. І. Мільчев, а кандидат історичних наук, доцент попередньо названої кафедри С. М. Білівненко порушив питання "Нестор Махно та його Повстанська армія у спогадах селян кінця ХХ — початку ХХІ століть".

Краєзнавець Ю.П.Кравець свій виступ присвятив темі "Прапори махновського руху".

В обговоренні винесених на конференцію питань виступили також письменник Володимир Кошлатий, Валентина Свасьєва, отаман Гуляйпільського козачого округу імені Н. Махна Станіслав Іванченко та інші.

Верховний отаман асоціації козаків Слобожанщини А. П. Ісаєв (Дума) вручив Л. Г. Геньбі-Мартиненко хрест "Козацька єдність" з присвоєнням звання "Берегиня козацтва".

А голова обласної організації Національної спілки письменників України поет-земляк Григорій Лютий подарував районній бібліотеці свій роман у віршах "Мама-Марія".

Начальник ЦПЗ № 5 ЗДДППЗ "Укрпошта" В. І. Гайдай зробив спецпогашення ювілейного конверта, випущеного підприємством поштового зв'язку "Укрпошта" і видавництвом "Марка України" з нагоди 120-ї річниці від дня народження Н. І. Махна. Всі бажаючі мали змогу придбати конверти на згадку про цю дату.

Підсумок конференції зробив заступник голови райдержадміністрації П. П. Науменко, який подякував усім присутнім за активну участь і змістовні виступи під час обговорення запланованих питань.

По закінченню конференції свято перемістилося на вулицю Трудову, 144 — колишнє подвір'я Несторового брата Карпа.

НАШ ЗЕМЛЯК —
ВИДАТНИЙ ПЕДАГОГ БАРОН М. О. КОРФ

Ще за життя його ім'я стало відомим усій педагогічній громадськості країни. Його діяльність високо цінували Ушинський, Пирогов, Чехов, Бунаков та інші прогресивні діячі кінця дев'ятнадцятого століття.

За що ж йому така шана? За те, що Микола Олександрович був визначним педагогом і методистом, організатором недільних шкіл, автором педагогічних праць і підручників, та особлива заслуга його як організатора і творця земських шкіл у Олександрівському та Маріупольських повітах Катеринославської губернії (нині Запорізька і Донецька області). Педагогічна громадськість царської Росії знала його і як педагога-туриста, і як керівника вчительських з'їздів, і як захисника народної освіти.

Майбутній народний просвітитель М. О. Корф народився 2(14) липня 1834 року в м. Харкові, хоч мала батьківщина була в селі Нескучному Олександрівського повіту Катеринославської губернії, що за дев'ятнадцять кілометрів від села Темирівка-1 Гуляйпільського району, котре дісталось йому у спадок від батьків.

Його батько, Олександр Федорович, остзейський дворянин, отримав освіту в лицейському пансіонаті, прекрасно володів німецькою і французькою мовами і на той час був високоосвіченою людиною. Мати, Єлизавета Тимофіївна, померла, коли маленькому сину не виповнилося і року.

Незважаючи на важке дитинство (мачуха не любила нерідного сина), завдяки старанням батька і дядька Модеста Андрійовича Корфа, голови департаменту законів Державної Ради царської Росії, хлопець отримав прекрасну освіту — блискуче закінчив Олександрівський лицей, в якому свого часу навчався поет О. С. Пушкін і М. А. Корф.

Мабуть, під впливом свого дядька Микола Олександрович поступає на державну службу — в департамент міністерства юстиції, але через півтора року кидає службу, залишає Петербург і

назавжди поселяється у своєму родовому маєтку в селі Нескучному. 18 січня 1857 року одружується з дочкою одного із сусідів-поміщиків Марією Михайлівною Клевцовою. Насолоджуючись радощами сімейного життя, повного любові і взаємної поваги, Микола Олександрович займався поліпшенням свого і селянського господарства. Під його безпосереднім керівництвом було закладено чудовий парк з рівними алейками, обсадженими барбарисом і горішником, із клумбами квітів. У ньому жили зайці, лисиці, їжаки, кроти і навіть тушканчики. Дивним був і сад навколо маєтку.

Та не тільки господарськими справами займався барон, він уперто працював над самоосвітою, а з народженням дітей звернув увагу на виховання і навчання. Для вивчення шкільної справи виїздив за кордон. Микола Олександрович не стояв осторонь і громадських справ.

Саме завдяки зусиллям М. О. Корфа та його послідовників Олександрівськ кінця XIX століття вирізняє поміж інших повітових міст те, що він набирає слави "педагогічної Мекки", витоки якої ідуть із земства.

Так сталося, що справами народної освіти займався барон Корф. У 1866 році його обрали гласним повітових і губернських земських зборів. Звідси і починається його подвижницька діяльність на ниві народної освіти. Тоді він вперше виступив у ролі організатора народних шкіл у своєму рідному повіті.

У 1868 році у селах Гуляйполі і Санжарівці були відкриті перші земські школи в нашому районі. Як вони працювали, член повітової училищної ради М. О. Корф розповів у своїх щорічних "Звітах". На Миколу Олександровича було покладено обов'язки організатора вчительських з'їздів, курсів для вчителів і він блискуче справився з цими обов'язками. Один із з'їздів відбувся 8-12 вересня 1870 року (чотири з половиною дні) у селі Гуляй-Полі, на який з'їхалося 48 учителів. Останній такий з'їзд Корф організував у 1883 році в Бердянську.

13 листопада 1883 року він помер у Харкові на руках люб-

лячої дружини "от окончательного истощения жизненных сил", як визначили лікарі.

Який внесок барон М. О. Корф зробив у вітчизняну педагогіку, можна дізнатися із книжки "Напівзабуті імена" Івана Кушніренка і Володимира Жилінського, виданої за фінансової підтримки директора ПСП "Мир" Гуляйпільського району Олександра Григоровича Чуба у Запорізькому видавництві "Дніпровський металург" у 2004 році.

Насамкінець зазначу, що перший пам'ятник в Україні — погруддя барона М. О. Корфа — відкрито у вересні 2006 року в Бердянському державному педагогічному університеті завдяки турботі його ректора професора, кандидата педагогічних наук Василя Васильовича Крижка.

14.07.2009 р.

ЛІТОПИСЕЦЬ ІСТОРІЇ КРАЮ

65 РОКІВ НА СЛУЖБІ ЛЮДИНИ ПРАЦІ

Шановні друзі!

Виповнюється 65 років з дня виходу у світ першого номера (його, на жаль, не вдалося віднайти в архівах) районної газети "Більшовик Гуляйпільщини", органу Гуляйпільського райкому КП(б)У, райвиконкому та райколгоспспілки. Відомо, що другий номер газети надійшов до читачів 26 жовтня 1930 року. Виходила ж "районка" двічі на п'ятиденку, тиражем у 2000 примірників.

Першим редактором "Більшовика Гуляйпільщини" був Іван Андрющенко. А хто стояв поруч нього, на жаль, не знаємо.

Впродовж своїх 65 літ газета мінjala назви — у період становлення і мужніння йшла "Сталінським шляхом", "До комунізму", була і "Зорею комунізму", а з 3 жовтня 1991 року стала "Голосом Гуляйпільця". За цей час редакторами працювало 13 чоловік.

Найменше (до двох місяців) редагували районку, яка називалася "Сталінським шляхом", С. Дроздов (серпень-вересень 1941 року), Ф. Скрипник (травень-червень 1944 року), найдовше — Д. Литвиненко (січень 1946 року — березень 1955 року). Беззмінним редактором "Зорі комунізму" був В. Скорик (квітень 1965 року — жовтень 1991 року).

Сьогодні із вдячністю можна згадувати всіх колег, які серце і душу віддали у різні часи районці. Декого вже немає з нами, дехто на заслуженому відпочинку, а дехто пішов у велику журналістику і літературу. Маємо на увазі, перш за все, Григорія Лютого і Олександра Михайлюту.

Звичайно, газета не могла і не може жити без свого активу, постійних громадських дописувачів. Як і десятки літ тому, читачі з цікавістю читають матеріали, підготовлені В. І. Жилінським, В. Ю. Попругою, В. Д. Куторницьким, Л. І. Коротковим, С. Г. Черновим.

65. Багато це чи мало? Якщо дивитись на це з погляду вічності, то це — мить. Якщо з погляду нашого буденного життя, то це — середній вік людини. Для газети — це вік зрілості, осмислення зробленого, накреслення планів на майбутнє.

Сьогодні, оглядаючись назад, можна сказати, що газета, збагачена життєвим досвідом, зазнала багато випробувань. Але "Голос Гуляйпільля" була, є і буде потрібною газетою читачам, бо на протязі всієї своєї історії вона залишалася на службі людини праці, намагалася всебічно висвітлювати багатогранне життя трудових колективів, не обминала недоліків та промахів, знаючи, що критику ніхто не любить, але на неї реагують.

В умовах сьогодення важко всім, в тому числі і газетярям, але вони не скаржаться на долю, а намагаються чесно виконувати свій журналістський обов'язок. Якою ціною робиться газета, знають небагато. Тому ми щиро вдячні засновнику і видавцю районної газети — районній Раді народних депутатів та районній держадміністрації, спонсорам, поліграфістам, зв'язківцям, нашим активістам-дописувачам, і, звичайно, всім вам, шановні читачі, хто, попри всі негаразди, залишається з нами і допомагає вижити "Голосу Гуляйпільля".

А ми, як і раніше, намагатимемося висвітлювати складні політичні та економічні процеси, оперативно інформуватимемо вас про найцікавіші події, що відбуваються в районі, і, як завжди, будемо вашим другом і порадиником. Щастя, здоров'я вам і не розлучатися з районною газетою.

21.10.1995 р.

ЛІТОПИСЕЦЬ ІСТОРІЇ РІДНОГО КРАЮ

На початку третьої декади жовтня виповнюється 70 років районній газеті "Голос Гуляйпільля". В далекому 1930 році було прийнято рішення про організацію випуску в районах своїх газет. Перший номер "Більшовика Гуляйпільщини" побачив світ 22 або 23 жовтня (на жаль, даних про це не маємо), бо другий датовано 26 числом (періодичність виходу була тоді двічі на п'яти-

денку). Першим її редактором (з жовтня 1930 року по лютий 1931-го року) був Іван Андрищенко.

До 3 жовтня 1991 року редакцію газети, яка кілька разів мінjala назву після "Більшовик Гуляйпільщини" (з лютого 1935 року — "Сталінським шляхом", з 1 січня 1957 року — "До комунізму", з квітня 1965 року — "Зоря комунізму" (незмінним її редактором був Володимир Омелянович Скорик), з 3 жовтня 1991 року — "Голос Гуляйпільля") очолювало 13 редакторів. Найдовше її редагував В. О. Скорик — 26 років. Дмитро Артемович Литвиненко — 9 років. Всі вони спиралися на дружний, працьовитий колектив, який у всі часи перебував на службі людини праці, віддавав улюбленій справі творчо і натхненно. Більшості газетярів попередніх поколінь немає серед живих, але ми згадуємо їх із повагою і вдячністю.

Треба нагадати, що районна газета завжди була школою становлення багатьох журналістів, літераторів, партійних, радянських та господарських керівників. В 30-х роках у редакції працювали тоді ще початківці літератори — поет Василь Лісняк, прозаїк Михайло Гайдабура, який у Києві видав збірку оповідань "У морі" і в 1938 році став першим членом Спілки письменників СРСР у Запорізькій області.

Районка вказала шлях у літературу поетам Василю Діденку, Григорію Лютому, Івану Сухарю, Любові Геньбі, прозаїку Олександру Михайлюті, які згодом стали професійними письменниками.

З районної газети пішли у велику журналістику Олександр Михайлюта, Олександр Скрипник, стали редакторами Павло Петрович Троян (м. Пологи), Микола Миколайович Бондаренко (смт Чернігівка), Юрій Васильович Кириченко (м. Орхів), Володимир Володимирович Білий (смт. Новомиколаївка) та і я свій професійний творчий шлях почав у рідній районці восени 1976 року.

Журналісти області добре знають Івана Федоровича Циганка (колишній редактор "Запорізької правди"), Анатолія Васильовича Півненка (редактор запорізької газети "Субота нова"), які так чи інакше були пов'язані з нашою районкою.

Перший допис та оповідання надрукував у нас в середині 60-х років земляк із села Варварівки нині кандидат педагогічних

наук, доцент, член-кореспондент Академії економічних наук України, ректор Макіївського економіко-гуманітарного інституту Василь Антонович Товстик.

Понад тридцять років свого життя віддали районній газеті Д. А. Литвиненко, Катерина Степанівна Файрушина, Василь Антонович Закарлюка, невтомно трудилися тут Федір Федорович Ільченко, Федір Іванович Бобошко, Петро Іванович Дашевський, Юлій Павлович Тур та ще цілий ряд майстрів газетярської справи. Вінцем творчого довголіття Дмитра Артемовича стало звання "Заслужений працівник культури УРСР".

Більше тридцяти п'яти років самовіддано служить районці завідувачий відділом оргмасової роботи редакції Іван Іванович Нежижим. То ж цілком заслужено торік ми вітали його із нагородженням почесним призом Секретаріату Національної спілки журналістів України "Золоте перо".

Сьогодні працювати в газеті дуже непросто. Але не опускають рук перед тимчасовими труднощами нинішні журналісти, всі працівники редакції. Добрих слів за свою роботу заслуговують заступник редактора Анатолій Петрович Лапін, відповідальний секретар Валентина Василівна Бережна, завідувачі відділами, крім згаданого вже І. І. Нежижима, Валентина Михайлівна Булгак, Тамара Вікторівна Дорогобід, Петро Дмитрович Бережний, коректор Валентина Іванівна Красовська, друкарка Тетяна Гордіївна Білай, бухгалтер Оксана Іванівна Каретник, кур'єр Людмила Олександрівна Власова, водій Віктор Іванович Міщенко.

...Спливли роки. Прошли десятиліття. Нове покоління журналістів виконує нові, не менш складні завдання, ніж попередні, але незмінною, вираженою залишається громадянська позиція газети — бути на бистрині життя, бути літописцем історії рідного краю. Як не було важко, але районка завжди несла і несе слово правди в маси, підтримує найтісніші зв'язки з читачами. А допомагає в цьому газетярам робсількорівський актив. Як і десятки літ тому, дописують до газети Володимир Ілліч Жилінський, Віктор Дмитрович Куторницький, Леонід Іванович Коротков, Валентин Юрійович Попруга.

Газету не можна уявити і без друзів поліграфістів, які теж допомагають їй робити. Колектив районної друкарні під керівництвом

твом директора Миколи Миколайовича Азарова теж уболіває за якісне поліграфічне виконання районки і ми вдячні йому за це.

А хіба може редакція обійтися без друзів із районного поштового відділення зв'язку (начальник Анатолій Миколайович Бондаренко)? Без них, шановні читачі, ви були б без газети. За вчасну і якісну доставку кожного номера районки ми їм щиро вдячні.

Сьогодні всім непросто. Але ми впевнені що за активної підтримки районної державної адміністрації, районної ради, наших друзів, спонсорів, а ми знаємо, що такі є на Гуляйпіллі, районці вдасться вижити і вона й надалі нестиме читачам світло надії на краще життя.

21.10.2000 р.

ВСТУП. ПОЧАТОК 20-го СТОЛІТТЯ

У жовтні поточного року виповнюється 75-річчя районної газети "Голос Гуляйпілля". Яка ж історія газетярської справи на Гуляйпіллі?

На це запитання дають відповідь автори книги "Преса Гуляйпільщини" Іван КУШНІРЕНКО та Володимир ЖИЛІНСЬКИЙ. Погортаємо її сторінки:

— На рубежі 19 і 20 століть Гуляйполе — велике промислове і торгове село з багаточисельним населенням, у якому мирно жили представники різних національностей. У 1902 році воно нараховувало 1048 дворів, у яких мешкало 7196 осіб, а вже через 12 років їх кількість зросла відповідно до 1410 і 16150.

В Гуляйполі було дві православні церкви, синагога, п'ять земських початкових шкіл, однокласна церковно-приходська, фабрична, німецька, дві єврейські школи, бібліотека, синематограф, театр, діяло близько вісімдесяти торгово-промислових підприємств, на яких на початку століття трудилося декілька сот робітників. У вісімнадцяти магазинах (лавках) торгували тридцять купців, щороку проводилися ярмарки. А ще у селі працювала друкарня.

В 1908 році в ній побачили світ "Правила внутреннього распорядка механического завода Б. Кернер и сыновья въ сел. Гуляйполе, Александрск. уезд. Екатеринославск. губ.", які затвердив фабричний інспектор Катеринославської губернії Іван Плаквицький 4-го вересня 1908 р., № 1663. "Правила" підписав завідуючий заводом Мойша Кернер.

Про те, що друкарня Н. А. Лібмана друкувала не тільки різні "Правила", свідчить той факт, що в 1910 році в ній побачила світ підсумкова книжка "Менти натхнення" поета-земляка Грицька Кернеренка (Григорія Борисовича Кернера — сина гуляйпільського заводчика — Авт). Видання було солідне, в літерині, з портретом автора, чимале за обсягом (близько 300 сторінок). У Державній публічній бібліотеці України воно значиться під інвентарним номером 268155.

Та основним призначенням гуляйпільських друкарень був випуск у світ газет.

ГАЗЕТИ 1919-1921 років

(РУПОР МАХНОВСЬКИХ ІДЕЙ)

Світоглядною парадигмою Нестора Махна була анархія, точніше "безвладний лад", "вільний радянський лад". Ці погляди стали основою програмних положень і агітаційних виступів махновців, які пропагувалися і поширювалися у газетах "Путь к свободе", "Набат", "Шлях до волі", "Голос махновця", "Повстанець", "Голос повстанця", "Гуляйпільський набат" та ін.

Першою махновською газетою був "Гуляйпільський набат" (орган Гуляйпільської групи анархістів "Набат"). 1 березня 1919 р. газета надрукувала під рубрикою "Местная жизнь" "Протокол. Заседание крестьянской группы анархистов-повстанцев села Гуляй-Поле от 24 февраля н. ст. 1919 г., шедшим под лозунгом "С угнетенными против угнетателей всегда".

1 березня 1919 р. газета "Гуляйпільський набат" повідомляла про збори військово-революційного відділу с. Вар-

варівки, які вирішили "выступить на фронт и заменить своих солдат-односельчан".

30 червня 1919 р. газета "Набат" друкувала заяву Н. І. Махна про складання із себе повноважень начдива у зв'язку з необумовленим звинуваченням у змові проти радянської влади.

Хто ж редагував махновські газети?

У квітні 1919 року, на початку розвитку махновського руху, Петро Аршинов приїздить у Гуляйполе і з цього часу майже безвиїзно перебуває в районі аж до розгрому махновщини 1921 року. Тут він проводить в основному культурно-освітню і організаційно-повстанську роботу: один час керував культосвітнім відділом Революційно-повстанської Армії, редагував газети повстанців "Путь к свободе", "Повстанець", які видавалися у похідній друкарні.

Перший номер газети "Путь к свободе" вийшов у Гуляйпільській друкарні 17 травня 1919 року. Це був основний друкований орган революційних повстанців і війська імені Батька Махна, який друкувався російською й українською мовами.

Другий номер газети "Путь к свободе" вийшов у Гуляйполі 24 травня, третій — 4 червня 1919 року. Після виходу трьох номерів Радянська влада оголосила "Путь к свободе" поза законом.

№№ 4-21 видавалися в м. Олександрівську, а №№ 22-50 в м. Катеринославі.

Слід зауважити, що махновська преса привертала увагу до національного складу РКП(б) і Червоної Армії. Якщо у травні 1919 р. газета "Путь к свободе" говорила про більшовиків, як про тих, що прийшли "...з півночі, прохаючи, щоб Україна прийняла їх по-братерському", то "Голос махновця" 12 листопада 1920 р. різко їх критикував: "Комунисти винні у розрусі, вони вдвічі винні, як захожі, чужі українському народові, як люди, що прийшли з Великої Росії".

18 жовтня 1919 року газета "Путь к свободе" (№ 10) надрукувала декларацію "О вольных Советах", яку прийняв і затвердив Олександрівський з'їзд (підготували тт. П. Аршинов і В. Волін (В. М. Ейхенбаум). Декларація — це, по суті, програмний документ махновського анархо-комуністичного руху і армії Махна. В ній викладалися основні цілі і завдання революційної

діяльності анархо-комуністичних формувань, будівництва махновської армії. Декларація розглядала "народное повстанческое движение на Украине" як початок "великой третьей революции", яка прагне до остаточного розкріпачення мас "от всякого гнета власти и капитала". Згідно з Декларацією Повстанська армія виявилась "ядром зтого революционного народного движения" і повинна була допомогти народу, що піднявся на боротьбу проти будь-яких заходів влади і капіталу. Ідеологи махновщини розглядали армію як тимчасове і вимушене явище. Вони писали, що "подлинная крестьянская и рабочая революция охватит собою всю трудовую Украину и освободит ее от насильников и властителей", після чого махновська армія і її бійці розчиняться "в миллионах рядового восстания народа и приступят к освободительному строительству истинно новой жизни".

07.09.2005 р.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ПРЕСИ

Газета "ИЗВЕСТИЯ"

З понеділка 6 червня 1921 року в Гуляйполі почала виходити російською мовою газета "Известия" — орган повітревкому і повітпарткому КП(б) України. Хоч редакція і зазначала, що "Известия" — це щотижнева газета, але її номери виходили і через 9, і через 10 днів. Другий номер побачив світ 16 червня, наступний — 25 червня, п'ятий — 11 липня. 22 липня газета повідомляла своїм читачам, що редакція її знаходиться на вулиці Вокзальній у будинку Цапка.

Після ліквідації махновщини потреба у надзвичайних органах відпала і 6 вересня 1921 року розпочав свою роботу 1-й повітовий з'їзд Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів. На з'їзд прибуло 192 делегати. Його відкрив голова повітового військово-революційного комітету М. П. Пономарьов.

На порядок денний виносилося шість питань: доповіді про поточний момент; про роботу повітового ревкому та його відділів; про нову економічну політику Радянської влади; про боротьбу з бандитизмом; вибори повітового виконкому та делегатів на губернський з'їзд; поточні справи.

Доповідь в першому питанні зробив М. Анзін.

На четвертий день роботи з'їзд заслухав доповіді тт. Гальчинського та Пономарьова про нову економічну політику Країни Рад. У постанові з цього питання говорилося про те, що для накладання продподатку треба об'єктивно підходити до кожного господарства, всебічно розвивати товарообмін з тими господарствами, які виконали податок, проводити масову агітаційну, організаційну і технічну роботу серед населення, взяти на суворий облік зерно, що надходить на хлібоприймальні пункти тощо.

Доповідь про боротьбу з бандитизмом у повіті зробив секретар повітового комітету партії Ф. З. Тимченко.

З'їзд вирішив організувати загони самооборони з найбільшого селянства. У зв'язку з активізацією бандитських нападів на села, хутори, колонії, єврейські поселення з'їзд прийняв звернення до населення повіту, в якому закликав кріпити єдність трудящих всіх національностей, посилити боротьбу з бандитизмом.

Закриваючи з'їзд, т. Пономарьов сказав: "Перший повітовий з'їзд Рад накреслив три головні завдання: продподаток, боротьба з бандитизмом і встановлення твердої Радянської влади... Тільки через ці три головні завдання ми прийдемо до перемоги над буржуазією, бандитизмом і розрухою...".

З'їзд закінчив роботу 9 вересня.

На першому засіданні виконкому головою повітвиконкому було обрано М. Капанова, заступником голови — М. Пономарьова, секретарем — т. Бородавку, керуючим справами виконкому — М. Домбровського.

Про роботу 1-го повітового з'їзду Рад широко інформувала газета "Известия". Звіт про роботу з'їзду було надруковано в Гуляйпільській друкарні окремою брошурою в 1921 році.

На своїх сторінках газета "Известия" розповідала про допомогу голодуючим. 10 жовтня 1921 року вона писала: "Надійшло

пожертвувань голодуючим від селян В. Терси — 49750 крб., червоноармійців і працівників військкомату — 104101 крб., Успенівської волості — 5 пудів 28 фунтів пшениці, 3 пуди 15 фунтів буряка, 1 пуд 30 фунтів капусти, 4 пуди 24 фунти картоплі й інше — на 324340 крб., Гуляйпільської волості — на 106080 крб., а всього по повіту — на 1619763 крб."

12 листопада 1921 року газета "Известия" (№ 15) розповідаючи, що 7 листопада в Гуляйпільському зимовому театрі відбулися загальні збори комуністів, комсомольців, жінок і комнезамівців, писала, що учасники зборів одноголосно прийняли рішення: обрати вождя пролетарської революції Леніна Почесним членом Гуляйпільської Комуністичної організації, а також і Г. Петровського...".

Вони посилають Леніну привітання і пропонують Гуляйполе перейменувати в Червоне поле, враховуючи кількість пролитої крові і направляють своє клопотання у губвиконком і повітвиконком.

В тому ж номері газети йшлося й про те, що у повіті зареєстровано 9 колгоспів.

25-27 листопада 1922 року у Гуляйполі проходив другий повітовий з'їзд Рад. Його делегати - представники трудового народу нашого краю - зібралися, щоб накреслити шляхи відбудови господарства, зруйнованого за роки громадянської війни. Так було покладено початок переходу Гуляйпілля на рейки мирного будівництва.

На з'їзді звітувала комісія по організації допомоги голодуючим за період з 1 жовтня 1921 по 1 листопада 1922 років. Важкими були наслідки голоду на Гуляйпіллі. У квітні 1922 року голодувало майже все населення повіту, від голоду померло 24 тисячі чоловік.

Про хід роботи з'їзду жителів повіту інформувала газета "Известия".

05.10.2005 р.

ГАЗЕТИ "ПРОВИНЦИАЛЬНЫЙ ВЕСТНИК"

(1922)

У квітні 1922 року в Гуляйполі почала виходити газета "Провинциальный Вестник", форматом А-2 (одна сторінка, яка розділялась на дві колонки). На першій колонці вміщали "Иностранные известия", "Разные известия", на другій — повідомлення — "Посевкампания", "Помощь голодающим", оголошення.

"Провинциальный Вестник" видавав секретаріат повітового виконавчого комітету. Тираж коливався від 100 до 150 примірників. Ціна одного примірника коштувала 20.000 карбованців.

Третій номер "Провинциального Вестника" побачив світ у суботу 22 квітня 1922 року.

Оголошення, які друкувалися збоку на лицьовій частині сторінки газети (зворотна сторінка була чиста) інформували, що "в субботу, 22 апреля, в театре "Красная Армия" будет продемонстрирована картина "Обманщица", а в воскресенье, 23 апреля будет дан спектакль кружком при Уотуправе (пьеса "Жидивка Выхрестка"), весь чистый сбор поступает в пользу голодающих".

В четвертому номері "Провинциального Вестника" (неділя, 23 квітня 1922 р.) у другій колонці інформації розповідали про хід "Посевкампании" у нашій країні. Так, із Запоріжжя 21 квітня доповідали, що "состояние озимых в Ореховском районе по пятибальной системе следующее: рожь — 2, пшеницы — 1.

По данным Губземотдела предположено получить для губернии 600000 пудов заграничной кукурузы".

В інформації "Помощь голодающим" йшлося про те, що "Благочинный Совет 2-го округа Гуляйпольского уезда высказал свое мнение за изъятие ценностей из церквей.

Объявляем месячник помощи голодающим, высланы в волости уполномоченные. Успешное проведение месячника спасет детей от голодной смерти. Все культурно-просветительские организации должны пойти первые на встречу голодающим и поставит ряд спектаклей не ради одолжения, а дружной помощи голодающим. Кооперативные объединения, профсоюзы, частные предприятия должны отчислить ряд проц, как от получаемого жалования, так и от пайка в пользу голодающих".

"Провинциальный Вестник" (№№ 10-12) вийшов у світ 4 травня 1922 року. В підбірці інформацій "Посев-кампания" є така: "В Бердянск прибыла закупленная Внешторгом кукуруза из Болгарии для болгарского населения в количестве 24000 пудов. Также прибыла и Американская. В 3 дня разгружено 65000 пудов, коего направлено в Гуляйполе 22 вагона, в Запорожье — 25".

Цікавою в газеті (№№ 10-12) є "Поправка": "В "Провинциальном Вестнике" № 5-9 вкралась роковая ошибка: комиссией по изъятию ценностей в церквях Гуляйпольского уезда изъято не золото 1 п. 10 с. пол. ф., а серебро в позолоте".

Газети "Известия" і "Провинциальный Вестник" відіграли певну роль у подоланні голоду в 1921-1922 роках у нашому краї.

12.10.2005 р.

ЗІ СВЯТОМ ВАС, ЖУРНАЛІСТИ, ПОЛІГРАФІСТИ — ВСІ ДРУЗИ РАЙОННОЇ ГАЗЕТИ!

У жовтні 1930 року до читачів вперше прийшла районна газета "Більшовик Гуляйпільщини". На жаль, коли вийшов перший номер, не вдалося виявити. А ось № 2 побачив світ 26 жовтня, у якому повідомлялося, що газета виходить двічі на п'ятиденку.

Редактором газети "Більшовик Гуляйпільщини" був Іван Іванович Андрищенко. В 1931 році вона 12 разів побачила світ, останній її номер пішов до читачів 6 лютого. З цього числа газета припинила своє існування, бо нашу територію включили до Чубарівського (Пологівського) району. "Окупація" тривала до кінця 1934 року.

З першого лютого 1935 року у Гуляйполі почала виходити районна газета "Сталінським шляхом" (наступниця "Більшовика Гуляйпільщини") — орган Гуляйпільського РПК і РВК.

Першим редактором газети "Сталінським шляхом" був Тарас Денисович Богачов. Він редагував її по січень 1936 року.

Другим редактором районної газети стала Галина Гав-

рилівна Шкода, наступним — Давид Григорович Богудлов (січень 1938-го по липень 1940-го року), його змінив Олесь Бабченко. У вересні 1941 року і до приходу німців у район газету "Сталінським шляхом" редагував С. Дроздов.

Перший номер районної газети у визволеному Гуляйполі побачив світ 6 листопада 1943 року, редагувала його Раїса Гнатівна Зінчик.

У різні роки колективи редакції районної газети, яка час від часу змінювала свою назву (була вона і "Більшовик Гуляйпільщини", і "Сталінським шляхом", і "До комунізму", і "Зоря комунізму", а з жовтня 1991 року — "Голос Гуляйпільця"), очолювали також Ф. Скрипник, Галина Іванівна Плясецька, Дмитро Артемович Литвиненко, Онисим Львович Біленький, Костянтин Лазарович Усипенко, Володимир Омелянович Скорик.

Першими штатними працівниками редакції районної газети були Петро Прошута, Дмитро Литвиненко, Федір Куц, Михайло Гайдабура, Василь Лісняк, Дора Морозівська.

Багато сил та енергії віддали "районці" Катерина Файрушина, Павло Троян, Василь Закарлюка, Іван Нежижим, Микола Бондаренко, Володимир Білий, Петро Дашевський, Алла Пузанова, Юлій Тур, Федір Ільченко, Федір Бобошко, Микола Міщенко, Микола Піхачик (усіх назвати неможливо).

Сьогодні в нелегких фінансово-економічних умовах трудяться в редакції газети журналісти В. В. Бережна, В. І. Красовська, В. М. Булгак, Т. В. Борт, Т. О. Велика, технічні працівники О. І. Каретник, Т. Г. Білай, Л. І. Федоренко, О. В. Кузьмін.

Районну газету важко уявити без робсількорівського активу, який допомагав і допомагає робити її цікавою, читабельною. Впродовж десятиліть зі сторінок не сходили прізвища Героїв Соціалістичної Праці І. П. Мартиненка, Г. К. Коровки, працівників різних галузей народного господарства. Так, 14 листопада 1958 року у передовій статті "Вирощувати і виховувати кадри робсількорів" зазначалося: "Преса нашого району — районна газета "До комунізму", друковані багатотиражки, стінні газети — теж, як і вся преса, спирається у своїй роботі на кореспондентів із робітників, селян, трудової інтелігенції. Тільки ав-

торський актив районної газети зріс у цьому році більш як на 60 чоловік і налічує зараз 326 робсількорів.

Саме листи таких активних, відомих уже нашим читачам робсількорів, як т. т. Гладка О. М., Мартиненко І. П., Мисліцький А. І., Зайцев О. І., Козаченко С. І., Волович О. П., Шкабарня В. І., Волошин С. С. та багато інших допомагали і допомагають газеті якнайактивніше висвітлювати багатогранне життя нашого району, підносити на щит слави передових людей і пропагувати їх досвід...".

І до сьогодні в рядах активних помічників районної газети залишаються ветерани-робсількори В. І. Жилінський, М. Т. Клименко, Л. І. Коротков, М. М. Мавроді, І. П. Мірошниченко, П. І. Доля.

На сторінках районної газети в різні роки міцніли крила поетів і прозаїків В. Лісняка, М. Гайдабури, І. Азарова, М. Сіринька, В. Діденка, Л. Верьовки, Г. Лютого, О. Михайлюти, Л. Геньби, В. Куторницького, І. Сухаря, І. Доценка, Н. Квітки та інших.

У день 75-річчя не можна не згадати друзів поліграфістів та їх директорів В. І. Костяновського, І. М. Чередниченка, С. Г. Влащенко, М. М. Азарова.

Чимало зробили для газети поліграфісти Л. М. Конівець, Л. І. Терновий, О. Г. Рябко, Н. М. Друян, В. О. Філіпченко, Р. Г. Воронкова, Л. І. Рубан, Т. П. Дерев'яно та інші. Сьогодні над газетними полосами "чаклюють" С. М. Богомоллова, Н. А. Воропаєва, М. П. Домашенко. А щоб газета вчасно потрапила до читачів, нам допомагають працівники відділень поштового зв'язку. Тож у день 75-річчя вітаємо усіх наших друзів і помічників зі святом і бажаємо їм міцного здоров'я та успіхів у праці. А колективу журналістів — творчого натхнення і точного слова у висвітленні нашого непростого сьогодення.

29.10.2005 р.

ПРО АВТОРА І ЙОГО ТВОРИ

НОВІ ТВОРИ ЗЕМЛЯКА

У нинішньому році в літературне життя увійшли нові твори нашого земляка Івана Кушніренка.

Стисло, але об'ємно і образно автор виткав реалістичне полотно долі простих сільських людей різного віку після закінчення Великої Вітчизняної війни в повісті "Запах прив'яленого літа". В ній і безутішне горе, невимовна туга за рідними і близькими, які загинули у вогненному горнілі боротьби з окупантами, і зловісне відлуння фашистської навали, і тяжка, від зорі, до зорі, праця в зруйнованому господарстві, і напівголодне життя і невлаштований побут. На фоні цих неймовірних труднощів показана самовідданість, мужність людей, прагнення якнайшвидше залікувати рани війни, їх повсякденний трудовий героїзм і непохитна віра в краще майбутнє.

Логічним продовженням першої повісті є друга — "У степовій глибинці". В ній яскравими штрихами змальоване життя сільчан середини 80-х років нашого століття.

Нове покоління разом зі старою гвардією сільських трударів долає нові труднощі і рубежі, розв'язує нові проблеми. Дійсні господарі землі, працелюби, люди твердої вдачі і разом з тим чуйні і доброзичливі завжди в роботі, в творчому пошуку, в боротьбі за моральну чистоту взаємин.

Третя повість "Здравствуй, молодість моя!" присвячена моральним проблемам кохання і зради, добра і зла, щастя і кривди.

Немає сумніву в тім, що багатьом наймолодшим читачам (і не тільки їм) припаде до душі збірка оповідань під загальною назвою "Добрий знак". Патріотичного спрямування вони написані і про дітей, і для дітей.

Іван Кушніренко заявив про себе і як поет. Збірка його поезій "Відгоріла зоря" дихає задушевністю, відбиває особисті співчуття і переживання автора.

Прозові твори прості за побудовою, події відображені в них зрозумілі і близькі кожному, пройняті любов'ю до людини, нерідко викликають душевні хвилювання.

Написані мовою, близькою до говірки нашого краю, читаються легко, з цікавістю.

Іван Кирилович Кушніренко узяв непоганий старт і можна висловити надію, що він не обмежиться досягнутим і, удосконалюючи свою майстерність, напише ще чимало творів про наше життя.

11.09.1996 р.

В. КОЛОСОВСЬКИЙ,
ветеран праці

ВІДКРИЛИ БАГАТОБАРВНИЙ ХУДОЖНИЙ ДИВОСВІТ КРАЮ

На відкрите засідання районного літературного об'єднання "Калинова сопілка", окрім її членів, прийшли також працівники культурних і освітніх закладів міста, а загалом всі ті, хто цінує красне слово, поважає історію рідного краю.

Відкрила зібрання і вела голову об'єднання член Національної Спілки письменників України Л. Г. Геньба.

— Сьогодні ми зібралися у цьому залі, щоб обговорити вічну і суцю проблему — існування людини в цьому суспільстві, а разом з нею і творчий матеріал, який творить сама історія, — сказала Любов Григорівна. — Сьогодні у нас на обговоренні нова книга місцевих авторів письменника і журналіста І. К. Кушніренка і краєзнавця В. І. Жилінського "Чисті джерела". Я переконана, що ця книга залишиться значним доробком в історичній спадщині Гуляйпільщини. Вона є тим фактом, який утверджує перш за все людину на цій землі. І як тут не згадати нашого великого філософа і пророка Григорія Сковороду, котрий із сивої-сивої товщі століть мудро промовляє до нас, нащадків, такими словами: "Всяк мусить пізнати свій народ і в народі — себе".

"Чисті джерела" — це перша книга, в якій відтворена історія літературного руху на Гуляйпільці від його заснування до

80-х років ХХ століття. І як пишуть у своїх відгуках науковці, автори зробили велику і надзвичайно важливу справу. Вони відкрили широкому колу читачів багатобарвний художній дивосвіт одного з найцікавіших куточків нашої України.

Зі сторінок книги віє авторською любов'ю до рідного краю, чистим і поетичним захопленням своєю землею, "безмежним, незайманим степом", "ковилою та тирсою під голубим небом...".

Любов Григорівна знайомить присутніх з першими відгуками, які вже надійшли на "Чисті джерела" від наукової громадськості. І їх справді варто обнародувати.

Ось які думки висловив професор В. Соболев з Макіївського економічно-гуманітарного інституту: "До читача прийшла нова книжка. Видана не в Києві чи Харкові, а в легендарному містечку Гуляйполі... І повідала ця книжка під назвою "Чисті джерела" про духовний світ, про вічне і добре, що йому суджено перетривати нас, смертних. Вже саме видання цієї книги у наш драматичний час можна вважати подвигом її авторів В. Жилінського, І. Кушніренка і спонсора — О. Дудки. Незаперечним достоїнством книги є прагнення авторів заповнити білі плями в історії літератури рідного краю".

Доцент Є. Ф. Морозова: "... Суттєвою особливістю стилю "Чистих джерел" є непідробна любов авторів до своїх героїв, щире бажання вивести їх із небуття, познайомити з ними читачів-сучасників. Поеднуючи історичні, біографічні відомості про того чи іншого учасника літературного процесу з літературознавчим аналізом творів, автори часто супроводжують "фактичну інформацію" особистими зауваженнями, що наближають віддалені у часі події до нашого сьогодення, що створює неповторну атмосферу розповіді, духовно збагачує читачів. Книжка "Чисті джерела" — внесок у скарбницю української культури...".

Доцент Л. Є. Гаврилова: "...Відчувається справжня дослідницька захопленість авторів, що відтворюють життєвий і творчий шлях своїх земляків В. А. Косовцова, Гр. Кернеренка, Ів. Рачинського. Є. А. Карпенка. Особливо треба відзначити методологічний підхід до осмислення літературного життя Гуляйполя. Здійснена спроба простежити духовний зв'язок поколінь. Де-

тально відтворюється розвиток літературних і духовних традицій засновників гуляйпільського культурного середовища в творчості М. Д. Гайдабури, М. С. Тардова, Н. М. Лур'є, Л. А. Юхвіда, В. А. Лісняка. Література сьогодення постає в книзі як поетичний вияв працелюбною вдачі гуляйпільців. Не випадково, що такі прізвища, як В. Діденко, О. Дашевський, Г. Лютий, Л. Геньба знають далеко за межами Гуляйполя... Сьогодні, в час національного відродження, з'явилась ще одна кришталева криниця, на царину рідної культури вийшли нові імена. Ми продовжуємо пізнавати свій народ, а в народі — себе".

Л. Г. Геньба запросила до розмови авторів "Чистих джерел" В. І. Жилінського та Т. К. Кушніренка — поділитися тим, як народжувалася книга, як добувався матеріал і опісля все те переплавлялося в слово. Авторі плідно продовжують працювати над продовженням задуманого циклу, вже завершено роботу над другою частиною "Чистих джерел", зібрано матеріали для третьої. Іван Кирилович висловив велику вдячність усім, хто був причетним до виходу у світ "Чистих джерел" — спонсору О. І. Дудці, художнику О. М. Рябку, директору друкарні М. М. Азарову та іншим.

Не міг не взяти слово директор друкарні М. М. Азаров. Адже це з його благословення рукопис, авторський задум втілюється в нову книгу. "За останнє десятиліття, — за словами Миколи Миколайовича, — тут вийшло близько 30 книг місцевих авторів. Всі книги для мене, як діти для батька, — дорогі. Тримаєш в руках книгу, а тебе охоплює таке незбагненне щастя... Такий слід лишила і ця презентована книга. Так що книга знайшла свого читача і тепер будемо чекати виходу у світ її продовження...".

— ...Разом з усіма учнями і вчителями-словесниками висловлюємо глибоку вдячність авторам цієї унікальної книги, — це думка вчителя-пенсіонера і літератора В. Д. Куторницького. — А які відкриття чекають читача. Ви відкриваєте для себе поетичний світ В. Косовцова, Гр. Кернеренка, Н. Махна, С. Піщанського, Д. Верьовки, І. Азарова та інших зачинателів літературного руху на Гуляйпільці... Книга потрібна тому, що із цього чистого джерела можна брати і брати знання, які зміцнюють життя будь-якої людини.

— Поява такої книги — подія неординарна, — сказав художній керівник народного хору вчитель школи мистецтв В. Й. Бурбура. — І дуже потрібна. Людську душу зігриває вогонь пам'яті про наших талановитих пращурів. І цей вогонь запалили автори "Чистих джерел", осягнувши оком дослідників великий шар історичної хроніки й донесли до читача постаті письменників, художників, композиторів — славних патріотів України, нашого краю. Адже своєю спадщиною вони того і нас вчать і тим вони дорогі нам. Тож хай той вогонь пам'яті горить незгасно...

— Я читач рядовий, — сказала В. П. Мамонтова. — І ось, прочитавши "Чисті джерела", не мудруючи, скажу, щиро: книга увійшла в мене...

Брали слово й інші промовці — вчитель школи мистецтв В. Г. Коростильов, директор музею Н. І. Дідовець, поетеса В. Забава та інші, і всі ділилися своєю зацікавленістю новою книгою.

І раз по раз звучала народна пісня у виконанні народного хору РБК, органічно вплітаючись своїми перлинами у тканину розмови на презентації. І це було так зворушливо, незабутньо. Бо в тих піснях лишилась творча наснага згадуваних талановитих земляків.

12.07.2000 р.

І. НЕЖИЖИМ

ВІДГУК

на дослідження історії літературного руху Гуляйпільщини

Володимира Жилінського й Івана Кушніренка

"Чисті джерела"

(м. Гуляйполе, 1999 р.)

Літературна історія Гуляйпільської землі становить цікаву сторінку літературного процесу в Україні, дякуючи творчому доробку таких письменників, як Г. Кернеренко, Є. Карпенко, М. Гайдабура, М. Тардов, Л. Юхвід, Г. Лютий та ін. З їхньої творчості широкий читач знає про непрості життєві долі гуляйпільчан, про красу широкого степу понад річками Гайчур і

Янчул, давню і теперішню історію цієї запорізької землі. Невеличка часточка нашої вітчизни знайшла відображення у віршах та оповіданнях, повістях і п'єсах багатьох вихідців із Гуляйпільщини, одні з яких тут народились і в силу різних обставин покинули цю землю, інші жили і живуть тут, відтворюючи у художньому слові образи і картини південноукраїнського краю.

Зрозуміло, що літературний процес не обмежується лише творчими здобутками тих чи інших письменників, але й їхній життєвий шлях становить невід'ємну частку літературного життя, який є складовою частиною того ж творчого процесу. Чи повним може бути уявлення про Л. Юхвіда, автора знаменитої комедії "Весілля в Малинівці", без ознайомлення з деталями його життєвого шляху, роками дитинства? Та й знаменитий Нестор Махно теж провів у цих краях не один рік, набираючись у цих степах снаги і віри у загальнолюдську справедливість.

Отже, історія літературного руху на Гуляйпільщині на решті стала предметом пильної уваги двох пошуковців-краєзнавців Володимира Жилінського й Івана Кушніренка.

Від останніх десятиліть минулого століття і до нашого часу дослідники збирали крихту за крихтою матеріал про свій рідний край. На сторінках книжки ми бачимо розповіді про видатного історика Дмитра Яворницького і відомого збирача фольклору на півдні України Івана Манжури та інших відомих і маловідомих діячів української культури, що мали певне відношення до Гуляйпільщини і залишили про неї не одну сторінку своїх спогадів.

Отже, краєзнавці у своєму дослідженні пішли найбільш перспективним шляхом: вони крок за кроком збирали і висвітлювали краєзнавчий матеріал, вдало поєднуючи його з розповіддю про літературний рух. Перед читачем розкриваються не тільки певні історичні сторінки, але й зміст назв річок і населених пунктів, фрагменти усного народного слова, пов'язаного історично з Гуляй-Подем.

Одним із шляхів висвітлення літературної історії краю стало дослідження В. Жилінським й І. Кушніренком місцевих газет, які протягом півстоліття висвітлювали на своїх сторінках здобутки поетичного та прозового цехів місцевих авторів. Крім того,

у сферу уваги дослідників потрапили й інші матеріали, які мають безпосереднє відношення до творчості письменників-земляків, відомих в українській літературі.

Отже, дослідникам вдалося послідовно і систематично прослідкувати розвиток літературного життя в краї, висвітлити його найвагоміші сторінки. Читач, безперечно, матиме можливість глибше глянути на здобутки письменників-земляків завдяки масі маловідомих, а то й невідомих фактів із життєвого шляху багатьох із представлених у книжці письменників.

Звичайно, у цій великій праці є певні недоліки, породжені різними об'єктивними і суб'єктивними обставинами. Так, автори не завжди висловлюють оціночні судження про того чи іншого письменника, про їхні твори. Скажімо, написані колись з кон'юнктурних позицій вірші, оповідання та нариси не слід було б ставити в одному ряду із творами щирими, ясними, сповненими сердечного тепла і правди життя. Інколи у дослідженнях проривається стара радянська термінологія, яка вже сьогодні в науці про літературу не вживається. Багатьом читачам хотілося б прочитати матеріали про відомого на увесь світ своєю волелюбністю Нестора Махна, який виріс і боровся на Гуляйпільщині. Кому ж це треба було зробити як не землякам славного полководця'?

Та все ж, треба сказати справедливості ради, зібраний у цій книжці матеріал знайде місце не тільки на книжкових полицках дорослого читача, але прийде в школу, гімназію, ліцей навіть у вузи на уроки і лекції з літератури рідного краю. Творчість гуляйпільських письменників того варту.

На останнє хотілося б сказати добрі слова на адресу Олександра Івановича Дудки, завдяки якому і з'явилось це літературно-краєзнавче видання. Такі люди, що жертвують на розвиток рідної культури, варті людської пам'яті на віки. На них сьогодні вся надія.

2000 р.

Є. С. ОТІН,

доктор філологічних наук, професор,
декан філологічного факультету Донецького державного
університету.

В. В. ОЛІФІРЕНКО,
кандидат педагогічних наук, доцент Донецького державного
університету,
член Національної спілки письменників України

ДБАЙМО ПРО ЧИСТІ ДЖЕРЕЛА

Нещодавно в Гуляйполі, що на Запоріжжі, побачила світ книга "Чисті джерела" (до історії літературного руху на Гуляйпільці), яку написали Іван Кушніренко — редактор районної газети "Голос Гуляйпільця" та краєзнавець Володимир Жилінський.

До співавторів видання можна сміливо віднести і відомого на Гуляйпільщині мецената Олександра Дудку, без спонсорської допомоги якого цієї книги не було б.

Як на мене, то авторам найкраще вдалася справді історична розвідка у розділі "Витоки". Гуляйпільський край — це землі Запорізької Січі. Мені особисто дуже подобається, що назва колись складалася з двох слів: Гуляй-Поле. Перше символізувало волю, свободу — історичну істину, яку упродовж століть здобували і стверджували запорізькі козаки. Друга частина грецького походження, як стверджує академік Сергій Шелухін. І означає вона - жити, рухатися, фізично змагатися, воювати, працювати. У трактуванні відомого етнографа професора Максимовича "поле" і "Україна" — аналоги. І хоча останнє значно ширше, але яка спорідненість. Саме з цих міркувань приєднують до легенди, що першими гуляйпільцями стали звичайні селяни — дід Василь і баба Катря, які, опинившись серед безмежної, вільної землі, захоплено вигукнули: "Гуляй, поле, собі на втіху, а нам на радість! Гуляй і слави собі заживай!" Принаймні так стверджують автори. Так воно і сталося. Земля і воля стали натхненниками не одному літераторові, художникові, композиторові.

Пересічному читачеві вже не випадковими здадуться імена поета і фольклориста, етнографа І. І. Манжури, відомого дослідника Січі Д. І. Яворницького, поетів В. А. Косовцова, Грицька Кернеренка, композитора І. І. Рачинського, драматурга Є. А. Карпенка, художника Є. Д. Вучічевича. Проти чарівності магічної сили цих двох слів не зміг встояти навіть прагматичний Нестор Іванович Махно, який також писав вірші, зумів залишити нам три книги своїх "Спогадів".

Не варто, мабуть, нагадувати, що "Гуляй-Поле" магнітом притягувало Сергія Єсеніна ("Гуляйполе", "Черный человек",

Є. Багрицького "Дума про Опанаса" та багатьох інших... І недарма Іван Багряний у поемі "Гуляй-Поле" ототожнює цей топонім, як іншу назву України, вважаючи, що порятувати націю може лише Гуляй-Поле. Ось якою є сила землі і волі. І мені подумалося ось про що. Нещодавно створене під егідою народного депутата України А. В. Єрмака товариство Нестора Махна "Гуляй-Поле" передбачає заснувати часопис "Гуляй-Поле". Сам Бог велить у першому його числі виконати синівський наш обов'язок — видрукувати найкращі твори видатних гуляйпільців, зробити їх здобутком сучасного читача, залишити у спадок дітям і онукам.

Далі автори стверджують, що і за радянських часів літературні джерела Гуляйпільця не міли. Називаються прізвища М. Д. Гайдабури, М. С. Тардова, Н. М. Лур'є, Л. А. Юхвіда, В. А. Лісняка. Не можу оцінювати їхню творчість — то справа літературної критики. Знаю лише одне — ті люди творили за умов, коли навіть просто вижити було далеко не просто. Одних з них розстріляли (як Олексія Тимофійовича Спицю), інших змушували до творчості "кнутом и пряником", багато хто загинув, захищаючи свою землю.

Не можу, разом з тим, пройти повз те, що саме гуляйполець Л. А. Юхвід вніс найбільший вклад у "папандопулізацію" нашого славного земляка Н. І. Махна, написавши "Весілля в Малинівці". Звертає на себе увагу і таке. Найбільш здібні і талановиті, а особливо поети цього періоду, трагічно закінчували своє життя. Не можна при цьому переводити стрілки до побутового рівня, особисті негаразди, як це робилося. Трагедія Василя Діденка, кращого з наших поетів лежить у сфері духовній, у сфері моралі та ідеології, яку він відчував гостріше за нас, бо на те він і був "органом поезії". Пишу це і тому, що особисто знав Василя і його трагедію. А хіба тільки він один?

Чи можна байдуже читати слова такої гарної людини і поета, як Іван Сухар. Він недавно пішов від нас, та з якою образою. Послухайте:

*Не пролив я людської кривіці,
З діда-прадіда не злочинець,
Раді вбити мене вкраїнці
За те, що я українець.*

Коментарі тої атмосфери, того середовища, котрі часом оточують поета, як то кажуть, зайві. Не знайшов я їх і у авторів "Чистих джерел", а вони не мають права спрощувати тему. Життя свідчить, що джерела, в тому числі і літературні, бувають не тільки доброї, солодкої води, вони часом солоні чи гіркі, замулені, чи свідомо заглушуються.

І. К. Кушніренко та В. І. Жилінський добре це знають, бо навіть на своїй власній долі переконалися в "партійному керівництві" творчістю журналістів, письменників, поетів, митців взагалі. Всі ми формувалися і росли за умов радянської дійсності, проте це не виключає, а навпаки обумовлює право заявити про свою власну, світоглядну позицію. Наприклад, таким пробним каменем на Гуляйпільщині для прийдешнього покоління літераторів стали нові концептуальні підходи до висвітлення махновського руху.

Сміливо і рішуче молодше покоління письменників і поетів рушить стереотипи. Олександр Михайлюта з його "Вольницею", Григорій Лютий з "Піснями Гуляйпільського краю", Іван Кушніренко з "І вічно тополі шумлять", Сергій Серьогін з "Третім шляхом" — яскраві тому докази.

Та про це, мабуть, у другій частині книги "Чисті джерела". І нехай знову надихає авторів неймовірно енергетичне рідне наше Гуляйполе. Доречними мені здаються тут строфи відомої російської поетеси Рими Козакової:

*Гуляйполе, Гуляйполе,
Будь у уж навечно, что ли
Полям счастья и добра!*

2000 р.

М. П. ЗИМА

ЩОБ РІД ОСМИСЛИТИ СВІЙ

Приємним сюрпризом для мешканців не лише нашого району, а й всієї області стала поява на літературній орбіті книги наших земляків Івана Кушніренка і Володимира Жилінського "Література Гуляйпільщини" ("На пружких вітрах"). Видана вона в друкарні Дніпропетровського національного університету.

Науковим редактором цієї цінної за змістом і акуратно оформленої книги є — наш земляк академік Академії Наук вищої школи України, доктор філологічних наук, професор Дніпропетровського університету Володимир Олександрович Горпинич. А рецензували книгу професор кафедри української літератури Кіровоградського педагогічного університету В. П. Марко і професор, завідувач кафедри української літератури Запорізького державного університету В. Ф. Шевченко.

Уже одне перерахування зацікавлених у цій книзі відомих наукових працівників говорить про значимість цілі, яку переслідували її автори. Професор В. О. Горпинич сформулював її так: "Тепер настав час осмислити літературно-творчий процес на Гуляйпільщині. Поглянути на нього історично — від витоків до сьогодення і на перспективу, щоб в нинішній доленосний час для України не збитися на манівці, а художнім рідним словом сприяти розбудові суверенної України, бо "нове життя нового прагне слова".

Для здійснення цієї мети автори виконали велику пошукову роботу. По крупинках збирали вони відомості про тих, хто стояв у витоків літературного процесу на Гуляйпільщині. Тому у книзі можна знайти і автобіографії, і листи, і спогади сучасників, і газетні публікації.

Підготовкою до цієї потрібної книги стала попередня робота трудолюбивого дуету — "Чисті джерела", в якій І. Кушніренко та В. Жилінський спробували зібрати все, що зберіг час.

На відміну від першої в другій книзі дані про авторів подані в хронологічному порядку, починаючи з найстаршого Віта Косовцова (початок ХІХ століття) і до сучасної творчої молоді (про них у другій частині книги).

"Література Гуляйпільщини" складається з двадцять одного нариса, а основний жанр, який обрали автори — літературний портрет. Крім короткої біографії письменників, їх творчого шляху, в книзі подані зразки лірики поетів, уривки із драматичних і прозових творів. Це своєрідна антологія творчості гуляйпільських письменників.

Авторам книги вдалося передати своєрідність кожного із них. Тут ми бачимо пристрасний патріотизм лірики Василя Лісняка і

морську прозу політичного керівника Михайла Гайдабури; окопне життя бійців в романах Михайла Тардова і своєрідний колорит південноукраїнської говірки в драматургії Єлисея Карпенка; гостру сатиру фейлетонів Анатолія Гака і тонку іронію в гуморі Степана Гриценка; поетичність прози Олексія Дашевського і прозаїзм лірики Грицька Кернеренка; біль за свій народ в оповіданнях і повістях Ноте Лур'є та іскрометний сміх майстра музичної комедії Леоніда Юхвіда; співучість і образність віршів Василя Діденка та сяючу степовими фарбами лірику Івана Сухаря; душевну чистоту віршів Івана Скиби і красу сприйняття світу в Івана Азарова; вірність своєму рідному краю — вольниці українського народу — Лариси Верьовки і масштабність історичних романів Раїси Іванченко; філософську напругу віршів Олексі Гайчура-Карпенка і новаторські пошуки в ліриці Лідії Кульбак.

Навіть таке побіжне перерахування творчих імен говорить про те, який багатий наш край.

Книга, яку вистраждали Іван Кушніренко і Володимир Жилінський, не потребує реклами: всім зрозуміло, що вона потрібна.

Хочу від усієї душі подякувати і тих меценатів, дякуючи яким побачила світ ця книга. У першу чергу, людині, яка взяла на себе відповідальність за її друкування, професору В. О. Горпиничу. А також директорам ТОВ "Перемога" Л. В. Горпиничу, ПСП "Мир" О. Г. Чубу, засновникам та директору ТОВ "Батьківщина" В. М. Савовському.

19.06.2002 р.

В. КУТОРНИЦЬКИЙ,
вчитель

Б'ЮТЬ ДЖЕРЕЛА ПАМ'ЯТІ

Два роки тому широкий читацький загал тепло вітав вихід у світ книги місцевих авторів письменника і журналіста І. К. Кушніренка і краєзнавця Г. І. Жилінського "Чисті джерела" — першої ластівки з серії книг про історію літературного руху на Гуляйпільлі. Автори справді відкрили землякам, мовилося тоді на

презентації книжкової новинки на зібранні шанувальників художньої писемності в КСК "Сучасник", багатобарвний художній дивосвіт рідного краю... У творчих планах авторів було продовження роботи над згаданою темою.

І ось, дякуючи спонсорській допомозі небайдужих до історії рідного краю, до спадщини талановитих нащадків заслуженого діяча науки і техніки України, академіка АН вищої школи України, доктора філологічних наук, професора Дніпропетровського національного університету В. О. Горпинича, керівників сільгоспідприємств Л. В. Горпинича ("Перемога"), О. Г. Чуба ("Мир") і В. М. Савовського ("Батьківщина") — маємо знову свято: до читача прийшла нова книжка "Література Гуляйпільщини (На пругких вітрах)".

А Бог таки не обділив талантами нашу щедру землю Гуляйпільську, стверджують автори. Яскраво, переконливо про це засвідчують сторінки доробку. Праця літературних слідопитів подвижницька і варта тільки вдячності. Адже це їх стараннями до нас тепер прийшли, вірніше повернулися із вічності нові імена в своїй чистій іпостасі таланту і патріота, інші, дякувати всевишньому, живі і плідно продовжують працювати на царині літератури, збагачуючи духовне надбання нації. Всі вони, використовуючи образний вислів підзаголовка книги, виколісані "на пругких вітрах" Гуляйпілья, тут мужнів їх голос, гартувався характер, гранувався хист.

Одна з провідних тенденцій соціального буття нашого суспільства — це реанімація історичної пам'яті. Людина, що перебувала під наркозом гучних лозунгів, пишних слів, поступово втрачала почуття історичного кореня. Нині ж ми прозріваємо, починаємо усвідомлювати себе спадкоємцями історичного духовного досвіду свого народу, всього людства.

Ці ж зміни відбуваються і в літературному процесі, зокрема на Україні. Повертаються з небуття імена, повноправними учасниками літературного життя стають ті твори, які були штучно вилучені з літературного процесу.

Першопрохідцями в цій благородній справі в нашому краї і стали автори рецензованої книги.

"Література Гуляйпільщини" складається з 21 статті, за жанром — це творчі портрети. Кожний з них має вибране зі своєї спадщини, і це додає їм вартості.

Перегортаючи сторінки цього ошатного томика, починаєш замислюватися над тими чинниками, що сприяло нашим далеким пращурам не загубитися в глибинах бурхливої історії? Мужність, відчуття рідної землі, турбота про майбутнє свого роду-племені — ось, здається, ті найголовніші якості, котрі ревно культивувалися давніми просвітителами літератури. І патріотизм — цим поняттям перейняті творчі доробки усіх земляків-літераторів, і тим лишили вони помітний слід.

Книга відкривається літературним портретом Віта Косовцова — письменник, журналіст, драматург, перекладач В. Шекспіра, збирач народного фольклору. Тісно співробітничав з прогресивним часописом "Основа".

Людина талановита, високої культури. Проявляв і глибокий інтерес до найзначніших проблем сучасності. А це — одна із найцінніших традицій нашої літератури, роблять висновки автори. І шкода тільки, що поки що знайдено мало творів із спадщини обдарованого літератора.

Друга особистість з когорти славних земляків — Грицько Кернеренко — поет кінця XIX початку XX століття, перекладач поезії з німецької, російської, єврейської. Його твори цінували і друкували великий Франко.

Не залишається не поміченою така деталь, і це додало дослідникам тільки авторитету за їхнє чесне слово на захист Г. Кернеренка від необгрунтованої критики його творчості відомого поета П. Грибовського, вони сміливо полемізують з ним.

Багато добрих вражень, залишають літературні партнери М. Тардова, В. Лісняка, М. Гайдабури. Кожен з них лишив по собі плідну творчу борозну. Автори, не дивлячись на стиснені вузькими рамками статті, знаходять можливість сказати найголовніше у творчості, охарактеризувати шлях, яким йшов письменник до здійснення свого задуму, підтримати головні тенденції.

В. Діденко — поет сліпуче обдарований, шалений і лірично і громадянськи, він лишився недооціненим за життя. Було багато

ганьбителів і гонителів. І всі вони тепер канули у вічність. Смерть Василя зробила багатьох зрячими. Відкривається те, що не бачили за життя поета...

Такою яскравою і незвичайною був особистістю — творчий сплав на ймення Іван Сухар. Він завжди гострий, іронічний, оптиміст, і так пристрасно любив Україну. Смішне і сумне у поета було завжди поряд, так як і особисті його переживання міцно пов'язувалися із суспільним буттям.

А ім'я Раїси Іванченко — лауреата найпрестижнішої державної премії імені Т. Г. Шевченка. Доктор історичних наук, професор, автор низки історичних романів, оповідань, поезій. Історичний матеріал для неї — "батьківщина людського духу". Пам'ять суспільства, пам'ять роду людського й народу все глибше заглиблюється в минуле, стверджує письменниця. Його чисті джерела дали силу корінню, з якого зросло могутнє дерево сучасного буття. Тож і не дивно, що своїми романами "Зрада богів" або "Як стати володарем", "Гнів Перуна", "Золоті стремена" і "Отрута для княгині" Раїса Петрівна намагається воскресити сторінки сивої історії. А її кредо і як вченого, і як письменника — нащадкам треба залишити правду...

Нова книга — приваблива заінтересованістю авторів показом живого літературного процесу, чіткістю позиції, широтою залученого до аналізу матеріалу. Це своєрідна хрестоматія літературної Гуляйпільщини. Доводиться лише жалкувати, що надто малий наклад цього унікального видання.

13.07.2002 р.

І. НЕЖИЖИМ

СЛОВО, НАРОДЖЕНЕ НА ГУЛЯЙПІЛЛІ

Цікаву роботу задумали і вже майже здійснили гуляйпільські літератори Іван Кушніренко і Володимир Жилінський — побачила світ у дніпропетровському видавництві перша книга "Література Гуляйпільщини".

— Ов-ва! — скажуть деякі скептично настроєні літератори. — Хіба може бути література гуляйпільська, чи запорізька? Література — вона або є, або її немає. Без ніяких прикладок. Так

то воно так. Але насправді велика література складається, як річка, з невеликих джерелець, потічків і приток у єдине могутнє русло. Хіба можна уявити Гоголя без полтавських і запорізьких мотивів. Недарма його називають українським письменником, який писав російською мовою. Гуляйпільське інтелігентне письменницьке середовище має глибоке коріння, було і є помітним явищем в українській літературі. Без перебільшення можна сказати, що деякі твори письменників позаминулого століття не тільки відображали, а й примножували українську мораль (чи, пак, як модно говорити нині — менталітет).

Як зазначає у вступному слові редактор книги В. О. Горпинич, мета книги — "осмислити літературно-творчий процес на Гуляйпільщині, поглянути на нього історично — від витоків до сьогодення і на перспективу, що в нинішній доленосний час... художнім рідним словом сприяли розбудові суверенної України, бо "нове життя нового прагне слова".

Не забуті, напівзабуті і забуті літературно-мистецькі імена воскрешають автори книги, починаючи з 1829 року, коли народився поет і перекладач Віт Косовцов. Його стаття в журналі "Основа" під назвою "Чесна душа нашого народу" (№ 9, 1862 р.) справила глибокий вплив на українську інтелігенцію, яка ще "не відійшла" від трагедії, смерті світоча українського духу Т. Г. Шевченка. Закладені Кобзарем демократичні симпатії до простих людей знайшли своє логічне продовження. Злет, падіння, забуття і світлу пам'ять нинішнього покоління здобув композитор, перекладач, критик і поет Іван Рачинський. Як вихор, трішки легковажно і в той же час серйозно, промчався літературними стежками один з перших українських модерністів, німецький єврей за походженням, українець за духом Грицько Кернеренко, який мав глибоке переконання, що був сином, а не пасинком України. Помітне місце в історії українського зарубіжжя посідає ім'я гуляйпільця-письменника, актора, театрального діяча США Єлисея Карпенка, який з українським розмахом захищав інтереси і права негритянського населення. Помітний слід в літературі минулого століття лишили Михайло Тардов (1892-1948 р.), Анатоль Гак (1893-1980 р.), Ноте (Натан) Лур'є (1906-1987 р.), Леонід Юхвід (1909-1968 р.), автор ге-

роїчної комедії "Весілля в Малинівці", Михайло Гайдабура (1909-1942 рр.), чие ім'я присвоєно обласному літературному об'єднанню.

Своє слово сказали в літературі поети з вічності Василь Лісняк, Василь Діденко та Іван Сухар. Усі вони були постійними авторами "Запорізької правди", як і нинішнє покоління гуляйпільських літераторів, котре не забуває стежку до нашої редакції.

І. Кушніренко та В. Жилінський обрали для своєї книги жанр літературного портрета. Є тут і плюси, й мінуси. Приміром, створити літературний портрет письменника із позаминулого чи початку минулого століття надзвичайно важко. Обмаль даних, втрачені твори і не знайдені публікації обмежують, звужують амплітуду мислення. Але, на мій погляд, автори книги "Література Гуляйпільщини" пішли правильним шляхом, створивши саме такий посібник (своєрідну антологію), яка стане в пригоді вчителям, учням, студентам-філологам в освоєнні програмної теми "Література рідного краю" Сподіваємося, що друга частина книги, яка присвячена нині діючим і зовсім молодим літераторам, дасть змогу яскравіше описати частину всеукраїнського літературного руху, яка має гуляйпільські витoki. Будемо сподіватися, що приклад гуляйпільців (а це не перша спроба І. Кушніренка та В. Жилінського зібрати під дахом однієї книги імена своїх земляків-письменників. До цього була наукова праця "Чисті джерела") надихне краєзнавців інших районів дослідити творчість своїх славетних земляків, якими щедра запорізька земля.

29.08.2002 р.

Анатолій РЕКУБРАЦЬКИЙ,
"Запорізька правда"

ПРАВДИВІ РОЗПОВІДІ ПРО ЗАВОДЧАН

Одному з найстаріших і найкрупніших заводів Гуляйполя — відкритому акціонерному товариству "Гуляйпільський завод "Сільмаш" — виповнилося 120 років. До цієї дати гуляйпільські літератори Іван Кушніренко та Володимир Жилінський видали книгу "Гуляйпільський "Сільмаш", в якій дослідили всю історію заводу. А вона велика і славна. У 60-х роках минулого століття

тут була кузня для ремонту селянського реманенту. У 1882 році запрацював завод сільськогосподарських машин, який виробляв сівалки, жнивварки, букери, плуги та соломорізки.

Крок за кроком дослідили автори біографії визначних людей заводу. 22 лютого 1905 р. 146 робітників заводу організували семиденний страйк і таки добилися поліпшення умов праці. А згодом В. Антоні, П. Семенюта організували в Гуляйполі "Союз бідних хліборобів". Тільки через три роки жандарми вислідили організацію анархічного спрямування і майже всіх учасників було засуджено, а декого розстріляно.

Цікаві документи знайшли журналісти. Деякі з них нині викликають тільки посмішку. Ось приклад з 30-х років: "Бухгалтер Бойко оголосив себе за ударника і викликає Долбіна М. та Ковтуна С на змагання". Або таке: "За ударну працю в 1930 році багатьох преміювали. О. Є. Вишняков отримав технічну енциклопедію, Ф. Шишков — пальто і матерію на костюм, В. Кригер і М. Тютюнник — чоботи, інші — бушлати".

Скупі рядки, але за ними історія нашого народу. Бадьорим тоном цитується з газети повідомлення про те, що "робітники активно підписувались і на позику на індустріалізацію (на 6500 крб.), купили облигацій 9-відсоткової державної позики на 2200 крб., відпрацювали один день на користь радіофікації Гуляйполя". Старше покоління знає, що все це робилося примусово. Спробуй не підписатися на займ, хоча дома діти голодні. Але багато людей робило це з патріотичним поривом.

Пригадую, як нас, колись ще зовсім молодих журналістів, схвилював такий факт, нині викладений у книзі. Під час фашистської окупації робітники заводу сховали чавунну фігуру пам'ятника В. І. Леніну, хоча за це могли й розстріляти. Коли прийшли наші, то пам'ятник дістали, але на ній була відбита рука, що кликала вперед. Тоді формувальник М. І. Литвиненко зробив відбиток своєї руки і майстерно прикріпив її. Так і стояв чавунний Ленін з рукою робітника.

Правдиві й розповіді І. Кушніренка та В. Жилінського про земляків, які воювали з ворогом. Бажано було б ширше подати життя заводу в період окупації, адже гуляйпільці проявили свій

характер і саботували роботу на німців. Подальша історія заводу повніша і випукліша, адже більшість документів збереглася в архівах.

Об'єктивна й розповідь про часи нинішні. Зараз завод переживає далеко не кращі часи. У 90-х роках різко знизилася виробництво продукції, чисельність працюючих. Голова правління ВАТ Гуляйпільський завод "Сільмаш" Анатолій Іванович Шевченко розповідає:

— Після приватизації заводу справи все ж дещо пішли на лад. Ми розробили оптимальну структурування робочих підрозділів. На заводі працює дві основні дільниці: ковальсько-пресова і товарів народного споживання, які випускають робочі органи сільгоспмашин (лапи стрільчаті і стійки для культиваторів). Великим плюсом є й те, що ціни не підвищились на нашу продукцію.

05.11.2002 р.

Анатолій РЕКУБРАЦЬКИЙ,
"Запорізька правда"

ОЙ, БУЛА Я В ГУЛЯЙПОЛІ, ОДЕРЖАЛА ПРЕМІЮ..

Наприкінці минулого року в дніпропетровському видавництві "Пороги" вийшло наукове видання двох авторів — Івана Кушніренка та Володимира Жилінського "Фольклор Гуляйпільщини" (Запорізька область) за редакцією професора В. О. Горпинича. До книги вже знаних в краї авторів увійшли твори, що побутують на Гуляйпільщині, які вдалося виявити, записати, а головне — видати аматорам. Це пісні, частівки, легенди, перекази, бувальщини, загадки, прислів'я, приказки, усмішки, анекдоти... Одним словом усе, чим багата наша усна народна творчість.

Видання адресується науковцям, фольклористам, літературознавцям, письменникам, студентам, викладачам, учням і всім шанувальникам українського художнього слова.

Безперечно, книга не лише цікава, а й потрібна сьогодні нам, особливо підростаючому поколінню. Адже у частівках, переказах, бувальщинах, усмішках відібрані явища і події, які мали місце на

Гуляйпільщині і глибоко позначилися на житті місцевого населення. В них і характер довкілля, історичні події, рівень культури, все, що формує духовний світ людини, її естетичні смаки.

Ми щиро вдячні авторам Івану Кириловичу Кушніренку та Володимирі Іллічу Жилінському за надане право надрукувати у "Січовому ярмарку" уривки із збереження мови оригіналу.

Петро КОВАЛЬОВ

Частівки

*В Гуляйполі дощ іде,
А в Бердянську слизько.
Утікайте, біляки,
Бо Махно вже близько!*

*У колгоспі добре жить,
Один робить, сім — лежить,
А як сонце припече,
І той хутко утече.*

*Ой, була я в Гуляйполі,
Одержала премію
В нагороду за труди —
Усі томи Леніна.*

*Полюбила бригадира
Першої бригади.
От якби ще полюбити
Голову сільради.*

*А в нашого гармоніста
Отакенна голова.
Три дні шапку приміряли —
То велика, то мала.*

Перекази

ЯК ГАЛИНА СТАЛА ДРУЖИНОЮ МАХНА

Галина Андріївна Кузьменко була вчителькою Гуляйпільської земської школи, а потім — гімназії. Мала приємну зовнішність, струнку поставу і своєрідну вроду. Якось Нестор Махно зі своїм ад'ютантом Сидором Лютим зайшов до Галини Андріївни за книжкою. Вона відповіла, що книжка у неї одна і вона не може її дати. Нестор почав настійно вимагати виконати його прохання.

Тоді Галина схопила книжку і, не дивлячись у бік Махна, подала йому, та не вдержала і випустила. Лютий кинувся, підняв і подав її Нестору. Але той з серцем кинув книжку на долівку і зажадав, щоб Галина сама підняла і подала йому в руки. Але та відмовилася.

Тоді Махно поліз у кобуру за наганом. Галина ж з презирством відповіла:

— Чемна, культурна людина так би не вчинила. Ви, видно, невихований, що хочете застосувати зброю проти беззбройної жінки. А втім, я вас не боюся!

Так розлючений Махно і пішов ні з чим.

По якомусь часі Махно справляв іменини в Гуляйпільському театрі. Галина піднесла йому великий пиріг, який спекла сама. Нестор їй подякував. А коли Єфрем Тихенко, на прохання іменинника, розрізав гарно оздоблений пиріг на дрібні шматочки і роздав присутнім, Махно наказав духовому оркестру грати "Яблучко" і запросив Галину на танок.

Танцював він легко і прудко. Галина не відставала. Облишивши танок, Нестор попросив присутніх гуляти, але попередив, щоб був порядок. Сам узяв Галину, посадив у фаєтон і десь поїхав.

Відтоді, кажуть, вона стала його дружиною.

КІТ ВИННИЙ

Перед святками зарізала баба Лагнаха курку. Це щоб на свято зварити доброго борщу. Розібравши птицю, поклала її у хижку. Настав час варити борщ, і баба пішла по курку, а за нею і кіт, який добре чує курятину.

Взяла баба курку, подивилася, та як гукне до кота:

— Це ти, іродова душа, уже встиг з'їсти пару курячих ніжок. Вчора їх було чотири, а зараз — тільки дві...

Та кота курицею, курицею! Бач, щоб не їв задніх курячих ніг. Куриця якось вислизнула з бабиних рук, а кіт (здоровенний був) схопив її та й подався на город в кущі. Бігала баба, бігала та кота не знайшла.

Отак Лагнаха наїлася на свято борщу з курятиною.

ЦЕ, МАБУТЬ, ПОЛЬКА

Одного вечора влітку зібралися хлопці та дівчата біля хати. Троє хлопців грають на інструментах (на мандоліні, гітарі і балалайці), а дівчата з хлопцями танцюють. От заграли "Страдания", а баба Лагнаха, яка спостерігала, як молоді веселяться, і слухала музику, каже:

— Ой жалібно грають. Це, мабуть, полька.

30.01.2003 р.

"Запорізька правда"

ЗВІДКИ ЙДУТЬ ПОЕТИ

"Література Гуляйпільщини"... Щось уже в самій назві нової книжки гуляйпільців Івана Кушніренка і Володимира Жилінського привертає увагу. Можливо, сполученням цих двох високих понять — музи, для якої не було і немає ніяких просто-

рових меж та кордонів, і чітко окресленої географічної місцевості, відомої далеко за її межами як Гуляйполе, Гуляйпільля, без чого не можна знати історію України. А українську літературу? Виявляється, теж ні.

Саме до такого висновку підводить ця книжка в двох частинах, видана в 2002 і 2003 роках у Дніпропетровську під егідою тамтешнього Національного університету і за редакцією академіка Академії наук вищої школи України, професора Володимира Горпинича, до речі, теж гуляйпільця.

У книзі, що має підзаголовок "На пружких вітрах", вміщено життєписи і зразки творчості тих, хто народився чи тривалий час перебував на Гуляйпільлі. А це сорок шість авторів. Рік народження першого з них Віта Косовцова 1829-й і наймолодшої Катерини Сіріньок — 1985-й. Отже за півтора століття Гуляйпільля дало майже п'ятдесят земляків, які обрали собі музу красного письменства, чи вона обрала їх, обдарувавши кожного певною часткою здібності й таланту.

Щодо останнього, то він Богом даний далеко не всім, названим у книжці. Однак кожен із них намагався словом прислужитися і своєму красві, і літературному процесу певного часу. Окрім таких відомих імен, як Василь Лісняк і Василь Діденко, Григорій Лютий і Любов Геньба, Олександр Михайлюта і Лариса Верьовка, не кажучи вже про довоєнних письменників Михайла Гайдабуру і Михайла Тардова, автори розшукали і відновили імена першопрохідців літературного поля свого краю: як того ж Віта Косовцова, Анатолія Гака, Грицька Кернеренка, Єлисея Карпенка та інших, чий прізвища годі шукати в літературних енциклопедіях радянського часу.

Не обминули автори і таку легендарну постать, як Нестор Махно, ім'я якого невіддільне від Гуляйпільля і найбільшого селянського руху в революції 1917-1921 років в Україні. Аналізуючи його літературні спроби, зокрема вірші "Призыв" і "За дело", автори відзначають їх соціально-політичну спрямованість та агітаційну функцію при художній недосконалості. І цим самим ще раз доводять безпідставність приписування Нестору Івановичу таких справді поетичних творів, як "Степ" (цей вірш

написав відомий український поет Євген Плужник, який загинув під час сталінських репресій) та вірша "Зло", поки що невідомого літератора.

Жанр книжки — літературні портрети (на жаль, без фотознімків, що, безперечно, прикрасили б це дослідження) тих гуляйпільців, світло яких, подібно давно погаслим зіркам, доходить крізь час. Воднораз це й перші рядки творчого життєпису юних обдарувань, чиї зірки ще тільки сходять на небосхилі, як Оксани Кушніренко, Вікторії Забави, Яни Яковенко, сімнадцятирічної Катерини Сірінюк.

Можна цілком погодитися з авторською оцінкою своєї праці (а вона була тривалою і копіткою!). Книжка дає уявлення про тих, хто на пругких гуляйпільських вітрах плекав свій талант, творив (у силу своїх можливостей) українську художню літературу. Додамо: і творить нині. Цим самим "Література Гуляйпільщини" наче підтверджує значимість і прозорливість слів відомого українського поета Миколи Лиходіда, що був родом з Михайлівки, йдуть поети і поетики з Гуляйпіль і Білоцерківок... З маленьких струмочків, що витікають з чистих джерел, народжується велика ріка Літератури. І не біда, що не всі струмки добігають її берегів...

20.05.2003 р.

Іван НАУМЕНКО,
журналіст.
м. Запоріжжя

"ПОДАРУНОК ОСЕНІ"

Це назва нової книжки для малят-дошколят. Вийшла вона на початку червня, а написав її журналіст і літератор з Гуляйполя Іван Кушніренко. Малята, якщо вже уміють читати, або їхні мами і тата познайомляться з віршиками, то дізнаються про сонечко і донечку, Іжачка у новенькому піджачку, про дощик, який грає на сопілці і тому називається "сопілкарем", і про зайчика, що полем взимку біг і замазався у сніг, і ще багато чого цікавого для малечі в першому розділі "Дощик-сопілкар".

А з коротких оповідок другого розділу "Подарунок осені" постає великий світ дитячих радощів і турбот. Малята дізнаються про співучу криницю і чому посміхалися кульбаби, і які гарні квіти-сокирки нарвали Миколка з Оленкою для свого тата-комбайнера, і як малий Іванко заробив собі кавуна з баштану.

Щоб про це та багато іншого прочитати, треба книжечку таку придбати. На жаль, видана вона "Дніпровським металургом" лише у 500 примірників і, мабуть, тільки дошкільнята з Гуляйпільля зможуть познайомитися з книжкою їхнього старшого земляка Івана Кириловича Кушніренка. Тож пропонуємо читачам області декілька віршів з його книжечки.

Іван НАУМЕНКО

Помічниця

*Мама — в полі, братик — в школі,
— А в Марійки справ доволі:
Треба хату підмести,
І водички принести,
І посуду всю помити,
І спідничку ляльці зшити.
У дворі снує, мов птиця,
Гарна в мамі помічниця.*

Льотчик

*Миколці купили машину.
Тепер він гука без упину:
— Тікайте, тікайте з дороги усі,
Бо диво-машина не має шасі!
Спитали Миколку: "Хіба це літак?
А де ж тут пропелер, бензиновий бак?
Хлопчина на це іронічно:
"Літати для нас — справа звична,
А ви, от попробуйте просто, як я,
Літати без звичного вам літака".*

Зайчикова морковка

*Посадив морковку зайчик,
Молоденький побігайчик,
Та доглянути забув,
Бо гулякою він був.
Надійшла пора осіння,
Він згадав: садив насіння,
Та морковочка мала
Бур'янами заросла.
Як садив, то доглядай.
А потому вже збирай.*

15.07.2003 р.

"Запорізька правда"

СТЕПОВІ МЕЛОДІЇ ГУЛЯЙПІЛЛЯ

"У степу" — так стисло і ємно назвав нову книжку оповідань Іван Кушніренко, на теренах нашого краю знаний не тільки як журналіст, редактор газети "Голос Гуляйпілья", а і як автор низки книжок, у тому числі й для дітей.

Ця ж книжка адресована дорослим, його ровесникам і старшим, тим, хто пережив і радощі першого кохання, і біль розлук; хто бачив у своєму житті і добре, і лихе, і самі були такими — дітьми жорстокого часу, який ще й досі тримає в своїх цупких лабетах навіть молодше покоління, якому не випало зазнати гіркого присмаку, полинового причастя, як батькам та дідам.

Один з розділів книжки "У степу" автор так і назвав "Полинове причастя", вмістивши в ньому низку оповідань, з котрих найпекучіші "Криваві стерні", "Полин — трава гірка", "Смерть куркуля", "І день горбатився, як віл", "Спогади осіннього дня". Це — суворо правдиві образки з нашого минулого — колективізація з розкуркулюванням, голодомори тридцятих і сорокових років, німецьке поневолення нашого краю з дорогою ціною визволення.

Не можна без душевного щему читати оповідання "Полин — трава гірка", цей пекучий спомин інваліда війни Івана Борисовича Семенюти. Онук запросив його до школи на урок мужності розповісти про героїзм у роки війни. А що розповість ветеран з медаллю "За відвагу", врученою йому уже в мирний час? В його пам'ять глибоко вкарбувався той осінній день сорок третього, коли їх, хлопців, що підросли за два окупаційні роки, вишикували, і перед ними "задерикуватим півнячим голосом прокричав офіцер, на якому порипували нові шкіряні ремені": "Сьогодні ви стали захисниками соціалістической Родины, солдатами армії великого Сталіна. От вас требуется смелость, отвага и готовность умереть за правое дело. Мы знаем, что все вы были в оккупации, стали фашистскими холоуями, среди вас есть дети и родственники махновцев, но мы даем вам шанс кровью смыть с себя и ваших семей это гнусное пятно. Всем махновцам выдадим одну винтовку на пятерых. Ваше задание: оружие добыть в бою...".

Оте звинувачення "махновці" вивело з шеренги літнього дядька Тараса Похилу, який восени сорок першого вернувся, худий та завошивлений, з німецького полону, до своїх чотирьох дітей. Обурений цим звинуваченням, бо його дід воював у червоних і загинув у бою з махновцями...

"... Прекратить контрреволюцию! — заволав офіцер. — Убрать эту, — виматюкався. Двоє солдат, що стояли напготові з автоматами, підхопили дядька під руки і потягли за хату під яблуню. За мить там диркнули дві короткі автоматні черги і все стихло...".

Вірний історичній правді, автор закінчує цю оповідку такими рядками: "... Іван Борисович сховався до онука на урок мужності і розповів там вигадані бойові епізоди, героєм яких був земляк дядько Тарас Похила, який не загинув у вересні тисяча дев'ясот сорок третього, а й досі живе у пам'яті...".

Не грішить проти істини літератор і в наступному оповіданні "Спогади осіннього дня" — про дівчат з Гуляйпілья, вивезених до Німеччини "у неволі пропадать". Їм довелося зазнати наруги і від "баурів-бугаїв", і від наших визволителів...

Та книжка наповнена не тільки осінніми споминами про дні і роки минулі та незабуті, але й тим, чим і як живуть (чи вижи-

вають?) люди сьогодні — в час не менш жорстокий для переважної більшості громадян нової держави з її дикою капіталізацією, коли пересічному сучасникові не менш тяжко, ніж його батькам та дідам в епоху будованого (і незбудованого соціалізму). Це, зокрема, оповідання "Вітер гнав опале листя", "Пляма", "Жива мішень". Читач симпатизуватиме колишньому колгоспному агрономові, а нині фермеру Митяю: на його полі озимки якісь заїжджі "круті" влаштували на іномарках полювання на зайців і поночі стріляли в Митяя, як у живу мішень. Чудом залишившись живим, він відомстив одному з таких "крутих", "натискаючи відразу на два курки свого дробовика", а сам непритомний звалився на сиру землю.

Переважає більшість оповідань, написані в мінорній тональності, розраховані на розуміння і співчуття читачів своїм героям за їхні вчинки, часом навіть спонтанні, в стані афекту, як зокрема, в оповіданні "Толока, або Смерть Толяна". Можна сперечатися з автором, чи вмотивований вчинок Толяна після завданої йому кривди. Судячи з дат написання цього оповідання, Іван Кушніренко тричі переробляв його, намагаючись удосконалити, зробити художньо переконливішим. Але, на мою думку, селянин, прочитавши оповідання, навряд чи схвалить вчинок Толяна, хоча гарно виписаний характер героя, його прагнення до справедливості.

А-от в оповіданні "Плакав розлючений вітер" автор пішов второваною стежкою журналіста, що пише на кримінальні теми: розповів банальний, хоча й жахливий випадок (пригадується, що про нього писали майже всі місцеві газети) про подружжя пенсіонерів, які вбили листоношу, що принесла їм пенсію додому і мала в сумці ще тисячу гривень для таких же знедолених. Для газетної публікації така оповідка під відповідною рубрикою була доцільною. Але для книжки літератора, навіть якщо він пише про людські драми і трагедії, що були, є і будуть у житті, оповідання "Плакав розлючений вітер" — чужорідне, випадає із загальної гуманістичної спрямованості і навіть тональності.

Цю тональність створюють, безперечно, такі оповідання, як "Голубі віконниці", "Добра вода", "Осокори", "Літа на осінь", "Маркіянова пісня", наповнені степовими мелодіями — то жур-

ливим журавлиним курликанням восени, то радісними, мов дзвінка пісня жайвора у весняній високостві.

Нову книжку Івана Кушніренка "У степу", окрім одного-двох оповідань-скороспілок та попри редакторські і коректорські недогляди, прихильно сприйме читач, передовсім зі степового Гуляйпілля, якому автор освідчився в любові і вірності (перший розділ так і названий "Освідчення"). Це книжка про його земляків, їхні болі і радощі, тривоги і сподівання, підлість і порядність у стосунках, гіркі як полин спомини і солодкі мрії, часом не здійснені, а може, й нездійсненні... Одним словом, про наше життя вчора і сьогодні...

18.10.2004 р.

Іван НАУМЕНКО,
член Національної спілки журналістів України

ГУЛЯЙПІЛЛЯ У ДЗЕРКАЛІ МІСЦЕВОЇ ПРЕСИ

Рік тому, 17 травня 2005-го вийшла друком перша книжка "Преса Гуляйпільщини". Її автори — журналіст, редактор районної газети Іван Кушніренко та історик-краєзнавець Володимир Жилінський зібрали і проаналізували в міру своїх можливостей матеріали з історії преси в цьому районі, званому далеко за його межами. І не лише в Україні...

Цілком можна погодитися з думкою авторів в анонсі про те, що їхня книжка має зацікавити кожного шанувальника рідного краю як перша спроба та систематизація періодичних видань, що виходили на Гуляйпільлі впродовж минулого ХХ століття, розбурханого подіями жовтня 1917 року. З цієї книжки передусім читач чи не вперше матиме уявлення про кількість і основний зміст газет, які друкувалися в селянській "вільній" республіці, що мала неофіційну назву Махновія — від імені ватажка наймасовішого селянського повстання Н. І. Махна. Це, передусім, газети Гуляйпільський набат", "Путь к Свободе", "Шлях до Волі", "Повстанець", "Голос повстанця". Сучасні історики, розглядаючи період махновщини, зокрема факт розриву Н. І. Махна з командуванням Червоної Армії і з керівництвом

більшовицької Росії, посилаються на телеграму, відправлену в Москву зі станції Гайчур 9 червня 1919 року, цитують її фрагментарно. А між тим, повний текст цієї заяви надрукований в газеті "Набат" за 30 червня 1919-го і наведений в названій книжці, як і ряд інших маловідомих документів. З них можна більш повно уявити і причини розриву Махна з Григор'євим, побачити карту-схему району Махновії та бойових дій Революційної повстанської армії України (махновців).

Нині стали історією не тільки махновська преса, а й більшовицька, яка на Гуляйпільлі започаткувалася з "Известий" — органу повітревкому і повітового парткому з червня 1921-го, "Провінциального Вестника" 1922 р., а з 1930-х років "Більшовика Гуляйпільщини", трансформованого в "Сталінським шляхом", що проіснувала з невеликою перервою до 1941-го. Перерву цю автори назвали "окупацією", коли територія Гуляйпільля була приєднана до сусідньої Пологівщини. Ця "окупація" тривала з 1931 по 1935 рік і тому залишився невисвітленим жажливий період голодомору 1932-1933 рр. Натомість у період репресій 1937-1938 років роль преси висвітлена досить докладно. Зокрема, передруковано з газети "викривальні" матеріали про першого секретаря райкому КП(б)У В. П. Боровиченка, репресованого разом з іншими керівниками району і тодішнім редактором газети Галиною Шкодою.

Неупереджений читач книжки "Преса Гуляйпільщини" знайде в ній чимало фактографічного матеріалу про район і його людей в передвоєнні і перші повоєнні роки, коли після лихоліття війни у двері гуляйпільців постукав голод і забрав життя сотень людей, хоч, як пишуть автори, "про це ніде не знайдеш у газеті ні слова". Зате опосередковано з рубрики, під якою друкувалися повідомлення із зали суду, можна дізнатися про каральні дії влади проти опухлих від голоду хліборобів. Ось лише декілька фактів. Колгоспницю Ф. Гріненко та її дочку Ганну (колгосп ім. Чапаєва) засуджено відповідно до 10 і 8 років ув'язнення за те, що зрізали на житньому полі 6 кілограмів колосків, а Івана Бодню з колгоспу "Заповіт Леніна" на той же термін — за 12 кілограмів пшеничних колосків. На п'ять років виправно-трудова таборів засудили влітку 1947 року Р. В. Мищенко з колгоспу "Червоноармієць" за... 300 грамів недозрілих пшеничних колосків.

Таких фактів десятки, і з них можна робити відповідні висновки про сталінську політику щодо колгоспного селянства. Читач сам може їх зробити з цих повідомлень, як зробить він і з таких інформацій за 1948 рік. "Колгоспник Терновий Тарас скопив коровами за день 9,3 гектара, а ланкова Марія Євдокимівна Балак разом з помічницями Тетяною Каретник, Любою Кравченко і Вірою Шевченко за 18 робочих годин нав'язали 21785 снопів, перебивши рекорди інших в'язальниць-тисячниць". Цим астрономічним цифрам я вірю, бо сам писав уже у 80-і роки про одну з таких героїнь жнив 1948 року на Оріхівщині. Вона стала жертвою того ладу, бо на мізерній пенсії змушена була в'язати... вінки з штучних чорних квітів. А от чи спроможуться автори бодай у другій книзі про пресу Гуляйпільля розповісти, яку ж пошану заслужили від влади названі колгоспники?

Звичайно, автори зробили гарну справу, розповівши про віддзеркалене у пресі життя не тільки свого району, а й колишнього національного єврейського Новозлатопільського. Районну газету "Колгоспна зоря" в свій час редагував письменник Х. Г. Меламуд, який став членом Спілки письменників України у 1940 році. Автор розглянув її статті, кореспонденції, листи читачів, надруковані в 1941 і 1943-1944 роках, хоча газета "Колгоспна зоря" була заснована ще в 1930-му.

Принагідно хочу зауважити, що добру справу зробили б газетярі Чернігівського, Розівського і Токмацького районів, якби вони, досліджуючи історію преси своїх районів, не забули б і про пресу інших національних районів з німецьким населенням — Ротфронтівського, Люксембурзького і Молочанського. Приклад колег з Гуляйпільля гідний наслідування і їм і моїм колегам з обласної газети "Запорізька правда", яка наступного року відзначатиме своє 90-річчя..

Слід сподіватися, що першопрохідці-ентузіаста з Гуляйпільля продовжать розпочату справу, адже вона не може закінчуватися розглядом питань, які висвітлювала тодішня гуляйпільська газета з претензійною назвою "До комунізму" (1957-1962 роки). Після цього ще скільки подій відбулося: газета і вмирала разом з районом, і відроджувалася водночас із ним.

Простежити суспільно-політичні зміни на прикладі життя одного району, розповісти нинішнім поколінням журналістів і не тільки їм, безперечно, — потрібна і благородна справа...

06.06.2006 р.

Іван НАУМЕНКО,
журналіст.
м. Запоріжжя

ЇХ ПОЄДНАЛО ГУЛЯЙПОЛЕ

На адресу редакції надійшов лист від колишнього її працівника, а нині редактора республіканської газети "Карелія" Олексія Осипова. Він дякує авторам Л. Кушніренку і В. Жилінському за книгу "Люди Гуляйпільщини" і пише: "Коли читав, не міг відірватися, а прочитав — не міг не відгукнутися. Дуже цікаве видання. Мої враження від книги — у матеріалі, який пропоную вашій увазі...".

Чотири десятиріччя тому я вперше приїхав в Гуляйполе в гості до своєї майбутньої дружини Галини Рябко. Йдучи якимсь вечором по Бочанах, де жила її родина, почув популярну тоді пісню "На долині туман, на долині туман упав..."

— Наш земляк написав, Василь Діденко, — з гордістю сказала Галя.

Я цього не знав. Пісня "На долині туман" в 60-і роки сприймалась як народна. В домі навіть знайшлася збірка віршів Василя Діденка "Під зорями ясними". Щирість, відкритість серця відрізняли його від багатьох поетів, які прославляли у поезії радянську дійсність.

Трохи пізніше заочно познайомився ще з одним відомим гуляйпільцем — актором Віктором Маляревичем. Його симпатичне виразне обличчя пам'яталось навіть в епізодичних ролях фільмів "Нічний мотоцикліст", "Юркові світанки", "Анна і Командор". Молодші сестри Галини вчилися з ним в одній школі, розказували, що Віктор ще в юності мав хист до акторства.

... Я згадав ці "справи давно минулих літ" після знайомства з книжкою "Люди Гуляйпільщини". Її мені недавно презентував один з авторів Іван Кушніренко. І ось уявіть собі: десь у далекий

лісній Карелії на півночі Росії я читаю книжку про ваш дивний степовий край. Скажу відверто: останнім часом не розлучаюся з нею.

Хоча ж взагалі дивно: це навіть не документальне видання, а довідник, який вбирає біографії людей, що жили й живуть в минулому столітті і в наші часи.

Спочатку я розшукав у книжці родичів та добрих знайомих дружини. Петро Митрофанович Галушка, комбайнер на цілині, нагороджений у 1956 році орденом Леніна. Це ж дядько Петро, рідний брат тещі. Він працював багато років механізатором у "Спартаку". Добре його знав, любив слухати нескінченні спогади про цілинну епопею.

Василь Єгорович Шушура, бригадир колгоспу імені Карла Маркса, у 1966 році теж нагороджений орденом Леніна. Це давній товариш — ще з молодих літ — мого тестя, бригадира МТС Василя Рябко.

Олексій Рябко, самобутній художник, далекий родич тестя. Довго був художником-оформлювачем у колгоспі імені Енгельса, де працювала моя теща Катерина Рябко.

Так, мабуть, кожний мешканець Гуляйпільля знайде у книжці близьких собі людей...

Автори дуже ретельно збирали матеріали про своїх земляків, які хоч чимось причетні до Гуляйполя. Про когось надали широку інформацію, комусь відвели кілька рядків.

Звичайно, багато місця займає життєпис знаменитого на весь світ Нестора Махна. Його біографія така ж плутана і неоднозначна, як і історія революції 1917 року. У книжці наводяться цікаві факти і подробиці, але деякі сторінки біографії подаються занадто лаконічно — жорсткі вимоги біографічного видання.

Нагадаю, що писав автор книги "Історія махновського руху" Петро Аршинов: "Нестор Махно є людина історичної дії. Три роки його революційної боротьби наповнені справами, з яких одна яскравіше другої. Головною рисою особи Махна є його надзвичайно велика сила волі. Здавалось, що цей невисокий чоловік збудований з якогось особливо міцного матеріалу. Ні перед якими перешкодами він не відступав..."

Багато чуток і домислів викликала зустріч Н. Махна з В. Леніним. Декілька розділів спогадів Махна присвячені візиту

в Кремль, доброзичливій бесіді вождя світового пролетаріату з лідером селянського руху в Україні. Це, однак, не завадило Леніну пізніше назвати свого співбесідника недобитком керенщини і контрреволюції..

Поруч подається біографія Івана Негребицького, поета-пісняра в армії Махна. Серед бійців було немало здібних людей, які, не маючи спеціальної освіти, демонстрували різні природні таланти. Іван Негребицький, виявляється, є автором популярної і в Росії, і в Україні (та, мабуть, і у всьому колишньому СРСР) пісні "Розпрягайте, хлопці, коней".

До речі, у довіднику могло знайтися місце ще для одного персонажу з тих далеких післяреволюційних часів. Я знайшов відомого гуляйпільця, чие ім'я не увійшло у книжку І. Кушніренка і В. Жилінського.

Мова йде про Леоніда Ароновича Юхвіда. Ось що пише про нього "Литературная энциклопедия" (т. 8, Москва, 1975). Леонід Юхвід народився 22.04.(5.05) 1909 року у с. Гуляйполі, помер 2.09.1968 р. у Харкові. Член Комуністичної партії з 1931 р. Народився в сім'ї адвоката. Учасник Великої Вітчизняної війни. Друкувався з 1925 р. В 1932 р. вийшов його роман "Вибух". Відомість Юхвіду принесла героїчна комедія "Весілля в Малинівці" (1937 р.).

Багата талановитими людьми гуляйпільська земля. Письменники, вчені, композитори, громадські діячі, господарські керівники, спортсмени, військові, вчителі, спеціалісти в різних галузях, працівники промисловості і сільського господарства — всі відзначені в довідниковому виданні. Книжка примиряє тих, хто колись стояв по різні сторони барикад. Під однією обкладинкою мирно уживаються перший секретар райкому Компартії Микола Беляєв і Нестор Махно, підпільник Степан Домашенко і член французького руху Опору Павло Луцик, барон, організатор земських шкіл Микола Корф і сучасний педагог Людмила Кірієнко, поет ХІХ ст. Грицько Кернеренко і наш сучасник Василь Діденко.

Одна історія, одна земля, одна загальна батьківщина — Гуляйполе.

23.08.2006 р.

Олексій ОСИПОВ,
редактор республіканської газети "Карелия" (Росія)

30 РОКІВ З ГАЗЕТОЮ І ДЛЯ ГАЗЕТИ

З Іваном Кириловичем Кушніренком я познайомився у тепер вже далекому 1979 році, коли переїхав на постійне місце проживання в Гуляйполе, дякуючи колишньому заступнику редактора районної газети В. В. Білому.

І. Кушніренко був тоді молодим, енергійним, що працював у сільськогосподарському відділі газети. А наш ремонтно-механічний завод, де трудився я, належав до міністерства сільського господарства. Ось з тих пір і зав'язалася наша творча дружба, і я став робсількором газети.

Іван Кирилович пропонував мені теми для статей, з якими треба було виступати. Я писав про людей праці, про виробництво, про організацію соціалістичного змагання, про художню самодіяльність заводу, яка була однією з кращих у районі. Пізніше почав робити ще й фотознімки.

Пригадую, у 1985 році я у складі делегації району разом з районним народним хором відвідав місто-герой Волгоград, Ростов-на-Дону та Харків, зробив багато фотознімків. Потім разом з І. К. Кушніренком ми підготували незабутній фоторепортаж.

Іван Кирилович — талановитий журналіст, член Національної Спілки журналістів України з 1984 року. З-під його пера вийшли вісім збірок оповідань, повістей та поезій. У співавторстві з краєзнавцем В. І. Жилінським видав 4 книги-досліджень матеріалів до історії літературного руху на Гуляйпільці, 11 — історико-документальних. А напередодні свята визволення району вийшла ще одна його книга "Гуляйпільщина у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років".

30 років життя присвятив І. К. Кушніренко улюбленій справі і своїй рідній районці, де разом з ним трудяться чудові журналісти — В. Бережна, В. Булгак, В. Красовська та Т. Борт. Це вони разом зі своїм редактором щосередини і щосуботи готують "свіжий" номер газети, де висвітлюють актуальну, правдиву і цікаву інформацію про життя району. А чи знаєте ви, шановні читачі, скільки це коштує сил, терпіння, сміливості і нервів? І якої б теми вони не торкалися — сумної чи веселої, за які б справи не

бралися — звичайні, буденні чи резонансні — вони завжди залишаються Людьми з добрими, щирими серцями, красиві і ніжні.

Журналісти, як і артисти, проживають два життя, бо всі нюанси людських взаємостосунків пропускають через своє серце. Тому треба, щоб у нашій державі було більше поваги до людей сміливої і небезпечної професії, адже часто журналісти платять за правдиві статті досить дорогою ціною.

Усім журналістам і нашому дорогому ювіляру І. К. Кушніренку бажаю гострого пера, сміливості у вчинках і словах, почуття ліктя, правдивих статей, добрих порад для читачів, а головне — здоров'я й удачі.

20.09.2006 р.

Л. КОРОТКОВ,
ветеран праці, робкор.

ПІСНЯ ПРО ГУЛЯЙПІЛЛЯ ВОЄННЕ

"...Пробачте, мамо, що довго не писав, важко доводиться. На війні, як на війні. Останні дні були не просто напружені, а прямо-таки гарячі. Ви пишете, що багато думаете про мене. Не треба. Повернись цілим — добре. Не повернись — знайте, що ваш син загинув за Батьківщину, за нашу з вами Перемогу..."

З цими важкими думками, зробивши великі зусилля, щоб стримати сльози, тітка Варвара хутко вийшла з хати і попрямувала до корови.

— Гей, Зірка! Ну вставай уже, рідна! — гукнула і злегка штовхнула корову, яка, розлежавшись, не хотіла вставати.

Корова поволі встала, потяглася, вигнувши сильну спину і почала їсти траву.

Тітка Варвара хутко подоїла Зірку, приготувала дітям їжу, розбудила Льонька у поле на колоски. А він невдоволений: "Та я ж тільки-но поклав голову на подушку, а ви вже: "Вставай, пора, хліб не жде..."

— Нічого, синку, взимку відіспишся. А я поведу Зірку запрягати у гарбичку. Сьогодні треба справитись на пристанційний пункт заготзерна не менше двох разів.

Так тітка Варвара своєю Зіркою щодня вивозила по 9-11 центнерів хліба державі.

...Першого вересня тітку Варвару колгоспники вітали ще з однією перемогою: своєю коровою Зіркою вона вивезла на пристанційний пункт понад дві тисячі пудів зерна. "Рекордистка у тебе Зірка!" — казали сільчани.

Люди вітали Варвару Марківну, а вона ніяковіла від теплих слів, від уваги до неї. А тут синок Льонька, її кровинка, що стояв поруч (вони разом вивозили хуроку хліб на заготзерно), спитав маму: "А чого татко так довго не приїжджає? Чого? Хай би і він тебе привітав..."

Земля пеклася од солонуватих сліз, що котилися з очей тітки Варвари і падали в її настраждану душу.

— Приїде, моя дитинко, приїде.

— А я хочу, хай він зараз приїде. Хочу, щоб зараз.

— Приїде... — У жінки серце запікалося від болю.

Сонце грає промінням, осінній легенький вітерець жене по небесній блакиті як пух, легенькі білі хмаринки...

Не повернулися з війни батько і син Морози. Обірвалося життя мужніх воїнів-патріотів... відійшла у потойбічний світ і тітка Варвара...

Все має свою історію. Ці імена не повинні стиратись з пам'яті нашої. Це творці історії села, колгоспу — нашої історії".

Читаю ці рядки, як слухаю сумну пісню. Пісні бувають різними. Мені ближче до серця — тужливі, якими повниться рідна Україна, бо й історія нашої держави зіткана з матеріалу непростого, особливо коли перегортаємо сторінки, пов'язані із трагічними періодами голодомору, Великої Вітчизняної війни.

Особливий народ — українці, співають невеселої, а проглядає сонечко, мов крізь темні хмари. Вистоїмо. Переможемо. Багато думок та асоціацій народила в мені нова книга гуляйпільських дослідників — журналіста і письменника Івана Кушніренка та краєзнавця Володимира Жилінського "Гуляйпільщина у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років".

Їхня спільна творчість уже вилилася у цікаві розвідки, зокрема, світ побачили дві частини видання "Преса Гуляйпільщи-

ни", "Люди Гуляйпільщини", "Фольклор Гуляйпільщини", багато інших документальних, а тому історично цінних видань.

Дослідження про те, як зустріло Гуляйпільля лихоліття Великої Вітчизняної, як виборювали на фронті і в тилу велику Перемогу, не є сухим, суто констатуючим. Ця розповідь про людей чудового українського краю, пропущена через серце авторів, бо вони є частинкою волелюбного гуляйпільського великого роду. "З кожним днем невмолимий час вибиває з наших рядів ветеранів-фронтників, підпільників, працівників тилу, тому наша книга — пам'ять і мертвим, і живим, і ненародженим землякам, гуляйпільцям, які достойно вели себе у роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років на фронтах і в тилу, відбудовували народне господарство", — пишуть автори у передмові.

Уривків, яким я почала розповідь про книгу, щемних розповідей про людей краю, у виданні багато. Вони тісно переплетені хронікою суворих буднів. Кожна сторінка історії має своїх героїв, дійових осіб. Яскраво виписані перші дні і місяці війни, роки окупації, коли справжні патріоти краю сповна проявили свою мужність та героїзм у тилу. Страшною сторінкою стало вивезення селян у Німеччину на каторжні роботи. На чужину було вивезено 3100 осіб золотої молоді.

*Когда ветер подует с Востока,
С головы хустку сорвет,
Я вспоминаю, что где-то далеко
Меня милая мамочка ждет.*

Ці нехитрі рядки на початку 1943 року надіслала рідним із полону одна із санжарівських бранок. Такого не вигадаеть, це нетлінна пам'ять про те, що було з народом, гуляйпільським зокрема.

Автори наводять листи, які писали додому фронтовики, окремий розділ присвячений вдовам, які не дочекалися з війни чоловіків, а також вміщені спогади визволителів, курйозні випадки із фронтових доріг.

Книга доботно проілюстрована фотографіями з архіву, гарно оформлена, вона вийшла друком у видавництві "Дніпровський металург" накладом 300 примірників. Це означає, що по-

трапить у сільські бібліотеки, школи, музеї. Видання стане помічником у вихованні наступних поколінь і стане гарним подарунком ветеранам. Авторі, безперечно, не змогли б самотужки видати книжку. Тому за фінансове сприяння і підтримку вони вдячні голові райдержадміністрації Олександрові Дудці та ряду приватних підприємців, керівникам сільськогосподарських об'єднань, які не залишилися байдужими до благородної справи.

А гуляйпільці сподіваються на нові цікаві доробки творчого дуєту і дякують їм за невтомність і бережливе ставлення до історії рідного краю.

07.11.2006 р.

Ганна КЛІКОВКА,
"Запорізька правда"

ЗОЛОТІ ЖИТА ІВАНА КУШНІРЕНКА

Гарну, щиру, талановиту людину, побратима по перу, автора кількох книг, присвячених рідному краю та його людям, редактора районної газети "Голос Гуляйпільля" Івана Кириловича Кушніренка щиро і вітаємо з днем народження! А відзначає він його в перший день нового року. Тож, шановний друже, з новоріччям — особистим і календарним! Будьте здорові і при доброму гуморі!

*Коливається Всесвіт у чистій грудневій колісці,
Накриваючи Землю зоряним своїм полотном,
І пухнасті роки, що й хвилини не встоять на місці,
Стукотять у Ваше серце і по світу мандрують рядком.
А життя — мов сірник, у безмежжі запалений Богом,
Що потомлені душі любов'ю і миром зігрів,
Ось і ще один рік покотився тихенько під ноги...
Дай Вам, доле, побільше щасливих і тихих років!*

З повагою члени Національної спілки журналістів України —
Микола ПЛАХОТІН, Світлана Карпенко, Анатолій ШКУРО,
Людмила Біла, Ольга Якименко, Олександр КЛІЩЕНКО

У кожної людини в житті настає час збирати каміння. Біжиш-летиш своєю орбітою, дорогою, яку намалював Господь, не рахуєш добрих справ і особливо не переймаєшся незробленим. Здається, все ще попереду, з кожним новим роком все лише починається. Та життя коротке, не зчувся, як посивіли скроні, як черговий ювілей завітав на поріг.

Незабаром прийде така чудова дата і до Івана Кириловича Кушніренка — відомого на Гуляйпідлі і в області літератора і журналіста. Народився він 1 січня 1947 року в станиці Чорноріченській Псебайського району Краснодарського краю в сім'ї українців. Туди батьки, споконвічні селяни, виїхали, втікаючи від голоду. Коли на Україні страшні пазурі його відпустили, повернулися в рідні краї і оселилися на хуторі Вітри.

Іван Кушніренко здобув вищу філологічну і журналістську освіту, він пройшов тернистий шлях газетяра від кореспондента до редактора газети "Голос Гуляйпідлля", яку редагує з 1991 року. Кушніренко — член Національної спілки журналістів України, нагороджений регіональними медалями, Почесними грамотами.

Не кожен може похвалитися таким плідним творчим ужином, як Іван Кирилович. Вісім збірок оповідань, мов дорогі діти, вишикувалися на книжковій полиці. Ще п'ятнадцять фундаментальних книг — досліджень та історико-документальних нарисів побачили світ у співавторстві з місцевим краєзнавцем Володимиром Жилінським.

І ось — нова книга, вона ще пахне друкарською фарбою. Іван Кирилович, даруючи її, признався:

— Зробив собі подарунок до ювілею.

Справді ж бо, роман "Сиві жита" датований 1996-2006 роками. Цілих десять літ пошуку, роздумів, гірких споминів увійшло в ці сторінки, цю велику працю присвятив автор "Моїм дорогим батькам — Анастасії Лук'янівні та Кирилу Васильовичу — українським селянам, жертвам штучного голоду 1946-1947 років". А епіграфом до твору взяв пристрасні слова Тодося Осьмачки:

*"Моя тужлива Україно,
Таку тебе я полюбив
І за твою одну сльозину
Навіки голову згубив".*

Перед читачем, якому має бути небайдужою історія рідного краю, гірка минушина, яку неможливо ні перекреслити, ні переписати чи забути, постає таке собі українське село Буркунівка, яке загубилося "в глибині степу, де високе небо, мов церковна баня, висить над землею з ранньої весни і до пізньої осені..." До війни в місцевому колгоспі імені Сталіна працювали три млинів'ятряки, електростанція, тваринницькі ферми, будинок культури, семирічна школа, був сільмаг. Люди жили заможні і розумно господарювали. Вони подолали лютий голод 33-го і сподівалися пожити по-людськи. Але плани перекреслила німецька окупація. Важко виходило з війни село, і знову вірило, жило надією.

Автор з любов'ю змальовує образи селян, усі вони йому, мов рідні — ланкова Катерина Горлиця, Панько Чабан, Сидір Кожух, Тетяна Кривошей. З ними трапляються різні придибенції, але вони з честю виходять із скрути, гідно долають усі випробування, що їх посилає доля.

Роман складається із трьох частин — "Весна надій", "Жорна", "Трудні дні". Власне, чи були вони легкими для наших людей, ці післявоєнні 46-47-ий роки, чи стали ліпшими й наступні? "Чи знаєш ти, світе, як сиво ридеє полин, як тяжко, як тужно моєму народу болить?" — підсилює автор свою розповідь рядками Бориса Олійника. І веде нас Буркунівкою, яка не лише плаче і стогне, але яка має добрий гумор, яка вміє щиро кохати, якій нічого людське не чуже.

Герої Кушніренка живі і правдиві, вони говорять не штучною мовою, вони такі, якими були наші сільські батьки.

З величезним задоволенням я прочитала сцену сільських виборів. Оскільки ми перманентно переживаємо ці події, пропоную згадати — усе це було: із селом, народом, країною.

"Над колбудом маяв червоний прапор. Перед входом до виборчої дільниці висів лозунг "Сьогодні всенародне свято — вибори до Верховної Ради СРСР". У фойє тупцювався гурт юнаків і дівчат, серед них і Марійка Сокіл та Степан Орел.

Прибулих зустрічав голова виборчої комісії Дмитро Артемович Литвиненко.

— Шановні виборці, дорогі земляки! — відкашлявшись у

кулак, промовив. — Вітаю вас із всенародним святом — виборами до Верховної Ради Радянського Союзу.

Хто хоче, щоб наш народ завжди був єдиним і згуртованим, той голосуватиме за кандидатів блоку комуністів і безпартійних.

Хто хоче нового піднесення соціалістичного сільського господарства, хто прагне того, щоб наша країна мала більше хліба та інших продуктів сільського господарства, щоб всі колгоспники жили заможнo і культурно, той голосуватиме за кандидатів блоку комуністів і безпартійних.

То ж, дорогі товариші, добре подумайте, за кого і за яке життя ви хочете віддати голоси. А тепер: ласкаво прошу! — широко відчинив двері до кімнати, де за столом засідала виборча комісія, а біля урн, оббитих червоним сатином, застигли у почесній варті піонери і зі стіни на виборців уважно дивився вусатий вождь всіх часів і народів.

Стихійно виник мітинг.

— Я безпартійний більшовик, — Катерина почула голос діда Панька. — Але сьогодні — в день всенародного свята, — з радістю віддам свій голос за кандидатів у депутати Верховної Ради — комуністів, товаришів Матюшина і Пономаренка.

Я безмежно довіряю партії, на чолі якої стоїть геній людства — великий Сталін. Я глибоко переконаний, що під керівництвом Комуністичної партії наш народ швидко залікує рани, нанесені війною, перетворить любиму Вітчизну у квітучий сад. — Від довгої промови, що спонтанно вихлюпнулася, дід аж упрів, але гордими очима дивився на земляків, відчуваючи причетність до великої події.

Крізь натовп до діда продерлася Марійка Сокіл. Збуджено блискаючи небесними очима, випалила: "Сьогодні я, як і багато моїх ровесників, використовую велике право громадянина, надане Сталінською Конституцією, — беру участь у виборах. Я вперше вибираю соціалістичний парламент. Свій голос віддаю за найдостойніших наших громадян. Голосуючи за них, знаю, що віддаю голос за те, щоб наша держава і надалі була сильною, могутньою, щоб велика перемога, завойована великою кров'ю людей, була міцно закріплена. Знаю, що голосуючи за них, я голосую за партію Леніна-Сталіна.

— Молодець, Марійко, — Катерина похвалила дівчину, що очима шукала Степана Орла, гарно говорила, від душі. Всі ми надіємося, що відтепер наше життя стане краще і заможніше. — І вони опустили бюлетені в урни.

— Ну що, батьку? — Катерина взяла Тараса за лікоть. — Ідемо додому?

— Гайда, бо діти, мабуть, вже проснулися і ждуть. — І вони під звуки бадьорої музики, виконавши громадянський обов'язок, покинули виборчу дільницю. Вслід їм пильно дивився Сталін із портрета.

Над Буркунівкою, пробиваючі товщу сизих хмар, сходило сонце.

Хочеться щиро привітати автора — Івана Кириловича Кушніренка із новим добротним романом. І — з роси та води вам, колего, у переддень ювілею!

28.12.2006 р.

Ганна КЛІКОВКА,
"Запорізька правда"

"ВЕРХНЬОТЕРСЯНСЬКІ ЗОРІ" — ЦЕ РОЗПОВІДЬ ПРО КРАЯН-СТЕПОВИКІВ

Часто чуємо, що історія нашого краю багата на яскраві події та визначних людей. А що ми знаємо про них? Щоб відповісти на поставлене питання, відомі краєзнавці Іван КУШНІРЕНКО та Володимир ЖИЛІНСЬКИЙ роблять добру і потрібну, великого виховного і пізнавального значення роботу, коли готують до друку і видають книги з історії Гуляйпільщини. На сьогодні їх є 17.

Особливе місце у творчому доробку авторів займають праці серії "Мала батьківщина", що виходять у видавництві "Дике поле" (м. Запоріжжя). Впродовж кількох останніх років до читачів пішли книги "На благословенній землі Добропільській", "Темирівські обрії", "Успенівський слід", "Малинівські світанки", котрі розповідають про сторінки історії тамтешніх рад і сільгоспгосподарств.

Останньою "ластівкою", яка днями "прилетіла" з видавництва, є книга "Верхньотерсянські зорі". З цієї нагоди 8 травня у

ТОВ "Агро-Континент" відбулася її урочиста презентація під рубрикою "Моє село, для мене ти єдине, в тобі моя історія жива". Цей захід не залишив нікого байдужим, бо зал Будинку культури глядачі (вони ж герої книги) заповнили вщерть. Та й на моїй пам'яті — це перша широка і відкрита розмова авторів про свою роботу із живими героями, віч-на-віч.

Тон відвертості і відкритості розмови задала директор Будинку культури О. В. Мофа, яка після прекрасних слів про рідне село, котре є часточкою України, запросила авторів на сцену і надала їм слово.

В. І. Жилінський повідав, як він довго і старанно, починаючи з 60-х років минулого століття, збирав матеріали про Верхню Терсу. І. К. Кушніренко пояснив, чому книга має назву "Верхньотерсянські зорі". Якщо коротко, то тому, що над Верхньою Терсою високе небо і високі зорі, котрі провіщають сонячний погожий день над степом, над Україною і живуть на цій прекрасній землі роботящі люди, серед яких виріс Герой Соціалістичної Праці О. О. Зачепило, багатьох нагороджено орденом Леніна, як і свого часу колгосп імені Леніна — найперше господарство у Запорізькій області.

На презентації у розповідь ведучої та учнів місцевої загальноосвітньої школи про історію села і господарства впліталися барвистим віночком спогади колишніх голів колгоспу І. М. Скромного, В. В. Шаровського, заслуженого агронома УРСР М. М. Мавроді (до речі, всі кавалери ордена Леніна) про людей, з якими вони працювали, про те, що вдалося зробити, а що ні.

Слово про сьогоднішнє ТОВ "Агро-Континент" — спадкоємця колгоспу імені Леніна — говорили на презентації директор товариства В. Б. Щербина, депутат обласної ради, голова Шевченківської райдержадміністрації м. Запоріжжя І. О. Бірюков.

Дійсно, сьогоднішнє ТОВ "Агро-Континент" є одним з економічно міцних господарств у районі, де повсякчас турбуються про людей праці, ветеранів та підростаюче покоління.

Усі виступаючі на презентації за виконану величезну роботу по створенню книги "Верхньотерсянські зорі" дякували авторам, а ті у свою чергу — директору товариства В. Б. Щербині за

допомогу у виданні цієї праці. Бажали мешканцям села щедрих врожаїв, душевного багатства і надалі під високими верхньотерсянськими зорями виховувати гідних патріотів рідної землі, таких, як Олександр Олександрович Зачепило, Микола Михайлович Мавроді, Дмитро Павлович Сахно, Михайло Іванович Косаренко, Любов Володимирівна Тилик та багато інших.

У той день перед присутніми у залі виступили учасники "Поетичного травня" запорізькі поети Григорій Лютий, Лариса Коваль, Вікторія Сироватко, Пилип Юрик та самодіяльний художній гурт "Чумацький шлях".

Завершилася презентація тим, що автори вручили всім присутнім у залі примірники книги "Верхньотерсянські зорі" з автографами.

— Ми щиро вдячні В. Б. Щербині, сільському голові В. Л. Застрожнікову, директору Будинку культури О. В. Мофі та всім верхньотерсянцям за свято, влаштоване напередодні величного Дня Перемоги, — сказали на прощання схвилювані теплим прийомом І. К. Кушніренко та В. І. Жилінський. — Ця презентація спонукає нас до ще уважнішого вивчення історії рідного краю.

16.05.2007 р.

І. КИРИЛЕНКО

З НАДІЄЮ В СЕРЦІ

Нещодавно у Запорізькому видавництві "Дніпровський металург" вийшло нове спільне науково-популярне видання журналіста Івана Кушніренка і краєзнавця Володимира Жилінського "З надією в серці", яке на 260-ти сторінках вмістило основні віхи історії Новомиколаївської сільської ради і ТОВ "Надія" Гуляйпільського району.

Ця книга розповідає про славне минуле і сьогоднішнє новомиколаївців, про працюючих людей колишнього колгоспу імені Ілліча і теперішнього товариства з обмеженою відповідальністю "Надія", які вміють вирощувати хліб, доглядати тварин, народжувати і виховувати дітей, гідних батьків-сте-

повиків. Про це у передмові до книги говорить директор товариства Надія Биковська.

Так, на території сучасної Новомиколаївської сільської ради до Великої Вітчизняної війни працювали Майдорфська і Новогригорівська сільські ради, до складу яких входили навколишні села і хутори. Деяких із них давно вже немає на карті району. І майже в кожному населеному пункті був колгосп. Кожен із них після всіляких укрупнень і реорганізацій влився у тодішній колгосп імені Ілліча, який входив до складу Успенівської сільської ради і лише в сімдесятих роках минулого століття утворилася Новомиколаївська сільська рада. Про це — у розділах "Майдорфська (Трудова) сільська рада", "Новогригорівська сільська рада" і "Новомиколаївська сільська рада". Окремі розділи виділені авторами для історичних сторінок розвитку колгоспів: імені 8 Березня, "Соцсело", "Советский пахарь", імені Горького, імені Політвідділу, імені Ілліча і сучасних ТОВ "Надія" і селянського (фермерського) господарства "Скіф".

У "Школі", "Пісні про рідне село", багатотиражній газеті "Шляхом Ілліча" — цікаві розповіді про культурний і освітній розвиток села. А про працюючих і найвідоміших у Гуляйпільському краї та за його межами новомиколаївців — у розділах "Про село Новогригорівку та його людей", "По праці — й нагороди", "Трудові будні", "Про себе, товаришів і час". І все це у супроводі яскравих і рідкісних фотокарток, що робить книгу візуально привабливою.

Книга "З надією в серці" є джерелом знань для учнів загальноосвітніх шкіл, коледжів, ліцеїв, студентів вищих навчальних закладів з вивчення історії рідного краю і просто для тих, хто цікавиться історією Гуляйпільщини та її окремих населених пунктів.

За фінансову допомогу автори завдячують керівникам ТОВ "Надія" Надії Биковській та селянського (фермерського) господарства "Скіф" Миколі Бобирю, а також помічникам — ветеранам праці Володимирі Семенюті, Миколі Бірюкову, Надії Борт, Миколі Мелащенко, Раїсі Зінченко, Василю Бобирю, Галині

Гаркуші та іншим, які активно допомагали збирати матеріали для даного видання.

І завдяки спільним зусиллям ця книга йде до читача, щоб люди побачили себе чи прочитали про свого родича чи знайомого, і щоб примножувати славу Гуляйпільського краю.

16.06.2009 р.

Олена МУХА

"НОВОЗЛАТОПІЛЬ: РОКИ І ДОЛІ"

Не встигли ми перегорнути останніх сторінок нещодавно випущеної книги гуляйпільських журналіста і письменника Івана Кушніренка та краєзнавця Володимира Жилінського "З надією в серці", як побачило світ 26-те їх спільне видання "Новозлатопіль: роки і долі". Своім черговим виданням автори осягнули історію та сучасність Новозлатопільської сільської ради нашого району.

— Новозлатопільська історія багата на різні події, що сталися за 163 роки від дня заснування першої єврейської колонії у Гуляйпільських краях, — говорить у передмові до книги. — Хліборобам цього села випала особливо тяжка доля в період тимчасової окупації німецько-фашистськими загарбниками в роки Великої Вітчизняної війни, коли нелюди у фашистській уніформі знищили більше тисячі євреїв, українців, грузинів, росіян у ямах на території Новозлатополя.

Завдяки невтомній праці хліборобів, тваринників, учителів, медпрацівників село і господарство "Авангард", що знаходиться на території сільради, відбудувалися, стали ще кращими, ніж до війни, економічно потужнішими. Про всі ці роки — від найдавнішого минулого до сьогодення розповідається у розділах книги. Цікавими й історично цінними є "Перша єврейська колонія", "Голод 1921-1922 рр.", "Новозлатопіль 20-х років", "Новозлатопільський національний єврейський район (1929-1939)", "Репресії 30-х років", "Окупація", "Група К. С. Чорного", "Жертви", "Відбудова", "Культові споруди". Про хазяйновитих новозлатопільців і про їхні

досягнення говориться у "Новозлатопільській сільській раді", "Колгоспі "Авангард", "Машинно-тракторній станції", "Майстерні", "КСП "Авангард" і "ТОВ "Авангард" і т. ін. Не залишають байдужими, особливо журналістів і краєзнавців, розділи "Газета "Дер Колвіргішер Штерн" ("Колгоспна зоря")" та "Багатотиражка "Коллективні лани". А вже більше про сучасний розвиток території — у "Навчальних закладах", "Культурно-освітній роботі", "Медичних закладах" і "Новозлатопільській раді (продовженні)".

Книга "Новозлатопіль: роки і долі" — то справді насичений літопис новозлатопільської землі. І тим, що вона побачила світ, автори завдячують своїм помічникам. Так, цю добру справу із самого початку підтримав колишній директор новозлатопільського ТОВ "Авангард" Василь Савченко, який, на жаль, минулого року трагічно загинув, залишивши по собі світлу пам'ять і добрі справи. Його ж роботу і в господарстві, і по відношенню до книги продовжила дружина — Антоніна Савченко.

"Над Новозлатоподем сходить сонце, провіщаючи погожий мирний день. Тож нехай таких днів буде, як зірок на небі у тихий вечірній час. А краям — миру, добра і щастя на многая літа". Саме такими словами підсумовують автори свою чергову ґрунтовну роботу і закривають її останню сторінку...

18.07.2009 р.

Олена МУХА

"НЕСТОР МАХНО І ПОВСТАНЦІ"

Є в історії кожної землі постаті, які своїми подвигами примножили й увічнили славу свого краю. Саме такою є постать Нестора Івановича Махна, ім'я якого нерозривно пов'язане з Гуляйпільщиною.

Саме йому — ватажкові селянського руху та його армії присвячене нове видання письменника й журналіста Івана Кушніренка та краєзнавця Володимира Жилінського "Нестор Махно і повстанці", яке нещодавно вийшло із друку у видавництві "Дніпровський металург".

На 355 сторінках ілюстрованої книги — розповідь про командира Революційної Повстанської Армії України (махновців) Нестора Махна і людей, які були його одностудцями й помічниками, і котрих історія назвала махновцями.

Матеріали у виданні систематизовані за чотирма розділами. Так, перший — "Нестор Махно (1888-1934)" — розповідає читачам про шлях, яким ішов повстанець у революцію.

Другий розділ — "Махновці" — розділений на підрозділи "Перші жертви", "Гуляйпільська група", "Новоспасівська група", "Великомихайлівська група", "Іван Негребицький", "Льова (Зіньковський) Задов", "Репресії" і т. д., які розповідають про людей, котрі пліч-о-пліч воювали з Нестором.

Третій розділ книги досить ліричний і особливий. Він має назву "Махновки" й розповідає про жінок, які залишили свій слід у житті й серці Махна та махновському русі взагалі.

Заключний, четвертий розділ "Слідами повстанців" містить розповіді вже про більш сучасних творців махновської історії. Тут фігурують імена Олександра Скирди, Анатолія Срмака, Івана Бика, Лариси Верьовки, Віктора Крата, Анатолія Тарасенка, Любові Геньби та інших людей, які несуть славу Гуляйпільського краю у світі.

Композиційну привабливість нового видання довершують фотознімки, уривки з революційних видань, копії листів Нестора Махна, карти-схеми бойових дій повстанської армії, документи.

Зрештою, закриваючи останню сторінку видання, збагачуєшся історично і духовно. Це книга розрахована на учнів загальноосвітніх шкіл, коледжів, ліцеїв, студентів і викладачів вищих навчальних закладів — усіх, хто цікавиться історією рідного краю.

05.12.2009 р.

Олена МУХА,
"Запорізька правда".

“САНЖАРІВСЬКЕ КОРИННЯ”

Історію сіл Малинівки, Добропілля, Темирівки, Успенівки, Рівнопілля, Новозлатополя, Любимівки, Новомиколаївки, Верхньої Терси дослідили і видали у книгах гуляйпільські краєзнавець Володимир Жилінський і журналіст Іван Кушніренко.

Нещодавно побачили світ два нових видання краєзнавців "Новозлатопіль: роки і долі", "Нестор Махно і повстанці", і ось у запорізькому видавництві "Дніпровський металург" вийшла з друку ще одна їхня праця накладом у 350 примірників — "Санжарівське коріння". Це — тридцята спільна праця Володимира Іллєча та Івана Кириловича з історії Гуляйпільського краю.

Нове видання — це зібрані сторінки історії Полтавської сільської ради і ТОВ "Полтавка-1" Гуляйпільського району. На трьохсот сторінках вміщено розділи, в яких окремо подаються відомості історичного розвитку села у 20-ті роки ХХ століття, при розкуркулєнні, колективізації, з 1935 по 1941 роки, у роки Великої Вітчизняної війни, в умовах окупації, відбудови. Знайшли місце на сторінках видання і колгосп імені Свердлова, середня школа, музей, школа-інтернат, товариства "Полтавка", "Полтавка-1". А в розділах "Нагороди — кращим", "Трудові будні", "Вони — гордість господарства", "Пам'ятаймо їх подвиг", "Не хлібом єдиним", "Слово про сіячів доброго, вічного" і "Ними пишаються" у рядках і фотокартках подана історія Полтавки в особистостях. Це люди, які стали окрасою і гордістю села.

Видання побачило світ завдяки допомозі й фінансовій підтримці директора ТОВ "Полтавка-1" — Андрія Дмитренка, керівників СФГ "Славутич" — Миколи Пилипюка, СФГ "Таврія" — Віталія Брови, ТОВ "КП "Ефект" — Костянтина Дмитренка, а також завдяки зусиллям цілої команди — ветеранів села, пошуковців, учителів...

Нова книга знадобиться землякам, адже, як йдеться в її передмові, Полтавська сільська рада, її підприємства й організації мають свою неповторну історію, яку творили і творять люди. То-

му й вирішили автори видання зафіксувати їхню чесну, сумлінну працю і життя, аби земляки бачили й пишалися справами своїх батьків, дідів і прадідів.

18.02.2010 р.

Олена МУХА,
"Запорізька правда"

КНИГА, ДОСТУПНАЯ ВСЕМ

На одном дыхании прочитана новая книга талантливых писателей-историков Ивана Кирилловича Кушниренко и Владимира Ильича Жилинского "Нестор Махно и повстанцы".

Авторы проделали титаническую работу в поисках материалов героического прошлого Украины и России и своих земляков гуляйпольчан, объединенных одной темой: Нестор Иванович Махно и махновщина, темой, которая долгие годы была в строжайшем запрете, или преподносилась крайне негативно и искаженно.

Авторы в своей книге не допустили никаких домыслов, опираясь на исторические факты и делая ссылки на воспоминания очевидцев, работы Нестора Махно, его соратников и писателей-документалистов.

Книга пронизана уважением ко всему, что связано с махновщиной, как явления оставившего яркий след в Гражданской войне и нового отношения к вопросу о роли крестьянства в революции.

Большое воспитательное значение имеет четвертый раздел книги, в котором очень доходчиво рассказано о сущности анархизма и его составной части — махновщины, а также о подвижнической работе современников по сохранению памяти и бережного отношения ко всему, что связано с именем Батьки Махно и его боевых соратников.

Особая ценность книги в том, что она доступна всем слоям населения и уверен книга "Нестор Махно и повстанцы" станет настольной книгой для тех, кто неравнодушен к истории своего Отечества.

16.01.2010 р.

Вадим ЗИНЬКОВСКИЙ,
сын Лесы Задова (Зиньковского).
г. Геменджик (Россия)

“САНЖАРІВСЬКЕ КОРИННЯ”

Історію сіл Малинівки, Добропілля, Темирівки, Успенівки, Рівнопілля, Новозлатополя, Любимівки, Новомиколаївки, Верхньої Терси дослідили і видали у книгах гуляйпільські краєзнавець Володимир Жилінський і журналіст Іван Кушніренко.

Нещодавно побачили світ два нових видання краєзнавців "Новозлатопіль: роки і долі", "Нестор Махно і повстанці", і ось у запорізькому видавництві "Дніпровський металург" вийшла з друку ще одна їхня праця накладом у 350 примірників — "Санжарівське коріння". Це — тридцята спільна праця Володимира Ілліча та Івана Кириловича з історії Гуляйпільського краю.

Нове видання — це зібрані сторінки історії Полтавської сільської ради і ТОВ "Полтавка-1" Гуляйпільського району. На трьохсот сторінках вміщено розділи, в яких окремо подаються відомості історичного розвитку села у 20-ті роки ХХ століття, при розкуркуленні, колективізації, з 1935 по 1941 роки, у роки Великої Вітчизняної війни, в умовах окупації, відбудови. Знайшли місце на сторінках видання і колгосп імені Свердлова, середня школа, музей, школа-інтернат, товариства "Полтавка", "Полтавка-1". А в розділах "Нагороди — кращим", "Трудові будні", "Вони — гордість господарства", "Пам'ятаймо їх подвиг", "Не хлібом єдиним", "Слово про сіячів доброго, вічного" і "Ними пишаються" у рядках і фотокартках подана історія Полтавки в особистостях. Це люди, які стали окрасою і гордістю села.

Видання побачило світ завдяки допомозі й фінансовій підтримці директора ТОВ "Полтавка-1" — Андрія Дмитренка, керівників СФГ "Славутич" — Миколи Пилипюка, СФГ "Таврія" — Віталія Брови, ТОВ "КП "Ефект" — Костянтина Дмитренка, а також завдяки зусиллям цілої команди — ветеранів села, пошуковців, учителів..

Нова книга знадобиться землякам, адже, як йдеться в її передмові, Полтавська сільська рада, її підприємства й організації мають свою неповторну історію, яку творили і творять люди. То-

му й вирішили автори видання зафіксувати їхню чесну, сумлінну працю і життя, аби земляки бачили й пишалися справами своїх батьків, дідів і прадідів.

18.02.2010 р.

Олена МУХА,
"Запорізька правда"

КНИГА, ДОСТУПНАЯ ВСЕМ

На одном дыхании прочитана новая книга талантливых писателей-историков Ивана Кирилловича Кушніренко и Владимира Ильича Жилинского "Нестор Махно и повстанцы".

Авторы проделали титаническую работу в поисках материалов героического прошлого Украины и России и своих земляков гуляйпольчан, объединенных одной темой: Нестор Иванович Махно и махновщина, темой, которая долгие годы была в строжайшем запрете, или преподносилась крайне негативно и искаженно.

Авторы в своей книге не допустили никаких домыслов, опираясь на исторические факты и делая ссылки на воспоминания очевидцев, работы Нестора Махно, его соратников и писателей-документалистов.

Книга пронизана уважением ко всему, что связано с махновщиной, как явления оставившего яркий след в Гражданской войне и нового отношения к вопросу о роли крестьянства в революции.

Большое воспитательное значение имеет четвертый раздел книги, в котором очень доходчиво рассказано о сущности анархизма и его составной части — махновщины, а также о подвижнической работе современников по сохранению памяти и бережного отношения ко всему, что связано с именем Батьки Махно и его боевых соратников.

Особая ценность книги в том, что она доступна всем слоям населения и уверен книга "Нестор Махно и повстанцы" станет настольной книгой для тех, кто неравнодушен к истории своего Отечества.

16.01.2010 р.

Вадим ЗИНЬКОВСКИЙ,
сын Левы Задова (Зиньковского).
г. Гемсиджик (Россия)

ЖАН КУЧМІЙ

*Іванові Кушніренку,
журналісту і письменнику*

КОМУ МОРЕ... ТОБІ — СТЕП

*Кому море... Тобі — степ
І хлібів роздолля,
І краян у праці злет,
Їх щаслива доля.*

*Пишеш книги ти про них,
Чесність їх і мужність.
В справах з ними ти земних,
Кроки ж хай потужні!*

04.02.2010 р.

м. Запоріжжя

У РІЗНОТРАВ'Ї СТЕПОВОЇ ДОЛІ

Його дитинство було сповнене дихання степу та гомону вітру, звабливого запаху зелених трав та зораної землі, стрекотання цвіркунів та дивовижної сині безмежного неба. Власне, саме небо та степ були в перших віршах молодого Івана Кушніренка. Віршах, які школяр писав на аркушах зошитів. Хто міг тоді гадати, що чорноволося хлоп'я з хутора Вітри згодом опублікує не один власний вірш, випустить низку оповідань, повістей та книг-досліджень, історичний роман й досягне своїх професійних вершин... Але то вже потім, а тоді була усмішка та прижмурений погляд з-під долоні на вільний політ жайворонків.

Стежкою життя

У далекій від рідної землі станиці Чорноріченській Псебайського району у перший день нового 1947 року в родині Кушніренків, які, тікаючи від голоду 1946-1947 року, що панував на Гуляйпільщині, змушені були виїхати до Краснодарського краю, сталося невеличке звичайне диво: на світ з'явився їх син Іван. Проте, як кажуть, на чужій землі навіть повітря інше, і Кушніренки вже у 1948 році повернулись на Батьківщину, оселившись на хуторі Вітри Гуляйпільського району (нині територія Долинської сільради). Тож не дивно, що, вирісши там, де серед широких травостоїв гуляли всі чотири вітри, Іван Кушніренко через увесь свій життєвий та творчий шлях проніс неповторну енергетику вільного степу.

Ясний день 1963 року. До класу учнів Гуляйпільської загальної трудової політехнічної середньої школи інтернату, де за однією з парт сидів Іван Кушніренко, зайшов гуляйпільський поет Василь Діденко. Тривав відкритий урок. У класі звучали рими та мелодика віршів, що змішуючись з сонячним промінням, лягали на парти сторінками емоцій. Зустріч з поетом вразила Івана. Можливо, й це зіграло свою вагому роль в тому, що тоді, ще юнаком, Іван Кирилович вирішив не полицати мистецтва творення віршів.

А далі завертіло життя. Вступ до Запорізького державного педагогічного інституту на філологічний факультет у 1965, у цьому ж році — перша публікація вірша "Йду степом" у Гуляйпільській районній газеті "Зоря комунізму", згодом — праця вчителем української мови та літератури у Полтавській середній школі-інтернаті. Робочі вчительські дні йшли своїм плином, спокою не давало лише одне — потреба писати, що, мов голочка, сиділа в душі. Журналістика впевненим кроком увійшла в життя Івана Кушніренка. Шлях до нових професійних вершин розпочався з роботи позаштатним кореспондентом районної газети. Так, у вільний час, осідлавши велосипед, молодий вчитель об'їжджав поля та колгоспи, збираючи відомості для своїх заміток до районної газети стосовно ходу посівів, збирання врожаю тощо. Окрім цього, Іван Кирилович надсилав відомості про останні події, які

відбулись у школі, де працював. І все це — на добровільних началах, не більш. Публікації Івана Кушніренка у гуляйпільській районній газеті "Зоря комунізму" стали постійними, тож не дивно, що у вересні 1976 року його прийняли до штату "Зорі комунізму" на посаду кореспондента. Так мало статись. Мав статись і вступ на заочне відділення факультету журналістики Львівського державного університету ім. Франка у 1987 році, і підвищення на посаді завідуючого відділом, а потім заступника головного редактора, і врешті у переломному 1991 році — призначення головним редактором новопереіменованої газети "Голос Гуляйпілья". Нині Іван Кирилович Кушніренко не лише обіймає посаду головного редактора гуляйпільської районної газети, а є автором збірок оригінальних оповідань "Клин зеленого жита" (перша збірка письменника, вийшла у 1995 р.), "Добрий знак", "Жайворонки над степом", "Співуча криниця", "Подарунок осені", "У степу", збірки повістей "Запах прив'яленого літа", збірки поезій "Відгоріла зоря" та роману "Сиві жита". Іван Кушніренко у співавторстві з місцевим краєзнавцем Володимиром Жилінським написав 30 книг-досліджень з історії гуляйпільського краю, де відображені не лише відомості про Нестора Махна як історичну особистість, а й історія сіл, церков та фольклор Гуляйпільщини.. І це не повний список творчого доробку гуляйпільського письменника.

У снах приходять степові вітри

Щоб працювати редактором районної газети, а потім ще знаходити в собі фізичні та духовні сили для творчості, варто мати неабиякий потенціал. Проте, як зауважив Іван Кирилович, ніякого особливого секрету поновлення творчої енергії він не має.

— Це мій стиль життя. Для мене письменництво — мов віддушнина. Знаєте, буває, прийдеш з роботи, сідаєш за свої рукописи і з головою поринаєш у них, забуваючи про все навкруги.

— Над історичними книгами ви працюєте з Володимиром Жилінським. Що ви почерпнули у Володимира Ілліча для себе?

— Перш за все скрупульозність, цілеспрямованість та любов до цифр і фактів. Володимир Жилінський — дивовижна людина. Його

працелюбності можна лише позаздрити. Кожен факт, кожну літеру він неодноразово перевіряє. Володимир Ілліч трудиться в історико-дослідницькій сфері вже 50 років, працював в архівах Запоріжжя, Дніпропетровська, Харкова, у пошуках історичних даних відвідав далеко не одну бібліотеку. Мене завжди дивувало те, з якою самовіддачею він працює, заражаючи завзяттям усіх навкруги.

— Іване Кириловичу, над чим вам більше подобається працювати: над художніми творами чи над історичними темами?

— Це залежить від того, що у певний відрізок часу мені більш до душі. Буває, що історична тематика відійде на другий план, працюю над художніми творами. Інколи — навпаки. Зараз відтворюю історію життя надзвичайної людини — Миколи Олександровича Корфа, який був зачинателем, зокрема й на Гуляйпільщині, земських шкіл. Цікавим є один випадок. До рук ректора Бердянського державного педагогічного університету Василя Крижка потрапила наша з Володимиром Жилінським книга "Напівзабуті імена", де були опубліковані історичні матеріали стосовно Миколи Корфа. Василь Васильович приїхав до Гуляйпілья, щоб зустрітись з одним із авторів книги. А я, як і годиться у відпустці, займався ремонтом квартири. От за цією нехитрою справою і застав мене Василь Крижко. "Що ж це ви у Гуляйполі таку чудову книгу випустили і мовчите?" — пожурих він мене, запросивши на науково-практичну конференцію, присвячену Миколі Олександровичу Корфу як видатному педагогу, і відкриття погруддя йому. Так зав'язалась наша з Василем Васильовичем "корфівська" дружба.

— Де ви берете сюжет для повістей, оповідань?

— З життя, з розповідей, випадків. Виношу їх із спілкування з різними співрозмовниками. Ось, наприклад, оповідання "Поминальний день" основане на дійсних подіях.

— Кого з письменників вважаєте своїм літературним учителем?

— Мої шляхи пересіклися з чудовими людьми, літераторами, моїми наставниками Миколою Лиходідом, Віктором Чабаненком та Володимиром Омельченком. Щодо відомих письменників, я більш схильний до творчості Миколи Вінграновського, Бориса Олійника та Івана Драча, Григора Тютюнника, Василя Шукшина.

— Що важче: написати книгу чи випустити її?

— Важко і перше, і друге. Написати книгу — це неабиякий труд. Як історик, краєзнавець, я не маю права на помилку у виданнях, як літератор — можу працювати над рукописами по 10-12 годин на добу. Також багато часу можу витратити на відшліфовку вже написаного тексту. Проте, одна справа — створити книгу, зовсім інша — опублікувати її. Тому я від щирого серця хочу подякувати своїм спонсорам: директорам ПСП "Мир" — Олександрю Чубу, ТОВ "Перемога" — Леоніду Горпиничу, ТОВ "Батьківщина" — Віктору Савовському, ТОВ "Україна" — Миколі Тимофієву, ТОВ "Агро-Континент" Володимирю Щербині, та ТОВ "Лілія" — Олександрю Данілову та іншим.

— Хто ваш найперший критик?

— Дружина. Вона першою читає мої рукописи. Може зазначити: "Ось це мені не подобається". Я, як автор, трохи з нею посперечаюсь, а потім, сівши та перечитавши текст, сам бачу власні помилки, таки погоджусь зі своїм критиком (посміхається).

— Чи передалася любов до літератури дітям? Вони пішли ванаю стежкою?

— Колись син, дивлячись, як я вечорами працюю над статтями, зазначив, що журналістом не хоче бути. І не став, вступивши до фізико-технічного факультету Дніпропетровського національного університету. А донька, вчитель української мови та літератури, пише вірші краще за мене. Це дійсно так. Я більше люблю працювати з прозою, а от їй до душі рима.

— Що найбільш важливе для письменника?

— Відображувати правду життя у своїй творчості, проте робити без нецензурщини, яка, на превеликий жаль, стала однією з норм сучасної літератури. Також важливо мати свою громадянську позицію і вміти написати так, щоб читач, мандруючи сторінками твого твору, десь засумував, а в певному місці посміхнувся.

— Коли прийшло визнання?

— Я навіть не знаю, чи прийшло воно на сьогоднішній день. Визнання — поняття відносне, тому не можу відповісти на це питання.

— Чи маєте нагороди за журналістську роботу та літературну творчість?

— Так, маю три регіональні медалі "За розвиток Запорізького краю" (2004 р.), "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" (2004 р.) і медаль від Запорізької облдержадміністрації "За розвиток Запорізького краю" (2009 р.).

У 2008 р. був нагороджений Почесною грамотою Запорізької облради "За багаторічну працю, високий професіоналізм, поширення знань з історії рідного краю".

— Чого ви як письменник боїться найбільше?

— Напевне, того, що забракне часу відтворити все задумане. У мене у планах — створення художнього роману про земляків.

— Якби Ви малювали життя, то яких кольорів було б більше, та які відтінки Ви б хотіли додати?

— Напевне, я б змалював картину у світлих тонах, бо темних кольорів нам і в житті вистачає. У картині обов'язково був би жовтий колір, голубий, соковитий колір зелених степових трав, знаєте, я дитина степу, і мені досі сняться ті далекі вітри, що гульма гуляли у хуторі дитинства. Також я відтворив би та обов'язково змалював би жайворонків, які господарюють у степовому небі.

— Що б Ви порадили літераторам-початківцям?

— Весь час працювати над собою, не вважати, що написане є шедевром. А головне: не відкладати на потім те, що можна зробити сьогодні. Це несерйозно, коли говорять: "Ось завтра сяду писати роман". Чому б його не почати писати вже сьогодні? Адже так можна всі свої творчі плани відкласти на невизначене завтра. І наостанок — не варто боятись труднощів, вони лише загартовують. І усім, у тому числі моїм землякам, хочу побажати удачі.

03.03.2010 р.

Спілкувалась Лілія Біла,
Пологівська газета
"Районка"

ІВАН КИРИЛОВИЧ КУШНІРЕНКО

Народився 1 січня 1947 року у станиці Чорноріченській Псебайського району Краснодарського краю в сім'ї українців, що туди втекли від голоду із Запорізької області.

У 1965 році закінчив 11 класів Гуляйпільської середньої школи-інтернату Запорізької області, у 1970-у — Запорізький державний педагогічний інститут (філфак, українське відділення), у 1990 році — Львівський державний університет імені І. Я. Франка (факультет журналістики, заочно).

Вчитель української мови та літератури Полтавської середньої школи-інтернату Гуляйпільського району (1970-1976 рр.).

З 7 вересня 1976 року перейшов у редакцію Гуляйпільської районної газети "Зоря комунізму" кореспондентом. З серпня 1980 року по жовтень 1983 року — завідуючий відділом сільського господарства, далі — заступник редактора газети по грудень 1988 року. Перебував на партійній роботі.

З жовтня 1991 року І. К. Кушніренко затверджений сесією районної ради редактором районної газети "Голос Гуляйпільця".

З газетою співробітничав як сількор і позаштатний кореспондент з 1965 року.

За багаторічну сумлінну працю нагороджений Почесними грамотами, регіональними медалями "За розвиток Запорізького краю" (2004 і 2009), "За заслуги перед Гуляйпільським краєм" (2004).

Іван Кушніренко автор збірок оповідань "Клин зеленого жита" (1995), "Добрий знак" (1996), "Жайворонки над степом" (1996), повістей "Запах прив'ялого літа" (1996), поезії "Відгоріла зоря" (1996), оповідань "Співуча криниця" (1997), "Подарунок осені" (2003), "У степу" (2003), роману "Сиві жита" (2006), повістей "У степовій глибинці" (2008).

У співавторстві з краєзнавцем Володимиром Іллічем Жилінським підготував і видав книги-дослідження з історії Гуляйпільського району Запорізької області, а саме:

"Чисті джерела (частина перша, 1999), "Література Гуляйпільщини" ("На пругких вітрах") у двох частинах (2002 і

2003), "Фольклор "Гуляйпільщини" (2002), "Гуляйпільський "Сільмаш" (2002), "На благословенній землі Добропільській" (2003), "Темирівські обрії" (2004), "Гуляйпільському ЗАТ "Агрошляхсервіс 45" (2004), "Напівзабуті імена" (2004), "Люди Гуляйпільщини" (2004), "Малинівські світанки" (2004), "Успенівський слід" (2005), "Преса "Гуляйпільщини" у двох частинах, (2005 і 2006), "Гуляйпільщина у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років" (2006), "Верхньотерсянські зорі" (2006), "Василь Діденко" (2007), "Церкви Гуляйпільщини" (2007), "Гуляй-Поле" (2007), "Гоп, куме, не журись" (2008), "Любимівські борозни" (2008), "Голод і репресії на Гуляйпільщині" (2008), "І вічно тополі шумлять" (2008), "Веселка над Рівнопіллям" (2008), "З надією в серці" (2009), "Новозлатопіль: роки і долі" (2009), "Санжарівське коріння" (2009), "Нестор Махно і повстанці" (2009), "Барон Микола Олександрович Корф. Одержимий з провінції" (2010).

У співавторстві з Любов'ю Іванівною Явон побачила світ книга "Гуляйпільщина: 1965-1991 роки" (2007).

ЩИРІ СЛОВА ВДЯЧНОСТІ

Шановний читачу! Ти дочитав останню сторінку запропонованої книжки. Чи впізнав ти серед її героїв себе чи своїх близьких. Чи не марно автор витратив час і сили на створення "Степовиків", звичайно, судити тобі. Я ж хочу подякувати всім, кого зацікавила дана збірка, і перш за все висловлюю щирі слова вдячності моїм друзям-спонсорам — патріотам рідного краю: директорам ПСП "Мир" Олександрю Григоровичу Чубу, ТОВ "Перемога" Леоніду Васильовичу Горпиничу, ТОВ "Батьківщина" Віктору Миколайовичу Савовському, ТОВ "Надія" Надії Лук'янівні Биковській, ТОВ "Лілія" Олександрю Олександровичу Данілову.

Щастя, Миру та Благополуччя Вам і Вашим родинам. Нехай нас з Вами оберігає Господь Бог!

**З повагою
Автор**

З М І С Т

Від автора.....	3
Покликані степом.....	4
Не хлібом єдиним.....	153
Сіячі доброго, вічного.....	220
Закохані в пісню.....	256
У гості до музи.....	271
Їм аплодували стадіони.....	298
Здобутки і проблеми.....	310
Сива слава солдатська.....	359
Подих історії.....	439
Літописець історії краю.....	537
Про автора і його твори.....	551
Іван Кирилович Кушніренко.....	608
Щирі слова вдячності.....	609

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВИДАННЯ

КУШНІРЕНКО Іван Кирилович

СТЕПОВИКИ

Історія газетним рядком

Редактор *О. І. Горпинич*

Комп'ютерний набір: *Н. І. Морозова, О. С. Нестеренко,*

Л. А. Станішевська

Верстка *Н. І. Морозова*

Коректор *С. І. Кушніренко*

Здано до набору 23.02.2010 р.

Підписано до друку 20.04.2010 р. Формат 60x84 1/16

Папір офсетний. Гарнітура JournalC. Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 35,51. Умовн. фарбо-відб. 35,51.

Тираж 100 прим. Зам. № 479.

Віддруковано у Комунальному підприємстві

“Запорізька міська друкарня

“Дніпровський металург”.

69057, м. Запоріжжя, вул. Антенна, 4,

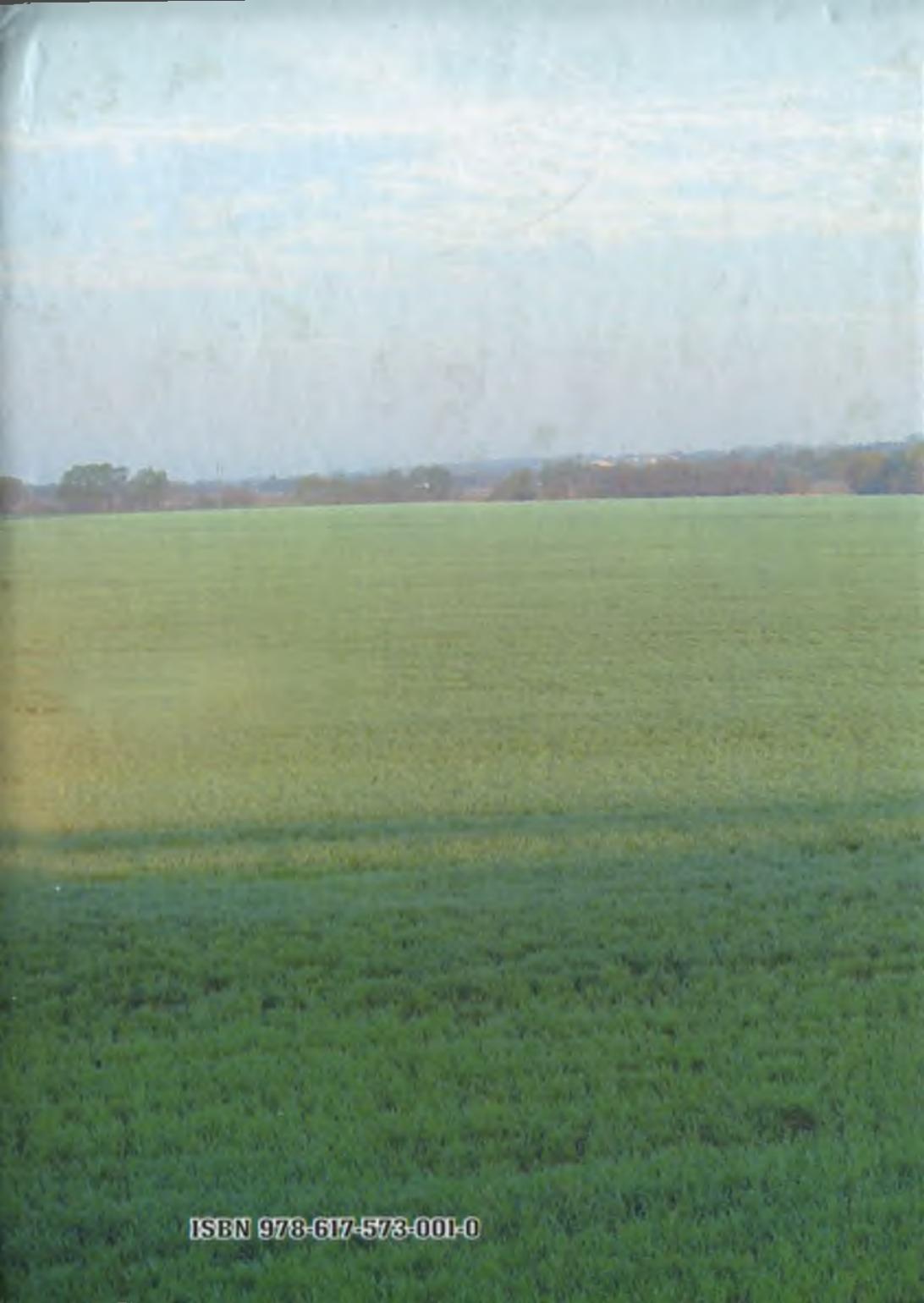
тел. 34-13-30.

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців, виготівників

і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ДК № 1909 від 18.08.2004 р.

ISBN 978-617-573-001-0